

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
«ӨРЛЕ-EDUCATION» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЦЕНТР «ӨРЛЕ-EDUCATION»

ӨРЛЕ EDU

Орта білім беру ұйымдарының оқу жоспарының вариативті бөлігі мен бейінді
пәндерден элективті курс бағдарламаларының жинағы

Сборник программ элективного курса по профильным дисциплинам и вариативной
части учебного плана организаций среднего образования

•
•
•

2025

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
«ӨРЛЕ-EDUCATION» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН РЕСПУБЛИКАНСКИЙ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЦЕНТР
«ӨРЛЕ-EDUCATION»**

**ISSN 0000 – 0000
УДК 37(574) (051)
ББК мас. 74.00(5қаз)я52**

**Орта білім беру ұйымдарының оқу жоспарының вариативті бөлігі мен бейінді пәндерден
элективті курс бағдарламаларының жинағы**

**Сборник программ элективного
дисциплинам и вариативной
организаций среднего**

ӨРЛЕ EDU

**курса по профильным
части учебного плана
образования**

№1

Алматы 2025,

Журнал Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде
24.06.2024 ж. тіркелген. Куәлік № KZ75RBZ00049148
«ӨРЛЕ EDU» орта білім беру ұйымдарының оқу жоспарының вариативті бөлігі мен бейінді
пәндерден элективті курс бағдарламаларының жинағы

МЕНШІК ИЕСІ: «ӨРЛЕ-EDUCATION» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОҚУ- ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

Басылым 2024 жылдан бастап жарық көреді, алғашқы тіркеу куәлігі № KZ75RBZ00049148.

Әр тоқсанда 1 рет шығады.

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

Аюпова Н.А. – директор

РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:

Танирбергенова Д.Т. – профессор, п.ғ.к.

Сариева К.Н. – п.ғ.д., профессор

Кемешова А.М. – п.ғ.к.

Мауленова М. – п.ғ.м.

Сараптама кеңесінің құрамы:

№	Сарапшының аты-жөні	Жұмыс орны, лауазымы
Мектепке дейінгі білім беру бойынша сарапшылар:		
1	Алимкулова М.О.	п.ғ.к. Аль-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің оқытушысы
2	Нургалиева Д.А.	п.ғ.к. Аль-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті оқытушысы
3	Убайдулаева Н.А.	А.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университетінің доценті
4	Айзбердинова Н.	РОӘО әдіскері
Бастауыш сынып пәндері бойынша сарапшылар:		
1	Еликбаева А.М.	№173 мектеп-лицейдің бастауыш сынып мұғалімі
2	Рахметова Г.С.	№50 ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі
3	Керейбаева Е.О.	№ 118 мектеп-гимназияның бастауыш сынып мұғалімі
4	Бекмолдаева А.И	№129 ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі
5	Аюпова Н.А.	РОӘО п.ғ. магистрі
Тіл және әдебиет пәндері бойынша сарапшылар:		
1	Бейсенова Н.Ә.	ф. ғ.м. Түркістан қаласы, Ж.Ташенов атындағы №23 ІТ-мектеп-лицейінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі
2	Одинцева О. В.	№ 80 ЖББМ мұғалімі
3	Сеитова Б. Б.	№ 22 мектеп-гимназия мұғалімі
4	Кункибаева Р. Л.	Түлкібас аудандық білім бөлімінің орыс тілі мен әдебиеті пәнінің әдіскері
5	Оспанова Р.Р.	Тарих ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің кауымдастырылған профессоры
6	Бейсенова Н.А.	РОӘО әдіскері
Математика және информатика пәндері бойынша сарапшылар:		
1	Китапбаева Б.Т.	№178 мамандандырылған лицей мұғалімі
2	Батанова Ж.Ж.	«Физтех» мектебінің физика пәні мұғалімі
3	Ткаченко Т. Д.	№46 гимназияның математика пәні мұғалімі
4	Тулепбергенова А.К.	№5 мектеп-гимназияның математика пәні мұғалімі
5	Даулетова М.С.	РОӘО әдіскері
Жаратылыстану пәндері бойынша сарапшылар:		
1	Ибраимова Б. Т.	№59 мектеп- гимназия мұғалімі
2	Нусипкожаева Р. Б.	№ 172 мектеп-гимназия мұғалімі
3	Таленова Г. И.	№62 гимназия мұғалімі
4	Соколова Н.М.,	№28 мектеп-лицей мұғалімі
5	Мауленова М.	РОӘО п.ғ.м. әдіскері
Адам және қоғам пәндері бойынша сарапшылар:		
1	Слямғалиева Г.С.	№ 178 мамандандырылған лицей мұғалімі
2	Муканова Г.М.	№178 мамандырылған лицей мұғалімі
3	Тойчина Ж.О.	№85 жалпы білім беретін мектеп мұғалімі
4	Акимжанова Д. С.	№105 гимназия мұғалімі
5	Байтуганова Б.А.	РОӘО әдіскері
Технология және өнер пәндері бойынша сарапшылар:		
1	Жакыпова А.Е.	№ 42 ЖББМ мұғалімі
2	Густикбаева К.А.	№ 140 гимназия мұғалімі
3	Ибадуллаева Н.А.	РОӘО әдіскері

Дене шынықтыру пәні бойынша сарапшылар:		
1	Нестеренко И.П.	№134 лицей мұғалімі
2	Полукеева М.А.	№ 80 ЖББМ мұғалімі
3	Байболова Г.Г.	РОӘО әдіскері
Алғашқы әскери-технологиялық дайындық пәні бойынша сарапшылар:		
1	Ахметова Д.Ш.	№ 173 мектеп-лицей мұғалімі
2	Нам Э.М.	№126 мамандандырылған лицей мұғалімі
3	Исаева У.У.	№113 мектеп-гимназия мұғалімі

Сараптамалық кеңестің шешімімен басып шығаруға ұсынылды....

Жинақ тікелей көшіру арқылы құрастырылды

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

Алматы қаласы, Нуркент 5/9 ықшам ауданы үй 61, 9Б ғимарат.

Тел: + 7(778) 926 67 21

e-mail: orle.education@gmail.com

©«ӨРЛЕ-EDUCATION», 2025

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«ФИЗИКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР»

8 сынып оқушыларына арналған (аптасына 1 сағат, барлығы 34 сағат)

Құрастырған: Төлебаева Гүлнар Абайқызы, Алматы облысы, Іле ауданының «28 мектеп-гимназия» КММ физика пәнінің мұғалімі, педагог-сарапшы

Пікір жазған: Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

1. ТҮСІНІКТЕМЕ ХАТ

«Физика пәнін оқытудағы жаңа инновациялық әдістер» авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты:

- Физика пәнін оқытудың инновациялық әдістерін енгізу арқылы оқушылардың білім сапасын арттыру;
- Интерактивті және зерттеу әдістерін қолдану арқылы оқушылардың ғылыми-зерттеу дағдыларын қалыптастыру;
- Физикалық құбылыстарды тәжірибелік зерттеуге бағытталған әдістерді дамыту;
- STEM технологияларын пайдалана отырып, оқушылардың шығармашылық және инженерлік ойлау қабілеттерін дамыту.

Міндеттері:

1. Теориялық білімді меңгерту:
 - Физикалық заңдар мен құбылыстарды ғылыми тұрғыдан түсіндіру.
2. Зерттеушілік дағдыларды қалыптастыру:
 - Оқушыларды ғылыми әдістер мен эксперименттерге баулу.
3. Практикалық дағдыларды дамыту:
 - Лабораториялық жұмыстар мен интерактивті әдістерді қолдану.
4. STEM және инновациялық әдістерді енгізу:
 - Робототехника, дрондар, нанотехнологиялар, жасанды интеллект сияқты жаңа технологияларды оқу үдерісіне енгізу.
5. Оқушылардың қызығушылығын арттыру:
 - Физиканы өмірмен байланыстыра отырып, оқыту процесін қызықты ету.

Бағдарламаның өзектілігі:

Бағдарлама зерттеу және тәжірибелік-эксперименттік жұмыстарға негізделген. Заманауи технологиялардың дамуы білім беру жүйесіне жаңа талаптар қойып отыр. Физиканы оқытуда инновациялық әдістерді қолдану:

- Оқушылардың зерттеушілік дағдыларын дамытады;
- Ғылым мен техниканың болашақтағы дамуына бейімдейді;
- Қазіргі заманғы өндіріс пен инженерия салаларына қажетті білім береді.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі:

Бағдарлама заманауи педагогикадағы ғылыми зерттеулерге және әдістемелік тәсілдерге негізделген:

- Деңгейлеп оқыту әдістері;
- Жеке тұлғаға бағытталған оқыту;
- Тәжірибелік және жобалық тәсілдер;
- STEM-әдістерін пайдалану;
- Жасанды интеллект пен цифрлық құралдарды қолдану.

Бағдарламаның жаңалығы:

1. Педагогикалық жаңалығы:

- Физика пәнін оқытуда заманауи әдістерді қолдану (Flipped Classroom, Blended Learning, Case Study, STEM-оқыту).
- Интерактивті оқыту құралдарын кеңінен пайдалану (виртуалды зертханалар, симуляциялар, онлайн тесттер).

2. Психологиялық жаңалығы:

- Оқушылардың сыни ойлау және проблемаларды шешу дағдыларын дамыту.
- Коммуникациялық қабілеттерін арттыруға бағытталған топтық және жұптық жұмыстар.
- Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін мотивациялық әдістерді қолдану.

Бағдарламаның ғылымилығы. **Бағдарлама ғылыми негізделген әдістер мен технологияларды қолдану арқылы оқушылардың физикалық құбылыстарды түсінуін тереңдетуге бағытталған. Бағдарламаның ғылымилығы:**

- Ғылыми зерттеу әдістерін қолдану:
Оқушыларға тәжірибелік зерттеулер, бақылау, гипотеза жасау, эксперимент жүргізу және нәтижелерді Талдау дағдыларын үйрету.
- Физикалық заңдылықтарды тәжірибе жүзінде дәлелдеу:
Оқушылар физикалық құбылыстарды тек теориялық емес, зертханалық эксперименттер мен инженерлік жобалар арқылы меңгереді.
- Қазіргі заманғы ғылым мен технологияның байланысы:
Бағдарламада нанотехнология, жасанды интеллект, робототехника, кванттық физика және басқа да озық салалармен байланысты тақырыптар қамтылады.
- STEM бағытындағы оқыту әдістері:
Ғылым (Science), технология (Technology), инженерия (Engineering) және математика (Mathematics) салаларын біріктіре отырып, оқушылардың зерттеу дағдыларын дамыту.
- Интерактивті оқыту құралдарын пайдалану:
Виртуалды зертханалар, сандық симуляциялар, 3D модельдеу, робототехникалық платформалар қолдану арқылы білімді тәжірибе жүзінде бекіту.

Бағыттылығы. Бағдарлама оқушылардың ғылыми танымын дамытуға, зерттеушілік дағдыларын жетілдіруге және физика пәнін терең меңгеруге бағытталған. Бағыттары:

- Теория мен практиканы ұштастыру:
Оқушылар физикалық заңдарды тек теориялық түрде емес, тәжірибелік әдістер арқылы меңгереді.
- Зерттеушілік дағдыларды дамыту:
Ғылыми жобалар, зертханалық жұмыстар, эксперименттік тапсырмалар арқылы оқушыларды зерттеу жұмыстарына баулу.
- Инженерлік және техникалық білімді жетілдіру:
Бағдарлама робототехника, электроника, нанотехнологиялар, ғарыштық технологиялармен байланысты тақырыптарды қамтиды.
- Шығармашылық және инновациялық ойлау:
Оқушыларға физикалық мәселелерді шешуде жаңашыл идеялар ұсыну, инженерлік жобалар жасау, өз ойларын логикалық негізде қорғау мүмкіндіктері беріледі.
- Цифрлық сауаттылықты арттыру:
Сандық технологияларды қолдану, бағдарламалау негіздерімен танысу, цифрлық модельдеу мен физикалық симуляцияларды пайдалану.
- Күнделікті өмірмен байланыс:
Физиканы тұрмыста, медицинада, көлік жүйелерінде, энергия өндіруде қолданудың маңызын көрсету.

Күтілетін нәтиже:

Бағдарламаны аяқтағаннан кейін оқушылар:

1. Физикалық құбылыстарды терең түсінеді:
 - Физика заңдарын күнделікті өмірде қолдана алады.
 - Эксперименттік зерттеулерді жүргізе алады.
2. Зерттеу дағдыларын дамытады:
 - Ғылыми әдісті қолдана отырып, бақылау, гипотеза құру, тәжірибе жүргізу және нәтижелерді Талдауды меңгереді.
 - Зерттеу жобаларын жасап, оларды қорғай алады.
3. Инновациялық технологияларды меңгереді:
 - Робототехника, жасанды интеллект, 3D модельдеу, кванттық есептеулер сияқты технологияларды қолдануға қабілетті болады.
4. Шығармашылық және логикалық ойлау қабілеттері дамиды:
 - Физикалық мәселелерді шешуде стандартты емес тәсілдерді қолдана алады.
 - Ғылыми жаңалықтарға Талдау жасап, өз көзқарасын дәлелдей алады.
5. Инженерлік және техникалық бағыттарға қызығушылығы артады:
 - Болашақта техникалық мамандықтарға бағыт алу мүмкіндігі жоғарылайды.
 - Жоғары технологиялармен жұмыс істеуге дайын болады.
6. Топтық жұмыс пен көшбасшылық дағдылары дамиды:
 - Ғылыми жобалар мен тәжірибелерді топта орындау арқылы коммуникациялық дағдыларын дамытады.
7. Ғылым мен техниканың болашақтағы рөліне түсіністікпен қарайды:
 - Физика мен заманауи технологиялардың дамуын талдай алады.
 - Қазіргі және болашақ ғылымдағы мәселелерді шешу жолдарын ұсына алады.

1. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Физика пәнін оқытудағы жаңа инновациялық әдістер» тақырыбындағы авторлық бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бұл бағдарлама оқушылардың физика пәніне деген қызығушылығын арттырып, олардың зерттеушілік және шығармашылық дағдыларын дамытуды көздейді. Бағдарламада қарастырылған сабақтар оқушылардың заманауи технологиялар туралы түсінігін кеңейтіп, оқушылардың жаңа технологияларға деген қызығушылығын арттырып, олардың ғылыми зерттеу қабілеттерін, ғылыми-техникалық білімін және инженерлік ойлау қабілетін дамытуға, физиканы оқытуда инновациялық әдістерді тиімді қолдануға бағытталған.

Күнделікті өмірде, тіпті қолданатын смартфондарында физика заңдарының қалай қолданылатынын түсінуге көмектеседі және оның тұрмыстағы маңызын түсініп, эксперименттік дағдыларын дамытады.

Сабақ барысында қолданылатын тәсілдер сабақтың тиімділігін арттырып, оқушылардың білімін тереңдетуге, олардың шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Бағалау жүйесі оқушылардың теориялық және практикалық білімін объективті түрде бағалауға мүмкіндік береді.

Бағдарламаның ерекшеліктері

1. Кешенді тәсіл:
 - Физиканы оқытудың дәстүрлі және инновациялық әдістерін үйлестіру.
 - Теорияны практикамен байланыстыру арқылы білімді бекіту.

- STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) бағытындағы кросс-пәндік байланыстарды күшейту.
 - Физика, математика, информатика және инженерия пәндерін біріктіре оқыту.
2. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:
- Лабораториялық жұмыстар, жобалық зерттеулер, тәжірибелерді кеңінен қолдану.
 - Оқушыларды ғылыми-зерттеу дағдыларына баулу.
 - Виртуалды зертханалар, сандық модельдеу және физикалық симуляцияларды пайдалану.
 - Топтық жұмыс пен шағын ғылыми жобалар жасау арқылы зерттеушілік ойлау қабілетін дамыту.
3. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:
- Әр оқушының қабілеті мен оқу стиліне қарай жеке жұмыс әдістерін қолдану.
 - Дарынды оқушылармен қосымша зерттеу жұмыстары жүргізу.
 - Оқушылардың өз бетімен білім алу дағдыларын қалыптастыру.
 - Өртүрлі деңгейдегі тапсырмалар беру арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру.
4. Мультимодальды оқыту әдістерін қолдану:
- Көру, есту, қозғалыс арқылы оқытуды біріктіріп, оқушылардың барлық сезім мүшелері арқылы ақпаратты қабылдауын күшейту.
 - Сандық технологияларды, анимацияларды, инфографикаларды қолдану.
 - Практикалық тапсырмалар мен эксперименттік оқытуды енгізу.
5. Құзіреттілікке негізделген оқыту:
- Оқушылардың теориялық білімдерін өмірде қолдана алу қабілеттерін дамыту.
 - Инженерлік және технологиялық ойлау қабілеттерін қалыптастыру.
 - Коммуникация, зерттеу, шығармашылық және ақпараттық технологияларды пайдалану дағдыларын дамыту.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары

1. Біледі:

- Физиканың негізгі заңдары мен принциптерін.
- Физикалық құбылыстарды сипаттайтын негізгі формулалар мен ұғымдарды.
- Ғылыми зерттеу әдістері мен эксперименттер жүргізу қағидаларын.
- Физиканың техника, медицина, экология және өндірістегі рөлін.
- Жаңа технологиялардың (нанотехнология, жасанды интеллект, робототехника) физикамен байланысын.

2. Меңгереді:

- Физикалық есептерді шығарудың негізгі әдістерін.
- Эксперименттік зерттеулерді жүргізу және Талдау жасау дағдыларын.
- Ғылыми жобалармен жұмыс істеу әдістерін.
- Физика бойынша ақпаратты іздеу, Талдау және өңдеу әдістерін.
- Компьютерлік бағдарламалар мен сандық құралдарды физикалық есептеулерде қолдану.

3. Қолданады:

- Физикалық заңдылықтарды тәжірибеде қолдана білу.
- Теориялық білімдерін зертханалық жұмыстарда пайдалану.
- Физика құбылыстарын күнделікті өмірмен байланыстыру.
- Инновациялық технологиялар мен цифрлық құралдарды физикалық модельдеу үшін пайдалану.
- Командалық және зерттеу жұмыстарында өз білімін ұтымды қолдану.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қойылған мақсаттарға жету үшін келесі әдіс-тәсілдер түрлері қолданылады: зерттеу жұмыстары, шығармашылық жазбаша жұмыстар, диктанттар, тестілеу, рефераттарды қорғау, Презентация құрастыру.

Курс барысында негізгі әдістер ретінде жеке ізденушілік әдістер ұсынылады, интернет ресурстары, жаңа ақпараттық технологиялар мен сыни ойлау, интерактивті әдістер қолданылады.

1. Деңгейлеп оқыту тәсілі:
 - Оқушылардың білім деңгейін ескере отырып, әртүрлі күрделіліктегі тапсырмалар беру.
 - Қабілеті жоғары оқушыларға күрделі есептер мен зерттеу жобаларын ұсыну.
 - Жеке жұмыс, жұптық және топтық жұмыстарды ұйымдастыру арқылы білім беру.
2. Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл:
 - Әр оқушының оқу стилін ескере отырып, жеке оқу траекториясын құру.
 - Дарынды оқушылармен жеке жұмыс жүргізу.
 - Қиындық туғызатын тақырыптар бойынша қосымша қолдау көрсету.
3. Құндылыққа бағытталған тәсіл:
 - Оқушыларға ғылыми білімнің маңыздылығын түсіндіру.
 - Экологиялық, технологиялық, этикалық құндылықтарды физикалық зерттеулер арқылы қалыптастыру.
 - Командалық жұмыс, ынтымақтастық пен өзара қолдауды дамыту.
4. Іс-әрекеттік тәсіл:
 - Теорияны тәжірибе арқылы меңгеруге бағытталған тапсырмалар беру.
 - Эксперименттер мен зертханалық жұмыстар жүргізу арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру.
 - Зерттеу жобаларын орындау арқылы оқушыларды ғылыми ізденіске баулу.
5. Коммуникативтік тәсіл:
 - Оқушылар арасында пікір алмасу, диалог арқылы білімді меңгеру.
 - Оқушылардың ойын еркін жеткізуіне жағдай жасау.
 - Топтық жұмыс, Презентация, пікірталас сияқты әдістерді қолдану.
 - Қарым-қатынас дағдыларын дамытып, ғылыми тілде сөйлеуді үйрету.

ТАРАУЛАР МЕН ТАҚЫРЫПТАРДЫ ЕРЕКШЕЛЕУ

«Физика пәнін оқытудағы жаңа инновациялық әдістер» авторлық бағдарламасының құрылымы

1-БӨЛІМ: Кіріспе және физиканың негізгі ұғымдары

1. Физиканы оқытудағы инновациялық әдістердің маңызы
2. Физика және оның табиғаттағы рөлі
3. Физикалық құбылыстар мен заңдылықтарды зерттеу әдістері
4. STEM технологияларын физика сабақтарында қолдану
5. Физикалық шамалар және олардың өлшем бірліктері

2-БӨЛІМ: Жылу және энергия

6. Жылу өткізгіштік және оқшаулау технологиялары
7. Автокөлік қозғалтқыштарының физикасы
8. Жаңартылатын энергия көздері
9. Энергияны сақтау және тиімді пайдалану
10. Тұрмыстағы жылу жүйелері

3-БӨЛІМ: Электр және электроника

11. Электр тогының пайда болуы
12. Электрондық құрылғылардың физикалық негіздері
13. Смартфондардағы физика

14. Күн панельдері және жел генераторлары
15. Электр қозғалтқыштарының жұмыс принциптері

4-БӨЛІМ: Магнетизм және оның қолданылуы

16. Магнит өрісі және электромагниттер
17. Электромагниттік индукция және генераторлар
18. Магниттік поездар және олардың жұмыс істеу принциптері
19. Магнетизмнің медицинадағы қолданысы
20. Суперөткізгіштік және болашақ технологиялары

5-БӨЛІМ: Оптика және жарық технологиялары

21. Линзалар және оптикалық құрылғылар
22. Лазерлер және олардың техникадағы маңызы
23. Голограммалар және 3D технологиялар
24. Космостық телескоптар және олардың жұмысы
25. Жарықтың күнделікті өмірдегі қолданысы

6-БӨЛІМ: Физика және болашақ технологиялары

26. Нанотехнологиялар және олардың мүмкіндіктері
27. Кибернетика және робототехника
28. Дрондар мен ұшқышсыз көліктердің физикасы
29. Жасанды интеллект және физика
30. Қорытынды сабақ

3.НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

«Физика пәнін оқытудағы жаңа инновациялық әдістер» тақырыбындағы авторлық бағдарламасының оқу-тақырыптық жоспары
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжіриб	Білім өнімі
1-БӨЛІМ: Кіріспе және физиканың негізгі ұғымдары						
1	Физиканы оқытудағы инновациялық әдістердің маңызы	Оқытудың инновациялық әдістерін түсіну	1	1		Физиканы оқытуда жаңа әдістерді біледі, оқушылардың қызығушылығын арттыру және белсенді оқыту әдістерін меңгереді
2	Физика және оның табиғаттағы рөлі	Физиканың табиғаттағы маңызын білу	1		1	Табиғат құбылыстарын физикалық тұрғыдан түсіндіруді біледі, физиканың күнделікті өмірдегі маңызын бағалайды
3	Физикалық құбылыстар мен заңдылықтарды	Физикалық зерттеу әдістерін Талдау	1		1	Зерттеу әдістерін практикада қолдануды біледі, физикалық

	зерттеу әдістері					зандарды дәлелдеу үшін тәжірибелер жасайды
4	STEM технологияларын физика сабақтарында қолдану	STEM технологияларын түсіну және қолдану	1	1		Физикада STEM тәсілдерін пайдалануды біледі, инженерлік және технологиялық дағдыларды дамытады
5	Физикалық шамалар және олардың өлшем бірліктері	Физикалық шамаларды өлшеуді үйрену	1		1	Өлшеу құралдарын тиімді қолданады, халықаралық өлшем бірліктерін меңгереді
2-БӨЛІМ: Жылу және энергия						
6	Жылу өткізгіштік және оқшаулау технологиялары	Жылу өткізгіштік заңдарын білу	1	1		Жылу өткізгіштік заңдарын практикада қолданады, оқшаулау материалдарын таңдауды үйренеді
7	Автокөлік қозғалтқыштарының физикасы	Қозғалтқыштардың жұмыс істеу принциптерін түсіну	1		1	Қозғалтқыштардың жұмыс істеу принципін біледі, жанармайдың физикалық қасиеттерін зерттейді
8	Жаңартылатын энергия көздері	Жаңартылатын энергия көздерін зерттеу	1		1	Жаңартылатын энергия көздерін біледі, олардың экологиялық тиімділігін бағалайды
9	Энергияны сақтау және тиімді пайдалану	Энергияны үнемдеуді түсіну	1	1		Энергия үнемдеудің маңызын бағалауды біледі, энергияны тиімді пайдаланудың жолдарын табады
10	Тұрмыстағы жылу жүйелері	Жылу жүйелерін қолдану принциптерін білу	1		1	Тұрмыстық жылу жүйелерін талдайды, жылу жүйелерінің тиімділігін арттыру жолдарын анықтайды
3-БӨЛІМ: Электр және электроника						
11	Электр тогының пайда болуы	Электр тогының пайда болу механизмін түсіну	1	1		Электр тогының пайда болуын біледі, оның қасиеттерін тәжірибе арқылы дәлелдейді
12	Электрондық құрылғылардың физикалық негіздері	Электрондық құрылғылардың физикалық негіздерін білу	1		1	Электрондық құрылғылардың жұмыс істеу қағидаларын білу, олардың күнделікті өмірде қолданылуын түсіндіреді
13	Смартфондардағы физика	Смартфондардағы физикалық процестерді	1		1	Смартфондағы физикалық

		түсіну				құбылыстарды талдайды, сенсорлар мен экран технологияларын түсінеді
14	Күн панельдері және жел генераторлары	Күн және жел энергиясын зерттеу	1	1		Күн және жел энергиясының тиімділігін біледі, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалайды
15	Электр қозғалтқыштарының жұмыс принциптері	Электр қозғалтқыштарының принциптерін түсіну	1		1	Электр қозғалтқыштарының артықшылықтарын біледі, олардың тиімді жұмыс істеу принциптерін зерттейді
4-БӨЛІМ: Магнетизм және оның қолданылуы						
16	Магнит өрісі және электромагниттер	Магнит өрісінің қасиеттерін зерттеу	1	1		Магнит өрісінің қолданысын түсінеді, магниттік материалдардың қасиеттерін зерттейді
17	Электромагниттік индукция және генераторлар	Электромагниттік индукция заңдарын түсіну	1		1	Электромагниттік индукцияны практикада пайдалана алады, трансформаторлар мен генераторлардың жұмысын түсінеді
18	Магниттік поездар және олардың жұмыс істеу принциптері	Магниттік поезд жұмысының принциптерін зерттеу	1		1	Магниттік поездардың физикалық принциптерін түсінеді, олардың жылдамдық пен қауіпсіздік артықшылықтарын бағалайды
19	Магнетизмнің медицинадағы қолданысы	Магнетизмнің медицинада қолданылуын түсіну	1	1		Магнетизмнің медицинадағы қолдану аймақтарын меңгереді, диагностикалық құралдарды талдайды
20	Суперөткізгіштік және болашақ технологиялары	Суперөткізгіштік туралы білім алу	1		1	Суперөткізгіштік құбылысын меңгереді, олардың болашақ технологияларда қолданылуын анықтайды
5-БӨЛІМ: Оптика және жарық технологиялары						
21	Линзалар және	Линзалар мен оптикалық	1		1	Оптикалық

	оптикалық құрылғылар	құрылғыларды зерттеу				құрылғылардың жұмысын түсінеді, линзалардың оптикалық ерекшеліктерін тәжірибе жүзінде қолданады
22	Лазерлер және олардың техникадағы маңызы	Лазерлердің техникадағы рөлін түсіну	1		1	Лазерлік технологияларды қолдана алады, олардың өндіріс пен медицинадағы маңызын түсіндіреді
23-24	Голограммалар және 3D технологиялар	Голограмма мен 3D технологияларды зерттеу	2	1	1	Голограмма мен 3D технологияларды дамыту, олардың виртуалды шынайылық саласындағы маңызын түсінеді
25	Космостық телескоптар және олардың жұмысы	Космостық телескоптардың жұмысын түсіну	1		1	Космостық телескоптардың рөлін талдайды, олардың ғарышты зерттеудегі маңызын анықтайды
26	Жарықтың күнделікті өмірдегі қолданысы	Жарықтың өмірдегі рөлін түсіну	1	1		Жарықтың түрлі салаларда қолданылуын меңгереді, жарықтың табиғатын зерттейді
6-БӨЛІМ: Физика және болашақ технологиялары						
27-28	Нанотехнологиялар және олардың мүмкіндіктері	Нанотехнологияларды зерттеу	2	1	1	Нанотехнологиялардың болашағын біледі, олардың медицина, электроника және өнеркәсіпте қолданылуын түсінеді
29	Кибернетика және робототехника	Кибернетика мен робототехниканы түсіну	1		1	Кибернетика мен робототехниканың дамуын түсінеді, жасанды интеллекттің физикадағы рөлін зерттейді
30-31	Дрондар мен ұшқышсыз көліктердің физикасы	Дрондар мен ұшқышсыз көліктердің физикасын зерттеу	2	1	1	Дрондар мен автономды көліктердің физикасын түсінеді, аэродинамика және сенсорлық технологияларды зерттейді
32-33	Жасанды интеллект және физика	Жасанды интеллекттің физикамен байланысын	2	1	1	Жасанды интеллекттің физикаға әсерін

		түсіну				талдайды, машиналық оқытудың физикалық принциптерін түсінеді
34	Қорытынды сабақ	Физика курсын қорытындылау	1		1	Физикалық білімді жинақтайды және бағалайды, алған білімді тәжірибе жүзінде қолдана алады

4.АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау олардың білім деңгейін анықтау, оқу үдерісін жетілдіру және өзіндік даму траекториясын қалыптастыру үшін маңызды.

Бағалаудың түрлері:

1. Шығармашылық бағалау:
 - Оқушылардың шығармашылық жұмыс жасау қабілеттерін анықтау.
 - Жобалар, ғылыми-зерттеу жұмыстары, постерлер, инфографикалар, Презентациялар арқылы бағалау.
2. Практикалық бағалау:
 - Эксперименттік тапсырмалар мен зертханалық жұмыстар арқылы бағалау.
 - Физикалық құбылыстарды тәжірибе арқылы зерттеу.
 - STEM-жобаларды қорғау және құрылымдық модельдер жасау.

Бағалау критерийлері мен әдістері:

1. **Күзінеттілік деңгейлері:**
 - Базалық деңгей: Физикалық заңдар мен құбылыстарды түсіндіру, негізгі анықтамаларды білу.
 - Орта деңгей: Теориялық білімді қолдану, есептер шығару, заңдылықтарды зерттеу.
 - Жоғары деңгей: Шығармашылықпен ойлау, физикалық эксперименттер жасау, өз бетінше зерттеу жүргізу.
2. **Бағалау әдістері:**
 - Формативті бағалау: Күнделікті оқу процесінде оқушылардың белсенділігін, түсіну деңгейін бағалау (ауызша жауаптар, сыныптағы талқылау, топтық жұмыс).
 - Критериалды бағалау: Оқушылардың нақты критерийлер бойынша жетістіктерін бағалау.
 - Суммативті бағалау: Жиынтық бағалау арқылы оқушылардың оқу кезеңіндегі жетістіктерін анықтау (тест, бақылау жұмысы).
 - Өзін-өзі бағалау: Оқушыларға өз жұмысын Талдау және бағалау мүмкіндігін беру.
 - Құрдастар бағалауы: Топ ішінде бір-бірінің жұмысын бағалау.

Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың нәтижесі:

- Оқушылардың физикаға деген қызығушылығы артады.
- Ғылыми-зерттеу дағдылары дамиды.
- Өзіндік пікір қалыптастыруға үйренеді.
- Жаңа технологияларды меңгеруге қабілетті болады.

Бағдарламаның бағалау критерийлері

Бағдарламаның тиімділігін бағалау үшін бірнеше негізгі критерийлер қолданылады. Бұл критерийлер оқу үдерісінің сапасын анықтауға, оқушылардың білім деңгейін бағалауға және бағдарламаның білім беру нәтижелеріне әсерін бақылауға көмектеседі. Бағдарламаның бағалау критерийлері оқушылардың теориялық, практикалық, зерттеу және технологиялық дағдыларын дамытуға бағытталған. Бағалау оқыту әдістерінің тиімділігін анықтау, оқушылардың білім деңгейін бақылау және білім беру үдерісін жақсарту мақсатында қолданылады.

Бағалау жүйесі оқушылардың физикадан алған білімдерін бекітуге, олардың шығармашылық және зерттеушілік дағдыларын дамытуға толық мүмкіндік береді

1. Оқушылардың білім деңгейін бағалау критерийлері

Бұл критерийлер бағдарламаның оқушылардың академиялық жетістіктеріне қалай әсер ететінін анықтайды.

Теориялық білім:

- Физикалық құбылыстар мен заңдарды түсіну дәрежесі.
- Негізгі физикалық терминдер мен ұғымдарды меңгеру.
- Формулалар мен заңдылықтарды дұрыс қолдану.

Практикалық білім:

- Лабораториялық жұмыстарды орындау дағдылары.
- Эксперимент жүргізу және нәтижелерін талдау қабілеті.
- Физикалық есептерді шешу және қорытынды жасау дағдылары.

Ғылыми-зерттеу дағдылары:

- Ғылыми гипотеза ұсыну және оны дәлелдеу.
- Эксперименттік жұмыстарды жоспарлау және орындау.
- Ғылыми жобалар мен зерттеу есептерін дайындау.

2. Оқытудың әдістемелік бағалау критерийлері

Бағдарламаның құрылымы мен мазмұны оқытудың әдістемелік негіздеріне қаншалықты сәйкес келетінін анықтайды.

Оқыту тәсілдері:

- Интерактивті және зерттеушілік оқыту әдістерінің қолданылуы.
- STEM тәсілдерін пайдалану деңгейі.
- Жеке және топтық жұмыстарды ұйымдастыру.

Бағалау жүйесі:

- Формативті және жиынтық бағалау әдістерінің қолданылуы.
- Оқушылардың өзін-өзі бағалау және өзара бағалау дағдылары.
- Критериялы бағалау жүйесінің тиімділігі.

Оқу материалдарының сапасы:

- Теориялық және практикалық материалдардың теңгерімділігі.
- Сандық технологияларды пайдалану (виртуалды зертханалар, симуляциялар).
- Қолжетімді ресурстар мен қосымша әдебиеттердің бар болуы.

3. Оқушылардың дағдыларын дамыту критерийлері

Бағдарламаның оқушылардың тұлғалық және кәсіби дағдыларын дамытуға ықпалын бағалайды.

Сыни ойлау және аналитикалық қабілет:

- Оқушылардың физикалық құбылыстарды талдауы.
- Жаңа білімді игеру және оны шығармашылық тұрғыда қолдану.

Коммуникативтік дағдылар:

- Оқушылардың ғылыми тілде сөйлеу және жазу қабілеті.
- Командалық жұмыс жасау және пікірталасқа қатысу деңгейі.

Технологиялық сауаттылық:

- Цифрлық құралдар мен бағдарламаларды қолдану қабілеті.
- Ақпараттық ресурстарды тиімді пайдалану.

4. Бағдарламаның тиімділігін бағалау критерийлері

Бұл критерийлер бағдарламаның жалпы білім беру жүйесіне әсерін анықтайды.

Оқушылардың үлгерімі:

- Бағдарлама енгізілгеннен кейінгі оқушылардың физикадан алған бағаларының динамикасы.
- Оқушылардың халықаралық және республикалық олимпиадалар мен ғылыми жобаларға қатысу деңгейі.

Мұғалімдердің кері байланысы:

- Бағдарламаны қолдану барысында мұғалімдердің пікірлері мен ұсыныстары.
- Оқыту әдістерінің тиімділігіне байланысты педагогикалық рефлексия.

Оқушылардың пәнге деген қызығушылығы:

- Сыныптағы белсенділік деңгейі.
- Физика бойынша таңдау пәндеріне немесе элективті курстарға қатысу саны.

Тақырыпқа сай ой білдіру бойынша бағалау критерийлері:

- Физикалық терминдерді дұрыс қолдану.
- Өз пікірін дәлелдеу.
- Қарсыластар пікірін талдай білу.
- Тыңдалған материал бойынша негізгі идеяны анықтау.
- Мазмұнды дұрыс түсіну.
- Тыңдалым мазмұны бойынша сұрақтарға жауап беру.
- Физикалық құбылыстарды ғылыми тілде сипаттау.
- Құрылымдық логикаға сай жауап жазу.
- Терминдерді дұрыс қолдану.
- Оқылған мәтіннің негізгі ойын анықтау.
- Физикалық ақпаратты дұрыс Талдау.
- Қорытынды жасау.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Физиканы оқытуда жаңа әдістерді қолдану, оқушылардың қызығушылығын арттыру және белсенді оқыту әдістерін меңгеру	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Табиғат құбылыстарын физикалық тұрғыдан түсіндіру, физиканың күнделікті өмірдегі маңызын бағалау	«Робин раунд»
	Зерттеу әдістерін практикада қолдану, физикалық заңдарды дәлелдеу үшін тәжірибелер жасау	«Бірін-бірі мадақтау»
	Физикада STEM тәсілдерін пайдалану, инженерлік және технологиялық дағдыларды дамыту	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Өлшеу құралдарын тиімді қолдану, халықаралық өлшем бірліктерін меңгеру	«Табыс баспалдағы»
	Жылу өткізгіштік заңдарын практикада қолдану, оқшаулау материалдарын таңдауды үйрену	Мұғалімнің мадақтауы
	Қозғалтқыштардың жұмыс істеу принципін	«+», «-», «қызықты» әдісі

Практикалық сабақтар үшін	сипаттау, жанармайдың физикалық қасиеттерін зерттеу	арқылы бағалау
	Жаңартылатын энергия көздерін салыстыру, олардың экологиялық тиімділігін бағалау	«Бас бармақ»
	Энергия үнемдеудің маңызын бағалау, энергияны тиімді пайдаланудың жолдарын табу	«Топтық талқылау»
	Тұрмыстық жылу жүйелерін Талдау, жылу жүйелерінің тиімділігін арттыру жолдарын анықтау	«Қошемет»
	Электр тогының пайда болуын түсіндіру, оның қасиеттерін тәжірибе арқылы дәлелдеу	«Түсініктеме»
	Электрондық құрылғылардың жұмыс істеу қағидаларын білу, олардың күнделікті өмірде қолданылуын түсіндіру	«Оқушылармен диалог»
	Смартфондағы физикалық құбылыстарды Талдау, сенсорлар мен экран технологияларын түсіну	«Түсініктеме»
	Күн және жел энергиясын тиімді пайдалану, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау	«Бірін-бірі мадақтау»
	Электр қозғалтқыштарының артықшылықтарын бағалау, олардың тиімді жұмыс істеу принциптерін зерттеу	«Мозаика» әдісі
	Магнит өрісінің қолданысын түсіндіру, магниттік материалдардың қасиеттерін зерттеу	«Ауызша кері байланыс»
	Электромагниттік индукцияны практикада пайдалану, трансформаторлар мен генераторлардың жұмысын түсіну	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Магниттік поезддардың физикалық принциптерін түсіндіру, олардың жылдамдық пен қауіпсіздік артықшылықтарын бағалау	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Магнетизмнің медицинадағы қолдану аймақтарын сипаттау, диагностикалық құралдарды Талдау	«Жазбаша түсініктеме»
	Суперөткізгіштік құбылысын зерттеу, олардың болашақ технологияларда қолданылуын анықтау	«Үш ҚҚҚ»

Жарықтың түрлі салаларда қолданылуын бағалау, жарықтың табиғатын зерттеу	«Өзін-өзі бағалау»
Нанотехнологиялардың болашағын зерттеу, олардың медицина, электроника және өнеркәсіпте қолданылуын түсіну	«Қысқа тест»
Кибернетика мен робототехниканың дамуын түсіну, жасанды интеллекттің физикадағы рөлін зерттеу	«Үш шындық, бір өтірік»
Дрондар мен автономды көліктердің физикасын түсінеді, аэродинамика және сенсорлық технологияларды зерттеу	«Сөйлемді аяқта»

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдер үшін:

1. Тұрғанбаева Б. «Жеткіншектердің шығармашылық қабілетін дамыту». Қазақстан мектебі №8, 2024 ж.
2. Әлімқұлова С. «Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытудағы логикалық тапсырмалар» Физика мектепте № 5, 2016 жыл.
3. «Физика» оқулығы. 8 сынып. Башарұлы Р, Шүйіншина Ш., Сейфоллина К., «Атамұра» баспасы. 2018 ж.
4. Қараев Ж. А. «Саралап, деңгейлеп оқыту технологиясы».
5. Нұрғазина А.А., Инновациялық технологияларды тиімді пайдалану – сапалы білім кепілі. Талдықорған., 2017ж
6. Садвакасова Р. А., Оқытудың қолданбалы бағытының теориялық-әдіснамалық негіздері: құзыреттілік тәсіл: дис. ... док. пед. ғылымдар: 13.00.02 Астана, 2015.
7. Әлімов А.Қ., Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану, Оқу құралы / Астана, 2014ж. (2024) «НЗМ» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы.
8. Қазіргі сабақты жобалау және ұйымдастыру. «Өрлеу» біліктілігін арттыру ұлттық орталығы. Шымкент, 2024ж
9. Мұратбекова А. М., Симбаева С., Ақпарат қоғамы
10. Ильин В. С. «Формирование личности школьника». М, педагогика, 1984ж (2014-2024жж).
11. Беспалько В.П., Педагогика және оқытудың прогрессивті технологиялары. – М., 1995.

Оқушылар үшін:

1. Жұмабекова А. А. «Деңгейлік тапсырмалар арқылы дамыта оқыту».
2. Камбарова Ж.Т. Физиканы оқытудағы инновациялық әдіс-тәсілдер/Ж.Т. Камбарова [және т.б.]/Қарағанды. -2023.
3. Коростылева Л.А., Оқушыларды оқытудағы инновациялық технологиялар, СПб, 2018ж
4. Безруких М.М., Ефимова С.П., Оқытудағы технологиялар, М., 2016ж
5. Рената Беднарова және басқалар, Графиктер және Динамикалық модельдеу –физиканы оқытудағы ынталандырушы құрал ретінде. (2022ж)

**«Физика пәнін оқытудағы жаңа инновациялық әдістер» тақырыбындағы авторлық
бағдарламаның мазмұны
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1-БӨЛІМ: Кіріспе және физиканың негізгі ұғымдары			
1	Физиканы оқытудағы инновациялық әдістердің маңызы	1	Физиканы оқытуда жаңа әдістерді қолдану, оқушылардың қызығушылығын арттыру және белсенді оқыту әдістерін меңгеру
2	Физика және оның табиғаттағы рөлі	1	Табиғат құбылыстарын физикалық тұрғыдан түсіндіру, физиканың күнделікті өмірдегі маңызын бағалау
3	Физикалық құбылыстар мен заңдылықтарды зерттеу әдістері	1	Зерттеу әдістерін практикада қолдану, физикалық заңдарды дәлелдеу үшін тәжірибелер жасау
4	STEM технологияларын физика сабақтарында қолдану	1	Физикада STEM тәсілдерін пайдалану, инженерлік және технологиялық дағдыларды дамыту
5	Физикалық шамалар және олардың өлшем бірліктері	1	Өлшеу құралдарын тиімді қолдану, халықаралық өлшем бірліктерін меңгеру
2-БӨЛІМ: Жылу және энергия			
6	Жылу өткізгіштік және оқшаулау технологиялары	1	Жылу өткізгіштік заңдарын практикада қолдану, оқшаулау материалдарын таңдауды үйрену
7	Автокөлік қозғалтқыштарының физикасы	1	Қозғалтқыштардың жұмыс істеу принципін сипаттау, жанармайдың физикалық қасиеттерін зерттеу
8	Жаңартылатын энергия көздері	1	Жаңартылатын энергия көздерін салыстыру, олардың экологиялық тиімділігін бағалау
9	Энергияны сақтау және тиімді пайдалану	1	Энергия үнемдеудің маңызын бағалау, энергияны тиімді пайдаланудың жолдарын табу
10	Тұрмыстағы жылу жүйелері	1	Тұрмыстық жылу жүйелерін талдау, жылу жүйелерінің тиімділігін арттыру жолдарын анықтау
3-БӨЛІМ: Электр және электроника			
11	Электр тогының пайда болуы	1	Электр тогының пайда болуын түсіндіру, оның қасиеттерін тәжірибе арқылы дәлелдеу
12	Электрондық құрылғылардың физикалық негіздері	1	Электрондық құрылғылардың жұмыс істеу қағидаларын білу, олардың күнделікті өмірде қолданылуын түсіндіру
13	Смартфондардағы физика	1	Смартфондағы физикалық құбылыстарды талдау, сенсорлар мен экран технологияларын түсіну
14	Күн панельдері және жел генераторлары	1	Күн және жел энергиясын тиімді пайдалану, олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау
15	Электр қозғалтқыштарының жұмыс принциптері	1	Электр қозғалтқыштарының артықшылықтарын бағалау, олардың тиімді жұмыс істеу принциптерін зерттеу

4-БӨЛІМ: Магнетизм және оның қолданылуы			
16	Магнит өрісі және электромагниттер	1	Магнит өрісінің қолданысын түсіндіру, магниттік материалдардың қасиеттерін зерттеу
17	Электромагниттік индукция және генераторлар	1	Электромагниттік индукцияны практикада пайдалану, трансформаторлар мен генераторлардың жұмысын түсіну
18	Магниттік поезддар және олардың жұмыс істеу принциптері	1	Магниттік поезддардың физикалық принциптерін түсіндіру, олардың жылдамдық пен қауіпсіздік артықшылықтарын бағалау
19	Магнетизмнің медицинадағы қолданысы	1	Магнетизмнің медицинадағы қолдану аймақтарын сипаттау, диагностикалық құралдарды талдау
20	Суперөткізгіштік және болашақ технологиялары	1	Суперөткізгіштік құбылысын зерттеу, олардың болашақ технологияларда қолданылуын анықтау
5-БӨЛІМ: Оптика және жарық технологиялары			
21	Линзалар және оптикалық құрылғылар	1	Оптикалық құрылғылардың жұмысын түсіндіру, линзалардың оптикалық ерекшеліктерін тәжірибе жүзінде тексеру
22	Лазерлер және олардың техникадағы маңызы	1	Лазерлік технологияларды қолдану мүмкіндіктерін қарастыру, олардың өндіріс пен медицинадағы маңызын түсіндіру
23-24	Голограммалар және 3D технологиялар	2	Голограмма мен 3D технологияларды дамыту, олардың виртуалды шынайылық саласындағы маңызын түсіну
25	Космостық телескоптар және олардың жұмысы	1	Космостық телескоптардың рөлін талдау, олардың ғарышты зерттеудегі маңызын анықтау
26	Жарықтың күнделікті өмірдегі қолданысы	1	Жарықтың түрлі салаларда қолданылуын бағалау, жарықтың табиғатын зерттеу
27-28	Нанотехнологиялар және олардың мүмкіндіктері	2	Нанотехнологиялардың болашағын зерттеу, олардың медицина, электроника және өнеркәсіпте қолданылуын түсіну
29	Кибернетика және робототехника	1	Кибернетика мен робототехниканың дамуын түсіну, жасанды интеллекттің физикадағы рөлін зерттеу
30-31	Дрондар мен ұшқышсыз көліктердің физикасы	2	Дрондар мен автономды көліктердің физикасын түсіндіру, аэродинамика және сенсорлық технологияларды зерттеу
32-33	Жасанды интеллект және физика	2	Жасанды интеллекттің физикаға әсерін талдау, машиналық оқытудың физикалық принциптерін түсіну
34	Қорытынды сабақ	1	Физикалық білімді жинақтау және бағалау, алған білімді тәжірибе жүзінде қолдану
Барлығы – 34 сағат			

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: ұрпақтан-ұрпаққа»

Құрастырған: Молдахметова Бекзат Нурахымбаевна, Алматы облысы, Талғар ауданы, Қызыл-Қайрат ауылы, «№19 мектеп-гимназиясы» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің көркем еңбек пәні мұғалімі, педагог-сарапшы

ТҮСІНІК ХАТ

«ҚАЗАҚТЫҢ СӘНДІК-ҚОЛДАНБАЛЫ ӨНЕРІ: ҰРПАҚТАН-ҰРПАҚҚА» ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

Бағдарлама оқушылардың ұлттық қолөнерге деген қызығушылығын арттырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға, қазақтың дәстүрлі қолөнерін зерттеу мен оны заманауи тұрмыста қолдануды үйретуге бағытталған. Бағдарлама арқылы оқушылар қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнерінің тарихымен, түрлерімен және қолдану ерекшеліктерімен танысады. Оқушылар түрлі материалдармен (мата, жүн, ағаш, саз, тері, бисер) жұмыс істеу дағдыларын меңгеріп, ұлттық нақыштағы сәндік бұйымдар жасауға машықтанады. Осы арқылы олардың эстетикалық талғамы мен шығармашылық ойлау қабілеті дамиды.

Сондай-ақ, бағдарлама оқушыларға теориялық білім берумен қатар, олардың практикалық дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастырып, ұлттық мәдениетті бағалай білуіне және заманауи сәндік-қолданбалы өнерде дәстүрлі элементтерді қолдануға үйрету – функционарлық сауаттылығын дамытудың негізі болып табылады.

Бағдарламаның мақсаты: **оқушыларға қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнерін теориялық және практикалық тұрғыда меңгерту арқылы ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту және қолөнер дағдыларын қалыптастыру.**

Бағдарламаның міндеттері:

1. Теориялық білім беру:
 - Оқушыларға қазақтың сәндік-қолданбалы өнерінің тарихы, даму кезеңдері және қолдану салалары туралы білім беру.
 - Ою-өрнек, кестелеу, киіз басу, ағаш және тері өңдеу, зергерлік бұйым жасау сияқты ұлттық қолөнер түрлерін таныстыру.
2. Практикалық дағдыларды қалыптастыру:
 - Қолөнер бұйымдарын жасау барысында негізгі әдіс-тәсілдерді үйрету.
 - Түрлі материалдармен (мата, жүн, ағаш, саз, тері, бисер) жұмыс істеу дағдыларын дамыту.
 - Оқушылардың қол еңбегін жетілдіріп, шығармашылық жобалар жасауға баулу.
3. Шығармашылық қабілетті дамыту:
 - Эстетикалық талғам мен көркемдік қабілеттерді дамыту.
 - Өз бетінше ұлттық нақыштағы бұйымдарды ойлап табу және оларды жаңашылдықпен ұштастыру.
 - Жобалық және эксперименттік жұмыстар арқылы оқушылардың қиялын және ізденіс дағдыларын арттыру.
4. Ұлттық мәдениетті дәріптеу:
 - Қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнерін сақтап, насихаттау.
 - Оқушылардың ұлттық мәдениетке деген құрметі мен қызығушылығын ояту.

- Дәстүрлі өнер мен заманауи стильді үйлестіру арқылы қазақ өнерін жаңа деңгейде дамытуға ықпал ету.

Бағдарламаның өзектілігі. Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері – ұлт мәдениетінің ажырамас бөлігі. Ұрпақтан-ұрпаққа жалғасқан дәстүрлі қолөнер бүгінгі таңда өзектілігін жоғалтпауы тиіс. Бұл бағдарлама оқушыларға ұлттық өнердің құндылығын түсінуге, оны сақтауға және заманауи тұрмыста қолдануға мүмкіндік береді.

Бағдарламаның өзектілігі:

- Ұлттық мұраны жаңғырту және сақтау қажеттілігі;
- Қолөнерді кәсіпкерлікке айналдыру мүмкіндіктерін қарастыру;
- Эстетикалық және шығармашылық ойлау қабілетін дамыту арқылы оқушылардың кәсіби бағдарын анықтау;
- Заманауи технологиялар мен дәстүрлі өнерді ұштастыру.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бұл бағдарлама ғылыми-зерттеу жұмыстары мен әдістемелік тәжірибелерге негізделген. Оның мазмұны:

- Қазақстан Республикасының жаңартылған білім беру бағдарламасына сәйкестендірілген;
- Оқытуда теория мен практиканы ұштастыруды көздейді;
- Интерактивті оқыту әдістерін (топтық жұмыс, жобалау технологиясы, саралап оқыту) қамтиды;
- Білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес икемделген.

Жұмыстың жаңашылдығы

Педагогикалық жаңалығы:

- Қолөнерді оқытуда заманауи әдіс-тәсілдер (интерактивті сабақтар, көрнекілік құралдар, онлайн ресурстар) қолданылады.
- STEAM технологиясын (ғылым, технология, инженерия, өнер және математика) қолдану арқылы сәндік-қолданбалы өнерді үйрету.
- Тәжірибелік және шығармашылық жұмыстарға баса назар аудару.

Психологиялық жаңалығы:

- Оқушылардың ұсақ моторикасын дамытуға ықпал ету.
- Эстетикалық талғамды, шығармашылық қиял мен көркемдік ойлауды жетілдіру.
- Өз еңбегін бағалау, өзіне сенімділік қалыптастыруға мүмкіндік беру.

Практикалық маңыздылығы:

- Оқушылар ұлттық өнерді заманауи бұйымдарда қолдана алады.
- Шағын кәсіпкерлікке бейімделіп, қолөнер бұйымдарын жасауды меңгереді.
- Жобалық және шығармашылық жұмыстарды орындау арқылы өмірде қолдануға болатын дағдыларды қалыптастырады.

Күтілетін нәтиже

Бұл бағдарламаны меңгеру нәтижесінде оқушылар:

- Қазақтың сәндік-қолданбалы өнерінің тарихы мен маңызын түсінеді.
- Ою-өрнек, кесте, киіз басу, ағаш және тері өңдеу техникасын меңгереді.
- Түрлі материалдармен (жүн, мата, саз, ағаш, бисер, тері) жұмыс істей алады.
- Шығармашылық қабілеттерін дамытып, өз жобаларын жасайды.
- Ұлттық өнерді қазіргі сән және тұрмыстық бұйымдарда қолдана алады.
- Эстетикалық талғамы мен қиялы дамыған, қолөнерге бейім тұлға болып қалыптасады.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қойылған мақсаттарға жету үшін келесі әдіс-тәсілдер түрлері қолданылады:

1. Дәстүрлі оқыту әдістері:

- Түсіндірме әдісі – мұғалімнің жаңа материалды түсіндіріп, оқушыларға бағыт беруі.

- Әңгімелесу және сұрақ-жауап әдісі – оқушылардың өткен білімін еске түсіріп, жаңа біліммен байланыстыру.

2. Белсенді оқыту әдістері:

- "Миға шабуыл" әдісі – оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын ортаға салуын қамтамасыз ету.
- "Ой қозғау" әдісі – оқушыларға тақырыпқа қатысты алдын ала ойлану мүмкіндігін беру.
- "Жұптық және топтық жұмыс" – оқушылар бір-бірімен пікір алмасып, бірлесе жұмыс жасау арқылы өз білімдерін жетілдіреді.
- "Дебат" және пікірталас әдістері – оқушылардың сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамыту.
- "Сәйкестендіру" тапсырмалары – берілген суреттерді, терминдерді немесе ақпараттарды сәйкестендіру арқылы білімін бекіту.

3. Көрнекілік әдістері:

- Презентация мен бейнефильмдер көрсету – оқушылардың қызығушылығын арттырып, материалды жақсы түсінуге көмектеседі.
- Қолөнер үлгілерін көрсету – сәндік-қолданбалы өнер туындыларын зерттеу арқылы теориялық білімді практикамен ұштастыру.
- Галерея әдісі – оқушылар жасаған жұмысты сыныптастарының бағалауы.

4. Шығармашылық және тәжірибелік әдістер:

- Практикалық жұмыс – қолөнер бұйымдарын жасау арқылы дағдыларын дамыту.
- Жоба жұмысы – оқушылардың өз шығармашылық жобаларын жасап, қорғауы.
- Шеберлік сағаттары – мұғалімнің немесе арнайы шақырылған шебердің тәжірибесін көру және үйрену.
- "Өзіндік зерттеу" әдісі – оқушыларға бір тақырыпты зерттеуге тапсырма беру, нәтижесін сынып алдында ұсыну.

5. Бағалау әдістері:

- "Екі жұлдыз, бір тілек" – оқушылар өзара бір-бірінің жұмысын бағалап, ұсыныстар береді.
- "Бағдаршам" әдісі – оқушылар тақырыпты қаншалықты меңгергенін түстер (жасыл – түсіндім, сары – жартылай түсіндім, қызыл – түсінбедім) арқылы көрсетеді.
- "Өзін-өзі бағалау және рефлексия" – оқушылардың өз жұмыстарын талдап, жетістіктерін саралауы.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: ұрпақтан-ұрпаққа» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бұл бағдарлама қыз балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыруға бағытталған. Әр сабақта теориялық түсінік пен практикалық жұмыс қатар жүреді, сабақ жоспары оқушылардың танымдық, шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

5-сынып қыз балалар тобына арналған «Қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнері» авторлық бағдарламасы **қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнерін зерттеу және меңгеру,**

шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында құрастырылған. Сабақ барысында оқушылар ұлттық қолөнер түрлерімен танысып, әртүрлі материалдармен жұмыс істеуді үйренеді.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

- Қазақ халқының сәндік-қолданбалы өнерін заманауи тұрғыда меңгертуді көздейді.
- Теория мен практиканы ұштастырып, оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытуға бағытталған.
- Оқушылар тек ұлттық өнермен танысып қана қоймай, оны күнделікті өмірде қолдана алатын дағдыларды игереді.
- Оқу процесінде көрнекілік, зерттеу, жобалық жұмыстар, шеберлік сабақтары сияқты әдістер қолданылады.
- Ұлттық өнерді жаңаша стильде дамыта отырып, оқушыларды кәсіпкерлікке бейімдеу мүмкіндігін қарастырады.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік, дағдылары:

1. Білуі тиіс:

- Қазақтың сәндік-қолданбалы өнерінің тарихы мен дамуын.
- Ою-өрнектердің түрлері мен олардың символдық мәнін.
- Кестелеу, киіз басу, ағаш және тері өңдеу, зергерлік өнердің ерекшеліктерін.
- Қолөнер бұйымдарын жасауға қажетті құрал-жабдықтар мен материалдарды.
- Ұлттық нақыштағы сәндік бұйымдарды дайындау технологиясын.

2. Меңгеруі тиіс:

- Ою-өрнектерді қағазға және матаға түсіруді.
- Кесте тігу мен аппликация жасау әдістерін.
- Киізден, саздан, ағаштан және теріден бұйым жасау тәсілдерін.
- Әртүрлі материалдармен жұмыс істеу дағдыларын (бисермен, жүнмен, жіппен т.б.).
- Дайын бұйымдарды сәндік безендіру әдістерін.

3. Қолдана алуы тиіс:

- Жасаған қолөнер бұйымдарын тұрмыста немесе сәндік мақсатта пайдалана білу.
- Өз бетінше ұлттық стильдегі сәндік бұйымдарды жасау және жаңғырту.
- Дәстүрлі қазақ өнерін заманауи сән және дизайн бағытында қолдану.
- Ұлттық қолөнерді кәсіпкерлікке бағыттау мүмкіндіктерін қарастыру.

«Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: ұрпақтан-ұрпаққа» авторлық бағдарламасының құрылымы

I БӨЛІМ: КІРІСПЕ (3 сабақ)

1. Сәндік-қолданбалы өнер: өткені мен маңызы
2. Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: бағыттары мен қолданылуы
3. Ою-өрнектердің сырлары және олардың қолданылу аясы

II БӨЛІМ: ОЮ-ӨРНЕК ӨНЕРІ (5 сабақ)

4. Ою-өрнектердің сан алуан түрі: геометриялық, өсімдік және зооморфтық үлгілер
5. Қағазға ою-өрнек салу: негізгі тәсілдер
6. Аппликация әдісімен ою-өрнекті матаға түсіру
7. Ұлттық киімге арналған ою-өрнектер
8. Ою-өрнекпен композиция құру (жоба жұмысы)

III БӨЛІМ: КЕСТЕ ӨНЕРІ (5 сабақ)

9. Кесте тігу өнері: тарихы мен мәдени мәні

10. Кесте тігуге қажетті жабдықтар мен материалдар
11. Бастапқы кестелеу техникасы: айқас және шынжыр тігістері
12. Кестелеу техникасы: гүлді өрнектерді тігу әдістері
13. Кестеленген сәндік бұйымдар

IV БӨЛІМ: КИІЗ ӨНЕРІ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ БҰЙЫМДАР (6 сабақ)

14. Киіз басу – қазақ қолөнерінің көне дәстүрі
15. Жүннен жасалатын сәндік бұйымдар
16. Киізден панно мен әшекей бұйым жасау
17. Құрақ құрау өнері
- 18-19. Қолман құрақ көрпе жасау әдістері

V БӨЛІМ: САЗ, АҒАШ ЖӘНЕ ТЕРІ ӨНДЕУ ӨНЕРІ (5 сабақ)

20. Саз балшықтан жасалатын тұрмыстық және сәндік бұйымдар
21. Саз балшықпен жұмыс (пішін жасау)
22. Ағаштан жасалған ұлттық бұйымдар
23. Ағашқа ою-өрнек түсіру және сәндік бұйым жасау
- 24-25. Теріден жасалатын бұйымдар

VI БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ СӘН ЖӘНЕ ЗЕРГЕРЛІК ӨНЕР (6 сабақ)

26. Ұлттық киім үлгілері: қазақ мәдениетіндегі ерекшеліктері
27. Сәндік әшекей бұйымдар
28. Бисермен жұмыс: алқа мен білезік жасау
29. Жүннен жасалатын сәндік әшекейлер
- 30-31. Ұлттық нақыштағы заманауи аксессуарлар

VII БӨЛІМ: ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫС (4 сабақ)

32. Шығармашылық жоба: ұлттық нақыштағы бұйым жасау
- 33-34. Көрме ұйымдастыру және қорытындылау

3.НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

**«Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: ұрпақтан-ұрпаққа»
авторлық бағдарламасының оқу-тақырыптық жоспары
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
I БӨЛІМ: КІРІСПЕ (3 сабақ)						
1.	Сәндік-қолданбалы өнер: өткені мен маңызы	Оқушыларға сәндік-қолданбалы өнер ұғымын түсіндіру, оның қазақ халқының мәдениетіндегі орнын таныстыру.	1	1		Сәндік-қолданбалы өнер туралы түсінік алады, оның маңызын біледі.
2.	Қазақтың сәндік-	Қазақ халқының	1		1	Сәндік-қолданбалы

	қолданбалы өнері: бағыттары мен қолданылуы	сәндік-қолданбалы өнерінің негізгі түрлерін таныстыру.				өнер түрлерін ажыратып, олардың ерекшелігін сипаттай алады.
3.	Ою-өрнектердің сырлары және олардың қолданылу аясы	Қазақ ою-өрнектерінің символикасын түсіндіру, олардың қайда қолданылатынын көрсету.	1		1	Әртүрлі ою- өрнектердің мәнін түсініп, олардың қолданыс аясын анықтай алады.
II БӨЛІМ: ОЮ-ӨРНЕК ӨНЕРІ (5 сабақ)						
4.	Ою-өрнектердің сан алуан түрі: геометриялық, өсімдік және зооморфтық үлгілер	Ою-өрнек түрлерін топтастыру және оларды ажыратуды үйрету.	1	1		Ою түрлерін біледі, олардың ерекшелігін ажырата алады.
5.	Қағазға ою-өрнек салу: негізгі тәсілдер	Ою-өрнектерді қағазға сызу және композиция құру дағдыларын дамыту.	1		1	Қарапайым ою-өрнек сызбаларын сала алады.
6.	Аппликация әдісімен ою-өрнекті матаға түсіру	Аппликация әдісімен матаға ою-өрнек түсіру тәсілін үйрету.	1		1	Матадан ою қиып, оларды әдемі үйлестіре алады.
7.	Ұлттық киімге арналған ою-өрнектер	Киімге қолданылатын ою-өрнектерді таныстыру.	1	1		Ұлттық киім үлгілеріндегі ою- өрнектердің рөлін біледі.
8.	Ою-өрнекпен көркем композиция құру (жоба әзірлеу)	Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту.	1		1	Өз идеясы бойынша сәндік композиция құра алады.
III БӨЛІМ: КЕСТЕ ӨНЕРІ (5 сабақ)						
9.	Кесте тігу өнері: тарихы мен мәдени мәні	Қазақтың кесте өнерінің шығу тарихымен таныстыру.	1	1		Кесте өнерінің ерекшелігін біледі.
10.	Кесте тігуге қажет жабдықтар мен материалдар	Кесте тігу үшін қолданылатын құралдармен жұмыс істеуді үйрету.	1		1	Кесте тігудің бастапқы дағдыларын меңгереді.
11.	Бастапқы кестелеу техникасы: айқас және шынжыр тігістері	Қарапайым кестелеу техникасын игеру.	1		1	Айқас тігіс және шынжыр тігіспен кесте тіге алады.
12.	Кестелеу техникасы: гүлді өрнектерді тігу әдістері	Гүлді ою-өрнектерді кестемен безендіру.	1		1	Әртүрлі өрнектермен кестелеуді үйренеді.
13.	Кестеленген сәндік бұйымдар	Кестеленген бұйым дайындау.	1		1	Қолдан жасалған сәндік бұйымдарды безендіре алады.
IV БӨЛІМ: КИІЗ ӨНЕРІ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ БҰЙЫМДАР (6 сабақ)						
14.	Киіз басу – қазақ қолөнерінің көне	Киіз басу технологиясы мен	1	1		Киіз басудың дәстүрлі әдістерін

	дәстүрі	оның ерекшеліктерін түсіндіру.				біледі.
15.	Жүннен жасалатын сәндік бұйымдар	Жүннен жасалатын қолөнер бұйымдарын жасау тәсілін үйрету.	1		1	Жүннен кішігірім сәндік бұйымдар жасай алады.
16.	Киізден панно мен әшекей бұйым жасау	Киізден әртүрлі сәндік элементтер жасау.	1		1	Киізден бұйым жасаудың әдістерін меңгереді.
17.	Құрақ құрау өнері	Құрақ өнерінің мағынасын түсіндіру.	1	1		Құрақ үлгілерін жасап үйренеді.
8-19	Қолмен құрақ көрпе жасау әдісі	Құрақ көрпе құрастыруды үйрету.	2	1	1	Қолмен құрақ тігудің тәсілдерін үйренеді.
V БӨЛІМ: САЗДАН, АҒАШТАН ЖӘНЕ ТЕРІДЕН ЖАСАЛҒАН БҰЙЫМДАР (6 сабақ)						
0	Саз балшықтан жасалатын тұрмыстық және сәндік бұйымдар	Саз балшықтан бұйым жасау тәсілдерін үйрету.	1	1		Саз балшықтан бұйым жасауды меңгереді.
1	Саз балшықпен жұмыс (пішін жасау)	Сазды мүсіндік өнерде қолдану.	1		1	Саздан қарапайым мүсіндер жасай алады.
2	Ағаштан жасалған ұлттық бұйымдар	Ағаштан жасалған бұйымдармен таныстыру.	1		1	Ағаштан жасалған бұйымдардың қолданылуын біледі.
3	Ағашқа ою-өрнек түсіру және сәндік бұйым жасау	Ағаш ою өнерін таныстыру.	1		1	Ағаштан шағын бұйым жасап үйренеді.
4-25	Теріден жасалатын бұйымдар	Теріден бұйым жасау әдістерін үйрету.	2		1	Теріден кішігірім бұйымдар жасай алады.
VI БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ СӘН ЖӘНЕ ЗЕРГЕРЛІК ӨНЕР (6 сабақ)						
6	Ұлттық киім үлгілері: қазақ мәдениетіндегі ерекшеліктері	Ұлттық киімдердің ерекшелігін түсіндіру.	1	1		Қазақтың ұлттық киім үлгілерін біледі.
7	Сәндік әшекей бұйымдар	Қазақтың дәстүрлі әшекей бұйымдарын зерттеу.	1		1	Зергерлік бұйымдарды таниды.
8	Бисермен жұмыс: алқа мен білезік жасау	Бисермен әшекей бұйым жасау техникасын үйрету.	1		1	Бисерден сәндік бұйым жасай алады.
9	Жүннен жасалатын сәндік әшекейлер	Жүннен жасалған бұйымдарды сәндік мақсатта қолдану.	1		1	Жүннен әртүрлі аксессуар жасай алады.
0-31	Ұлттық нақыштағы заманауи аксессуарлар	Ұлттық киім элементтерін заманауи сәнге бейімдеу.	2	1	1	Ұлттық нақыштағы аксессуарлар жасайды.
VII БӨЛІМ: ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫС (3 сабақ)						
2	Шығармашылық жоба: ұлттық нақыштағы бұйым жасау	Шығармашылық қабілетті дамыту.	1		1	Өз идеясы бойынша ұлттық стильдегі бұйым жасайды.
3-34	Көрме ұйымдастыру және қорытындылау	Шығармашылық жұмыстарды көрсету	2	1	1	Жасаған бұйымдарын көрмеге қойып,

		және бағалау.				жұмыстарын қорытындылайды.

4.АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүйесі

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау формативті, суммативті және шығармашылық-практикалық бағалау арқылы жүзеге асырылады. Бұл бағалау жүйесі оқушылардың теориялық білімін, практикалық дағдыларын, шығармашылық қабілеттерін әділ және нақты бағалауға көмектеседі.

Бағалаудың түрлері:

1. Формативті бағалау (Оқу үшін бағалау):
 - Сабақ барысында оқушының білім алу процесін қолдау мақсатында жүргізіледі.
 - Оқушылардың сабаққа белсенді қатысуы, ойлау деңгейі, пікір білдіруі есепке алынады.
 - "Екі жұлдыз, бір тілек", "Бағдаршам", "Өзін-өзі бағалау" әдістері қолданылады.
2. Суммативті бағалау (Оқуды бағалау):
 - Оқушының белгілі бір тақырып немесе бөлім бойынша алған білімін қорытындылау үшін қолданылады.
 - Бақылау жұмыстары, тест тапсырмалары, рефераттар, презентациялар арқылы жүзеге асады.
3. Шығармашылық және практикалық бағалау:
 - Оқушылардың қолданбалы өнер бұйымдарын жасау, жобалар қорғау, эскиздер әзірлеу сияқты практикалық жұмыстарын бағалауға негізделген.
 - Жеке және топтық жұмыстарды бағалау, өнер көрмесіне қатысу, жасалған бұйымның сапасы мен эстетикасын сараптау арқылы бағаланады.

Бағалау критерийлері мен әдістері. **Бағалау** құзіреттілік деңгейлеріне **сәйкес жүргізіледі:**

1. Теориялық деңгей (білу, түсіну)
 - Қазақтың сәндік-қолданбалы өнерінің негізгі бағыттарын білу.
 - Өнер түрлерінің ерекшеліктерін түсіну.
 - Теориялық сұрақтарға жауап беру және түсіндірме жұмыстарын орындау.
2. Қолдану деңгейі
 - Алған білімін практикалық жұмыстарда қолдану.
 - Өртүрлі материалдармен жұмыс істеу.
 - Ұлттық нақыштағы бұйым жасау барысында теориялық білімді пайдалану.
3. Талдау деңгейі
 - Жұмыс барысын бағалау және жетілдіру жолдарын табу.
 - Өзінің және басқалардың жұмыстарын салыстыру, пікір айту.
 - Дизайн шешімдерін Талдау және түсіндіру.
4. Жинақтау және шығармашылық деңгей
 - Шығармашылық идеяларды дамыту және іске асыру.
 - Авторлық жұмыстар дайындау.
 - Өз бетінше сәндік-қолданбалы өнер бұйымдарын жасау.

Бағалау әдістері:

1. Бақылау және тест тапсырмалары:
 - Теориялық білімді тексеруге арналған тесттер, викториналар, сұрақ-жауап әдістері қолданылады.
2. Практикалық жұмыстар:

- Оқушының қолмен жұмыс жасау қабілеті, қолданған техникалары, бұйым сапасы ескеріледі.
- 3. Жоба қорғау:
 - Оқушы өз жобасын презентациялау, сипаттау, жасалу процесін түсіндіру арқылы қорғайды.
 - Мұғалім мен сыныптастары жобаның жаңашылдығы мен сапасын бағалайды.
- 4. Топтық бағалау:
 - Топ мүшелері бір-бірін бағалап, өзара кері байланыс береді.
 - Жұмыстың үйлесімділігі, ынтымақтастық пен белсенділік ескеріледі.
- 5. Өзін-өзі және өзара бағалау:
 - Оқушылар "Бағдаршам", "Екі жұлдыз, бір тілек", "Рефлексия парағы" әдістері арқылы өз жұмыстарын және сыныптастарының жұмыстарын бағалайды.
 - Кері байланыс беру арқылы жұмыстың сапасын жақсартуға мүмкіндік алады.

Бұл бағалау жүйесі оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуына, шығармашылық қабілеттерін дамытуға және өз еңбектеріне сыни көзқараспен қарауына мүмкіндік береді.

Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың нәтижесі. **Оқушылардың жетістіктерін бағалау** олардың оқу процесіндегі даму динамикасын, практикалық дағдыларын, шығармашылық қабілеттерін **анықтауға көмектеседі. Бұл бағалау нәтижелері оқушылардың жетістіктерін сараптауға, кәсіби бағдар беруге, оқу процесін жетілдіруге бағытталады.**

Нәтижелері:

- Оқушылардың теориялық және практикалық білім деңгейі айқындалады.
- Шығармашылық жұмыстарын жетілдіруге бағытталған кері байланыс беріледі.
- Өзін-өзі және өзара бағалау дағдылары қалыптасады.
- Дифференциацияланған тапсырмалар арқылы оқушының жеке даму деңгейі анықталады.
- Ұлттық сәндік-қолданбалы өнерге қызығушылығы артады.

Бағалау критерийлері бойынша тапсырмалар:

Бағалау критерийі	Тапсырма түрлері
Теориялық білім	Ұлттық нақыштағы сәндік бұйымдар туралы сұрақ-жауап, тест, кесте толтыру.
Практикалық дағды	Алқа, білезік, белдік, сөмке немесе басқа ұлттық бұйым жасау.
Шығармашылық қабілет	Өз идеясына негізделген ұлттық нақыштағы бұйымның эскизін салу, безендіру.
Жобалық жұмыс	Өз жасаған бұйымының таныстырылымын жасау, қорғау.
Өзін-өзі бағалау	Рефлексия парағын толтыру, "Екі жұлдыз, бір тілек" әдісі арқылы пікір білдіру.

Жеке оқушылардың даму деңгейіне сай дифференциацияланған тапсырмалар мен деңгейлеп оқыту тәсілдері:

1. Бастапқы деңгей:
 - Ою-өрнек, сәндік бұйымдар туралы негізгі ақпаратты білу.
 - Қарапайым пішіндерді салу немесе қиып алу.
 - Жіппен, бисермен қарапайым өрнек жасау.
2. Орта деңгей:
 - Күрделірек ою-өрнек үлгілерін салып, оларды сәндік бұйымдарда қолдану.
 - Түрлі материалдармен (жүн, киіз, мата, ағаш, саз) жұмыс істеу.
 - Жобалық жұмыс орындап, жасаған бұйымды Талдау.
3. Жоғары деңгей:
 - Өз бетінше сәндік бұйымдардың эскизін жасап, материалдарын таңдау.
 - Бұйым жасауда авторлық тәсілдерді қолдану.

- Бұйымын таныстырып, оның мәдени маңызын түсіндіру.

Бағалау критерийлері:

1. Талқылау, диалог құру:
 - Ұлттық нақыштағы бұйымдар мен олардың ерекшеліктері туралы талқылау.
 - Топта жұмыс жасау барысында өз идеясын ортаға салу.
 - Бұйым жасаудың кезеңдерін түсіндіру.
2. Жасай алу:
 - Эскиздік жұмыстар жасау.
 - Шығармашылық жұмысын сипаттап жазу.
 - Рефлексия парағын толтыру.
3. Қарым-қатынас:
 - Өз жұмысын қорғау және дәлелдеу.
 - Басқа оқушылардың жұмысына кері байланыс беру.
 - Жобалық жұмыстарды топта талқылау.

Бұл бағалау жүйесі оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып, олардың дамуын бақылауға, шығармашылық жұмыстарын жетілдіруге және ұлттық өнерге деген қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Сәндік-қолданбалы өнер туралы түсінік алады, оның маңызын біледі.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Сәндік-қолданбалы өнер түрлерін ажыратып, олардың ерекшелігін сипаттай алады.	«Робин раунд»
	Әртүрлі ою-өрнектердің мәнін түсініп, олардың қолданыс аясын анықтай алады.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Ою түрлерін біледі, олардың ерекшелігін ажырата алады.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Қарапайым ою-өрнек сызбаларын сала алады.	«Табыс баспалдағы»
	Матадан ою қиып, оларды әдемі үйлестіре алады.	Мұғалімнің мадақтауы
	Ұлттық киім үлгілеріндегі ою-өрнектердің рөлін біледі.	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Өз идеясы бойынша сәндік композиция құра алады.	«Бас бармақ»
	Кесте өнерінің ерекшелігін біледі.	«Топтық талқылау»
	Кесте тігудің бастапқы дағдыларын меңгереді.	«Қошемет»
	Айқас тігіс және шынжыр тігіспен кесте тіге алады.	«Түсініктеме»
	Әртүрлі өрнектермен кестелеуді үйренеді.	«Оқушылармен диалог»
Практикалық сабақтар үшін	Қолдан жасалған сәндік бұйымдарды безендіре алады.	«Түсініктеме»
	Киіз басудың дәстүрлі әдістерін біледі.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Жүннен кішігірім сәндік бұйымдар	«Мозаика» әдісі

жасай алады.	
Киізден бұйым жасаудың әдістерін меңгереді.	«Ауызша кері байланыс»
Құрақ үлгілерін жасап үйренеді.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Қолмен құрақ тігудің тәсілдерін үйренеді.	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
Саз балшықтан бұйым жасауды меңгереді.	«Жазбаша түсініктеме»
Саздан қарапайым мүсіндер жасай алады.	«Үш ҚҚҚ»
Ағаштан жасалған бұйымдардың қолданылуын біледі.	«Бір минуттық эссе»
Ағаштан шағын бұйым жасап үйренеді.	«Қошемет»
Теріден кішігірім бұйымдар жасай алады.	«Сұрақ-жауап»
Қазақтың ұлттық киім үлгілерін біледі.	«Элективтік тест»
Зергерлік бұйымдарды таниды.	«Өзін-өзі бағалау»
Бисерден сәндік бұйым жасай алады.	«Қысқа тест»
Жүннен әртүрлі аксессуар жасай алады.	«Үш шындық, бір өтірік»
Ұлттық нақыштағы аксессуарлар жасайды.	«Сөйлемді аяқта»

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер:

Мұғалімдер үшін:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы – Білім беру саласындағы нормативтік-құқықтық актілер.
2. Жолдасбекова Р., Құлжабаева Г. – «Көркем еңбек: Оқыту әдістемесі».
3. Әбдіғаппарова А.М. – «Көркем еңбек және шығармашылық жұмыстар», - әдістемелік құрал – 2014 ж. (2024 ж.).
4. Байменова С. – «Шығармашылық оқыту әдістемесі». – 2013 ж. (2023ж.).
5. Қазақстандық ұлттық өнер – «Қазақстанның қолданбалы өнері мен мәдени мұрасына арналған материалдар жинағы» - 2011 ж. (2021 ж.).
6. Жолдасбеков Ә. – «Қазақ ұлттық өнері: дәстүрлер және қазіргі кезең». - 2005 ж. (2015 ж.).
7. Бешенков А.К. Технология. Технологияны оқыту методикасы. 5-9 сынып: методикалық кешен.М.: Дрофа, 2003 (2023).
8. Лернер П.С. «Технология» бойынша жобалау// Мектеп және өндіріс.-1996. (2016) -№2.
9. Матяш Н.В. Технологиялық білім саласындағы жобалық оқыту әдістемесі.// Педагогика. - №4.
10. Сағымбаева А.С. – «Қазіргі заманғы оқыту технологиялары және бағалау әдістері». – А. 2009 ж. (2019 ж.).

Балалар үшін:

1. Сағымбаева А.С. – «Білім беру процесіндегі шығармашылық және эстетикалық тәрбие». - 2009 ж. (2019 ж.).
2. Қазақ халқының қолданбалы өнері – «Қазақстандағы ұлттық қолданбалы өнердің дәстүрлерін зерттейтін материалдар жинағы»: -2005 ж. (2015 ж.).
3. Жолдасбеков Ә. – «Қазақ ұлттық өнері: дәстүрлер және қазіргі кезең». - 2005 ж. (2015 ж.).
4. «Көркем еңбек пәні бойынша оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға арналған жинақтар» - 2001 ж., 2002 ж., 2003 ж.

**«Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: ұрпақтан-ұрпаққа»
авторлық бағдарламасының құрылымы
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
I БӨЛІМ: КІРІСПЕ (3 сабақ)			
	Сәндік-қолданбалы өнер: өткені мен маңызы	1	Сәндік-қолданбалы өнер туралы түсінік алады, оның маңызын біледі.
	Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: бағыттары мен қолданылуы	1	Сәндік-қолданбалы өнер түрлерін ажыратып, олардың ерекшелігін сипаттай алады.
	ою-өрнектердің сырлары және олардың қолданылу аясы	1	Әртүрлі ою-өрнектердің мәнін түсініп, олардың қолданыс аясын анықтай алады.
II БӨЛІМ: ОЮ-ӨРНЕК ӨНЕРІ (5 сабақ)			
	Ою-өрнектердің сан алуан түрі: геометриялық, өсімдік және зооморфтық үлгілер	1	Ою түрлерін біледі, олардың ерекшелігін ажырата алады.
	Қағазға ою-өрнек салу: негізгі тәсілдер	1	Қарапайым ою-өрнек сызбаларын сала алады.
	Аппликация әдісімен ою-өрнекті матаға түсіру	1	Матадан ою қиып, оларды әдемі үйлестіре алады.
	Ұлттық киімге арналған ою-өрнектер	1	Ұлттық киім үлгілеріндегі ою-өрнектердің рөлін біледі.
	Ою-өрнекпен көркем композиция құру (жоба әзірлеу)	1	Өз идеясы бойынша сәндік композиция құра алады.
III БӨЛІМ: КЕСТЕ ТІГУ ӨНЕРІ (5 сабақ)			
	Кесте тігу өнері: тарихы мен мәдени мәні	1	Кесте өнерінің ерекшелігін біледі.
	Кесте тігуге қажет жабдықтар мен материалдар	1	Кесте тігудің бастапқы дағдыларын меңгереді.
	Бастапқы кестелеу техникасы: айқас және шынжыр тігістері	1	Айқас тігіс және шынжыр тігіспен кесте тіге алады.
	Кестелеу техникасы: гүлді өрнектерді тігу әдістері	1	Әртүрлі өрнектермен кестелеуді үйренеді.
	Кестеленген сәндік бұйымдар	1	Қолдан жасалған сәндік бұйымдарды безендіре алады.
IV БӨЛІМ: КИІЗ ӨНЕРІ ЖӘНЕ ҚЛТТЫҚ БҰЙЫМДАР (6сабақ)			
	Киіз басу – қазақ қолөнерінің көне дәстүрі	1	Киіз басудың дәстүрлі әдістерін біледі.
	Жүннен жасалатын сәндік бұйымдар	1	Жүннен кішігірім сәндік бұйымдар жасай алады.
	Киізден панно мен әшекей бұйым жасау	1	Киізден бұйым жасаудың әдістерін меңгереді.
	Құрақ құрау өнері	1	Құрақ үлгілерін жасап үйренеді.

18-19	Қолмен құрақ көрпе жасау әдісі	2	Қолмен құрақ тігудің тәсілдерін үйренеді.
V БӨЛІМ: САЗ, АҒАШ ЖӘНЕ ТЕРІ ӨНДЕУ ӨНЕРІ (6 сабақ)			
20	Саз балшықтан жасалатын тұрмыстық және сәндік бұйымдар	1	Саз балшықтан бұйым жасауды меңгереді.
21	Саз балшықпен жұмыс (пішін жасау)	1	Саздан қарапайым мүсіндер жасай алады.
22	Ағаштан жасалған ұлттық бұйымдар	1	Ағаштан жасалған бұйымдардың қолданылуын біледі.
23	Ағашқа ою-өрнек түсіру және сәндік бұйым жасау	1	Ағаштан шағын бұйым жасап үйренеді.
24-25	Теріден жасалатын бұйымдар	2	Теріден кішігірім бұйымдар жасай алады.
VI БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ СӘН ЖӘНЕ ЗЕРГЕРЛІК ӨНЕР (6 сабақ)			
26	Ұлттық киім үлгілері: қазақ мәдениетіндегі ерекшеліктері	1	Қазақтың ұлттық киім үлгілерін біледі.
27	Сәндік әшекей бұйымдар	1	Зергерлік бұйымдарды таниды.
28	Бисермен жұмыс: алқа мен білезік жасау	1	Бисерден сәндік бұйым жасай алады.
29	Жүннен жасалатын сәндік әшекейлер	1	Жүннен әртүрлі аксессуар жасай алады.
30-31	Ұлттық нақыштағы заманауи аксессуарлар	2	Ұлттық нақыштағы аксессуарлар жасайды.
VII БӨЛІМ: ҚОРЫТЫНДЫ ЖӘНЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫС (3 сабақ)			
32	Шығармашылық жоба: ұлттық нақыштағы бұйым жасау	1	Өз идеясы бойынша ұлттық стильдегі бұйым жасайды.
33-34	Көрме ұйымдастыру және қорытындылау	2	Жасаған бұйымдарын көрмеге қойып, жұмыстарын қорытындылайды.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА
«Ұрпаққа аманат: Тіл және әдебиеттегі ұлттық код»

Құрастырған: Бейсенова Нұрдана Әбдібекқызы, Түркістан облысы Білім басқармасы, Түркістан қаласы Білім бөлімінің «Ж.Ташенов атындағы №23 IT-мектеп-лицейі» КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші

3. ТҮСІНІКТЕМЕ ХАТ

«Ұрпаққа аманат: Тіл және әдебиеттегі ұлттық код» авторлық бағдарламасы

Бағдарламаның мақсаты:

- оқушыларға ұлттық код ұғымын түсіндіру, оның маңызын ашу.
- қазақ тілі мен әдебиеті арқылы ұлттық құндылықтарды дәріптеу.
- оқушылардың тілдік және әдеби сауаттылығын арттыру.
- ұлттық құндылықтарды сақтау мен дамытуға бағытталған шығармашылық қабілеттерді дамыту.

Міндеттері:

- Оқушылардың қазақ тілі мен әдебиеті арқылы ұлттық сана-сезімін қалыптастыру.
- Қазақ халқының рухани мұраларымен таныстыру, әдеби шығармалар арқылы тарихи-мәдени құндылықтарды насихаттау.
- Ұлттық болмысты сақтауға бағытталған зерттеу, Талдау дағдыларын қалыптастыру.
- Оқушыларды сыни ойлауға және ұлттық кодтың қазіргі қоғамдағы орнын түсіндіру.

Бағдарламаның өзектілігі. **Бағдарлама зерттеу және тәжірибелік-эксперименттік жұмыс аясында әзірленген:**

- Қазіргі жаһандану дәуірінде ұлттық бірегейлікті сақтау.
- Қазақ тілінің болашағы мен оның қоғамдағы рөлін нығайту.
- Қазақ әдебиеті мен тілін оқытуда **ұлттық код** ұғымын жүйелі түрде зерттеу.
- Әдебиет пен тіл сабақтарында **күзиреттілікке бағытталған тәсілдерді** енгізу.
- Зерттеу жұмыстары мен Талдау әдістерін қолдану арқылы **оқушылардың сыни ойлау қабілетін дамыту.**
- Әдеби шығармалар арқылы ұлттық тәрбие беру және мәдени мұраны насихаттау.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

1) Бағдарламаның жаңалығы

- **Кешенді тәсіл** – ұлттық код пен әдебиетті сабақтастыра отырып оқыту.
- **Интерактивті және зерттеушілік әдістер** – шығармашылық тапсырмалар мен Талдаулар.
- **Тұлғалық-бағдарланған оқыту** – оқушылардың қызығушылықтары мен қабілеттеріне қарай білім беру.
- **Күзиреттілікке негізделген оқыту** – алған білімді өмірде қолдануға үйрету.

2) Педагогикалық жаңалығы:

- Ұлттық кодты оқытуда **жаңа әдістемелік тәсілдер мен инновациялық технологияларды** қолдану.
- **Креативті жобалар мен зерттеу тапсырмалары** арқылы оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамыту.
- **Қазақ әдебиетіндегі ұлттық құндылықтар мен қазіргі заман байланысын** қарастыратын жаңа модель жасау.
- **Интеграциялық тәсіл** – әдебиет, тарих, мәдениет, тіл сабақтарын сабақтастыра оқыту.

3) Психологиялық жаңалығы:

- **Оқушы тұлғасын дамытуға бағытталған тәсілдерді** қолдану.

- **Рефлексиялық ойлау дағдыларын қалыптастыру**, ұлттық құндылықтар туралы өзіндік пікір білдіруге үйрету.
- **Эмоционалды қабылдау мен ұлттық сана-сезімді нығайту** мақсатында әдеби шығармаларды терең түсіну дағдыларын жетілдіру.
- **Тұлғалық бағытталған оқыту** – оқушылардың қызығушылықтарына қарай материалдарды меңгерту.

Бағдарламаның ғылымилығы

- Ұлттық код ұғымын **ғылыми-педагогикалық тұрғыда негіздеу**.
- Қазақ әдебиетіндегі **ұлттық идея, ұлттық рух, ұлттық мәдениеттің көрінісін** зерттеу.
- Жаһандану жағдайында ұлттық бірегейлікті сақтау үшін **қазіргі заман әдебиетіндегі ұлттық сипаттың өзгеру тенденцияларын** Талдау.
- Оқыту барысында **әлемдік білім беру жүйесіндегі этнопедагогикалық тәсілдерді қолдану**.

Бағыттылығы. Бағдарлама қазақ тілі мен әдебиетін оқытуда ұлттық құндылықтарды дәріптеу мақсатын көздейді. Оның негізгі бағыттары:

- **Тілдік бағыт** – қазақ тілінің ұлттық кодты сақтаудағы рөлін зерттеу.
- **Әдеби-мәдени бағыт** – ұлттық құндылықтардың әдебиеттегі көрінісін Талдау.
- **Тарихи-этнографиялық бағыт** – қазақ халқының мәдениеті мен салт-дәстүрін насихаттау.
- **Заманауи бағыт** – ұлттық код пен құндылықтарды қазіргі заман тұрғысынан қарастыру (жаһандану, цифрландыру, әлеуметтік желілердегі қазақ тілі).
- **Тұлғалық-дамытушылық бағыт** – оқушылардың шығармашылық ойлауын және ұлттық сана-сезімін дамыту.

Күтілетін нәтиже:

- Оқушылар **ұлттық код** ұғымының маңызын түсінеді.
- Қазақ әдебиетіндегі ұлттық құндылықтарды **терең меңгереді**. Әдеби шығармалар арқылы ұлттық құндылықтарды таниды.
- **Сыни ойлау дағдылары** қалыптасады, ұлттық идеяларды заманауи тұрғыда талдай алады.
- **Шығармашылық қабілеттері** дамиды, ұлттық құндылықтарды дәріптеуге үлес қосады
- **Өзінің ұлттық бірегейлігіне деген құрметі артады**, ұлттық сана қалыптасады.
- Ұлттық мәдениетке деген қызығушылығы мен құрметі артады.
- Өз ойын жүйелі түрде жеткізе алады.

Бұл бағдарлама қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында қолдануға арналған және **аптасына 1 сағат, жылына 34 сағаттық курс** ретінде ұсынылған.

4. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Ұрпаққа аманат: Тіл және әдебиеттегі ұлттық код» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бұл бағдарлама оқушылардың **ұлттық санасын, мәдени құндылықтарға деген көзқарасын** қалыптастыратын **жаңа инновациялық оқыту жүйесі** болып табылады. Бағдарлама **әдеби шығармалардағы ұлттық код пен ұлттық құндылықтарды Талдау**, өз көзқарасын дәлелдей отырып, **пікір білдіру, ұлттық құндылықтардың заманауи қоғамдағы орнын Талдау және сыни тұрғыда ой қорыту** арқылы **әдеби және тарихи материалдарды**

салыстырып, зерттеу жұмыстарын жүргізуді көздейді.

Бағдарлама заманауи білім беру талаптары мен мемлекеттік стандарттарға сәйкес келетін жан-жақты әзірленген білім беру өнімі болып табылады. Оның құрылымдылығы, әдіснамалық негізі және қолданылатын әдістердің әртүрлілігі пәнді терең игеруге ғана емес, сонымен қатар оқушылардың сыни ойлауын, шығармашылық қабілеттері мен өзін-өзі тәрбиелеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Авторлық бағдарлама оқушылардың тілдік сауаттылығын нығайту арқылы құзіреттілік деңгейлерін көтеру және білімді, бәсекеге қабілетті, функционалдық сауатты, алған білімін өмірде өзін-өзі жүзеге асыру үшін қолдана алатын тұлғаны тәрбиелеу мақсатында құрастырылған.

Сабақ барысында қолданылатын бағалау жүйесі оқушылардың тілдік дағдыларын, шығармашылық қабілеттерін және ұлттық құндылықтарды меңгеруін кешенді түрде бағалауын іске асырады. Бұл жүйе оқушылардың қабілеттеріне қарай жеке жұмыс істеуге, олардың даму деңгейіне сәйкес білім беруге мүмкіндік береді.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. Кешенді тәсіл:

- Бағдарлама тіл, әдебиет, тарих, мәдениет, этнография пәндерімен тығыз байланыста құрастырылған.
- Ұлттық код ұғымын ғылыми, тарихи, көркем әдеби және практикалық тұрғыдан қарастыру.
- Оқушылардың дүниетанымдық және танымдық қабілеттерін дамыту мақсатында әртүрлі әдістерді біріктіру.

2. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:

- Диалогтық оқыту, пікірталас, дебат, сұхбат, шағын зерттеу жұмыстары арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру.
- Оқушылар өз бетінше зерттеу жүргізіп, ұлттық құндылықтарға қатысты жобалар әзірлейді.
- Әдеби шығармалар мен тарихи деректерді сыни тұрғыда талдайды және өз көзқарасын білдіреді.

3. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:

- Оқушылардың жеке қабілеттері мен қызығушылықтарына сай оқыту.
- Әдеби мәтіндер арқылы ұлттық сана-сезімін дамыту.
- Жеке және топтық жұмыстар арқылы оқушылардың шығармашылық ойлауын жетілдіру.

4. Мультимодальды оқыту әдістерін қолдану:

- Кино, бейне, аудио, анимация, подкаст, цифрлық оқыту құралдары арқылы ұлттық құндылықтарды меңгерту.
- Әдебиет пен тіл сабақтарын заманауи технологиялармен интеграциялау (инфографика, презентациялар, электронды ресурстар).
- Әдеби шығармаларды аудиокітап, сахналық қойылым, деректі фильмдер арқылы меңгеру.

5. Құзіреттілікке негізделген оқыту:

- Оқушыларды білімді практикада қолдануға бейімдеу.
- Әдебиет, тіл және тарих сабақтарын кіріктіріп, өмірлік дағдылар мен мәдени құндылықтарды меңгерту.
- Жаһандану жағдайында ұлттық бірегейлікті сақтаудың жолдарын түсіндіру.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

1. Білуі тиіс:

- Ұлттық кодтың негізгі ұғымдарын және оның мәдениеттегі, әдебиеттегі, тарихтағы көрінісін.
- Қазақ әдебиетіндегі ұлттық құндылықтарды сипаттайтын шығармаларды.

- Жаһандану жағдайында ұлттық құндылықтардың сақталу қажеттілігін.
- Ұлттық дәстүрлер мен рухани мұралардың қазіргі қоғамдағы орнын.

2. Меңгеруі тиіс:

- Қазақ тіліндегі көркем шығармаларды Талдау және ұлттық кодты анықтау дағдыларын.
- Әдеби және тарихи деректерді салыстыру, салыстырмалы Талдау жасау қабілетін.
- Тілдік құралдар мен әдеби тәсілдерді қолдана отырып, өз ойын дәлелдеп жеткізе алуды.
- Жаңа ақпарат көздерінен деректер жинау және оларды дұрыс пайдалану қабілетін.

3. Қолдана алуы тиіс:

- Әдеби шығармалар арқылы ұлттық сана мен құндылықтарды сараптауды.
- Заманауи технологияларды пайдаланып, ұлттық мұраларды насихаттау жолдарын ұсынуды.
- Ұлттық құндылықтарды қорғау мен дамытуға арналған зерттеулерді жүргізуді.
- Өзіндік пікірін дәлелдеп, ғылыми және шығармашылық жұмыстарды орындауды.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қойылған мақсаттарға жету үшін келесі әдіс-тәсілдер түрлері қолданылады: зерттеу жұмыстары, шығармашылық жазбаша жұмыстар, диктанттар, тестілеу, рефераттарды қорғау, презентация құрастыру.

Курс барысында негізгі әдістер ретінде жеке ізденушілік әдістер ұсынылады, интернет ресурстары, жаңа ақпараттық технологиялар мен сыни ойлау, интерактивті әдістер қолданылады.

1. Жеке ізденушілік әдістер

- Оқушылардың өз бетінше ізденіп, ақпаратты Талдау қабілетін дамыту.
- Ғылыми мақалалар, тарихи деректер, әдеби шығармалар бойынша зерттеу жұмыстарын жүргізу.
- Оқушыларға зерттеу жүргізу дағдыларын қалыптастыру арқылы шығармашылық ойлау қабілетін дамыту.

2. Интернет ресурстар мен жаңа ақпараттық технологиялар

- Электронды кітаптар, онлайн энциклопедиялар, дерекқорлар арқылы ақпарат алу.
- YouTube, TEDx, деректі фильмдер, интерактивті платформалар арқылы материалды түсіндіру.
- Google Forms, Kahoot, Padlet секілді онлайн құралдарды қолдану арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру.

3. Сыни ойлау және интерактивті әдістер

- "Ойлан – Жұптас – Бөліс", "Кластер құру", "Екі жақты күнделік", "SWOT-Талдау" сияқты әдістерді қолдану.
- Дебат, рөлдік ойындар, кейс-стади арқылы оқушылардың өз көзқарастарын дәлелдеуге баулу.
- Сыни тұрғыда ойлауды дамыту технологиясы бойынша әдеби шығармаларды, тарихи деректерді салыстыра Талдау.

Қолданылатын тәсілдер:

1. Деңгейлеп оқыту тәсілі

- Оқушылардың білім деңгейіне қарай тапсырмалар беру.
- Қабілетті оқушылар үшін күрделі зерттеу және шығармашылық тапсырмалар.
- Қолдауды қажет ететін оқушылар үшін жетелеуші сұрақтар мен практикалық жұмыстар.

2. Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл

- Оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып оқыту.
- Әр оқушының қызығушылығы мен қабілетіне қарай жекеленген тапсырмалар беру.

- Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған жобалар орындау.

3. Құндылыққа бағытталған тәсіл

- Қазақ халқының салт-дәстүрлері, мәдениеті, ұлттық құндылықтары негізінде білім беру.
- Әдебиет арқылы рухани, адами құндылықтарды дәріптеу.
- Этика, әдеп, ұлттық мәдени мұраны насихаттау арқылы оқушылардың тұлғалық қасиеттерін дамыту.

4. Іс-әрекеттік тәсіл

- Практикалық жұмыстар, жобалық әдістер, әдеби және тарихи зерттеулер арқылы білімді меңгерту.
- Сахналық қойылымдар, эссе жазу, дебаттар ұйымдастыру.
- Оқушыларға тәжірибе арқылы үйрену мүмкіндігін беру.

5. Коммуникативтік тәсіл

- Диалогтық оқыту, оқушылардың өзара пікір алмасуы.
- Әдеби кейіпкерлердің көзқарастарын талқылау арқылы сөйлеу дағдыларын дамыту.
- Әлеуметтік желілер, блог жазу, подкаст жасау арқылы ұлттық құндылықтарды насихаттау.

Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері:

- Оқушы белсенділігін арттыру (сұрақ-жауап, пікірталас, зерттеу).
- Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту (жазба жұмыстары, жобалар, сахналық қойылымдар).
- Топтық және жеке жұмыс (диалогтық оқыту, пікір алмасу, өзара бағалау).
- Заманауи технологияларды пайдалану (интерактивті тақта, онлайн платформалар, цифрлық оқулықтар).

ТАРАУЛАР МЕН ТАҚЫРЫПТАРДЫ ЕРЕКШЕЛЕУ

«Ұрпаққа аманат: Тіл және әдебиеттегі ұлттық код» бағдарламасының құрылымы

I БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ КОД ЖӘНЕ ТІЛ (6 сабақ)

1. Ұлттық код дегеніміз не? Тіл және рухани тамырлар
2. Қазақ тілі – ұлт болмысының басты тірегі
3. Мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестердегі ұлттық таным
4. Көркем әдебиеттегі тіл ерекшеліктері: ұлттық болмыстың айнасы
5. Жыраулар поэзиясындағы ұлттық идея мен тіл байлығы
6. Тілдің жоғалуы – ұлттық кодтың жойылуы ма?

II БӨЛІМ: ДӘСТҮР МЕН САЛТ-ҒҰРЫП ӘДЕБИЕТТЕ (6 сабақ)

7. Салт-дәстүр мен әдет-ғұрыптың әдебиеттегі көрінісі
8. Эпос пен ұлттық рух: "Қобыланды батыр", "Алпамыс батыр" жырларындағы ұлттық құндылықтар
9. "Абай жолы" романындағы ұлттық болмыс пен дәстүр сабақтастығы
10. Қазақ фольклоры – ұлттық сананың бастауы
11. Айтыс өнеріндегі ұлттық код
12. Тарихи жырлар мен аңыздардағы халықтық тәрбие негіздері

III БӨЛІМ: ҰЛЫ ТҮЛҒАЛАР ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ (6 сабақ)

13. Абайдың қара сөздері – ұлт ұстанымы
14. Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ тілінің жанашыры
15. Мағжан Жұмабаев поэзиясындағы ұлттық рух
16. Шәкәрім шығармаларындағы адамгершілік құндылықтар
17. Ыбырай Алтынсарин – қазақ балаларына қалдырған аманат

18. Мұхтар Әуезов – ұлт әдебиетінің асқар шыңы

IV БӨЛІМ: ҚАЗІРГІ ӘДЕБИЕТТЕГІ ҰЛТТЫҚ КОД (6 сабақ)

19. Тәуелсіздік кезеңіндегі әдебиет: ұлттық кодтың жаңғыруы

20-21. Қазіргі қазақ прозасындағы ұлттық құндылықтар

22-23. Қазақ поэзиясындағы ұлттық рух: бүгінгі заман ақындары

24. Ұлттық құндылықтар – көркем әдебиетте қалай бейнеленуде?

25. Қазақ драматургиясындағы ұлттық идея

26. Кино және әдебиет: ұлттық мұраның жаңа форматтағы көрінісі

V БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ РУХ ЖӘНЕ ЖАСТАРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ (6 сабақ)

27. Ұлттық құндылықтар және ұлттық бірегейлік

28. Жастар және ұлттық сана: әдебиет арқылы тәрбиелеу

29. Ұлттық кодты сақтау – әр ұрпақтың міндеті

30. Қазақ әдебиеті және жаһандану дәуіріндегі ұлттық құндылықтар

31-32. Ұлттық құндылықтарды насихаттаудың заманауи жолдары

33-34. Қорытынды сабақ: Ұлттық код – ұрпаққа аманат

Білім беру жүйесіндегі ұлттық тәрбиенің негізін нығайта отырып, оқушылардың рухани, адами құндылықтарды дәріптеу, әдеби кейіпкерлердің көзқарастарын талқылау арқылы **сөйлеу дағдыларын дамыту** арқылы шығармашылық қабілеттерін арттыруға бағытталған, әлемдік білім беру жүйесіндегі этнопедагогикалық тәсілдерді қолдану және қазақ әдебиетіндегі **ұлттық идея, ұлттық рух, ұлттық мәдениеттің көрінісін** зерттеу арқылы дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын «Ұрпаққа аманат: Тіл және әдебиеттегі ұлттық код» атты авторлық бағдарлама 5 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі «**Ұлттық код және тіл**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 6 сағатта тақырыптар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім «**Дәстүр мен салт-ғұрып әдебиетте**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 6 сағаттағы тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«**Ұлы тұлғалар және ұлттық идея**» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 6 сабақта қамтылған тақырыптарда:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технологиясы қолданылады.

Төртінші бөлімі «**Қазіргі әдебиеттегі ұлттық код**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 8 сағатта қамтылған тақырыптар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Бесінші бөлімі «Ұлттық рух және жастардың жауапкершілігі» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 8 сағаттағы тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

3.НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

«Ұрпаққа аманат: Тіл және әдебиеттегі ұлттық код» тақырыбындағы авторлық бағдарламасының оқу-тақырыптық жоспары (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжіриб	Білім өнімі
I БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ КОД ЖӘНЕ ТІЛ (6 сабақ)						
1	Ұлттық код дегеніміз не? Тіл және рухани тамырлар	Ұлттық кодтың мәнін түсіну, оның тіл мен руханияттағы орнын анықтау	1	1		Ұлттық кодтың маңызын біледі, тілдің рухани тірек екенін түсінеді, ұлттық ерекшеліктерді талдайды
2	Қазақ тілі – ұлт болмысының басты тірегі	Қазақ тілінің ұлттық бірегейлікті қалыптастырудағы рөлін саралау	1		1	Қазақ тілінің маңызын біледі, оның ұлт тұтастығындағы рөлін түсінеді, тілдің болашағын бағалайды
3	Мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестердегі ұлттық таным	Мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестер арқылы ұлттық дүниетанымды зерттеу	1		1	Қазақ мақал-мәтелдерінің ұлттық мәнін біледі, мағынасын түсінеді, оларды мәтін Талдау арқылы бағалайды
4	Көркем әдебиеттегі тіл ерекшеліктері: ұлттық болмыстың айнасы	Көркем әдебиеттегі ұлттық бояуды тану	1		1	Көркем тілдің ұлттық болмысқа әсерін біледі, көркем шығармаларды талдайды, әдебиеттің құндылығын бағалайды
5	Жыраулар поэзиясындағы ұлттық	Жыраулар поэзиясындағы	1		1	Жыраулар поэзиясының ұлттық рухты

	идея мен тіл байлығы	ұлттық идея мен тілдің ерекшеліктерін зерделеу				жеткізу тәсілін біледі, оны талдап, бағалайды
6	Тілдің жоғалуы – ұлттық кодтың жойылуы ма?	Тіл мен ұлттық кодтың өзара байланысын Талдау	1	1		Тілдің ұлттық код үшін маңызын біледі, оның сақталу жолдарын түсінеді, өз көзқарасын бағалайды
II БӨЛІМ: ДӘСТҮР МЕН САЛТ-ҒҰРЫП ӘДЕБИЕТТЕ (6 сабақ)						
7	Салт-дәстүр мен әдет-ғұрыптың әдебиеттегі көрінісі	Салт-дәстүрдің әдебиетте қалай бейнеленетінін анықтау	1	1		Қазақ әдебиетіндегі дәстүрлік көріністерді біледі, олардың мәнін түсінеді, дәстүр сабақтастығын талдайды
8	Эпос пен ұлттық рух: «Қобыланды батыр», «Алпамыс батыр» жырларындағы ұлттық құндылықтар	Батырлық жырлардағы ұлттық құндылықтарды анықтау	1		1	Батырлық жырлардың мазмұнын біледі, ұлттық рухтың көрінісін түсінеді, оның тәрбиелік мәнін бағалайды
9	«Абай жолы» романындағы ұлттық болмыс пен дәстүр сабақтастығы	М.Әуезов шығармасындағы ұлттық болмысты Талдау	1	1		Романдағы ұлттық құндылықтарды біледі, қазақ дәстүрінің рөлін түсінеді, шығармаға әдеби баға береді
10	Қазақ фольклоры – ұлттық сананың бастауы	Қазақ фольклорының ұлттық сананы қалыптастырудағы орнын саралау	1		1	Фольклордың ұлттық санаға ықпалын біледі, оның ерекшеліктерін түсінеді, халық мұраларын бағалайды
11	Айтыс өнеріндегі ұлттық код	Айтыстың ұлттық рух пен сананы сақтаудағы орнын анықтау	1		1	Айтыстың ұлттық құндылықтарды насихаттаудағы рөлін біледі, оның ерекшеліктерін талдайды, бағалайды
12	Тарихи жырлар мен аңыздардағы халықтық тәрбие негіздері	Тарихи жырлар мен аңыздардың тәрбиелік мәнін зерделеу	1	1		Халық шығармашылығындағы тәрбиелік мәнді біледі, оның маңызын түсінеді, тарихи мұраларды талдайды
III БӨЛІМ: ҰЛЫ ТҰЛҒАЛАР ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ (6 сабақ)						
13	Абайдың қара сөздері – ұлт ұстанымы	Абайдың қара сөздеріндегі ұлттық идеяны түсіну	1	1		Қара сөздердегі ұлттық құндылықтарды біледі, олардың мәнін түсінеді, философиялық ойларын бағалайды
14	Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ тілінің жанашыры	А.Байтұрсынұлының қазақ тілі мен әдебиетіне қосқан үлесін зерттеу	1		1	Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерін біледі, оның тіл ғылымына әсерін түсінеді, еңбектерін талдап

						бағалайды
15	Мағжан Жұмабаев поэзиясындағы ұлттық рух	Мағжан поэзиясындағы ұлттық рух пен отаншылдықты зерделеу	1		1	Мағжан өлеңдеріндегі ұлттық идеяны біледі, олардың көркемдік мәнін түсінеді, шығармаларына баға береді
16	Шәкәрім шығармаларындағы адамгершілік құндылықтар	Шәкәрімнің адамгершілік идеяларын саралау	1		1	Шәкәрім шығармаларындағы адамгершілік мәселелерін біледі, олардың қоғамға әсерін түсінеді, бағалайды
17	Ыбырай Алтынсарин – қазақ балаларына қалдырған аманат	Ы.Алтынсариннің ағартушылық мұрасын Талдау	1	1		Ыбырай еңбектерінің тәрбиелік мәнін біледі, олардың ұлттық идеямен байланысын түсінеді, бағалайды
18	Мұхтар Әуезов – ұлт әдебиетінің асқар шыңы	Мұхтар Әуезовтің әдеби мұрасын зерделеу	1		1	Әуезов шығармашылығын біледі, оның қазақ әдебиетіндегі орнын түсінеді, шығармаларына баға береді

IV БӨЛІМ: ҚАЗІРГІ ӘДЕБИЕТТЕГІ ҰЛТТЫҚ КОД (8 сабақ)

19	Тәуелсіздік кезеңіндегі әдебиет: ұлттық кодтың жаңғыруы	Тәуелсіздік дәуіріндегі әдебиеттің ерекшелігін анықтау	1	1		Жаңа әдеби үрдістерді біледі, олардың ұлттық құндылықтарға әсерін түсінеді, әдеби жаңалықтарды бағалайды
20-21	Қазіргі қазақ прозасындағы ұлттық құндылықтар	Қазіргі қазақ прозасындағы ұлттық сипаттарды саралау	2	1	1	Қазіргі прозадағы ұлттық рухты біледі, оның әдебиеттегі рөлін түсінеді, шығармаларды бағалайды
22-23	Қазақ поэзиясындағы ұлттық рух: бүгінгі заман ақындары	Қазіргі поэзиядағы ұлттық рухтың көрінісін зерттеу	2	1	1	Бүгінгі қазақ поэзиясын біледі, оның ұлттық сипаттарын түсінеді, поэтикалық Талдау жасайды
24	Ұлттық құндылықтар – көркем әдебиетте қалай бейнеленуде?	Әдеби шығармалардағы ұлттық құндылықтарды Талдау	1		1	Көркем әдебиеттегі ұлттық ерекшеліктерді біледі, әдеби Талдау жасайды, бағалайды
25	Қазақ драматургиясындағы ұлттық идея	Қазақ драматургиясындағы ұлттық идеяны зерделеу	1		1	Қазақ драматургиясын біледі, оның ұлттық тақырыптарын түсінеді, шығармаларды бағалайды
26	Кино және әдебиет: ұлттық мұраның жаңа форматтағы көрінісі	Кино мен әдебиеттегі ұлттық құндылықтардың сабақтастығын зерттеу	1		1	Кино мен әдебиеттің байланысын біледі, олардың көркемдік ерекшеліктерін түсінеді, салыстырып бағалайды

V БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ РУХ ЖӘНЕ ЖАСТАРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ (8 сабақ)

27	Ұлттық құндылықтар және ұлттық бірегейлік	Ұлттық құндылықтардың ұлттық бірегейлікті қалыптастырудағы рөлін түсіндіру	1	1		Ұлттық бірегейлікті түсінеді, оның әдебиетпен байланысын бағалайды
28	Жастар және ұлттық сана: әдебиет арқылы тәрбиелеу	Жастардың ұлттық сананы қалыптастырудағы жауапкершілігін зерделеу	1		1	Жастардың ұлттық құндылықтарды сақтаудағы рөлін біледі, ұлттық сана қалыптастыру жолдарын талдайды, бағалайды
29	Ұлттық кодты сақтау – әр ұрпақтың міндеті	Ұлттық кодтың сақталуы мен оны болашаққа жеткізудегі жастардың рөлін анықтау	1		1	Ұлттық кодтың сақталу қажеттілігін біледі, оның ұрпақтар сабақтастығына әсерін түсінеді, өз ойын тұжырымдайды
30	Қазақ әдебиеті және жаһандану дәуіріндегі ұлттық құндылықтар	Жаһанданудың ұлттық құндылықтарға әсерін анықтау	1		1	Жаһандану мен ұлттық құндылықтардың байланысын біледі, қазіргі әдебиеттегі ұлттық ерекшеліктерді түсінеді, бағалайды
31-32	Ұлттық құндылықтарды насихаттаудың заманауи жолдары	Ұлттық құндылықтарды насихаттаудағы жаңа технологиялар мен құралдарды зерттеу	2	1	1	Заманауи технологиялардың ұлттық мәдениетке ықпалын біледі, ұлттық мұраны дәріптеу әдістерін түсінеді, бағалайды
33-34	Қорытынды сабақ: Ұлттық код – ұрпаққа аманат	Ұлттық кодтың ұрпақтан-ұрпаққа берілуінің маңызын қорытындылау	2	1	1	Ұлттық құндылықтар туралы білімдерін жинақтайды, ұлттық кодтың болашақ үшін маңызын бағалайды, өз тұжырымын жасайды

4.АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Бағалаудың түрлері:

1. Шығармашылық бағалау – оқушылардың шығармашылық жұмыстарын, эсселерін, әдеби Талдауларын, жобаларын бағалау.
2. Практикалық бағалау – оқушылардың білімдерін қолдану, әдеби шығармаларды Талдау, сахналық қойылымдар дайындау арқылы бағалау.
3. Қалыптастырушы бағалау – оқу барысында кері байланыс беру, өзін-өзі бағалау, өзара бағалау әдістерін қолдану.
4. Жиынтық бағалау – бөлім және тоқсан соңында жазбаша және ауызша жұмыстарды бағалау.

Бағалау критерийлері мен әдістері:

1. Күзінеттілік деңгейлері:

- **Білімді меңгеру деңгейі** – оқушының тақырыпты қаншалықты терең түсінгенін бағалау.
- **Қолдану деңгейі** – білімді практикалық тапсырмаларда қолдану қабілеті.
- **Шығармашылық деңгейі** – әдебиетке өзіндік көзқарас, жаңашыл идеялар қосу.

2. Бағалау әдістері:

- **Рубрикалар** – шығармашылық жұмысты бағалау шкаласы.
- **Кері байланыс** – "Екі жұлдыз, бір тілек", "Сұрақ-жауап" әдістері.
- **Өзін-өзі бағалау** – оқушылардың өз жұмыстарын бағалауы.
- **Дескрипторлар** – әр тапсырмаға нақты бағалау өлшемдерін белгілеу.

3. Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың нәтижесі:

- Ұлттық құндылықтарды терең меңгеруі.
- Әдеби шығармалардағы ұлттық кодты тануы.
- Сөздік қоры мен ауызекі сөйлеу дағдыларының дамуы.
- Сыни ойлау қабілетінің артуы.
- Шығармашылық қабілеттерінің жетілуі.

Бағалау критерийлері

1. Оқушылардың ауызекі сөйлеу тілдерін дамыту үшін бағалау шкаласы:

Деңгей	Критерий	Дескрипторлар
Жоғары	Ойын еркін, мазмұнды жеткізе алады	Көркем сөздерді пайдаланып сөйлейді
Орта	Ойын жеткізуде қателіктер жібереді	Сөздік қоры шектеулі
Төмен	Сөйлемдер құрауда қиналады	Қысқа жауаптармен шектеледі

2. Диалог құру тапсырмасы:

Сөйлем құрылымы дұрыс па?

Көркем сөздерді қолдана ма?

Диалогтың мағынасы түсінікті ме?

3. Тыңдалым бойынша бағалау тапсырмасы:

Мәтіндегі негізгі ойды анықтай ала ма?

Тыңдаған ақпаратты дұрыс қабылдай ма?

Тапсырмаларға дұрыс жауап бере ме?

4. Жазбаша сөйлеу тапсырмасы:

Жазба жұмысы грамматикалық жағынан дұрыс па?

Шығармада логикалық байланыс бар ма?

Өзіндік көзқарасы айқын ба?

5. Оқылым бойынша бағалау тапсырмасы:

Мәтіннің негізгі идеясын түсіне ме?

Мәтін бойынша сұрақтарға жауап бере ала ма?

Мазмұнын өз сөзімен жеткізе ала ма?

Жеке оқушылардың даму деңгейіне сай дифференциацияланған тапсырмалар мен деңгейлеп оқыту тәсілдері

1. Бастапқы деңгей:

- Ұлттық құндылықтар туралы негізгі ақпаратты меңгеру.
- Қарапайым сөйлемдер арқылы өз ойын жеткізе алу.
- Дайын ақпаратпен жұмыс жасау, сұрақтарға қысқаша жауап беру.
- Оқылған мәтіннің мазмұнын түсініп, негізгі ойды анықтау.
- Грамматикалық және орфографиялық тұрғыда қарапайым сөйлемдер құру.

2. Орта деңгей:

- Әдеби шығармалардағы ұлттық код пен ұлттық құндылықтарды Талдау.

- Өз көзқарасын дәлелдей отырып, пікір білдіру.
- Берілген мәтінге байланысты өз ойымен толыққанды жауап беру.
- Шағын шығармашылық жұмыстар орындау (эссе, пікірталасқа дайындық, постер жасау).
- Күрделі сөйлемдер арқылы ойын еркін жеткізу.

3. Жоғары деңгей:

- Ұлттық құндылықтардың заманауи қоғамдағы орнын Талдау және сыни тұрғыда ой қорыту.
- Әдеби және тарихи материалдарды салыстырып, зерттеу жұмыстарын жүргізу.
- Өз бетінше ақпарат жинап, аналитикалық және шығармашылық жұмыстар жасау.
- Сұхбат, эссе, ғылыми жоба жазу, пікірталас жүргізу.
- Кейіпкерлердің іс-әрекеттерін психологиялық және философиялық тұрғыда бағалау.

Бағалау критерийлері

1. Талқылау, диалог құру:

Тақырып бойынша пікір білдіру қабілеті.

Өз көзқарасын дәлелдей алу.

Сөйлеу мәдениетін сақтау.

Диалог барысында логикалық байланыс жасау.

2. Жасай алу:

Шығармашылық тапсырмаларды орындау қабілеті.

Ақпаратты дұрыс құрылымдау.

Өзіндік идеялар мен тұжырымдар ұсыну.

Тапсырманы өз бетінше орындай алу.

3. Қарым-қатынас:

Тілдік құралдарды дұрыс қолдану.

Сөздік қорды тиімді пайдалану.

Коммуникативтік дағдыларды дамыту (пікірталас, дебат, презентация).

Көпшілік алдында өз ойын еркін жеткізе алу.

Бұл жүйе оқушылардың қабілеттеріне қарай жеке жұмыс істеуге, олардың даму деңгейіне сәйкес білім беруге мүмкіндік береді.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Ұлттық кодтың маңызын біледі, тілдің рухани тірек екенін түсінеді, ұлттық ерекшеліктерді талдайды	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Қазақ тілінің маңызын біледі, оның ұлт тұтастығындағы рөлін түсінеді, тілдің болашағын бағалайды	«Робин раунд»
	Қазақ мақал-мәтелдерінің ұлттық мәнін біледі, мағынасын түсінеді, оларды мәтін Талдау арқылы бағалайды	«Бірін-бірі мадақтау»
	Көркем тілдің ұлттық болмысқа әсерін біледі, көркем шығармаларды талдайды, әдебиеттің құндылығын бағалайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Жыраулар поэзиясының ұлттық рухты	«Табыс баспалдағы»

	жеткізу тәсілін біледі, оны талдап, бағалайды	
	Тілдің ұлттық код үшін маңызын біледі, оның сақталу жолдарын түсінеді, өз көзқарасын бағалайды	Мұғалімнің мадақтауы
	Қазақ әдебиетіндегі дәстүрлік көріністерді біледі, олардың мәнін түсінеді, дәстүр сабақтастығын талдайды	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Батырлық жырлардың мазмұнын біледі, ұлттық рухтың көрінісін түсінеді, оның тәрбиелік мәнін бағалайды	«Бас бармақ»
	Романдағы ұлттық құндылықтарды біледі, қазақ дәстүрінің рөлін түсінеді, шығармаға әдеби баға береді	«Топтық талқылау»
	Фольклордың ұлттық санаға ықпалын біледі, оның ерекшеліктерін түсінеді, халық мұраларын бағалайды	«Қошемет»
	Айтыстың ұлттық құндылықтарды насихаттаудағы рөлін біледі, оның ерекшеліктерін талдайды, бағалайды	«Түсініктеме»
	Халық шығармашылығындағы тәрбиелік мәнді біледі, оның маңызын түсінеді, тарихи мұраларды талдайды	«Оқушылармен диалог»
Практикалық сабақтар үшін	Қара сөздердегі ұлттық құндылықтарды біледі, олардың мәнін түсінеді, философиялық ойларын бағалайды	«Түсініктеме»
	Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерін біледі, оның тіл ғылымына әсерін түсінеді, еңбектерін талдап бағалайды	«Бірін-бірі мадақтау»
	Мағжан өлеңдеріндегі ұлттық идеяны біледі, олардың көркемдік мәнін түсінеді, шығармаларына баға береді	«Мозаика» әдісі
	Шәкәрім шығармаларындағы адамгершілік мәселелерін біледі, олардың қоғамға әсерін түсінеді, бағалайды	«Ауызша кері байланыс»
	Ыбырай еңбектерінің тәрбиелік мәнін біледі, олардың ұлттық идеямен байланысын түсінеді, бағалайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Әуезов шығармашылығын біледі, оның қазақ әдебиетіндегі орнын түсінеді, шығармаларына баға береді	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Жаңа әдеби үрдістерді біледі, олардың ұлттық құндылықтарға әсерін түсінеді, әдеби жаңалықтарды бағалайды	«Жазбаша түсініктеме»
	Қазіргі прозадағы ұлттық рухты біледі, оның әдебиеттегі рөлін түсінеді, шығармаларды бағалайды	«Үш ҚҚҚ»
	Бүгінгі қазақ поэзиясын біледі, оның ұлттық сипаттарын түсінеді, поэтикалық Талдау жасайды	«Бір минуттық эссе»
	Көркем әдебиеттегі ұлттық ерекшеліктерді біледі, әдеби Талдау жасайды, бағалайды	«Қошемет»

Қазақ драматургиясын біледі, оның ұлттық тақырыптарын түсінеді, шығармаларды бағалайды	«Сұрақ-жауап»
Кино мен әдебиеттің байланысын біледі, олардың көркемдік ерекшеліктерін түсінеді, салыстырып бағалайды	«Элективтік тест»
Ұлттық бірегейлікті түсінеді, оның әдебиетпен байланысын бағалайды	«Өзін-өзі бағалау»
Жастардың ұлттық құндылықтарды сақтаудағы рөлін біледі, ұлттық сана қалыптастыру жолдарын талдайды, бағалайды	«Қысқа тест»
Ұлттық кодтың сақталу қажеттілігін біледі, оның ұрпақтар сабақтастығына әсерін түсінеді, өз ойын тұжырымдайды	«Үш шындық, бір өтірік»
Жаһандану мен ұлттық құндылықтардың байланысын біледі, қазіргі әдебиеттегі ұлттық ерекшеліктерді түсінеді, бағалайды	«Сөйлемді аяқта»

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдер үшін:

1. Аханов К.А. Тіл білімінің негіздері. – Алматы, 1998 (2008-2018ж).
2. Атабаева М., Есмағанбетова Ш. Қазақ тілі: әдістемелік нұсқау. – Алматы: «Мектеп», 2005 (2015). –88 бет.
3. Әмір Р., Атабаева М. Қазақ тілі: жалпы білім беретін мектептің 9- сыныбына арналған оқулық. – Алматы: «Мектеп», 2005 (2015ж). – 240 бет.
4. С.К. Тұрғанбеков, «Кеңістік пен уақыт аясындағы ұлттық мәдениеттің жаңғыруы: әлеуметтік-философиялық Талдау». – Алматы, 2017 ж
5. Б. Ердембеков, Ж. Аймұхамбет, Р. Тұрысбек, Қ. Байтанасова, С. Айтуғанова, «Қазіргі қазақ әдебиеті», оқулық. – Алматы, 2012 (2022ж)
6. Оразбаева Ф.Ш., «Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі». – Алматы: РБК, 2000 (2010-2020 жж).
7. К.А.Толеубаева, «Қазіргі қазақ әдебиеті». – Қарағанды, 2021 ж.
8. Р. Әміров, «Оқушылардың тілін дамыту үшін істелетін жұмыстар». – Алматы, 1967 (2007-2017 жж)
9. Динаева Б.Б., Сапина С.М., «Академиялық сауаттылықтың теориялық және практикалық негіздері». Оқу құралы. — Нұр-сұлтан, 2020 ж
10. Исабаев Ә., «Қазақ тілін оқытудың дидактикалық негіздері». – Алматы: Қазақ университеті, 1993 (2003-2023жж).

Оқушылар үшін:

1. Құлмағамбетова А., «Тілдік төрт дағды бойынша белсенді оқыту тапсырмалары», оқу-әдістемелік құрал. – 2014 ж(2024ж).
2. Оспан Е., «Академиялық жазылым негіздері». — Алматы, 2020 ж.
3. Қалиев Ғ., Оралбаева Н., Қасымова Б., Шалабаев Б., Төлегенов О. Қазіргі қазақ тілі: Жаттығулар жинағы. 1997 (2007-2017).
4. Сыздық Р. Қазақ тілінің анықтағышы (емле, тыныс белгілері, сөз сазы). –Астана: Елорда, 2000 (2010-2020жж),
5. Дүсіпбаева Қ. С., «Эссе жазуға арналған 10 сабақ: оқу-әдістемелік құрал». — Алматы: «Таңбалы», 2017 ж.

**«Ұрпаққа аманат: Тіл және әдебиеттегі ұлттық код» тақырыбындағы авторлық
бағдарламасының мазмұны
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
I БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ КОД ЖӘНЕ ТІЛ (6 сабақ)			
1	Ұлттық код дегеніміз не? Тіл және рухани тамырлар	1	Ұлттық кодтың маңызын біледі, тілдің рухани тірек екенін түсінеді, ұлттық ерекшеліктерді талдайды
2	Қазақ тілі – ұлт болмысының басты тірегі	1	Қазақ тілінің маңызын біледі, оның ұлт тұтастығындағы рөлін түсінеді, тілдің болашағын бағалайды
3	Мақал-мәтелдер мен тұрақты тіркестердегі ұлттық таным	1	Қазақ мақал-мәтелдерінің ұлттық мәнін біледі, мағынасын түсінеді, оларды мәтін Талдау арқылы бағалайды
4	Көркем әдебиеттегі тіл ерекшеліктері: ұлттық болмыстың айнасы	1	Көркем тілдің ұлттық болмысқа әсерін біледі, көркем шығармаларды талдайды, әдебиеттің құндылығын бағалайды
5	Жыраулар поэзиясындағы ұлттық идея мен тіл байлығы	1	Жыраулар поэзиясының ұлттық рухты жеткізу тәсілін біледі, оны талдап, бағалайды
6	Тілдің жоғалуы – ұлттық кодтың жойылуы ма?	1	Тілдің ұлттық код үшін маңызын біледі, оның сақталу жолдарын түсінеді, өз көзқарасын бағалайды
II БӨЛІМ: ДӘСТҮР МЕН САЛТ-ҒҰРЫП ӘДЕБИЕТТЕ (6 сабақ)			
7	Салт-дәстүр мен әдет-ғұрыптың әдебиеттегі көрінісі	1	Қазақ әдебиетіндегі дәстүрлік көріністерді біледі, олардың мәнін түсінеді, дәстүр сабақтастығын талдайды
8	Эпос пен ұлттық рух: «Қобыланды батыр», «Алпамыс батыр» жырларындағы ұлттық құндылықтар	1	Батырлық жырлардың мазмұнын біледі, ұлттық рухтың көрінісін түсінеді, оның тәрбиелік мәнін бағалайды
9	«Абай жолы» романындағы ұлттық болмыс пен дәстүр сабақтастығы	1	Романдағы ұлттық құндылықтарды біледі, қазақ дәстүрінің рөлін түсінеді, шығармаға әдеби баға береді
10	Қазақ фольклоры – ұлттық сананың бастауы	1	Фольклордың ұлттық санаға ықпалын біледі, оның ерекшеліктерін түсінеді, халық мұраларын бағалайды
11	Айтыс өнеріндегі ұлттық код	1	Айтыстың ұлттық құндылықтарды насихаттаудағы рөлін біледі, оның ерекшеліктерін талдайды, бағалайды
12	Тарихи жырлар мен аңыздардағы халықтық тәрбие негіздері	1	Халық шығармашылығындағы тәрбиелік мәнді біледі, оның маңызын түсінеді, тарихи мұраларды талдайды
III БӨЛІМ: ҰЛЫ ТҰЛҒАЛАР ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ (6 сабақ)			
13	Абайдың қара сөздері – ұлт ұстанымы	1	Қара сөздердегі ұлттық құндылықтарды біледі, олардың мәнін түсінеді, философиялық ойларын бағалайды
14	Ахмет Байтұрсынұлы – қазақ тілінің жанашыры	1	Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерін біледі, оның тіл ғылымына әсерін түсінеді, еңбектерін талдап

			бағалайды
15	Мағжан Жұмабаев поэзиясындағы ұлттық рух	1	Мағжан өлеңдеріндегі ұлттық идеяны біледі, олардың көркемдік мәнін түсінеді, шығармаларына баға береді
16	Шәкәрім шығармаларындағы адамгершілік құндылықтар	1	Шәкәрім шығармаларындағы адамгершілік мәселелерін біледі, олардың қоғамға әсерін түсінеді, бағалайды
17	Ыбырай Алтынсарин – қазақ балаларына қалдырған аманат	1	Ыбырай еңбектерінің тәрбиелік мәнін біледі, олардың ұлттық идеямен байланысын түсінеді, бағалайды
18	Мұхтар Әуезов – ұлт әдебиетінің асқар шыңы	1	Әуезов шығармашылығын біледі, оның қазақ әдебиетіндегі орнын түсінеді, шығармаларына баға береді

IV БӨЛІМ: ҚАЗІРГІ ӘДЕБИЕТТЕГІ ҰЛТТЫҚ КОД (8 сабақ)

19	Тәуелсіздік кезеңіндегі әдебиет: ұлттық кодтың жаңғыруы	1	Жаңа әдеби үрдістерді біледі, олардың ұлттық құндылықтарға әсерін түсінеді, әдеби жаңалықтарды бағалайды
20-21	Қазіргі қазақ прозасындағы ұлттық құндылықтар	2	Қазіргі прозадағы ұлттық рухты біледі, оның әдебиеттегі рөлін түсінеді, шығармаларды бағалайды
22-23	Қазақ поэзиясындағы ұлттық рух: бүгінгі заман ақындары	2	Бүгінгі қазақ поэзиясын біледі, оның ұлттық сипаттарын түсінеді, поэтикалық Талдау жасайды
24	Ұлттық құндылықтар – көркем әдебиетте қалай бейнеленуде?	1	Көркем әдебиеттегі ұлттық ерекшеліктерді біледі, әдеби Талдау жасайды, бағалайды
25	Қазақ драматургиясындағы ұлттық идея	1	Қазақ драматургиясын біледі, оның ұлттық тақырыптарын түсінеді, шығармаларды бағалайды
26	Кино және әдебиет: ұлттық мұраның жаңа форматтағы көрінісі	1	Кино мен әдебиеттің байланысын біледі, олардың көркемдік ерекшеліктерін түсінеді, салыстырып бағалайды

V БӨЛІМ: ҰЛТТЫҚ РУХ ЖӘНЕ ЖАСТАРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ (8 сабақ)

27	Ұлттық құндылықтар және ұлттық бірегейлік	1	Ұлттық бірегейлікті түсінеді, оның әдебиетпен байланысын бағалайды
28	Жастар және ұлттық сана: әдебиет арқылы тәрбиелеу	1	Жастардың ұлттық құндылықтарды сақтаудағы рөлін біледі, ұлттық сана қалыптастыру жолдарын талдайды, бағалайды
29	Ұлттық кодты сақтау – әр ұрпақтың міндеті	1	Ұлттық кодтың сақталу қажеттілігін біледі, оның ұрпақтар сабақтастығына әсерін түсінеді, өз ойын тұжырымдайды
30	Қазақ әдебиеті және жаһандану дәуіріндегі ұлттық құндылықтар	1	Жаһандану мен ұлттық құндылықтардың байланысын біледі, қазіргі әдебиеттегі ұлттық ерекшеліктерді түсінеді, бағалайды
31-32	Ұлттық құндылықтарды насихаттаудың заманауи жолдары	2	Заманауи технологиялардың ұлттық мәдениетке ықпалын біледі, ұлттық мұраны дәріптеу әдістерін түсінеді, бағалайды
33-34	Қорытынды сабақ: Ұлттық код – ұрпаққа аманат	2	Ұлттық құндылықтар туралы білімдерін жинақтайды, ұлттық кодтың болашақ үшін маңызын бағалайды, өз тұжырымын жасайды

Барлығы – 34 сағат

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Математика әлемінде бастауыш сынып оқушыларын зияткерлік дамуға бағыттау»

Рецензенттер:

- 1) **Н.А.Аюпова** – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының әдіскері, «Бастауыш оқытудың педагогикасы мен әдістемесі» білім беру бағдарламасы бойынша п.ғ.м.
- 2) **Ш.Т.Иманбекова** - Алматы қаласы Білім басқармасы, Алатау ауданының «№179 ЖББМ» КММ директоры
- А.Т. Сұлтанәліева** - Алматы қаласы Білім басқармасы, Алатау ауданының «№179 Жалпы білім беретін мектеп» КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы
- Құрастырған: Сихымбаева Динара Абламатовна**, Алматы қаласы Білім басқармасы, Алатау ауданының «№179 Жалпы білім беретін мектеп» КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы

1. ТҮСІНІКТЕМЕ ХАТ

«Математика әлемінде бастауыш сынып оқушыларын зияткерлік дамуға бағыттау» авторлық бағдарламасы

Бағдарламаның мақсаты: оқушылардың математикалық сауаттылығын дамыту, логикалық ойлау қабілетін жетілдіру, математикалық модельдер мен әдістерді қолдана білуге дағдыландыру, бастауыш сынып оқушыларын интеллектуалды дамыту арқылы олардың функционалдық сауаттылығын арттыру.

Міндеттері:

- оқушылардың математикалық білімдерін кеңейту және тереңдету;
- логикалық ойлау дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалар орындау;
- геометриялық және қолданбалы математиканың негіздерін үйрету;
- аралас есептерді шешу және қызықты тапсырмалар арқылы зияткерлікті дамыту.

Бағдарламаның өзектілігі:

Зерттеу және тәжірибелік-эксперименттік жұмыс аясында:

- Бастауыш сынып оқушыларының математикалық дағдыларын қалыптастыру маңыздылығы.
- Қазіргі білім беру жүйесінде функционалдық сауаттылық басты талап болып табылады.
- Білім алушылардың математиканы өмірде қолдану дағдыларын жетілдіру керектігі.
- Бағдарлама оқушылардың зерттеушілік және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталғандығы.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі:

- Оқу үдерісінде интерактивті, зерттеушілік, тұлғалық-бағдарланған тәсілдер қолданылады.
- Оқытудың мультимодальды, құзыреттілікке негізделген әдістері енгізіледі.
- Білім беруде коммуникативтік және іс-әрекеттік тәсілдер қолдану арқылы оқушылардың белсенділігі арттырылады.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы:

- Дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар зерттеу жұмыстары, шығармашылық тапсырмалар, проблемалық оқыту әдістерін қолдану.
- Оқушылардың жеке ізденісін дамыту үшін интерактивті және ақпараттық технологияларды пайдалану.

Психологиялық жаңалығы:

- Логикалық есептер мен басқатырғыштар арқылы оқушылардың танымдық қабілеттерін дамыту.
- Ойлау процестерін жетілдіруге бағытталған ынталандыру ойындары мен тапсырмаларды қолдану.
- Топтық және жұптық жұмыс арқылы коммуникативтік дағдыларды дамыту.

Бағдарламаның ғылымилығы:

- Бағдарлама математикалық білім мен логикалық ойлауды дамытуға арналған.
- Оқу материалы құрылымдалған және Қазақстан Республикасының білім беру стандарттарына сәйкес келеді.
- Әдістемелік негіздер ретінде танымдық дамуды зерттейтін психологиялық және педагогикалық еңбектер қолданылады.

Бағыттылығы:

- Теориялық білім беру: математиканың негізгі ұғымдары мен заңдылықтарын түсіндіру.
- Практикалық қолдану: математиканы күнделікті өмірде пайдалану, қаржылық сауаттылық және деректерді талдау.
- Зерттеу дағдыларын дамыту: оқушылардың ізденісін арттыру, эксперименттік есептер арқылы зерттеу жүргізуге үйрету.

Күтілетін нәтиже:

- Оқушылар математикалық ойлау қабілетін дамытады.
- Сандық және геометриялық ұғымдарды еркін меңгереді.
- Логикалық есептерді шешу қабілеті артады.
- Қаржылық сауаттылық негіздері қалыптасады.
- Өмірлік жағдайларда математикалық білімдерін қолдана алады.

2.ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Математика әлемінде бастауыш сынып оқушыларын зияткерлік дамуға бағыттау» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарлама бастауыш сынып оқушыларының математикалық сауаттылығын дамытуға, логикалық ойлау қабілетін жетілдіруге және алған білімдерін күнделікті өмірде қолдану дағдыларын қалыптастыруға бағытталған.

Бағдарлама деңгейлеп оқыту, тұлғалық-бағдарланған тәсіл, интерактивті оқыту, зерттеушілік әдістер және коммуникативтік тәсілдер арқылы жүзеге асырылады. Оқу процесінде АКТ құралдары, практикалық тапсырмалар, логикалық есептер, математикалық ойындар кеңінен қолданылады.

Бағдарламаның ерекшелігі – кешенді тәсіл, яғни теориялық және практикалық білімді ұштастыра отырып, математикалық модельдер құру, ықтималдық теориясы, комбинаторика, қаржылық сауаттылық секілді пәндік және өмірлік дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Бағалау жүйесі оқушылардың математикалық білімін, шығармашылық қабілетін және зерттеушілік дағдыларын бағалауға негізделген. Оқушылар өзін-өзі бағалау, топтық жұмыс, жоба қорғау және тестілеу арқылы өз жетістіктерін саралайды.

Сондықтан да, бағдарлама оқушылардың математикалық сауаттылығын, логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға, білімдерін нақты өмірлік жағдайларда қолдануға және зияткерлік әлеуетін арттыруға көмектесетін тиімді оқу құралы болып табылады.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. Кешенді тәсіл:

- Бағдарлама математикалық білімді, логикалық ойлауды және өмірлік есептерді шешу дағдыларын дамытуға бағытталған.
- Теориялық, практикалық және зерттеушілік компоненттерді біріктіреді.
- Оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып, әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар беріледі.

2. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:

- Ойындар, топтық жұмыс, практикалық тапсырмалар арқылы белсенді оқыту әдістерін пайдалану.
- Логикалық есептерді шешу кезінде оқушылардың өз бетімен зерттеу жүргізуіне мүмкіндік беру.
- Практикаға негізделген тапсырмалар арқылы математиканы өмірде қолдану қабілетін дамыту.

3. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:

- Оқушылардың жеке ерекшеліктері мен қызығушылықтарын ескере отырып, оқыту жүргізу.
- Қабілетті оқушылармен тереңдетілген жұмыс жүргізу, қосымша тапсырмалар беру.
- Оқушылардың өзін-өзі бағалау және өзін-өзі дамыту дағдыларын қалыптастыру.

4. Мультимодальды оқыту әдістерін қолдану:

- Вербалды (түсіндіру, әңгімелесу, пікірталас), визуалды (диаграммалар, схемалар, бейне материалдар), кинестетикалық (қолдан жасалған модельдер, практикалық есептер) әдістерді қолдану.
- Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалану.
- Математикалық модельдеу мен интерактивті тапсырмалар арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру.

5. Құзыреттілікке негізделген оқыту:

- Алынған білімді практикада қолдану, өмірлік жағдайларға бейімдеу.
- Ақпаратты талдау, салыстыру, қорытынды жасау, өз көзқарасын қорғау дағдыларын дамыту.
- Өз бетімен шешім қабылдау, мәселені шешудің тиімді жолдарын табу қабілеттерін қалыптастыру.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік, дағдылары:

1. Білуі тиіс:

- Негізгі математикалық ұғымдар (сандар, геометриялық фигуралар, өрнектер, теңдеулер, статистикалық мәліметтер).
- Логикалық есептердің негізгі түрлері және оларды шешу жолдары.
- Күнделікті өмірде кездесетін математикалық заңдылықтар.

2. Меңгеруі тиіс:

- Логикалық ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған әдістерді қолдану.
- Геометриялық фигуралардың қасиеттерін, периметрі мен ауданын есептеу.
- Сандық амалдар мен есептеулерді тиімді орындау.
- Математикалық модельдерді құрастыру және талдау.

3. Қолдана алуы тиіс:

- Күнделікті өмірде математикалық білімдерін пайдалану (ақша есептеу, уақытты жоспарлау, тиімді сауда жасау).
- Логикалық есептерді шешу барысында бірнеше тәсілді қолдану.
- Өз ойын дәлелді түрде жеткізіп, шешім қабылдау.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Бағдарлама барысында оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру және олардың жеке даму ерекшеліктерін ескеру үшін келесі **әдістер** қолданылады:

1. Жеке ізденушілік әдістер:

- Оқушыларға зерттеу жүргізуге, дербес шешім қабылдауға және өзіндік ой түйуге мүмкіндік беру.
- Өз бетінше ақпарат іздеу, алынған мәліметтерді талдау, салыстыру және қорытынды жасау дағдыларын дамыту.
- Креативті және шығармашылық тапсырмалар арқылы жеке ізденіс қабілетін қалыптастыру.

2. Интернет ресурстары және жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану:

- Электрондық оқыту платформаларын (онлайн тесттер, интерактивті тренажерлер, математикалық модельдер) қолдану.
- Сандық құралдарды (бейне сабақтар, анимациялар, виртуалды зертханалар) пайдалану арқылы материалды терең түсіну.
- АКТ арқылы қашықтан оқыту элементтерін енгізу.

3. Сыни ойлау дағдыларын дамыту:

- Оқушыларға күрделі мәселелерді талдау, оларды шешудің бірнеше жолдарын қарастыру, дәлелдер келтіру және өз көзқарасын қорғау мүмкіндігін беру.
- «Ой қозғау», «SWOT-талдау», «Тұжырымдау картасы» сияқты әдістерді қолдану.
- Логикалық есептер мен аналитикалық тапсырмалар арқылы оқушылардың ойлау жүйесін жетілдіру.

4. Интерактивті әдістер:

- Ойын арқылы оқыту (блиц-ойындар, викториналар, математикаға байланысты квесттер).
- Топтық жұмыс (бірлескен есептер шығару, рөлдік ойындар).
- Дебаттар мен пікірталастар арқылы оқушылардың қарым-қатынас дағдыларын дамыту.

Оқыту тәсілдері:

1. Деңгейлеп оқыту тәсілі:

- Оқушылардың қабілеттерін ескере отырып, тапсырмаларды күрделілік деңгейіне қарай бөлу.
- Дарынды оқушылар үшін тереңдетілген тапсырмалар, қосымша зерттеу жұмыстары беру.
- Орташа және төмен деңгейдегі оқушыларға қосымша түсіндірмелер, қолдау көрсету.

2. Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл:

- Әр оқушының мүмкіндіктерін ескере отырып, дараландырылған оқыту жүргізу.
- Оқушылардың жеке қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеретін тапсырмалар дайындау.
- Оқушылардың өзін-өзі бағалауын қалыптастырып, шығармашылық және дербес ойлау қабілеттерін дамыту.

3. Құндылыққа бағытталған тәсіл:

- Оқушыларды жауапкершілікке, әділдікке, ынтымақтастыққа тәрбиелеу.
- Математикалық есептер арқылы өмірлік дағдыларды қалыптастыру (қаржылық сауаттылық, уақытты жоспарлау, логикалық шешім қабылдау).
- Ұжымдық жұмыс барысында өзара көмек пен құрметке үйрету.

– Іс-әрекеттік тәсіл:

- Оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ететін тапсырмалар беру.
 - Практикалық есептер, зертханалық жұмыстар, математикалық модельдеу әдістерін қолдану.
 - Оқушылардың өз білімін тәжірибеде қолдануын жетілдіру.
5. Коммуникативтік тәсіл:
- Оқушылардың математикалық терминдерді дұрыс қолдану және түсіндіру қабілетін дамыту.
 - Оқушылардың өз ойын дәлелді түрде жеткізуіне көмектесу (презентациялар, пікірталастар, есептерді түсіндіру).
 - Командалық жұмыстар арқылы қарым-қатынас және ынтымақтастық дағдыларын жетілдіру.

ТАРАУЛАР МЕН ТАҚЫРЫПТАРДЫ ЕРЕКШЕЛЕУ

«Математика әлемінде бастауыш сынып оқушыларын зияткерлік дамуға бағыттау» бағдарламасының құрылымы

1-БӨЛІМ: САНДАР ҚҰПИЯСЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТЕУ ДАҒДЫЛАРЫ (6 сабақ)

1. Натурал сандар және олардың сипаттамалары
2. Қосу және азайтудың тиімді әдстері
3. Көбейту мен бөлу шеберлігі: тиімді әдістер
4. Бөлінгіштік белгілері және жай сандар
5. Ортақ бөлгіштер мен еселік сандар
6. Сандық өрнектер мен амалдардың орындалу реті

2-БӨЛІМ: ӨРНЕКТЕР ЖӘНЕ ТЕҢДЕУЛЕРДІ ЗЕРТТЕУ (5 сабақ)

7. Айнымалысы бар өрнектер
8. Қарапайым теңдеулерді шешу
9. Күрделі теңдеулерді шешу жолдары
10. Құрама өрнектер және оларды түрлендіру
11. Логикалық есептер және теңдеулер

3-БӨЛІМ: ӨЛШЕУЛЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БІРЛІКТЕРІ (4 сабақ)

12. Ұзындық, аудан, көлем бірліктері
13. Салмақ, уақыт, масса және олардың түрленуі
14. Кестелер мен диаграммалар арқылы деректерді оқу
15. Уақытпен байланысты есептер

4-БӨЛІМ: ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ФИГУРАЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ (5 сабақ)

16. Жазықтықтағы геометриялық фигуралар
17. Көпбұрыштар және олардың қасиеттері
18. Симметрия және айналу
19. Көлемді фигуралар және олардың беткі ауданы
20. Геометриялық есептерді шешу

5-БӨЛІМ: КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕГІ МАТЕМАТИКА (5 сабақ)

- 21-22. Математика күнделікті өмірде
- 23-24. Ақша, сауда және есептеу тәсілдері
25. Ықтималдық және статистика негіздері
26. Математикалық модельдер және олардың қолданысы
27. Қаржылық сауаттылыққа алғашқы қадамдар

6-БӨЛІМ: ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ ЖӘНЕ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР (5 сабақ)

28. Логикалық есептер және ойлау қабілетін дамыту
29. Комбинаторика және қызықты тапсырмалар

30. Математикалық басқатырғыштар мен ойындар
 31-32. Есептеудің ерекше тәсілдері
 33-34. Қорытынды сабақ: «Математика биігіне жол»

3.НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

**«Математика әлемінде бастауыш сынып оқушыларын
 зияткерлік дамуға бағыттау» тақырыбындағы
 авторлық бағдарламасының оқу-тақырыптық жоспары
 (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
1-БӨЛІМ: САНДАР ҚҰПИЯСЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТЕУ ДАҒДЫЛАРЫ (6 сабақ)						
1	Натурал сандар және олардың сипаттамалары	Натурал сандарды тану, олардың ретін анықтау, салыстыру	1	1		Оқушы натурал сандарды біледі, оларды салыстырып, қасиеттерін түсінеді
2	Қосу мен азайтудың тиімді әдістері	Қосудың және азайтудың тиімді тәсілдерін қолдану	1		1	Қосудың және азайтудың әртүрлі әдістерін талдап, тиімді жолдарын бағалайды
3	Көбейту мен бөлу шеберлігі: тиімді әдістер	Көбейту және бөлудің жеңіл әдістерін үйрену	1		1	Амалдарды оңай әрі тиімді орындауға дағдыланады, есептерді жинақтап шығарады
4	Бөлінгіштік белгілері және жай сандар	Бөлінгіштік белгілерін түсіну және жай сандарды анықтау	1		1	Сандардың бөлінгіштік қасиеттерін біледі, оларды есепте қолданады
5	Ортақ бөлгіштер мен еселік сандар	Ең үлкен ортақ бөлгіш (ЕҮОБ) және ең кіші ортақ еселік (ЕКӨЕ) ұғымдарын меңгеру	1		1	ЕҮОБ пен ЕКӨЕ-ні табудың жолдарын талдайды және бағалайды
6	Сандық өрнектер мен амалдардың орындалу реті	Амалдардың орындалу тәртібін түсіну	1	1		Өрнектерді дұрыс құрып, есептеулердің орындалу тәртібін бағалайды
2-БӨЛІМ: ӨРНЕКТЕР ЖӘНЕ ТЕҢДЕУЛЕРДІ ЗЕРТТЕУ (5 сабақ)						
7	Айнымалысы бар өрнектер	Айнымалы ұғымын меңгеру, өрнек құру	1	1		Айнымалысы бар өрнектерді біледі, олардың мағынасын түсінеді
8	Қарапайым теңдеулерді шешу	Қарапайым теңдеулерді шешудің тәсілдерін үйрену	1		1	Айнымалыны анықтап, теңдеуді дұрыс шешуді талдайды
9	Күрделі теңдеулерді	Күрделі теңдеулерді	1	1		Күрделі

	шешу жолдары	шешу дағдыларын қалыптастыру				теңдеулерді жинақтап шығарады және шешу жолдарын бағалайды
10	Құрама өрнектер және оларды түрлендіру	Өрнектерді ықшамдау мен түрлендіруді меңгеру	1		1	Өрнектерді талдап, тиімді түрлендіру жолдарын біледі
11	Логикалық есептер және теңдеулер	Логикалық есептерді шешудің жолдарын түсіну	1		1	Талдау қабілетін дамытады, есептерді тиімді шешуді үйренеді
3-БӨЛІМ: ӨЛШЕУЛЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БІРЛІКТЕРІ (4 сабақ)						
12	Ұзындық, аудан, көлем бірліктері	Өлшем бірліктерін білу және оларды түрлендіру	1	1		Өлшемдерді талдап, оларды тәжірибеде қолдана алады
13	Салмақ, уақыт, масса және олардың түрленуі	Өлшеуіш бірліктерін ажырату және түрлендіру	1		1	Өлшемдердің айырмашылықтарын бағалап, тиімді қолданады
14	Кестелер мен диаграммалар арқылы деректерді оқу	Кестелер мен диаграммаларды оқу және салыстыру	1		1	Кестелік мәліметтерді талдап, түсінік бере алады
15	Уақытпен байланысты есептер	Уақытқа байланысты есептерді шешу	1		1	Уақыт бірліктерін біледі, уақытқа қатысты есептерді шығарады
4-БӨЛІМ: ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ФИГУРАЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ (5 сабақ)						
16	Жазықтықтағы геометриялық фигуралар	Геометриялық фигураларды тану және ажырату	1	1		Геометриялық фигуралардың ерекшеліктерін түсінеді
17	Көпбұрыштар және олардың қасиеттері	Көпбұрыштардың түрлерін ажырату	1		1	Көпбұрыштардың қасиеттерін біледі, оларды салыстырады
18	Симметрия және айналу	Симметрия ұғымын меңгеру	1		1	Симметриялы фигураларды таниды, талдайды
19	Көлемді фигуралар және олардың беткі ауданы	Көлемді фигуралардың беткі ауданын анықтау	1		1	Кеңістіктегі фигураларды зерттеп, беткі ауданын есептейді
20	Геометриялық есептерді шешу	Геометриялық есептерді шешудің тәсілдерін меңгеру	1	1		Геометриялық фигураларды бағалап, есептерді шығарады
5-БӨЛІМ: КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕГІ МАТЕМАТИКА (7 сабақ)						
21-22	Математика күнделікті өмірде	Математиканың тұрмыстағы рөлін түсіну	2	1	1	Математиканы күнделікті өмірде қолданады
23-24	Ақша, сауда және есептеу тәсілдері	Ақша айналымына қатысты есептер шығару	2	1	1	Баға, жеңілдік, пайыздық есептерді талдайды
25	Ықтималдық және статистика негіздері	Ықтималдық теориясы негіздерін түсіну	1		1	Ықтималдық пен статистика әдістерін бағалайды
26	Математикалық	Нақты өмірдегі	1		1	Математикалық

	модельдер және олардың қолданысы	математикалық модельдерді түсіну				модельдер құру дағдыларын қалыптастырады
27	Қаржылық сауаттылыққа алғашқы қадамдар	Ақша басқару және үнемдеу дағдыларын меңгеру	1		1	Қаржы жоспарлауды түсінеді, шығындарын талдайды
6-БӨЛІМ: ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕР ЖӘНЕ ЗЕРТТЕУ ТӘСІЛДЕРІ (7 сабақ)						
28	Логикалық есептер және ойлау қабілетін дамыту	Логикалық ойлауды дамыту	1	1		Логикалық есептерді шешудің тиімді жолдарын талдайды
29	Комбинаторика және қызықты тапсырмалар	Комбинаторика негіздерін меңгеру	1		1	Комбинаторикалық әдістерді бағалап, қолданады
30	Математикалық басқатырғыштар мен ойындар	Қызықты математикалық ойындарды шешу	1		1	Логикалық және шығармашылық ойлауын дамытады
31-32	Есептеудің ерекше тәсілдері	Математикалық есептеудің ерекше әдістерін үйрену	2	1	1	Жаңа есептеу тәсілдерін тәжірибеде қолданады
33-34	Қорытынды сабақ: Математика биігіне жол	Бағдарлама бойынша білімдерін қорытындылау	2	1	1	Барлық алған білімдерін жинақтап, бағалайды

4.АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Бағалау оқушылардың математикалық білімдерін, логикалық ойлау дағдыларын және білімдерін өмірде қолдану қабілетін анықтауға бағытталған. Бұл бағалау жүйесі оқушылардың білім деңгейін анықтап қана қоймай, олардың шығармашылық және логикалық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

Бағалаудың түрлері:

1. Формативті бағалау (күнделікті бақылау):
 - Оқушылардың сабақтағы белсенділігі, сұрақтарға жауап беруі, тапсырмаларды орындау барысы бағаланады.
 - Мұғалім ауызша кері байланыс береді, оқушылар бірін-бірі бағалайды.
2. Суммативті бағалау (қорытынды бағалау):
 - Тақырыптық бақылау жұмыстары, тест тапсырмалары, жобалық жұмыстар арқылы жүргізіледі.
 - Оқушылардың алған білімдерін қаншалықты меңгергенін анықтайды.
3. Шығармашылық және практикалық бағалау:
 - Математикалық модельдер жасау, есептеу тәсілдерінің тиімділігін зерттеу, өмірлік жағдайларға байланысты тапсырмалар орындау.
 - Оқушылардың өзіндік ойлауын, математикалық тілде сөйлеу қабілетін бағалау.

Бағалау критерийлері мен әдістері:

1. Құзыреттілік деңгейлері:

- Жоғары деңгей – күрделі математикалық тапсырмаларды өз бетінше шешіп, түсіндіре алады, шығармашылық шешімдер ұсынады.
- Орта деңгей – математикалық заңдылықтарды түсінеді, белгілі алгоритмдер бойынша есептер шығарады.

- Төмен деңгей – негізгі математикалық ұғымдарды біледі, бірақ оларды қолдануда қиналады.

2. Бағалау әдістері:

- Өзін-өзі бағалау – оқушылар өздерінің жұмысына талдау жасап, жетістіктерін бағалайды.
- Топтық бағалау – топтық жұмыстарда бірін-бірі бағалау әдісі қолданылады.
- Мұғалімнің бағалауы – мұғалім оқушының жеке және топтық жұмысын саралап, кері байланыс береді.
- Рубрикация (критерийлік бағалау) – нақты критерийлер арқылы әр оқушының оқу жетістігін анықтау.

Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың нәтижесі:

- Математикалық ойлау қабілеті қалыптасады.
- Өзіндік шешім қабылдау және оны дәлелдеу дағдылары дамиды.
- Практикалық есептерді шешуде шығармашылық тәсілдер қолданады.
- Топта жұмыс істей білу және қарым-қатынас дағдылары жетілдіріледі.
- Өзін-өзі бағалау және жауапкершілік алу дағдылары дамиды.

Бағалау критерийлері

Оқушылардың математикалық білімдерін тереңдету және оны өмірде қолдану қабілетін бағалау үшін келесі шкала қолданылады:

1. Модель құру тапсырмасы:

- Берілген есепке математикалық модель құра алады.
- Модельді дұрыс сипаттайды және логикалық байланыстарды көрсетеді.
- Өмірлік жағдайлармен байланыстырып, қолдану мүмкіндігін түсіндіреді.

2. Талдау және негіздеу бойынша бағалау тапсырмасы:

- Есептерді шешудің бірнеше әдісін салыстырады.
- Шешімінің дұрыстығын дәлелдейді.
- Нақты мысалдармен негіздейді.

3. Жазбаша сөйлеу тапсырмасы:

- Математикалық терминдерді дұрыс қолданады.
- Есептің шешу жолын логикалық және түсінікті түрде сипаттайды.
- Өзіндік қорытынды жасайды.

4. Практикалық есептерді бағалау тапсырмасы:

- Өмірлік жағдайға байланысты есептерді шығарады.
- Алынған нәтижелерді күнделікті өмірде қолдана алады.
- Логикалық тұрғыдан есептің маңыздылығын түсіндіреді.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушы натурал сандарды біледі, оларды салыстырып, қасиеттерін түсінеді	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Қосудың және азайтудың әртүрлі әдістерін талдап, тиімді жолдарын бағалайды	«Робин раунд»
	Амалдарды оңай әрі тиімді орындауға дағдыланады, есептерді жинақтап шығарады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Сандардың бөлінгіштік қасиеттерін біледі, оларды есепте қолданады	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	ЕҮОБ пен ЕКОЕ-ні табудың жолдарын талдайды және бағалайды	«Табыс баспалдағы»
	Өрнектерді дұрыс құрып, есептеулердің	Мұғалімнің мадақтауы

	орындалу тәртібін бағалайды	
	Айнымалысы бар өрнектерді біледі, олардың мағынасын түсінеді	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Айнымалыны анықтап, теңдеуді дұрыс шешуді талдайды	«Бас бармақ»
	Күрделі теңдеулерді жинақтап шығарады және шешу жолдарын бағалайды	«Топтық талқылау»
	Өрнектерді талдап, тиімді түрлендіру жолдарын біледі	«Қошемет»
	Талдау қабілетін дамытады, есептерді тиімді шешуді үйренеді	«Түсініктеме»
	Өлшемдерді талдап, оларды тәжірибеде қолдана алады	«Оқушылармен диалог»
Практикалық сабақтар үшін	Өлшемдердің айырмашылықтарын бағалап, тиімді қолданады	«Түсініктеме»
	Кестелік мәліметтерді талдап, түсінік бере алады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Уақыт бірліктерін біледі, уақытқа қатысты есептерді шығарады	«Мозаика» әдісі
	Геометриялық фигуралардың ерекшеліктерін түсінеді	«Ауызша кері байланыс»
	Көпбұрыштардың қасиеттерін біледі, оларды салыстырады	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Симметриялы фигураларды таниды, талдайды	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Кеңістіктегі фигураларды зерттеп, беткі ауданын есептейді	«Жазбаша түсініктеме»
	Геометриялық фигураларды бағалап, есептерді шығарады	«Үш ҚҚҚ»
	Математиканы күнделікті өмірде қолданады	«Бір минуттық эссе»
	Баға, жеңілдік, пайыздық есептерді талдайды	«Қошемет»
	Ықтималдық пен статистика әдістерін бағалайды	«Сұрақ-жауап»
	Математикалық модельдер құру дағдыларын қалыптастырады	«Оқушылармен диалог»
	Қаржы жоспарлауды түсінеді, шығындарын талдайды	«Өзін-өзі бағалау»
	Логикалық есептерді шешудің тиімді жолдарын талдайды	«Қысқа тест»
	Комбинаторикалық әдістерді бағалап, қолданады	«Үш шындық, бір өтірік»
	Логикалық және шығармашылық ойлауын дамытады	«Сөйлемді аяқта»
	Жаңа есептеу тәсілдерін тәжірибеде қолданады	«Топтық талқылау»
	Барлық алған білімдерін жинақтап, бағалайды	«Элективтік тест»

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдер үшін:

1. Жанасбаева У.Б., «Математикадан мәтіндік есептер».- Алматы, 2016.ж

2. Баймолдаев Т.М., Ахметұлы.К., Жаңа буын оқулықтары арқылы жас ұрпақты оқыту және тәрбиелеу жолдары. - Алматы. 2023ж.
3. Ведилина Е.А. «Бастауыш сынып оқушыларының мәтіндік есептерін шешуге үйрету». - Павлодар. 2016ж.
4. Жұмаділова А., «Теңдеулерді құрастыру мен ауызша есептерді шешу әдістемесі», Көкшетау, 2017ж
5. Глазирова Л.Л., «Математика» пәні бойынша оқушылардың логикалық ойлауы мен есептеу дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалар жинағы.
6. Шкляров Т.В., «Баланы есепті шешуге қалай үйрету керек». М.: «Грамотей», 2024ж
7. Шевкин А.В. және т.б. «Бастауыш сынып оқушыларына арналған математика бойынша есептер жинағы».- М.: 2020ж.
8. Мерзляк А.Г. және т.б. «Математикадан есептер жинағы»: М.-Х: «ИЛЕКСА», 2021 ж.
9. Балаян Э.Н. Жоғары оқу орындарына түсушілер үшін математика пәнінің оқытушысы / Э.Н. Балаян. - Ростов н / Д: Феникс, 2016ж.- (Талапкер).
10. Балаян Э.Н. ГИА мен емтиханға дайындалу үшін математикадан жаңа олимпиадалық есептер/ Э. Н. Балаян. - Ростов н / Д: Феникс, 2023ж

Оқушылар үшін:

1. Перельман Я.И. «Қызықты математика». М. Басылым. «Ғылым», 2021ж.
2. Агаркова Н.В., «Көңілді математика». Волгоград: «Мұғалім», 2017
3. Сухин И.Г. «Ойын-сауық материалдары». М.: «Вако», 2024
4. Сахаров И.П., Аменицын Н.Н., «Көңілді арифметика». С. - Пб.: «Лань», 2010

1 қосымша

«Математика әлемінде бастауыш сынып оқушыларын зияткерлік дамуға бағыттау» тақырыбындағы авторлық бағдарламаның мазмұны (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1-БӨЛІМ: САНДАР ҚҰПИЯСЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТЕУ ДАҒДЫЛАРЫ (6 сабақ)			
1	Натурал сандар және олардың сипаттамалары	1	Оқушы натурал сандарды біледі, оларды салыстырып, қасиеттерін түсінеді
2	Қосу мен азайтудың тиімді әдістері	1	Қосудың және азайтудың әртүрлі әдістерін талдап, тиімді жолдарын бағалайды
3	Көбейту мен бөлу шеберлігі: тиімді әдістер	1	Амалдарды оңай әрі тиімді орындауға дағдыланады, есептерді жинақтап шығарады
4	Бөлінгіштік белгілері және жай сандар	1	Сандардың бөлінгіштік қасиеттерін біледі, оларды есепте қолданады
5	Ортақ бөлгіштер мен еселік сандар	1	ЕҮОБ пен ЕКОЕ-ні табудың жолдарын талдайды және бағалайды
6	Сандық өрнектер мен амалдардың орындалу реті	1	Өрнектерді дұрыс құрып, есептеулердің орындалу тәртібін бағалайды
2-БӨЛІМ: ӨРНЕКТЕР ЖӘНЕ ТЕҢДЕУЛЕРДІ ЗЕРТТЕУ (5 сабақ)			
7	Айнымалысы бар өрнектер	1	Айнымалысы бар өрнектерді біледі, олардың мағынасын түсінеді
8	Қарапайым теңдеулерді шешу	1	Айнымалыны анықтап, теңдеуді дұрыс шешуді талдайды
9	Күрделі теңдеулерді шешу жолдары	1	Күрделі теңдеулерді жинақтап шығарады және шешу жолдарын бағалайды

10	Құрама өрнектер және оларды түрлендіру	1	Өрнектерді талдап, тиімді түрлендіру жолдарын біледі
11	Логикалық есептер және теңдеулер	1	Талдау қабілетін дамытады, есептерді тиімді шешуді үйренеді
3-БӨЛІМ: ӨЛШЕУЛЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БІРЛІКТЕРІ (4 сабақ)			
12	Ұзындық, аудан, көлем бірліктері	1	Өлшемдерді талдап, оларды тәжірибеде қолдана алады
13	Салмақ, уақыт, масса және олардың түрленуі	1	Өлшемдердің айырмашылықтарын бағалап, тиімді қолданады
14	Кестелер мен диаграммалар арқылы деректерді оқу	1	Кестелік мәліметтерді талдап, түсінік бере алады
15	Уақытпен байланысты есептер	1	Уақыт бірліктерін біледі, уақытқа қатысты есептерді шығарады
4-БӨЛІМ: ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ФИГУРАЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚАСИЕТТЕРІ (5 сабақ)			
16	Жазықтықтағы геометриялық фигуралар	1	Геометриялық фигуралардың ерекшеліктерін түсінеді
17	Көпбұрыштар және олардың қасиеттері	1	Көпбұрыштардың қасиеттерін біледі, оларды салыстырады
18	Симметрия және айналу	1	Симметриялы фигураларды таниды, талдайды
19	Көлемді фигуралар және олардың беткі ауданы	1	Кеңістіктегі фигураларды зерттеп, беткі ауданын есептейді
20	Геометриялық есептерді шешу	1	Геометриялық фигураларды бағалап, есептерді шығарады
5-БӨЛІМ: КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕГІ МАТЕМАТИКА (7 сабақ)			
21-22	Математика күнделікті өмірде	2	Математиканы күнделікті өмірде қолданады
23-24	Ақша, сауда және есептеу тәсілдері	2	Баға, жеңілдік, пайыздық есептерді талдайды
25	Ықтималдық және статистика негіздері	1	Ықтималдық пен статистика әдістерін бағалайды
26	Математикалық модельдер және олардың қолданысы	1	Математикалық модельдер құру дағдыларын қалыптастырады
27	Қаржылық сауаттылыққа алғашқы қадамдар	1	Қаржы жоспарлауды түсінеді, шығындарын талдайды
6-БӨЛІМ: ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕР ЖӘНЕ ЗЕРТТЕУ ТӘСІЛДЕРІ (7 сабақ)			
28	Логикалық есептер және ойлау қабілетін дамыту	1	Логикалық есептерді шешудің тиімді жолдарын талдайды
29	Комбинаторика және қызықты тапсырмалар	1	Комбинаторикалық әдістерді бағалап, қолданады
30	Математикалық басқатырғыштар мен ойындар	1	Логикалық және шығармашылық ойлауын дамытады
31-32	Есептеудің ерекше тәсілдері	2	Жаңа есептеу тәсілдерін тәжірибеде қолданады
33-34	Қорытынды сабақ: «Математика биігіне жол»	2	Барлық алған білімдерін жинақтап, бағалайды
Барлығы – 34 сағат			

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Математика пәнінде шығармашылық ойлауды қалыптастыру: шығармашылық тәсілдер мен қызықты тапсырмалар»

Рецензент: К.Сариева – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Пікір жазған: У.Р. Салайдинова – Түркістан облысының білім басқармасының Сайрам ауданының білім бөлімінің «№44 «Мәдени» жалпы білім беретін мектеп» КММ бастауыш мұғалімі, педагог-зерттеуші

Құрастырған: Умирзакова Нурила Ускенбаевна – Шымкент қаласының білім басқармасының «Қазыбек би атындағы №36 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімі

1. Түсінік хат

«Математика пәнінде шығармашылық ойлауды қалыптастыру: шығармашылық тәсілдер мен қызықты тапсырмалар» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушылардың шығармашылық ойлауын, математикалық дағдыларын дамыту және математика пәніне деген қызығушылықтарын арттыру.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Математика сабағында оқушылардың шығармашылық деңгейін көтере отырып жан-жақты логикалық ойлауға тәрбиелеу;
2. Байланысты пәндерді оқу үшін практикалық іс-әрекетте қолдану үшін қажетті математикалық білім мен дағдылар жүйесін берік және саналы игеруді қамтамасыз ету;
3. Балаларды негізгі геометриялық ұғымдармен таныстыру;
4. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру;
5. Зияткерлік дамуды қамтамасыз ету, математикалық қызметке тән және қоғамдағы толыққанды өмір сүру үшін қажетті ойлау қасиеттерін қалыптастыру;
6. Оқу қабілетін қалыптастыру;
7. Ауызша нұсқауларды орындау, өнімнің сызбаларын оқу және сызу қабілетін қалыптастыру;
8. Зейін, есте сақтау, логикалық және дерексіз ойлауды, кеңістіктік қиялды дамыту.

Бағдарламаның өзектілігі: Бағдарлама оқушыларға математиканы оқытуда тек дайын шешімдерді игеруге емес, сондай-ақ күрделі мәселелерді шығармашылықпен шешу дағдыларын дамытуға қажеттілік артуымен түсіндіріледі. Сонымен қатар, қоғамның үздіксіз өзгеріп жатқан талаптары мен ғылыми-техникалық дамудың қарқыны математика пәні арқылы шығармашылық пен инновацияны қолдау қажеттілігін көрсетеді. Бағдарлама білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңістігінде маңызды. Аталған тақырып жаңартылған білім беру бағдарламасы аясында өзекті.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: Жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдары, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Сабақта жаңартылған білім беру мазмұнына сай әдіс-тәсілдер қолдану. Бағдарлама тапсырманы әр түрлі тәсілдермен шешуге, логикалық ойлауға, оның тереңдігі мен икемділігін қарқынды дамытуға ықпал етеді.

Психологиялық жаңалығы: Оқушылардың математикалық білім, біліктерін қалыптастырып, ой-өрісін кеңейтуді шығармашылығын қиялдау қабілетін дамытуға дағдыландыру.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі:

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі:

Бағдарлама оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, математикалық ойлау мен қызығушылықтарын арттыруға бағытталған ғылыми негіздегі әдістемелерді қолданады. Ғылыми-әдістемелік деңгейі төмендегідей аспектілерді қамтиды:

1. Жаңашылдығы:

- Бағдарламада қолданылатын әдіс-тәсілдер оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытуға бағытталған жаңа ғылыми концепцияларға бағытталған.
- Оқушылардың математика пәнінің теориясы мен практикасын шығармашылық тапсырмалар арқылы сабақтастырады, бұл оқушылардың пәнге деген тұрақты қызығушылығын қалыптастыруға ықпал етеді.
- Оқушылардың математикалық қабілеттерін дамыту үшін ерекше әдістемелік жүйелер мен әдіс-тәсілдер ұсынылады, олар әдеттегі оқу бағдарламаларынан айырмашылығы бар.
- Шығармашылық тапсырмалар мен тапсырмаларды шешу жолдарын өз бетімен табуға бағытталған әдістер енгізіледі.

2. Ғылымилығы:

- Бағдарламаның негізінде математикалық білімді тереңдетіп, шығармашылық ойлауды дамытатын психологиялық және педагогикалық ғылымдардың қазіргі заманауи зерттеулері жатыр.
- Оқушылардың ойлау қабілетін дамытуға бағытталған әдістемелік құралдар психология, педагогика мен білім беру ғылымдарындағы жаңа жетістіктермен толықтырылған.
- Қазіргі білім беру теориялары мен инновациялық педагогикалық әдіс-тәсілдер қолданылуда, олар оқушылардың жеке тұлғасын дамытуға және пәнге деген қызығушылығын арттыруға арналған.
- Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы оның мазмұнында және әдістемесінде көрініс тауып, математика пәнінің шығармашылық тұрғыда берілуін қамтамасыз етеді.

Күтілетін нәтижесі:

1. Оқу іс-әрекеттерін өз бетімен жоспарлауды, бақылауды орынды қолдануға үйренеді;
2. Балаларды негізгі геометриялық ұғымдармен танысады;
3. Әртүрлі кесте бойынша есеп құрастыруға жаттығады;
4. Шамаларды салыстыра білуге үйренеді;
5. Өз ойын дәлелдей білуге жаттығады;
6. Кез-келген есепті өз көзқарасы бойынша шығаруға дағдыланады;
7. Проблемалық жағдаятты шеше алады;
8. Шығармашылықпен жұмыстана бастайды.

Бағыттылық аспектілері:

✓ **Шығармашылық ойлау қабілеттерін дамыту:** бағдарлама оқушылардың шығармашылық ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған. Оқушылар тек математикалық есептерді шешумен ғана емес, сонымен бірге олардың шығармашылық тапсырмалар арқылы ойлау қабілетін кеңейтумен де айналысады. Әр түрлі ашық тапсырмалар мен жобалар оларды ойлаудың жаңа тәсілдерін табуға итермелейді.

✓ **Математикалық білімді тереңдету:** оқушылардың математикалық білімін ғана емес, сонымен қатар олардың осы білімді шығармашылық тұрғыдан қолдану қабілетін дамытады.

Оқушыларға математика әлемін тереңірек зерттеу, оны күнделікті өмірмен байланыстыру, сондай-ақ математикалық проблемаларды шешуде шығармашылық әдістерді қолдану ұсынылады.

✓ **Оқушылардың қызығушылығын арттыру:** бағдарлама математикаға деген тұрақты қызығушылықты қалыптастыру — бағдарламадағы басты бағыттардың бірі. Шығармашылық тапсырмалар мен қызықты жобалар арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығы үнемі жаңарып, әртүрлі әдіс-тәсілдермен қолдау табады.

✓ **Құзыреттілік пен дағдыларды қалыптастыру:** бағдарламада білім алу барысында оқушылардың критикалық ойлау, зерттеу жүргізу, жобалау, ынтымақтастықта жұмыс істеу сияқты құзыреттіліктері де дамиды. Оқушылар математиканы тек теориялық тұрғыдан емес, практикалық жағынан да меңгеріп, проблемаларды шешуде шығармашылық көзқарасты қолдануға үйренеді.

✓ **Жеке тұлғаның дамуы:** бағдарлама оқушылардың жеке тұлғасын дамытуға ерекше назар аударады. Оқушылар өз идеяларын еркін білдіріп, сыныптастарымен ынтымақтастықта жұмыс істей отырып, өзіндік пікір қалыптастырып, өз қабілеттерін ашады.

✓ **Инновациялық әдіс-тәсілдер мен технологияларды пайдалану:** бағдарламада оқытудың жаңа технологиялары, мультимедиялық құралдар мен интерактивті әдіс-тәсілдер қолданылуы мүмкін. Бұл оқушыларға математика пәні бойынша қызықты әрі тиімді білім алу мүмкіндіктерін ұсынады.

✓ **Жобалық оқыту және зерттеу тәсілдері:** жобалық және зерттеу жұмыстарын енгізу арқылы оқушылардың өз бетімен жұмыс істеу қабілеттері арттырылады. Бұл тәсілдер оқушылардың математикалық проблемаларды шешу жолында шығармашылық пен өзіндік зерттеу тәсілдерін қолдануға көмектеседі.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Математика пәнінде шығармашылық ойлауды қалыптастыру: шығармашылық тәсілдер мен қызықты тапсырмалар» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, **«Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету»** туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте сабақ беретін бастауыш сынып пәні мұғалімдеріне арналған.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Шығармашылыққа бағытталған тәсілдер: Оқушыларға математикалық мәселелерді шешуде дәстүрлі емес тәсілдер мен шығармашылық тапсырмалар ұсынылады. Әр түрлі шығармашылық тапсырмалар мен жобалар арқылы оқушылардың математикалық ойлау қабілеттері мен шығармашылық ізденістерін арттыруға мүмкіндік беріледі.

Оқушының жеке ерекшеліктеріне сәйкес келетін тапсырмалар: Бағдарлама әр түрлі деңгейдегі оқушыларға арналған тапсырмаларды ұсынады. Бұл тәсіл әр оқушының жеке қабілеттерін ескере отырып, олардың дамуына жекелей назар аударады. Тапсырмалар оқушылардың өзіндік жұмыс жасауына, жеке көзқарастарын қалыптастыруына мүмкіндік береді.

Математика мен өмір арасындағы байланыс: Бағдарлама оқушыларды математиканы тек сынып ішінде ғана емес, өмірде де қолдануға үйретеді. Математиканы шығармашылық тұрғыдан пайдалану арқылы оқушылар оны өмірде қызығушылықпен қолдануға ынталанады.

Интерактивті әдіс-тәсілдер мен заманауи технологияларды қолдану: Бағдарламада оқу үдерісіне жаңа технологиялар, мультимедиялық құралдар және онлайн ресурстар енгізілген. Бұл оқушылардың математиканы тиімді әрі қызықты түрде меңгеруіне жағдай жасайды.

Жобалық әдіс пен зерттеу тәсілдері: Бағдарлама жобалық оқыту әдісін кеңінен қолданады. Оқушылар математикалық тақырыптарды зерттеу арқылы өздерінің идеяларын жүзеге асырады, топтық жұмыстар мен талқылауларға қатысады. Зерттеу жұмыстары арқылы оқушылардың шығармашылық ойлау, сыни тұрғыдан талдау және ғылыми жұмыс жүргізу дағдылары дамиды.

Жеке тұлғаны дамытуға бағытталған оқу: Бағдарлама тек математикалық білім мен дағдыларды дамытуға ғана емес, оқушының жеке тұлғасын, өзіндік ойлау қабілетін, шығармашылық әлеуетін қалыптастыруға да бағытталған.

Оқушылардың қызығушылығын арттыруға арналған тапсырмалар: Бағдарламада оқушылардың қызығушылығын оятатын ойындар, есептер, зерттеу жобалары және басқа да интерактивті тапсырмалар бар. Бұл тапсырмалар оқушыларды математикаға қызықты әрі жан-жақты түрде баулиды.

Оқытудағы дифференциация: Бағдарлама оқушылардың деңгейлеріне сәйкес тапсырмалар мен әдістерді ұсына отырып, олардың жеке мүмкіндіктерін ескереді. Бұл дифференциация оқушылардың білімін арттыруға, әрқайсысының өз қарқынымен дамуына жағдай жасайды.

Әдістемелік көмек және қолдау: Бағдарлама мұғалімдер үшін әдістемелік көмек пен ресурстарды ұсынады, олар әр түрлі оқыту әдістерін тиімді қолдана отырып, шығармашылық тұрғыдан сабақ өткізуге мүмкіндік алады.

Бағдарламаның ерекшеліктері оның тиімділігін арттырып, оқушылардың математикалық білімдерін тек академиялық тұрғыда емес, шығармашылық және өмірлік тұрғыдан да дамытуға мүмкіндік береді.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Оқушылар төмендегі білім, білік және дағдыларды меңгереді:

1. Математикалық білім:

- **Математикалық ұғымдар мен терминдерді түсіну:** Оқушылар математикалық терминдерді дұрыс қолдануды, негізгі ұғымдарды (сан, геометриялық фигуралар, теңдеулер және т.б.) түсінуді меңгереді.

- **Математикалық теорияларды қолдану:** Оқушылар математикалық принциптерді, теоремалар мен ережелерді нақты есептерді шешуде қолдануды үйренеді.

- **Математикалық моделдеу дағдылары:** Оқушылар өмірлік жағдайларда математикалық модельдер құрастыруды үйренеді, нақты мәселелерді математикалық тұрғыда шешуге дағдыланады.

2. Шығармашылық ойлау және проблемаларды шешу дағдылары:

- **Шығармашылық шешімдер қабылдау:** Оқушылар математикалық мәселелерді шешуде стандартты емес, шығармашылық әдістерді қолдануды үйренеді.

- **Әр түрлі әдістермен есеп шығару:** Қиын есептерді шешу үшін әр түрлі тәсілдерді қолдануды, бірнеше шешім жолдарын іздеуді меңгереді.

- **Қызықты жобалар мен тапсырмалар орындау:** Оқушылар математикалық тапсырмаларды шығармашылық тұрғыда орындап, өз шешімдерін ұсынуды үйренеді.

3. Талдау және сыни тұрғыдан ойлау:

- **Математикалық мәселелерді талдау:** Оқушылар күрделі мәселелерді жүйелі түрде талдап, түрлі шешімдер ұсына алады.

- **Мазмұнды талқылау және дәлелдеу:** Оқушылар шешімдерін нақты дәлелдермен ұсына отырып, математикалық ойлауын дамытады.

- **Сыни ойлау:** Оқушылар шешімнің дұрыстығын тексеру, өздерінің пікірлерін және шешімдерін негіздеу дағдыларын қалыптастырады.

4. Командалық жұмыс және қарым-қатынас дағдылары:

- **Топпен жұмыс жасау:** Оқушылар топтық тапсырмалар орындау арқылы бірігіп жұмыс істеуді, пікір алмасуды және жалпы шешімге келуді үйренеді.

- **Қарым-қатынас дағдылары:** Математикалық ойларды нақты әрі түсінікті түрде жеткізу, сыныптастарымен талқылау және өз шешімін түсіндіру дағдылары дамиды.

5. Өзіндік жұмыс және дербес ізденіс дағдылары:

- **Тәуелсіз зерттеу жүргізу:** Оқушылар математикалық проблемаларды өз бетімен зерттеп, шешімдер табуға дағдыланады.

- **Оқытушының көмегінсіз есеп шығару:** Математикалық тапсырмаларды өзі шешу, зерттеу және жаңа идеялар ұсыну арқылы оқушының дербестігі артады.

- **Өзін-өзі бақылау және бағалау:** Оқушылар өздерінің білімін бағалап, алдағы уақытта қандай бағытта жұмыс істеу керектігін түсінеді.

6. Математикаға деген тұрақты қызығушылықты қалыптастыру:

- **Пәнге қызығушылықты арттыру:** Бағдарлама оқушыларға математикаға деген сүйіспеншілікті қалыптастырады, олардың пәнге тұрақты қызығушылықтарын сақтап, жаңа тақырыптарды зерттеуге ынталандырады.

- **Тапсырмаларды орындау арқылы қызығушылықты сақтау:** Әр түрлі, қызықты әрі шығармашылық тапсырмалар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Жалпы, бағдарламаны оқу барысында оқушылар:

- Математикалық білім мен дағдыларды ғана емес, шығармашылық ойлау, сыни тұрғыдан талдау және топпен жұмыс істеу дағдыларын да қалыптастырады.

- Математикаға деген қызығушылықтарын арттырып, оны күнделікті өмірде қолдану дағдыларын жетілдіреді.

Ұйымдастыру формасы: топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Шығармашылық тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға арналған ашық тапсырмалар мен проблемалық сұрақтар. Бұл тапсырмалар оқушыларды өздігінен шешім қабылдауға, жаңа идеялар ұсынуға және математикалық ұғымдарды шығармашылық тұрғыда қолдануға үйретеді.

Жобалық оқыту арқылы оқушылар белгілі бір математикалық тақырыпқа немесе мәселеге байланысты жобалар жасайды. Бұл әдіс олардың зерттеу дағдыларын дамытып, математикаға деген қызығушылықтарын арттырады. Жобалар топтық жұмыс түрінде орындалып, оқушылардың ынтымақтастықта жұмыс істеуін қамтамасыз етеді.

Интерактивті әдістер:

Ойын технологиялары математикалық ойындар мен ойын түрінде өткізілген тапсырмалар оқушылардың қызығушылығын арттырып, шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Мысалы, математикалық квесттер, логикалық жұмбақтар, есеп шешу жарыстары.

Құралдар мен визуализация математикалық тұжырымдамаларды графиктер, диаграммалар, сандық моделдер арқылы түсіндіру. Бұл оқушылардың абстрактілі ойлау қабілеттерін кеңейтеді.

Дифференциалды оқыту арқылы оқушылардың жеке қажеттіліктері мен қабілеттеріне сәйкес тапсырмалар мен жаттығулар беру. Бұл тәсіл әр оқушының өз қарқынымен дамуында, күшті жақтарын арттыруға және әлсіз тұстарын жақсартуға мүмкіндік береді.

Мұғалімнің бағыттау әдісі (Шеберлік көрсету) мұғалім оқушыларға жаңа тақырыпты немесе әдіс-тәсілді түсіндіргенде нақты мысалдар, модельдер мен қадамдық шешімдер арқылы көрсетеді. Бұл әдіс оқушыларға дұрыс алгоритм мен шешу тәсілдерін ұғынуға көмектеседі.

Топтық жұмыс арқылы оқушылар топтарда жұмыс істей отырып, бірлесіп тапсырмаларды шешеді, пікір алмасады және өз шешімдерін қорғайды. Топтық жұмыс арқылы оқушылардың ынтымақтастығы артады, математикалық проблемаларды бірнеше тәсілмен шешуге үйренеді.

Проблемалық оқыту оқушыларға нақты өмірден алынған математикалық мәселелер ұсынылып, оларды шешу жолдарын іздеуге бағытталады. Бұл әдіс оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамытады және математикалық білімін қолдану қабілеттерін арттырады.

Зерттеу әдісі арқылы оқушылар өз бетімен математикалық мәселелерді зерттейді, шешімдер іздейді, эксперименттер жүргізеді және жаңа білімдерді тәжірибе арқылы меңгереді. Бұл тәсіл олардың зерттеу қабілеттерін арттырады және математикаға деген қызығушылығын тереңдетеді.

Сұрақ-жауап әдісі сабақ барысында мұғалім оқушыларды сұрақ қою арқылы олардың білімін тексереді, ойлануға мәжбүр етеді және пікір алмасуды ұйымдастырады. Бұл әдіс оқушылардың ақпаратты түсіну деңгейін анықтауға, олардың логикалық ойлауын дамытуға мүмкіндік береді.

Кейстік әдіс (Case-study) оқушыларға нақты өмірлік жағдайларды, математикалық проблемаларды ұсыну арқылы оларды шешудің жолдарын табуға бағыттайды. Бұл әдіс олардың проблемаларды нақты өмірмен байланыстыра отырып шешуге дағдыландырады.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) математика пәнін оқытуда жаңа технологияларды пайдалану, мысалы, онлайн платформалар, интерактивті тақта, математикалық бағдарламалар. Бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, тиімді әрі қызықты оқытуға мүмкіндік береді.

Модульді оқыту тақырыптар мен тақырыпшаларды белгілі бір жүйемен қарастыру арқылы оқушылардың білімін тереңдетуге мүмкіндік береді. Әрбір модульдің ішінде теориялық білім, практикалық жаттығулар және шығармашылық тапсырмалар қатар беріледі.

Пікірталас және талқылау әдісі оқушылар өз ойларын ашық айтып, математикалық мәселелер бойынша пікір таластырады. Бұл әдіс олардың сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамытады және түрлі шешімдер мен көзқарастарды тыңдап, талқылауға мүмкіндік береді.

Бұл әдіс-тәсілдер оқушылардың математикалық білімін тереңдетіп, шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуға, қызығушылықтарын арттыруға және жеке тұлға ретінде дамуына жағдай жасайды.

Бұл бағдарламада дәрістің сабақтар мен тәжірибелік сабақтар араластырып берілген.

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1	Кіріспе. Суреттер бойынша қарапайым есептер құрау	1	Суреттер бойынша қарапайым есептерді шығаруды үйренеді.
2	Ондықтар мен жүздіктерге арнаған тапсырмалар	1	Ондықтар мен жүздіктерге арнаған тапсырмаларды орындайды.
3	Теңдеулер құру, шығару	1	Теңдеулер құра білуге, шығаруға үйренеді.
4	Көбейту және бөлу амалдарының байланысы	1	Көбейту және бөлу амалдарын меңгереді..
5	Санды өрнектер мен әріпті өрнектер	1	Санды өрнектер мен әріпті өрнектер туралы ақпараттанады.
6	Амалдарды ауызша есептеу тәсілдері	1	Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығара отырып, математика пәніне деген қызығушылығы артады.
7-8	Жақшалы есептер. «Біз есептейміз» жарыс сабағы	2	Жақшалы есептерді шығарту және амалдардың орындалу тәртібін сақтауға үйренеді; сабақ барысында оқыту технологиялары арқылы біледі.
9-10	Қызықты тапсырмалар. Математикалық ойын есептері	2	Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығарады; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Есту арқылы есте сақтауға арналған тапсырмалар. Көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмалары	2	Есте сақтауға арналған тапсырмалар мен көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмаларымен орындайды және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу	2	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешуге машықтанады және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Геометриялық фигуралар (тік төртбұрыш, шаршы т.б.)	2	Геометриялық фигураларды (тік төртбұрыш, төртбұрыш, үшбұрыш, шаршы) ажыратады және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
17-18	Фигура бұрыштары (тік, доғал, сүйір)	2	Фигуралардың бұрыштарын (сүйір, доғал, тік) біледі және ойын

			технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Фигуралардың периметрі. Шамалар. Ұзындық бірліктері	2	Фигуралардың периметрлері, шамалар, ұзындық бірліктері туралы түсініктер меңгереді; шамаларды салыстыра білуге үйренеді; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Уақыт бірліктері	2	Уақыт бірліктері туралы меңгереді; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Масса бірліктері, сыйымдылық	2	Масса бірліктері, сыйымдылық туралы білім қалыптасады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Геометриялық фигуралармен құрастыру жұмыстары	2	Геометриялық фигуралармен құрастыру туралы білім алады; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зейінді дамытуға және назар аударуға арналған тапсырмалар	2	Шығармашылықпен жұмыстана бастайды; сабақ барысында инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Қиялдауды жетілдіру және ойша көз алдына елестету тапсырмалары	3	Кез-келген есепті өз көзқарасы бойынша шығаруға дағдыланады; Проблемалық жағдаятты шеше алады; сабақ барысында экологиялық тәрбие қалыптасады.
32-34	Кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау. Логикалық ізденіс тапсырмалары	3	Оқу іс-әрекеттерін өз бетімен жоспарлауды, бақылауды орынды қолдануға үйренеді; әртүрлі кесте бойынша есеп құрастыруға жаттығады; сабақ барысында адамгершілік тәрбие қалыптасады.

3. Нормативтік бөлім

«Математика пәнінде шығармашылық ойлауды қалыптастыру: шығармашылық тәсілдер мен қызықты тапсырмалар» бағдарламасы

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Бар Лы ғы	Те ор ия	Тә Жі Ри бе	Білім өнімі
1	Кіріспе. Суреттер бойынша қарапайым есептер құрау	Сурет бойынша есептер құрастыру.	1	1		Суреттер бойынша қарапайым есептерді шығаруды үйренеді.
2	Ондықтар мен жүздіктерге арналған	Ондықтарды, жүздіктерді ауызша қосу және азайтуды	1	1		Ондықтар мен жүздіктерге арналған

	тапсырмалар	тереңірек меңгерту.				тапсырмаларды орындайды.
3	Теңдеулер құру, шығару	Теңдеулер құру, шығару.	1	1		Теңдеулер құра білуге, шығаруға үйренеді.
4	Көбейту және бөлу амалдарының байланысы	Көбейту және бөлу амалдарын меңгерту, көбейту кестесін жаттату. Көбейту және бөлу амалдарының өз ара байланысын меңгерту.	1	1		Көбейту және бөлу амалдарын меңгереді..
5	Санды өрнектер мен әріпті өрнектер	Өрнектер, жақшалы есептерді шығарту және амалдардың орындалу тәртібін сақтауға үйрету.	1	1		Санды өрнектер мен әріпті өрнектер туралы ақпараттанады.
6	Амалдарды ауызша есептеу тәсілдері	Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығара отырып, математика пәніне деген қызығушылығын арттыру; амалдарды ауызша есептеу тәсілдерін үйрету	1	1		Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығара отырып, математика пәніне деген қызығушылығы артады.
7-8	Жақшалы есептер; «Біз есептейміз» жарыс сабағы	Жақшалы есептерді шығарту және амалдардың орындалу тәртібін сақтауға үйрету. Қызықты математикалық тапсырмаларды өз бетімен орындатуға үйрету.	2	1	1	Жақшалы есептерді шығарту және амалдардың орындалу тәртібін сақтауға үйренеді; сабақ барысында оқыту технологиялары арқылы біледі.
9-10	Қызықты тапсырмалар. Математикалық ойын есептері	Өзіндік жұмыстар мен тапсырмаларды қызықты математикалық ойын есептері арқылы орындауға үйрету. Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығара отырып, математика пәніне деген қызығушылығын арттыру.	2		2	Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығарады; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Есту арқылы есте сақтауға арналған	Есту арқылы есте сақтауға арналған	2	1	1	Есте сақтауға арналған

	тапсырмалар. Көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмалары	тапсырмаларды меңгерту. Көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмаларын орындату.				тапсырмалар мен көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмаларымен орындайды және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу	Оқушылардың білімдерін саралау мақсатында деңгейлік тапсырмаларды орындату. Эстафеталық ойын есептерді еркін, әрі жылдам орындатуға баулу.	2		2	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешуге машықтанады және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Геометриялық фигуралар (тік төртбұрыш, шаршы т.б.)	Балаларды негізгі геометриялық ұғымдармен таныстыру; геометриялық фигураларды (тік төртбұрыш, төртбұрыш, үшбұрыш, шаршы) ажырату	2		2	Геометриялық фигураларды (тік төртбұрыш, төртбұрыш, үшбұрыш, шаршы) ажыратады және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
17-18	Фигура бұрыштары (тік, доғал, сүйір)	«Геометрия» пәніне қызығушылықты тәрбиелеу; фигуралардың бұрыштарын (сүйір, доғал, тік) табу, қабырғаларын есептей отырып периметрін табуға машықтандыру.	2		2	Фигуралардың бұрыштарын (сүйір, доғал, тік) біледі және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Фигуралардың периметрі. Шамалар. Ұзындық бірліктері	Балалардың коммуникативтік қабілеттерін кеңейту; фигуралардың периметрлері, шамалар, ұзындық бірліктері туралы түсініктерін дамыту.	2	1	1	фигуралардың периметрлері, шамалар, ұзындық бірліктері туралы түсініктер меңгереді; шамаларды салыстыра білуге үйренеді; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Уақыт бірліктері	Математикалық және шығармашылық қабілеттерін анықтау	2		2	Уақыт бірліктері туралы меңгереді; ойын технологиялар

		және дамыту; уақыт бірліктеріне байланысты есептер шығару, құрастыру.				арқылы үйренеді.
23-24	Масса бірліктері, сыйымдылық	Ұзындық, масса, уақыт, сыйымдылық бірліктеріне байланысты есептер шығару, құрастыру; ауызша нұсқауларды орындау, өнімнің сызбаларын оқу және сызу қабілетін қалыптастыру.	2		2	Масса бірліктері, сыйымдылық туралы білім қалыптасады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Геометриялық фигуралармен құрастыру жұмыстары	«Геометрия» пәніне қызығушылықты тәрбиелеу; геометриялық фигуралармен түрлі математикалық ойын есептерді орындату.	2		2	Геометриялық фигуралармен құрастыру туралы білім алады; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зейінді дамытуға және назар аударуға арналған тапсырмалар	Зейін, есте сақтау, логикалық және дерексіз ойлауды, кеңістіктік қиялды дамыту; зейінді дамытуға және назар аударуға арналған тапсырмаларды орындату.	2	1	1	Шығармашылықпен жұмыстана бастайды; сабақ барысында инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Қиялдауды жетілдіру және ойша көз алдына елестету тапсырмалары	Логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға арналған есептер шығартуға үйрету; танымдық белсенділігін арттыруға арналған тапсырмалар орындату; Ақыл-ой тәрбиесін қалыптастыру.	3	1	2	Кез-келген есепті өз көзқарасы бойынша шығаруға дағдыланады; Проблемалық жағдаятты шеше алады; сабақ барысында экологиялық тәрбие қалыптасады.
32-34	Кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау. Логикалық ізденіс тапсырмалары	Логикалық оқыту тапсырмаларын назар аудару, елестету, есте сақтау, зейінді дамыту және ойша тұжырымдама жасатуға қалыптастыра отырып орындату; Адамгершілік тәрбиесін	3	1	2	Оқу іс-әрекеттерін өз бетімен жоспарлауды, бақылауды орынды қолдануға үйренеді; әртүрлі кесте бойынша есеп құрастыруға жаттығады; сабақ барысында адамгершілік тәрбие

		қалыптастыру.				қалыптасады.
			34	12	22	

4. Ақпараттық-әдістемелік бөлім (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Математика пәнінен жазылған «Математика пәнінде шығармашылық ойлауды қалыптастыру: шығармашылық тәсілдер мен қызықты тапсырмалар» тақырыбын меңгерту атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі **«Қарапайым математика»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Кіріспе. Суреттер бойынша қарапайым есептер құрау», «Ондықтар мен жүздіктерге арнаған тапсырмалар», «Теңдеулер құру, шығару», «Көбейту және бөлу амалдарының байланысы», «Санды өрнектер мен әріпті өрнектер», «Амалдарды ауызша есептеу тәсілдері» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Жаңа педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Проблемалық оқыту технологиясы;
- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі **«Қызықты тапсырмалар»**, 8 сағат берілген. «Жақшалы есептер. «Біз есептейміз» жарыс сабағы», «Қызықты тапсырмалар. Математикалық ойын есептері», «Есту арқылы есте сақтауға арналған тапсырмалар. Көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмалары», «Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Топтық оқыту технологиясы;
- Оқыту технологиясы;
- Дамыта оқыту технологиясы.

Бағдарламаның үшінші бөлімі **«Қызықты геометрия»**, 12 сағат берілген. «Геометриялық фигуралар (тік төртбұрыш, шаршы т.б.)», «Фигура бұрыштары (тік, доғал, сүйір)», «Фигуралардың периметрі. Шамалар. Ұзындық бірліктері», «Уақыт бірліктері», «Масса бірліктері, сыйымдылық», «Геометриялық фигуралармен құрастыру жұмыстары» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Кезеңдеп оқыту технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы.

Бағдарламаның төртінші бөлімі **«Логикалық есептер»** 8 сағат берілген. Бұл бөлімде «Зейінді дамытуға және назар аударуға арналған тапсырмалар», «Қиялдауды жетілдіру және ойша көз алдына елестету тапсырмалары», «Кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау Логикалық

ізденіс тапсырмалары» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады.

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Ойын технологиясы;
- Интербелсенді технология.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. Бастауыш сынып пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады. Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Сурет бойынша есептер құрастырады	Блок ортасында бағалау
	Ондықтарды, жүздіктерді ауызша қосу және азайтуды тереңірек меңгереді	Бас бармақ арқылы бағалау;
	Көбейту және бөлу амалдарын меңгерту, көбейту кестесін жаттайды	Бағдаршам арқылы бағалау
	Гегізгі геометриялық ұғымдармен танысады	Шаршылар арқылы бағалау
	Өрнектер, жақшалы есептерді шығарту және амалдардың орындалу тәртібін сақтауға үйренеді	Баспалдақ арқылы бағалау
	Өзіндік жұмыстар мен тапсырмаларды қызықты математикалық ойын есептері арқылы орындауға үйреді	Оқушылардың өзін-өзі бағалау
Практикалық сабақтар үшін	Логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға арналған есептер шығартуға үйренеді	Смайликтер арқылы бағалау
	Логикалық оқыту тапсырмаларын назар аудару, елестету, есте сақтау, зейінді дамыту және ойша тұжырымдама жасатуға қалыптастырады	Ғажайып саты

	Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығара отырып, математика пәніне деген қызығушылығын арттырады	Мұғалім және оқушы шолуы
	Эстафеталық ойын есептерді еркін, әрі жылдам орындатуға машықтанады	Екі жұлдыз, бір тілек
	Геометриялық фигуралармен түрлі математикалық ойын есептерді орындайды	Түсініктеме арқылы бағалау

6. Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. «Мектеп оқушыларының функционалық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары».
2. 2015-2016 оқу жылында «Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында ғылым негіздерін оқытудың ерекшеліктері туралы», (Әдістемелік нұсқау хат): - Астана, - 2015 ж.
3. Оспанов Т.Қ., Құрманалина Ш.Х., Қайыңбаев Ж.Т., Қосанов Б.М., Ерешева К.Ә.. - «Математиканы оқыту әдістемесі». Жалпы білім беретін мектептің 1-4 сынып мұғалімдеріне арналған. - 2012 ж. (2022 ж.).
4. Слепнёва В.П., Математика (бастауыш сынып оқушыларына арнайы қысқаша анықтамалық 1- 4 сыныптар) - Көкшетау қаласы, - «Келешек-2030».
5. «Развивающие тесты для школьников» – Школа «Алеф», - 2001 ж. (2011 ж., 2021 ж.).
6. Глазырина Л.Л. – «Математика пәні бойынша бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау және есептеу дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалары жинағы»: - (2, 3, 4 сыныптар) - Көкшетау қаласы, «Келешек-2030» - 2008 ж. (2018 ж.).
7. Ерешева К., Әденова Г., Сәлімқанова Г. – «Логика әлемі» – 3 – сынып: - Алматы «Өлке» баспасы, - 2014 ж.

Оқушылар үшін:

8. Жаманғараева Н.Ә., Асылбекова Ф.А. – «Математикадан 105 сабақ»: - 2014 ж.
9. Дәуренбеков Ж. – «Қызықты сабақтар»: - 2014 ж.
10. Қосанов Б.М., Өміртаева Р.Қ.. – «Математикадан дидактикалық ойындар және қызықты жаттығулар», - (1-4 сыныптар): – Алматы, «Атамұра» - 2012 ж. (2022 ж.).
11. Күмісбайұлы Ш. – «Жұмбақ әңгімелер»: - 2001 ж.
12. Бейсеков Ж., Қамбарова Ж., Исаева А. – «Математикадан бақылау жұмыстары», (1-4 сыныптар): – Шымкент, - 2008 ж. (2018 ж.).
13. К.Ерешева, Қ.Райымбеков, А.Аманова. - «Логика әлемі»: - Алматы, Өлке баспасы., - 2012 ж. (2022 ж.).
14. Жазықбаева Ұ., Әуелбекова А., Омарханов С. – «Оқушылардың логикалық танымдық әрекеттерін дамыту»: - Шымкент., - 2009 ж. (2019 ж.).
15. Мәженқызы Р. – «Қызықты математика», (Балалар әдебиетінен): - «Алматыкітап», - 2006 ж. (2016 ж.).
16. Күмісбайұлы Ш. – «Жұмбақ әңгімелер»: - 2001 ж. (2011 ж., 2021 ж.).

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

Қазақ тілі – ұлттық мәдениетіміздің алтын қазынасы»

Рецензент: Д.Т.Танирбергенова., «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.к

Құрастырғандар: Исабеков Ермурат Бахитденович., Исабекова Умут Қайырбековна - Павлодар облысы, Шарбақты ауданы білім беру бөлімінің «Есілбай жалпы білім беру мектебінің» коммуналдық мемлекеттік мекемесі бастауыш сынып мұғалімдері, педагог-сарапшы

1. Түсініктеме хат

«Қазақ тілі – ұлттық мәдениетіміздің алтын қазынасы» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушыларға қазақ тілінің байлығы мен маңыздылығын түсіндіре отырып, тілдік дағдыларын дамыту. Сонымен қатар, қазақ тілінің ұлттық мәдениетіміздегі рөлі мен оның қоғамдағы орны туралы білім беру арқылы оқушыларды тілге құрметпен қарауға тәрбиелеу. Бағдарлама оқушылардың сөздік қорын байыту, грамматикалық және сөйлеу дағдыларын жетілдіру, ұлттық құндылықтарды сақтау және дамыту.

Міндеттері:

1. Тілдің қарым-қатынас жасау құралы екендігін түсіндіру, оқушылардың сөйлеу тілін дамыту;
2. Оқушыларды мәнерлі сөйлеуге үйрету, сөйлеу мәдениетіне тәрбиелеу;
3. Тілдік ұғымдар арқылы оқушыларды өзін тілді иеленуші тілдік тұлға ретінде сезінуге тәрбиелеу;
4. Тілдік материалдар негізінде қажетті тілдік білім, білік, дағдыларды (өз ана тілінде дұрыс, түсініп, мәнерлеп оқу және сауатты, көркем жазу) қалыптастыру және дамыту;
5. Ауызекі және жазба тілде қарым-қатынас жасау дағдыларын жетілдіру;
6. Алғашқы тілдік құбылыстарды танымдық нысан ретінде меңгерту, оларды талдау, салыстыру, топтау және ажырату дағдыларын қалыптастыру; оқушының өзіндік іс-әрекеті арқылы оның белсенді, креативтік, сыни ойлауын жетілдіру
7. Оқушылардың алған білімдерін тиянақтауға, пысықтауға мүмкіндік жасау, байланыстырып сөйлеу тілін, дұрыс жазу, дұрыс оқу қабілеттерін дамыту, адамгершілік, еңбек тәрбиелеріне баулу.
8. Білім деңгейлерін анықтау. Оқушыларды сөздің түбірі, жұрнағы, жалғауы туралы білімдерін тиянақтауға, ажырата білуге, сауатты жазуға үйрету; ауызша сөйлеу тілін, сөздік қорын дамыту; адамгершілік, еңбек, ақыл-ой тәрбиесіне баулу.

Бағдарламаның өзектілігі: оқушылардың өз ана тілі – қазақ тіліне деген қызығушылығын ояту, тілдің құдіретін және оның эстетикалық құндылығын сезіндіру арқылы қазақтың ұлттық мәдениетінің бір бөлігі ретінде өз тілін құрметтеу және мақтаныш ету сезімдерін қалыптастыру, тіл және сөйлеу жайлы түсінік бере отырып, мәдениетті сөйлей білуге, оқушыларды сөздің құрылымын, әріптер мен дыбыстардың ерекшелігін ажыратуға үйрету, сөздік қорын, ауызша сөйлеу тілін дамыту, адамгершілік, еңбек тәрбиесіне баулу.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Ғылыми-әдістемелік деңгейі қазіргі қазақ тілін оқыту әдістемесіне негізделген. Жұмыс қазақ тілін оқытуда қолданылатын заманауи педагогикалық тәсілдер мен әдіс-тәсілдерді жан-жақты қарастырады. Оқушылардың тілдік қабілеттерін дамытуды мақсат ете отырып, тілдің

мәдени және рухани құндылықтарын ескере отырып әдістемелік ұсыныстар жасалған. Бұл жұмыс қазақ тілін оқытудағы ғылыми теориялар мен педагогикалық тәжірибелерді біріктіре отырып, тілдік білім берудің негізгі принциптері мен тиімді әдіс-тәсілдерін ұсынады.

Ғылыми деңгейі:

- Қазақ тілінің әлеуметтік, мәдени және ғылыми тұрғыдан зерттелуі;
- Тілдің ұлттық мәдениетіміздегі орны және рөлі туралы терең түсінік беру;
- Қазақ тіліне қатысты теориялық материалдарды нақты мысалдармен толықтыру;
- Қазіргі педагогикалық әдістемелерді қолдану арқылы оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған зерттеу.

Әдістемелік деңгейі:

- Құрылымдық, деңгейлік оқыту принциптерін қолдана отырып, қазақ тілі сабағын тиімді ұйымдастыру;
- Оқушылардың сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға арналған түрлі әдіс-тәсілдер мен жаттығуларды қолдану;
- Қазақ тілінің грамматикасы мен лексикасын жүйелі түрде оқыту үшін әдістемелік ұсыныстар жасау;
- Әдістемелік құралдар мен ресурстарды пайдалану арқылы сабақтарды ұйымдастыру және бағалау.

Жұмыс қазақ тілін оқытудың заманауи әдіс-тәсілдерін жүйелі түрде ұсынып, ғылыми негізде құрылған.

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Жаңашылдығы:

1. **Қазақ тілін ұлттық мәдениетпен байланыста оқыту:** Бағдарламада қазақ тілін тек грамматикалық және лексикалық тұрғыдан емес, сонымен қатар оның ұлттық мәдениет пен дәстүрлермен байланысын негізге алу көзделеді. Бұл тәсіл оқушылардың тілге деген қызығушылығын арттырып, тіл мен мәдениеттің өзара байланысын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.
2. **Қазіргі заманғы әдіс-тәсілдерді қолдану:** Бағдарламада оқыту үдерісіне жаңа педагогикалық технологиялар, интерактивті әдістер мен инновациялық тәсілдер енгізілген. Мұғалімдер мен оқушылардың арасында тиімді қарым-қатынас орнатуды қамтамасыз ету үшін әртүрлі шығармашылық, зерттеу және практикалық тапсырмалар қарастырылған.
3. **Жеке тұлғаға бағытталған білім беру:** Бағдарлама оқушының жеке қажеттіліктері мен қабілеттерін ескере отырып, олардың тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған. Оқушылардың шығармашылық әлеуетін аша отырып, оларды топтық және жеке тапсырмаларды орындауға ынталандырады.
4. **Қазақ тілін оқытудың ұлттық құндылықтарды сақтау мен насихаттау мақсатында жүргізілуі:** Тілді тек қарым-қатынас құралы ретінде емес, ұлттық мұра мен мәдениеттің бір бөлігі ретінде оқытуды көздейді. Бұл жаңашылдық қазақ тілін оқыту үдерісін тереңірек, әрі ұлттық рухта жасауға мүмкіндік береді.

Ғылымилығы:

1. **Теориялық негіздер:** Бағдарлама қазақ тілін оқыту әдістемесінің ғылыми негіздеріне сүйенеді. Мұнда тілдің құрылымдық, функционалдық және әлеуметтік аспектілері кеңінен қарастырылып, заманауи ғылыми зерттеулер негізінде ұсыныстар жасалады.
2. **Жүйелілік және дәйектілік:** Бағдарлама қазақ тілін оқытуды жүйелі түрде ұйымдастыруды көздейді. Оның негізінде тілдің грамматикалық, лексикалық және фонетикалық аспектілерін біртұтас қарастыру принципі жатыр. Әрбір кезеңнің мақсаты мен міндеті нақты анықталған, нәтижеге бағытталған.
3. **Ғылыми-әдістемелік құралдардың қолданылуы:** Бағдарламада қазақ тілін оқыту барысында ғылыми-әдістемелік құралдар мен ресурстарды пайдалану үлкен рөл атқарады. Оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту үшін арнайы жаттығулар мен тапсырмалар әзірленген.

4. **Зерттеу негізділігі:** Бағдарлама оқыту процесінде жүргізілген зерттеулер мен тәжірибелік жұмыстарға сүйеніп құрастырылған. Жаңашыл әдіс-тәсілдер мен педагогикалық тәжірибелер ғылыми тұрғыда дәлелденген және оқушының тілдік қабілетін дамытуға бағытталған. Бағдарлама оқыту үдерісінде ғылыми тұрғыдан негізделген, бірақ сонымен қатар жаңашыл әрі тиімді тәсілдермен толықтырылған.

Күтілетін нәтижесі:

- ✓ Тіл байлығы жетіледі;
- ✓ Сауатты жазу, сауатты сөйлеу, өзіндік ой дербестігі дамиды;
- ✓ Өз ойын еркін жеткізіп айтуға машықтанады;
- ✓ Оқушылардың ана тілінің грамматикасын меңгеруге ынта-ықыласын оянады;
- ✓ Мәтін туралы ұғымды кеңейте түседі;
- ✓ Сөз тіркесі туралы түсінік қалыптасады. Сұрақ қою арқылы сөз тіркесін анықтауды үйренеді;
- ✓ Өз-өздерін тексертіп үйреді.

Бағыттылық аспектілері:

Тілдік бағыттылық:

Қазақ тілін оқыту: Бағдарлама оқушыларға қазақ тілін меңгеруге, оның грамматикалық, лексикалық, фонетикалық ерекшеліктерін түсінуге және қолдануға бағытталған. Тілдік дағдыларды дамыту – негізгі мақсат болып табылады, соның ішінде ауызша сөйлеу, тыңдалым, жазылым, оқылым дағдыларын жетілдіру.

Сөйлеу мәдениеті: Бағдарлама қазақ тілінің мәдени және көркемдік аспектілеріне мән бере отырып, оқушыларға тілдің құдіретін, оның эстетикалық құндылығын сезіндіруді көздейді. Бұл сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға бағытталған.

Мәдени бағыттылық:

Ұлттық мәдениеттің насихатталуы: Бағдарлама қазақ тілін оқытумен қатар, ұлттық мәдениетіміздің, дәстүрлеріміздің, салт-дәстүрлеріміздің, халық ауыз әдебиеті мен өнерінің маңыздылығын ұғындыруды көздейді. Тілді мәдениетпен, ұлттық сана мен тарихпен байланыстыра отырып, оқушыларға тіл мен мәдениеттің өзара байланысын түсіндіру.

Қазақ халқының рухани құндылықтары: Оқушыларға қазақ халқының тарихы, мәдениеті, әдет-ғұрыптары туралы түсінік беру. Бұл арқылы оқушылардың тіл мен ұлттық бірегейлікті сақтауға деген қызығушылығын арттыру.

Әлеуметтік бағыттылық:

Қоғамдық қарым-қатынас: Бағдарлама оқушыларды қоғамда тиімді қарым-қатынас жасауға және өз ойын дұрыс жеткізуге үйретеді. Бұл әлеуметтік ортада өзін-өзі таныту үшін қажетті дағдыларды қалыптастырады.

Тілді қоғамда қолдану: Тілді қолданудың күнделікті өмірде қандай маңызды рөл атқаратынын көрсету арқылы оқушыларды өз тіліне деген құрмет пен сүйіспеншілікке тәрбиелеу.

Жеке тұлғалық бағыттылық:

Шығармашылық және өзін-өзі дамыту: Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін ашуға бағытталған тапсырмалар мен жаттығуларды ұсыну. Өртүрлі тақырыптар мен жанрларда әңгімелер жазу, пікірталастар өткізу арқылы оқушылардың жеке тұлға ретінде дамуына мүмкіндік беру.

Тілдік дағдыларды өздігінен дамыту: Бағдарлама оқушыларға қазақ тілін өз бетінше меңгеруге қажетті құралдар мен әдіс-тәсілдерді ұсынады. Олардың өз-өзіне сенімді болуына және өз тілін өмірде қолдануға деген ынтасын арттырады.

Педагогикалық бағыттылық:

Жаңашыл әдістер мен технологиялар: Бағдарламада заманауи педагогикалық әдіс-тәсілдер мен технологияларды қолдануға баса назар аударылады. Оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету үшін интерактивті тәсілдер мен шығармашылық тапсырмалар ұсынылады.

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту: Әрбір оқушының қажеттіліктері мен мүмкіндіктеріне сәйкес оқыту әдіс-тәсілдері таңдалады. Оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың қызығушылықтары мен қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беріледі.

Технологиялық бағыттылық:

Цифрлық құралдарды қолдану: Бағдарлама цифрлық технологиялар мен мультимедиялық ресурстарды оқу үдерісіне енгізу арқылы оқушылардың қызығушылығын арттырып, білім беру процесін тиімді етуге бағытталған.

Интернет-ресурстар мен электрондық оқулықтар: Оқушыларға интернетте қолжетімді білім көздерін қолдану, онлайн тесттер мен ресурстарды пайдалану арқылы оқу үдерісін жеңілдету.

Бұл бағыттар бағдарламаның барлық қырларын қамти отырып, қазақ тілін оқытуды терең әрі жан-жақты тәсілмен ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

1. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Қазақ тілі – ұлттық мәдениетіміздің алтын қазынасы» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарламаның сипаты: Бағдарлама жалпы білім беретін мектептің 3 сынып оқушыларына арналған.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті жалпы орта білім беру стандартында білім алушының білім, білік, дағдыны өз қажеттілігіне пайдалану және қоғам өміріне белсене араласу мақсатында ақпаратты өздігінен іздеу, талдау, тиімді қолдану мүмкіндігін дамытуға ерекше назар аударылады.

Тіл туралы оқушыларда тұтас ғылыми ұғым, негізгі ережелер, алғашқы тілдік мағлұматтарды меңгереді, сауатты жазу, оқу дағдылары жетілдіреді, интеллектісімен шығармашылық қабілеттерін, қатысымдық құзыреттілігін дамытады, жеке тұлғаның қалыптасуы мен дамуына мүмкіндік жасау; ауызша және жазбаша сөйлеудің коммуникативтік білігі мен дағдысын игерген тілдік тұлға қалыптасады.

Бағдарламаның маңыздылығы:

Тілді білу – маңызы: Бұл бағдарлама қазақ тілін жақсы меңгеруге, оны дұрыс сөйлеп, дұрыс жазуға көмектеседі. Қазақ тілін жақсы білсең, тек сабақта ғана емес, өмірде де жақсы қарым-қатынас жасай аласың. Бұл тілді құрметтеуге, сөйлеу мәдениетін дұрыс сақтауға көмектеседі.

Ұлттық тілдің маңызы: Қазақ тілі – біздің мәдениетіміздің бөлшегі. Тілімізді үйреніп, оны дұрыс қолдану арқылы халқымыздың тарихы мен мәдениетін білуге, құрметтеуге болады. Қазақ тілін үйрену арқылы еліміздің болашағына үлес қосамыз.

Оқу мен жазуды жақсарту: Бұл бағдарлама арқылы біз сөздерді дұрыс жазып, сөйлемдерді сауатты құра аламыз. Сөздік қорымыз артып, тілге деген қызығушылығымыз өседі. Біз өзіміздің ойымызды еркін айтып, жазып жеткізе аламыз.

Әдепті сөйлеу: Бағдарлама әдепті сөйлеп, дұрыс сөздерді қолдануға көмектеседі. Сөйлеу мәдениеті – бұл әркімнің айналасымен дұрыс қарым-қатынас жасауы. Біз осы арқылы басқалармен жақсы қарым-қатынас орнатамыз.

Қазақ тілін қолдану – күнделікті өмірде: Қазақ тілін тек мектепте ғана емес, күнделікті өмірде де қолдануға болады. Қазақ тілінде сөйлесіп, әндер айту, кітаптар оқу, ойындар ойнау арқылы біз тілімізді дамытамыз.

Тілімізді қорғау: Қазақ тілін білу, оны қолдану – оны қорғау деген сөз. Бұл бағдарлама тілімізді жоғалтып алмай, оны сақтап қалуға көмектеседі. Біз өз тілін білетін, мақтан тұтатын ұрпақ болуымыз керек.

Қызықты тапсырмалар мен ойындар: Бағдарламада әртүрлі қызықты тапсырмалар, ойындар мен жаттығулар бар. Бұл сабақтар тек пайдалы ғана емес, қызықты да болмақ. Оларды орындау арқылы біз көп нәрсені үйренеміз.

Тіл мен мәдениет байланысы: Қазақ тілін үйрену арқылы біз өз халқымыздың мәдениетін де білеміз. Бұл бағдарлама біздің өз тілімізді, дәстүрлерімізді жақсы білуімізге көмектеседі.

Бұл бағдарлама бізге қазақ тілін терең әрі қызықты үйренуге, өзімізді жақсы жетілдіруге мүмкіндік береді.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Тіл мен мәдениетті ұштастыру: Бағдарлама қазақ тілін оқытуды тек тілдік тұрғыдан ғана емес, ұлттық мәдениетімізбен байланыстырады. Бұл арқылы оқушылар тек тіл үйреніп қана қоймай, қазақ халқының мәдениетін, дәстүрлерін, өнерін де меңгереді.

Тілдің барлық аспектілерін қамту: Бағдарламада тілдің барлық негізгі компоненттері: грамматика, сөздік қор, ауызша және жазбаша сөйлеу, тыңдау және оқылым дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалар мен жаттығулар бар. Бұл оқушылардың тілін жан-жақты дамытуға мүмкіндік береді.

Қызықты әдіс-тәсілдер: Бағдарламада оқушылардың қызығушылығын арттыратын ойындар, тапсырмалар, шығармашылық жұмыстар, практикалық жұмыстар мен жобалар қарастырылған. Осылайша, оқушыларға тіл үйрену процесі қызықты әрі тиімді болады.

Модульдік құрылым: Бағдарлама түрлі тақырыптарды меңгеру үшін арнайы модульдерге бөлінген. Әр модуль оқушылардың тілдік дағдыларын біртіндеп дамытады және жаңа тақырыптарға көшкен сайын оларды жүйелі түрде қамтиды.

Әлеуметтік және тұлғалық дамуға бағытталған: Бағдарлама тек білім берумен шектелмей, оқушылардың жеке тұлғалық, әлеуметтік дағдыларын да дамытуға көмектеседі. Оқушылар арасында топтық жұмыстар, пікірталастар өткізіліп, өз ойларын еркін жеткізу, мәдениетті қарым-қатынас жасау қабілеттері қалыптасады.

Құндылықтарға негізделген: Бағдарламада қазақ тілі мен мәдениетін ұстанудың маңызды екендігі үнемі назарда болады. Осы арқылы оқушылар өз тілін, ұлттық құндылықтарын, тарихын құрметтеуге және оларды мақтан тұтуға үйренеді.

Интерактивті оқу әдістері: Бағдарламада қазіргі заманғы технологиялар мен әдіс-тәсілдер пайдаланылады. Визуализация, мультимедиялық құралдар мен интерактивті тапсырмалар оқушылардың тіл үйренуге деген қызығушылығын арттырады.

Сабақтың үздіксіз бағалануы: Оқушылардың білімін бағалау тек қорытынды тексерулерде емес, сабақ барысында үнемі жүзеге асырылады. Қазіргі заманғы бағалау әдістері арқылы оқушылардың дамуы үздіксіз бақылап отырылады.

Дифференциация принципі: Бағдарлама әрбір оқушының мүмкіндігі мен қабілетіне қарай тапсырмаларды орындауға мүмкіндік береді. Кейбір оқушыларға қосымша қолдау көрсету, ал

басқаларына күрделірек тапсырмалар беру арқылы барлық оқушылардың дамуына жағдай жасалады.

Тәжірибеге негізделген оқыту: Бағдарлама практикалық бағытта жасалған, яғни оқушылар қазақ тілін тек теориялық тұрғыдан емес, нақты өмірде қолдана алатындай деңгейде меңгереді. Оқушылар өздерінің тілдік дағдыларын әртүрлі өмірлік жағдайларда қолдануға үйренеді.

Осы ерекшеліктер арқылы бағдарлама қазақ тілін үйренуді қызықты әрі тиімді етуге бағытталған, оқушылардың білімін тереңдетіп, олардың толыққанды дамуына мүмкіндік береді.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Қазақ тілінің грамматикалық құрылымын білу:

- Оқушылар қазақ тілінің негізгі грамматикалық заңдылықтарын (сөз таптары, сөйлем мүшелері, сөздің түрленуі, шақтар, тұлға, т.б.) дұрыс қолдануды үйренеді.
- Сөз тіркестері мен сөйлем құрылымын дұрыс құра білу.
- Дара және күрделі мүшелердің айырмашылығын түсініп, сөйлемдегі рөлін білу.

Сөздік қорды кеңейту:

- Оқушылардың сөздік қорын дамыту мақсатында жаңа сөздер мен сөз тіркестерін жаттау және оларды дұрыс қолдану дағдыларын меңгеру.
- Мағынасы жақын және қарама-қарсы сөздерді таба білу, сөздің мәнін контексте анықтау.

Жазбаша және ауызша сөйлеу дағдыларын дамыту:

- Оқушылар өз ойларын еркін, дұрыс әрі әсерлі жеткізе білу дағдыларын игереді.
- Әртүрлі тақырыпта сөйлемдер құрастыру, әңгімелер, сипаттау мәтіндерін жазу, пікірталастар өткізу.
- Қазақ тілінде еркін сөйлеу, нақты және түсінікті жауап беру, пікір білдіру.

Тыңдау және түсіну дағдыларын жетілдіру:

- Оқушылар тыңдаған мәтінді дұрыс түсіну және оған қатысты сұрақтарға жауап беру дағдыларын дамытады.
- Түрлі мәтіндерді тыңдап, олардың мазмұнынан маңызды ақпаратты бөле білу, мәтінге қатысты сұрақтарға дұрыс жауап беру.

Қазақ әдебиетінің негіздерін түсіну:

- Оқушылар қазақ халқының әдеби мұрасы мен мәдениетін білуге, қазақ жазушыларының шығармаларымен танысуға мүмкіндік алады.
- Әдеби шығармалардың құрылымын, тақырыптарын талдау дағдылары қалыптасады.

Қазақ тілі мен мәдениетінің байланысын түсіну:

- Қазақ тілін үйрену арқылы ұлттық мәдениетке деген құрмет пен қызығушылықты арттыру.
- Қазақтың дәстүрлерін, ұлттық мерекелерін, салт-дәстүрлерін білу, тілдің мәдениетпен тығыз байланысын түсіну.

Тілдік қателіктерді түзету дағдылары:

- Оқушылар тілде жиі кездесетін қателіктерді (орфографиялық, пунктуациялық, грамматикалық) анықтап, оларды түзетуге үйренеді.
- Тілдік нормаларды сақтай отырып, дұрыс жазу және сөйлеу.

Тілдік логикалық ойлау мен талдау дағдылары:

- Оқушылар мәтіндер мен тапсырмалар арқылы логикалық ойлау қабілеттерін дамытады.
- Сөздердің мағынасын дұрыс түсініп, логикалық тұрғыдан байланыстырып, ойларын жинақы әрі жүйелі түрде жеткізу.

Тілдік шығармашылық дағдыларын дамыту:

- Оқушылар шығармашылық жұмыстар жазып, оны ауызша түрде жеткізе білу дағдыларын меңгереді.
- Өлеңдер, эсселер, шағын әңгімелер жазу, мазмұндама және реферат жұмыстарын жасау.

Тілдің функционалдық аспектілерін меңгеру:

- Оқушылар тілдің түрлі функцияларын (ақпарат беру, түсіндіру, сұрақ қою, пікір білдіру, т.б.) дұрыс қолдануды үйренеді.
- Тілдің коммуникативтік мүмкіндіктерін толық пайдаланып, әртүрлі әлеуметтік жағдайларда тиімді тілдесу дағдыларын игереді.

Тілдік мәдениет пен әдептілік дағдыларын дамыту:

- Қазақ тілінде әдепті сөйлеу, қонақжайлылық, сыпайылық және өзара құрмет көрсету дағдыларын дамыту.
- Әлеуметтік және мәдени жағдайларда тілдік нормаларды сақтай отырып қарым-қатынас жасау.

Бұл дағдылар оқушылардың тек тілдік білімдерін емес, олардың ойлау, шығармашылық қабілеттерін және мәдениетті қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Түсіндіру әдісі:

- Оқушыларға жаңа тақырыпты түсіндіру барысында мұғалім мәтіндерді, мысалдарды пайдаланып, түсінік береді. Бұл әдіс әсіресе жаңа сөздер мен түсініктерді енгізу кезінде тиімді.
- Оқушылардың түсінігін тексеру үшін сұрақ-жауап әдісі қолданылады.

Сұрақ-жауап әдісі:

- Оқушыларға тақырыпқа қатысты сұрақтар қойылып, олардың жауабы тыңдалады. Мұндай әдіс оқушылардың ойлау қабілетін, білімін және қызығушылығын тексеруге мүмкіндік береді.
- Жеке және топтық жауаптар арқылы белсенділік пен топтық жұмыс дағдылары дамиды.

Топтық жұмыс:

- Оқушылар топтарға бөлініп, бірге жұмыс істейді. Бұл әдіс топ ішінде талқылау, пікір алмасу, әртүрлі көзқарастарды ескеруге мүмкіндік береді.
- Топтық жұмыс нәтижесінде оқушылар бір-бірінен үйренеді, өзара көмек көрсетеді.

Жаттығу мен тапсырмалар:

- Оқушыларға түрлі деңгейдегі жаттығулар мен тапсырмалар беріледі, олардың көмегімен тілдік дағдылар қалыптасады. Мысалы, сөз таптарын, сөйлем мүшелерін табу, мәтіндер жазу, қателерді түзету және т.б.
- Әр оқушының деңгейіне сай тапсырмалар беру, олардың жеке қабілеттеріне қарай жұмыстар ұйымдастыру.

Талдау және салыстыру әдісі:

- Оқушыларға екі немесе бірнеше тақырып, ұғым немесе мәтін ұсынылып, оларды салыстырып, талдау жасау тапсырылады. Бұл әдіс терең ойлау мен сараптама дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Миға шабуыл (Brainstorming):

- Оқушыларға тақырыпқа байланысты сұрақтар қойып, олардың ой-пікірлерін тыңдау. Миға шабуыл әдісі оқушылардың шығармашылық ойлауын, тақырыпқа деген қызығушылығын арттырады.

- Мысалы, жаңа сөздер мен тақырыпқа қатысты ойларды жинап, оларды тақтаға жазу.

Дебат немесе пікірталас әдісі:

- Тақырыпқа қатысты әртүрлі пікірлерді қорғауға мүмкіндік береді. Оқушылар белгілі бір мәселеге байланысты өз көзқарастарын айтады және пікір алмасады.

- Бұл әдіс оқушылардың сыни ойлауын, аргументтерді дұрыс құра білуін дамытады.

Рөлдік ойындар:

- Оқушыларға әртүрлі әлеуметтік жағдайларды көрсету мақсатында рөлдік ойындар ұйымдастырылады. Оқушылар рөлдеріне еніп, белгілі бір жағдайлар мен мәселелер бойынша пікір білдіреді.

- Бұл әдіс тілдік дағдыларды практикада қолдануға көмектеседі.

Құрылымдық талдау әдісі:

- Оқушылар сөйлемдердің құрылымын талдайды, сөйлем мүшелерін анықтап, олардың мағынасын түсінеді.

- Бұл әдіс оқушылардың грамматикалық білімі мен түсініктерін тереңдетуге көмектеседі.

Құрастыру және жазу әдісі:

- Оқушыларға сөйлемдер немесе мәтіндер құрастыру тапсырмасы беріледі. Бұл әдіс олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

- Тақырып бойынша әңгімелер, сипаттамалар, шағын мәтіндер жаздыру арқылы тілдік дағдыларды қалыптастыру.

Интерактивті әдістер:

- Оқушылардың белсенділігін арттыру үшін түрлі интерактивті әдістер мен құралдар (мультимедиялық презентациялар, электронды оқулықтар, онлайн тесттер, ойындар және т.б.) қолданылады.

- Мысалы, интернет-ресурстар мен мобильді қосымшалар арқылы оқушыларға тілдік жаттығулар мен тапсырмалар беріледі.

Қорытындылау және рефлексия әдісі:

- Сабақтың соңында оқушылар өздерінің сабақтан алған білімдері туралы пікірлерін білдіреді, яғни рефлексия жүргізледі.

- Бұл әдіс оқушылардың сабақта алған ақпаратты қалай түсінгенін бағалауға, олардың өз білімін қалай жақсартуға болатындығы туралы ойлануына мүмкіндік береді.

Сөздік жұмыс:

- Оқушылар жаңа сөздермен танысып, олардың мағынасын түсініп, оларды сөйлемде дұрыс қолдануға үйренеді. Бұл әдіс тіл байлығын арттыру үшін қолданылады.

- Жаңа сөздерді сөздік дәптерлеріне жазып, қолдану арқылы ұмытып қалмауға көмектеседі.

Көрнекіліктерді пайдалану:

- Тақырыпты түсіндіру кезінде түрлі көрнекі құралдар (суреттер, сызбалар, схемалар, диаграммалар) қолданылады. Бұл әдіс оқушылардың назарын аударады және олардың түсінігін жеңілдетеді.

Әрбір әдіс оқушылардың тілдік қабілеттерін, қызығушылығын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған, олардың белсенділігін арттырып, оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді.

Курс оқушылардың сөздік қорларын молайтуға, тілге деген сүйіспеншілігін дамытуға бағытталған.

Әдіс-тәсілдер: Жеке, жұптық, топтық жұмыстар, сұрақ-жауап, талдау.

**«Қазақ тілі – ұлттық мәдениетіміздің алтын қазынасы» курстық бағдарламасының
тақырыптық-күнтізбелік жоспары**

(3 сынып оқушыларына арналған, сағат саны барлығы – 34,
аптасына – 1 сағат)

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі
I ТАРАУ. Тіл және сөйлеу (1 сағат)			
1	Кіріспе. Сөйлеу мәдениеті	1	
II ТАРАУ Дыбыс және әріп (2 сағат)			
2	Буын үндестігі	1	
3	Дыбыс үндестігі	1	
III ТАРАУ Мәтін және оның түрлері (4 сағат)			
4-5	Мәтін. Әңгімелеу мәтіні	2	
6	Сипаттау мәтіні	1	
7	Пайымдау мәтіні	1	
IV ТАРАУ Сөйлем (9 сағат)			
8-9	Синтаксис әлеміне саяхат	2	
10	Сөйлем мүшелері	1	
11	Сөйлемнің дара және күрделі мүшелері	1	
12	Сөйлемнің бірыңғай мүшелері	1	
13	Сөз тіркесі	1	
14-15	Жай сөйлем және құрмалас сөйлем	2	
16	Қыстырма сөздер	1	
V ТАРАУ Сөз және оның мағынасы (5 сағат)			
17	Сөз және оның мағынасы	1	
18	Күрделі сөз	1	
19	Біріккен сөздер	1	
20	Қос сөздер	1	
21	Қысқарған сөздер	1	
VI ТАРАУ Сөз таптары (13 сағат)			
22	Морфология туралы түсінік.	1	

	Сөз таптары		
23	Зат есім	1	
24	Етістік	1	
25-26	Етістіктің шақтары	2	
27	Сын есім	1	
28	Сан есім	1	
29	Есімдік	1	
30	Үстеу	1	
31	Шылау	1	
32	Одағай	1	
33	Еліктеу сөз	1	
34	Қорытынды сабақ	1	

3. Нормативті бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
I ТАРАУ. Тіл және сөйлеу (1 сағат)						
1	Кіріспе. Сөйлеу мәдениеті	Оқушылар сөйлеу мәдениеті туралы түсінік алады, сөйлеу мәдениетінің маңызды аспектілерін игереді.	1	1		Сөйлеу мәдениеті туралы түсінік алады.
II ТАРАУ Дыбыс және әріп (2 сағат)						
2	Буын үндестігі	Буын үндестігі туралы түсінік қалыптасады, қазақ тіліндегі буын үндестігін қолдану дағдылары дамиды.	1	1		Буын үндестігіне байланысты тапсырмалар орындау дағдысы қалыптасады.

3	Дыбыс үндестігі	Дыбыс үндестігі туралы білім алады, сөздердегі дыбыс үндестігін дұрыс қолдана білу дағдылары қалыптасады.		1		Дыбыс үндестігін дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.
III ТАРАУ Мәтін және оның түрлері (4 сағат)						
4-5	Мәтін. Әңгімелеу мәтіні	Әңгімелеу мәтіні мен оның құрылымын түсінеді, тақырыпқа сәйкес мәтін құрастыру дағдылары дамиды.	2	1	1	Әңгімелеу мәтіні туралы түсінік қалыптасады, мәтін құрастыру дағдысы дамиды.
6	Сипаттау мәтіні	Сипаттау мәтінімен танысады, тақырыпқа сай сипаттамалар жазу дағдылары қалыптасады.	1		1	Сипаттау мәтіні жазу дағдысы қалыптасады.
7	Пайымдау мәтіні	Пайымдау мәтінін түсінеді, пайымдауларды құрастыруды үйренеді.	1	1		Пайымдауларды дұрыс құра білу дағдысы қалыптасады.
IV ТАРАУ Сөйлем (9 сағат)						
8-9	Синтаксис әлеміне саяхат	Синтаксис ұғымымен танысады, сөйлем мүшелерін тану және олардың қызметін түсінуде дағды қалыптасады.	2	1	1	Сөйлем мүшелерін дұрыс ажырата біледі
10	Сөйлем мүшелері	Сөйлем мүшелері туралы түсінік қалыптасады, сөйлем мүшелерін дұрыс ажырата білу дағдысы дамиды.	1	1		Сөйлем мүшелерін тану және оларды талдау алады
11	Сөйлемнің дара және күрделі мүшелері	Дара және күрделі сөйлем мүшелерін тану, оларды сөйлемде қолдану дағдыларын меңгереді.	1	1		Дара және күрделі сөйлем мүшелерін дұрыс қолдана біледі
12	Сөйлемнің бірыңғай мүшелері	Сөйлемдегі бірыңғай мүшелерді дұрыс тану және оларды сөйлемде қолдану дағдылары қалыптасады.	1		1	Бірыңғай сөйлем мүшелерін қолдана алады

13	Сөз тіркесі	Сөз тіркесінің құрылымын түсінеді, сөз тіркестерін жасау дағдысы дамиды.	1		1	Сөз тіркестерін дұрыс құрастыра біледі
14-15	Жай сөйлем және құрмалас сөйлем	Жай және құрмалас сөйлемдерді ажырата біледі, олардың құрылымын түсінеді және қолдана біледі.	2	1	1	Жай және құрмалас сөйлемдерді дұрыс қолдана біледі.
16	Қыстырма сөздер	Қыстырма сөздерді сөйлемде дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.	1		1	Қыстырма сөздерді дұрыс қолдана алады.
V ТАРАУ Сөз және оның мағынасы (5 сағат)						
17	Сөз және оның мағынасы	Сөздердің мағынасы мен қолданылу ерекшеліктерін түсінеді, сөздік қорды кеңейту дағдысы қалыптасады.	1		1	Сөздердің мағынасы мен қолданылу ерекшеліктерін дұрыс анықтай білуге үйренеді.
18	Күрделі сөз	Күрделі сөздер туралы түсінік қалыптасады, оларды дұрыс қолдана білу дағдысы дамиды.	1	1		Күрделі сөздерді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.
19	Біріккен сөздер	Біріккен сөздердің құрылымын түсінеді, оларды сөйлемдерде дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.	1	1		Біріккен сөздерді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.
20	Қос сөздер	Қос сөздер туралы түсінік қалыптасады, оларды қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Қос сөздерді дұрыс қолдана алады
21	Қысқарған сөздер	Қысқарған сөздердің түрлері мен қолданылуын түсінеді, оларды сөйлемдерде қолдана біледі.	1		1	Қысқарған сөздерді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.
VI ТАРАУ Сөз таптары (13 сағат)						

22	Морфология туралы түсінік. Сөз таптары	Морфология мен сөз таптары туралы түсінік қалыптасады, оларды талдау дағдысы дамиды.	1		1	Морфология және сөз таптарын дұрыс талдай білу дағдысы қалыптасады.
23	Зат есім	Зат есім туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде дұрыс қолдана білу дағдысы дамиды.	1		1	Зат есімді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.
24	Етістік	Етістік туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Етістік туралы меңгереді
25-26	Етістіктің шақтары	Етістіктің шақтары туралы түсінік қалыптасады, оларды сөйлемде қолдану дағдысы дамиды.	2	1	1	Етістіктің шақтары туралы білім алады
27	Сын есім	Сын есім туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде дұрыс қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Сын есімді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.
28	Сан есім	Сан есім туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде дұрыс қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Сан есімді дұрыс қолдану дағдысы меңгереді.
29	Есімдік	Есімдік туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде дұрыс қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Есімдікті дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.
30	Үстеу	Үстеу туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде дұрыс қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Үстеуді дұрыс қолданады
31	Шылау	Шылау туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде дұрыс қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Шылауды дұрыс қолдана алады
32	Одағай	Одағай туралы түсінік қалыптасады, оны сөйлемде дұрыс қолдану дағдысы дамиды.	1		1	Одағайды дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады.

33	Еліктеу сөз	Еліктеу сөздердің мағыналық ерекшеліктерін түсінеді, оларды сөйлемдерде дұрыс қолдану дағдыларын меңгереді.	1		1	Еліктеу сөздерді дұрыс пайдалану, сөйлемде қолданыс табуын біледі.
34	Қорытынды сабақ	Оқушыларды курс барысында игерген білімдерін қорытындылап, жинақтау дағдыларын дамыту. Курсты аяқтай отырып, өткен материалдарды түйіндеу.	1		1	Барлық оқу материалдарын жинақтап, қорытынды жасау, өз пікірін айту дағдысы қалыптасады.

4.АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Қазақ тілі пәнінен жазылған «Қазақ тілі – ұлттық мәдениетіміздің алтын қазынасы» тақырыбындағы бағдарлама 6 бөлімнен тұрады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүйесі:

Бағалау жүйесі – оқушылардың оқу жетістіктерін анықтау, оларға кері байланыс беру және олардың білім сапасын арттыру мақсатында қолданылатын әдіс-тәсілдер жиынтығы.

Қазақ тілі пәні бойынша оқушылардың жетістіктерін бағалау жүйесі келесі элементтерден тұрады:

1. Қалыптастырушы бағалау:

- Оқушылардың оқу барысында жасаған қателерін түзету және олардың түсінігін тексеру үшін пайдаланылады.
- Сабақ барысында әртүрлі тапсырмалар мен сұрақтар арқылы оқушылардың тілдік дағдыларын тексеру.
- Қосымша материалдар арқылы оқушылардың сөздік қорын, сөйлем құрау, оқу мен жазу дағдыларын дамыту.

2. Суммативті бағалау:

- Оқушының белгілі бір кезең ішінде алған білімін қорытынды бағалау.
- Оқушылардың білімін тексеру үшін тестілер, жазбаша жұмыстар, презентациялар, сөйлеу жұмыстары жүргізіледі.
- Бұл бағалау түрі оқушының білім деңгейін анықтауға мүмкіндік береді.

3. Өзін-өзі бағалау:

- Оқушының өз жетістіктері мен кемшіліктерін анықтап, олардың жеке дамуына қатысты шешімдер қабылдауы.
- Оқушылар өздерінің оқыту процесін бақылайды, тапсырмаларды орындау кезінде қандай қателіктер жасағанын түсініп, оларды болашақта қайталамауға тырысады.

4. Бағалау критерийлері:

- Оқушылардың тілдік дағдыларын бағалауда нақты критерийлер пайдаланылады. Оған сөздік қордың деңгейі, сөйлемдердің құрылымы, грамматикалық дұрыстылық, сөйлеу тілінің түсініктілігі мен жылдамдығы кіреді.

5. Формативті бағалау:

- Оқушылардың оқу материалын меңгеру процесін бағалау, яғни сабақты бастамас бұрын немесе оқу кезеңінің ішінде бағалау жүргізіледі.
- Әр сабақта немесе бөлімде оқушылардың түсінігін анықтау үшін әртүрлі жұмыс түрлері пайдаланылады.

6. Міндетті стандарттар:

- Бағалау жүйесі Қазақстан Республикасы білім беру стандарттарына сай болуы керек. Әр сыныптың бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты мен міндеттері анықталады, және олар оқушылардың білім сапасын бағалауға негіз болады. Бұл бағалау жүйесі оқушылардың білімін тереңірек түсінуге, олардың қазақ тілі пәні бойынша жетістіктерін нақты анықтауға, сондай-ақ сабақ процесінде әр оқушының жеке қажеттіліктеріне сәйкес білім беру процесін ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Сөйлеу мәдениеті туралы түсінік алады.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Өңгімелеу мәтіні туралы түсінік қалыптасады, мәтін құрастыру дағдысы дамиды.	«Робин раунд»
	Сөйлем мүшелерін дұрыс ажырата біледі	«Бірін-бірі мадақтау»
	Дара және күрделі сөйлем мүшелерін дұрыс қолдана біледі	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Сөз тіркестерін дұрыс құрастыра біледі	«Табыс баспалдағы»
	Жай және құрмалас сөйлемдерді дұрыс қолдана біледі	Мұғалімнің мадақтауы
	Қыстырма сөздерді дұрыс қолдана алады	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Сөздердің мағынасы мен қолданылу ерекшеліктерін дұрыс анықтай білуге үйренеді	«Бас бармақ»
	Күрделі сөздерді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады	«Топтық талқылау»
Практикалық сабақтар үшін	Қос сөздерді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады	«Түсініктеме»
	Қысқарған сөздерді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Морфология және сөз таптарын дұрыс	«Мозаика» әдісі

талдай білу дағдысы қалыптасады	
Үстеуді дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады	«Ауызша кері байланыс»
Шылауды дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Одағайды дұрыс қолдану дағдысы қалыптасады	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
Еліктеу сөздерді дұрыс пайдалану, сөйлемде қолданыс табуын білу дағдысы қалыптасады	«Жазбаша түсініктеме»
Барлық оқу материалдарын жинақтап, қорытынды жасау, өз пікірін айту дағдысы қалыптасады	«Үш ҚҚҚ»

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Ахметова, З. (2015). Қазақ тілін оқыту әдістемесі. Алматы: «Қазақ университеті» баспасы.
2. Байжұманова, Р. (2017). Сабақ құрылымы және әдістемелік негіздер. Астана: «Фолиант» баспасы.
3. Жақсылықова, Р. (2018). Қазақ тілін оқыту технологиясы. Алматы: «Рауан» баспасы.
4. Көшербаева, Ә. (2019). Қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқыту әдістемесі. Астана: «Мектеп» баспасы.
5. Сәдуақасова, М. (2016). Қазақ тілінің грамматикасы. Алматы: «Алматы кітап» баспасы.
6. Әлімжанова, Р. (2020). Қазақ тіліндегі морфологияның негіздері. Алматы: «Білім» баспасы.
7. Құрманалина, С. (2014). Қазақ тілі және әдебиет сабақтарында креативті әдіс-тәсілдер. Алматы: «Тетис» баспасы.

Оқушылар үшін:

1. Әбілова, Г. (2015). Қазақ тілі: 3 сынып. Алматы: «Атамұра» баспасы.
2. Ысқақова, Б. (2017). Қазақ тілі: 3 сыныпқа арналған оқу құралы. Алматы: «Мектеп» баспасы.
3. Асылбекова, Н. (2019). Қазақ тілі. Дидактикалық тапсырмалар. Алматы: «Білім» баспасы.
4. Сәрсенбаев, Қ. (2016). Қазақ тілі және әдебиеті. 3 сынып. Алматы: «Талап» баспасы.
5. Анарова, К. (2020). Қазақ тілі. Грамматикалық жаттығулар. Алматы: «Алматы кітап» баспасы.
6. Құлмағамбетова, Р. (2018). Қазақ тілінің лексикасы мен грамматикасы. Алматы: «Жазушы» баспасы.
7. Сұлтанбекова, Г. (2017). Қазақ тілі: оқу және жазу дағдылары. Алматы: «Өнер» баспасы.

АВТОРСКАЯ ПРОГРАММА

«Развитие математического горизонта учащихся, навыков логического и творческого мышления»

Рецензенты: Сариева К. Н. - профессор РУМЦ «Өрлеу-Education», к. п. н.

Составитель: Тодераш Любовь Алексеевна, Павлодарская область, Майский район, село Коктобе, им. Е.Мукашева учитель начальных классов, педагог-исследователь

1. Пояснительная записка

Общая характеристика программы: программа по теме «Развитие математического горизонта учащихся, навыков логического и творческого мышления» составлена в ходе разработки и методического обеспечения учебных программ вариативной части учебного плана и элективных курсов, руководствуясь государственными общеобязательными стандартами всех уровней, в соответствии с Законом РК от 27 июля 2007 года №319-III «Об образовании» (на основании дополнений и изменений, внесенных 06.05.2020 года). Содержание программы 1 час в неделю, 34 часа в год.

Цель программы: Создание условий для повышения уровня математического развития учащихся, формирования логического мышления посредством освоения основ содержания математической деятельности.

Задачи программы:

- ✓ Повышение математической культуры ученика;
- ✓ Развитие у учащихся интереса к математике;
- ✓ Развитие математического кругозора, логического и творческого мышления, исследовательских умений учащихся;
- ✓ Создание условий для формирования и развития практических умений обучающихся решать нестандартные задачи, используя различные методы и приемы;
- ✓ Формирование навыков самостоятельной работы, имеющий последовательный характер;
- ✓ Продолжить формировать умение решать нестандартные, логические задачи.
- ✓ Развитие навыков учебного сотрудничества в процессе решения разнообразных задач.

Новизна программы для развития математического кругозора учащихся заключается в интеграции нестандартных методов обучения, которые способствуют развитию логического и творческого мышления. Включение практических задач, задач на самостоятельное открытие математических закономерностей, а также использование игровых элементов и межпредметных связей помогает сделать обучение более увлекательным и осмысленным. Программа ориентирована на формирование у детей не только знаний, но и способности мыслить гибко и нестандартно, что важным образом влияет на их способность решать задачи в различных жизненных ситуациях.

Актуальность программы заключается в необходимости формирования у учащихся устойчивых навыков логического, аналитического и творческого мышления, которые являются основой для успешного освоения более сложных математических концепций в будущем. В условиях быстрого развития технологий и постоянных изменений в образовательных стандартах, важно развивать не только базовые знания, но и способность детей к самостоятельному поиску решений, критическому мышлению и применению знаний в нестандартных ситуациях. Программа отвечает современным требованиям образования, ориентируясь на междисциплинарный подход и использование инновационных методов обучения, что способствует подготовке учащихся к решению актуальных задач в разных областях науки и жизни.

Математика занимает особое место в образовании человека, что определяется безусловной практической значимостью математики, её возможностями в развитии и формировании мышления человека, её вкладом в создание представлений о научных методах познания действительности.

Данный курс поддерживает изучение основного курса математики и способствует как усвоению базового курса, так и более углубленного материала.

Программа по курсу «Развивать математический кругозор учащихся, навыки логического и творческого мышления» составлена для обучения младших школьников навыкам основных мыслительных операций: сравнивать, классифицировать, давать определения, строить умозаключения, выделять закономерности, рассуждать.

Программа составлена для 1 классов по одному часу в неделю -34 часа в год, для обучающихся. Она разработана с целью развития межпредметных и внутрипредметных связей, интеллектуальных способностей учащихся с учетом возрастных особенностей младших школьников.

В результате освоения программы курса у обучающихся формируются общие учебные умения, навыки и способы познавательной деятельности.

Современное общество требует от нового поколения умения планировать свои действия, находить необходимую информацию для решения задачи, моделировать будущий процесс. Развивающий логическое мышление, формирующий соответствующий стиль мышления, является важным и актуальным.

Ожидаемые результаты:

- ✓ Развитие любознательности, сообразительности при выполнении разнообразных заданий проблемного и эвристического характера;
- ✓ Развитие внимательности, настойчивости, целеустремленности, умения преодолевать трудности – качеств весьма важных в практической деятельности любого человека;
- ✓ Воспитание чувства справедливости, ответственности;
- ✓ Учиться использовать различные способы анализа, передачи и интерпретации информации в соответствии с задачами;
- ✓ Овладевать логическими действиями: обобщение, классификация, построение рассуждения;
- ✓ Формировать мотивацию к работе на результат;
- ✓ Определять виды отношений между понятиями;
- ✓ Учиться давать оценку и самооценку своей деятельности и других;
- ✓ Рассуждать и делать выводы в рассуждениях;
- ✓ Развитие самостоятельности суждений, независимости и нестандартности мышления.

Программа позволяет:

Развивать логическое и творческое мышление учащихся через решение нестандартных задач, использование математических игр и практических заданий.

Углублять знания в области математики за счет применения межпредметных связей и активного вовлечения детей в процесс открытия математических закономерностей.

Формировать навыки самостоятельной работы и критического анализа, что помогает детям развивать способность к поиску решений в различных ситуациях.

Стимулировать интерес к математике, превращая её в увлекательный и творческий процесс, а не просто в набор формул и правил.

Обучать навыкам сотрудничества и коммуникации через коллективные задания и проекты, что способствует развитию социальных навыков.

Подготовить детей к успешному освоению более сложных математических тем в будущем, закладывая прочную основу для дальнейшего образования.

Способствовать комплексному развитию учащихся, объединяя знания из разных областей и учая применять их на практике.

Важность программы заключается в её способности формировать у учащихся 4 класса не только базовые математические навыки, но и целый комплекс интеллектуальных, когнитивных и

личностных качеств, которые необходимы для успешного развития и адаптации в современном мире. Конкретные аспекты важности программы:

Развитие критического мышления. Программа стимулирует детей к самостоятельному анализу, оценке различных решений и построению логических выводов, что помогает им развивать способность принимать обоснованные и продуманные решения.

Формирование основы для дальнейшего образования. Программа строится на принципах последовательности и системности, что создает прочную основу для изучения более сложных математических концепций в следующих классах и предметах.

Подготовка к решению реальных жизненных задач. Математика в программе не ограничивается теорией, но включает в себя практические задания и задачи, которые учат детей применять знания в реальных ситуациях, развивая их способности к решению проблем.

Развитие творческих способностей. Через нестандартные задачи и игровые методы обучения дети учат не только строгим математическим формулам, но и тому, как подходить к решению задач с креативной точки зрения, что способствует развитию гибкости мышления.

Социальные и коммуникативные навыки. Совместная работа над проектами и задачами помогает учащимся развивать навыки командной работы, делового общения и уважения к мнению других.

Мотивация к обучению. Увлекательные подходы и нестандартные методы стимулируют интерес к математике, повышая мотивацию детей к учебе и саморазвитию, что является важным фактором для успешного обучения.

Соответствие современным образовательным стандартам. Программа учитывает актуальные требования федеральных образовательных стандартов, внедряя инновационные методы обучения, которые ориентированы на развитие личных и академических качеств учащихся.

Объекты исследования программы:

Учебный процесс — методы и формы обучения, используемые для развития математических навыков, а также эффективность применения инновационных подходов (игровые технологии, проектная деятельность, исследовательские задания и т.д.).

Математические задания и их структура — виды задач, которые включаются в программу (нестандартные задачи, логические игры, практические задания), их влияние на развитие навыков решения проблем, математического анализа и креативного подхода.

Методы и технологии обучения — использование различных педагогических методов (игровой, исследовательский, проектный подход) для формирования математического кругозора и развития мышления.

Социальное взаимодействие учащихся — влияние коллективной работы, обсуждений и совместного решения задач на развитие коммуникативных навыков и навыков сотрудничества.

Оценка эффективности программы — анализ изменений в уровне математических знаний, логического и творческого мышления учащихся до и после реализации программы, а также уровня интереса и мотивации к изучению математики.

Роль учителя в образовательном процессе — подходы учителя к организации учебного процесса, его роль в стимулировании творческой активности учащихся и формировании у них интереса к математике.

Знания, умения и навыки при изучении программы:

Знания:

1. **Основные математические понятия:**

- Числовые операции (сложение, вычитание, умножение, деление) с числами до 1000.
- Понятия простых и сложных чисел, делимости, множителей.
- Геометрические фигуры, их свойства (прямые, углы, треугольники, квадраты, прямоугольники, круги).
- Понимание основ измерений (длина, масса, время, объем).
- Основные математические единицы измерений и способы перевода величин.

2. **Основы логического мышления:**

- Принципы логических операций (не, и, или).

- Понимание понятий «следствие» и «причина» в логических задачах.
- Правила логического вывода, умение строить и проверять логические аргументы.
- 3. **Методы решения задач:**
 - Способы решения текстовых задач.
 - Принципы разбора задач на составные части и использование разных методов для их решения (алгоритмический, интуитивный, творческий).
 - Основы математического моделирования.
- 4. **Знания о математических закономерностях:**
 - Знакомство с элементами комбинаторики, теории вероятностей и простыми элементами теории чисел.
 - Основы статистики и работы с данными (построение таблиц, диаграмм).

Умения:

1. **Решать нестандартные задачи:**
 - Применять логические и творческие подходы для решения различных типов задач.
 - Использовать эвристические методы (метод проб и ошибок, метод аналогий) для нахождения решений.
2. **Самостоятельно анализировать и решать задачи:**
 - Разбивать задачу на этапы, выявлять необходимую информацию.
 - Разрабатывать несколько вариантов решения и выбирать оптимальный.
3. **Работать с математической информацией:**
 - Читать и анализировать математические тексты, таблицы и графики.
 - Применять различные математические приемы для нахождения ответа.
4. **Использовать математические инструменты:**
 - Работать с различными математическими инструментами (линейка, транспортир, калькулятор).
 - Строить простые геометрические фигуры и выполнять их измерения.
5. **Работать в команде:**
 - Решать задачи совместно, обсуждая варианты решений и делая выводы коллективно.
 - Развивать навыки аргументации и представления своих идей другим.
6. **Применять знания на практике:**
 - Использовать математические знания для решения жизненных задач (например, при расчетах покупок, измерении объектов в реальной жизни).

Навыки:

1. **Развитие логического мышления:**
 - Формирование навыков анализа и синтеза информации.
 - Развитие умения логически выстраивать последовательность действий и делать выводы на основе фактов.
2. **Творческое мышление:**
 - Способность подходить к решению задач с разных сторон, искать неожиданные и креативные решения.
 - Умение выдвигать гипотезы и проверять их.
3. **Коммуникативные навыки:**
 - Умение объяснять и защищать своё решение.
 - Способность слушать и учитывать мнение других, работать в группе.
4. **Метакогнитивные навыки:**
 - Самоконтроль и рефлексия по поводу своего процесса обучения.
 - Оценка своих успехов и ошибок, корректировка подходов к решению задач.

Эти знания, умения и навыки способствуют всестороннему развитию учащихся, помогают им не только усвоить математику как предмет, но и развить важные когнитивные способности, которые окажутся полезными в других областях жизни и образования.

Место факультатива в учебном плане. Программа рассчитана на 34 ч в год с проведением занятий один раз в неделю. Тематика задач и заданий определяет реальные познавательные интересы детей, в программе содержится полезная и любопытная информация, занимательные математические факты, позволяющие дать простое представление.

Формы обучения: Индивидуальная, парная, групповая, фронтальная.

Методы и приёмы, используемые для достижения целей на уроке:

Игровой метод

- **Математические игры:** Использование развивающих и обучающих игр (например, "Математический марафон", "Числовые лабиринты", "Геометрические конструкторы"), которые делают процесс обучения увлекательным и мотивируют учащихся.
- **Ролевые игры:** Учащиеся могут выступать в роли «математических исследователей» или «детективов», решающих задачи, что позволяет активно развивать творческое мышление и командную работу.
- **Кроссворды, ребусы, головоломки:** Эти задания развивают логику, внимание и воображение.

Проектный метод

- **Создание проектов:** Учащиеся могут работать над проектами, связанными с реальными задачами, например, расчёт бюджета для класса или проектирование математической модели для какого-либо объекта.
- **Математические исследования:** Дети могут самостоятельно исследовать математические закономерности, проводить эксперименты или анализировать данные.

Метод диалога и обсуждения

- **Обсуждения решений задач:** Важно, чтобы учащиеся обсуждали не только ответы, но и способы решения задач, делились своими методами и подходами. Это способствует развитию критического и творческого мышления.
- **Мозговые штурмы:** Групповые обсуждения, где каждый ученик может предложить свою идею для решения проблемы, что способствует формированию навыков совместной работы.

Метод проблемного обучения

- **Постановка проблемных вопросов:** Учитель ставит перед детьми задачу, решение которой они должны найти с помощью логического анализа и применения полученных знаний. Это помогает учащимся научиться самостоятельно искать пути решения.
- **Использование задач на "размышления":** Задачи, которые не имеют стандартных решений и требуют от учеников анализа, поиска новых методов и стратегий.

Метод исследовательского обучения

- **Самостоятельное открытие знаний:** Дети получают задания, которые требуют самостоятельных поисков и открытия математических закономерностей, что развивает их исследовательские и аналитические навыки.
- **Эксперименты и наблюдения:** Использование различных инструментов и методов для проверки математических гипотез, например, с помощью измерений или построений.

Метод взаимопомощи и коллаборации

- **Групповая работа:** Разделение класса на маленькие группы, где ученики решают задачи совместно, обмениваются мнениями, помогают друг другу. Это развивает навыки работы в коллективе и учит уважению к мнению других.
- **Ротация задач:** В группах учащиеся могут по очереди работать над разными аспектами задачи, что развивает гибкость мышления и умение работать с разнообразной информацией.

Метод развивающего обучения

- **Поэтапное введение знаний:** Задачи и задания строятся таким образом, чтобы они развивали не только конкретные математические навыки, но и умение детей постепенно переходить от простого к сложному, решая задачи разных уровней сложности.

- **Использование дифференцированного подхода:** Подбор задач и заданий в зависимости от уровня подготовки и интересов учащихся, что позволяет каждому ребенку работать в своем темпе, достигать личных успехов и развивать уверенность.

Метод наглядности

- **Использование визуальных материалов:** Слайды, схемы, графики, модели геометрических фигур, карточки с числами и задачами. Это помогает ученикам лучше усваивать материал, особенно в контексте сложных математических понятий.
- **Интерактивные доски и компьютерные программы:** Использование технологий для визуализации задач, построения графиков, создания динамических моделей и решения проблем с помощью компьютеров.

Метод игры с числами и фигурами

- **Математические конкурсы:** Проведение мини-олимпиад или конкурсов, где учащиеся могут соревноваться в решении задач на время, что способствует повышению их мотивации.
- **Геометрические конструкторы:** Использование кубиков, моделей для создания геометрических фигур и их изучение, что развивает пространственное и логическое мышление.

Метод метапознания (рефлексия)

- **Рефлексия по итогам урока:** Учащиеся подводят итог урока, делятся своими открытиями и успехами. Это помогает осмыслить пройденный материал и выявить трудности.
- **Самооценка и взаимная оценка:** Учащиеся оценивают свою работу и работу своих товарищей, что развивает чувство ответственности и умение объективно оценивать результаты.

Использование современных технологий

- **Образовательные приложения и онлайн-ресурсы:** Использование интерактивных платформ и приложений для математических упражнений и игр, что делает обучение более увлекательным и современным.

Эти методы и приёмы в комплексе позволяют не только развивать математические знания, но и активно стимулируют логическое, творческое, исследовательское и социальное развитие учащихся, создавая богатую и многогранную образовательную среду.

2. Содержательная часть **(1 час в неделю, всего – 34 часа)**

Календарно-тематический план авторской программы **«Развитие математического горизонта учащихся, навыков логического и творческого мышления»**

№	Темы занятий	Количество часов	Ожидаемый результат
1.	Задания на определение доли числа	1	Учащиеся научатся определять долю числа, осознают взаимосвязь чисел и их части.
2.	Работа над задачами: нестандартные задачи	1	Развитие навыков решения нестандартных задач, повышение креативности и гибкости мышления.
3.	Думай и сравнивай	1	Учащиеся научатся анализировать данные, сравнивать и делать выводы на основе различных критериев.
4.	Решение задач разных видов	1	Развитие универсальных навыков решения различных типов задач (арифметических, геометрических, логических).
5.	Решение задач на движение	1	Учащиеся научатся решать задачи

			на движение, используя формулы и методы нахождения скорости, времени и расстояния.
6.	Задачи на уравнивание данных.	1	Развитие навыков нахождения равенства и построения уравнений для решения различных типов задач.
7.	Трехзначные числа	1	Учащиеся осваивают работу с трехзначными числами, их сложение, вычитание и преобразования.
8.	Решение арифметических текстовых задач разными способами	1	Развитие гибкости мышления, умения применять различные методы решения текстовых задач.
9.	Настольные логические игры	1	Стимулирование интереса к математике, развитие логики и концентрации через игры.
10.	Решение логических задач	1	Развитие логического мышления, способность находить оптимальные решения через логику и дедукцию.
11.	Решение логических и нестандартных задач	1	Повышение способности к решению сложных и нестандартных логических задач.
12.	Турнир юных математиков	1	Повышение мотивации и интереса к математике, развитие командной работы и навыков решения задач.
13.	Задачи с геометрическим содержанием повышенной сложности	1	Углубление знаний по геометрии, решение задач с повышенной сложностью, развитие пространственного мышления.
14.	Решение задач составлением уравнения	1	Навыки составления и решения уравнений для нахождения неизвестных величин.
15.	Размещение фигур на плоскости	1	Развитие пространственного воображения, умение правильно размещать и строить геометрические фигуры.
16.	Объемные фигуры	1	Освоение концепций объемных фигур, их классификация и вычисление объемов.
17.	Геометрические иллюзии	1	Развитие восприятия и внимательности, понимание геометрических иллюзий и их особенностей.
18.	Решение геометрических задач	1	Навыки решения геометрических задач, использование теорем и формул для нахождения различных величин.
19.	Геометрические задачи на	1	Развитие логического и

	смекалку		пространственного мышления через задачи на смекалку.
20.	Математическая карусель	1	Развитие быстроты мышления и способности решать задачи в условиях ограниченного времени.
21.	Магические квадраты	1	Освоение принципов составления и решения магических квадратов, развитие логики и внимательности.
22.	Математическая мозаика	1	Развитие внимательности и усидчивости, способность составлять сложные структуры из простых элементов.
23.	Логические упражнения. Игра «Угадай предмет».	1	Развитие умения рассуждать логически, улучшение навыков анализа и поиска скрытых связей.
24.	Математические фокусы	1	Увлекательное знакомство с математическими фокусами, которые развивают логику и внимательность.
25.	Найди фигуру	1	Развитие пространственного мышления и умения распознавать геометрические фигуры в различных ситуациях.
26.	Игра «Самый умный»	1	Развитие общего кругозора, быстроты мышления и умения применять математические знания в игровых ситуациях.
27.	Учимся рассуждать логически	1	Укрепление навыков логического рассуждения, анализ и построение логических цепочек.
28.	Решение неравенств	1	Учащиеся научатся решать неравенства, работать с числами и выражениями, а также интерпретировать результаты.
29.	Развитие логического мышления	1	Повышение логической гибкости, развитие способности строить аргументированные выводы.
30.	Развиваем логику	1	Укрепление логического мышления, развитие навыков анализа, вывода и доказательства.
31-32	Повторение математических терминов	2	Закрепление и систематизация знаний по ключевым математическим терминам.
33-34	Игра «Интересные задания» \уровневые задания\	2	Учащиеся научатся решать задачи разного уровня сложности, развивая критическое и творческое мышление.

3. Нормативная часть
(1 час в неделю, всего – 34 часа)

№		Цель обучения	Количество часов			Ожидаемый результат
			Всего	Теоретическая	Практическая	
1.	Задания на определение доли числа	Научить учащихся определять долю числа и осознавать взаимосвязь чисел и их части.	1	1		Учащиеся научатся определять долю числа, осознают взаимосвязь чисел и их части.
2.	Работа над задачами: нестандартные задачи	Развить навыки решения нестандартных задач, повысить креативность и гибкость мышления.	1	1		Развитие навыков решения нестандартных задач, повышение креативности и гибкости мышления.
3.	Думай и сравнивай	Научить анализировать данные, сравнивать и делать выводы на основе различных критериев.	1	1		Учащиеся научатся анализировать данные, сравнивать и делать выводы на основе различных критериев.
4.	Решение задач разных видов	Развить универсальные навыки решения различных типов задач (арифметических, геометрических, логических).	1	1		Развитие универсальных навыков решения различных типов задач (арифметических, геометрических, логических).
5.	Решение задач на движение	Научить решать задачи на движение, используя формулы и методы нахождения скорости, времени и расстояния.	1	1		Учащиеся научатся решать задачи на движение, используя формулы и методы нахождения скорости, времени и расстояния.
6.	Задачи на уравнивание данных.	Развить навыки нахождения равенства и построения уравнений для решения различных типов задач.	1		1	Развитие навыков нахождения равенства и построения уравнений для решения различных типов задач.
7.	Трехзначные числа	Освоить работу с трехзначными числами, их сложение, вычитание и преобразования.	1		1	Учащиеся освоят работу с трехзначными числами, их сложение, вычитание и преобразования.

8.	Решение арифметических текстовых задач разными способами	Развить гибкость мышления, умение применять различные методы решения текстовых задач.	1	1		Развитие гибкости мышления, умения применять различные методы решения текстовых задач.
9.	Настольные логические игры	Стимулировать интерес к математике, развивать логику и концентрацию через игры.	1	1		Стимулирование интереса к математике, развитие логики и концентрации через игры.
10.	Решение логических задач	Развить логическое мышление, способность находить оптимальные решения через логику и дедукцию.	1	1		Развитие логического мышления, способность находить оптимальные решения через логику и дедукцию.
11.	Решение логических и нестандартных задач	Повысить способность к решению сложных и нестандартных логических задач.	1		1	Повышение способности к решению сложных и нестандартных логических задач.
12.	Турнир юных математиков	Повысить мотивацию и интерес к математике, развить командную работу и навыки решения задач.	1		1	Повышение мотивации и интереса к математике, развитие командной работы и навыков решения задач.
13.	Задачи с геометрическим содержанием повышенной сложности	Углубить знания по геометрии, решать задачи с повышенной сложностью, развивать пространственное мышление.	1	1		Углубление знаний по геометрии, решение задач с повышенной сложностью, развитие пространственного мышления.
14.	Решение задач составлением уравнения	Научить составлять и решать уравнения для нахождения неизвестных величин.	1	1		Навыки составления и решения уравнений для нахождения неизвестных величин.
15.	Размещение фигур на плоскости	Развить пространственное воображение, умение правильно размещать и строить	1		1	Развитие пространственного воображения, умение правильно размещать и

		геометрические фигуры.				строить геометрические фигуры.
16.	Объемные фигуры	Освоить концепции объемных фигур, их классификацию и вычисление объемов.	1		1	Освоение концепций объемных фигур, их классификация и вычисление объемов.
17.	Геометрические иллюзии	Развить восприятие и внимательность, понять геометрические иллюзии и их особенности.	1		1	Развитие восприятия и внимательности, понимание геометрических иллюзий и их особенностей.
18.	Решение геометрических задач	Научить решать геометрические задачи, использовать теоремы и формулы для нахождения различных величин.	1		1	Навыки решения геометрических задач, использование теорем и формул для нахождения различных величин.
19.	Геометрические задачи на смекалку	Развить логическое и пространственное мышление через задачи на смекалку.	1		1	Развитие логического и пространственного мышления через задачи на смекалку.
20.	Математическая карусель	Развить быстроту мышления и способность решать задачи в условиях ограниченного времени.	1		1	Развитие быстроты мышления и способности решать задачи в условиях ограниченного времени.
21.	Магические квадраты	Освоить принципы составления и решения магических квадратов, развивать логику и внимательность.	1		1	Освоение принципов составления и решения магических квадратов, развитие логики и внимательности.
22.	Математическая мозаика	Развить внимательность и усидчивость, способность составлять сложные структуры из простых элементов.	1		1	Развитие внимательности и усидчивости, способность составлять сложные структуры из простых элементов.

23.	Логические упражнения. Игра «Угадай предмет».	Развить умение рассуждать логически, улучшить навыки анализа и поиска скрытых связей.	1		1	Развитие умения рассуждать логически, улучшение навыков анализа и поиска скрытых связей.
24.	Математические фокусы	Ознакомить с математическими фокусами, которые развивают логику и внимательность.	1		1	Увлекательное знакомство с математическими фокусами, которые развивают логику и внимательность.
25.	Найди фигуру	Развить пространственное мышление и умение распознавать геометрические фигуры в различных ситуациях.	1		1	Развитие пространственного мышления и умения распознавать геометрические фигуры в различных ситуациях.
26.	Игра «Самый умный»	Развить общий кругозор, быстроту мышления и умение применять математические знания в игровых ситуациях.	1		1	Развитие общего кругозора, быстроты мышления и умения применять математические знания в игровых ситуациях.
27.	Учимся рассуждать логически	Укрепить навыки логического рассуждения, анализировать и строить логические цепочки.	1		1	Укрепление навыков логического рассуждения, анализ и построение логических цепочек.
28.	Решение неравенств	Научить решать неравенства, работать с числами и выражениями, интерпретировать результаты.	1		1	Учащиеся научатся решать неравенства, работать с числами и выражениями, а также интерпретировать результаты.
29.	Развитие логического мышления	Повысить логическую гибкость, развить способность строить аргументированные выводы.	1		1	Повышение логической гибкости, развитие способности строить аргументированные

						выводы.
30.	Развиваем логику	Укрепить логическое мышление, развить навыки анализа, вывода и доказательства.	1		1	Укрепление логического мышления, развитие навыков анализа, вывода и доказательства.
31-32	Повторение математических терминов	Закрепить и систематизировать знания по ключевым математическим терминам.	2		2	Закрепление и систематизация знаний по ключевым математическим терминам.
33-34	Игра «Интересные задания» \уровневые задания\	Научить решать задачи разного уровня сложности, развивая критическое и творческое мышление.	2		2	Учащиеся научатся решать задачи разного уровня сложности, развивая критическое и творческое мышление.
	Итого		34	12	22	

Информационно-методическая часть (1 час в неделю, всего – 34 часа)

Программа «**Развитие математического горизонта учащихся, навыков логического и творческого мышления**» способствует обогащению математического горизонта учащихся путем внедрения различных математических тем и задач, что способствует формированию глубокой базы знаний и интереса к изучению математики и систематическому решению различных типов задач, от простых вычислений до сложных логических и нестандартных задач, что способствует улучшению способностей учащихся, направленные на построение логических последовательностей и на поиск оптимальных решений.

Первый раздел называется «**Введение в лингвистику и тайны слов**». В данном разделе 8 часов: «Задания на определение доли числа», «Работа над задачами: нестандартные задачи», «Думай и сравнивай», «Решение задач разных видов», «Решение задач на движение», «Задачи на уравнивание данных», «Трехзначные числа», «Решение арифметических текстовых задач разными способами». Первая часть направлена на укрепление основ арифметики, работу с числами и первичное развитие математических навыков, таких как определение доли, решение текстовых задач и задач на движение.

Данный раздел обучается с помощью технологии:

- Информационно-коммуникационные технологии;
- Технология критического мышления;
- Технология индивидуального обучения;
- Группового обучения.

Второй раздел называется «**Логика и умственные игры**». В этом разделе 9 часов: «Настольные логические игры», «Решение логических задач», «Решение логических и

нестандартных задач», «Турнир юных математиков», «Задачи с геометрическим содержанием повышенной сложности», «Решение задач составлением уравнения», «Размещение фигур на плоскости», «Объемные фигуры», «Геометрические иллюзии». Вторая часть фокусируется на логическом мышлении и решении задач нестандартного характера. Здесь также акцент на развитие навыков командной работы через турнир и решение сложных задач с геометрией.

При изучении данных тем используются следующие технологии:

- Технология уровневой дифференциации;
- Проблемная технология обучения;
- Технология саморазвития;
- Интерактивные технологии.

В третьем разделе по теме **«Геометрия и пространственное мышление»** в уроках: «Решение геометрических задач», «Геометрические задачи на смекалку», «Математическая карусель», «Магические квадраты», «Математическая мозаика», «Логические упражнения. Игра «Угадай предмет», «Математические фокусы», «Найди фигуру». Третья часть включает задачи, связанные с геометрией и пространственным мышлением, что помогает учащимся развивать умение работать с фигурами, как плоскими, так и объемными, а также решать задачи с геометрическим содержанием.

В этом разделе используются:

- Информационные технологии;
- Технология группового обучения
- Модульная технология обучения.
- Индивидуально-предметные педагогические технологии.

Четвертый раздел посвящен теме **«Креативные и комплексные задачи»**. В этом разделе 9 часов «Игра «Самый умный», «Учимся рассуждать логически», «Решение неравенств», «Развитие логического мышления», «Развиваем логику», «Повторение математических терминов», «Игра «Интересные задания». Четвертая часть ориентирована на комплексные задачи, на развитие критического мышления, логического рассуждения и применение знаний в игровых и нестандартных ситуациях.

Данный раздел обучается с помощью технологии:

- Информационно-коммуникационные технологии;
- Технология критического мышления;
- Технология индивидуального обучения;
- Группового обучения.

Оценка учебных достижений учащихся в рамках программы, направленной на развитие математического кругозора и логического, творческого мышления, должна быть многогранной и учитывать как академические результаты, так и развитие когнитивных навыков и творческих способностей. Это поможет всесторонне оценить прогресс учеников и их достижения. Оценка может быть основана на различных критериях, которые включают следующие аспекты:

Оценка выполнения учебных заданий:

- **Теоретические задания:** Проверка знаний учащихся по ключевым математическим темам (например, арифметика, геометрия, логика). Это может включать как традиционные тесты и контрольные работы, так и задания на анализ текстовых задач.
- **Практические задания:** Оценка выполнения различных практических заданий, таких как решение нестандартных задач, участие в математических играх и конкурсах, а также создание математических моделей.

Критерии оценки:

- Полнота и точность выполнения задания.

- Умение применять знания и методы для решения задач разного типа.
- Способность правильно интерпретировать и анализировать условия задач.

Оценка развития логического и творческого мышления:

- **Решение логических задач:** Проверка того, насколько успешно учащиеся решают задачи на логику, использующие дедуктивные и индуктивные методы. Важным является не только правильность ответа, но и обоснование решения.
- **Творческие задания:** Оценка способности учащихся к нестандартному подходу в решении задач, разработке собственных методов решения, применению креативных стратегий для решения математических и логических задач.

Критерии оценки:

- Способность к логическому рассуждению.
- Креативность в подходах к решению задач.
- Умение находить оптимальные и эффективные способы решения задач.

Оценка участия в игровых и конкурсных мероприятиях:

- **Математические игры и турниры:** Оценка активности и участия учащихся в математических конкурсах, играх (например, турнир юных математиков, математическая карусель, магические квадраты). Это позволяет оценить не только знания, но и навыки командной работы, концентрации и быстроты принятия решений.
- **Групповая работа:** Важно оценить, как учащиеся работают в группах, обсуждают задачи и решают их совместно. Участие в командных соревнованиях и проектах позволяет учащимся развивать коммуникативные и социальные навыки.

Критерии оценки:

- Активность и участие в конкурсах и играх.
- Способность работать в команде.
- Стратегия и подход к решению задач в условиях ограниченного времени.

Оценка усвоения математических понятий и терминов:

- Оценка способности учащихся правильно использовать математическую терминологию, понимать и применять основные понятия (например, доли числа, уравнение, геометрические фигуры, неравенства).
- Повторение и закрепление знаний математических терминов через игры, задачи и упражнения.

Критерии оценки:

- Умение правильно использовать математические термины.
- Способность объяснить математические концепции доступным языком.

Оценка самостоятельности и усидчивости:

- Оценка способности учащихся работать самостоятельно, решать задачи без постоянной помощи со стороны учителя. Это особенно важно при выполнении более сложных задач или во время самостоятельных работ.
- Способность самостоятельно организовать процесс обучения, решать задачи с минимальной помощью.

Критерии оценки:

- Самостоятельность при решении задач.
- Уровень инициативы и проявление интереса к изучаемому материалу.
- Усидчивость и настойчивость в работе.

Оценка общего прогресса:

- **Итоговая оценка:** Включает как результаты текущих тестов, так и анализ достижения учащимися образовательных целей на протяжении курса. Прогресс можно измерять по улучшению результатов, способности решать более сложные задачи и развитию когнитивных навыков.
- **Итоговое занятие:** На основании итогового занятия можно оценить, насколько эффективно учащиеся усвоили все ключевые темы программы и смогли продемонстрировать это на практике.

Критерии оценки:

- Сравнение начального и итогового уровня знаний и навыков.
- Уровень овладения материалом и готовность применять полученные знания в различных ситуациях.

Методы и формы оценки:

- **Текущая оценка:** Включает в себя тесты, контрольные работы, устные опросы, наблюдения за выполнением заданий на уроках.
- **Формативная оценка:** Оценка за активность, участие в игровых занятиях и конкурсах, выполнение творческих заданий, решение нестандартных задач.
- **Итоговая оценка:** Итоговые работы, конкурсы и турниры, итоговое занятие.

Такая многогранная оценка помогает не только судить о знаниях учащихся, но и о развитии их логических, творческих и когнитивных способностей, что позволяет дать объективную картину их учебных достижений.

Критерии оценивания учебных достижений учащихся:**Знания и понимание материала:**

- Полнота и точность выполнения заданий.
- Правильность применения математических понятий и терминов.

Логическое и творческое мышление:

- Способность решать задачи разного типа (арифметические, логические, нестандартные).
- Креативность в подходах к решению задач.

Активность и участие:

- Участие в математических играх, турнирах и конкурсах.
- Вовлеченность в групповую работу и коллективные проекты.

Самостоятельность:

- Способность работать без постоянной помощи учителя.
- Инициативность и самостоятельность в решении задач.

Коммуникативные и социальные навыки:

- Умение работать в команде, обсуждать и решать задачи совместно.
- Навыки аргументации и объяснения решений.

Общий прогресс:

- Улучшение результатов по сравнению с начальным уровнем.
- Способность решать более сложные задачи в процессе обучения.

Эти критерии позволяют всесторонне оценить развитие учащихся как в области математических знаний, так и в навыках логического и творческого мышления.

Критерий	Дескриптор	Балл
Для теоретических знаний	Учащиеся научатся определять долю числа, осознают взаимосвязь чисел и их части.	«Дерево успеха»
	Учащиеся научатся анализировать данные, сравнивать и делать выводы на основе различных критериев.	«Робин раунд»
	Учащиеся научатся решать задачи на движение, используя формулы и методы нахождения скорости, времени и расстояния.	«Редакторский совет»
	Учащиеся освоят работу с трехзначными числами, их сложение, вычитание и	«Светофор»

	преобразования.	
	Развитие гибкости мышления, умения применять различные методы решения текстовых задач.	«Лестница успеха»
	Стимулирование интереса к математике, развитие логики и концентрации через игры.	«Три правды одна ложь»
	Развитие логического мышления, способность находить оптимальные решения через логику и дедукцию.	Оценка методом смайков
	Углубление знаний по геометрии, решение задач с повышенной сложностью, развитие пространственного мышления.	«Закончи фразу»
	Навыки составления и решения уравнений для нахождения неизвестных величин.	оценка методом «+», «-», «интересно»
	Развитие пространственного воображения, умение правильно размещать и строить геометрические фигуры.	Оценка методом смайков
	Развитие восприятия и внимательности, понимание геометрических иллюзий и их особенностей.	«Внутренний и внешний круг»
	Развитие логического и пространственного мышления через задачи на смекалку.	Похвала учителя
	Развитие внимательности и усидчивости, способность составлять сложные структуры из простых элементов.	«Групповое обсуждение»
	Развитие умения рассуждать логически, улучшение навыков анализа и поиска скрытых связей.	«Диалог с учащимися»
	Развитие пространственного мышления и умения распознавать геометрические фигуры в различных ситуациях.	«Мозаика»
	Укрепление навыков логического рассуждения, анализ и построение логических цепочек.	«Звездочка»
	Повышение логической гибкости, развитие способности строить аргументированные выводы.	«Лестница успеха»
	Укрепление логического мышления, развитие навыков анализа, вывода и доказательства.	«Светофор»
	Учащиеся научатся решать задачи разного уровня сложности, развивая критическое и творческое мышление.	Оценка методом смайков

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ:

Для учителей:

1. Сидоренко, В. В.
Методика преподавания математики в начальных классах. — М.: Просвещение, 2015.
Книга описывает методику преподавания математики в начальных классах, включает теоретические основы и практические рекомендации для учителей.
2. Мерзляк, А. Г., Полонский, В. Б., Якир, М. С.
Математика. 4 класс. Учебник для общеобразовательных организаций. — М.: Просвещение, 2016.
Основной учебник для преподавания математики в 4 классе, включает задания и теоретический материал, который учителя могут использовать на уроках.
3. Киселева, Н. С.
Математика. Теория и практика преподавания. — СПб.: Литера, 2018.
Книга для учителей, которые хотят улучшить свои методические подходы к обучению математике, включает методические рекомендации и практические советы.
4. Гинзбург, И. С., Тихомиров, М. М.
Педагогика и психология в обучении математике. — М.: Академия, 2017.
В издании рассматриваются психологические и педагогические подходы к обучению математике в начальной школе.
5. Бенашвили, И. В.
Математическое развитие детей младшего школьного возраста. — М.: Издательство «Учебная литература», 2019.
Книга о развитии математических способностей у детей начальной школы с методами и техниками преподавания.
6. Занимательная математика на уроках и во внеклассных мероприятиях. 2 – 4 классы / авт.-сост. Ю. В. Щербакова. - М.: Глобус, 2008.
7. Нестандартные задачи по математике: 1–4 классы / Г. В. Керова. - М.: ВАКО, 2008.
8. Занимательная математика. Смекай, отгадывай, считай (материалы для занятий с учащимися 1–4 классов. Логические и комбинаторные задачи, развивающие упражнения) / сост. Н. И. Удодова. - Волгоград: Учитель, 2008.
9. Развитие логического мышления школьников. Занимательные задачи в русских сказках: кн. для учителей и родителей / Е. Н. Аксёнова. - М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006
10. Узорова О. В., Нефёдова Е. А. «Вся математика с контрольными вопросами и великолепными игровыми задачами. 1-4 классы. – Москва, 2019.
11. Агафонова И. Учимся думать. Занимательные логические задачи, тесты и упражнения для детей 8-11 лет. – Санкт-Петербург, 2021.

Для учащихся:

1. Мерзляк, А. Г., Полонский, В. Б., Якир, М. С.
Математика. 4 класс. Учебник для общеобразовательных организаций. — М.: Просвещение, 2016.
Основной учебник для учеников, который содержит теоретический материал, упражнения, задачи разного уровня сложности.
2. Георгиева, И. А.
Математика. Задачи и упражнения для начальной школы. — М.: Просвещение, 2018.
Сборник задач для учащихся начальных классов с различными уровнями сложности и пояснениями.
3. Школьный справочник по математике. 4 класс
*Издательство «Астрель», 2017.
Справочник для учащихся, который помогает освежить знания по математике и решить любые математические задачи.
4. Петухова, И. Н.
Логика для детей. Задачи и головоломки. — М.: Вако, 2017.

Сборник интересных логических задач и головоломок для развития логического и креативного мышления у детей.

5. Бенашвили, И. В.

Математические игры и задания для детей. — М.: Учебник, 2019.

Книга включает различные математические игры и задачи, которые помогут учащимся развивать аналитическое и творческое мышление.

6. Черникова, Н. А.

Математические фокусы и трюки. — М.: Альфа-книга, 2020.

Интересная книга, в которой собраны различные математические фокусы и задачи, которые позволяют весело и с пользой тренировать математические навыки.

Дополнительные источники:

1. Ершова, И. С.

Математика и логика для детей. Играем и учим. — М.: Просвещение, 2016.

Задачи на развитие логического мышления, которые помогут детям не только научиться математике, но и развить навыки анализа и решения проблем.

2. Шевлякова, Н. П.

Математика в играх и заданиях. 4 класс. — М.: Речь, 2018.

Рабочая тетрадь для 4 класса с разнообразными игровыми заданиями по математике.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Қазақ тілінің негізгі грамматикалық категорияларын оқушыларға тиімді үйрету»

Рецензент: Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Құрастырған: Умбетова Галия Тимукуловна - Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы «Алға орта мектебі-МДШО» КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог-сарапшы

Түсінік хат

«Қазақ тілінің негізгі грамматикалық категорияларын оқушыларға тиімді үйрету» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушыларға қазақ тілінің фонетика, лексика, синтаксис, грамматика, оның зерттеу объектісі, салалары, түрлері, категориялар туралы тереңірек теориялық білім беру, оқушылардың тілдік қабілеттерін арттыру, ойлау және сөйлеу дағдыларын дамыту.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Грамматикалық категориялар мен олардың мағынасына түсінік беру;
2. Тілдік құрылымдарды дұрыс пайдалану арқылы сөйлеу мен жазу дағдыларын дамыту;
3. Оқушылардың грамматикалық дағдыларын дамыту;
4. Оқушылардың тіл туралы түсінігін кеңейту, тілдің қоғамдық- әлеуметтік мәнін, қызметін түсіндіру;
5. Оқушыларға дұрыс сөйлеу, грамматикалық қателіктерден аулақ болу және тілдің байлығын қолдану қажеттілігін түсіндіру;
6. Оқушылардың қазақ тіліндегі грамматикалық категорияларды сөйлеу және жазу барысында тиімді әрі дұрыс қолдануына көмектесу;
7. Оқушыларға сөздердің грамматикалық формаларын өзгерту, оларды сөйлемде дұрыс қолдану жолдарын үйрету;
8. Тіл білімінің мәселелерін жүйелі түрде қайталау және фонетика, лексика, грамматика мәселелері жайында түсінік беру.

Бағдарламаның өзектілігі: Бағдарлама қазіргі білім беру жүйесінде маңызды әрі өзекті мәселе. Қазақ тілінің фонетикасы, лексикасы, синтаксисі, грамматикасы туралы терең теориялық білім беру оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту үшін аса маңызды. Бұл білім оларды тек тілдік құрылымдарды түсініп қана қоймай, сондай-ақ ана тілін дұрыс, сауатты және мәдениетті пайдалануға үйретеді.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі - бағдарлама жұмысының ғылыми негізділігі мен оның әдістемелік аспектілерін, яғни зерттеу процесінің теориялық және тәжірибелік тұрғыда қалай ұйымдастырылғанын сипаттайды. Әдістемелік деңгей зерттеудің практикалық қолданылу мүмкіндіктерін, оның білім беру жүйесіне қосқан үлесін және тәжірибеде қолданудың тиімділігін анықтайды.

Жұмыстың ғылыми деңгейі оның ғылыми тұрғыда қарастырылатын мәселелеріне сәйкес болуы және осы мәселені зерттеуде қолданылатын теориялық көзқарастар мен ғылыми тұжырымдардың дәлдігімен анықталады.

- Теориялық негіз - қазақ тілінің грамматикалық категорияларын оқыту мәселесіне негізделеді.
- Ғылыми жаңалық - жаңа әдіс-тәсілдер мен тәсілдер қарастырылып, оларды оқушыларға грамматикалық категорияларды тиімді үйрету мақсатында қолдану мүмкіндігі зерттеледі.
- Зерттеу әдістері - зерттеу барысында қолданылған әдістер (талдау, эксперимент, бақылау, тестілеу және т.б.) ғылыми тұрғыда дәлелденген және пәнді терең зерттеу үшін қажетті әдіс-тәсілдер ретінде таңдалады.
- Ғылыми әдебиет - жұмыста ғылыми әдебиеттер, ғылыми мектептер мен ғылыми зерттеулер негізінде қорытындылар жасалады.

Жұмыстың әдістемелік деңгей – бұл зерттеу нәтижелерінің оқу үдерісіне қалай енгізілетінін және оқыту әдістерінің нақты білім беру жағдайында қалай қолданылатынын анықтайды. Оқу үдерісінде зерттеу жұмысының ғылыми нәтижелерін қолдану мүмкіндігі мен оны тәжірибеде жүзеге асыру тәсілдері маңызды болып табылады.

- Оқытудың әдіс-тәсілдері: Оқушыларға грамматикалық категорияларды тиімді үйрету үшін қолданылатын әдіс-тәсілдер ғылыми тұрғыда негізделеді. Әдіс-тәсілдер теориялық зерттеулерге сүйене отырып таңдалып, грамматикалық категорияларды меңгерту үшін тиімді әдістер ұсынылады (мысалы, ойын элементтерін, топтық жұмыс, проблемалық оқыту әдістері).
- Бағалау және кері байланыс - оқушылардың жетістіктерін бағалау жүйесі жұмыс барысында қарастырылады. Әдістемелік тұрғыдан бағалау құралдары (тестілер, бақылау жұмыстар, үй тапсырмалары және т.б.) және кері байланыс әдістері жүйеленеді.
- Практикалық қолдану - ұсынылған әдістер мен тәсілдер нақты оқу бағдарламалары мен сабақ жоспарларында қолдану үшін зерттеледі. Мұнда оқушылардың грамматикалық дағдыларын дамытуға бағытталған практикалық тапсырмалардың үлгілері мен жаттығулар ұсынылады.
- Құралдар мен ресурстар - оқытуды ұйымдастыруда қолданылатын көрнекі құралдар мен ресурстар (кестелер, карточкалар, мультимедиялық құралдар) ұсынылады. Бұл оқу материалының тиімді түсінілуіне және грамматикалық категорияларды игеруге көмектеседі.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: Жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдары, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Бағдарлама оқушылардың грамматикалық категорияларды меңгеруін жетілдіру үшін белсенді оқыту әдістерін қолдануға көмектеседі. Оқушылардың тілдік сауаттылығын арттыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Психологиялық жаңалығы: Грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру. Оқушыларға қазақ тіліндегі грамматикалық ережелерді дұрыс қолдануды үйрету.

Күтілетін нәтижесі:

1. Сөйлеу кезінде грамматикалық қателіктерді болдырмау үшін қажетті білім мен дағдыларды меңгереді;
2. Практикалық, танымдық шығармашылық тапсырмаларды орындай алады;
3. Өз ойын еркін жеткізіп айтуға, дәлелдеуге үйренеді;
4. Тілдік құрылымдарды дұрыс пайдалану арқылы сөйлеу мен жазу дағдыларын дамытады;
5. Қазақ тілі грамматикасы, оның салалары мен объектісін, түрлерін толық, терең меңгереді;
6. Сөздердің мағынасына сәйкес дұрыс формада қолдануды үйренеді, сауатты жазуға, сауатты сөйлеуге жаттығады;
7. Ақыл-ойын дамытады және ұжымдық іс-әрекетке тәрбиеленеді;
8. Жан-жақты ізденушілігі артады, грамматикалық тапсырмаларды орындай алады.

Бағдарламасының бағыттылық аспектілері:

- ✓ **Тілдік дамуды қамтамасыз ету аспектісі** арқылы оқушылардың грамматикалық білімін жүйелі түрде жетілдіру, грамматикалық категорияларды дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру. Оқушылардың қазақ тілінің грамматикалық құрылымдарын меңгеру.
- ✓ **Коммуникативтік бағыттылық аспектісі** қазақ тілін тиімді меңгеру үшін оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту өте маңызды. Бұл бағыттың негізгі міндеті – грамматикалық білімді сөйлесу, жазу, тыңдау және оқу дағдыларымен үйлестіруге негізделген.
- ✓ **Жеке тұлғалық бағыттылық аспектісі** оқушылардың жеке даму ерекшеліктерін ескере отырып, грамматикалық категорияларды меңгерту процесін ұйымдастыруға бағытталған.
- ✓ **Әдістемелік бағыттылық аспектісі** бұл бағыт оқытудың әдіс-тәсілдері мен әдістемелік құралдарын тиімді пайдалану арқылы оқушылардың грамматикалық білімін арттыруға бағытталған.
- ✓ **Бағалау және кері байланыс бағыттылығы аспектісі** бұл бағыт оқушылардың грамматикалық білімін бақылау және бағалау арқылы оқу нәтижелерін жетілдіруге негізделген.

✓ **Тіл мәдениеті мен грамматикалық сауаттылыққа бағыттылық аспектісі** бұл бағыт тілдің дұрыс қолданылуын, грамматикалық сауаттылықты және тіл мәдениетін қалыптастыруға бағытталған.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Қазақ тілінің негізгі грамматикалық категорияларын оқушыларға тиімді үйрету» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарламаның оқушылардың грамматикалық білімін тереңдетуге және оларды тиімді түрде қолдана білуге бағытталған. Бағдарлама арқылы оқушылар тек теориялық білімді ғана емес, сонымен қатар грамматикалық категорияларды практикалық тұрғыдан да меңгере отырып, қазақ тілін дұрыс әрі сауатты пайдалануға дағдыланады.

Уақыт көлемі: Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 5 сынып оқушыларына қолдануға ұсынылған.

Бағдарламаның маңыздылығы: Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпыға міндетті жалпы орта білім беру стандартында білім алушының білім, білік, дағдыны өз қажеттілігіне пайдалану және қоғам өміріне белсене араласу мақсатында ақпаратты өздігінен іздеу, талдау, тиімді қолдану мүмкіндігін дамытуға ерекше назар аударылады.

Тіл - кез келген танымдық әрекеттің құралы, ойлаудың формасы және оны дамытудың негізі. Білім берудің негізгі сатысында қазақ тілін оқытудың мақсаты - ана тілінің қоғамдық - әлеуметтік мәнін түсінген тілдің қызметін, әдеби тіл нормаларын жүйелі меңгерген, коммуникативтік біліктілігі дамыған дара тұлға даярлауға мүмкіндік туғызу.

Қазақ тілі - мемлекеттік тіл. Қазақстан Республикасында қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретінде қызмет етуінің толық негіздері бар. Елімізде қазақ тілін ана тілі ретінде қолданушылардың саны жеткілікті әрі басым. Қоғамдық өмірдегі, ғылым мен техника, бұқаралық ақпарат құралдары, өнер мен мәдениет салаларда қызмет көрсетуі. Республиканың барлық аймақтарына таралуы, ауызша, жазбаша түрде де қолданылатын тілдің баршаға түсінікті әдеби тіл ретінде танылуы. Сонымен бірге, ана тіліміздің лексика-фразеологиялық қоры өте бай, көркем, түрлі стильде жазып, сөйлеуге, аударма жасауға үлкен мүмкіндіктер беретіні де мемлекеттік тілге тән жан-жақты талаптарға сай.

Бағдарлама қазақ тілінің ғылыми негізін - дыбыстық, лексикалық, грамматикалық құрылымы мен жүйесін, соларға тән басты ерекшеліктерін, даму заңдылықтарын, сол тілдің барлық нормаларын қарастырады. Лингвистика - тіл туралы ғылым. Ал кез келген тіл, негізінен, үш түрлі құрылымнан, қалыптасқан жүйелер жиынтығынан құралады. Олар - тілдің дыбыстық жүйесі, тілдің сөз байлығы, яғни, лексикасы, тілдің грамматикалық құрылысы. Осыған орай, тіл білімі ең алдымен ірі үш тарауға бөлінеді. Олар - фонетика, лексикология, грамматика. Бұлардың өзі өз ішінен бірнеше тармақ, тармақшаларға бөлінеді. Олардың бәрі тілді жан-жақты, тілдік фактыларды (нақты мысалдарды, тілдегі барлық көріністі, сол тілдегі құбылыстардың бәрін) әр қырынан күллі сырын ашып, айқындап зерттеп, оларды ғылыми және практикалық тұрғыдан тәптіштеп түсіндіреді.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдері:

Қазақ тілінің грамматикалық категорияларын оқытуда тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану оқушылардың тілдік білімін нығайтуға, олардың грамматикалық түсініктерін тереңдетуге көмектеседі. Әдіс-тәсілдерге:

- Түсіндіру және көрсету әдісі арқылы оқушылар грамматикалық категориялардың теориялық негізін түсінеді, олардың қолданылу ерекшеліктері нақты мысалдармен көрсетіледі.
- Жаттығу және практика әдісі арқылы грамматикалық категорияларды меңгеруде жаттығулар мен тапсырмаларды орындау оқушылардың білімін бекітуге мүмкіндік береді. Мысалы, оқушыларға әртүрлі сөйлемдер құру, оларды өзгерту немесе талдау тапсырмалары беріледі.
- Сұрақ-жауап әдісі арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру, олардың өз ойын еркін жеткізуі үшін сұрақтар қойылып, жауабы талданады.
- Мысалдар мен нақты деректерді қолдану әдісі арқылы әр категорияның нақты қолданысын көрнекі түрде көрсету (оқулықтан, мәтіндерден немесе күнделікті өмірден алынған мысалдар арқылы).

Оқушының білімі мен біліктілігіне қойылатын талаптар:

Оқушылар нені білу керек: қазақ тіл білімінің салалары бойынша барлық ережелерді, білгенін практика жүзінде іске асыра алуды, талдау машығының жоғары болуы; орфографиялық заңдылықтарды терең меңгеру; салыстыра алу қабілетінің басым болуы.

Оқушылар нені үйрену керек: тіліміздің өзіндік заңдылықтарын өз жұмыстарында сауатты қолдану, грамматикалық ережелер негізінде мәтінмен жұмыс істеу, сатылай кешенді талдау үлгілерін меңгеру, деңгейлік тапсырмаларды орындай алу.

Бұл бағдарламада дәріс сабақтары мен тәжірибелік сабақтар араластырып берілген.

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1	Кіріспе. Фонетика. Дауысты дыбыстар. Дауыссыз дыбыстар	1	Дауысты дыбыстар мен дауыссыз дыбыстардың емлесі туралы білім алады.
2	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктері	1	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін, Дауыссыз дыбыстар, олардың түрлерін үйренеді.
3	Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері	1	Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.
4	Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері	1	Буын, тасымал, екпін туралы білім алады
5	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері	1	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады, сөздердің айтылуы мен жазылуындағы ерекшеліктерді біледі
6	Тест жұмысы. Фонетика бөлімі бойынша алған білімдерін қорытындылау.	1	Тест тапсырмаларын орындауға дағдыланады.
7-8	Лексиканың салалары туралы.	2	Лексиканың салалары туралы білім қалыптастыру; Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білу	2	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білуге үйренеді; ойын технологиялары арқылы үйренеді.

11-12	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі	2	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі туралы білім алады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним.	2	Сөз мағынасы, антоним, синоним, омоним туралы білім алады; Тапсырмалар орындайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Тест жұмысы. Лексика бөлімін қорытындылау	2	Тестпен жұмыс жасауға дағдыланыды және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
17-18	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі.	2	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі туралы білім алуға машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Жай сөйлем	2	Жай сөйлем синтаксисін меңгеру, өзіндік тұжырым жасауға, сыни ойлауға дағдыланады; оқыту технолгиялары арқылы меңгереді.
21-22	Құрмалас сөйлем	2	Сөйлем мүшелері, олардың түрлері. Қаратпа сөздер туралы білім алады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Тестпен жұмыс. Синтаксис саласы бойынша білімдерін қорытындылау	2	Ынта қойып тыңдау, жазу талдау машықтарын қалыптастыру, сөздік қорын, сөз байлығын дамыту, талдау және салыстыра білу дағдыларын дамытады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары	2	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары туралы жалпы білім алады. Оқыту технолгиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зат есім. Сын есім. Сан есім.	2	Зат есім, сын есімнің түрлері, қызметі. Сан есім, сан есімнің түрлері, қызметі туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік	3	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы дағдыларын дамытады; сабақ оқыту технологиясы арқылы дамиды; азаматтық тәрбие қалыптасады.
32-34	Үстеу. Түрлері. Одағай. Түрлері. Шылау. Тест жұмысы. Морфология саласы бойынша білімдерін қорытындылау	3	Үстеу, одағай, шылау туралы түсінікті өз беттерінше жинақтап, салыстырмалы түрде ой қорытып, өз бетінше жұмыс жасай алады; . Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады; сабақ барысында дамыта оқыту технологиясы арқылы дамиды;сабақ барысында құқықтық тәрбиесі қалыптасады.

4. Нормативті бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Ба р лы ғы	Те ор ия	Тә жі ри бе	Білім өнімі
1	Кіріспе. Фонетика. Дауысты дыбыстар. Дауыссыз дыбыстар	Оқушылардың ауызша және жазбаша тіл мәдениетін дамыту, лингвистикалық дүниетанымдарын кеңейту, дауысты, дауыссыз дыбыстар, емлесі. дыбыстық талдау дағдыларын дамыту.	1	1		Дауысты дыбыстар мен дауыссыз дыбыстардың емлесі туралы білім алады.
2	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктері	Дауысты дыбыстар жайлы алған білімдерін кеңейту, тіл дыбыстары және олардың жіктелуін еске түсіру. Оқушылардың тіл байлығын дамыту, қазақ тілінде жетік сөйлеуге дағдыландыру.	1	1		Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін, Дауыссыз дыбыстар, олардың түрлерін үйренеді.
3	Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері	Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін үйрету	1	1		Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.
4	Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері	Буын, тасымал, екпін. Тасымалдауға болмайтын жағдайлар туралы білім беру	1	1		Буын, тасымал, екпін туралы білім алады
5	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері	Орфография мен орфоэпия туралы түсінік беру; ауызша және жазбаша жұмыс жүргізе отырып, білімдерін бекіту, іздендіре отырып, нәтижеге өз беттерінше жетуге үйрету.	1	1		Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады, сөздердің айтылуы мен жазылуындағы ерекшеліктерді біледі
6	Тест жұмысы. Фонетика бөлімі	Оқушылардың фонетикадан алған	1	1		Тест тапсырмаларын орындауға

	бойынша алған білімдерін қорытындылау.	білімін нығайту, тиянақтау, бекіту, жүйеге келтіріп қорыту, тест тапсырмаларын орындауға дағдылану				дағдыланады.
7-8	Лексиканың салалары туралы.	Лексика және сөздіктердің түрлері туралы дағдыларын дамыту; Қызықты дидактикалық тапсырмаларды орындайды, білімдерін шыңдайды	2	1	1	Лексиканың салалары туралы білім қалыптастыру; Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білу	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білуге үйрету; Типтік тапсырмаларды орындауға дағдылану	2		2	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білуге үйренеді; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі	Сөз тіркестері, күрделі сөздер мен тұрақты тіркестер туралы білім бере отырып, олардың сыртқы құрылысына қарай ұқсастығын, мағынасына қарай өзгешеліктерін ұғындыру; Жаттығу жұмыстары арқылы білім, білік дағдыларын қалыптастыру.	2	1	1	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі туралы білім алады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним.	Антоним, синоним, омоним сөздерді ажырату және мағынасын түсіну, сөйлеу барысында қолдану; Мәтіннің не туралы екенін айтады, сұрақтарға жауап береді, қарамен берілген сөздердің омоним, антонимін табуға үйрету.	2		2	Сөз мағынасы, антоним, синоним, омоним туралы білім алады; Тапсырмалар орындайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Тест жұмысы. Лексика бөлімін қорытындылау	Алған білімдерін тест тапсырмалары артқылы қорытындылау; Тест тапсырмаларын орындауға дағдылану	2		2	Тестпен жұмыс жасауға дағдыланды және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.

17-18	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі.	Оқушыларға синтаксис, сөз тіркесі туралы түсінік беру, алған білімдерін нығайту; Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі туралы білімдерін пысықтау	2		2	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі туралы білім алуға машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Жай сөйлем	Сөйлем туралы білімдерін кеңейту. Жай сөйлем туралы түсінік бере отырып, олардың түрлерімен таныстыру. Жақты сөйлемнің мағыналық және құрылымдық белгісін таныту.	2	1	1	Жай сөйлем синтаксисін меңгеру, өзіндік тұжырым жасауға, сыни ойлауға дағдыланады; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Құрмалас сөйлем	Құрмалас сөйлемдердің басты белгілерін білу, құрылысын, құрамын ажырату, тыныс белгілерін дұрыс қойып жаза білуге үйрету	2		2	Сөйлем мүшелері, олардың түрлері. Қаратпа сөздер туралы білім алады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Тестпен жұмыс. Синтаксис саласы бойынша білімдерін қорытындылау	Синтаксистік талдау туралы үйреніп, білім алады; Синтаксистік талдау жасауға дағдыландыру;	2		2	Ынта қойып тыңдау, жазу талдау машықтарын қалыптастыру, сөздік қорын, сөз байлығын дамыту, талдау және салыстыра білу дағдыларын дамытады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары	Тіл білімінің морфология саласы туралы білімдерін нығайту, топта ынтымақтаса жұмыс істеу барысында сөздер және олардың түрлері жайында мағлұмат беру	2		2	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары туралы жалпы білім алады. Оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зат есім. Сын есім. Сан есім.	Зат есім, сын есімнің түрлерін бір-бірінен ажырата алуға үйрету; Сын есімнің түрленуі туралы түсінік беру; Сан есім бойынша	2	1	1	Зат есім, сын есімнің түрлері, қызметі. Сан есім, сан есімнің түрлері, қызметі туралы білім алуға дағдыланады; сабақ

		алған білімдерін жинақтау, бекіту, теориялық білімдерін тәжірибемен ұштастыру				барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік	Есімдік, етістік туралы жалпы түсінік. Мағыналық, тұлғалық жағынан білім беру. Ауызша, жазбаша талдау жұмыстарын жүргізе отырып, оқушылардың білімдерін толықтыру; Одағайдың түрлерін меңгерту; ақыл-ой тәрбиесін қалыптастыру	3	1	2	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы дағдыларын дамытады; сабақ оқыту технологиясы арқылы дамиды; азаматтық тәрбие қалыптасады.
32-34	Үстеу. Түрлері. Одағай. Түрлері. Шылау. Тест жұмысы. Морфология саласы бойынша білімдерін қорытындылау	Үстеу туралы түсінік беру, сауатты сөйлей, жаза білуге баулу, шығармашылық қабілеттерін дамыту; Сөйлем ішіндегі одағайды дұрыс танып, олардың түрлерін ажыратуға үйрету; Оқушыларға шылау туралы лингвистикалық білім беру, жаттығу жұмыстары арқылы шылаулардың емлесін түсіндіру; адамгершілік тәрбие қалыптастыру.	3	1	2	Үстеу, одағай, шылау туралы түсінікті өз беттерінше жинақтап, салыстырмалы түрде ой қорытып, өз бетінше жұмыс жасай алады; . Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады; сабақ барысында дамыта оқыту технологиясы арқылы дамиды;сабақ барысында құқықтық тәрбиесі қалыптасады.
			34	12	22	

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Қазақ тілі пәнінен жазылған «Қазақ тілінің негізгі грамматикалық категорияларын оқушыларға тиімді үйрету» атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі «Фонетика әлемі» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Кіріспе. Фонетика. Дауысты дыбыстар. Дауыссыз дыбыстар», «Дауысты дыбыстардың ерекшеліктері», «Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері. Сингармонизм заңы», «Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері», «Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері», «Тест жұмысы. Фонетика бөлімі бойынша алған білімдерін қорытындылау» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Топтық оқыту технологиясы;

- Оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі «**Лексика әлеміне саяхат**», 10 сағат берілген. «Лексиканың салалары туралы», «Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білу», «Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі», «Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним», «Тест жұмысы. Лексика бөлімін қорытындылау» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Дамыта оқыту технологиясы.

Бағдарламаның үшінші бөлімі «**Қызықты синтаксис**», 8 сағат берілген. «Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі», «Жай сөйлем», «Құрмалас сөйлем», «Тестпен жұмыс. Синтаксис саласы бойынша білімдерін қорытындылау» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы.

Бағдарламаның төртінші бөлімі «**Ғажайып грамматика**», 10 сағат берілген. Бұл бөлімде «Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары», «Зат есім. Сын есім. Сан есім», «Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік», «Үстеу. Түрлері. Одағай. Түрлері. Шылау. Тест жұмысы. Морфология саласы бойынша білімдерін қорытындылау» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады.

- Ойын технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Интербелсенді технология.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Бұл білім беру процесінің маңызды құрамдас бөлігі, ол оқушылардың алған білімдері мен дағдыларын тексеруге, олардың дамуын бақылауға және келесі оқу кезеңіне бағыт-бағдар беруге мүмкіндік береді. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау білімнің сапасын анықтап қана қоймай, сонымен бірге оқыту әдістерін, мазмұнын және оқу процесінің тиімділігін жақсартуға бағытталған.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау мақсаттары:

- 1. Оқушылардың білім деңгейін анықтау:**
 - Оқушының грамматикалық категориялар мен жалпы тіл білімінің мазмұнын қаншалықты меңгергенін бағалау.
 - Оқушының теориялық білім мен практикалық дағдыларын тексеру.
- 2. Оқушылардың жеке даму деңгейін бақылау:**
 - Әр оқушының жеке даму деңгейін, грамматикалық түсініктер мен дағдылардың қалыптасуын бақылау.
 - Оқушылардың тілдік және сөйлеу дағдыларындағы алға басулар мен кемшіліктерді анықтау.
- 3. Оқушының оқу мотивациясын және белсенділігін арттыру:**
 - Оқушыға өзінің жетістіктерін сезінуге және өз қабілеттеріне деген сенімділікті арттыруға мүмкіндік беру.
 - Тапсырмаларды орындау арқылы оқушыларды ынталандыру.

4. Оқытудың тиімділігін бағалау:

- Оқушылардың оқу жетістіктері арқылы оқыту әдістерінің тиімділігін бағалау.
- Оқытушының жеке әдіс-тәсілдерінің оқушының білім деңгейіне әсерін анықтау.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау түрлері:

1. **Формативті бағалау (қалыптастырушы бағалау):** Бұл бағалау түрі оқу процесінің әр кезеңінде жүргізіледі және оқушының білімінің прогресін бақылайды. Формативті бағалау:
 - Оқушының тапсырмаларды орындауы барысында білімнің қаншалықты меңгерілгенін бақылауға мүмкіндік береді.
 - Қателіктерді уақытында түзетіп, оқушылардың білімін жетілдіруге бағытталған.
 - **Кері байланыс** беру өте маңызды, себебі бұл оқушының қателіктерін түсініп, оларды түзетуге көмектеседі.
2. **Суммативті бағалау (қорытынды бағалау):** Бұл бағалау түрі оқушының оқу жылында немесе бір оқу кезеңінде алған білімін қорытындылауға бағытталған. Ол оқу процесінің соңында (мысалы, тест, емтихан, жазбаша жұмыс) жүргізіледі.
 - Оқушының жалпы білім деңгейі, дағдылары мен қабілеттері бойынша бағалау жүргізіледі.
 - Оқушылардың тілдік білімінің нәтижесін тексеру үшін қорытынды тестілер, эсселер, жазбаша тапсырмалар және басқа да бағалау құралдары қолданылады.
3. **Өзін-өзі бағалау:** Оқушы өз бетінше оқу жетістіктерін бағалауға мүмкіндік алатын бағалау түрі. Бұл әдіс оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын арттырады және олардың өз білімдерін жетілдіруге бағытталған.
 - Оқушы өзінің күш-жігері мен білімін өзіндік талдау жасап, келесі қадамдарды жоспарлауға дағдыланады.
 - Өзін-өзі бағалау оқушылардың жеке жауапкершілігін арттырады.
4. **Қатар бағалау (өзара бағалау):** Бұл әдіс оқушылардың бір-бірінің жұмысын бағалауына негізделеді. Өзара бағалау:
 - Оқушыларды бір-біріне көмек көрсетуге, пікір алмасуға және бірін-бірі дамытуға ынталандырады.
 - Оқушылар басқа адамның көзқарасы мен жұмысын түсінуге үйренеді.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау құралдары:

1. **Тестілер мен сауалнамалар:**
 - Грамматикалық ережелерді тексеруге арналған **қысқа жауапты немесе көп таңдаулы тестілер**.
 - **Сөздерді дұрыс қолдану**, грамматикалық категорияларды орынды пайдалану бойынша тапсырмалар.
 - **Қайталау сұрақтары мен сауалнамалар**.
2. **Жазбаша жұмыстар:**
 - **Эссе, шығарма, мәтін құрастыру:** оқушылардың грамматикалық құрылымдарды қалай қолданатынын тексеру.
 - **Грамматикалық талдау:** сөйлемнің құрамын талдау, сөздердің грамматикалық формаларын өзгерту.
3. **Практикалық тапсырмалар:**
 - **Тілдік жаттығулар:** септік жалғауларын, шақтарды қолдануға қатысты тапсырмалар.
 - **Сөйлем құрастыру** және сөйлемдегі грамматикалық қателіктерді түзету.
4. **Креативті тапсырмалар:**
 - Оқушыларға **шығармашылық жұмыстар** (мысалы, тақпақ жазу, әңгіме құрастыру) беру арқылы олардың грамматикалық білімін тексеру.
 - **Топтық жұмыс** немесе **жобалар** орындау арқылы грамматикалық категорияларды қолдану дағдыларын бағалау.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау өлшемдері:

1. **Тілдік құрылымдардың дұрыстығы:**

- Септік жалғауларын, етістік шақтарын, сын есімнің шырайларын және басқа грамматикалық категорияларды дұрыс қолдану.
 - Сөздер мен сөйлемдердің грамматикалық дұрыс құрылуы.
2. **Грамматикалық түсініктердің тереңдігі:**
- Оқушының грамматикалық категориялар туралы түсінігінің қаншалықты терең екенін бағалау.
 - Теориялық білімнің практикалық қолданылуы.
3. **Оқушының сөйлеу және жазу дағдылары:**
- Оқушының жазбаша және ауызша сөйлеуін бағалау.
 - Грамматикалық қателіктердің саны мен түрі.
 - Сөйлеу кезінде грамматикалық категорияларды дұрыс таңдай білуі.
4. **Өзіндік жұмыс және шығармашылық:**
- Оқушының грамматикалық тақырыптарға қатысты шығармашылық жұмыстарды орындауы (эссе, шығарма жазу, сұхбат жүргізу).
 - Өзара бағалау мен кері байланыс арқылы жетістік деңгейін анықтау.

Әрбір бағалау түрі оқушылардың белгілі бір дағдылары мен білімдерін тексеруге, әрі оларды ары қарай дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылардың жетістіктерін жүйелі бағалау олардың білім деңгейін арттыруға және оқу процесінің сапасын жақсартуға ықпал етеді.

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Дауысты дыбыстар туралы білім алады. Дауыссыз дыбыстар, олардың түрлерін үйренеді.	Смайликтер арқылы бағалау
	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін үйренеді	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау;
	Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады	Бағдаршам арқылы бағалау
	Сөз, сөздің мағынасы, синоним, омоним, антоним. Ауыспалы мағыналы сөздер, тұрақты сөз тіркестері туралы білім қалыптастырады;	Оқушыларды сабақ барысында білім деңгейлеріне байланысты бағалау.
	Сөзжасам. Түбір, қосымша, қосымшаның түрлері, жалғау, жұрнақ туралы білім алады	Баспалдақ арқылы бағалау
	Сөйлем, сөйлем түрлері. Жай, құрмалас сөйлемдер туралы дағдыланады	Оқушылардың өзін-өзі бағалау
Практикалық сабақтар үшін	Тапсырмалармен жұмыс жасайды.	Смайликтер арқылы бағалау
	Тест тапсырмаларын орындауға дағдыланады.	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Фонетикалық талдау жасауға дағдыланады.	Мұғалім және оқушы шолуы
	Синтаксистік талдау жасауға дағдыланады.	Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау
	Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады.	Түсініктеме арқылы бағалау
Барлығы		

6.Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Сейітбекова А.Б., Махатаева Ж.И., Қалыбекова С.Ж. - «Қазақ тілі» талдау үлгілері мен жұрнақ-жалғаулардың сөздігі»: - Шымкент, - 2004 ж. (2014 ж., 2024 ж.).
2. Жеткізген Ж.Б. - «Қазақ тілін оқытудың тиімді әдістері»: - Алматыкітап, - 2006 ж. (2016 ж.).
3. Қапасова Б.К., Ақанова Д.Қ. - «Қазақ тілі» (қоғамдық-гуманитарлық бағыт бойынша анықтамалық): - 2017 ж.
4. «Қазақ тілі» Шың кітап, - Алматы, - 2007 ж.
5. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналдары, - 2013-2014 ж.
6. Томанов М. - «Қазақ тілінің тарихи грамматикасы»: - А. – 1988 ж.
7. «Оқушылардың мәтіндегі функционалдық сауаттылығын қалыптастыру»: - Астана, - 2015 ж. - 22 б.
8. «Оқу сауаттылығы», (Тренерге арналған нұсқаулық): - PEARSON 2013 ж.(2023 ж.) – 138 б.
9. «Оқу сауаттылығы», (Мұғалімнің жұмыс дәптері): - PEARSON 2013ж. – 47-48 б.
10. «Основные результаты международного исследования PISA», - 2012 г. (2022 г.), Национальный отчет. - Астана: - 2013 ж. (2023 г.) – 105-106 с., –147 с.
11. «Мұғалімге арналған нұсқаулық», Барлық деңгейлері: - 2012 ж. 92022 ж.) – 58 б.
12. Омарбекұлы – «Қазақ тіл білімінің өзекті мәселелері». - Алматы: «Арыс», 2007 ж. (2017 ж.) - 312 б.
13. Құрманова Н., Мухлис К. – «Текст теориясы мен әдістемесі» - Алматы, 2000 ж. (2010 ж., 2020 ж.) – 114 б.
14. Шалабай Б. – «Мәтінді зерттеудің ғылыми негіздері», - Ұлағат. - 2007ж. (2017 ж.) - №10. - 80-87 б.
15. Уәли Н. – «Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері» - Докторлық диссертация қолжазбасы. - Алматы, 2007 ж. (2017 ж.).
16. Ахметова М.К. – «Мәтін лингвистикасы», (Оқу-әдістемелік кұрал): -Орал: «Ағартушы», - 2008 ж. (2018 ж.).
17. «Оқу сауаттылығы», (Мұғалімнің жұмыс дәптері): - PEARSON. – 2013ж. – 47-48 б.
18. Әбуханов Ғ. – «Қазақ тілі лексика. Фонетика және морфология мен синтаксис», (Педучилищеге арналған оқулық) - А., - 1960 ж., 1967 ж., 1982 ж.
19. Ишмұхамедов Ә. – «Қызықты грамматика» - 1995 ж.

Оқушылар үшін:

20. Жанұзақов Т. – «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі «Дайк- Пресс» -2008ж. (2018 ж.).
21. Ш.К. - «Қазақ тілі», «Атамұра» 2006 ж. (2016 ж.).
22. Ибрагимов Қ. - «Қазақ тілі әдістемесі», «Шың-кітап» - 2007 ж. (2017ж.).
23. Жеткізген Ж. - «Қазақ тілі грамматикасы» - Алматы, «Кітап» - 2007 ж. (2017 ж.).
24. Акын-жазушылар шығармаларының жинағы
25. Тоғысбаев Б., Сужикова А. - «Тарихи тұлғалар», - Алматы, - 2006 ж. (2016 ж.).
26. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, - 2005 ж. (2015 ж.).
27. «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі», - Алматы, - 2008 ж. (2018 ж.).
28. «Қазақтың би-шешендері».

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Алгебра мен геометрияның негіздері: теңдеулер, өлшемдер және көпмүшелер арқылы есептерді шешу»

Пікір жазған: **Сариева К.Н.**, «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырған: Камидолдина Гульмира Батырбековна, Алматы облысы, Қарасай ауданы «Қырғауылды ауылындағы қазақ орта мектебі» КММ математика пәні мұғалімі

1. Түсінік хат

«Алгебра мен геометрияның негіздері: теңдеулер, өлшемдер және көпмүшелер арқылы есептерді шешу» авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты:

1. Оқушыларға теңдеулер мен теңсіздіктерді шешудің түрлі әдістерін түсіндіру.
2. Өлшем бірліктерінің қолданылуын және оларды есептерде қолдану дағдыларын қалыптастыру.
3. Бірмүшелер мен көпмүшелерді қолдана отырып, есептерді ықшамдауды және шешуді үйрету.
4. Қысқаша көбейту формулаларын меңгеру және оларды қолдану арқылы есептер шығару дағдыларын дамыту

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушының жеке қабілеттерін дамыту, оқушыларды практикалық іскерлікке баулу;
2. Көпмүшелер тарауын теориялық негіздеу;
3. Жалпы логикалық – ойлау мәдениетін дамыта отырып, оқушының математикаға деген қызығушылықтарын арттыру;
4. Есептер шығаруда қысқаша көбейту формулаларын пайдалана білуді үйрету;
5. Есептерді шығаруда топтастыру тәсілімен танысу;
6. Есептерді шешудің дәстүрлі емес әдіс-тәсілдерімен танысу;
7. Білім мен іскерлік дағдысын кеңейту, әр түрлі проблемалық ситуацияларды шешу дағдыларын қалыптастыру;
8. Игерген білімдерін болашақта қолдана білуге жетілдіру.

Бағдарламаның өзектілігі: Бағдарлама оқушыларына алгебраның негізгі тұжырымдарын, теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу әдістерін, өлшем бірліктері мен көпмүшелерді пайдалану дағдыларын дамытуға бағытталған. Математиканың осы салалары күнделікті өмірде, ғылыми зерттеулерде және техникалық есептеулерде кеңінен қолданылады. Оқушыларды математикалық ойлау қабілетін жетілдіру, есептерді тиімді шешу тәсілдерін меңгерту, сондай-ақ абстрактілі ұғымдар мен практикалық дағдыларды үйлестіре отырып, олардың танымдық белсенділігін арттырады. Бұл бағдарлама жастардың математикалық сауаттылығын арттырып, болашақта тереңірек ғылыми білім алуға негіз қалайды.

Жұмыстың жаңалығы: бұл пәндердегі негізгі түсініктер мен әдістердің тиімді қолданылуын көрсету. Теңдеулер, өлшемдер және көпмүшелер арқылы есептерді шешу барысында математикалық логика мен әдіснаманың қолданылуындағы жаңашылдықтарға назар аудару маңызды. Жұмыста теңдеулерді шешу, геометриялық фигуралардың өлшемдерін есептеу және көпмүшелерді пайдалану арқылы нақты есептерді шешу әдістемесі қарастырылады. Сонымен қатар, бұл әдістерді практикада қолдану кезінде кездесетін қиындықтар мен оларды шешу жолдары ұсынылады.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бұл бағдарлама оқушыларының математика пәнінен білімін тереңдетуге бағытталған ғылыми негіздерге сүйенеді. Ол алгебраның негізгі ұғымдарын, теориялық білімді және практикалық дағдыларды үйлестіреді. Бағдарламада ұсынылған әдістемелік тәсілдер, қазіргі білім беру стандарттарына және педагогикалық инновацияларға негізделген. Теория мен практиканы ұштастырып, оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін, логикалық және абстрактілі ойлауды дамытуға бағытталған тапсырмалар мен жаттығулар ұсынылған.

Ғылыми деңгейде бағдарлама математикалық пәндердің жүйелі түрде оқытылуын қамтамасыз етеді, оны қолдану барысында оқушылар математикалық ұғымдарды нақты өмірде қолдануға, проблемаларды шешуде өз бетінше әрекет етуге дағдыланады. Әдістемелік тұрғыдан алғанда, оқу процесі әртүрлі оқыту формаларын (лекция, практикалық сабақтар, практикумдар, есептер шығару) қамтиды, бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады және олардың ғылыми әдістерге деген түсінігін тереңдетеді.

Күтілетін нәтижесі:

1. Теңдеулер мен теңсіздіктердің ережелерін біледі және оларды есептерде қолдана алады.
2. Өлшем бірліктері мен олардың әртүрлі түрлерін түсінеді және өлшемдерді есептерде қолдана алады.
3. Бірмүшелер мен көпмүшелерге амалдар жасауды үйренеді.
4. Қысқаша көбейту формулаларын тиімді пайдаланып, есептерді шығара алады.
5. **Математикалық дағдыларды жетілдіру:**
 - Оқушылар теңдеулер мен теңсіздіктерді шешу әдістерін меңгереді және оларды түрлі есептерде қолдана алады.
 - Өлшем бірліктері туралы түсінік қалыптасып, олардың түрлерін және қолдану тәсілдерін біледі.
 - Бірмүшелер мен көпмүшелерді ықшамдап, олармен амалдар жасау дағдыларын меңгереді.
6. **Логикалық ойлау қабілетін дамыту:**
 - Оқушылар математикалық есептерді шешу барысында логикалық ойлау мен талдау дағдыларын арттырады.
 - Қысқаша көбейту формулаларын пайдалану арқылы есептерді тиімді шешу жолдарын үйренеді.
7. **Теория мен практиканы байланыстыру:**
 - Теориялық білімдерді практикалық есептер мен жаттығулар арқылы қолдану арқылы оқушылардың есеп шығару дағдылары нығайтылады.
 - Оқушылар математиканың күнделікті өмірдегі қолданылуын және маңызды рөлін түсінеді.
8. **Математикалық сауаттылықтың артуы:**
 - Оқушылардың математикалық сауаттылығы артатын болады, бұл оларға әрі қарай терең ғылыми білім алу мен түрлі салаларда қолдануға негіз бола алады.
9. **Топтық және жеке жұмыс дағдылары:**
 - Жұмыс барысында оқушылар топпен және жеке түрде тиімді жұмыс істеуді, бірлесіп шешім қабылдауды, өз идеяларын дәлелдей білуді үйренеді.

Бағыттылық аспектілері:

1. **Білім беру бағыты:**
 - **Алгебралық білім беру:** Оқушыларға теңдеулер, теңсіздіктер, бірімүшелер мен көпмүшелер сияқты алгебралық ұғымдарды жүйелі түрде түсіндіру. Бұл бағыт математикалық білімнің терең негізін қалыптастыруға бағытталған.
 - **Өлшем бірліктері:** Оқушыларға әртүрлі өлшем бірліктері мен олардың есептердегі қолданылуын түсіндіру, математикалық есептерді шешуде өлшем бірліктерін дұрыс қолдануға дағдыландыру.
2. **Дамыту бағыты:**

- **Логикалық ойлау:** Оқушылардың математикалық логикасын дамыту, теңдеулерді шешу мен амалдар жасауда дұрыс стратегиялар мен тәсілдерді таңдау дағдыларын қалыптастыру.
- **Шығармашылық және сыни ойлау:** Математикалық есептер мен мәселелерді шешуде шығармашылық көзқарас пен сыни ойлау қабілеттерін дамыту.
- 3. **Практикалық бағыт:**
 - **Қолданбалы дағдыларды дамыту:** Оқушыларға математикалық білімді күнделікті өмірде қолдануға мүмкіндік беру. Өлшем бірліктерін, теңдеулерді және басқа да математикалық амалдарды тұрмыстық жағдайларда пайдалану дағдыларын дамыту.
 - **Есептерді шешу тәжірибесі:** Теориялық білім мен практикалық дағдыларды біртұтас түрде қолдана отырып, оқушылардың есептер шығару тәжірибесін байыту.
- 4. **Жеке тұлғаны дамыту бағыты:**
 - **Академиялық дағдыларды жетілдіру:** Оқушылардың математикалық пәндер бойынша ғылыми ойлау қабілетін дамыту, олардың математикалық сауаттылығын арттыру.
 - **Өзіндік жұмыс және ынталандыру:** Оқушыларға өзіндік жұмыс жасау мүмкіндігін беру арқылы оларды өз бетінше білім алуға ынталандыру, өз қабілеттерін дамытуға бағыттау.
- 5. **Әлеуметтік бағыт:**
 - **Топтық жұмыс және коммуникация:** Оқушылардың топта жұмыс істеу, бірлесіп шешім қабылдау және математикалық идеялармен бөлісу дағдыларын қалыптастыру.
 - **Әлеуметтік қажеттілік:** Математиканың күнделікті өмірде, кәсіптік салаларда, технология мен ғылымда қажеттілігі мен қолданылуы туралы түсінік беру.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Алгебра мен геометрияның негіздері: теңдеулер, өлшемдер және көпмүшелер арқылы есептерді шешу» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте сабақ беретін математика пәні мұғалімдеріне арналған.

Бағдарламаның маңыздылығы: Қазіргі заман математика ғылымының өте кең, жан-жақты тараған кезеңі. Ал талапқа сай математикалық білім берудің басты шарты математикалық мәдениеттің деңгейін көтеру болып табылады.

Ұсынылып отырған 7 сынып оқушыларының кәсіби дайындық міндеттерін жүзеге асыруға көмектеседі. Таңдау курсы математикаға бейімі бар оқушының қызығушылығын, сұранысын стандартты емес есептер шешу әдістерінде танымдық қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған.

Оқушыларға ғылыми-техникалық идеяларды және ұғымдарды қабылдап, осы заманғы есептеу техникасының құрылысы мен жұмыс істеу принциптерін түсіну үшін, адамдардың практикалық қолданылымына қажетті есептеулерді білу үшін математикадан терең мағыналы дайындық қажет. Математиканы оқыту жүйесіндегі ұсынылып отырған бағдарламаның оқушылар үшін маңызы зор. Себебі, бағдарламада қарастырылатын есептер оқушының білім-біліктілігін, ұғымын жүйелеп, ойлау қабілетін арттыра отырып, тереңдете түседі. Төменгі сыныптан қалыптасып келе жатқан математикалық білімдерін тереңдетіп, оқушыларға есептердің шығару жолдарының тиімді тәсілдерін меңгеруіне көмектесіп, жоғары дәрежедегі білім көрсеткішіне жетуіне ықпал етеді.

Бағдарлама оқушылардың іскерлік дағдысын қалыптастыруда материалды жоғары дәрежеде меңгеруді көздейді. Оқушының өз бетімен жұмыс істеуге, логикалық ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі.

Оқушыларға терең және тиянақты білім беру, оқу пәндерін өзара байланыстыру, ойлау, пікірлесу, қабілеттерін дамытуға қатысты материалдарды ұштастыра оқыту арқылы оқушылардың білімдері мен икемділіктерін, өз ойларын жеткізе алу дағдыларын жетілдірудің мәні ерекше. Ұсынылып отырған бағдарлама арқылы әр оқушының есеп шығаруға қабілеті бар екенін көрсете отырып, олардың математикаға деген қызығушылықтарын ояту.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. Жүйелі және кешенді тәсіл:

- Бағдарлама алгебраның негізгі тақырыптарын жүйелі түрде қамтиды. Оқушыларды математиканың әртүрлі салалары бойынша терең әрі нақты біліммен қамтамасыз етеді: теңдеулер, теңсіздіктер, өлшем бірліктері, көпмүшелер және қысқаша көбейту формулалары.

- Әрбір бөлім теориялық және практикалық сабақтармен үйлесімді түрде берілген, бұл оқушыларға теориялық біліммен қатар практикалық дағдыларды да дамытуға мүмкіндік береді.

2. Қолданбалы және күнделікті өмірмен байланыстыру:

- Бағдарламада математикалық білімдерді тек теориялық тұрғыдан ғана емес, күнделікті өмірде де қолдануға бағытталған есептер мен тапсырмалар ұсынылған.

- Өлшем бірліктерін, теңдеулерді және басқа да математикалық амалдарды нақты өмірдегі проблемаларды шешуде қолдану, оқушылардың білімін өмірлік жағдайларға икемдеуге мүмкіндік береді.

3. Математикалық ойлау қабілетін дамыту:

- Оқушыларды логикалық және сыни ойлауға ынталандыратын тапсырмалар мен жаттығулар жиынтығы бар. Әрбір тақырып бойынша оқушылардың аналитикалық ойлау қабілеттерін дамыту мақсатында күрделі есептер мен тапсырмалар ұсынылады.

- Қысқаша көбейту формулалары мен көпмүшелерді қолдану арқылы оқушылардың шығармашылық және математикалық ойлауын тереңдетуге мүмкіндік беріледі.

4. Интерактивті оқыту әдістері:

- Бағдарламада теория мен практиканы ұштастыратын инклюзивті әдістер мен жаңа технологияларды қолдану көзделген. Оқушылардың қызығушылығын арттыратын интерактивті тапсырмалар, топтық жұмыс, онлайн ресурстар мен математикалық ойындар сияқты әдістер қарастырылған.

- Практикалық сабақтар мен есептерді шешу кезінде оқушылардың бір-бірімен тәжірибе алмасуы мен өзара көмек көрсету дағдылары дамиды.

5. Динамикалық және жеке оқыту:

- Әр оқушының оқу қарқыны мен деңгейін ескере отырып, жеке тапсырмалар мен қосымша материалдар ұсынылады. Бұл оқушылардың әртүрлі деңгейдегі қажеттіліктеріне сай оқытуды қамтамасыз етеді.

- Бағдарлама оқушылардың жеке қабілеттеріне қарай бейімделген тапсырмаларды орындауға мүмкіндік береді, сондай-ақ жеке өзіндік жұмыс үшін де кең орын беріледі.

6. Тұрақты бағалау және кері байланыс:

- Бағдарламаның әр кезеңінде оқушылардың білімін бағалау мен нәтижелерін анықтау үшін тесттер, бақылау жұмыстарын, практикалық тапсырмалар мен топтық жобалар түрінде бағалау әдістері қарастырылған.

- Әр сабақта оқушыларға кері байланыс беріліп, олардың даму деңгейі мен нәтижелері бойынша жеке кеңестер ұсынылады.

7. Математика мен ғылым арасындағы байланыс:

- Бағдарлама тек мектепте ғана емес, сондай-ақ ғылым мен технологияда, инженерия мен экономикада қолданылатын математикалық ұғымдар мен әдістерді зерттеуге мүмкіндік береді.

○ Оқушылар математиканың күнделікті өмірдегі және кәсіби салалардағы маңыздылығын түсінеді.

Курсты оқып-үйрену барысында оқушылар білуі тиіс:

- Теңдеуді шығарудың түрлі жолдарын.
- Формулаларды жатқа.
- Логикалық есептерді аналитикалық әдістермен шеше білу.
- Математикалық білімдерін жүйелеу, тереңдету, тұжырымдауға және нақтылау.
- Көпмүшелер ұғымын білуі тиіс.
- Көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу әдістерін есептер шығаруда пайдалана білуі қажет.
- Қысқаша көбейту формулаларын жатқа білу.
- Стандарт емес есептерді шығарудың дағдыларын меңгеруі тиіс.
- Математикалық иәдениеті мен білім сапасын арттыру тиіс.

Пәнаралық біріктіру:

1. Логикалық есептерді шығаруда геометриямен байланысы;
2. Элементар математиканың тарихпен байланысы;

Курсты ұйымдастыру формасы: традициялық сабақтар, лекциялық, семинарлық, математикалық ойындар, интеллектуалдық ойындар, практикалық сабақтар.

Оқушылардың танымдық іс-әрекеттерін ұйымдастыру формалары: жекелей, топпен.

Ұйымдастыру формасы:

1. **Теориялық сабақтар:**

- Математикалық ұғымдарды түсіндіру, жаңа тақырыптарды таныстыру, білімді меңгеру.

2. **Практикалық сабақтар:**

- Оқушыларға теориялық білімді қолдана отырып, есептер шығару, тапсырмаларды орындау.

3. **Практикумдар:**

- Қолданбалы есептер мен мәселелерді шешу арқылы оқушылардың дағдыларын жетілдіру.

4. **Топтық және жеке жұмыс:**

- Оқушылардың топпен немесе жеке жұмыс істей отырып, өзара пікір алмасуы, тапсырмаларды бірігіп шешуі.

5. **Кері байланыс:**

- Оқушылардың білім деңгейін бағалау және оларға қажетті түзетулер мен кеңестер беру.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Лекция әдісі: Теориялық түсініктер мен жаңа тақырыптарды баяндау, негізгі ұғымдарды анықтау.

Практикалық жұмыс: Оқушыларға есептер мен тапсырмаларды орындау арқылы теорияны практикалық тұрғыдан меңгерту.

Топтық жұмыс: Оқушылардың бірігіп жұмыс істей отырып, тапсырмаларды шешуі, өзара талқылауы, идеялармен алмасуы.

Дебат және пікірталас: Математикалық мәселелер бойынша оқушылардың ой-пікірлерін талқылау, сыни ойлау дағдыларын дамыту.

Мұғалімнің бағыттауымен жұмыс: Оқушыларға тапсырмалар бергенде мұғалімнің жеке бағыттауы, көмек көрсету.

Интерактивті әдістер: Математикалық ойындар, онлайн ресурстар, тесттер арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру.

Кері байланыс: Оқушылардың жұмысын бағалау, олардың түсінбеген тұстарын анықтап, түзетуге бағытталған кеңестер беру.

Жобалық жұмыс: Оқушылардың алған білімдерін өмірлік жағдайларға байланысты қолдана отырып, жобалар жасау.

Оқу курсының тақырыптарының мазмұны 7 сынып \аптасына 1 сағат\

I ТАРАУ. Теңдеу және теңсіздіктер (8 сағат)

Теңдеу туралы түсінік. Теңдеуді шешудің негізгі ережелері. Теңдеуді шешудің басқа ережелері. Пропорциялар. Теңдеулерді көбейткіштерге жіктеу арқылы есептерді шешу. Безу теоремасы. Горнер схемасы. Теңсіздіктерді шешу

II ТАРАУ. Өлшем бірліктер (7 сағат)

Ондық қосымшалар. Ұзындықты өлшеу бірліктері. Массаны өлшеу бірліктері. Ауданды өлшеу бірліктері. Көлемді өлшеу бірліктері. Уақытты өлшеу бірліктері. Уақытты өлшеу бірліктері. Қызығушылар үшін.

III ТАРАУ. Бірмүше және көпмүшелерге амалдар (6 сағат)

Санды және әріпті өрнектеу ұғымы. Бөлшектерді қысқарту. Бүтін және бөлшек өрнектерді ықшамдау. Ұқсас қосылғыштарды біріктіру. Бірмүшені көпмүшеге көбейту. Ортақ көбейткішті жақша алдына шығару. Топтау әдісі.

IV ТАРАУ. Көбейткіштерге жіктеу (6 сағат)

Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу. Көпмүшені көпмүшеге көбейту. Көпмүшені стандарт түрге келтіру. Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу. Көпмүшені көпмүшеге бөлу.

V ТАРАУ. Қысқаша көбейту формулалары (7 сағат)

Қысқаша көбейту формулалары. $a^2 - b^2$ формуласын пайдаланып, есептер шығару. $(a \pm b)^2$ формуласын пайдаланып, есептер шығару. $(a \pm b)^3$ формуласын пайдаланып, есептер шығару. $a^3 \pm b^3$ формуласын пайдаланып, есептер шығару. Қысқаша көбейту формуласын пайдаланып, көпмүшені көбейткіштерге жіктеу.

5. Нормативті бөлім

«Алгебра мен геометрияның негіздері: теңдеулер, өлшемдер және көпмүшелер арқылы есептерді шешу» таңдау курсының оқу-тақырыптық жоспары

№	Сабақтың тақырыбы	Оқу мақсаты	Сағат саны			Күтілетін нәтижесі
I ТАРАУ. ТЕҢДЕУ ЖӘНЕ ТЕҢСІЗДІКТЕР (8 САҒАТ)						
1	Кіріспе. Теңдеу туралы түсінік	Теңдеудің негізгі ұғымдарын және қасиеттерін түсіндіру	1	1		Теңдеудің мәні мен түрлерін түсінеді.
2-3	Теңдеуді шешудің негізгі ережелері	Теңдеулерді шешудің негізгі әдістерін меңгерту	2	1	1	Теңдеулерді шешудің негізгі ережелерін қолдана алады.
4	Теңдеулерді көбейткіштерге жіктеу арқылы есептерді шешу	Теңдеулерді көбейткіштерге жіктеу әдісін үйрету			1	Теңдеулерді көбейткіштерге жіктеп, шешім табуды үйренеді.
5	Пропорциялар	Пропорцияларды шешу әдістерін түсіндіру	1	1		Пропорцияларды шешудің әдістерін қолдана алады.
6	Безу теоремасы	Безу теоремасының	1		1	Безу теоремасын

		қолданылуын түсіндіру				қолдана отырып, есептер шығара алады.
7	Горнер схемасы	Горнер схемасын түсіндіру	1		1	Горнер схемасын қолдану арқылы көпмүшелерді оңай бөлшектеуге үйренеді.
8	Теңсіздіктерді шешу	Теңсіздіктерді шешу әдістерін меңгерту	1	1		Теңсіздіктерді шешуді меңгереді.
II ТАРАУ. ӨЛШЕМ БІРЛІКТЕР (7 САҒАТ)						
9	Ондық қосымшалар	Ондық қосымшаларды пайдалану ережелерін үйрету	1		1	Ондық қосымшаларды есептерде қолданады.
10	Ұзындықты өлшеу бірліктері	Ұзындықты өлшеу бірліктерін түсіндіру	1	1		Ұзындықты өлшеу бірліктерін дұрыс қолданады.
11	Массаны өлшеу бірліктері	Массаны өлшеу бірліктерін меңгерту	1		1	Массаны өлшеу бірліктерін есептерде қолданады.
12	Ауданды өлшеу бірліктері	Ауданды өлшеу бірліктерін түсіндіру	1	1		Ауданды өлшеу бірліктерін дұрыс қолданады.
13	Көлемді өлшеу бірліктері	Көлемді өлшеу бірліктерін үйрету	1		1	Көлемді өлшеу бірліктерін есептерде қолданады.
14	Уақытты өлшеу бірліктері	Уақытты өлшеу бірліктерін түсіндіру	1		1	Уақытты өлшеу бірліктерін дұрыс қолданады.
15	Жылдамдықты өлшеу бірліктері	Жылдамдықты өлшеу бірліктерін меңгерту	1		1	Жылдамдықты өлшеу бірліктерін есептерде қолданады.
III ТАРАУ. БІРМҮШЕ ЖӘНЕ КӨПМҮШЕЛЕРГЕ АМАЛДАР (6 САҒАТ)						
16	Санды және әріпті өрнектеу ұғымы	Санды және әріпті өрнектердің түсінігін қалыптастыру	1	1		Санды және әріпті өрнектерді жазып, олардың мағынасын түсінеді.
17	Бөлшектерді қысқарту	Бөлшектерді қысқартудың әдістерін үйрету	1	1		Бөлшектерді қысқартуды меңгереді.
18	Бүтін және бөлшек өрнектерді ықшамдау	Өрнектерді ықшамдап жазу әдістерін түсіндіру	1	1		Өрнектерді ықшамдап, есептерде қолданады.
19	Ұқсас қосылғыштарды	Ұқсас	1	1		Ұқсас

	біріктіру	қосылғыштарды біріктіру тәсілін үйрету				қосылғыштарды біріктіруді меңгереді.
20	Бірмүшені көпмүшеге көбейту	Бірмүшелермен көпмүшелерге амалдар жүргізуді үйрету	1		1	Бірмүшені көпмүшеге көбейтуді меңгереді.
21	Ортақ көбейткішті жақша алдына шығару	Ортақ көбейткішті шығару әдісін меңгерту	1		1	Ортақ көбейткішті жақша алдына шығаруды үйренеді.
IV ТАРАУ. КӨБЕЙТКІШТЕРГЕ ЖІКТЕУ (6 САҒАТ)						
22	Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу	Көпмүшені көбейткіштерге жіктеудің әдісін үйрету	2	1	1	Көпмүшені көбейткіштерге жіктеуді меңгереді.
23	Көпмүшені көпмүшеге көбейту	Көпмүшені көпмүшеге көбейтуді үйрету	1		1	Көпмүшелерді көбейту дағдысы қалыптасады.
24	Көпмүшені стандарт түрге келтіру	Көпмүшені стандарт түрге келтіру әдісін меңгерту	1		1	Көпмүшені стандарт түрге келтіріп, есеп шығара алады.
25	Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу	Квадрат үшмүшелерді көбейткіштерге жіктеуді үйрету	1		1	Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктей алады.
26	Көпмүшені көпмүшеге бөлу	Көпмүшені көпмүшеге бөлу тәсілдерін үйрету	1		1	Көпмүшені бөлу әдістерін меңгереді.
V ТАРАУ. ҚЫСҚАША КӨБЕЙТУ ФОРМУЛАЛАРЫ (7 САҒАТ)						
27	Қысқаша көбейту формулалары	Қысқаша көбейту формулаларын түсіндіру	1		1	Қысқаша көбейту формулаларын қолдана алады.
28	$a^2 - b^2$ формуласын пайдаланып, есептер шығару	$a^2 - b^2$ формуласын қолдануды үйрету	2	1	1	$a^2 - b^2$ формуласын қолдану арқылы есептер шығарады.
29	$(a \pm b)^2$ формуласын пайдаланып, есептер шығару	$(a \pm b)^2$ формуласын қолдануды үйрету	1		1	$(a \pm b)^2$ формуласын қолдана алады.
30	$(a \pm b)^3$ формуласын пайдаланып, есептер шығару	$(a \pm b)^3$ формуласын қолдануды үйрету	1		1	$(a \pm b)^3$ формуласын қолдану арқылы есептер шығарады.
31	$a^3 \pm b^3$ формуласын пайдаланып, есептер шығару	$(a^3 \pm b^3)$ формуласын қолдануды үйрету	1		1	$a^3 \pm b^3$ формуласын қолдануды меңгереді

32	Қысқаша көбейту формуласын пайдаланып, көпмүшені көбейткіштерге жіктеу	Қысқаша көбейту формулаларын (мысалы, $(a+b)^2(a-b)^2$, (a^2-b^2) , $(a+b)(a-b)$) пайдалана отырып көпмүшелерді көбейткіштерге жіктеу дағдыларын қалыптастыру	1		1	Қысқаша көбейту формулаларын қолдана отырып көпмүшелерді көбейткіштерге жіктей алады.
Барлығы			34	12	22	

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім

Бағдарлама жалпы білім беретін мектептердегі математика пәні мұғалімдеріне арналған. **«Алгебра мен геометрияның негіздері: теңдеулер, өлшемдер және көпмүшелер арқылы есептерді шешу»** атты авторлық бағдарлама 5 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«ТЕҢДЕУ ЖӘНЕ ТЕҢСІЗДІКТЕР»** тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 8 сағатта: «Кіріспе. Теңдеу туралы түсінік», «Теңдеуді шешудің негізгі ережелері», «Теңдеулерді көбейткіштерге жіктеу арқылы есептерді шешу», «Пропорциялар», «Безу теоремасы», «Горнер схемасы», «Теңсіздіктерді шешу» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«ӨЛШЕМ БІРЛІКТЕР»** тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 7 сағат: «Ондық қосымшалар», «Ұзындықты өлшеу бірліктері», «Массаны өлшеу бірліктері», «Ауданды өлшеу бірліктері», «Көлемді өлшеу бірліктері», «Уақытты өлшеу бірліктері», «Жылдамдықты өлшеу бірліктері» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«БІРМҮШЕ ЖӘНЕ КӨПМҮШЕЛЕРГЕ АМАЛДАР» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 6 сабақта: «Санды және әріпті өрнектеу ұғымы», «Бөлшектерді қысқарту», «Бүтін және бөлшек өрнектерді ықшамдау», «Ұқсас қосылғыштарды біріктіру», «Бірмүшені көпмүшеге көбейту», «Ортақ көбейткішті жақша алдына шығару» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Төртінші бөлімі «**КӨБЕЙТКІШТЕРГЕ ЖІКТЕУ**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 6 сағатта: «Көпмүшені көбейткіштерге жіктеу», «Көпмүшені көпмүшеге көбейту», «Көпмүшені стандарт түрге келтіру», «Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктеу», «Көпмүшені көпмүшеге бөлу» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Бесінші бөлімі «**ҚЫСҚАША КӨБЕЙТУ ФОРМУЛАЛАРЫ**» Бұл бөлімдегі 7 сағатта: «Қысқаша көбейту формулалары», « $a^2 - b^2$ формуласын пайдаланып, есептер шығару», « $(a \pm b)^2$ формуласын пайдаланып, есептер шығару», « $(a \pm b)^3$ формуласын пайдаланып, есептер шығару», « $a^3 \pm b^3$ формуласын пайдаланып, есептер шығару», «Қысқаша көбейту формуласын пайдаланып, көпмүшені көбейткіштерге жіктеу» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Оқу үрдісінің маңызды бөліктерінің бірі. Оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білім деңгейін анықтап, оқыту сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Математика пәні бойынша оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау кезінде келесі тәсілдер қолданылуы мүмкін:

1. Білімді бақылау

- **Теориялық бақылау:** Сабақ барысында оқушылардың теориялық білімін тексеру үшін сұрақтар қойылып, олардың дұрыс жауап бергені немесе түсінікті екені бағаланады.
- **Практикалық бақылау:** Оқушылардың математикалық тапсырмаларды шешу барысында шеберліктері мен дағдылары бағаланады.

2. Қорытынды бақылау

- **Күнделікті тесттер мен сұрақтар:** Оқушылардың сабақ соңындағы білімдерін тексеру үшін қысқаша тесттер немесе сұрақтар қойылады.
- **Жазбаша жұмыстар мен тапсырмалар:** Сабақта алған білімдерін шығармашылық тапсырмаларда пайдаланып, күрделі есептерді шешу дағдыларын бақылау.

3. Оқушылардың өзіндік жұмысын бағалау

- **Дәптер мен дәптер жұмыстары:** Оқушылардың өз бетінше орындаған есептерін және жазбаша жұмыстарын тексеру. Бұл оқушының тапсырманы дұрыс және толық орындау қабілетін анықтауға көмектеседі.
- **Үй тапсырмаларын орындау:** Оқушылардың үй тапсырмаларын уақытында және дұрыс орындауы бағаланады.

4. Кері байланыс беру

- **Сабақтан кейінгі талқылау:** Оқушылармен сабақ қорытындысында тапсырмалар мен есептер бойынша талқылау өткізіп, олардың қиындықтарды түсіну деңгейін анықтау.
- **Жеке кеңес беру:** Егер оқушы қандай да бір тақырыпта қиындықтар туындаса, жеке кеңес беру немесе қосымша түсіндіру ұйымдастыру.

5. Сараланған бағалау

- **Қалыптастырушы бағалау:** Оқушының білімін дамытуды мақсат етіп қойып, тапсырмалар мен жұмыс нәтижелерін түрлі деңгейлерде бағалау.
- **Суммативті бағалау:** Нақты бір кезең немесе тарау бойынша оқушының білімін жиынтық түрде бағалау.

6. Бағалау критерийлері

Оқушылардың жетістіктерін бағалау кезінде нақты критерийлерді белгілеу маңызды. Мысалы:

- **Тақырыпты меңгеру деңгейі:** Оқушының тақырыпты қаншалықты түсінгені.
- **Есептерді шешу дағдылары:** Оқушының математикалық есептерді шешу жылдамдығы мен дәлдігі.
- **Өрнектер мен формулаларды қолдану:** Қысқаша көбейту формулаларын немесе басқа математикалық заңдылықтарды дұрыс қолдану.
- **Өз ойын жүйелі түрде жеткізу:** Оқушының тапсырмалар мен сұрақтарға жауап берудегі дәлдігі мен логикалық тізбегі.

7. Бағалау түрлері

- **Сандық бағалау:** Әдетте, оқушылардың жұмысы балдық жүйе бойынша бағаланады (мысалы, 1-ден 5-ке дейін немесе 0-ден 100-ге дейін).
- **Сипаттамалық бағалау:** Оқушылардың жетістіктері сөзбен немесе сөздік шкала арқылы бағаланады (мысалы, «жақсы», «қанағаттанарлық», «қанағаттанарлықсыз»).

8. Оқу жетістіктерін бағалаудың артықшылықтары

- **Оқушының дамуын қадағалау:** Бағалау арқылы оқушының білім деңгейін уақыт өте келе бақылауға болады.
- **Тапсырмалардың күрделілігін бағалау:** Оқушылардың тапсырмаларды қаншалықты қиындықпен орындағанын және оларда қандай жетістіктер бар екенін көруге болады.
- **Оқу нәтижелерін жақсарту:** Оқушыларды бағалауға негізделген кері байланыс оқу сапасын жақсартуға мүмкіндік береді.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау – оқу үдерісінің тиімділігін арттыру және оқушының дамуына ықпал ету мақсатында маңызды.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Теңдеудің мәні мен түрлерін түсінеді	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Теңдеулерді шешудің негізгі ережелерін қолдана алады	«Робин раунд»
	Теңдеулерді көбейткіштерге жіктеп, шешім табуды үйренеді	«Бірін-бірі мадақтау»
	Безу теоремасын қолдана отырып, есептер шығара алады	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Горнер схемасын қолдану арқылы көпмүшелерді оңай бөлшектеуге үйренеді	«Табыс баспалдағы»
	Ондық қосымшаларды есептерде қолданады	«Өзіндік талдау»
	Массаны өлшеу бірліктерін есептерде қолданады	«+», «-», «қызықты» әдісі
	Көлемді өлшеу бірліктерін есептерде қолданады	«Ішкі бағалау»
	Жылдамдықты өлшеу бірліктерін есептерде қолданады	«Топтық талқылау»
	Санды және әріпті өрнектерді жазып, олардың мағынасын түсінеді	«Қошемет»
	Өрнектерді ықшамдап, есептерде қолданады	«Түсініктеме»
	Ұқсас қосылғыштарды біріктіруді меңгереді	«Сәтті диалог»
Практикалық сабақтар үшін	Ортақ көбейткішті жақша алдына шығаруды үйренеді	«Түсініктеме»
	Көпмүшені көбейткіштерге жіктеуді меңгереді	«Үш шындық, бір өтірік»
	Квадрат үшмүшені көбейткіштерге жіктей	«Мозаика» әдісі

алады	
Көпмүшені бөлу әдістерін меңгереді	«Ауызша кері байланыс»
Қысқаша көбейту формулаларын қолдана алады	«Екі жұлдыз, бір тілек»
$a^2 - b^2$ формуласын қолдану арқылы есептер шығарады	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
$(a \pm b)^2$ формуласын қолдана алады	«Жазбаша түсініктеме»
$a^3 \pm b^3$ формуласын қолдануды меңгереді	«Үш ҚҚҚ»
Қысқаша көбейту формулаларын қолдана отырып көпмүшелерді көбейткіштерге жіктей алады	«Бір минуттық эссе»

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдер үшін:

1. В.Н. Егоркина «Математика» тестік есептер, шешімдер, жауаптар. 1-бөлім, Көкшетау «Келешек-2030»
2. Рустюмова И.П., Рустюмова С.Т. «Пособие для подготовки к единому национальному тестированию». Издание третье, исправленное, дополненное. Алматы, 2009
3. Рустюмова И.П., Рустюмова С.Т. «Тренажер для подготовки к единому национальному тестированию».
4. Математикадан сыныптан тыс жұмыс 6-8 кластарға арналған
5. Құдайбергенова, Г.Қ. – «Алгебра және геометрия: оқыту әдістемесі» – Алматы: "Жазушы", 2010.
6. Математика оқыту әдістемесі – 7 сынып: Математика мен геометрияны оқытудың негізгі қағидалары – Алматы: «ҚазМҰУ баспасы», 2013.
7. Атанов, М.А. – «Алгебра және геометрия бойынша әдістемелік құралдар» – Алматы: «Мектеп» баспасы, 2007.
8. Ержанова, К.А. – «Математика пәні бойынша оқыту технологиялары» – Алматы: «Жазушы», 2011.
9. Алдамбергенова, Г.А. – «Математика сабақтарында заманауи әдістер» – Алматы: «Білім», 2015.

Оқушылар үшін:

1. Асланбекова, С. – «Алгебра 7 сынып» – Алматы: «Мектеп», 2017.
2. Тұрысбекова, С. – «Геометрия 7 сынып» – Алматы: «Атамұра», 2019.
3. Ахметова, Р. – «Математикадан есептер жинағы 7 сынып» – Алматы: «Ұлттық аударма бюросы», 2018.
4. Таңатаров, Б. – «Алгебра және геометрия негіздері» – Алматы: «Дәуір», 2016.
5. Математика 7 сынып: Оқу құралы – Редакторлар: Әбдіманапова, С.А. және т.б. – Алматы: «Білім», 2015.
6. Құрманова, Р.Б. – «Математикадан 7 сыныпқа арналған тесттер мен жаттығулар» – Алматы: «Мектеп», 2017.
7. «Математика. 7 сынып. Оқулық» – Алматы: «Мектеп», 2019.
8. Соңғы жаңалықтар мен әдістемелік мақалалар – www.mathematics.kz.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлауды дамыту арқылы тілдік дағдыларын қалыптастыру»

9 сынып оқушыларына арналған
(аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат)

Пікір жазғандар: **Сариева К.Н.**, «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Т.У. Султанкулова., Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «Алматы облысы Білім басқармасының Талғар ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің директордың ғылыми-әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары, педагог-зерттеуші

Құрастырғандар: Алдыбаева Анаргүль Отаровна., Сапарәлі Айгерім Қонысбекқызы -

Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «Алматы облысы Білім басқармасының Талғар ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері

1. Түсінік хат

«Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлауды дамыту арқылы тілдік дағдыларын қалыптастыру» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу тілі арқылы сыни ойлау мен шығармашылық қабілеттерін дамыту, тіл мен ойлаудың өзара байланысын түсініп, мәтіндерді талдау, идеяны дамыту дағдыларын қалыптастыру.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамыту, ақпаратты талдап, бағалау және өз пікірлерін негіздей алатын деңгейге жеткізу.
2. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерді арттыру, ойлау шеңберін кеңейтіп, жаңа идеялар мен шешімдер ұсынуға ынталандыру.
3. Тіл мен ойлаудың байланысын түсіндіру.
4. Оқушыларға тіл арқылы ойлау, ой арқылы тілдің дамуы жайлы түсінік беру.
5. Оқушылардың мәтіндерді талдау және мазмұнын түсіну дағдыларын қалыптастыру, мәтіндерді терең түсініп, оның негізгі идеясын, құрылымын талдай алу қабілетін дамыту.
6. Оқушылардың идеяны дамыту және оны тілге түсіру, шығармашылық идеяларын жүйелі түрде дамыту және өз ойын нақты әрі түсінікті түрде жеткізу дағдыларын қалыптастыру.
7. Жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын жетілдіру.
8. Оқушылардың сөздік қорын арттыру, грамматикалық және стилистикалық қателіктерді болдырмау арқылы тілдік дағдыларын жетілдіру.

Бағдарламаның өзектілігі: оқушыларға мәтіндерді терең талдап, өз пікірлерін негіздеп, оларды дұрыс және дәлелді түрде жеткізуге көмектеседі. Оқушылардың шығармашылық қабілеттер мен сыни ойлауды дамыту, болашақта кез келген салада тиімді жұмыс істеуіне, сондай-ақ, өзгермелі әлемге бейімделіп, инновациялық шешімдер қабылдай алуына мүмкіндік береді. Жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларының маңыздылығы қазіргі қоғамда сөз бен коммуникацияның рөлінің артуымен байланысты, сондықтан бұл бағдарлама оқушыларды креативті ойлауға, өз ойын еркін әрі сенімді түрде білдіруге үйретеді, олардың тілдік және когнитивті қабілеттерін дамытуға негізделген.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі:

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

1. **Шығармашылық және сыни ойлауды дамытуға негізделген жаңашыл тәсіл:** Бағдарлама оқушыларды дәстүрлі білім беру әдістерінен тыс, шығармашылық және сыни ойлау

дағдыларын дамытуға бағытталған. Бұл оқушылардың тек дайын білімді қабылдауы емес, өз бетімен зерттеп, ойлау қабілеттерін дамытуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бағдарламаның жаңашылдығы оқушыларды жүйелі түрде шығармашылық шешімдер табуға, идеяларды дамытып, оларды нақты мәтіндерге айналдыруға үйретуінде.

2. **Тіл мен ойлаудың интеграциясы:** Бағдарламада тіл мен ойлаудың өзара байланысы терең зерттеліп, оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыту үшін тілдік дағдыларды тиімді пайдалану тәсілдері қарастырылған. Бұл интеграция тілдің құрылымын, грамматикалық ережелерді ғана емес, сонымен қатар оны шығармашылық тұрғыда қолдануды қамтиды.

3. **Ғылыми негізделген әдіс-тәсілдер:** Бағдарлама оқыту әдістері мен техникалары ғылыми тұрғыдан дәлелденген зерттеулер мен педагогикалық теорияларға негізделген. Әсіресе, сыни ойлау және шығармашылық қабілеттерді дамытуға арналған психологиялық және педагогикалық әдіс-тәсілдер қолданылып, оқушылардың интеллектуалдық дамуына әсер ету мақсатында когнитивті психология мен білім беру теориясының соңғы жетістіктері ескерілген.

4. **Креативті ойлауды дамыту үшін инновациялық құралдар:** Бағдарламада оқушыларды жаңа идеяларды ойлауға ынталандыратын түрлі инновациялық әдіс-тәсілдер, яғни, дизайн ойлауы (design thinking), жобалық әдіс және диалогтік оқыту сияқты қазіргі заманғы білім беру әдістері қолданылады.

5. **Оқушыларды жеке тұлға ретінде дамыту:** Бағдарлама оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, олардың шығармашылық әлеуетін толық ашуға бағытталған. Бұл әдіс білім алушылардың жеке қызығушылықтары мен қабілеттерін ескере отырып, оқу процесін индивидуализациялауға мүмкіндік береді.

Осының барлығы бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығын айқындайды, өйткені ол заманауи білім беру әдістерін тиімді қолдану арқылы оқушылардың тілдік, шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамытады.

Бағдарлама бойынша күтілетін нәтижелер:

1. Оқушылардың сыни ойлау және шығармашылық қабілеттерін дамытады.
2. Заманауи ақпараттық құралдарды қолдану арқылы білімді игереді.
3. Білімді жүйелеу және оқу материалдарын құрылымдау дағдылары.
4. Ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарға бағдарланады.
5. Білім алуға және өздігінен даму процесіне қызығушылықты арттырады.
6. Білім беру мазмұнына әртүрлі пәндер мен салаларды интеграциялайды.
7. Оқушылардың жеке даму траекториясын құруға ықпал етеді.
8. Тұлғалық және патриоттық тәрбиені нығайтады.
9. Тілдік және қарым-қатынас дағдыларын дамытады.

Бағыттылық аспектілері:

1. Жеке тұлғасын дамыту және тәрбиелеу: Оқушылардың шығармашылық, сыни және тұлғалық қасиеттерін дамыту.
2. Балалардың психофизиологиялық және әлеуметтік денсаулығын сақтау: Денсаулықты сақтауға бағытталған оқыту әдістерін енгізу.
3. Экономикалық, экологиялық, этнопедагогикалық және психологиялық бағыттылық: Қазіргі заман талабына сай кешенді білім беру мазмұнын қалыптастыру.
4. Гуманистік, интеграциялық және инновациялық тәсілдерге сәйкестік: Оқытудың адамгершілік, жаңашылдық және жан-жақтылық қағидаттарын сақтау.
5. Ғылым талаптарына сәйкестік: Бағдарламаның ғылыми негізділігі мен әдістемелік дұрыстығын қамтамасыз ету.
6. Жұмыстың әдіснамалық негізінің бірлігі: Барлық деңгейде оқыту мазмұнының өзара үйлесімділігін сақтау.
7. Нәтижелердің дұрыстығы мен сенімділігі: Бағдарлама арқылы алынатын білім мен дағдылардың нақты және өлшенетін болуы.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлауды дамыту арқылы тілдік дағдыларын қалыптастыру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін беретін, негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс бағдарламасы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге бағытталған. Әр тапсырма білім алушылардың тіл мәдениетін меңгеруі мен коммуникативтік қабілеттерін дамытуды көздеп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруды көздейді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте сабақ беретін қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдеріне арналған.

Бағдарламада әр сабақ жоспарлары оқушылардың мәтінге құрылымдық талдау жасау дағдыларын дамытуға және оқушылардың мәтінмен жұмыс істеу қабілетін жетілдіруге, дәлелді пікір білдіру және оны негіздеу дағдыларын қалыптастыруға, синонимдер мен антонимдерді дұрыс қолдануын қамтамасыз етіп, сөздік қорларын байытуға көмектеседі (№1 Қосымша).

БАҒДАРЛАМА МАЗМҰНЫ

Бағдарламаның маңыздылығы:

1. **Ұлттық құндылықтарды дәріптеу:**

- Тіл мен әдебиеттің ұлттық болмыстағы рөлі: Қазақ тілінің ұлттық болмысы мен әдеби мұраларын сақтап, оларды болашақ ұрпаққа жеткізу.
- Тұлғалық және патриоттық тәрбие беру: Оқушылардың өз елін сүйуге, ұлттық болмысын мақтан тұтуға тәрбиелеу.
- Тарихи сананы дамыту: Қазақ халқының тарихы мен мәдениетін тануға негізделген білім беру.
- Жалпы адами құндылықтарды нығайту: Ұлттық құндылықтарды жалпы адамзаттық құндылықтармен үйлестіру.
- Мәдениетті сақтау мен насихаттау: Қазақ мәдениеті мен салт-дәстүрлерін сақтау және дамыту.

2. **Қазіргі заман талабына сай білім беру:**

- Заманауи білім беру әдістерін қолдану арқылы оқушылардың жаңа технологияларды меңгеруіне және уақыт талабына сәйкес білім алуына жағдай жасау.

Бағдарламаның ерекшеліктері: Бағдарламада тілдік, шығармашылық және сыни ойлау дағдылары біріктірілген. Бағдарлама сабақ барысында оқушыларды белсенді ететін интерактивті әдістер мен зерттеушілік жұмыстарды қолдануға, қазақ халқының ұлттық болмысы мен мәдениетін дәріптеуге, ұлттық дәстүрлерді жаңғыртуға, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға мүмкіндік беретін тапсырмалар мен әдістемелерді енгізуге, әр оқушының жеке қабілеттерін, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеріп, оқыту процесін ұйымдастыруға, сабақтар практикалық міндеттерді шешуге және оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға бағытталған.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

1. Білуі тиіс:
 - Қазақ тілі мен әдебиетінің негізгі ұғымдары мен ережелерін.

- Тіл мен ойлаудың өзара байланысын.
- Ұлттық құндылықтардың маңыздылығын.
- 2. Меңгеруі тиіс:
 - Мәтіндерді сыни тұрғыдан талдау және түсіну.
 - Көркем және ғылыми мәтіндермен жұмыс істеу әдістерін.
 - Шығармашылық ойлауды дамыту тәсілдерін.
- 3. Сипаттай білуі тиіс:
 - Қазақ халқының ұлттық дәстүрлері мен салт-ғұрыптарының ерекшеліктерін.
 - Әдеби шығармалардағы негізгі идеялар мен астарлы мағыналарды.
 - Мәтін құрылымы мен оның мазмұндық элементтерін.
- 4. Қолдана алуы тиіс:
 - Сөздік қорын тиімді пайдалана отырып, өз ойын дәлелді түрде жеткізу.
 - Зерттеу және шығармашылық жұмыстарды жүргізу.
 - Заманауи технологияларды оқу процесінде қолдану.

Курстың зерттеу нысандары:

1. Қазақ халқының ұлттық дәстүрлері мен салт-ғұрыптары:
 - Ұлттық мәдениет пен әдет-ғұрыптарды зерттеу.
 - Тарихи және қазіргі заманғы дәстүрлердің сабақтастығын қарастыру.
2. Тарихи және әдеби дереккөздер:
 - Әдеби және тарихи материалдарды сыни тұрғыдан зерттеу.
 - Дереккөздер арқылы тарихи сананы қалыптастыру.
3. Қазақ халқының ұлттық киімдері мен тұрмыстық заттары:
 - Ұлттық киімдердің эстетикалық және мәдени мәнін зерттеу.
 - Тұрмыстық заттардың қолданылуы мен символдық мағынасын түсіну.
4. Ұлттық құндылықтардың заманауи тұрғыда қолданылуы:
 - Ұлттық құндылықтардың қазіргі білім беру мен мәдени өмірде рөлін қарастыру.
 - Заманауи тұрғыда ұлттық ерекшеліктерді дәріптеу.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

1. Зерттеу жұмыстары:
 - Оқушылардың дереккөздермен жұмыс істеп, мәліметтерді сыни тұрғыда талдауы.
 - Ғылыми жобалар мен мәселелік тақырыптарды зерттеу.
2. Шығармашылық жазбаша жұмыстар:
 - Эссе, әңгіме, сипаттау мәтіндерін жазу.
 - Шығармашылық ойлауды дамытуға арналған тапсырмалар.
3. Диктанттар:
 - Тілдік дағдыларды жетілдіру үшін жазбаша тапсырмалар.
 - Орфографиялық және пунктуациялық сауаттылықты тексеру.
4. Тестілеу:
 - Білімді объективті бағалау үшін түрлі форматтағы тест тапсырмаларын қолдану.
 - Өз бетінше және топтық тестілер өткізу.
5. Рефераттарды қорғау:
 - Оқушылардың тақырыпты терең түсініп, өз ойларын жүйелі жеткізе білуін бағалау.
 - Жеке және топтық рефераттарды таныстыру.
6. Презентация құрастыру:
 - Заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы тақырыпты визуалды көрсету.
 - Жұмыстың мазмұнын құрылымдау және идеяларды жеткізу.

Негізгі әдістер:

1. Жеке ізденушілік әдістер:
 - Оқушылардың өз бетінше ақпарат іздеуі, талдауы және қорытынды шығаруы.
 - Жеке шығармашылық тапсырмаларды орындау.

2. Интернет ресурстары мен жаңа ақпараттық технологиялар:
 - Заманауи технологиялар арқылы ақпарат іздеу, оны өңдеу және таныстыру.
 - Онлайн платформалар мен қосымшаларды қолдану.
3. Сыни ойлау әдістері:
 - Оқушылардың логикалық және шығармашылық ойлауын жетілдіру.
 - Проблемалық жағдайларды шешуге бағытталған әдістер.
4. Интерактивті әдістер:
 - Топтық талқылау, миға шабуыл, дебат, рөлдік ойындар.
 - Оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету.

Педагогикалық тәсілдер:

1. Деңгейлеп оқыту тәсілі:
 - Әр оқушының білім деңгейіне сәйкес тапсырмалар беру.
 - Білімді игерудің біртіндеп күрделенуін қамтамасыз ету.
 2. Құндылыққа бағытталған тәсіл:
 - Оқушыларды ұлттық және жалпы адами құндылықтарды құрметтеуге тәрбиелеу.
 - Құндылықтарға негізделген тапсырмалар енгізу.
 3. Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл:
 - Әр оқушының жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеру.
 - Олардың қабілеттерін дамытуға қолайлы жағдай жасау.
 4. Коммуникативтік тәсіл:
 - Тілдік және қарым-қатынас дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалар.
 - Диалог, пікірталас, топтық жұмыс арқылы тілдік қарым-қатынасты жетілдіру.
 5. Іс-әрекеттік тәсіл:
 - Теорияны тәжірибемен байланыстыра отырып, нақты әрекеттер жасауға бағыттау.
 - Практикалық тапсырмалар арқылы оқу нәтижелерін жақсарту.
- Бұл әдістер мен тәсілдер бағдарламаның мақсаттары мен міндеттеріне толық сәйкес келеді және оқушылардың білімін тереңдетуге, шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған.

6. Нормативті бөлім

**«Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлауды дамыту арқылы тілдік дағдыларын қалыптастыру» бағдарламасы
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
I-тарау: Тіл және шығармашылық негіздері (8 сағат)						
1	Тіл және ойлау: тілдің сыни ойлаудағы рөлі	Тіл мен ойлаудың өзара байланысын түсіндіру. Тілдің сыни ойлауды дамытудағы рөлін анықтау.	1	1		Тіл мен ойлау арасындағы байланысты сипаттай алады.
2	Мәтінмен жұмыс: мазмұнын талдау және түсіну	Мәтін мазмұнын түсінуге арналған дағдыларды қалыптастыру	1	1		Талдау арқылы мәтін құрылымын ажыратады
3	Сөздік қорды	Синонимдер мен	1		1	Синонимдер мен

	байыту: синонимдер мен антонимдерді қолдану	антонимдердің қолдану ерекшеліктерін меңгерту				антонимдерді сөйлемде дұрыс қолданады
4	Көркем суреттеу: теңеулер мен метафоралар жасау	Теңеулер мен метафоралардың мағынасын түсіндіру.	1		1	Көркем мәтіннен теңеулер мен метафораларды анықтайды
5	Мәтінге құрылымдық талдау жасау	Мәтіннің құрылымдық элементтерін (кіріс, негізгі бөлім, қорытынды) анықтауға үйрету.	1		1	Оқушылар мәтіннің құрылымдық элементтерін ажыратады
6	Тақырып таңдау: идеядан мәтінге	Тақырып таңдау және идеяны дамыту дағдыларын қалыптастыру	1		1	Оқушылар мәтінге тақырып таңдау дағдыларын меңгереді
7	Дәлелді пікір білдіру: өз ойыңды негіздеу	Дәлелді пікір білдіру және оны негіздеу дағдыларын қалыптастыру	1	1		Мәтіннен дәлелдер тауып, оларды өз ойларымен байланыстыра алады
8	Эссе жазу негіздері: жоспар құру және идеяны жеткізу	Эссе жазу құрылымын түсіндіру	1			Жоспар құруды меңгереді
II-тарау: Сыни ойлау және талдау (9 сағат)						
9	Шығармашылық жазу: қиялдан туған шағын әңгіме	Шығармашылық жазу дағдыларын дамыту.	1		1	Өз идеясын нақты әрі қызықты түрде жеткізе алады
10	Мәтінді өңдеу: логикалық байланыстар мен реттілікті сақтау	Оқушыларға мәтінді логикалық тұрғыда байланыстырып өңдеуді үйрету.	1		1	Оқушылар мәтінді өңдеу жолдарын түсінеді.
11	Ақпаратты талдау: шынайы және жалған деректерді ажырату	Шынайы және жалған ақпараттың белгілерін түсіндіру	1		1	Сыни тұрғыдан ойлап, деректерді талдай алады
12	Факт пен пікірді салыстыру: мәтіндік талдау	Факт пен пікірдің айырмашылығын түсіндіру	1		1	Мәтіндерден факт пен пікірді ажыратады
13	Көркем әдебиеттегі жасырын мағыналар	Көркем әдебиеттегі жасырын мағыналарды түсінуге үйрету	1	1		Астарлы ойларды түсіну қабілеттерін дамытады
15	Сұрақ қою дағдылары: тиімді сұрақ құрастыру	Оқушыларды сұрақ қоюдың маңыздылығымен таныстыру	1		1	Нақты, мағыналы және сыни сұрақтар құрастырады

16	Диалог құру: ойды айқын жеткізу жолдары	Оқушыларға диалог құрудың негізгі ережелері мен құрылымын үйрету	1			Оқушылар диалог құру ережелерін біледі
17-18	Пікірсайыс дағдылары: келісу және қарсы пікір айту	Оқушыларға пікірсайыстың негізгі қағидаларын түсіндіру.	2	1	1	Келісу және қарсы пікір айту дағдыларын меңгереді
III-тарау: Зерттеу және мәтін құру (9 сағат)						
19	Мәселелік тақырыптарға эссе жазу: сыни ойды білдіру	Оқушыларға мәселелік тақырыптарға сыни тұрғыдан эссе жазуды үйрету	1		1	Оқушылар эссе құрылымын дұрыс құрастыра алады
20	Тақырыптық зерттеу жүргізу және қорытынды жасау	Зерттеу нәтижелерін логикалық және нақты түрде ұсынуға үйрету.	1		1	Зерттеу жүргізудің негізгі кезеңдерін меңгереді
21	Кейіпкерге талдау: әдеби шығармалар арқылы сыни көзқарасты қалыптастыру	Әдеби кейіпкерлерді талдаудың әдістерін үйрету. Кейіпкердің мінезі, іс-әрекеті және құндылықтары арқылы сыни көзқарасты қалыптастыру.	1	1		Кейіпкердің әрекеттерін талдап, олардың мәнін түсінеді
22	Жағдаяттық тапсырмалар: сыни шешім қабылдау	Сыни ойлау арқылы шешім қабылдау дағдыларын дамыту	1	1		Жағдаяттарды талдау арқылы логикалық қорытынды жасайды
23	Сюжет құру: шығармашылық әңгіме жазу	Шығармашылық әңгіме жазу үшін сюжет құрудың негізгі қағидаларын түсіндіру	1		1	Оқушылар сюжет құрудың негізгі кезеңдерін түсінеді
24	Әлеуметтік мәселелерді талдау: топтық жоба қорғау	Оқушыларға әлеуметтік мәселелерді талдау дағдыларын үйрету.	1			Әлеуметтік мәселені зерттейді және талдайды
25	Әдеби бейнелерді жаңғырту: заманауи поэзия жазу	Әдеби бейнелерді жаңаша түсінуге және заманауи стильде бейнелеуге үйрету	1		1	Әдеби бейнелерді заманауи көзқараспен талдайды
26-27	Көркем мәтін бойынша сахналық қойылым дайындау	Көркем мәтінді түсініп, оны сахналық қойылымға бейімдеуді үйрету	1		1	Көркем мәтіннің мазмұнын сахналық қойылымға бейімдей алады
IV-бөлім: Шығармашылық жобалар және қорытынды (8 сағат)						
28	Көркем мәтін жазу: эссе, хат немесе әңгіме	Көркем мәтін жазудың негізгі әдістерін түсіндіру.	1	1		Көркем мәтіннің түрлерін түсінеді
29	Топтық талқылау:	Топтық талқылау	1		1	Топтық талқылауға

	ортақ идеяларды біріктіру	арқылы ортақ идеяларды біріктіру әдістерін үйрету				белсенді қатысады
30	Жарнама мәтінін құрастыру: креативті тәсілдер	Жарнама мәтінін құрастырудың негізгі принциптерін түсіндіру	1		1	Жарнама мәтінін құрастыру әдістерін меңгереді
31	Қоғамдық мәселелерді көтеретін пост жазу	Қоғамдық мәселелер туралы түсінік беру және оларды талдау қабілетін дамыту	1		1	Қоғамдық мәселелерді анықтап, оларды талдай алады
32	Шығармашылық байқау: ең үздік шығарманы анықтау	Өзара талқылау арқылы ең үздік шығарманы анықтау дағдыларын қалыптастыру.	1	1		Әріптестерінің жұмыстарына сыни тұрғыдан баға береді
33-34	Қорытынды сабақ: жеке және топтық жұмыстардың нәтижесін көрсету	Сабақ барысында меңгерген білімдері мен дағдыларын қорытындылау.	2	1	1	Өздерінің және топтық жұмыстарының нәтижелерін көрсетеді

7. Ақпараттық-әдістемелік бөлім

Бағдарлама жалпы білім беретін мектептердегі қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдеріне арналған және оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамытуды көздейді. Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын дамытуға, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге, тіл мен ойлаудың өзара байланысын түсінуге, мәтін мазмұнын талдап, идеяларды нақты әрі сауатты жеткізуге бағытталған, білім беру арқылы дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын **«Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлауды дамыту арқылы тілдік дағдыларын қалыптастыру»** атты авторлық бағдарлама 4 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Тіл және шығармашылық негіздері»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлім тілдік құралдарды меңгеріп, шығармашылық негіздерін қалыптастыруға бағытталады. Бөлімдегі 8 сағатта: «Тіл және ойлау: тілдің сыни ойлаудағы рөлі», «Мәтінмен жұмыс: мазмұнын талдау және түсіну», «Сөздік қорды байыту: синонимдер мен антонимдерді қолдану», «Көркем суреттеу: теңеулер мен метафоралар жасау», «Мәтінге құрылымдық талдау жасау», «Тақырып таңдау: идеядан мәтінге», «Дәлелді пікір білдіру: өз ойыңды негіздеу», «Эссе жазу негіздері: жоспар құру және идеяны жеткізу» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«Сыни ойлау және талдау»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар сыни талдау дағдыларын дамытады, ақпаратпен жұмыс істеп, пікір айту тәсілдерін меңгереді. Бөлімдегі 9 сағат: «Шығармашылық жазу: қиялдан туған шағын әңгіме», «Мәтінді өңдеу: логикалық байланыстар мен реттілікті сақтау», «Ақпаратты талдау: шынайы және жалған деректерді ажырату», «Факт пен пікірді салыстыру: мәтіндік талдау», «Көркем әдебиеттегі жасырын мағыналар», «Сұрақ қою дағдылары: тиімді сұрақ құрастыру», «Диалог құру: ойды айқын жеткізу жолдары», «Пікірсайыс дағдылары: келісу және қарсы пікір айту» тақырыптары

негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар арқылы оқытылады:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

Үшінші бөлім **«Зерттеу және мәтін құру»** тақырыбындағы 9 сабаққа бөлінген: «Мәселелік тақырыптарға эссе жазу: сыни ойды білдіру», «Тақырыптық зерттеу жүргізу және қорытынды жасау», «Кейіпкерге талдау: әдеби шығармалар арқылы сыни көзқарасты қалыптастыру», «Жағдаяттық тапсырмалар: сыни шешім қабылдау», «Сюжет құру: шығармашылық әңгіме жазу», «Әлеуметтік мәселелерді талдау: топтық жоба қорғау», «Әдеби бейнелерді жаңғырту: заманауи поэзия жазу», «Көркем мәтін бойынша сахналық қойылым дайындау» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде оқушылар зерттеу жүргізіп, шығармашылық мәтіндер жазуды үйренеді. Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Төртінші бөлімі **«Шығармашылық жобалар және қорытынды»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар топтық және жеке шығармашылық жобалар жасап, бағдарламаны қорытындылайды. Бұл бөлімдегі 8 сағатта: «Көркем мәтін жазу: эссе, хат немесе әңгіме», «Топтық талқылау: ортақ идеяларды біріктіру», «Жарнама мәтінін құрастыру: креативті тәсілдер», «Қоғамдық мәселелерді көтеретін пост жазу», «Шығармашылық байқау: ең үздік шығарманы анықтау», «Қорытынды сабақ: жеке және топтық жұмыстардың нәтижесін көрсету» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Бұл бағдарламаның басты құрамдас бөлігі болып табылады. Бағалау жүйесі арқылы оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталып, бірнеше деңгейде жүргізіледі.

1. **Қалыптастырушы бағалау** арқылы оқушылардың оқу процесінде алған білімдері мен дағдыларын үздіксіз бақылау. Бұл әдіс оқушыларға кері байланыс беру арқылы оларды өз жетістіктерін және даму жолдарын түсінуге мүмкіндік береді. Сабақ барысында түрлі тапсырмалар мен сұрақтар арқылы олардың түсінігін тексеріп, қажет болған жағдайда қосымша көмек көрсетіледі.

2. **Жетістіктерді нақтылау бағалауы** оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларының қалыптасу барысын бағалау үшін арнайы тапсырмалар (мысалы, шығармашылық жұмыстар, пікірталастар, жобалар) ұсынылады. Оқушылар өздерінің идеяларын қалай дамытып, оларды жүйелі түрде қалай түсіндіре алатынын көрсетуі тиіс.

3. **Жалпылама және қорытынды бағалау** арқылы оқушылардың жалпы жетістіктері бағаланады. Мысалы, жазба жұмыстар, ауызша сөйлеу тапсырмалары, тестілер немесе жобалық жұмыстар арқылы олардың жалпы оқу нәтижелері тексеріледі. Бағалау критерийлері

оқушылардың сыни ойлау деңгейін, шығармашылық қабілеттерін, мәтіндерді түсіну және талдау дағдыларын қамтиды.

4. **Өзін-өзі бағалау** оқушылардың өз білімдерін бағалауы да маңызды. Өзін-өзі бағалау әдісі арқылы олар өздеріне нақты мақсаттар қойып, оқу процесінде қандай жетістіктерге жеткенін және қандай бағыттарда жақсартулар қажет екенін анықтай алады.

5. **Топтық бағалау** арқылы топтық жұмыстар кезінде оқушылар бір-бірінің пікірлерін тыңдай отырып, өзара бағалау жүргізеді. Бұл әдіс олардың сыни ойлау қабілеттерін дамытуға, бірлесіп жұмыс істеуге және басқалардың идеяларын құрметтеуге мүмкіндік береді.

6. **Кері байланыс жүйесі** оқушыларға оқудан кейінгі кезеңде тиісті кері байланыс беріледі. Бұл оқушыларға өздерінің күшті және әлсіз жақтарын түсінуге мүмкіндік береді, әрі оқу процесін жақсартуға бағытталған түзетулер енгізуге көмектеседі.

Бағалау критерийі

Шығармашылық қабілет: Оқушылардың жаңа идеялар мен шешімдер ұсынуы, оларды қалай дамытқаны.

Сыни ойлау: Мәтіндерді терең түсіну, ақпаратты талдап, бағалау қабілеті.

Коммуникация дағдылары: Оқушылардың өз ойларын дұрыс, айқын және нақты жеткізе білуі.

Топтық жұмыс: Топтық жұмыстардағы белсенділік, өзара көмектесу, және бірлесіп шешім қабылдау дағдылары.

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Тіл мен ойлау арасындағы байланысты сипаттай алады.	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Талдау арқылы мәтін құрылымын ажыратады	«Робин раунд»
	Синонимдер мен антонимдерді сөйлемде дұрыс қолданады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Көркем мәтіннен теңеулер мен метафораларды анықтайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Мәтіннің құрылымдық элементтерін ажыратады	«Табыс баспалдағы»
	Мәтінге тақырып таңдау дағдыларын меңгереді	«Өзіндік талдау»
	Мәтіннен дәлелдер тауып, оларды өз ойларымен байланыстыра алады	«+», «-», «қызықты» әдісі
	Жоспар құруды меңгереді	«Ішкі бағалау»
	Өз идеясын нақты әрі қызықты түрде жеткізе алады, мәтінді өңдеу жолдарын түсінеді	«Топтық талқылау»
	Сыни тұрғыдан ойлап, деректерді талдай алады	«Түсініктеме»
	Мәтіндерден факт пен пікірді ажыратады	«Сәтті диалог»
	Астарлы ойларды түсіну қабілеттерін дамытады	«Табыс баспалдағы»
	Нақты, мағыналы және сыни сұрақтар құрастырады	«Топтық талқылау»
	Диалог құру ережелерін біледі	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Практикалық сабақтар үшін	Келісу және қарсы пікір айту дағдыларын меңгереді	«Түсініктеме»
	Эссе құрылымын дұрыс құрастыра алады	«Үш шындық, бір өтірік»
	Зерттеу жүргізудің негізгі кезеңдерін меңгереді	«Мозаика» әдісі
	Кейіпкердің әрекеттерін талдап, олардың мәнін түсінеді	«Ауызша кері байланыс»
	Жағдаяттарды талдау арқылы логикалық қорытынды жасайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Сюжет құрудың негізгі кезеңдерін түсінеді	«Ішкі және сыртқы

	шеңбер»
Әлеуметтік мәселені зерттейді және талдайды	«Жазбаша түсініктеме»
Әдеби бейнелерді заманауи көзқараспен талдайды	«Үш ҚҚҚ»
Көркем мәтіннің мазмұнын сахналық қойылымға бейімдей алады	«Бір минуттық эссе»
Көркем мәтіннің түрлерін түсінеді	«Топтық кері байланыс»
Топтық талқылауға белсенді қатысады	«Сұрақ-жауап»
Жарнама мәтінін құрастыру әдістерін меңгереді	«Элективтік тест»
Қоғамдық мәселелерді анықтап, оларды талдай алады	«Өзін-өзі бағалау»
Әріптестерінің жұмыстарына сыни тұрғыдан баға береді	«Қысқа тест»
Өздерінің және топтық жұмыстарының нәтижелерін көрсетеді	«Сөйлемді аяқта»

Осы бағалау жүйелері оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді және олардың жеке тұлғалық дамуын бақылап, жақсартуға бағытталған.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Динаева Б.Б., Сапина С.М. Академиялық сауаттылықтың теориялық және практикалық негіздері. Оқу құралы. — Нұр-сұлтан, 2020 ж.
2. Дүсіпбаева Қ. С., Эссе жазуға арналған 10 сабақ: оқу-әдістемелік құрал. — Алматы: «Таңбалы», 2017 ж.
3. Әміров Р. Оқушылардың тілін дамыту үшін істелетін жұмыстар. — Алматы, 1967 (2017ж)
4. Исабаев Ә. Қазақ тілін оқытудың дидактикалық негіздері. — Алматы: Қазақ университеті, 1993 (2013-2023).
5. Қадашева Қ. Жаңаша жаңғыртып оқытудың ғылыми әдістемелік негіздері: өзгетілді дәрісханалардағы қазақ тілі: Пед. ғыл. док: ... дисс. — Алматы, 2001 (2011-2021жж).
6. Оразбаева Ф.Ш. Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі. — Алматы: РБК, 2000 (2010-2020жж).
7. Аханов К.А. Тіл білімінің негіздері. — Алматы, 1998 (2008-2018ж).
8. Сыздық Р. Қазақ тілінің анықтағышы (емле, тыныс белгілері, сөз сазы). —Астана: Елорда, 2000 (2010-2020жж),
9. Айтбайұлы Ө., Қазақ сөзі: Қазақ терминалогиясының негіздері.-Алматы: Рауан,1997 (2017).
10. Таусоғарова А., Магистратурада ғылыми стильді оқытудың типтік бағдарламасы. — Алматы:Қазақ университеті,1999 (2009-2019жж).
11. Ақбұзауова Б., Қазақ тілінің ғылыми стилін оқыту құралы. —Алматы: Қазақ университеті, 2000.
12. Мұсабекова Ф., Қазақ тілінің практикалық стилистикасы. - Алматы: Мектеп, 1992.

Оқушылар үшін:

1. Құлмағамбетова А., «Тілдік төрт дағды бойынша белсенді оқыту тапсырмалары», оқу-әдістемелік құрал. — 2014 ж (2024ж).
 2. Тастемирова Г., Ибраимова Ж. Қазақ тілі: оқиық, үйренейік, ізденейік. 2021.
 3. Алтынсарин Ы. Қазақ хрестоматиясы. — Алматы: Білім, 2003 (2003-2013-2023жж).
 4. Оралбаева Н., Әбдіғалиева Т., Шалабаев Б. Практикалық қазақ тілі. 1993 (2013-2023ж).
- Балақаев М., Томанов М., Жанпейісов Е., Манасбаев Б. Қазақ тілінің стилистикасы. - Алматы: Мектеп,1974 (2014-2024).

АВТОРСКАЯ ПРОГРАММА

«Расширение знаний учащихся об исторических личностях»

Рецензенты:

Сариева К. Н. - профессор РУМЦ «Өрле-Education», к.п.н.

Составитель: Шарипов Ануар Тасболатулы, учитель истории КГУ «Средняя школа имени Катыршата Шулембаева поселка Аксу» отдела образования города Аксу Павлодарской области

1. Пояснительная записка

Цель программы: Расширение знаний учащихся об исторических личностях.

Задачи программы:

1. **Познакомить учащихся с важнейшими историческими личностями:** выявить роль значимых фигур в истории и их вклад в развитие различных областей;
2. **Развить умение анализировать исторические события:** показать связь между личностями и историческими процессами, понять причины и последствия их деятельности;
3. **Способствовать воспитанию гражданской идентичности:** через изучение биографий значимых личностей углубить понимание патриотизма, нравственных и этических ценностей;
4. **Формировать критическое мышление:** научить учащихся подходить к источникам информации с осознанием их объективности и анализа различных точек зрения;
5. **Развивать исследовательские навыки;**
6. Дать учащимся возможность искать информацию, проводить самостоятельные исследования, делать выводы о значении исторических личностей для общества;
7. Осмысление роли исторических личностей в судьбе Казахстана, осознание роли личности в истории;
8. Совершенствование умения формулировать и обоснованно отстаивать собственную позицию в отношении к событиям и личностям прошлого, вести дискуссию, что позволит учащимся подготовиться к сдаче ЕНТ.

Новизна программы является интеграция современных методов обучения, использование мультимедийных ресурсов и цифровых технологий для более глубокого и увлекательного изучения исторических личностей. Программа также включает междисциплинарные связи, которые позволяют раскрыть не только роль исторических деятелей в контексте истории, но и их роль в других областях, таких как литература, искусство и философия.

Актуальность программы заключается в необходимости формирования у учащихся глубокого понимания исторического процесса и роли отдельных личностей в нем. В условиях современных вызовов, когда важность исторической памяти и осознания гражданской идентичности становится все более значимой, программа способствует воспитанию критического и осознанного подхода к изучению истории. Она помогает развивать навыки анализа и сопоставления различных исторических источников, а также формирует у школьников активную гражданскую позицию.

Ожидаемые результаты: Учащиеся, изучившие курс, получают углубленные знания по истории Казахстана. Постоянная работа с источниками информации, работа в группах позволят сформировать ответственность и самостоятельность. Решение тестовых заданий поможет ученикам эффективно подготовиться к сдаче ЕНТ. Повысится интерес к предмету.

Важность программы «Расширение знаний учащихся об исторических личностях» предназначен для учащихся 10 классов, которые получили базовые знания по истории с древнейших времен до начала XXI века. Программа ориентирована на дополнение и углубление знаний учеников об исторических личностях, оставивших как положительный, так и негативный след в истории Казахстана, понимания роли личности в истории, а также для подготовки учеников к сдаче Единого Национального тестирования. При изучении материала об исторических лидерах

учащимся будет полезно разобраться, чем объясняется выдвижение того или иного человека в качестве общественного, политического, духовного или иного лидера, на чем основаны его власть, влияние на судьбы других людей.

Учебный материал рассчитан на 34 часов для учащихся 10 классов естественно-математического направления профильного обучения (по 34 часа в год соответственно).

Особенности программы:

Интерактивный подход: использование мультимедийных материалов, виртуальных экскурсий, фильмов и онлайн-ресурсов для более глубокого и увлекательного изучения исторических личностей.

Межпредметные связи: программа интегрирует историю с другими школьными дисциплинами, такими как литература, искусство, философия, что позволяет увидеть многогранность влияния исторических фигур.

Проектная деятельность: учащиеся участвуют в создании исследовательских проектов, презентаций и докладов, что развивает навыки самостоятельного поиска информации и критического анализа.

Акцент на локальных исторических личностях: внимание уделяется не только мировым, но и отечественным, местным героям, что способствует патриотическому воспитанию.

Использование цифровых технологий: анализ исторических источников с помощью специализированных программ и платформ для эффективного освоения материала.

Методы и формы обучения:

Ведущее место в обучении отводится методам поискового и исследовательского характера, интерактивным методам обучения:

- самостоятельная работа учеников (в группах и индивидуально) с различными источниками информации;
- подготовка рефератов, письменных и устных сообщений, самостоятельное составление тестов и заданий с разноуровневыми вопросами, написание эссе;
- составление презентаций к темам;

Тематика и характер курса определяют следующие особенности его изучения:

проблемное изложение и изучение материала (выделение ключевых вопросов, проблемный, эвристический характер их рассмотрения);

создание открытых, проблемных, познавательных ситуаций;

большая часть времени отводится для самостоятельной поисковой, творческой работы учащихся;

в ходе изучения курса актуализируется ранее изученный материал.

Учащиеся должны знать:

особенности жизни и деятельности исторических личностей Казахстана;

освещение фактов, касающихся известных личностей, в исторической литературе;

влияние и роль деятелей в истории.

Учащиеся должны уметь:

работать с различными источниками информации;

самостоятельно проводить отбор необходимого материала, составлять характеристику историческим личностям, определять их место и роль в историческом процессе;

работать с электронными носителями;

работать на компьютере.

Формы обучения: лекция, семинар, практикум, конференция, дискуссия, круглый стол и другие.

Контроль уровня достижений учеников.

Текущий:

- наблюдение за активностью учеников на занятиях и при подготовке к ним, при обсуждении тем и подготовке сообщений, поиске и презентации дополнительного материала к темам;

- анализ творческих, исследовательских работ;
- анкетирование, тестирование.

Итоговый:

- зачетное тестирование;
- портфолио ученика, т. е. самостоятельно выполненные работы – рефераты, отчеты об исследованиях, составленные учениками тесты, хронологические таблицы и другое.

Объекты исследования программы являются исторические личности, их биографии, деятельность, влияние на ключевые события и процессы в истории. Также исследуются исторические события, связанные с этими личностями, а также культурные, социальные и политические изменения, которые они инициировали или в которых сыграли важную роль.

Методы и приёмы, используемые для достижения целей на уроке:

Лекционно-семинарский метод: позволяет изложить теоретический материал, а затем углубить знание через обсуждение вопросов, анализ исторических событий и личностей.

Метод проектной работы: учащиеся выполняют исследовательские проекты, создают презентации, доклады или выставки, что способствует развитию критического мышления и навыков самостоятельной работы.

Дискуссии и дебаты: активизация мышления через обсуждение роли исторических личностей и событий, выявление различных точек зрения.

Использование мультимедийных технологий: просмотр исторических фильмов, документальных материалов, использование интерактивных карт и виртуальных экскурсий для более наглядного изучения исторического контекста.

Метод анализа источников: работа с первичными и вторичными источниками информации (документы, письма, дневники), что развивает у учащихся навыки критического восприятия и анализа.

Ролевая игра: инсценировки исторических событий или ролевые игры, в которых учащиеся принимают на себя роли исторических личностей, что помогает понять их мотивы и решения.

Кейс-метод: анализ конкретных исторических ситуаций, в которых определённые личности сыграли ключевую роль, для выявления причин и последствий их действий.

Эти методы и приёмы направлены на развитие познавательных и исследовательских навыков, активизацию учебного процесса и углубление понимания исторических событий.

2. Содержательная часть (1 час в неделю, всего – 34 часа)

Общая характеристика программы: программа по теме «**Расширение знаний учащихся об исторических личностях**» составлена в ходе разработки и методического обеспечения учебных программ вариативной части учебного плана и элективных курсов, руководствуясь государственными общеобязательными стандартами всех уровней, в соответствии с Законом РК от 27 июля 2007 года №319-III «Об образовании» (на основании дополнений и изменений, внесенных 06.05.2020 года). Содержание программы 1 час в неделю, 34 часа в год.

Введение. Цели, задачи курса и его содержание.

1. Герои эпохи раннего железа на территории Казахстана (3 часа).

Период эпохи железа на территории Казахстана. Войны саков против персов и эпоха гуннских завоеваний. Царица саков Томирис. Сакский воин Ширак. Император гуннов Атилла.

2. Правители раннесредневековых государств на территории Казахстана (11 часов)

Возникновение, развитие и распад раннесредневековых государств на территории Казахстана. Правители государств раннего средневековья и их деятельность.

3. Исторические личности периода монгольских завоеваний (5 часа).

Эпоха монгольских завоеваний. Монгольские завоеватели и мужественный защитник города Отрара – Каир хан.

4. Образование и развитие Казахского национального государства (8 часов).

Предпосылки возникновения Казахского ханства, его политическое развитие. Абылхайыр – хан кочевых узбеков. Есен Буга в истории возникновения Казахского ханства. Первые казахские ханы Жанибек и Керей. «Собиратель казахских земель» и первый законодатель в казахской степи Касым хан. Хакназар хан, его роль в укреплении и политическом подъеме Казахского ханства. Таукель хан и его борьба с шайбанидами. Есим хан, особенности его внешней и внутренней политики. Тауке хан и его законы.

5. Казахстан в период джунгарской агрессии (7 часов).

Борьба казахского народа против джунгар. Боевые заслуги ханов, батыров, биев Казахского ханства в борьбе против джунгарских завоевателей. Абулхайр хан и Аблай хан в организации борьбы против джунгарского нашествия. Казахские батыры – герои джунгарских войн. Толе би, Айтеке би, Казыбек би.

3. Нормативная часть (1 час в неделю, всего – 34 часа)

№	Темы	Цель обучения	Количество часов			Ожидаемый результат
			Всего	Теория	Практика	
Раздел I. Герои эпохи раннего железа на территории Казахстана (3 часов)						
1	Введение. Томирис – царица саков	Ознакомить учащихся с историей Саков и важной ролью царицы Томирис в истории Центральной Азии.	1	1		Понимание значимости Томирис как исторической личности, осознание вклада саков в развитие региона.
2	Героический подвиг сакского воина Ширака	Развить знания о важной фигуре саков, воина Ширака, и его роли в сохранении независимости народа.	1	1		Способность оценить значение подвигов в истории, знание биографии Ширака.
3	Аттила – вождь, император, великий полководец	Ознакомить с личностью Аттилы, его завоеваниями и влиянием на историческое развитие Евразии.	1	1		Понимание роли Аттилы как полководца и его исторического значения.
Раздел II. Правители раннесредневековых государств на территории Казахстана (11 часов)						

4	Бумын и Мукан – основатели Тюркского каганата	Изучить создание Тюркского каганата и роль Бумын и Мукана в истории тюркского народа.	1	1		Знания об основателях Тюркского каганата, их значении в истории Центральной Азии.
5	Шегу и Тон – правители Западнотюркского каганата	Ознакомить с правлением Шегу и Тона в Западнотюркском каганате.	1	1		Понимание роли этих правителей в истории Западнотюркского каганата.
6	Сулу Великий	Изучить личность Сулу, его влияние на историю кочевых народов.	1	1		Знания о правителе Сулу и его политической деятельности.
7	Каган карлуков Бильге	Рассмотреть биографию и роль Бильге в укреплении Карлукского каганата.	1	1		Способность выделять ключевые события и фигуры в истории Карлукского каганата.
8	Шахмалик – последний правитель огузов	Ознакомить учащихся с последним правителем огузов, его падением и влиянием на историю.	1	1		Понимание причин и последствий падения огузского государства.
9	Сатук Бограхан и принятие ислама караханидами	Изучить важность принятия ислама и его влияние на караханидов.	1	1		Понимание роли Сатука Бограхана в распространении ислама в Средней Азии.
10-11	Основатель государства каракитаев Елюй-Даши	Рассмотреть создание государства каракитаев и личность Елюй-Даши.	2	1	1	Знания о создании каракитая и его исторической роли в Центральной Азии.
13	Кучлук хан - правитель найманов	Изучить правление Кучлука, его роль в истории найманов.	1	1		Знания о Кучлуке и его значении для истории найманов.
14	Боняк хан, Итлар, Тугоркан,	Ознакомить с ключевыми	2	1	1	Знания о политической и

	Шаруккин, Кобяк, Кулнчак в истории Кыпчакского государства	фигурами Кыпчакского государства.				социальной истории Кыпчакского государства.
Раздел III. Исторические личности периода монгольских завоеваний (5 часов)						
15	Великий Чингисхан – завоеватель и правитель	Развить понимание личности Чингисхана и его вклада в мировую историю.	1		1	Осознание значимости Чингисхана как великого завоевателя и реформатора.
16	Каирхан – мужественный защитник Оtrarа	Ознакомить с героической защитой города Оtrar Каирханом.	1		1	Знания о роли Каирхана в обороне Оtrarа.
17-18	Жошы, Чагатай, Угедэ, Тулуй – наследники Чингисхана	Изучить деятельность сыновей Чингисхана и их вклад в дальнейшее развитие империи.	2		2	Понимание влияния наследников Чингисхана на историю.
19	Монгольский хан Батый	Ознакомить с завоеваниями Батыя и его ролью в монгольских походах.	1		1	Знания о Батые как завоевателе и его политическом наследии.
Раздел IV. Образование и развитие Казахского национального государства (8 часов)						
20	Абылхайыр – хан кочевых узбеков	Развить знания об Абылхайыре и его влиянии на развитие казахских земель.	1		1	Понимание роли Абылхайыра в истории казахских земель.
21	Есен Буга в истории возникновения Казахского ханства	Ознакомить с деятельностью Есена Буга и его вкладом в образование Казахского ханства.	1		1	Знания о Есен Буга как важной исторической личности в становлении казахского государства.
22	Первые казахские ханы Жанибек и Керей	Изучить становление Казахского ханства, роль первых ханов.	1		1	Понимание роли Жанибека и Керей в истории Казахстана.

23	«Собиратель казахских земель» и первый законодатель в казахской степи Касым хан	Ознакомить с политической деятельностью Касыма хана, его законодательными инициативами.	1		1	Знания о Касым хане и его законодательной деятельности.
24	Хакназар хан, его роль в укреплении и политическом подъеме Казахского ханства	Изучить роль Хакназара в истории казахского государства.	1		1	Знания о политике Хакназара и укреплении Казахского ханства.
25	Таукель хан и его борьба с шайбанидами	Рассмотреть политическую деятельность Таукеля и его борьбу за независимость.	1		1	Понимание важности борьбы Таукеля с шайбанидами для сохранения независимости.
26	Есим хан, особенности его внешней и внутренней политики	Изучить внутреннюю и внешнюю политику Есима хана.	1		1	Знания о политике Есима хана и её влиянии на развитие Казахского ханства.
27	Тауке хан и его законы	Ознакомить с кодексом законов Тауке хана и его влиянием на развитие казахской юриспруденции.	1		1	Понимание значимости Тауке хана как законодателя.
Раздел V. Казахстан в период джунгарской агрессии (7 часов)						
28	Абулхаир хан – дальновидный политик и полководец	Рассмотреть личность Абулхаира и его вклад в политическое развитие Казахстана.	1		1	Знания об Абулхаире как политическом деятеле и полководце.
29	Аблай хан в организации борьбы против джунгарского нашествия	Изучить деятельность Аблая хана в борьбе с джунгарами.	1		1	Знания о роли Аблая хана в джунгарских войнах.
30-31	Казахские батыры – герои джунгарских войн	Изучить вклад казахских батыров в борьбу с джунгарами.	2		2	Знания о казахских героях и их значении в истории.
32-33	Толе би, Айтеке би, Казыбек би – вдохновители	Ознакомить с деятельностью трех выдающихся	2		2	Знания о Толе би, Айтеке би и Казыбек би как

	казахского народа на освободительную борьбу	биев, их ролью в освободительной борьбе.				вдохновителях освободительной борьбы.
34	Повторение	Закрепить знания, полученные за курс.	1		1	Углубленное понимание и систематизация изученного материала.

Эти цели обучения и ожидаемые результаты соответствуют темам программы и помогут развить у учащихся комплексное понимание исторических процессов и значимых личностей.

4. Информационно-методическая часть (1 час в неделю, всего – 34 часа)

Программа по теме **«Расширение знаний учащихся об исторических личностях»**, цель которой - развитие у учащихся навыков правописания через изучение исторических личностей, создание творческих и практических заданий, понимание орфографических правил через их практическое применение. Программа направлена на обучение правописанию приставок, суффиксов, безударных гласных, чередующихся корней, а также использование обучающих игр и конкурсов для закрепления знаний, состоит из 5 разделов.

Первый раздел называется **«Герои эпохи раннего железа на территории Казахстана»**. В данном разделе 3 часов: «Введение. Томирис – царица саков», «Героический подвиг сакского воина Ширика», «Аттила – вождь, император, великий полководец». Данный раздел обучается с помощью технологии:

- Информационно-коммуникационные технологии;
- Технология критического мышления;
- Технология индивидуального обучения;
- Группового обучения.

Второй раздел называется **«Правители раннесредневековых государств на территории Казахстана»**. В этом разделе 11 часов. «Бумын и Мукан – основатели Тюркского каганата», «Шегу и Тон – правители Западнотюркского каганата», «Сулуг Великий», «Каган карлуков Бильге», «Шахмалик – последний правитель огузов», «Сатук Бограхан и принятие ислама караханидами», «Основатель государства каракитаев Елюй-Даши», «Кучлук хан - правитель найманов», «Боняк хан, Итлар, Тугоркан, Шаруккин, Кобяк, Кулчак в истории Кыпчакского государства».

При изучении данных тем используются следующие технологии:

- Технология уровневой дифференциации;
- Проблемная технология обучения;
- Технология саморазвития;
- Интерактивные технологии.

В третьем разделе по теме **«Исторические личности периода монгольских завоеваний»** В этом разделе 5 часов. «Великий Чингисхан – завоеватель и правитель», «Каирхан – мужественный защитник Отрара», «Жошы, Чагатай, Угедэ, Тулуй – наследники Чингисхана», «Монгольский хан Батый».

В этом разделе используются:

- Информационные технологии;
- Используется модульная технология обучения.
- Индивидуально-предметные педагогические технологии.

Четвертый раздел посвящена теме **«Образование и развитие Казахского национального государства»** В этом разделе 8 часов. «Абылхайыр – хан кочевых узбеков», «Есен Буга в истории возникновения Казахского ханства», «Первые казахские ханы Жанибек и Керей», «Собираатель казахских земель» и первый законодатель в казахской степи Касым хан», «Хакназар хан, его роль в укреплении и политическом подъеме Казахского ханства», «Тауекель хан и его борьба с шайбанидами», «Есим хан, особенности его внешней и внутренней политики», «Тауке хан и его законы».

- Информационно-коммуникационные технологии;
- Технология критического мышления;
- Технология индивидуального обучения;
- Группового обучения.

Пятый раздел посвящен теме **«Казахстан в период джунгарской агрессии»** В этом разделе 7 часов. «Абулхайр хан – дальновидный политик и полководец», «Аблай хан в организации борьбы против джунгарского нашествия», «Казахские батыры – герои джунгарских войн», «Толе би, Айтеке би, Казыбек би – вдохновители казахского народа на освободительную борьбу», «Повторение».

При изучении данных тем используются следующие технологии:

- Технология уровневой дифференциации;
- Проблемные технологии обучения;
- Технология саморазвития;
- Интерактивные технологии.

Оценка учебных достижений учащихся в рамках программы по теме «Расширение знаний учащихся об исторических личностях» с акцентом на орфографические правила предполагает использование различных методов и подходов для комплексной оценки знаний, умений и навыков. Важным аспектом является не только проверка теоретических знаний, но и практика их применения через творческие задания и игровые формы.

Оценка теоретических знаний: теоретическая часть программы включает изучение орфографических правил и их применение в контексте исторических личностей. Оценка теоретических знаний будет основываться на следующих формах:

- Тестирование: проведение письменных тестов, содержащих задания на определение правил правописания приставок, суффиксов, чередующихся корней, безударных гласных и имён собственных (исторических личностей).

- Пример задания: выбрать правильное написание слова, заполнить пропуски в тексте с исторической темой.

- Критерии оценки: точность и правильность выполнения заданий.

- Устные опросы: вопросы, связанные с теоретическим материалом, например, правила написания слов с приставками или суффиксами, а также особенности орфографии имен исторических личностей.

- Пример задания: назвать орфографическое правило для слова «Томирис» или «Чингисхан».

- Критерии оценки: правильность ответа, понимание теории.

Оценка практических умений: практическая часть программы направлена на закрепление орфографических знаний через выполнение различных упражнений и творческих заданий.

- Письменные работы: составление эссе или мини-рефератов, в которых учащиеся должны использовать правильное написание имен исторических личностей, а также применять орфографические правила.

- Пример задания: написать небольшое сочинение о вкладе исторической личности в развитие государства, соблюдая орфографию.

- Критерии оценки: правильное использование орфографических правил, связанных с историческими терминами, ясность изложения.

- Практические задания: выполнение упражнений на написание слов с приставками, суффиксами и безударными гласными.

- Пример задания: исправить ошибки в тексте о исторических личностях, связанные с орфографией.

- Критерии оценки: точность выполнения заданий, умение находить и исправлять ошибки.

Оценка творческих заданий: важным аспектом является развитие творческих способностей учащихся и умение применять орфографические правила в нестандартных ситуациях.

- Творческая работа: создание биографий или кратких рассказов о великих исторических личностях, с соблюдением всех орфографических правил.

- Пример задания: составить рассказ о правителе, описав его достижения и события, связанные с его именем, с использованием правильного написания слов.

- Критерии оценки: оригинальность, логичность, правильность орфографии.

- Проектная деятельность: создание презентаций, плакатов или мультимедийных проектов о исторических личностях, с акцентом на их орфографическое написание.

- Пример задания: подготовить презентацию о Чингисхане с правильным использованием орфографических правил.

- Критерии оценки: креативность, точность в представлении информации, использование орфографических норм.

Оценка участия в обучающих играх и конкурсах: обучающие игры и конкурсы помогают учащимся закрепить полученные знания в игровой форме, что способствует лучшему усвоению материала.

- Игры на правописание: участие в играх, таких как викторины или конкурсы по написанию правильных слов, связанных с историческими личностями.

- Пример задания: игра «Кто быстрее?» — учащиеся по очереди пишут на доске слова с приставками или безударными гласными.

- Критерии оценки: активность, правильность выполнения заданий, время выполнения.

- Групповые проекты: в рамках групповых проектов учащиеся могут работать над составлением исторического текста, исправлением ошибок в орфографии, а также проведением ролевых игр.

- Пример задания: в группе подготовить сценарий о борьбе казахских батыров с джунгарами, исправив все орфографические ошибки.

- Критерии оценки: участие в проекте, соблюдение орфографических норм, эффективность работы в группе.

Оценка индивидуальных достижений: индивидуальные достижения учащихся могут быть оценены по следующим критериям:

- Самостоятельность в выполнении заданий: способность ученика самостоятельно справляться с орфографическими задачами, находить ошибки и исправлять их.

- Уровень усвоения материала: способность учащегося применять полученные знания на практике, правильно использовать орфографические правила в различных контекстах.

- Творческий подход: способность к самостоятельному и креативному подходу в выполнении заданий.

Форма итоговой оценки:

- Балл: Оценка знаний и навыков учащихся будет проводиться в форме балльной системы (5-балльная или 10-балльная шкала).

- Комментарий: В конце каждого раздела программы будет проведена промежуточная оценка, а по итогам курса — итоговая аттестация, которая может включать тестирование, письменные работы и проектную деятельность.

Таким образом, оценка учебных достижений учащихся включает как теоретическое освоение материала, так и практическое применение знаний в контексте исторической тематики, что способствует углубленному усвоению орфографических правил.

Критерии оценивания учебных достижений учащихся по программе «Расширение знаний учащихся об исторических личностях»

Оценивание учебных достижений учащихся должно быть комплексным и учитывать различные аспекты их работы. Важно оценивать не только знание теории, но и практическое применение полученных знаний, участие в творческих заданиях и активность в процессе обучения. Критерии оценивания могут включать следующие компоненты:

1. Знание теоретического материала

- **Понимание орфографических правил:** способность учащегося правильно объяснить и применить правила написания приставок, суффиксов, безударных гласных и чередующихся корней в контексте исторических личностей.

- **Точность в применении орфографических норм:** правильное использование теоретических знаний при написании имен исторических личностей и связанных с ними слов.

- **Качество ответов на теоретические вопросы:** точность, полнота и логичность ответов на вопросы по орфографии.

2. Практическое применение орфографических правил

- **Правильность написания:** умение правильно применять орфографические правила при написании слов и предложений, связанных с историческими личностями (приставки, суффиксы, безударные гласные, чередующиеся корни).

- **Участие в практических заданиях:** качество выполнения практических упражнений, таких как исправление орфографических ошибок, написание биографий или исторических текстов.

- **Корректировка ошибок:** способность учащегося выявлять и исправлять орфографические ошибки в своем тексте и в текстах других учащихся.

3. Творческий подход и самостоятельность

- **Оригинальность работы:** способность учащегося проявить креативность в выполнении заданий, например, в написании творческих сочинений или проектов о исторических личностях.

- **Самостоятельность в выполнении заданий:** умение работать без постоянной помощи учителя, использовать знания для выполнения заданий различной сложности.

- **Качество творческих работ:** внимание к деталям, логичность изложения, правильность орфографии при написании исторических текстов.

4. Активность на уроках и участие в обучающих играх

- **Участие в обсуждениях:** активное вовлечение в обсуждения исторических личностей, участие в групповых и индивидуальных заданиях.

- **Участие в конкурсах и играх:** готовность участвовать в обучающих играх, викторинах, командных конкурсах по правописанию, а также способность проявить активность и дух соревновательности.

- **Работа в группах:** способность работать в команде, распределять роли и задачи, сотрудничать с другими учащимися.

5. Использование технологий и дополнительных ресурсов

- **Использование мультимедийных и цифровых ресурсов:** умение использовать ресурсы для создания проектов и презентаций (например, PowerPoint, Canva, видео- или аудиофайлы).

- **Создание и использование визуальных материалов:** способность создавать иллюстрации, графики, схемы для закрепления знаний об исторических личностях.

6. Итоговая оценка

По итогам выполнения заданий, творческих и практических работ, а также активного участия в обучающих играх и конкурсах, учащиеся получают итоговую оценку, которая может включать сочетание всех вышеуказанных критериев. Итоговая оценка может быть выставлена по 5-балльной или 10-балльной шкале в зависимости от уровня сложности программы.

Эти критерии оценивания помогают сформировать у учащихся не только знания по орфографии, но и развивают их способности к анализу, самостоятельной работе и креативности.

Критерий	Дескриптор	Балл
Для теоретических занятий	Понимание значимости Томирис как исторической личности, осознание вклада саков в развитие региона.	«Дерево успеха»
	Способность оценить значение подвигов в истории, знание биографии Ширака.	«Робин раунд»
	Понимание роли Аттилы как полководца и его исторического значения.	«Редакторский совет»
	Понимание роли этих правителей в истории Западнотюркского каганата.	«Три правды одна ложь»
	Способность выделять ключевые события и фигуры в истории Карлукского каганата.	«Лестница успеха»
	Понимание роли Сатука Бограхана в распространении ислама в Средней Азии.	«Светофор»
	Знания о Кучлуке и его значении для истории найманов.	Оценка методом смаликов
	Осознание значимости Чингисхана как великого завоевателя и реформатора.	«Закончи фразу»
	Понимание влияния наследников Чингисхана на историю.	оценка методом «+», «-», «интересно»
Для практических занятий	Знания о политике Есима хана и её влиянии на развитие Казахского ханства.	Оценка методом смаликов
	Знания о казахских героях и их значении в истории.	«Внутренний и внешний круг»
	Знания о Толе би, Айтеке би и Казыбек би как вдохновителях освободительной борьбы.	Похвала учителя
	Углубленное понимание и систематизация изученного материала.	«Групповое обсуждение»
	Знания о Есен Буга как важной исторической личности в становлении казахского государства.	«Диалог с учащимися»
	Знания о политике Хакназара и укреплении Казахского ханства.	«Мозаика»
	Знания о политике Есима хана и её влиянии на развитие Казахского ханства.	«Звездочка»

Список использованной литературы:

Для учителей:

1. Әуезов, М. (1957). «Қазақ халқының тарихы» – Алматы: Қазақ университеті.
2. Кенжебаев, Б. (2004). «Қазақстан тарихы: оқулық» – Алматы: Мектеп.
3. Нұрмағамбетов, К. (2010). «Қазақ хандары мен батырлары» – Астана: Фолиант.
4. Смайылов, А. (2008). «Ежелгі Қазақстан тарихы» – Алматы: «Жазушы» баспасы.
5. Бартольд, В.В. (1963). «Туркестан в эпоху Чингисхана» – Москва: Издательство восточной литературы.
6. Қозыбаев, М. (1994). «Қазақстанның саяси тарихы» – Алматы: Қазақ университеті.
7. Таймаханов, М. (2002). «Қазақтың ұлы хандары мен батырлары» – Алматы: Рауан.
8. Жолдасбеков, Қ. (2003). - «Қазақстан тарихы» – Алматы: «Ғылым» баспасы.

9. Көшербаев, М. (2009). «Қазақ тарихындағы ұлы тұлғалар» – Алматы: Атамұра.
10. Рахметов, Ә. (2007). «Қазақ хандарының билік жүйесі» – Алматы: Қазақ әдебиеті.
11. Шаханов, Қ. (2012). «Қазақтың тарихи тұлғалары» – Алматы: Қазақтың білім және мәдениет орталығы.
12. Ибраев, Р. (2005). «Ежелгі Қазақ хандығы» – Астана: Дайк-Пресс.
13. Мухамедова, Л. (2000). «Қазақстанның тарихи тұлғалары» – Алматы: Атамұра.
14. Рахматуллин, К. (2009). «История Казахстана: Ханство и империя» – Алматы: Қазақ университеті.
15. Ильин, В.В. (2007). «История Казахстана» – Москва: АСТ.
16. Сулейменова, Н. (2010). «Казахская государственность в контексте мировой истории» – Москва: Наука.
17. Бартольд, В. (1963). «Туркестан в эпоху Чингисхана» – Москва: Издательство восточной литературы.

Для учащихся:

1. Нұрмағамбетов, К. (2010). «Қазақ хандары мен батырлары» – Астана: Фолиант.
2. Кожамбердиев, К.М. (2007). «История Казахстана для школьников» – Алматы: Атамұра.
3. Якубовский, О.А. (2001). «История казахских ханов» – Москва: Просвещение.
4. Сулейменов, Т. (2004). «История Казахстана: Ханство и культура» – Алматы: Мектеп.
5. Ермухамедов, Р. (2012). «Казахские герои в борьбе за независимость» – Алматы: Мектеп.
6. Тамбаева, Ш. (2008). «История Казахстана: Важные события и личности» – Алматы: Қазақ университеті.
7. Абдуллаев, Д.С. (2003). «Казахи и их борьба за независимость» – Москва: Ориент.
8. Исаев, Т.М. (2007). «Роль казахских ханов в формировании государства» – Алматы: Атамұра.
9. Кузнецова, М. (2010). «Великие ханы Средневекового Казахстана» – Москва: Издательство АСТ.
10. Шаханов, К. (2011). «История казахов» – Алматы: Білім.
11. Тимофеев, А.В. (2009). «История Центральной Азии в Средние века» – Москва: Восточная литература.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Физика әлеміне сапар: табиғат құбылыстарын түсіну және күнделікті өмірмен байланысы»

11 сынып оқушыларына арналған
аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Құрастырған: Нұрбақыт Нұрбағдан - «Алматы облысы білім басқармасының Іле ауданы бойынша білім бөлімі» ММ «№28 мектеп-гимназия» МКМ физика пәні мұғалімі

1. Түсініктеме хат

«Физика әлеміне сапар: табиғат құбылыстарын түсіну және күнделікті өмірмен байланысы» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарлама мақсаты: 11 сынып оқушыларына физика пәнін тереңірек түсіндіріп, табиғаттың негізгі заңдылықтарын, оның күнделікті өмірмен байланысын көрсету. Оқушыларды шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуға, тәжірибелер мен эксперименттер арқылы физикалық құбылыстарды зерттеуге бағыттау.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушылардың физика пәніне қызығушылығын арттыру.
2. Физикалық құбылыстар мен заңдылықтарды түсіндіріп, оларды практикалық тұрғыдан қолдануға үйрету.
3. Оқушыларға физикамен күнделікті өмірде кездесетін құбылыстарды түсінуге көмектесу.
4. Оқушылардың эксперименттік жұмыстарға қатысуын ұйымдастыру және ғылыми зерттеу дағдыларын дамыту.
5. Жаңа технологиялар мен жаңалықтарды түсіндіру арқылы қазіргі заман ғылымының маңыздылығын көрсету.

Бағдарламаның өзектілігі: Қазіргі уақытта физика ғылымы мен технологиясы күнделікті өмірде маңызды рөл атқарады. Жаңа технологиялар мен энергия көздері, экологиялық мәселелер және ғылыми зерттеулер жастардың болашақтағы кәсіби таңдауына әсер етеді. 11 сынып оқушылары үшін физиканы терең меңгеру және оның күнделікті өмірмен байланысын түсіну маңызды, себебі бұл пән оқушылардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытады, ғылыми тұрғыда сауаттылықты арттырады және болашақта STEM (ғылым, технология, инженерия, математика) бағыттары бойынша маман болуға жол ашады. Бағдарлама оқушылардың қызығушылығын арттырып, физиканың әлемдегі маңызды рөлін түсінуге көмектеседі.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі: Бағдарлама қазіргі заманғы ғылыми жетістіктер мен педагогикалық әдістемелер негізінде құрылып, физиканың негізгі ұғымдары мен заңдылықтарын терең әрі жүйелі түрде түсінуге бағытталған. Жаңа оқыту әдістері, оның ішінде жобалық және зерттеу жұмыстары, эксперименттер мен тәжірибелер, оқушылардың ғылыми ойлауын дамытуға ықпал етеді. Әдістемелік материалдар күнделікті өмірмен байланыстырылып, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыруға арналған. Бағдарламада интеграцияланған оқыту технологиялары, мультимедиялық құралдар мен қазіргі физика саласындағы жаңалықтар енгізілген.

Жұмыстың практикалық маңыздылығы: Бағдарламаның практикалық маңыздылығы жоғары, себебі ол оқушылардың теориялық білімдерін күнделікті өмірдегі нақты жағдайлармен байланыстырып, физикалық құбылыстарды түсіну мен есептерді шешу қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Практикалық тапсырмалар мен зертханалық жұмыстар арқылы оқушылар өз бетінше зерттеу жүргізіп, ғылыми әдіснаманы меңгереді. Сонымен қатар, оқушылардың практикалық дағдыларын қалыптастыру, ғылыми ойлау және зерттеу жұмысын жүргізуге деген ынтасын арттыру физика пәні бойынша оқу сапасын жақсартады.

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Бағдарламаның жаңашылдығы, оның қазіргі ғылым мен технологияның соңғы жетістіктерін білім беру үдерісіне интеграциялауында жатыр. Оқушыларға классикалық физикамен қатар, кванттық физика, ядролық физика және жаңартылатын энергия көздері сияқты заманауи салалар

туралы мәліметтер беріледі. Сондай-ақ, экологиялық мәселелерді физика тұрғысынан қарастыру, тұрақты даму мен жасыл технологияларға ерекше көңіл бөлінуі – бағдарламаның басты жаңашылдығы.

Ғылымилық деңгейі, бағдарламада физика заңдарының теориялық негіздерімен қатар, ғылыми зерттеу әдістері мен тәжірибелік жұмыстарды қамтуымен анықталады. Оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысу мүмкіндігі, нақты физикалық құбылыстарды зерттеуге бағытталған жобалық тапсырмалар, физика пәнін терең түсіну мен ғылыми ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді. Бағдарлама ғылым мен білімді байланыстырып, оқушыларға ғылыми тұрғыдан ойлауды үйретеді.

Күтілетін нәтижелері:

- Оқушылар физикалық заңдарды жақсы түсініп, оларды өмірде қолдана біледі.
- Оқушылардың ғылыми-зерттеу дағдылары қалыптасады.
- Қазіргі физика мен жаңа технологияларға қызығушылықтары артады.
- Экологиялық және ғылыми жауапкершілік қалыптасады.

Бағыттылық аспектілері:

Ғылыми-білім беру бағыттылығы: Бағдарлама оқушылардың ғылыми тұрғыдан ойлау қабілетін дамытуға бағытталған. Оқушылардың физикалық заңдарды терең түсінуі, ғылыми зерттеулер мен тәжірибелер жасау арқылы өз бетінше шешімдер қабылдай білуі мақсат етілген. Сонымен қатар, ғылыми-зерттеу дағдыларын қалыптастыру және қазіргі ғылымның маңызды аспектілерін көрсету арқылы білім беру сапасы арттырылады.

Техникалық және инженерлік бағыттылық: Бағдарламада физиканың инженерия мен технологиямен байланысы ерекше назарға алынады. Оқушыларды жаңа технологиялар, жаңартылатын энергия көздері және жасыл технологиялар сияқты заманауи бағыттармен таныстырып, болашақта техникалық мамандықтарға қызығушылықтарын арттыру көзделген.

Экологиялық бағыттылық: Қоршаған орта мен табиғи ресурстарды қорғау мәселелерін шешуде физика ғылымының рөлін түсіндіруге баса назар аударылады. Экологиялық физика мен тұрақты даму концепцияларын енгізу арқылы оқушыларды табиғатты тиімді пайдалануға және қоршаған ортаға деген жауапкершілікке баулу мақсаты қойылады.

Қоғамдық бағыттылық: Физика ғылымы тек зерттеу мен тәжірибелермен шектелмей, қоғамның әлеуметтік мәселелеріне де жауап береді. Бұл бағдарлама оқушыларды ғылыми білімдерін қоғамның өзекті мәселелерін шешуге бағыттап, физикалық заңдылықтардың күнделікті өмірге қалай әсер ететінін көрсетеді. Сонымен қатар, жастарға ғылыми зерттеу және технологияларды дамыту арқылы қоғамның дамуына ықпал ету жолдары түсіндіріледі.

Жалпы білім беру бағыттылығы: Бағдарлама оқушылардың жалпы ғылыми және математикалық сауаттылығын арттыруға бағытталған. Физика пәні арқылы логикалық ойлау, аналитикалық дағдылар мен эксперименттік жұмыс жасау қабілеті дамиды, бұл білім алушылардың басқа пәндермен байланысын нығайтып, жалпы білім беру жүйесінің сапасын арттырады.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Физика әлеміне сапар: табиғат құбылыстарын түсіну және күнделікті өмірмен байланысы» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарламаның маңыздылығы: «Физика әлеміне сапар: табиғат құбылыстарын түсіну және күнделікті өмірмен байланысы» авторлық бағдарламасы 11 сынып оқушыларына арналған физика пәнін оқытуда өзекті және маңызды рөл атқарады. Бұл бағдарлама оқушылардың физика саласындағы түсініктерін тереңдетіп, ғылыми дүниетанымын қалыптастыруға бағытталған. Оқушылардың табиғат құбылыстарын ғылыми тұрғыдан түсінуіне және физика пәнін күнделікті өмірмен байланыстыра отырып, пәнге қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді.

Бағдарлама физиканың теориялық негіздерін меңгеру арқылы, оқушылардың ғылыми әдістермен ойлау қабілетін дамытып, нақты құбылыстарды түсінуді жақсартады. Сонымен қатар, заманауи білім беру әдістемелеріне негізделген бұл бағдарлама оқушыларға физика ғылымының маңызды аспектілерін терең зерттеуге, жаңа технологияларды пайдаланып, ғылыми тәжірибелер жасауға мүмкіндік береді.

Қазіргі қоғамда технологиялық өзгерістер мен жаңалықтар үнемі даму үстінде. Сондықтан, бұл бағдарламаның маңыздылығы оқушыларды болашақта ғылым мен технологиялар саласында білікті маман болуға дайындауында. Ол жастарды шығармашылық тұрғыдан ойлауға, өз бетімен зерттеу жүргізуге, ғылыми сұрақтарға жауап іздеуге ынталандырады, сонымен қатар, физиканың күнделікті өмірмен байланыстыра отырып, теория мен практиканың үйлесімін қамтамасыз етеді.

Бағдарлама 11 сынып оқушыларының физика пәніне деген қызығушылығын арттырып, оларды ғылыми зерттеулерге ынталандыра отырып, болашақтағы білім мен еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігін арттырады.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Табиғат құбылыстарымен байланысты практикалық бағыт: Бағдарлама оқушыларды тек теориялық біліммен емес, сондай-ақ физикалық құбылыстарды күнделікті өмірмен байланыстыра отырып, практикалық тұрғыдан зерттеуге мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың физикаға деген қызығушылығын арттырып, оларды нақты жағдайларда қолдануға үйретеді.

Заманауи білім беру әдістемелері: Бағдарлама оқыту процесінде инновациялық әдістерді қолдануды көздейді, мысалы, тәжірибелік жұмыстар, зерттеу жобалары, STEM (ғылым, технология, инженерия және математика) әдіс-тәсілдерін енгізу. Бұл әдістер оқушыларды ғылыми-зерттеу жұмысымен таныстырып, олардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамытады.

Күнделікті өмірмен байланыс: Бағдарлама физика пәнін тек теориямен шектемей, оның күнделікті өмірмен және тұрмыстық жағдайлармен байланысын ашады. Оқушылар физикалық құбылыстарды өздерінің қоршаған ортадағы нақты жағдайларда қалай қолдануға болатынын түсінеді.

Физика пәнін тереңдетіп оқыту: Бағдарлама оқушыларға физика пәнін тереңірек меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл тереңдетілген оқыту оқушылардың жалпы білім деңгейін көтеріп, оларды жоғары сыныптардағы физика пәні бойынша күрделі тапсырмаларды орындауға дайындайды.

Дамытушы және шығармашылық тапсырмалар: Бағдарламада оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін түрлі тапсырмалар қарастырылған. Бұл тапсырмалар оқушыларды өз бетімен ізденуге, эксперименттер жасауға, ғылыми тұжырымдар жасауға ынталандырады.

Ғылыми және тәжірибелік көзқарас: Бағдарлама ғылыми зерттеу әдістерін енгізе отырып, оқушыларға физика ғылымы жайлы терең түсінік береді. Сонымен қатар, лабораториялық тәжірибелер мен есептер шешу арқылы теория мен практиканың үйлесімділігін қамтамасыз етеді.

Оқушының тұлғалық дамуына бағытталған: Бағдарлама тек білім берумен шектелмей, оқушының тұлғалық дамуына да көңіл бөледі. Бұл оқушылардың өздерін білдіруге, ғылыми пікірталастар жүргізуге, өз пікірлерін қорғауға үйретеді.

Тұлғааралық және командалық жұмыс: Бағдарламада топтық жұмыс пен ортақ зерттеу жобаларына да мән беріледі. Бұл оқушыларды бірлесіп жұмыс істеуге, идеялармен бөлісуге, басқа адамдардың пікірлерін тыңдауға үйретеді.

Қазіргі физика саласындағы жаңалықтарды енгізу: Бағдарлама қазіргі физиканың соңғы жетістіктерін, жаңалықтары мен технологиялық жаңалықтарды қарастырады. Оқушылар әлемдегі ғылымның жаңа бағыттары мен жетістіктері туралы ақпарат алады.

Осы ерекшеліктер арқылы бағдарлама оқушыларды жан-жақты дамытып, оларды болашақтың білікті маманы ретінде тәрбиелеуге бағытталған.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Физикалық заңдар мен теорияларды түсіну және қолдану:

- Оқушылар физиканың негізгі заңдары мен тұжырымдарын түсініп, оларды нақты өмірдегі құбылыстарға қолдана білу дағдыларын меңгереді.
- Мысалы, Ньютонның қозғалыс заңдарын немесе энергияның сақталу заңын нақты физикалық жағдайларда түсініп, есептер шығару.

Эксперименттік зерттеу жүргізу дағдылары:

- Оқушылар физикалық құбылыстарды зерттеу үшін тәжірибелер жүргізе отырып, ғылыми әдістерді қолдануға үйренеді.
- Лабораториялық жұмыстар арқылы физикалық құбылыстарды бақылап, эксперименттерді дұрыс ұйымдастыру, нәтижелерді талдау, қорытынды жасау дағдыларын қалыптастырады.

Математикалық әдістерді қолдану:

- Физика пәні математиканы қолдануды талап етеді. Оқушылар физикалық есептерді шешу үшін математикалық модельдерді пайдалана білу дағдыларын меңгереді.
- Физикалық шамалар арасындағы байланыстарды анықтап, олардың өлшемдерін есептеу үшін математикалық құралдарды пайдалану (мысалы, формулаларды қолдану, графиктер сызу, деректерді талдау).

Сыни ойлау және проблемаларды шешу қабілеттері:

- Оқушылар физикалық проблемаларды шешу кезінде сыни ойлау қабілеттерін дамытады. Олар мәселені дұрыс түсініп, оны шешу үшін түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға дағдыланады.
- Оқушылар өз ойларын ғылыми тұрғыда дәлелдеп, өз шешімдерін қорғауға үйренеді.

Ғылыми коммуникация дағдылары:

- Оқушылар физика саласындағы өздерінің зерттеулері мен тәжірибелерін ғылыми тілде түсіндіруге дағдыланады. Олар ғылыми пікірталастар жүргізуге, ғылыми жазбалар мен есептерді жазуға үйренеді.
- Топтық жұмыстар мен ғылыми жобаларды ұсыну арқылы коммуникациялық дағдыларын жетілдіреді.

Тәжірибелер мен теорияларды өзара байланыстыру:

- Оқушылар теория мен тәжірибені өзара байланыстыра отырып, ғылыми ұғымдарды тереңірек меңгереді. Бұл олардың ғылыми дүниетанымын кеңейтіп, физика пәнін терең түсінуге мүмкіндік береді.

Қазіргі ғылымның жетістіктері мен жаңалықтарын талдау:

- Оқушылар заманауи ғылымның соңғы жетістіктері мен жаңалықтарын талдай біледі. Бұл оларға физика ғылымының дамуына ықпал еткен негізгі бағыттарды түсінуге және болашақтағы ғылым мен технологиялар саласында қолданылатын жаңа тұжырымдамаларды игеруге мүмкіндік береді.

Инновациялық технологияларды пайдалану дағдылары:

- Оқушылар зерттеу жұмыстарын жүргізу үшін түрлі зертханалық құрал-жабдықтар мен ақпараттық технологияларды қолдана білу дағдыларын меңгереді.
- Ғылыми зерттеулер үшін арнайы бағдарламалар мен есептеу құралдарын қолдану, онлайн ресурстарды пайдалану қабілеттері дамиды.

Жүйелі және шығармашылық ойлау:

- Оқушылар физикалық құбылыстарды зерттеу кезінде жүйелі түрде ойлау дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар, шығармашылық көзқарас арқылы жаңа зерттеу тәсілдері мен шешімдер ұсынуға дағдыланады.

Әлеуметтік жауапкершілік пен этика:

- Бағдарлама барысында оқушылар ғылымның қоғамға, экологияға және адамдардың өміріне әсерін түсініп, әлеуметтік жауапкершілікті сезіну дағдыларын меңгереді.
 - Ғылыми зерттеулер мен технологиялардың этикалық мәселелерін талдай отырып, ғылыми жетістіктердің дұрыс әрі әділ қолданылуына назар аударады.
- Осы дағдыларды игеру арқылы оқушылар тек физика пәнін ғана терең меңгеріп қоймай, жалпы ғылым мен техника салаларында жүйелі әрі шығармашылық тұрғыдан ойлай алатын мамандар болып қалыптасады.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Лекция және баяндау әдісі:

- Бұл әдіс арқылы мұғалім негізгі теориялық ұғымдарды, физикалық заңдарды және концепциялар мен терминдерді түсіндіреді. Оқушылар мұғалімнің түсіндіруін тыңдап, жаңа материалды меңгереді.
- Лекция барысында мысалдар келтіріліп, оқушылардың түсіну деңгейі тексеріледі.

Проблемалық оқыту әдісі:

- Оқушыларға физикалық құбылыстарды немесе есептерді шешуге арналған мәселелер ұсынылады. Бұл әдіс оқушылардың сыни ойлауын дамытуға, дербес шешім қабылдауға үйретеді.
- Мысалы, оқушыларға қиын есептер немесе тәжірибелер ұсыну арқылы оларды проблеманы шешуге тарту.

Интерактивті әдістер:

- **Топтық жұмыс:** Оқушылар топқа бөлініп, бірлесіп физикалық тапсырмаларды шешеді. Бұл әдіс оқушылардың ынтымақтастығын, коммуникативті дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- **Мозайка әдісі:** Оқушылар әртүрлі тапсырмаларды жеке орындап, содан соң топта бірігіп, жинақталған ақпаратты бөліседі.
- **Миға шабуыл:** Мұғалім оқушылардан жаңа тақырып бойынша сұрақтар қойып, олардың қызығушылығын арттырады, сонымен қатар жаңа білімді қабылдауға дайындықтарын тексереді.

Жобалау әдісі:

- Оқушыларға нақты физикалық құбылысты немесе концепті зерттеп, нәтижелерін ұсыну үшін жобалар беріледі. Жоба жұмысында оқушылар өздерінің зерттеу нәтижелерін қорғайды, дәлелдемелер келтіреді.
- Оқушыларға нақты зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибелер жасап, оларды түсіндіру ұсынылады. Жобаларды қорғау кезінде коммуникативтік дағдыларды дамытуға болады.

Дискуссия және пікірталас әдісі:

- Оқушылар арасында физика тақырыптарына қатысты пікірталастар ұйымдастырылады. Мұғалім оқушыларға физикалық құбылыстардың теориясы мен практикасы арасындағы айырмашылықтарды талқылауға мүмкіндік береді.
- Бұл әдіс оқушылардың аргументациясын дамытуға, тақырыпқа қатысты тереңірек ойлауға ықпал етеді.

Кейс-стади әдісі:

- Оқушылар нақты өмірде кездесетін физикалық проблемаларды шешу үшін зерттеу жүргізеді. Бұл әдіс арқылы оқушылар теорияны практикамен байланыстыра алады.
- Мысалы, оқушыларды нақты бір инженерлік немесе күнделікті өмірде кездесетін мәселе арқылы физикалық заңдарды қолдануға үйрету.

Тәжірибелік және лабораториялық жұмыс:

- Оқушылар физикалық құбылыстарды нақты зерттеу үшін лабораториялық жұмыстар жүргізеді. Бұл әдіс оқушыларға эксперименттер арқылы заңдар мен теорияларды түсінуге мүмкіндік береді.

- Тәжірибелер барысында физикалық заңдарды нақты көрсету, олардың дұрыс нәтиже алу үшін тәжірибелер жасау дағдылары қалыптасады.

Оқушыларды рефлексия жасауға үйрету:

- Сабақ соңында оқушылар өздерінің оқу процесін талдайды, не білгендерін және қандай қиындықтарға тап болғандарын бөліседі.

- Рефлексия әдісі оқушылардың өздерінің білімін бағалауға, сабақтан алған әсерлерін саралауға, сонымен қатар өз білімдерін жақсартуға ұмтылуға көмектеседі.

Визуализация әдісі:

- Күрделі физикалық құбылыстар мен процестерді түсіндіру үшін суреттер, диаграммалар, графиктер және анимацияларды пайдалану.

- Визуализация әдісі оқушылардың абстрактілі ұғымдарды нақты түрде көруіне және оларды түсінуіне көмектеседі.

Қосымша ресурстар мен технологияларды пайдалану:

- Оқушылар үшін интернет ресурстары, виртуалды зертханалар мен симуляциялар, физикаға қатысты мобильді қосымшалар мен бағдарламалар пайдаланылады.

- Бұл әдіс оқушыларды қазіргі заманғы технологияларды тиімді қолдануға, деректерді жинау мен талдауды үйренуге ынталандырады.

Есептер шығару және практикалық тапсырмалар:

- Оқушыларға физикалық есептер мен жаттығулар беріледі. Бұл әдіс оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытып, теориялық білімдерін практикалық тұрғыдан қолдануды үйретеді.

- Мұғалім есептердің шешу жолын көрсету арқылы оқушылардың қателерін түзетіп, қосымша кеңес береді.

Рөлдік ойындар:

- Оқушыларға физикалық заңдардың немесе құбылыстардың рөлін сомдайтын ойындар ұйымдастырылады. Бұл әдіс оқушыларға физика саласындағы білімдерін әртүрлі жағдаяттарда қолдануға мүмкіндік береді.

Осы әдіс-тәсілдер сабақ барысында оқушылардың қызығушылығын арттырып, пәнге деген тереңірек түсінік қалыптастыруға көмектеседі. Әр оқушының оқу деңгейі мен стиліне сәйкес әдіс-тәсілдер қолдану олардың білім сапасын арттырады.

Ұйымдастыру формасы:

Сабақтың дәстүрлі түрі – мұғалімнің түсіндіруі мен оқушылардың белсенді қатысуы арқылы өтетін дәріс сабақтары.

Топтық жұмыс – оқушыларды шағын топтарға бөліп, бірлескен түрде тапсырмаларды орындауға, талқылауға және шешім қабылдауға бағыттау.

Лабораториялық және тәжірибелік жұмыстар – оқушылар физикалық құбылыстарды нақты зерттеу мен эксперименттер жүргізу үшін тәжірибелік жұмыстар орындайды.

Жобалық жұмыс – оқушылар физикалық құбылыстарды зерттеп, өз жобаларын жасап, қорғауға дайындалады.

Дискуссия мен пікірталас – оқушылардың ғылыми көзқарастарын қалыптастырып, өз ойларын еркін жеткізуіне мүмкіндік беретін талқылаулар.

Интерактивті сабақтар – заманауи ақпараттық технологияларды қолдана отырып, оқу процесін қызықты әрі тиімді ету.

Ұйымдастыру формалары сабақтың мақсатына, тақырыбына және оқушылардың қажеттілігіне сәйкес таңдалады.

8. Нормативті бөлім

**«Физика әлеміне сапар: табиғат құбылыстарын түсіну және күнделікті өмірмен байланысы»
бағдарламасы
(Аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағаттан тұрады)**

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
1	Физика ғылымының негіздері және тарихы	Физика пәнінің негіздері мен тарихын түсіну.	1	1		Физика ғылымының негізгі ұғымдарын білу.
2	Физикалық ұғымдар мен өлшемдер	Өлшеу құралдары мен физикалық шамалар туралы білім алу.	1	1		Өлшем бірліктері мен физикалық шамаларды білу.
3	Механика негіздері (Қозғалыс)	Қозғалыс түрлері мен олардың заңдылықтарын түсіну.	1	1		Қозғалыс туралы білім алу.
4	Ньютонның қозғалыс заңдары	Ньютон заңдарын түсіну және оны есептерде қолдану.	1	1		Ньютон заңдарын дұрыс қолдану.
5	Энергия мен жұмыс	Энергияның түрлері мен жұмыс, қуат туралы ұғымдарды түсіну.	1	1		Энергия мен жұмыс ұғымдарын білу.
6	Қуат және энергияның сақталу заңы	Қуаттың және энергияның сақталу заңын түсіну.	1	1		Энергияның сақталу заңын қолдану.
7	Жұмыс және қуаттың практикалық қолданылуы	Жұмыс пен қуаттың нақты өмірдегі қолданылуын түсіну.	1	1		Қуат пен жұмыстың күнделікті өмірдегі мысалдарын білу.
8-9	Механикалық тербелістер мен толқындар	Тербелістер мен толқындардың физикалық негіздері мен қолданылуын үйрену.	2	1	1	Тербелістер мен толқындарды түсіну.
10-11	Дыбыс және оптика	Дыбыстың табиғаты мен оптиканың негіздерін түсіну.	2	1	1	Дыбыс пен оптикалық құбылыстарды білу.
12-13	Электрлік құбылыстар	Электр заряды мен электр өрісін түсіну.	2		2	Электрлік құбылыстарды түсіну.
14-15	Электр тізбектері мен ток	Электр тізбектері мен токтың сипаттамаларын түсіну.	2	1	1	Электр тізбектерін есептеуді меңгеру.

16-17	Электр қуаты мен энергиясы	Электр энергиясы мен қуатының формулаларын меңгеру.	2	1	1	Электр қуаты мен энергиясын есептеу.
18-19	Магниттік құбылыстар	Магнит өрісі мен оның әрекетін түсіну.	2		2	Магниттік құбылыстарды білу.
20-21	Электромагниттік толқындар	Электромагниттік толқындардың сипаттамасы мен қолданылуын түсіну.	2		2	Электромагниттік толқындарды білу.
22-23	Жарық және оның табиғаты	Жарықтың табиғаты мен қасиеттерін зерттеу.	2		2	Жарықтың қасиеттерін білу.
24-25	Оптика және жарықтың сынуы мен жалғануы	Жарықтың сынуы мен жалғануы туралы теориялық білім алу.	2		2	Жарықтың сынуы мен жалғануын түсіну.
26-27	Қазіргі физика және оның күнделікті өмірмен байланысы	Қазіргі заманғы физика жаңалықтарымен танысу.	2		2	Қазіргі физиканың жаңалықтары туралы білу.
28-29	Кванттық физика мен жаңалықтар	Кванттық физиканың негіздері мен теориясын түсіну.	2		2	Кванттық физика негіздерін меңгеру.
30-31	Ядролық физика және оның күнделікті өмірмен байланысы	Ядролық физика және оның қолданылуын үйрену.	2		2	Ядролық физиканың принциптерін түсіну.
32-33	Жаңартылатын энергия көздері	Жаңартылатын энергия көздерін зерттеу.	2		2	Жаңартылатын энергия көздері туралы білу.
34	Қорытынды	Сабақты қорытындылап, оқушылардың білімін бағалау.	1	1		Оқушылардың алған білімін бағалау.
Барлығы			34	12	22	

9. Ақпараттық-әдістемелік бөлім

«Физика әлеміне сапар: табиғат құбылыстарын түсіну және күнделікті өмірмен байланысы» атты авторлық бағдарлама 9 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі «**Физика ғылымының негіздері**» тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 2 сағат: «Физика ғылымының негіздері және тарихы», «Физикалық ұғымдар мен өлшемдер» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім «**Механика негіздері**» тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 5 сағат: «Механика негіздері (Қозғалыс)», «Ньютонның қозғалыс заңдары», «Энергия мен жұмыс», «Қуат және

энергияның сақталу заңы», «Жұмыс және қуаттың практикалық қолданылуы» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Үшінші бөлім «**Тербелістер мен толқындар**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 2 сағатта: «**Механикалық тербелістер мен толқындар**» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

«**Дыбыс пен оптика**» тақырыбындағы төртінші бөлімдегі 4 сабақта: «Дыбыс және оптика», «Оптика және жарықтың сынуы мен жалғануы» тақырыптары қамтылған.

Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Бесінші бөлімі «**Электр және магниттік құбылыстар**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 8 сағатта: «Электрлік құбылыстар», «Электр тізбектері мен ток», «Электр қуаты мен энергиясы», «Магниттік құбылыстар» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Алтыншы бөлім «**Электромагниттік құбылыстар**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 2 сағатта: «Электромагниттік толқындар». Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Модульдік оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

• Жетінші бөлім «**Жарық және оптика**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 2 сағатта: «**Жарық және оның табиғаты**». Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Сегізінші бөлім «**Қазіргі заманғы физика**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Қазіргі физика және оның күнделікті өмірмен байланысы», «Кванттық физика мен жаңалықтар», «Ядролық физика және оның күнделікті өмірмен байланысы» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технологиясы қолданылады.

«Энергия және қоршаған орта» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 3 сабақта: «Жаңартылатын энергия көздері», «Қорытынды» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде оқушылар зерттеу жүргізіп, шығармашылық мәтіндер жазуды үйренеді. Аталған бөлімде:

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Оқу үдерісінде маңызды орын алатын компонент. Бағалау оқушылардың білім, дағды, қабілет деңгейін анықтауға, олардың оқу материалдарын меңгеру дәрежесін бағалауға, сондай-ақ оқу үдерісін жақсартуға бағытталған. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау түрлі әдіс-тәсілдермен жүзеге асырылады, олар:

Формативті бағалау

Формативті бағалау оқушылардың оқу үдерісінде жетістіктерін бақылау үшін қолданылатын үздіксіз бағалау түрі. Бұл бағалау түрі оқушыларға білім алудағы қиындықтар мен жетістіктер туралы кері байланыс береді, ал мұғалімге оқушылардың даму деңгейін анықтауға мүмкіндік береді.

Мысалы:

- Сыныптық жұмыстар мен тапсырмалар
- Оқушының жеке жұмысын бағалау
- Жауаптар мен сұрақтар
- Топтық жұмыс нәтижелері
- Сыныптық пікірталастар мен талқылаулар

Суммативті бағалау

Суммативті бағалау — оқушылардың белгілі бір оқу кезеңіндегі немесе тақырып бойынша соңғы нәтижесін бағалау. Бұл бағалау оқу үдерісінің нәтижесін қорытып, оқушының білімі мен дағдыларын тексеру үшін қолданылатын негізгі бағалау түрі.

Мысалы:

- Аралық емтихандар
- Қорытынды тестілеулер
- Үй тапсырмаларының қорытынды бағасы
- Жазбаша және ауызша бақылаулар

Кері байланыс және өзін-өзі бағалау

Оқушылар өз жетістіктерін бағалап, өздерінің күшті және әлсіз жақтарын анықтай алады. Бұл әдіс олардың оқу үдерісіне деген жауапкершілігін арттырады және оқушылардың өзіндік дамуын ынталандырады. Сонымен қатар, кері байланыс арқылы оқушылардың білімдері жақсарып, қажет болған жағдайда түзету енгізуге мүмкіндік береді.

Мысалы:

- Оқушының жеке рефлексиялары
- Өзін-өзі бағалау (мысалы, өз жұмысына баға беру)
- Мұғалімнің оқушыға берген кері байланысы (қателіктер мен жетістіктерді атап өту)

Критериалды бағалау

Критериалды бағалау — оқу жетістіктерін алдын ала белгіленген нақты критерийлер бойынша бағалау. Бұл бағалау әдісі оқушының білім деңгейін нақты көрсетіп, оның қандай аспектілерде жақсы нәтиже көрсетіп, қай жерлерде қиындықтар туындағанын анықтауға мүмкіндік береді.

Мысалы:

- Белгілі бір тапсырмаларды орындауға арналған бағалау критерийлері (мысалы, есептің дұрыстығы, шешу жолдарының тізбегі, нақты нәтижеге жету)
- Жұмыс түрлерінің нақты критерийлері (мысалы, зерттеу жұмысы, презентация және т.б.)

Жүйелі бағалау

Жүйелі бағалау әртүрлі бағалау әдістерін бір-бірімен байланыстыра отырып жүргізіледі. Мұғалім оқушылардың барлық жетістіктерін ескеріп, олардың жеке жұмысын және топтық жұмыстағы үлесін бағалайды.

Мысалы:

- Топтық жобалар мен тәжірибелік жұмыстар
- Сынып ішінде дискуссиялар мен пікірталастар
- Сыныптан тыс іс-шаралар (ғылыми жоба, көрме және т.б.)

Бағалаудың түрлері мен тәсілдері:

1. **Жазбаша бақылаулар** — тақырып бойынша бақылау жұмыстары, тесттер, эсселер.
2. **Ауызша бақылаулар** — сұрақ-жауап, интервью, пікірталастар.
3. **Практикалық жұмыстар** — тәжірибелік тапсырмалар, жобалар, зерттеулер.
4. **Портфолио** — оқушының оқу нәтижелерін жинақтайтын құжат.
5. **Топтық бағалау** — топтық жұмыс нәтижелері бойынша бағалау.

Бағалаудың маңыздылығы

Бағалау оқушылардың білім деңгейін объективті түрде анықтауға, олардың күшті және әлсіз жақтарын көрсетіп, оқу үдерісін жақсартуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, оқушыларға нақты кері байланыс беру арқылы олардың дамуына бағыт-бағдар береді.

Бағалау критерийлері:

1. **Білімнің тереңдігі мен кеңдігі** – оқушының материалды толық және түсінікті меңгеруі.
2. **Қолдану дағдылары** – оқушының білімді тәжірибеде, өмірде қолдана алу қабілеті.
3. **Шығармашылық қабілет** – оқушының жаңа идеяларды ұсыну, шешімдер қабылдаудағы ерекшелігі.
4. **Жүйелілік және дәлдік** – оқушының тапсырманы орындаудағы жүйелілігі, есептерді шешудегі дәлдігі.

Оқушылардың білімін бағалау барысында назар аударатын аспектілер:

- Оқушының теориялық білім деңгейі (қабылдаған білімдерін түсіну және қолдану).
- Практикалық тапсырмаларда байқалған дағдылар.
- Оқушының өзін-өзі бағалауы және кері байланысқа жауап беруі.
- Оқушының топтық жұмыстардағы үлесі және ынтымақтастық.

Қорытынды:

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау — бұл тек білім деңгейін тексеру ғана емес, сонымен қатар олардың оқу үдерісін жетілдіруге мүмкіндік беретін құрал. Бағалау әдістері әртүрлі болуы мүмкін, бірақ олардың бәрінің мақсаты – оқушының білімін сапалы әрі әділ бағалау, оның дамуына жағдай жасау.

Бағалау критерийлері теориялық және практикалық сабақтар үшін әртүрлі болуы мүмкін, себебі әр сабақ түрі түрлі дағдыларды қажет етеді. Әр пәнге, атап айтқанда физика пәніне арналған теориялық және практикалық сабақтар үшін бағалау критерийлерін нақтылап қарастырайық.

Теориялық сабақтарға арналған бағалау критерийлері

Теориялық сабақтарда оқушылардың білім деңгейі, ақпаратты түсіну және оны қолдану қабілеттері бағаланады. Теориялық сабақта бағалау кезінде төмендегідей критерийлерге назар аудару маңызды:

Білімнің толықтығы мен дұрыстығы

- Оқушының теориялық материалды қаншалықты дұрыс меңгергені.
- Берілген тақырыпқа қатысты негізгі ұғымдар мен түсініктерді түсіндіре алу қабілеті.

Түсіну және қолдану қабілеті

- Оқушының теориялық білімді жаңа жағдайларға, мысалдарға және тәжірибелерге қолдана білуі.
- Түсінгенін анық, нақты әрі дұрыс жеткізе білуі (ауызша немесе жазбаша түрде).

Логикалық ойлау және талдау

- Оқушының материалды жүйелі түрде ұсынуы.

- Тақырып бойынша логикалық тұжырымдар жасай алу.
- Берілген тақырып бойынша сын тұрғысынан ойлап, талдау жасай алу.

Өзіндік пікір және шығармашылық

- Оқушының тақырып бойынша жеке пікір немесе көзқарас білдіруі.
- Теориялық мәліметтерді жаңаша көзқараспен түсіну және сыни ойлау қабілеті.

Ұғымдар мен терминдерді дұрыс қолдану

- Тақырыпқа қатысты негізгі ұғымдар мен терминдерді дұрыс әрі нақты қолдану.

Сұрақтарға жауап беру

- Оқушының сұрақтарға толық әрі дұрыс жауап бере алуы.
- Тақырыпқа қатысты түсініксіз жерлерді сауатты түрде түсіндіре алу.

Практикалық сабақтарға арналған бағалау критерийлері

Практикалық сабақтарда бағалау критерийлері оқу материалдарын қолдану, тәжірибелік дағдыларды меңгеру, жұмыс нәтижесін түсіндіру және тәжірибені орындаудағы белсенділікке негізделеді. Практикалық сабақтағы бағалау критерийлеріне келесілер кіреді:

Жұмысты орындау дәлдігі мен сапасы

- Оқушының практикалық жұмысты орындау кезіндегі әрекеттерінің дәлдігі мен орындау сапасы.
- Тәжірибе жүргізу барысында құралдарды дұрыс қолдану және дұрыс техника сақтау.

Теория мен практиканың байланысы

- Теориялық білімдерді практикалық жұмыс барысында дұрыс қолдану.
- Теориялық мәліметтерді практикаға сәйкестендіріп түсіндіре білу.

Тапсырмаларды орындау жылдамдығы және жүйелілігі

- Оқушының тапсырмаларды орындау барысында уақытты тиімді пайдалану.
- Жұмыс барысында кезең-кезеңмен, жүйелі түрде орындау.

Өлшеу және есептеу дағдылары

- Физикалық шамаларды өлшеу және есептеулер жүргізу дағдыларының дұрыстығы.
- Қорытынды нәтижені есептеу және оны талдау қабілеті.

Қателерді түзету және жұмысты аяқтау

- Қателер мен кемшіліктерді анықтап, оларды түзету.
- Практикалық жұмысты соңына дейін жеткізу, нәтижені дұрыс шығару.

Қауіпсіздік ережелерін сақтау

- Оқушының тәжірибелік жұмыс жүргізгенде қауіпсіздік ережелерін сақтау қабілеті.
- Құралдарды дұрыс пайдалану, тәжірибе барысында басқа адамдарға қауіп төндірмеу.

Топпен жұмыс және ынтымақтастық

- Топтық жұмыстарда оқушының ынтымақтастық танытуы.
- Басқа оқушылармен пікір алмасу, командалық жұмыста белсенділік көрсету.

Нәтижелер мен қорытындыны талдау

- Практикалық жұмыс нәтижесін дұрыс бағалап, талдау.
- Жұмыс нәтижесін ғылыми тілмен немесе есеп түрінде дұрыс түсіндіре білу.

Кері байланыс алу және тәжірибені жақсарту

- Оқушының жұмысты орындау барысында кері байланыс алып, оны тәжірибені жақсарту үшін қолдануы.

Теориялық және практикалық сабақтарды бағалауда қолданылатын әдістер:

Тестілер мен бақылау жұмыстарын өткізу — оқушының теориялық білімін тексеру.

Практикалық жұмыстар мен тәжірибелік тапсырмалар — тәжірибелік дағдыларын бағалау.

Өзін-өзі бағалау және топтық бағалау — өзара бағалау немесе өз жұмысын бағалау арқылы дамуы.

Жұмыс дәптері немесе портфолио — оқушының жұмысын кезең-кезеңімен бақылап, бағалау.

Ауызша сұраулар мен пікірталастар — сұрақ-жауап арқылы білім деңгейін тексеру.

Қорытынды бағалау:

- Теориялық және практикалық сабақтардың жалпы бағалануы нәтижесінде оқушының білімінің толық деңгейі анықталады.

- Оқушының практикалық дағдыларын қолдану, теория мен практиканы байланыстыра білуі, жұмыстарын сапалы орындауы маңызды өлшем болып табылады. Осы критерийлерді қолдану оқушылардың оқу үдерісіндегі жетістіктерін анықтауға және олардың физика пәнінен терең білім алуына көмектеседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Кезенов, А. Б. Физика оқыту әдістемесі. Алматы: Рауан, 2018.
2. Қалиев, К. Физика және оны оқыту әдістемесі. Астана: Білім, 2019.
3. Нұрпейісов, Р. Қазіргі мектепте физика пәнін оқыту әдістемесі. Алматы: Дәуір, 2020.
4. Сұлтанов, Ш. Мектепте физика пәнін оқыту әдістемесі. Алматы: ҚазМУ баспасы, 2017.
5. Әлімбаева, Р. М. Физика пәнін оқытудағы жаңа тәсілдер мен әдістер. Астана: Елорда, 2021.
6. Алдамбергенов, К. А. Физика пәнін оқыту әдістемесі. Алматы: Қазақ университеті, 2018.
7. Тұрғынбаева, М. К. Мектептегі физика курсының әдістемесі. Алматы: Білім, 2019.
8. Әбдірахманова, Б. Физика пәнін оқытудың заманауи тәсілдері. Астана: ҚазАқпарат, 2020.
9. Нұрпейісов, Р. Мектепте физиканы оқыту әдістемесі: теория және практика. Алматы: ЖШС "Мектеп", 2021.
10. Қалиев, Б. А. Физика пәні бойынша оқыту әдістемесінің негіздері. Алматы: Ұлттық білім академиясы, 2017.
11. Айтмұхамедов, Б. Қ. Физика пәнін оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері. Алматы: Ғылым, 2022.
12. Құдайбергенов, М. Оқыту технологиялары және физика пәні. Алматы: Оқулық, 2020.

Оқушылар үшін:

1. Айтқожаев, М. Физика негіздері. Алматы: Мектеп, 2018.
2. Абдуәлиева, Л. 10-11 сынып оқушыларына арналған физика курсы. Алматы: Ана тілі, 2019.
3. Қыдырбаев, А. Қазіргі физика мәселелері. Алматы: Тарихи әдебиет, 2020.
4. Қожахметов, Б. Физика есептері мен эксперименттер. Алматы: Атамұра, 2021.
5. Әліпбеков, М. Ж. Физикадан білімді тереңдету. Алматы: Жазушы, 2022.
6. Нұрпейісов, Р. Қазіргі физика мәселелері. Алматы: Қазақ университеті, 2021.
7. Рахметова, Ж. Физикадан тест тапсырмалары. Алматы: Мектеп, 2022.
8. Жүнісбекова, С. 10-11 сыныптарға арналған физика бойынша оқу құралдары. Алматы: Мектеп, 2019.
9. Сәрсенбаев, Т. Физикаға кіріспе. Алматы: Білім, 2020.
10. Мұқашева, Ж. Физика есептері және оларды шешу жолдары. Алматы: Ана тілі, 2021.
11. Қарсақова, Н. Физикадан жалпы және тереңдетілген тест тапсырмалары. Алматы: Дарын, 2022.
12. Хасенов, А. Физикадан дайындық және тестілер. Алматы: ЖШС "Жазушы", 2021.
13. Мұсабекова, З. Физикадан практикалық жұмыстар. Алматы: Мектеп, 2020.
14. Нұрпейісова, Л. Физика бойынша теориялық және практикалық жаттығулар. Алматы: Білім, 2022.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Ұлы дала мұрасы: тарих, тіл және әдебиеттегі ұлттық құндылықтар»

Пікір жазған: К.Н.Сариева – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Рецензент: Н.Н. Рахимова – Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы «№7 орта мектеп» МКМ, педагог-зерттеуші

Құрастырған: Кәрім Бакытгүл Хайроллақызы – Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы «№7 орта мектеп» МКМ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

1. Түсінік хат

**«Ұлы дала мұрасы: тарих, тіл және әдебиеттегі ұлттық құндылықтар»
тақырыбындағы авторлық бағдарлама**

Бағдарламаның мақсаты: ұлттық құндылықтарды зерттеу арқылы оқушылардың ұлттық санасын дамыту, қазақ тілі мен әдебиеті арқылы оқушылардың ұлттық мәдениетке қызығушылығын арттыру және ұлттық тәрбие құндылықтарын қалыптастыру.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушылардың бойында ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие қалыптастыру;
2. Қазақ тілі мен әдебиетіндегі ұлттық мазмұнды тереңдете зерттеу;
3. Оқушылардың зерттеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту;
4. Тарихи және әдеби мұраларды талдау арқылы оқушылардың ой-өрісін кеңейту;
5. Әдебиет арқылы ұлттық құндылықтарды, философияны және дүниетанымды жеткізу;
6. Қазақ тілінің сақталуы мен дамуы, оны келешек ұрпаққа дұрыс үйрету;
7. Тіл арқылы ұлттық мәдениеттің мұраларын сақтау және дамыту;
8. Тұлғалық даму мен патриоттық тәрбиені күшейту.

Бағдарламаның жаңалығы:

- **Инновациялық көзқарас:** Бағдарлама ұлттық құндылықтарды тіл мен әдебиеттегі мазмұн арқылы интеграциялап, оны оқушыларға түсінікті әрі қызықты етіп жеткізуге арналған. Ол дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар, жаңа ақпараттық технологиялар мен интерактивті тәсілдерді қолданады.

- **Құндылыққа бағытталған білім беру:** Бағдарлама оқушылардың тек теориялық білімін дамытуды ғана емес, ұлттық сананы қалыптастыру, патриотизм мен адамгершілік қасиеттерін дамытуға бағытталған.

- **Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:** Бағдарлама оқушылардың жеке қабілеттері мен қызығушылықтарын ескере отырып, шығармашылық және зерттеушілік дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді.

- **Кешенді тәсіл:** Тіл мен әдебиет сабақтарын тарихи, мәдени және әлеуметтік аспектілермен байланыстырып, оларды интеграцияланған түрде ұсынады.

Бағдарламаның өзектілігі:

- **Ұлттық сана қалыптастыру:** Қазіргі жаһандану дәуірінде ұлттық құндылықтарды сақтау және нығайту маңызды. Бағдарлама осы қажеттілікке жауап беріп, оқушылардың ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттырады.

- **Қазақ тілі мен әдебиетінің рөлін арттыру:** Тіл мен әдебиеттің ұлттық мұра ретінде маңызын айқындай отырып, оның қазіргі қоғамдағы рөлін түсіндіреді.

- **Тарихи және мәдени мұраларды дәріптеу:** Бағдарлама қазақ халқының рухани және мәдени мұраларын зерттеп, оны жаңа ұрпаққа жеткізу жолдарын ұсынады.

- **Тәрбие мен білімнің бірлігі:** Оқу барысында оқушылардың білімі мен тәрбиесін үйлесімді дамытуға назар аударылады.

- **Патриоттық тәрбие:** Ұлы дала мұраларын зерттеу арқылы оқушыларды елін, тарихын, тілін құрметтеуге және мақтан тұтуға тәрбиелейді.

Күтетін нәтижесі:

1. **Ұлттық сана мен патриотизмнің қалыптасуы:**

- Оқушылар қазақ халқының ұлттық құндылықтарын танып, оларды құрметтеуді үйренеді.

- Тарихи және әдеби мұралардың маңыздылығын түсінеді және оны өз көзқарасымен бағалай алады.

2. **Шығармашылық және зерттеушілік дағдылардың дамуы:**

- Оқушылар тарихи және әдеби деректерді зерттеп, оларды талдауға үйренеді.

- Шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы өз көзқарасын еркін жеткізе алады.

3. **Қазақ тілі мен әдебиетіне деген терең түсінік:**

- Қазақ тілінің байлығы мен әдеби шығармалардың мазмұнын түсіну қабілеті артады.

- Әдеби шығармаларды оқып, оның ұлттық және рухани құндылықтарын аша біледі.

4. **Коммуникативтік және аналитикалық қабілеттердің дамуы:**

- Оқушылар өз ойларын жүйелі және дәлелді түрде жеткізе алады.

- Әдебиет пен тарихты талдау арқылы сыни ойлау қабілеттерін жетілдіреді.

5. **Жеке тұлғалық даму:**

- Әр оқушының өзіндік қабілеті мен дарыны ашылады.

- Жеке көзқарастарын шығармашылық жұмыстарда көрсетіп, өзіндік "менін" қалыптастырады.

6. **Ұлттық мәдениеттің терең игерілуі:**

- Қазақтың ұлттық мәдениеті мен дәстүрлері туралы білімдері тереңдейді.

- Ұлттық код пен рухани құндылықтарды түсініп, оларды заманауи тұрғыда насихаттауға дайын болады.

7. **Әлеуметтік жауапкершілік пен азаматтық ұстанымның қалыптасуы:**

- Оқушылар елін, жерін, тарихын құрметтеуге және оны дәріптеуге дайын болады.

- Әлеуметтік және мәдени жобаларға белсенді түрде қатысуға ынталы болады.

Бұл нәтижелер оқушылардың жалпы сауаттылығын арттырып қана қоймай, оларды ұлттық құндылықтарды құрметтейтін әрі оларды сақтап, дамытуға дайын тұлғалар ретінде қалыптастыруға бағытталған.

Бағыттылық аспектілері:

Ұлттық құндылықтарды сақтау мен дамыту барысында қолға алынатын басты бағыттар мен стратегиялар. «Ұлы дала мұрасы» тұрғысынан, бағыттылық аспектілері келесі маңызды бағыттарды қамтиды:

1. **Тарихи бағыт:**

○ Қазақ халқының тарихын қайта қарастыру және оны ғылыми тұрғыдан жаңғырту.

○ Ұлттық тарихты оқытуда тарихи әділдік пен объективтілікті сақтай отырып, кеңестік және басқа да идеологиялық қателіктерден арылту.

○ Ұлы дала өркениеттерін зерттеу және олардың әлемдік мәдениетке қосқан үлесін көрсету.

○ Әлеуметтік, мәдени және саяси өмірдің тарихи сабақтарын қазіргі заманға бейімдеу.

2. **Мәдени бағыт:**

○ Ұлттық дәстүрлер мен салт-дәстүрлерді жаңғырту және дамыту.

○ Ұлттық өнер мен қолөнерді қолдау, жастар арасында кеңінен насихаттау.

○ Қазақ халқының музыкалық және поэзиялық мұрасын сақтау мен танымал ету.

○ Қазақ халқының дүниетанымын, философиялық көзқарастарын көрсету.

3. **Тілдік бағыт:**

○ Қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде нығайту, оның қолданылу аясын кеңейту.

○ Тілдің лексикалық қорын байыту және жаңа заманауи сөздерді енгізу.

- Қазақ тілін оқыту жүйесін жетілдіру, мектептер мен жоғарғы оқу орындарында қазақ тілін үйрету сапасын арттыру.
- Қазақ тілінде ғылым мен техниканың соңғы жетістіктерін аудару және осы саладағы зерттеулерді дамыту.

4. Әдеби бағыт:

- Қазақ әдебиетінің алтын қорын сақтау, оны ұлттық идеологиямен үйлестіру.
- Жазушылар мен ақындардың шығармашылығын зерттеу және жастар арасында олардың шығармаларын насихаттау.
- Әдебиеттің барлық жанрларында ұлттық дәстүр мен заманауи үрдістерді үйлестіру.
- Қазақ әдебиетінің әлемдік әдебиетке қосқан үлесін таныту және халықаралық деңгейде насихаттау.

5. Білім беру бағыт:

- Ұлттық құндылықтарды жастар арасында сіңіру үшін мектеп және жоғары оқу орындарында арнайы курстар мен бағдарламалар енгізу.
- Тарих, тіл және әдебиет пәндерін тереңдетіп оқыту арқылы ұлттық сананы ояту.
- Ұлттық құндылықтар мен дәстүрлерді оқу процесіне интеграциялау.

Осы бағыттар арқылы Ұлы дала мұрасын сақтау мен дамыту мақсатында Қазақстан өзінің ұлттық ерекшеліктерін әлемге танытып, келешек ұрпаққа бай мәдени мұра қалдыра алады.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Ұлы дала мұрасы: тарих, тіл және әдебиеттегі ұлттық құндылықтар» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген.

Сан ғасырлық ұлттық тәрбиенің негіздерін, қазақ ғұламалары мен ағартушыларының, қоғам қайраткерлерінің еңбектеріндегі ұлттық тәрбие туралы ойларын, даналық сөзерін және халқымыздың айнасы болған зиялы қауым, қоғам қайраткерлерін үлгі-өнеге етіп көрсетіп, мол мұраларын насихаттай білуіміз қажет.

Ұлттық тәрбиеде, әсіресе, ана тілі байлығының алар орны ерекше екені белгілі. Осыны ескере келе, қазақ тілі мен әдебиеті пәнін оқыту барысында тек қана теориялық білім беріп қана қоймай, ұлттық үрдісімізден хабар бере отырып, адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру мәселесіне жете назар аударуға тырысу керек. Мағжанның жүрек тебірентерлік мөп-мөлдiр асыл лирикасы, Мұхтардың көркем прозасы, Шоқанның барша әлемдi таңқалдырған жаңалықтары, ұлы Абайдың түпсiз терең философиялық толғаулары сияқты мол рухани қазына әрбiр адамның iшкi жан дүниесiн байытып, сана-сезiмiн шарықтата көтеретiнiн оқушы жүрегiне жеткiзу керек.

Бағдарлама қазақ тілі мен қазақ әдебиеті мұғалімдерінің білім мен тәрбие берудегі озық ұстанымдарды ұлттық тәрбие құндылықтарымен байланыстыра отырып, әр оқушының қабілетін, талантын ашу, өзіндік ұлттық тәрбиесі мен санасын қалыптастыруын көздейді, ұлттық құндылықтарды дәріптеп, қазақ әдебиеті мен тілін тереңірек тануға мүмкіндік береді.

Бағдарлама маңыздылығы:

1. Ұлттық құндылықтарды дәріптеу:

- Бағдарлама қазақ халқының тарихи және мәдени мұраларын жаңа ұрпаққа жеткізуге арналған. Ұлттық құндылықтарды сақтау, түсіну және насихаттау – қоғамның тұрақтылығы мен рухани дамуы үшін маңызды.

2. Тіл мен әдебиеттің ұлттық болмыстағы рөлі:

- Қазақ тілі мен әдебиеті ұлттық мәдениеттің негізі болып табылады. Бағдарлама бұл пәндерді оқыту арқылы ұлттық болмысты, рухани құндылықтарды, қазақ халқының тарихи ерекшеліктерін ұғынуға мүмкіндік береді.

3. Жаңартылған білім беру мазмұнымен үйлесімділік:

- Бағдарлама жаңартылған оқу стандарттарына сәйкес келеді. Ол қазіргі заманғы педагогикалық тәсілдер мен әдістерді қолдану арқылы оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға бағытталған.

4. Тұлғалық және патриоттық тәрбие беру:

- Бағдарлама әр оқушының тұлғалық әлеуетін ашуға, оларды елжандылыққа, ұлттық дәстүрлер мен тарихты құрметтеуге тәрбиелеуге көмектеседі.

5. Тарихи сананы дамыту:

- Оқушыларға ұлттық тарихтың маңызды оқиғалары мен тұлғаларын таныту арқылы тарихи сананы қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл болашақ ұрпақтың елінің, жерінің дамуына белсенді үлес қосатын азамат болып өсуіне негіз болады.

6. Жалпы адами құндылықтарды нығайту:

- Адамгершілік, бірлік, өзара құрмет, отансүйгіштік сияқты жалпы адами құндылықтар ұлттық мұралар арқылы терең меңгеріледі.

7. Қазіргі заман талабына сай білім беру:

- Жаңа ақпараттық технологияларды, коммуникативтік және интерактивтік әдістерді қолдану арқылы бағдарлама білім беру процесін заманауи деңгейде ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

8. Мәдениетті сақтау мен насихаттау:

- Бағдарлама мәдени мұраны сақтап, болашақ ұрпаққа жеткізудің тиімді құралдарының бірі болып табылады. Бұл қоғамда ұлттық мәдениеттің маңыздылығын арттырады.

Бағдарлама аптасына 1 сағат, жылына 34 сағатқа арналып жасалған.

Бағдарлама арқылы балалар ұлттық мәдениетті, моральды, дүниетанымды сезіне бастайды, зерттеушілік, ізденгіштік дағдылары жетілдіріледі, өзіндік ерекшелігі айқындала түседі, яғни халқымыздың дәріптеуге, қастерлеуге, дамытуға тұрарлық ұлттық рухани және материалдық құндылықтарын, мол мұрасын, Қазақстанның қалыптасуы мен дамуына елеулі ықпал еткен тарихи тұлғаларды кешенді талдауды меңгереді.

Курстың зерттеу нысандары –

- Қазақ халқының ұлттық рухани және материалдық мұралары;
- Тарихи тұлғалардың өмірі мен еңбектері, олардың ұлттық мәдениетті қалыптастыруға қосқан үлестері;

- Қазақ әдебиеті мен тілі: оның даму тарихы, құрылымы және мазмұны;

- Ұлы дала эпостары мен фольклорлық туындылардағы ұлттық құндылықтар;

- Қазақ халқының салт-дәстүрлері мен олардың ұлттық болмыстағы орны.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. Кешенді тәсіл:

- Қазақ тілі мен әдебиетін тарих, мәдениет, рухани құндылықтармен байланыстыра оқытады.

2. Ұлттық құндылықтарға баса назар аудару:

- Бағдарлама тек білім беру емес, ұлттық сананы тәрбиелеуді де мақсат етеді.

3. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:

- Оқушыларды зерттеу жұмыстарына тарту, тарихи және әдеби дереккөздерді талдау.

4. Шығармашылықты дамытуға бағытталған:

- Әр түрлі шығармашылық тапсырмалар арқылы оқушылардың қабілеттерін ашуға жағдай жасайды.

5. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:

- Әр оқушының қабілеті мен қызығушылықтарын ескеріп, олардың дамуына жеке көңіл бөледі.

6. Заманауи технологияларды пайдалану:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, интернет ресурстарын, интерактивті әдістерді қолдану.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білуі тиіс:

- Қазақ тілі мен әдебиетінің ұлттық және мәдени құндылықтардағы рөлін;
- Ұлы дала эпостары, жыр-дастандар, тарихи тұлғалар мен олардың шығармалары туралы негізгі ақпараттарды;
- Ұлттық мәдениеттің, салт-дәстүрлердің тәрбиелік және рухани мәнін.

Меңгеруі тиіс:

- Тарихи және әдеби дереккөздермен жұмыс істеу әдістерін;
- Тұлғалар мен олардың шығармаларының ұлттық сана қалыптастырудағы рөлін талдау;
- Әдеби шығармаларды зерттеу, идеялық мазмұнын ашу және қорытынды жасау әдістерін.

Сипаттай білуі тиіс:

- Ұлттық құндылықтардың қазақ әдебиеті мен тарихындағы көрінісін;
- Ұлы дала мұраларының тәрбиелік және мәдени маңыздылығын;
- Әдеби шығармалардағы ұлттық идеяны.

Қолдана алуы тиіс:

- Тарихи және әдеби шығармаларды өз бетінше талдау және бағалау;
- Қазақ тілі мен әдебиетінің ұлттық сананы қалыптастырудағы құралдарын;
- Шығармашылық және зерттеу тапсырмаларын орындау арқылы алған білімдерін нақты мысалдарда қолдану.

Бағдарлама арқылы қалыптасқан білім, дағды мен құндылықтар оқушылардың жалпы сауаттылығын арттырып, олардың жеке тұлға ретінде дамуына және ұлттық құндылықтарға негізделген патриот тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қойылған мақсаттарға жету үшін келесі әдіс-тәсілдер түрлері қолданылады: зерттеу жұмыстары, тарихи және көркем-тарихи әдебиеттерді зерттеу, құжаттық материалдарды, экскурсиялар жүргізу, жиындарда сөйлеу, тарихи шығармашылық жазбаша жұмыстар, диктанттар, тестілеу, рефераттарды қорғау, презентация құрастыру.

Курс барысында негізгі әдістер ретінде жеке ізденушілік әдістер ұсынылады, интернет ресурстары, жаңа ақпараттық технологиялар мен сыни ойлау, интерактивті әдістер қолданылады.

Деңгейлеп оқыту тәсілі. Деңгейлеп оқыту тәсілі оқушылардың әртүрлі топтарының оқу әрекетін арнайы әзірленген оқыту құралдары мен тәсілдері арқылы ұйымдастыруды қамтиды. Ол оқушылардың әртүрлі топтары үшін оқу үдерісін мамандандыруды, оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып топтар үшін әртүрлі оқыту жағдайларын жасауды көздейді. Деңгейлеп оқытуды ұйымдастырудың шарты – қиындық дәрежесіне,

оқушыларға мұғалім тарапынан көмектің деңгейіне, танымдық қызығушылықтарына қарай ерекшеленетін деңгейлік тапсырмаларды қолдану.

Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл. Жеке тұлғаға бағытталған тәсілдің мақсаты – оқушылардың тұлғасын үйлесімді түрде қалыптастыру, оқу үдерісін дараландыру, жан-жақты дамыту. Оқу үдерісінде жеке тұлғаның шығармашылық әлеуеті оның жеке ерекшеліктері мен әлеуетті мүмкіндіктерін ескере отырып ашылады.

Құндылыққа бағытталған тәсіл. Оқу әрекетін жоспарлау, ұйымдастыру және оның нәтижелерін алу және қолдану белгілі бір құндылықтар тұрғысынан жүзеге асырылады. Құндылықтық бағдарлар – бұл жеке тұлғаның өз қызметінде белгілі бір құндылықтарға бағдарлана білу қабілеті, сондай-ақ оларды әлеуметтік маңызды жеке құндылықтар ретінде саналы түрде қабылдауы. Орта білім берудің құндылықтары ретінде: қазақстандық патриотизм, азаматтық жауапкершілік, еңбек және шығармашылық, өмір бойы білім алу, құрмет, ынтымақтастық, ашықтық белгіленген.

Іс-әрекеттік тәсіл. Іс-әрекеттік тәсілге сәйкес, оқушы білімді дайын түрде алмайды, оны белсенді танымдық іс-әрекет барысында өзі іздеп табады. Бұл дербес ізденісті, ақпарат көздерін талдау, жинақтау және бағалауды, тарихи деректер мен басқа оқу ресурстарын интерпретациялауды қамтиды. Нәтижесінде оқушы өзінің оқу әрекетінің мазмұнын, формаларын түсінеді, қабылдайды, оларды жетілдіруге белсенді қатысады, бұл оның білімін, дағдылары мен іскерлігін кең ауқымда табысты қалыптастыруға ықпал етеді.

Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері:

Білім беру ұйымдары оқушылар «үйренуге үйренуі» және жауапты, дербес, уәжді, қызығушылық танытатын, интеллектуалды дамыған, сенімді және шығармашылық тұлғаларға айналуы керек деген қағидатты ұстанады.

Коммуникативтік тәсіл. Коммуникативтік тәсіл – бұл хабарлау және ақпарат беру, адамдардың өзара әрекеттесу барысында біліммен, дағдылармен алмасу. Коммуникативтік тәсілдің нәтижесі – ойды жеткізу және өзара әрекеттесу барысында идеялармен алмасу арқылы тілдік қатынас жасауды жүзеге асыру. Коммуникативтік тәсілге сәйкес, жеке және топтық жұмысы барысында оқу үдерісі оқушылардың шығармашылық жұмыстарын және басқалардың жұмыстарын бағалау және талдау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етуі тиіс. Оқу үдерісінде оқушылардың сыни ойлауын және дербестігін дамыту мақсатында алдын-ала таңдалған коммуникация құралдарының толық спектрін қолдану көзделеді.

Тұрақтылау (мазмұндық) бөлім (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
Ұлттық құндылықтар және тарих			
1	Ұлы дала тарихы: ұлттық құндылықтардың негізі	1	Оқушылар ұлттық құндылықтардың тарихи негіздерін сипаттайды
2	Ата-баба мұрасы: шежіре дәстүрі	1	Тарихи деректер мен шежірелік мәліметтерді талдай алады
3-4	Ұлы дала эпостары: «Қобыланды батыр», «Алпамыс батыр» және «Ер Тарғын»	2	Батырлардың бейнесін талдай алады
5	Ұлы далада өмір сүрген түркі халықтарының тілдік	1	Түркі халықтарының ортақ тілдік ерекшеліктерін анықтайды

	бірлігі		
6	Ұлы даланың мұрасы – келер ұрпаққа аманат	1	Ұлы дала мұраларының тарихи және мәдени құндылықтарын түсінеді.
Қазақ тілі және оның ерекшеліктері			
7	Қазақ тілі мен әдебиеті – рухани мұраның қайнар көзі	1	Әдеби шығармаларды талдайды және оның мәнін ашады
8-9	Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдердегі ұлттық құндылықтар	2	Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдердің мазмұнын түсінеді.
10	Қазақ тіліндегі эпикалық жанрлар және олардың ерекшелігі	1	Эпикалық шығармалардың ерекшеліктерін талдай алады.
11	Тіл және тарих: қазақ халқының этнолингвистикалық ерекшеліктері	1	Тіл мен тарихтың байланысын талдай алады.
12	Тіл – ұлттық болмыстың айнасы	1	Тілдің ұлттық болмысты айқындайтын құрал екенін түсінеді
Қазақ әдебиеті және рухани мұра			
13	Қазақ халқының ауыз әдебиеті: жыр-дастандардың тәрбиелік мәні	1	Жыр-дастандарды қазақ халқының мәдениетімен байланыстырады
14	Шәкәрім Құдайбердіұлы: адамгершілік пен рухани ілімдер	1	Адамгершілік пен рухани құндылықтардың қазіргі өмірдегі рөлін түсінеді
15	Ұлы дала фольклорының танымдық және тәрбиелік мәні	1	Ұлы дала фольклорының мазмұнын мен ерекшеліктерін түсінеді.
16	Қазақтың салт-дәстүрлері: тілдік ерекшеліктер арқылы танысу	1	Салт-дәстүрлердегі тілдік ерекшеліктерді анықтайды.
17	Халық әндері: ұлттық рух пен патриотизмнің қайнар көзі	1	Әндер мазмұнын талдай алады және өз пікірлерін білдіреді
Тұлғалар және олардың шығармашылығы			
18	Абай Құнанбайұлы: қазақ әдебиетінің ұлы тұлғасы	1	Абай шығармаларының тәрбиелік және рухани мәнін түсінеді
19	Ахмет Байтұрсынұлы: тілдің дамуына қосқан үлесі	1	Тілдің дамуына қосқан үлесін түсінеді.
20-21	Жыраулық дәстүр:	2	Оқушылар жыраулық дәстүрдің

	Доспамбет пен Шалкиіз жыраулар шығармашылығы		ерекшеліктерін түсінеді
22	Махамбет Өтемісұлы: ерлік пен патриотизм жыршысы	1	Шығармалардан ерлік пен патриотизм ұғымдарын ажыратады
23	Ыбырай Алтынсарин: қазақ балалар әдебиетінің негізін салушы	1	Шығармалардың мазмұны мен тәрбиелік идеясын талдайды.
24	Мағжан Жұмабаев поэзиясы: ел мен жерге деген махаббат	1	Ақын өлеңдеріндегі ел мен жерге деген сүйіспеншілікті түсінеді.
25-26	Қазақ әдебиетінің XX ғасырдағы классиктері: Сәкен, Бейімбет, Ілияс	2	XX ғасырдағы қазақ әдебиетінің классиктері туралы мәлімет алады
27-28	Алаш зиялыларының шығармашылығындағы ұлттық құндылықтар	2	Ұлттық рухтың маңыздылығын түсініп, қазіргі қоғаммен байланыстырады
Қазіргі әдебиет және ұлттық идея			
29-30	Қазіргі қазақ әдебиеті және ұлттық идея	2	Қазіргі әдебиет пен ұлттық құндылықтардың байланысын түсінеді
31	Ұлттық код: тіл мен әдебиетте көрініс табуы	1	Әдеби шығармалар мен тілдік ерекшеліктерден ұлттық кодты таба алады
32-33	Бабалар сөзі: өсиет пен даналық қазынасы	2	Оқушылар бабалар сөзінің тәрбиелік және рухани құндылықтарын түсінеді
34	Қорытынды сабақ. «Ұлы Дала Қазынасы: Тарих пен Тілдің Сайысы»	1	Алған білімдерін қолдана отырып, тапсырмаларды орындайды.
Барлығы – 34 сағат			

3.Нормативтік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығ	Теория	Тәжіриб	Білім өнімі
1	Ұлы дала тарихы: ұлттық құндылықтардың негізі	Ұлы дала тарихындағы ұлттық құндылықтардың маңызын түсіну	1			Оқушылар ұлттық құндылықтардың тарихи негіздерін сипаттайды
2	Ата-баба мұрасы: шежіре дәстүрі	Қазақ халқының шежіре дәстүрін	1			Тарихи деректер мен шежірелік

		зерттеп, оның ұрпақ тәрбиесіндегі маңызын түсіну			мәліметтерді талдай алады
3-4	Ұлы дала эпостары: "Қобыланды батыр", "Алпамыс батыр" және "Ер Тарғын"	Эпостық жырлар арқылы ұлттық құндылықтарды түсіндіру	2		Батырлардың бейнесін талдай алады
5	Ұлы далада өмір сүрген түркі халықтарының тілдік бірлігі	Тілдік бірлік арқылы түркі халықтарының тарихи байланысын айқындау	1		Түркі халықтарының ортақ тілдік ерекшеліктерін анықтайды
6	Ұлы даланың мұрасы – келер ұрпаққа аманат	Тарихи мұралардың келер ұрпаққа әсері туралы түсінік қалыптастыру	1		Ұлы дала мұраларының тарихи және мәдени құндылықтарын түсінеді.
7	Қазақ тілі мен әдебиеті – рухани мұраның қайнар көзі	Қазақ тілі мен әдебиеті арқылы ұлттық рухани мұраларды түсіндіру.	1		Әдеби шығармаларды талдайды және оның мәнін ашады
8-9	Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдердегі ұлттық құндылықтар	Мақал-мәтелдер арқылы қазақ халқының ұлттық құндылықтарын тану	2		Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдердің мазмұнын түсінеді.
10	Қазақ тіліндегі эпикалық жанрлар және олардың ерекшелігі	Эпикалық шығармалардың мазмұнын талдау және идеялық мәнін түсіндіру	1		Эпикалық шығармалардың ерекшеліктерін талдай алады.
11	Тіл және тарих: қазақ халқының этнолингвистикалық ерекшеліктері	Қазақ халқының этнолингвистикалық ерекшеліктерін анықтау және түсіндіру	1		Тіл мен тарихтың байланысын талдай алады.
12	Тіл – ұлттық болмыстың айнасы	Ұлттық тілдің ерекшеліктері арқылы оның құндылығын тану	1		тілдің ұлттық болмысты айқындайтын құрал екенін түсінеді
13	Қазақ халқының ауыз әдебиеті: жыр-дастандардың тәрбиелік мәні	Ауыз әдебиетінің қазақ мәдениеті мен рухани өміріндегі рөлін ашу	1		Жыр-дастандарды қазақ халқының мәдениетімен байланыстырады

14	Шәкәрім Құдайбердіұлы: адамгершілік пен рухани ілімдер	Жыр-дастандарды қазақ халқының мәдениетімен байланыстырады	1			Адамгершілік пен рухани құндылықтардың қазіргі өмірдегі рөлін түсінеді
15	Ұлы дала фольклорының танымдық және тәрбиелік мәні	Фольклордың танымдық және тәрбиелік мәнін түсіндіру	1			Ұлы дала фольклорының мазмұны мен ерекшеліктерін түсінеді.
16	Қазақтың салт-дәстүрлері: тілдік ерекшеліктер арқылы танысу	Қазақтың салт-дәстүрлерінің мазмұны мен ерекшеліктерін анықтау	1			Салт-дәстүрлердегі тілдік ерекшеліктерді анықтайды.
17	Халық әндері: ұлттық рух пен патриотизмнің қайнар көзі	Қазақ халық әндерінің мазмұны мен мағынасын талдау	1			Әндер мазмұнын талдай алады және өз пікірлерін білдіреді
18	Абай Құнанбайұлы: қазақ әдебиетінің ұлы тұлғасы	Абай өлеңдері мен қара сөздерін талдау арқылы оқушылардың ой-өрісін кеңейту	1			Абай шығармаларының тәрбиелік және рухани мәнін түсінеді
19	Ахмет Байтұрсынұлы: тілдің дамуына қосқан үлесі	Ахмет Байтұрсынұлының өмірі мен шығармашылығы туралы білім беру	1			Тілдің дамуына қосқан үлесін түсінеді.
20-21	Жыраулық дәстүр: Доспамбет пен Шалкиіз жыраулар шығармашылығы	Доспамбет пен Шалкиіз жыраулардың шығармаларын талдау	2			Оқушылар жыраулық дәстүрдің ерекшеліктерін түсінеді
22	Махамбет Өтемісұлы: ерлік пен патриотизм жыршысы	Махамбет Өтемісұлының шығармашылығы арқылы ерлік пен патриотизм ұғымдарын түсіндіру	1			Шығармалардан ерлік пен патриотизм ұғымдарын ажыратады
23	Ыбырай Алтынсарин: қазақ балалар әдебиетінің негізін салушы	Ыбырай Алтынсариннің өмірі мен шығармашылығы туралы білім беру	1			Шығармалардың мазмұны мен тәрбиелік идеясын талдайды.
24	Мағжан Жұмабаев поэзиясы: ел мен жерге деген махаббат	Мағжан Жұмабаевтың шығармаларын талдау арқылы поэзияның мазмұны мен идеяларын түсіндіру	1			Ақын өлеңдеріндегі ел мен жерге деген сүйіспеншілікті түсінеді.

25-26	Қазақ әдебиетінің XX ғасырдағы классиктері: Сәкен, Бейімбет, Ілияс	Сәкен, Бейімбет, Ілияс шығармаларының мазмұнын және олардың идеяларын түсіндіру	2		XX ғасырдағы қазақ әдебиетінің классиктері туралы мәлімет алады
27-28	Алаш зиялыларының шығармашылығындағы ұлттық құндылықтар	Алаш зиялыларының шығармашылығын зерттеу арқылы ұлттық құндылықтарды анықтау	2		Ұлттық рухтың маңыздылығын түсініп, қазіргі қоғаммен байланыстырады
29-30	Қазіргі қазақ әдебиеті және ұлттық идея	Қазіргі қазақ әдебиетінің ұлттық идеяны насихаттаудағы рөлін түсіндіру	2		Қазіргі әдебиет пен ұлттық құндылықтардың байланысын түсінеді
31	Ұлттық код: тіл мен әдебиетте көрініс табуы	Тіл мен әдебиеттегі ұлттық кодты тану және талдау.	1		Әдеби шығармалар мен тілдік ерекшеліктерден ұлттық кодты таба алады
32-33	Бабалар сөзі: өсиет пен даналық қазынасы	Өсиет сөздер мен мақал-мәтелдердегі ұлттық құндылықтарды талдау	2		Оқушылар бабалар сөзінің тәрбиелік және рухани құндылықтарын түсінеді
34	Қорытынды сабақ. «Ұлы Дала Қазынасы: Тарих пен Тілдің Сайысы»	Оқушылардың аналитикалық және шығармашылық қабілеттерін дамыту	1		Алған білімдерін қолдана отырып, тапсырмаларды орындайды.

**Ақпараттық-әдістемелік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

Білім беру жүйесіндегі ұлттық тәрбиенің негізін нығайта отырып, оқушыларды рухани, мәдени, тарихи және адамгершілік құндылықтарды құрметтейтін азамат ретінде қалыптастыруға зор үлес қосуды және көрнекті тарихи тұлғалардың өмірбаяндары мен қызметтерін талдау арқылы, олардың ұлттық бірегейліктің және мемлекеттіліктің қалыптасуына әсерін зерделеп, өз елінің, туған жерінің мәдениеті мен ұлттық құндылығы туралы білім беру арқылы патриотизмге тәрбиелеуді мақсат етіп, дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын «Ұлы дала мұрасын тіл мен әдебиеттегі ұлттық құндылықтар арқылы таныту» атты авторлық бағдарламасы 6 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі «**Ұлттық құндылықтар және тарих**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Ұлы дала тарихы: ұлттық құндылықтардың негізі», «Ата-баба мұрасы: шежіре дәстүрі», «Ұлы дала эпостары: «Қобыланды батыр», «Алпамыс батыр» және «Ер

Тарғын», «Ұлы далада өмір сүрген түркі халықтарының тілдік бірлігі», «Ұлы даланың мұрасы – келер ұрпаққа аманат» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлімі **«Қазақ тілі және оның ерекшеліктері»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Қазақ тілі мен әдебиеті – рухани мұраның қайнар көзі», «Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдердегі ұлттық құндылықтар», «Қазақ тіліндегі эпикалық жанрлар және олардың ерекшелігі», «Тіл және тарих: қазақ халқының этнолингвистикалық ерекшеліктері», «Тіл – ұлттық болмыстың айнасы» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технология.

«Қазақ әдебиеті және рухани мұра» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 5 сабақта: «Қазақ халқының ауыз әдебиеті: жыр-дастандардың тәрбиелік мәні», «Шәкәрім Құдайбердіұлы: адамгершілік пен рухани ілімдер», «Ұлы дала фольклорының танымдық және тәрбиелік мәні», «Қазақтың салт-дәстүрлері: тілдік ерекшеліктер арқылы танысу», «Халық әндері: ұлттық рух пен патриотизмнің қайнар көзі» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы пайдаланылады;
- Жеке пәндік педагогикалық технология қолданылады.

Төртінші бөлімі **«Тұлғалар және олардың шығармашылығы»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 11 сағат: «Абай Құнанбайұлы: қазақ әдебиетінің ұлы тұлғасы», «Ахмет Байтұрсынұлы: тілдің дамуына қосқан үлесі», «Жыраулық дәстүр: Доспамбет пен Шалкиіз жыраулар шығармашылығы», «Махамбет Өтемісұлы: ерлік пен патриотизм жыршысы», «Ыбырай Алтынсарин: қазақ балалар әдебиетінің негізін салушы», «Мағжан Жұмабаев поэзиясы: ел мен жерге деген махаббат», «Қазақ әдебиетінің XX ғасырдағы классиктері: Сәкен, Бейімбет, Ілияс», «Алаш зиялыларының шығармашылығындағы ұлттық құндылықтар» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Бесінші бөлімі **«Қазіргі әдебиет және ұлттық идея»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Қазіргі қазақ әдебиеті және ұлттық идея», «Ұлттық код: тіл мен әдебиетте көрініс табуы», «Бабалар сөзі: өсиет пен даналық қазынасы» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технология.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. «Қазақ әдебиеті» пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады. Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар ұлттық құндылықтардың тарихи негіздерін сипаттайды	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Тарихи деректер мен шежірелік мәліметтерді талдай алады	«Робин раунд»
	Батырлардың бейнесін талдай алады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Түркі халықтарының ортақ тілдік ерекшеліктерін анықтайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Ұлы дала мұраларының тарихи және мәдени құндылықтарын түсінеді.	«Табыс баспалдағы»
	Әдеби шығармаларды талдайды және оның мәнін ашады	Мұғалімнің мадақтауы
	Қазақ тіліндегі мақал-мәтелдердің мазмұнын түсінеді.	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Эпикалық шығармалардың ерекшеліктерін талдай алады.	«Бас бармақ»
	Тіл мен тарихтың байланысын талдай алады.	«Топтық талқылау»
	тілдің ұлттық болмысты айқындайтын құрал екенін түсінеді	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Жыр-дастандарды қазақ халқының мәдениетімен байланыстырады	Түсініктеме арқылы
	Адамгершілік пен рухани құндылықтардың қазіргі өмірдегі рөлін түсінеді	«Оқушылармен диалог»
Практикалық сабақтар үшін	Ұлы дала фольклорының мазмұны мен ерекшеліктерін түсінеді.	Түсініктеме арқылы
	Салт-дәстүрлердегі тілдік ерекшеліктерді анықтайды.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Әндер мазмұнын талдай алады және өз пікірлерін білдіреді	«Мозаика» әдісі

Абай шығармаларының тәрбиелік және рухани мәнін түсінеді	Ауызша кері байланыс
Тілдің дамуына қосқан үлесін түсінеді.	Екі жұлдыз, бір тілек
Оқушылар жыраулық дәстүрдің ерекшеліктерін түсінеді	Ішкі және сыртқы шеңбер
Шығармалардан ерлік пен патриотизм ұғымдарын ажыратады	Жазбаша түсініктеме
Шығармалардың мазмұны мен тәрбиелік идеясын талдайды.	Үш ҚҚҚ
Ақын өлеңдеріндегі ел мен жерге деген сүйіспеншілікті түсінеді.	Бір минуттық эссе
XX ғасырдағы қазақ әдебиетінің классиктері туралы мәлімет алады	«Қошемет»
Ұлттық рухтың маңыздылығын түсініп, қазіргі қоғаммен байланыстырады	«Сұрақ-жауап»
Қазіргі әдебиет пен ұлттық құндылықтардың байланысын түсінеді	Элективтік тест
Әдеби шығармалар мен тілдік ерекшеліктерден ұлттық кодты таба алады	Өзін-өзі бағалау
Оқушылар бабалар сөзінің тәрбиелік және рухани құндылықтарын түсінеді	Қысқа тест

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдер үшін:

11. Айдаров Ғ. Күлтегін ескерткіші. Алматы; 1995 (2015ж).
12. Маданов Қ. Қазақ мәдениетінің қалыптасу кезеңдері. Аламы; 1995(2015ж).
13. Дербісәлиев Ә. Қазақ даласының жұлдыздары. Алматы; 1995 (2015ж).
14. А.Ш.Қадырбаев, М.Д.Шаймерденова, Оқытылатын тіл елі: Қазақстан Республикасы: Қазақстан тарихы, географиясы және мәдениеті. - М., 2012 (2022ж.).

Оқушылар үшін:

1. Қазақстанның иллюстрацияланған тарихы. 4 томдық. Б.Аяғанның редакциясымен. - Алматы, 2004-2005 (2015ж).
- 2.
4. Арғынбаев Х. Қазақ халқының қолөнері. Алматы; 1987 (2017ж).
1. О.Жанайдаров, Менің елім – Қазақстан (Балаларға арналған энциклопедия).– Алматы : Балауса, 2003. (2023ж.) - 160 б.,
2. Масанов Н.Э. Қазақтардың көшпелі өркениеті. Алматы; 1995 (2015ж).
3. Ақишев К.А. Сақтардың өнері мен мифологиясы. Алматы; 1984 (2024ж)
4. Мағауин М. Қазақ тарихының әліппесі. Алматы; 1994 (2024ж).

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушының ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастыру жолдары»

Пікір жазған: **Сариева К.Н.**, «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырғандар: Тлеугазина Анар Тлеугазиновна., Байсакалова Алия Султанбаевна - Алматы облысы, Талғар ауданы, Талғар қаласы А.Байтұрсынұлы атындағы №7 мектеп лицейінің бастауыш сынып мұғалімдері

1. Түсініктеме хат

«Оқушының ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастыру жолдары» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: оқушыларға өз ұлтының тарихы, мәдениеті, салт-дәстүрлері мен тіліне деген құрметті ұялату, оларды әдептілік, патриотизм, ізгілік, адамгершілік сияқты адами құндылықтармен тәрбиелеу. Осы арқылы оқушының тұлғалық дамуына ықпал жасап, қоғамға жауапкершілікпен қарауға баулу.

Міндеттері:

1. Оқушыларды өз ұлтының өнері, әдет-ғұрыптары, ұлттық тағамдары мен музыкасы арқылы таныстыру.
2. Оқушыларды туған жерінің тарихы, табиғаты мен мәдениетімен таныстырып, оны қастерлеуге үйрету.
3. Оқушыларды қазақ тілін еркін меңгеруге, оның маңыздылығын түсінуге және сақтауға баулу.
4. Оқушыларға мәдениеттілік, әдептілік және сыпайылықты қалыптастыру арқылы қоғаммен дұрыс қарым-қатынас жасауға үйрету.
5. Оқушыларға салт-дәстүрлерді, рәміздерді және ел тарихын құрметтеуді үйрету.
6. Оқушыларды өз елінің тарихымен, жетістіктерімен таныстырып, Отанын сүйуге және оның игілігі үшін еңбек етуге бағыттау.
7. Оқушылардың адамгершілік қасиеттерін, адалдық, шыншылдық, еңбекқорлық сияқты қасиеттерді дамыту.
8. Оқушыларды табиғат пен қоршаған ортаны қорғау, қоғам алдындағы жауапкершілікке баулу.

Бағдарламаның өзектілігі: Ұлттық дәстүрлер мен құндылықтарды дәріптеу. Заманауи технологиялар мен тәсілдерді қолданып, білім беру сапасын арттыру. Балалардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуды қамтамасыз ету.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңашылдығы - ұлттық құндылықтарды білім беру жүйесінде жүйелі түрде енгізу арқылы оқушылардың санасына терең әсер ету, оларды өз ұлтының тарихы, мәдениеті мен дәстүрлеріне құрметпен қарауға тәрбиелеу.

Бағдарламаның ғылымылығы — ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда этнопедагогика, психология және әлеуметтік ғылымдардың заманауи зерттеулеріне сүйену арқылы оқушылардың рухани және мәдени дамуындағы тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану. Бұл бағдарлама ғылыми негізде ұлттық тәрбие мен білім беру процесін жүйелі түрде дамытуға негізделген.

Күтілетін нәтижесі:

1. Оқушылар өз халқының тарихын, мәдениетін, дәстүрлерін және тілін қастерлейтін болады;
2. Азаматтық жауапкершіліктің қалыптасады;
3. Оқушылар ел мен қоғам алдындағы жауапкершілігін сезініп, патриоттық сезімдері күшейеді;
4. Әдептілік пен сыпайылықты дамытады;
5. Оқушылардың мінез-құлқы мәдениетті, сыпайы және әдепті болады;
6. Оқушылар өз елінің дамуына жауапкершілікпен қарауға, ұлт игілігі үшін еңбек етуге дайын болады;
7. Ұлттық бірегейлікті сақтай біледі;
8. Оқушылардың ұлттық дәстүрлер мен құндылықтарды сақтап, оларды өмірде қолдануға бейімделеді.

Бағыттылық аспектілері:

1. **Педагогикалық бағыт** - ұлттық құндылықтарды оқыту арқылы оқушылардың жеке тұлғалық және азаматтық қасиеттерін қалыптастыру.
2. **Тәрбиелік бағыт** - оқушыларды Отанға деген сүйіспеншілікке, әдептілікке, сыпайылыққа, патриотизмге тәрбиелеу.
3. **Мәдени бағыт** - ұлттық мәдениет, дәстүрлер мен салт-дәстүрлер арқылы оқушыларды өз ұлтына деген мақтаныш сезіміне баулу.
4. **Әлеуметтік бағыт** - қоғамда үйлесімді өмір сүру үшін оқушылардың әлеуметтік жауапкершілігін, азаматтық белсенділігін арттыру.
5. **Ақпараттық бағыт** - заманауи технологияларды пайдалану арқылы ұлттық құндылықтарды заманауи әдістермен насихаттау.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушының ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастыру жолдары» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін беретін, негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс бағдарламасы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге бағытталған. Әр тапсырма білім алушылардың тіл мәдениетін меңгеруі мен коммуникативтік қабілеттерін дамытуды көздеп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруды көздейді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте сабақ беретін қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдеріне арналған.

Бағдарламаның маңыздылығы:

3. Ұлттық құндылықтарды дәріптеу:

- Тіл мен әдебиеттің ұлттық болмыстағы рөлі: Қазақ тілінің ұлттық болмысы мен әдеби мұраларын сақтап, оларды болашақ ұрпаққа жеткізу.
- Тұлғалық және патриоттық тәрбие беру: Оқушылардың өз елін сүйуге, ұлттық болмысын мақтан тұтуға тәрбиелеу.
- Тарихи сананы дамыту: Қазақ халқының тарихы мен мәдениетін тануға негізделген білім беру.
- Жалпы адами құндылықтарды нығайту: Ұлттық құндылықтарды жалпы адамзаттық құндылықтармен үйлестіру.
- Мәдениетті сақтау мен насихаттау: Қазақ мәдениеті мен салт-дәстүрлерін сақтау және дамыту.

4. Қазіргі заман талабына сай білім беру:

- Заманауи білім беру әдістерін қолдану арқылы оқушылардың жаңа технологияларды меңгеруіне және уақыт талабына сәйкес білім алуына жағдай жасау.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. Кешенді тәсіл:
 - Бағдарламада тілдік, шығармашылық және сыни ойлау дағдылары біріктірілген.
2. Ұлттық құндылықтарға баса назар аудару:
 - Қазақ халқының ұлттық болмысы мен мәдениетін дәріптеу, ұлттық дәстүрлерді жаңғырту.
3. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:
 - Сабақ барысында оқушыларды белсенді ететін интерактивті әдістер мен зерттеушілік жұмыстарды қолдану.
4. Шығармашылықты дамытуға бағытталған:
 - Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға мүмкіндік беретін тапсырмалар мен әдістемелерді енгізу.
5. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:
 - Әр оқушының жеке қабілеттерін, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеріп, оқыту процесін ұйымдастыру.
6. Заманауи технологияларды пайдалану:
 - АКТ (ақпараттық-коммуникациялық технологиялар) арқылы оқу тиімділігін арттыру.
7. Практикалық бағыт:
 - Сабақтар практикалық міндеттерді шешуге және оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға бағытталған.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білім:

1. Қазақстанның ұлттық ерекшеліктері мен мәдени мұралары туралы мәлімет беру. Оқушыларға қазақ халқының тарихы, салт-дәстүрлері, тіл, музыка, ұлттық тағамдар және қолөнер туралы білім беру.
2. Адами құндылықтардың маңызы: Оқушыларды адамгершілік, достық, әділдік, еңбекқорлық сияқты құндылықтармен таныстыру.

3. Табиғат пен қоршаған ортаны қорғау: Табиғат байлықтарын сақтау, экологиялық тазалық, және жергілікті флора мен фаунаны қорғау туралы түсінік беру.
4. Ғарыштық зерттеулер мен жаңа мамандықтар: Оқушыларға ғарыштық зерттеулер, ғарышкерлер туралы мағлұматтар беріп, болашақ мамандықтарға қызығушылықтарын арттыру.

Білік:

1. Ұлттық мәдениет пен дәстүрлерді құрметтеу, түсіну, қолдана білу.
2. Экологиялық мәселелерге мән беріп, қоршаған ортаны қорғауға қатысу.
3. Ұлттық тағамдарды, әдет-ғұрыптарды, тіл мен өнерді өз өмірінде қолдануға талпыну.

Дағдылар:

1. Қазақстанның табиғат байлықтарын қорғау іс-шараларына қатысу.
2. Ұлттық құндылықтар туралы пікір алмасу, ой бөлісу дағдыларын дамыту.
3. Ғарыштық зерттеулер мен болашақтағы технологиялық жетістіктер туралы өз көзқарастарын білдіре білу.

Осы бағдарлама арқылы оқушылар ұлттық құндылықтарды қалыптастырып, болашаққа бағытталған дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді.

Курстың зерттеу нысандары:

1. **Ұлттық құндылықтар мен мәдени мұра** - Қазақстанның тарихи, мәдени, салт-дәстүрлері, әдебиеті мен өнері. Бұл нысандар оқушылардың ұлттық бірегейлігін қалыптастырып, халықтық мұраларды сақтау мен насихаттауға бағытталған.
2. **Адами құндылықтар** - Достық, еңбекқорлық, әділдік, жауапкершілік, сүйіспеншілік, толеранттылық сияқты адами қасиеттер. Оқушыларды осы құндылықтарды өз өмірінде қолдануға үйрету.
3. **Қоршаған орта мен табиғатты қорғау** - Экология, табиғи ресурстарды үнемдеу, климат өзгерісі, флора мен фаунаны сақтау мәселелері. Оқушыларды экологиялық жауапкершілікке тәрбиелеу.
4. **Ғарыштық зерттеулер және инновациялық технологиялар** - Ғарыш әлемін зерттеу, ғарыштық технологиялар, ғылыми жаңалықтар, болашақ мамандықтардың дамуы. Оқушыларға ғарыштық ғылым мен технологиялардың маңызын түсіндіру.
5. **Болашақ мамандықтар мен еңбек нарығы** - Болашақта сұранысқа ие жаңа мамандықтар, цифрлық технологиялар мен робототехника, жасанды интеллект. Оқушыларды жаңа технологияларға бейімдеу, болашақ мамандықтарға қызығушылықтарын арттыру.

Ұйымдастыру формасы:

1. Топтық жұмыс:
 - Бірлескен зерттеу, талқылау және шығармашылық жобаларды орындау.
2. Жұптық жұмыс:
 - Диалог құру, пікір алмасу және бірге талдау жүргізу.
3. Жеке жұмыс:
 - Эссе, шығармашылық жазбалар мен рефераттар дайындау.

Бұл құрылым оқушылардың танымдық, шығармашылық және коммуникативтік қабілеттерін жан-жақты дамытуға бағытталған.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер оқушылардың қызығушылығын арттыру, белсенділігін дамыту және материалды терең түсінуіне көмектесу мақсатында әр түрлі болып келеді. Оларға төмендегі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады:

1. Түсіндірмелі әдіс – жаңа тақырыпты түсіндіру, мысалдар мен иллюстрациялар арқылы оқушылардың назарын аудару.
2. Топтық жұмыс – оқушыларды топтарға бөлу арқылы бірлесіп жұмыс істеп, пікір алмасу, проблемаларды шешу. Бұл әдіс оқушыларды ынтымақтастыққа үйретеді.
3. Дискуссия (пікірталас) – әр түрлі тақырыптар бойынша оқушылардың өз ойларын білдіріп, пікір алмасуын ұйымдастыру. Адами құндылықтар, экология және болашақ мамандықтар туралы пікірталастар өткізу.

4. Жобалау әдісі – оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша зерттеу жасап, жобалар дайындауға тапсырма беру. Бұл әдіс шығармашылық ойлау мен зерттеушілік дағдыларды дамытады.
 5. Рөлдік ойындар – оқушыларға нақты жағдайларда рөлдерге бөлініп, әртүрлі шешімдер мен әрекеттерді көрсету. Мысалы, табиғат қорғау, ғарыштық зерттеулер немесе ұлттық құндылықтар туралы рөлдерде ойнау.
 6. Интерактивті әдістер – ақпараттық технологиялар, мультимедиялық құралдар, онлайн платформаларды пайдаланып сабақтың қызықты әрі тиімді өтуін қамтамасыз ету.
 7. Сұрақ-жауап әдісі – оқушыларға сұрақтар қойып, оларды ойландырып, жауап алу арқылы білімдерін тексеру және пысықтау.
 8. Кейс-стади әдісі – нақты жағдайлар мен мысалдарды талдау, болашақта кездесетін мәселелерге дайын болу.
- Бұл әдістер оқушылардың белсенділігін арттырып, олардың өз бетінше ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі.

10. Нормативті бөлім

«Оқушының ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастыру жолдары» бағдарламасы
(Аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағаттан тұрады)

№	Тақырып	Мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
1-БӨЛІМ: МЕНІҢ ОТАНЫМ-ҚАЗАҚСТАН						
1	Менің отаным	Оқушыларға өз Отанын сүйе білу, оның тарихы мен мәдениетін құрметтеу және ұлттық сезімдермен таныстыру	1	1		Оқушылар туған елін танып біледі, Қазақстанның табиғи және мәдени байлығын қадірлейді.
2	Қазақстан рәміздері	Қазақстан Республикасының рәміздерімен таныстыру, олардың мәні мен маңызын түсіндіру	1	1		Оқушылар Қазақстан рәміздерінің мәнін түсінеді және оларды құрметтеу керектігін үйренеді

3	Біздің Президент	Қазақстан Республикасының президенті, оның рөлі мен міндеттерін түсіндіру	1	1		Оқушылар президенттің рөлі мен маңыздылығын, мемлекет басшысының міндеттерін түсінеді
4	Астана күні мерекесі	Астана күні мерекесінің тарихын, оның маңызын түсіндіру	1	1		Оқушылар Астана қаласының Қазақстан тарихындағы орнын біледі, оны құрметтеуді үйренеді
2 БӨЛІМ: АДАМИ ҚҰНДЫЛЫҚТАР						
5	Сәлемдесу	Оқушыларға сәлемдесу этикетінің мәнін түсіндіру, тіл мәдениетін дамыту	1		1	Оқушылар өзара сыпайы сәлемдесу мәдениетін меңгереді
6	Әдептілік	Әдептілік нормаларын, жақсы мінез-құлықтың қоғамдағы рөлін түсіндіру	1	1		Оқушылар әдептілік пен сыйластықтың маңыздылығын түсініп, оны өмірде қолдана біледі
7	Жақсы мен жаман	Жақсы мен жаман қасиеттерді анықтап, оларды өмірде қолданудың маңыздылығын түсіндіру.	1	1		Оқушылар жақсы мен жаман қасиеттерді ажыратып, өз мінез-құлқын дұрыс бағытта қалыптастырады
8	Сыпайылық	Сыпайылықтың қоғамдағы маңызын және оның қарым-қатынасқа әсерін түсіндіру	1	1		Оқушылар сыпайылықтың мәнін түсініп, өзара қарым-қатынаста оны қолдануды үйренеді
3 БӨЛІМ: МӘДЕНИ МҰРА						
9	Ұлы ғұламалар	Қазақ халқының ұлы ғұламалары мен олардың үлесі туралы мағлұмат беру	1		1	Оқушылар ұлы ғұламалардың еңбектерін, оларды құрметтеуді және олардың ғылымға қосқан үлесін түсінеді
10	Жас қалам	Қаламгерлердің шығармашылығын, олардың өмір жолын оқыту	1		1	Оқушылар қазақ әдебиетінің белгілі тұлғалары мен олардың шығармаларын оқып үйренеді
11	Әлем қалалары	Әлемнің үлкен қалалары мен олардың ерекшеліктерін таныстыру	1	1		Оқушылар әлемнің мәдени және тарихи қалаларын танып біледі
12	Домбыра	Домбыра аспабымен таныстыру, оның қазақ мәдениетіндегі орнын түсіндіру	1	1		Оқушылар домбыраның қазақ мәдениетіндегі маңызын түсініп, оны қадірлейді

4 БӨЛІМ: МАМАНДЫҚТАР ӘЛЕМІ						
13	Мамандықтың бәрі жақсы	Мамандықтар әлемі туралы мағлұмат беру, әр мамандықтың өз ерекшеліктері мен маңызын түсіндіру	1		1	Оқушылар әр түрлі мамандықтар туралы түсінік алып, өз болашағына бағыт береді
14	Кім болам?	Мамандық таңдау және оған дайындық туралы кеңес беру	1		1	Оқушылар өз болашақ мамандығын таңдап, оған қажетті дағдыларды меңгереді
15	Өнерлінің қолы алтын	Өнердің маңыздылығын түсіндіру, шығармашылықпен айналысудың адам өміріндегі орны	1		1	Оқушылар өнердің адам өміріндегі маңызын түсініп, өнер мен шығармашылықты бағалауды үйренеді
16	Сүйікті ісім	Оқушылардың өздерінің сүйікті ісі туралы әңгімелеуі, шығармашылыққа қызығушылығын дамыту	1		1	Оқушылар өз сүйікті ісін таниды және оны дамыту жолдарын іздейді
5 БӨЛІМ: ТАБИҒАТ ҚҰБЫЛЫСТАРЫ						
17	Су – тіршілік көзі	Су мен тіршіліктің байланысын түсіндіру, су ресурстарының маңыздылығын көрсету	1		1	Оқушылар су ресурстарының маңызын түсініп, табиғатты қорғауға жауапкершілікпен қарайды
18	Жер және оның полюстері	Жердің географиялық орналасуын, полюстерін түсіндіру	1	1		Оқушылар Жердің құрылымы мен географиялық ерекшеліктерін біледі
19	Ауа райына байланысты кешігу	Ауа райының өзгерістері мен адамдарға әсері туралы түсіндіру	1		1	Оқушылар ауа райының адам өміріне әсерін түсініп, табиғатпен үйлесімді өмір сүруге үйренеді
20	Айсбергтер»	Айсбергтер мен олардың табиғи құбылыстарын таныстыру	1		1	Оқушылар айсбергтердің табиғи құбылысын түсініп, оларды зерттеудің маңыздылығын түсінеді
6 БӨЛІМ: ҚОРШАҒАН ОРТА						
21	Табиғат сыйы	Табиғаттың адам өміріндегі маңыздылығын түсіндіру	1		1	Оқушылар табиғаттың адам өміріндегі рөлін түсініп, оны қорғауға үйренеді
22	Құмырсқаны саяхаты	Құмырсқалар туралы мағлұмат беру, олардың экологиядағы	1		1	Оқушылар құмырсқалардың табиғаттағы маңызын

		рөлін көрсету				түсініп, оларды зерттейді
23	Жануарлар әлемі	Жануарлар әлемін зерттеу, олардың экологиялық тепе-теңдіктегі рөлін түсіндіру	1		1	Оқушылар жануарлар әлемінің маңызын түсініп, табиғаттағы рөлін зерттейді
24	Жыланның бір күні	Жыландар туралы мағлұмат беру, олардың табиғаттағы рөлін түсіндіру	1		1	Оқушылар жыландардың экологиядағы рөлін түсініп, оларды қорғаудың маңыздылығын біледі
7 БӨЛІМ: ҒАРЫШҚА САЯХАТ						
25	Аспан әлемі	Ғарыш әлемі мен оның құпияларын зерттеу	1		1	Оқушылар ғарыш әлемін түсініп, аспан денелері туралы білім алады
26	Ғарыштағы өмір	Ғарышта өмір сүру шарттарын зерттеу, ғарыштағы мүмкіндіктер мен қиындықтар туралы әңгімелеу	1		1	Оқушылар ғарышта өмір сүру шарттары мен ғарыш зерттеулерінің адамзат үшін маңызын түсінеді
27	Жер дегеніміз не?	Жердің ғарыштағы орнын және оның ерекшеліктерін зерттеу	1		1	Оқушылар Жер планетасының ерекшеліктерін, оның ғарыштағы орнын түсініп, оны бағалайды
28	Жұлдыздар әлемі	Жұлдыздар туралы мағлұмат беру, олардың қалыптасуы мен маңызын түсіндіру	1		1	Оқушылар жұлдыздардың дүниетанымдық және ғылыми маңызын түсінеді
8 БӨЛІМ: БОЛАШАҚҚА САЯХАТ						
29	Арманыңның орындалғанын қаласаң...	Оқушылардың армандары мен мақсаттарына жету жолдарын түсіндіру	1		1	Оқушылар өз армандарын жүзеге асыру жолдарын анықтап, мақсат қоюды үйренеді
30	Метро	Метроньң дамуы мен оның қоғамдағы маңызы туралы әңгімелеу	1		1	Оқушылар көлік инфрақұрылымының маңызын және метролардың жұмысын түсінеді
31	Электронды кітапхана	Электронды кітапхананың мүмкіндіктерін таныстыру, ақпаратты іздеудің заманауи жолдарын көрсету	1		1	Оқушылар электронды кітапхананы қолдануды үйреніп, заманауи ақпараттық технологияларды меңгереді

32-33	Қыры-сыры мол дүние	Әлемнің қызықты құбылыстары туралы әңгімелеу, зерттеулер мен жаңа ғылыми жаңалықтарды талқылау	2		2	Оқушылар әлемнің таңғажайып құбылыстарын зерттеп, жаңалықтарды қызығушылықпен қабылдайды
34	Қорытынды сабақ	Барлық бөлімдер бойынша алған білімдерін қорытындылау, жинақтау	1		1	Оқушылар алған білімдерін қорытындылап, оларды өмірде қолдануды үйренеді

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім

«Оқушының ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастыру жолдары» атты авторлық бағдарлама 8 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі «Менің Отаным-Қазақстан» тақырыбымен аталады. Бұл бөлім өз еліне деген патриоттық сезімге тәрбиелеу, туған жерге, оның байлығын қорғауға және дамытуға жауапкершілікпен қарауға бағытталады. Бөлімдегі 4 сағатта: «Менің отаным», «Қазақстан рәміздері», «Біздің Президент», «Астана күні мерекесі» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім «Адами құндылықтар» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушыларды адамгершілік, адалдық, әділдік, сыйластық, жауапкершілік және басқа да маңызды адамзаттық қасиеттерін меңгереді. Бөлімдегі 4 сағат: «Сәлемдесу», «Әдептілік», «Жақсы мен жаман», «Сыпайылық» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«Мәдени мұра» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 4 сабақта: «Ұлы ғұламалар», «Жас қалам», «Әлем қалалары», «Домбыра» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде ұлттың тарихы, дәстүрлері, өнері, тілі, әдебиеті, музыкасы және қолөнері сияқты бағалы рухани және материалдық құндылықтарын үйренеді. Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология қолданылады.

Төртінші бөлімі «Мамандықтар әлемі» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар өз мамандығын таңдауда дұрыс бағытпен жүруге, еңбекке деген құрмет пен сүйіспеншілікті қалыптастыруға бағытталған. Бұл бөлімдегі 4 сағатта: «Мамандықтың бәрі жақсы», «Кім болам?», «Өнерлінің қолы алтын», «Сүйікті ісім» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Жеке пәндік педагогикалық технология;

- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

«**Табиғат құбылыстары**» тақырыбындағы бесінші бөлімдегі 4 сабақта: «**Су – тіршілік көзі**», «**Жер және оның полюстері**», «**Ауа райына байланысты кешігу**»,

«Айсбергтер» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде табиғат құбылыстары мен ресурстарының мәні мен маңыздылығын түсіндіріп, оқушыларды табиғатты қорғауға және экологиялық жауапкершілікке тәрбиелейді. Аталған бөлімде:

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Алтыншы бөлімі «**Қоршаған орта**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар қоршаған орта мен табиғи ресурстардың маңыздылығын түсіндіре отырып, оқушыларды табиғатты қорғауға, жануарлар мен өсімдіктер әлемін сыйлап, олардың сақталуына үлес қосуға тәрбиелеуге бағытталған. Бұл бөлімдегі 4 сағатта: «**Табиғат сыйы**», «**Құмырсқаны саяхаты**», «**Жануарлар әлемі**», «**Жыланның бір күні**» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Жетінші бөлім «**Ғарышқа саяхат**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушыларды ғарыш әлемі мен оның құпияларын зерттеу арқылы оқушылардың ғарышқа деген қызығушылығын арттырып, ғарыштық зерттеулердің болашақтағы маңыздылығын түсіндіру, аспан мен жұлдыздардың ерекшеліктері туралы білім алады. Бөлімдегі 4 сағат: «**Аспан әлемі**», «**Ғарыштағы өмір**», «**Жер дегеніміз не?**», «**Жұлдыздар әлемі**» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технологиясы қолданылады.

Сегізінші бөлімі «**Болашаққа саяхат**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлім оқушыларға болашақтың мүмкіндіктері мен жетістіктері туралы түсінік беру, олардың өз армандарына жету үшін білім, еңбек және жаңашылдыққа деген қызығушылықтарын оятуға бағытталады. Бөлімдегі 6 сағатта: «**Арманыңның орындалғанын қаласаң...**», «**Метро**», «**Электронды кітапхана**», «**Қыры-сыры мол дүние**», «**Қорытынды сабақ**» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы арқылы білім алады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. «Қазақ тілі» пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады.

Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау оқушылардың алған білімдерін қалай қолданатынын, шығармашылық пен сын тұрғысынан ойлау дағдыларын, сондай-ақ жеке тұлғалық қасиеттерін көрсетуіне бағытталған.

1. **Қалыптастырушы бағалау** – оқушылардың оқу процесінде тапсырмаларды орындау барысын бағалау, кері байланыс беру арқылы білім деңгейін жетілдіру.

2. **Суммативті бағалау** – белгілі бір кезеңдегі немесе тақырып бойынша оқушының жетістіктерін қорытындылау. Бұл әдетте сынақтар, тесттер немесе жобалар арқылы жүзеге асады.

3. **Өзін-өзі бағалау** – оқушылардың өз оқу нәтижелерін талдап, өзіне баға беруі, бұл олардың оқу процесіне жауапкершілігін арттырады.

4. **Жұптық және топтық бағалау** – оқушылардың бір-бірін бағалау немесе топ ішінде жұмыс жасаған кезде өзара бағалау арқылы нәтижелерді анықтау.

Бұл бағалау түрлері оқушылардың білімін жан-жақты тексеріп, олардың даму деңгейін тиімді түрде анықтауға мүмкіндік береді.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар туған елін танып біледі, Қазақстанның табиғи және мәдени байлығын қадірлейді.	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар Қазақстан рәміздерінің мәнін түсінеді және оларды құрметтеу керектігін үйренеді	«Робин раунд»
	Оқушылар Астана қаласының Қазақстан тарихындағы орнын біледі, оны құрметтеуді үйренеді	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушылар сыпайылықтың мәнін түсініп, өзара қарым-қатынаста оны қолдануды үйренеді	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушылар әлемнің мәдени және тарихи қалаларын танып біледі	«Табыс баспалдағы»
	Оқушылар әр түрлі мамандықтар туралы түсінік алып, өз болашағына бағыт береді	«Өзіндік талдау»
	Оқушылар әр түрлі мамандықтар туралы түсінік алып, өз болашағына бағыт береді	«+», «-», «қызықты» әдісі
	Оқушылар өз болашақ мамандығын тандап, оған қажетті дағдыларды меңгереді	«Ішкі бағалау»
	Оқушылар өз сүйікті ісін таниды және оны дамыту жолдарын іздейді	«Топтық талқылау»
Практикалық	Оқушылар Жердің құрылымы мен	«Түсініктеме»

сабақтар үшін	географиялық ерекшеліктерін біледі	
	Оқушылар айсбергтердің табиғи құбылысын түсініп, оларды зерттеудің маңыздылығын түсінеді	«Үш шындық, бір өтірік»
	Оқушылар табиғаттың адам өміріндегі рөлін түсініп, оны қорғауға үйренеді	«Мозаика» әдісі
	Оқушылар жануарлар әлемінің маңызын түсініп, табиғаттағы рөлін зерттейді	«Ауызша кері байланыс»
	Оқушылар ғарышта өмір сүру шарттары мен ғарыш зерттеулерінің адамзат үшін маңызын түсінеді	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушылар өз армандарын жүзеге асыру жолдарын анықтап, мақсат қояды үйренеді	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Оқушылар электронды кітапхананы қолдануды үйреніп, заманауи ақпараттық технологияларды меңгереді	«Жазбаша түсініктеме»
	Оқушылар алған білімдерін қорытындылап, оларды өмірде қолдануды үйренеді	«Үш ҚҚҚ»

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Критериалды бағалау жүйесінің кіріктірілген моделі. Әдістемелік ұсыныстар—Астана. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ.
2. Асыл сөз (құрастырған Б.Ысқақов). Алматы, «Жалын», 1990
3. Амонашвили Ш. Игра в учебно-познавательной деятельности младших школьников. // Перспективы Вопросы образования, 1987, №1, 83-93-б.
4. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (27.07.2007ж. № 319- III, 13.01.2015 жылғы өзгерістер және толықтыруларымен)
5. Арзиева Ә. «Тіл дамыту әдістері»,// Қазақстан мектебі 43-44 бет, №1, 2001 жыл.
6. А.Әлімов «Интербелсенді оқыту әдіс-тәсілдері». Алматы, 2013жыл
7. Негізгі орта және жалпы орта білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық: Оқу-әдістемелік құрал /«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ /О.И.Можаева, А.С.Шилибекова, Д.Б.Зиеденованың редакциясымен. - Астана, 2016. - 55 б.
8. Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері. Әдістемелік құрал. —Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. — 58 б.
9. «Тиімді оқыту мен оқу» Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Астана, 2016. -2016.
10. Ұлттық білім беру саясатына шолу. Қазақстандағы орта білім беру. ЭЫДҰ, 2014ж.
11. Молдатаева М. «Тіл дамыта оқыту».\\ Қазақстан мектебі 4-8 бет, №3,2000 жыл.
12. Ұлыбританиядағы бастауыш және орта білім беру. Интернет ресурс: <http://www.studentinfo.net/faq84-secondary-school>.
13. Т.В. Аренова: Рольдік ойындар – Алматы: Архисема, 2007 ж. – 21 бет.
14. «PISA-2015 халықаралық зерттеуінің негізгі нәтижелері» Ұлттық есебі, 2017 жыл, .Ырсадиев, А.Құлтуманова, Е.Сабырұлы, М.Аманғазы – Астана.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың спорттық дағдыларын қалыптастыру»

10 сынып оқушыларына арналған

Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Пікір жазған: Ж.Л. Кенжебаев - Шымкент қаласының білім басқармасының «М.Ю. Лермонтов атындағы №17 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ мұғалімі, педагог-зерттеуші

Құрастырған: Умирзаков Бактыбек Искандарович - Шымкент қаласының білім басқармасының «М.Ю. Лермонтов атындағы №17 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ дене шынықтыру пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші

Түсінік хат

Бағдарламаның мақсаты: Оқушылардың спорттық дағдыларын қалыптастыру және жеңіл атлетика, волейбол және баскетбол ойындарын ойнап үйрету, допты меңгеру бір қолмен, екі қолмен ұстауды, допты ойынға қосу техникасын меңгерту.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушылардың спортқа деген қызығушылығын арттыру, ұйымшылдыққа, бірлікке, тапқырлыққа баулу;
2. Жеңіл атлетика-өнер көрсететін жарыс түрі, әрі мектеп дене тәрбиесінің басты мазмұны екендігін дәлелдеу, ережелерін және әдіс-тәсілдерін меңгеру;
3. Дене тәрбиесі сабағындағы жеңіл атлетиканың рөлін анықтау, денсаулықты нығайтудағы жалпы дамыту жаттығуларының мазмұнын дәлелдеу;
4. Оқушылардың саласындағы білімдерін қалыптастыру. Дене қызыметін үнемі арттыру аясында денсаулықты нығайту.
5. Жалпы дамыту және арнайы дамыту, жаттығуларын жеңіл атлетикамен айналысушыларға бір орында және қозғалыста жүргізу, жүгіріп келіп биіктікке «аттау», тәсілімен секіру, ұзындыққа «аяқты бүгіп» тәсілімен секіруді жүргізу;
6. Допты алып жүру техникасын меңгерту, жылдамдыққа, ептілікке баулу, допты қорғаушының қарсылығынсыз және қарсылық көрсеткенде қағу.
7. Волейбол, баскетбол ойындарын үйрету барысында оқушыларды икемділікке, ептілікке, шапшаңдық секілді дене сапаларын дамыту;
8. Командада жұмыс істеу дағдыларын және көшбасшы болу дағдыларын дамытуға септігін тигізу, қозғалмалы ойындарда волейбол элементтерін жетілдіру.

Бағдарламаның өзектілігі: Бағдарлама «Саламатты Қазақстан» бағдарламасы аясында өзекті. Аталған тақырып әлемдік білім беру кеңістігінде және қазіргі таңда жаңартылған білім беру бағдарламасы аясында оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау білу дағдысын дамытып, оны жетілдіру маңызды.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: Дене шынықтыру пәнінің әдістемесін зеттей отырып, жеңіл атлетиканы, баскетбол және волейбол ойындарын дұрыс ұйымдастырудың әдіс-тәсілдерін зерттеу. Жүгіру, секіру, лақтыру іспеттес жеңіл атлетика түрлерінің тәсілдерін ашу.

Психологиялық жаңалығы: Оқушылардың дене белсенділігінің тәжірибесін байыту үшін білім мен дағдыны қолдану. Дене және ақыл-ой қызыметінің қажетті деңгейін қамтамасыз ететін өмірлік маңызды қозғалыс біліктілігі мен дағдыларын оқушыларға үйрету, меңгерту.

Күтілетін нәтижесі:

1. Баскетбол және волейбол ойындарының ережелерін біледі, негізгі техникалық тәсілдер мен техниканы түсіндіреді және допты беру әдістерін меңгереді;

2. Жеңіл атлетика сабақтарындағы оқушылардың дене тәрбиесінің формалары, құралдары мен әдістерін талдайды;
3. Жеңіл атлетикалық жүгіру жаттығуларын оқытудың элементтері, тәсілдері, әдістері, құралдары қолданылады;
4. Ойын жағдайларының техникасы мен тактикасының негізгі тәсілдерін және баскетболшылардың физикалық қасиеттерін дамыту әдістері мен тәсілдерінің техникасын көрсетеді;
5. Оқушылар баскетбол және волейбол ойындары туралы біледі және допты қарсылас ойыншыға бере алады;
6. Жеңіл атлетика сабақтарында негізгі физикалық қасиеттерді дамыту әдістемесін көрсетеді, баскетбол және волейбол ойнай алады;
7. Баскетбол және волейбол ойындарында арнайы спорттық техникаларды орындау кезіндегі дағдылар мен реттілікті біледі және анықтайды және техникасын орындай алады;
8. Допты қабылдай алады, қарсыласқа допты бере алады, дене дамуын жақсарту үшін жеңіл атлетика құралдарының объективті мүмкіндіктерін талдайды.

Бағыттылық аспектілері:

Спорттық дағдыларды қалыптастыруда бағыттылық аспектілері маңызды. Бағыттылық аспектілері оқушылардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуына әсер етіп, оларды спортқа қызықтыру және кәсіби деңгейде қалыптастыруға мүмкіндік береді. Бағыттылық аспектілерін бірнеше негізгі бағытқа бөліп көрсетуге болады:

1. Физикалық даму бағыты: Жеңіл атлетика, волейбол, баскетбол сияқты спорт түрлерінде балалардың жалпы физикалық қабілеттерін дамыту, яғни жылдамдық, төзімділік, күш, икемділік, үйлесімділік сияқты қасиеттерді арттыру маңызды. Әр спорт түрінің техникалық дағдыларын үйрету арқылы балалардың қол-аяқ, дене қимылдарын үйлестіре білу қабілеттерін жақсартуға болады. Мысалы, баскетбол мен волейболда допты дәл бағытта ұру, жеңіл атлетикада жүгіру немесе секіру техникасын дамыту.

2. Психологиялық даму бағыты: Оқушылардың спортқа деген қызығушылығын арттыру және олардың өз мақсаттарына жетуге деген ұмтылысын қалыптастыру. Бұл мақсатқа бағытталған жаттығулар мен ойындар олардың өзіндік жауапкершілігін арттырады. Спортта жеңіс те, жеңіліс те болуы мүмкін. Оқушыларды жеңістен кейінгі қуаныш пен жеңілістен кейінгі сабырлылықты дұрыс қабылдай білуге үйрету қажет. Бұл психологиялық тұрақтылықты нығайтады. Балаларды өзін-өзі дамытуға бағыттап, қиындықтарға қарсы тұра білу дағдыларын үйрету керек. Мақсатқа жету жолындағы еңбектің маңызды екендігін түсіндіру қажет.

3. Әлеуметтік даму бағыты: Волейбол мен баскетбол сияқты командалық спорттар оқушыларды бір-бірімен жұмыс істеуге, ынтымақтастыққа, командалық рухқа тәрбиелейді. Олар өзара қарым-қатынас жасауды үйренеді, бұл олардың әлеуметтік дағдыларын дамытады. Әр оқушыға белгілі бір рөлдер мен міндеттер беру арқылы жауапкершілік сезімін қалыптастыру. Бұл бағыттылық балалардың өз әрекеттеріне жауапкершілікпен қарауына ықпал етеді. Әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамыту үшін командалық жаттығулар мен ойындарды қолдану маңызды. Балалар бір-бірімен өзара көмек көрсетуге, жақсы қарым-қатынас орнатуға үйренеді.

4. Кәсіби даму бағыты: Әр спорт түрінің негізгі тактикалық және техникалық аспектілерін үйрету. Бұл балаларды кәсіби деңгейде ойнауға дайындықпен қамтамасыз етеді. Ойындардағы стратегиялық ойлау қабілетін дамыту үшін жаттығулар мен жарыстарды енгізу. Оқушылардың физикалық дайындығын арттыру, оларды әртүрлі жаттығулармен таныстыру. Бұл олардың спорттық нәтижелерін жақсартуға, денсаулығын нығайтуға көмектеседі. Оқушыларға спорттың ережелерін, тарихын және спортшылардың жетістіктерін таныстырып, олардың мотивациясын арттыру.

5. Құндылықтар мен мәдениет: Спортта әділдік пен құрметті бағалау арқылы балаларды дұрыс құндылықтарға тәрбиелеу. Олар спорттық этикетті, командалық рухты, өзара құрметті және өз жетістіктеріне деген әділ көзқарасты меңгереді. Оқушыларға ұлттық спорт түрлерін таныстырып,

мәдениеттің бір бөлігі ретінде спортты көрсету арқылы оларды ұлттық құндылықтарды құрметтеуге тәрбиелеу.

Осы бағыттылық аспектілері арқылы балалардың спортқа деген қызығушылығын ғана емес, сонымен бірге олардың жеке тұлғалық дамуын да қамтамасыз етуге болады.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың спорттық дағдыларын қалыптастыру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 10 сынып оқушыларына қолдануға ұсынылған.

10 сынып оқушыларына арналған «Оқушылардың спорттық дағдыларын қалыптастыру» бағдарламасы мемлекеттік стандарт талаптарына негізделіп құрастырылды.

Бағдарламаның маңыздылығы: Спорттық дағдыларды қалыптастыруға арналған бағдарламаның маңызы зор, себебі ол тек физикалық дамуға ғана емес, сондай-ақ оқушылардың психологиялық, әлеуметтік және моральдық аспектілерін де қамтиды.

1. Физикалық дамуды қамтамасыз ету: Спорттық бағдарлама оқушылардың дене дамуын қолдап, олардың күшін, төзімділігін, жылдамдығын, икемділігін және үйлесімділігін жақсартуға бағытталады. Бұл олардың жалпы денсаулық жағдайын нығайтуға, иммунитетін күшейтуге және әртүрлі аурулардың алдын алуға көмектеседі.

2. Психологиялық тұрақтылықты дамыту: Спорт балаларға өзін-өзі басқару, стреске төзімділік, эмоционалды тұрақтылық сияқты қасиеттерді дамытуға мүмкіндік береді. Әсіресе, жеңістер мен жеңілістерді қабылдау, өз күшіне сенімділік қалыптастыру, мақсатқа жету үшін табандылық пен қажырлылық көрсету маңызды психологиялық дағдылар болып табылады.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамыту: Командалық спорттар, мысалы, волейбол мен баскетбол, оқушыларды өзара ынтымақтастыққа, бір-біріне көмек көрсетуге және командалық жұмысқа үйретеді. Бұл дағдылар оларды әлеуметтік ортада тиімді жұмыс істей білуге, өз пікірін білдіруге, топта үйлесімді қарым-қатынас орнатуға үйретеді.

4. Моральдық құндылықтарды қалыптастыру: Спорт арқылы әділдік, жауапкершілік, сыйластық және өзара құрмет сияқты моральдық құндылықтар беріледі. Спорттық этика мен ережелерді сақтай отырып, балалар осы құндылықтарды өмірде де қолдана білуге үйренеді.

5. Мақсатқа бағытталғандық: Спорттық бағдарлама балалардың мақсат қою және оған жету қабілетін дамытады. Жаттығулар мен жарыстар барысында олар өз мақсаттарына жетуге ұмтылып, әрбір жетістікті дұрыс бағалауды үйренеді. Бұл дағдылар олардың өмірде де маңызды мақсаттарға жету жолында пайдалы болады.

6. Креативтілік пен стратегиялық ойлау: Әр спорттың өзіндік стратегиясы мен тактикасы бар. Оқушыларға ойын кезінде дұрыс шешім қабылдауға, түрлі жағдайларда оңтайлы әрекет етуге үйрету арқылы олардың стратегиялық ойлау қабілеттері дамиды. Бұл креативтілік пен сындарлы ойлау дағдыларын арттырады.

7. Жарақаттардан қорғау және денсаулықты сақтау: Бағдарламада спорттық қауіпсіздік пен денсаулық сақтау шараларына баса назар аударылып, жарақаттардан сақтану әдістері үйретіледі. Оқушыларға дұрыс техника мен жаттығу ережелерін түсіндіру арқылы олар жарақат алудан сақтана алады.

8. Жеке тұлғаның дамуы: Бағдарлама балалардың жеке тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал етеді. Олар өз жауапкершіліктерін сезініп, өз іс-әрекеттерінің нәтижесіне жауап береді. Сонымен қатар, спорт арқылы балалардың өзін-өзі бағалауы, сенімділігі мен күш-жігері артады.

9. Ұлттық және халықаралық деңгейдегі спортқа қызығушылықты арттыру: Спорттық бағдарлама ұлттық спорт түрлерін тануға, оларды бағалауға ықпал етеді. Сонымен қатар, халықаралық деңгейдегі спорттық жетістіктер мен әлемдік спорт мәдениетін меңгеру арқылы балалардың спортқа деген қызығушылығы артады.

10. Өмір бойы спортты сүйіп, оған қатысу: Спортты ұнатқан, спорттық дағдыларды меңгерген балалар өмір бойы физикалық белсенділікті сақтап, денсаулықтарын күшейтеді. Спорттың күнделікті өмірдегі маңыздылығын түсінген балалар денсаулық үшін физикалық белсенділікке назар аударып, оны тұрақты түрде жалғастыруға ұмтылады.

Бағдарлама 10 сынып оқушыларының мектептегі дене тәрбиесі сабағының тазалық және ұйымдастырушылық негіздерін, жеңіл атлетика және волейбол, баскетбол ойындары жүгіру, секіру, лақтыру, жеңіл атлетикалық жаттығулар техникасын меңгеруге, дене шынықтыру оқытушыларының кәсіби қызметіне қажетті білім, білік және дағдыларды қалыптастыруға бағытталған.

Волейбол, баскетбол командалық спорттық ойын, оның мақсаты қарсыластың торын қолмен доп түсіру, сонымен қатар қарсылас команда допты салдырмау әрекетін жасайды. Волейбол, баскетбол ойындарының қозғалысы адам баласына аса пайдалы табиғи қозғалыс пен дене мүшелерінің қимылынан жүру, жүгіру, секіру, лақтыру тағы басқа жаттығулардан тұрады. Волейбол, баскетбол дене тәрбиесі пәні жаттығуларының бірі ретінде ең тиімді де ағзаға пайдалысы болып табылады. Ойын барысында нақты қозғалыс нәтижесінде ең бастысы адамның координациясы қалыптасады. Қандай жаттығу болмасын, қозғалыс барысында нақтылы орындалады. Айталық, шабуылдау кезінде допты қарсыласының алаңға дәл түсіру, болмаса допты әріптесіне дәл бере білу, допты қарсыласының алаңына алдап тастау. Демек адамның барлық қабілет-қасиетін қалыптастыратын ойынның бір түрі.

Мектептегі жеңіл атлетика теориясы мен әдістемесінің мәселелері қарастырылған. Жеңіл атлетика - әр түрлі қашықтықта жүгіру мен жүру, ұзындық пен биіктікке секіру, спорттық снарядтарды лақтыру, жеңіл атлетикалық көпсайыстар спорт түрі. Жеңіл атлетика - бұл дене жаттығуларының біріккен түрі. Өзінің даму тарихы, ілімі, техникасы, тактикасы әдістемесі және жаттығулары бар іргелі пән. Балалар мен жасөспірімдердің қозғалыс қабілеттерін олардың морфофункционалдық негіздерімен тығыз байланысты. Оқушылардың дамуы үздіксіз, бірақ бәрінде бірдей емес. Әрине мектеп оқушыларының өсуіне негізгі жүгіру, секіру сияқты дене жаттығулары белсенді әсер етеді.

Бағдарлама жоғары сынып оқушыларының мектептегі волейбол ойнау реакция жылдамдығын, ептілікті, төзімділікті қалыптастыруға көмектеседі, тыныс жүрек-тамыр, бұлшық ет жүйелерін нығайтады, ой шаршауынан арылтады, жалпы алғанда организмге игі әсер етеді. Волейбол, баскетбол және жеңіл атлетика адамды ұжымдық қимылға, жеке бас мүддесін команда мүддесіне бағындыра білуге, тәртіпті болуға, өзгелерге дер кезінде көмекке келуге үйретеді.

Адам ойын түрдісі кезінде жоғары эмоциялды жүктеме және үлкен қуанышқа болініп, қанағат алады. Дене тәрбиесі жүйесінде волейбол, баскетбол ойындарының маңызы зор. Балалар және үлкендер қажетті дағдыларды имене отырып, өз бетінше үнемі дене шынықтыруды жетілдіруге, денсаулықты сақтауға, көңіл күйін көтеруге және ұзақ өмір сүруге мүмкіндік береді. Баскетбол ойынымен балалар 9-10 жасынан бастап айналысуына болады.

Бағдарлама оқушылардың физикалық, психологиялық, әлеуметтік және моральдық дамуына зор ықпал етеді. Ол тек спорттық жетістіктерге жетуге ғана емес, сонымен бірге өмірде табысты болуға да бағыттайды. Спорт арқылы балалардың жеке тұлғалық қасиеттері жетіледі, олар өмірде кездесетін қиындықтарға дайын болып, өздеріне сенімді әрі денсаулығын сақтай отырып, әлеуметтік ортада үйлесімді қарым-қатынас орнатады.

Сабақтың әдіс-тәсілдері: Көрсету, үйрету, жаттығу, жекелеп, топпен, жаттығулар әдісі, ойын әдісі, жарыс әдісі, дене тәрбиесінің жалпы әдістері, секіру және лақтыру жаттығулары.

Пәнаралық байланыс: Физика, география, биология, қазақ тілі, еңбек, жас өспірімдер физиологиясы

Құрал-жабдықтар: Секундомер, ысқырық, уақыт өлшеуіш және баскетбол, волейбол доптары, тығыздалған доптар, секундмер, жалаушалар.

Оқу практикасы: Топтарды сапқа тұрғызу, мәлімдеме тапсыру, саптағы жаттығулармен бұйрықтарды орындау, дұрыс түсіндіріп көрсету және жоспарланған жалпы дамыту және арнайы дамыту жаттығуларын орындау. Айналысатын топтарды керекті құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету, өткізетін сабақ орнын әзірлеу.

10-11 сыныптарға арналған бағдарлама аптасына 1 сағаттан, жылына 34 сағатқа арналған.

Бағдарламаны іске асыру жолындағы талаптар:

- Волейбол, баскетбол ойындарын толық түсіну;
- Волейболға деген ынтасын, оң көзқарасы мен қызығушылығын қалыптастыру;
- Физикалық, техникалық, тактикалық тұрғыдан дайын болу;
- Баланың тұлғалық қасиеттерін, яғни жауапкершілік, белсенділік, мақсатқа талпынушылық, жауапкершілік тәрізді қасиеттерін тәрбиелеу.

Оқыту бағдарламасы

Оқушылардың білім біліктілігіне қойылатын талаптар.

Бірінші жылды аяқтағаннан кейін оқушы білу керек:

- волейбол, баскетбол ойындарын ойнау ережесін;
- ойнаушының құқы мен міндеттерін;
- волейбол, баскетболдың шығу тарихын;
- ойын тактикасы туралы негізгі түсінік.

Орындай білуі керек:

- Алған білімдерін практикада қолдана білу;
- Назарларын, ойларын шоғырландырып, уақытты үнемдеу;
- Жеңіл атлетика, волейбол, баскетбол ойындарын құштарлықпен ойнау.

Бұл бағдарламада дәріс сабақтары мен тәжірибелік сабақтар араластырып берілген.

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1	Жеңіл атлетика спортының даму тарихын зерттеу. Ойын әдісі	1	Жеңіл атлетика спортының даму тарихы туралы білім алады.
2	Дене тәрбие сабағындағы жеңіл атлетиканың рөлі	1	Дене тәрбие сабағындағы жеңіл атлетиканың рөлін үйренеді.
3	Жүгіру, секіру, лақтыру іспеттес жеңіл атлетика түрлері	1	Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.
4	Жүгіру техникасын жетілдіруге арналған арнайы жаттығулар	1	Жүгіру техникасын жетілдіруге арналған арнайы жаттығулар туралы білім алады
5	2000м қашықтықтан қыздар. 3000м. қашықтықтан ұлдар дала жарысы	1	2000м қашықтықтан қыздар. 3000м. қашықтықтан ұлдар дала жарысады
6	Жүгіріп кеп биіктіктен секіру. Бір орыннан ұзындыққа секіру	1	Жүгіріп кеп биіктіктен секіру. Бір орыннан ұзындыққа секіруге дағдыланады.

7-8	700г ұлдар, 500г қыздар гранатаны нысанаға және алысқа лақтыру. Ойлы-қырлы жермен жүгіру 5000 м (ұлдар), 3000 м (қыздар)	2	Оқушыларды 3-4 лекке бөліп жүгіру жолдарға тұрғызу. Уақытты есептеп 5000 м (ұлдар), 3000 м (қыздар) жүгіруді жетілдіреді; Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Жүгіріп кеп ұзындыққа секіру («тізе бүгу» тәсілімен). Жүгіріп кеп биіктіктен секіру («аттап өту» тәсілімен).	2	Жүгіріп кеп ұзындыққа секіруге, жүгіріп кеп биіктіктен секіруге даңдыланады; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Баскетбол ойынының қауіпсіздік ережесі	2	Баскетбол ойынының қауіпсіздік ережесі туралы білім алады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Допты орыннан және қозғалыста себетке тастау	2	Допты орыннан және қозғалыста себетке тастауды; Тапсырмалар орындайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Допты қабылдап, финт жасап жүргенде екі адым аттап, секіріп допты себетке тастау. «Прест» қорғануы	2	Допты қабылдап, финт жасап жүргенде екі адым аттап, секіріп допты себетке тастауға дағдыланады және ойын технологиялары арқылы дамиды.
17-18	Қорғанысты жылдам бұзып өтіп шабуыл жасау	2	Қорғанысты жылдам бұзып өтіп шабуыл жасауға машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Ойын ережесімен баскетбол ойыны. Ойыншыларға ойынға төрелік жасауды үйрету	2	Ойын ережесімен баскетбол ойынын ойлауға дағдыланады; ойын технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Баскетбол ойыны. Жарыс сабақ	2	Баскетбол ойынын ойнайды; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Волейбол ойынының қауіпсіздік ережесі.	2	Волейбол ойынының қауіпсіздік ережесін білу дағдыларын дамытады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Волейболшының орташа тұру қалпы. Допты төменнен және жоғарыдан тігінен ойынға қосу (тордан асырып)	2	Допты төменнен және жоғарыдан тігінен ойынға қосып ойнайды; Ойын технологиясы арқылы меңгереді.
27-28	Командалық шабуыл, қорғаныс техникалық-тактикалық әрекеттер	2	Командалық шабуыл, қорғаныс техникалық-тактикалық әрекеттер туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Екі қатарда қарама-қарсы тұрып допты әр түрлі әдіспен беру.	3	Екі қатарда қарама-қарсы тұрып допты әр түрлі әдіспен беру туралы дағдыларын дамытады; сабақ барысында топтық оқыту технологиясы арқылы дамиды; адамгершілік тәрбие қалыптасады.

32-34	Волейбол ойыны. Жарыс сабақ	3	Волейбол ойынын ойнауға дағдыланады; . сабақ барысында ақпараттық — коммуникациялық технология арқылы дамиды; сабақ барысында ақыл-ой тәрбиесі қалыптасады.

11. Нормативті бөлім
«Оқушылардың спорттық дағдыларын қалыптастыру» бағдарламасының күнтізбелік тақырыптық жоспары
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Ба р лы ғы	Те ор ия	Тә жі ри бе	Білім өнімі
1	Жеңіл атлетика спортының даму тарихын зерттеу. Ойын әдісі	Техника қауіпсіздігі, жеңіл атлетика спортының ерекшеліктеріне сипаттама	1	1		Жеңіл атлетика спортының даму тарихы туралы білім алады.
2	Дене тәрбие сабағындағы жеңіл атлетиканың рөлі	Жүру жаттығулары, секіру жаттығулары, жүгіру жаттығуларымен машықтану	1	1		Дене тәрбие сабағындағы жеңіл атлетиканың рөлін үйренеді.
3	Жүгіру, секіру, лақтыру іспеттес жеңіл атлетика түрлері	Оқушылардың дене тәрбиесіне деген белсенділігін, қызығушылығын арттырып, оларды салауатты өмір салтына насихаттап, жауапкершілікке тәрбиелеу	1	1		Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.
4	Жүгіру техникасын жетілдіруге арналған арнайы жаттығулар	Жүгіру техникасын жетілдіруге арналған арнайы жаттығулар туралы білім беру	1	1		Жүгіру техникасын жетілдіруге арналған арнайы жаттығулар туралы білім алады
5	2000 м қашықтықтан қыздар. 3000 м. қашықтықтан ұлдар дала жарысы	Оқушылардың ептілігін шапшаңдығын дамыту.	1	1		2000м қашықтықтан қыздар. 3000м. қашықтықтан ұлдар дала жарысады
6	Жүгіріп кеп биіктіктен секіру. Бір орыннан	Баяу жеңіл жүгіруге дағдылану; орнында ұзындыққа секіріп	1	1		Жүгіріп кеп биіктіктен секіру. Бір орыннан

	ұзындыққа секіру	жаттығу				ұзындыққа секіруге дағдыланады.
7-8	700 г ұлдар, 500 г қыздар гранатаны нысанаға және алысқа лақтыру. Ойлы-қырлы жермен жүгіру 5000 м (ұлдар), 3000 м (қыздар)	700г ұлдар, 500г қыздар гранатаны нысанаға және алысқа лақтыру; Оқушыларды 3-4 лекке бөліп жүгіру жолдарға тұрғызу. Уақытты есептеп 5000 м (ұлдар), 3000 м (қыздар) жүгіруді жетілдіру	2	1	1	Оқушыларды 3-4 лекке бөліп жүгіру жолдарға тұрғызу. Уақытты есептеп 5000 м (ұлдар), 3000 м (қыздар) жүгіруді жетілдіреді; Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Жүгіріп кеп ұзындыққа секіру («тізе бүгу» тәсілімен). Жүгіріп кеп биіктіктен секіру («аттап өту» тәсілімен)	Жүгіріп кеп ұзындыққа секіру техникасын білуге үйрету; Жүгіріп кеп ұзындыққа секіруге дағдылану	2		2	Жүгіріп кеп ұзындыққа секіруге, жүгіріп кеп биіктіктен секіруге дағдыланады; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Баскетбол ойынының қауіпсіздік ережесі	баскетбол ойынының қауіпсіздік ережесін; допты себетке лақтырудың әдіс-тәсілдерін, дағдыларын қалыптастыру.	2	1	1	Баскетбол ойынының қауіпсіздік ережесі туралы білім алады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Допты орыннан және қозғалыста себетке тастау	Допты бір орыннан әр қашықтықтан торға тастау әдісін меңгерту; Дене қыздыру жаттығулары	2		2	Допты орыннан және қозғалыста себетке тастауды; Тапсырмалар орындайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Допты қабылдап, финт жасап жүргенде екі адым аттап, секіріп допты себетке тастау. «Прест» қорғануы	Екі қадам жасап допты себетке тастауға дағдылану; «Прест» қорғануы	2		2	Допты қабылдап, финт жасап жүргенде екі адым аттап, секіріп допты себетке тастауға дағдыланыды және ойын технологиялары арқылы дамиды.
17-18	Қорғанысты жылдам бұзып өтіп шабуыл	Баскетболда шабуылдау техникасын жетілдіру;	2		2	Қорғанысты жылдам бұзып өтіп шабуыл жасауға

	жасау	Қорғанысты жылдам бұзып өтіп шабуыл жасау әдістерін дамыту				машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Ойын ережесімен баскетбол ойыны. Ойыншыларға ойынға төрелік жасауды үйрету	Баскетбол ойындарының әдіс-тәсілдерін меңгерту; Ойыншыларға ойынға төрелік жасауды үйрету	2	1	1	Ойын ережесімен баскетбол ойынын ойлауға дағдыланады; ойын технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Баскетбол ойыны. Жарыс сабақ	Баскетбол ойынының әдіс-тәсілдерін үйрету; Ептілік, жылдамдық, шыдамдылық қабілетін дамыту	2		2	Баскетбол ойынын ойнайды; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Волейбол ойынының қауіпсіздік ережесі.	Волейбол ойынының ережелерін білу оны үйрету; Допты жоғарыдан екі қолмен беруге дағдыландыру;	2		2	Волейбол ойынының қауіпсіздік ережесін білу дағдыларын дамытады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Волейболшының орташа тұру қалпы. Допты төменнен және жоғарыдан тігінен ойынға қосу (тордан асырып)	Допты төменнен және жоғардан ойынға қосу; Топтарға бөліп ықшамдалған ережемен волейбол ойнау	2		2	Допты төменнен және жоғарыдан тігінен ойынға қосып ойнайды; Ойын технологиясы арқылы меңгереді.
27-28	Командалық шабуыл, қорғаныс техникалық-тактикалық әрекеттер	Екі қатарда қарама-қарсы тұрып допты әр түрлі әдіспен беру; Допты кедергілер арасымен жүргізу; Командалық шабуыл, қорғаныс техникалық-тактикалық әрекеттері	2	1	1	Командалық шабуыл, қорғаныс техникалық-тактикалық әрекеттер туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Екі қатарда қарама-қарсы тұрып допты әр түрлі әдіспен беру.	Допты екі қадам жасау арқылы лақтыру техникасын үйрету; Допты кедергілер арасымен жүргізу; Допты жоғарыдан қабылдау	3	1	2	Екі қатарда қарама-қарсы тұрып допты әр түрлі әдіспен беру туралы дағдыларын дамытады; сабақ

		әдісін меңгерту; еңбек тәрбиесін қалыптастыру				барысында топтық оқыту технологиясы арқылы дамиды; адамгершілік тәрбие қалыптасады.
32-34	Волейбол ойыны. Жарыс сабақ	Қозғалмалы ойындарда волейбол элементтерін жетілдіру; Түрлі қимыл-қозғалыс негіздерінен туындаған рөлдерді көрсету және салыстыра білу; құқықтық тәрбие қалыптастыру.	3	1	2	Волейбол ойынын ойнауға дағдыланады; . сабақ барысында ақпараттық — коммуникациялық технология арқылы дамиды; сабақ барысында ақыл-ой тәрбиесі қалыптасады.
			34	12	22	

**Ақпараттық-әдістемелік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

Дене шынықтыру пәнінен жазылған **«Оқушылардың спорттық дағдыларын қалыптастыру»** атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі **«Жеңіл атлетикалық ойындар»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 4 сағат: «Жеңіл атлетика спортының даму тарихын зерттеу. Ойын әдісі», «Дене тәрбие сабағындағы жеңіл атлетиканың рөлі», «Жүгіру, секіру, лақтыру іспеттес жеңіл атлетика түрлері», «Жүгіру техникасын жетілдіруге арналған арнайы жаттығулар» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Дамыта оқыту технологиясы.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі **«Қашықтыққа секіру»**, 6 сағат берілген. «2000 м қашықтықтан қыздар. 3000 м. қашықтықтан ұлдар дала жарысы», «Жүгіріп кеп биіктіктен секіру. Бір орыннан ұзындыққа секіру», «700 г ұлдар, 500 г қыздар гранатаны нысанаға және алысқа лақтыру. Ойлы-қырлы жермен жүгіру 5000 м (ұлдар), 3000 м (қыздар)», «Жүгіріп кеп ұзындыққа секіру («тізе бүгу» тәсілімен). Жүгіріп кеп биіктіктен секіру («аттап өту» тәсілімен)» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Ойын технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Интербелсенді технология.

Бағдарламаның үшінші бөлімі **«Баскетбол ойыны»**, 12 сағат берілген. «Баскетбол ойынының қауіпсіздік ережесі», «Допты орыннан және қозғалыста себетке тастау», «Допты қабылдап, финт жасап жүргенде екі адым аттап, секіріп допты себетке тастау. «Прест» қорғануы», «Қорғанысты жылдам бұзып өтіп шабуыл жасау», «Ойын ережесімен баскетбол ойыны. Ойыншыларға ойынға төрелік жасауды үйрету», «Баскетбол ойыны. Жарыс сабақ» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Топтық оқыту технологиясы;
- Оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Бағдарламаның төртінші бөлімі **«Волейбол ойыны»**, 12 сағат берілген. Бұл бөлімде «Волейбол ойынының қауіпсіздік ережесі», «Волейболшының орташа тұру қалпы. Допты төменнен және жоғарыдан тігінен ойынға қосу (тордан асырып)», «Командалық шабуыл, қорғаныс техникалық-тактикалық әрекеттер», «Екі қатарда қарама-қарсы тұрып допты әр түрлі әдіспен беру», «Волейбол ойыны. Жарыс сабақ» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады.

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім беру процесінің маңызды бөлігі, себебі ол оқушылардың жетістіктерін, дағдыларын және білімін объективті түрде анықтауға мүмкіндік береді. Оқу жетістіктерін бағалау бірнеше деңгейде жүзеге асырылады:

1. Физикалық дағдыларды бағалау барысында олардың күш, жылдамдық, төзімділік, икемділік және үйлесімділік сияқты қасиеттерін бақылауға болады.

- **Жүгіру:** Қысқа қашықтыққа (30 м, 60 м) жүгіру уақытын өлшеу арқылы жылдамдықты бағалау.
- **Секіру:** Қашықтыққа немесе биіктікке секіру нәтижелерін бағалау.
- **Қозғалыс координациясы:** Жеңіл атлетика, волейбол және баскетболда әр спорт түріне тән техникалық элементтерді орындау деңгейі.

Бағалау әдістері:

- **Жаттығу тапсырмаларының нәтижесі:** Жекелеген жаттығуларды орындау сапасы.
- **Шамаланған тесттер:** Қарқынды жаттығулар мен сынақтар (мысалы, 1 минутта неше рет секіру немесе жүгіру) арқылы физикалық дайындығын анықтау.

2. Техникалық дағдыларды бағалау: Әр спорт түріне тән техникалық дағдылардың (допты ұстау, пас беру, ұру техникасы, дриблинг) деңгейін бағалау:

- **Волейбол:** Допты қабылдау, пас беру, ұру техникасы.
- **Баскетбол:** Допты дриблингтеу, ұру, допты ойынға қосу.
- **Жеңіл атлетика:** Жүгіру техникасы, секіру техникасы.

Бағалау әдістері:

- **Қадамдық талдау:** Оқушылардың техникалық қадамдарын бақылап, олардың орындау сапасын бағалау.
- **Жеке жаттығулар мен ойындар:** Ойын немесе жаттығу барысында әр оқушының техникалық дағдыларын бағалау.

Критерийлер:

- Дұрыс орындау техникасының деңгейі.
- Өтімділік және дәлдік.
- Қателердің жиілігі.

3. Тактикалық дағдыларды бағалау: Оқушылардың ойындағы стратегиялық ойлау қабілеттерін бағалау маңызды:

- **Командалық ойын:** Оқушылардың бір-бірімен үйлесімді әрекет етуі, стратегияларды қолдануы.
- **Шешім қабылдау:** Оқушылардың ойында өз позицияларын дұрыс таңдап, қарсыластың әрекеттеріне жауап беруі.

Бағалау әдістері:

- **Командалық ойындар мен ойын тактикасы:** Ойын барысында оқушылардың өзара әрекеттесуін, стратегия мен тактикасын бағалау.
- **Шешім қабылдау:** Әр оқушының ойындағы дұрыс шешімдерді қабылдай алу қабілетін бақылау.

4. Психологиялық аспектілерді бағалау: оқушылардың стресске қарсы тұру қабілетін, жеңіс пен жеңілісті қабылдау, командалық жұмыстағы рөлін анықтауға көмектеседі.

- **Мотивация:** Оқушылардың өздеріне мақсат қойып, оған жетуге деген ұмтылысы.
- **Төзімділік және психологиялық тұрақтылық:** Оқушылардың қиындықтарға қарсы тұра алу қабілеті.
- **Әлеуметтік қабілеттер:** Командалық жұмысқа қатысу, лидерлік қасиеттері.

Бағалау әдістері:

- **Жаттығулар мен жарыстардың психологиялық анализі:** Оқушылардың ойын кезіндегі эмоцияларын бақылап, олардың жеңіске деген ұмтылысын бағалау.
- **Сұхбаттар мен анкета:** Оқушылардың өз ойын, жеңіс пен жеңіліс туралы пікірлерін алу арқылы психологиялық ерекшеліктерін зерттеу.

5. Әлеуметтік дағдыларды бағалау оқушылардың топтық жұмысқа қатысуын, қарым-қатынас дағдыларын, ұйымшылдық пен жауапкершілікті көрсетеді.

- **Топтық жұмыс:** Оқушылардың командалық жұмысқа қатысу деңгейі.
- **Қарым-қатынас дағдылары:** Топ ішінде өз пікірін айту, бір-біріне көмектесу.

Бағалау әдістері:

- **Топтық тапсырмалар:** Командалық тапсырмалар мен ойындар арқылы олардың топ ішінде өзара қарым-қатынасын бақылау.
- **Әлеуметтік ойындар:** Оқушылардың бір-бірімен қарым-қатынас жасауы арқылы олардың әлеуметтік қабілеттерін бағалау.

6. Жалпы оқушылардың даму деңгейін бағалау үшін оқу жетістіктерінің жиынтық бағалануы қажет.

- **Жетістіктерді кешенді бағалау:** Спорттық дағдылар, психологиялық және әлеуметтік дағдылардың жиынтық бағалануы.
- **Динамикалық бағалау:** Оқушылардың даму деңгейінің өзгеруін бақылау, яғни оларды оқу жылына қатысты әр түрлі кезеңдерде тексеру.

Бағалау әдістері:

- **Жеке прогресс:** Оқушының жеке жетістіктерін бақылап, оның даму динамикасын талдау.
- **Жиынтық бағалау:** Жеке жаттығулар, ойындар, жарыстар мен жалпы оқу нәтижелерін ескере отырып, соңғы бағалау шығару.

Сонымен, оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау әртүрлі аспектілер бойынша жүргізіледі. Бұл бағалау тек техникалық дағдыларды ғана емес, психологиялық, әлеуметтік және тактикалық қабілеттерді де қамтиды. Оқушылардың жетістіктерін әділ және кешенді бағалау олардың жеке дамуына ықпал етеді және оларды әрі қарай жетілдіру үшін қажетті бағыттарды анықтауға мүмкіндік береді.

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Дене тәрбие сабағындағы жеңіл атлетиканың рөлін үйренеді.	Смайликтер арқылы бағалау
	Жеңіл атлетика спортының даму тарихы туралы білім алады.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау;
	Оқушыларды 3-4 лекке бөліп жүгіру жолдарға тұрғызу. Уақытты есептеп 5000 м (ұлдар), 3000 м (қыздар) жүгіруді жетілдіреді;	Бағдаршам арқылы бағалау
	Жүгіріп кеп ұзындыққа секіруге, жүгіріп кеп	Блум таксаномиясы

	биіктіктен секіруге даңдыланады;	бойынша
	Баскетбол ойынының қауіпсіздік ережесі туралы білім алады	Баспалдақ арқылы бағалау
	Допты қабылдап, финт жасап жүргенде екі адым аттап, секіріп допты себетке тастауға дағдыланыды.	Оқушылардың өзін-өзі бағалау
Практикалық сабақтар үшін	Волейбол, баскетбол ойындарын ойнауға дағдыланады.	Смайликтер арқылы бағалау
	Қорғанысты жылдам бұзып өтіп шабуыл жасауға машықтанады;	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Волейбол ойынының қауіпсіздік ережесін білу дағдыларын дамытады;	Мұғалім және оқушы шолуы
	Командалық шабуыл, қорғаныс техникалық-тактикалық әрекеттер туралы білім алуға дағдыланады;	Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау
	Екі қатарда қарама-қарсы тұрып допты әр түрлі әдіспен беру туралы дағдыларын дамытады;	Түсініктеме арқылы бағалау

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Хоменков Л.С. - «Жеңіл атлетика жаттықтырушысының оқулығы»: - М., ФиС, - 1984 г.
2. Озалин Г. – «Жеңіл атлетика оқулығы»: - М., ФиС, - 1989 г.
3. Маковецкая Г., Васильченко Т., Меркель О. – «Дене тәрбиесі», (Әдістемелік құрал): - Алматы кітап. – 2009 ж. (2019 ж.).
4. «5 - 11 сыныптарға арналған мектептің дене тәрбиесі бағдарламасы», - Астана-Ата, - 2016 ж. (2016 ж.).- 47 б.
5. Ноғайұлы Б. – «Волейбол үйірмесін мектепте ұйымдастыру» - 2005 ж. (2015 ж.).- 78 б.
6. «Дене тәрбиелеу мәдениетінің ілімі мен әдістемесі», - М., ФиС, - 1989ж.

Оқушылар үшін:

7. Тульпо В.Л. - «Мектептегі волейбол», – 2009 ж. (2019 ж.).
8. Төтенай Б.А - «Дене тәрбиесі»: - Атамұра, - 2013 ж. (2023 ж.).
9. Тайжанов С.А. - «Дене тәрбиесі»: - Атамұра, - 2006 ж. (2016 ж.). - 87 б.
10. Бробьева Н.П. - «Спорт ойындарының Теориясы»: – 2009 ж. (2019 ж.).
11. Алябева Т.А. - «Мектептегі волейбол»: - 2012 ж. (2022 ж.).
12. Уанбаев Е.К., Уанбаева Ф.Ж. – «Мектептегі дене тәрбиесі жұмыстарын жоспарлау, бақылау және есепке алу»: - Өскемен: БАЙ баспасы, - 2006 ж. (2016 ж.).
13. «Баскетбол. Спорт для начинающих»: - 2004 г. (2014 г.).
14. Гомельский А.Я. – «Тактикий баскетбола»: - М., Фис 66 -2009 ж. (2019 ж.).
15. Зинин А. – «Детский баскетбол»: - М., Фис - 1969 г.
16. «Жеңіл атлетикадан жарысты ұйымдастыру төрешілік ету»: - М., ФиС, - 2000 ж. (2010 ж.).
17. «Дене тәрбиелеу мәдениетінің ілімі мен әдістемесі»: - М., ФиС, - 1989 ж.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Халықаралық туризм географиясы және Қазақстандағы ішкі туризмнің дамуы»

(8 сынып оқушыларына арналған)

Рецензент: Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.к.

Құрастырған: Сапарова Светлана Рахмановна - Алматы облысы білім басқармасы мемлекеттік мекемесінің «Талғар қаласындағы облыстық мектеп-интернаты» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің география пәні мұғалімі

1. Түсінік хат

«Халықаралық туризм географиясы және Қазақстандағы ішкі туризмнің дамуы» авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Халықаралық туризм географиясы және Қазақстандағы ішкі туризмнің дамуына үлес қосу.

Бағдарламаның міндеттері:

1. География пәнінен алған білімдерін тереңдету;
2. Оқушыларды халықаралық туризмнің түрлерімен және таралған аудандарымен таныстыру;
3. Өз бетінше материалдар жинауға және оны талдауға, қорытынды жасауға дағдылану;
4. Ой өрісін дамыта отырып, еркін сөйлеуге, өз ойын дәлелдей алуға үйрену;
5. Пәнге қызығушылығын арттыру;
6. Географиялық карталармен жұмыс жасауға, ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуге қабілеттілігін арттыру;
7. Еліміздің ішкі туризмнің дамуына үлес қосу;
8. Халықаралық туризмнің дүниежүзі бойынша әрқайсысының «мамандану» саласының алғышарттарын анықтау.

Бағдарламаның өзектілігі: Жер шарындағы табиғаттың қайталанбас әсем көріністері мен туристік-рекреациялық мүмкіншіліктеріне сүйене отырып, оқушыларды өзі мекен еткен табиғи ортаның қадір-қасиетін жете түсіне білуге баулу. Сонымен қатар, еліміздің туризм саласын дамыту.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: Интербелсенді әдіс-тәсілдер арқылы сыни ойлау, талдау, қорытынды жасау дағдыларын қалыптастыру.

Психологиялық жаңалығы: Географиялық карта, атластармен жұмыс жасай білуге, географиялық әдебиеттерден қажетті мәліметтерді жинай білуге дағдыландыру.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бұл жұмыс халықаралық туризм мен Қазақстандағы ішкі туризмнің географиясын зерттеуге бағытталған. Ғылыми деңгейде туризмнің негізгі түрлері мен бағыттары, олардың географиялық ерекшеліктері қарастырылып, туризм саласының әлеуметтік-экономикалық маңызы анықталады. Жұмыста халықаралық және ішкі туризмнің дамуына әсер ететін факторлар, сондай-ақ туризмнің әртүрлі түрлерінің қоғам мен экономикаға ықпалы талданады.

Әдістемелік деңгейде жұмыста 8 сынып оқушыларына түсінікті әрі қолжетімді ақпарат беріледі. Сабақтың тақырыптары мен бөлімдері жүйелі түрде баяндалып, әртүрлі оқыту әдістері мен құралдары (иллюстрациялар, диаграммалар, карталар) пайдаланылады. Бұл оқушылардың тақырыпты терең түсінуіне және өз бетімен зерттеу жүргізуіне көмектеседі.

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы

Бағдарламаның жаңашылдығы оның заманауи тәсілдер мен технологияларды пайдалануында және Қазақстандағы туризмнің қазіргі жағдайын зерттеуде жатыр. Бұл бағдарлама оқушыларға туризмнің географиясын, оның түрлерін, халықаралық және ішкі туризмнің өзара байланысын түсінуге мүмкіндік береді. Қазақстанның әртүрлі аймақтарын және олардың туристік әлеуетін зерттеу арқылы оқушылар өз елінің табиғи және мәдени байлықтарын бағалауды үйренеді. Сондай-ақ, туризмнің экологиялық және экономикалық аспектілеріне назар аудару, экотуризм және тұрақты даму мәселелеріне байланысты жаңа көзқарастар қалыптастыру мақсатында интерактивті әдістер қолдану бағдарламаның жаңашылдығын көрсетеді.

Бағдарламаның ғылымилығы оның ғылыми негіздерге сүйеніп, нақты деректер мен талдауларды қамтуында. Туризмнің географиялық және әлеуметтік-экономикалық аспектілеріне қатысты зерттеулер, статистикалық мәліметтер, тарихи және мәдени ескерткіштер туралы ақпараттарды пайдалану арқылы тақырыптың тереңдігі мен ғылымилығы қамтамасыз етіледі. Бағдарламада қолданылатын әдіс-тәсілдер оқушыларға ғылыми зерттеу жүргізу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сондай-ақ, бағдарлама ішкі туризм мен халықаралық туризмнің дамуында экологиялық, мәдени және экономикалық факторларды ескеру арқылы қазіргі заманғы ғылыми әдіснамаларды қолданады.

Осылайша, бағдарлама оқушыларға тек теориялық білім ғана емес, сонымен бірге практикалық дағдылар да береді, бұл оның ғылымилығын арттырады.

Күтілетін нәтижесі:

1. Бағдарлама география, тарих, туризм, экология мамандығы туралы түсінік қалыптастырады;
2. Әлем елдері мен аймақтардың шаруашылығына жалпы сипаттама бере алады;
3. Оқушылар табиғи құбылыстар мен табиғат кешендері туралы мәліметтерді талдап, зерттеп, зерделейді;
4. Дүниежүзі елдерінің географиялық жағдайы, табиғат ресурстары мен халықтар туралы, шаруашылығы және оның ғылыми-техникалық жағдайындағы даму беталыстары жайында түсінік бере алады;
5. Материалды проблемалық оқыту тәсілі арқылы географиялық-танымдық білімді дамыту, яғни: табиғатты тиімді пайдалану жолдарын ашып айта алу, талдау-салыстыру, сипаттау, пікір-талас, картамен жұмыс, толықтыру әдістерін меңгереді;
6. Елдің экономикалық - географиялық жағдайын, дамуын, маманданған салаларын біледі;
7. Картадан тауып, анықтай алады;
8. Тақырыпты өз бетімен оқып, өзара талдап қорытынды жасайды.

Бағыттылық аспектілері:

Географиялық бағыттылық: Бағдарлама туризмнің географиялық аспектілеріне ерекше назар аударады. Ол халықаралық және ішкі туризмнің кеңістіктік құрылымын, туристік бағыттардың географиялық ерекшеліктерін, табиғи және мәдени ресурстарды зерттеуге бағытталған. Әр аймақтың туристік әлеуетін бағалау, географиялық орналасуы, климаттық және экологиялық жағдайлары туралы ақпарат беруге көмектеседі.

Әлеуметтік бағыттылық: Туризмнің әлеуметтік маңыздылығын түсіну — бағдарламада басты бағыттардың бірі. Туризмнің қоғам өміріндегі рөлі, халықтың мәдени алмасуы, әлеуметтік қарым-қатынастардың дамуы, жұмыс орындарын құру және мәдениетаралық түсіністік мәселелері қарастырылады. Оқушыларға туризмнің қоғамға әсері мен оның адам өміріндегі орнын түсіну мүмкіндігі беріледі.

Экономикалық бағыттылық: Бағдарлама туризмнің экономикалық маңызына да көңіл бөледі. Қазақстанның экономикасындағы туризм саласының рөлі, ішкі және халықаралық туризмнің елдің экономикалық дамуына қалай ықпал ететіні талданады. Сонымен қатар, туризм саласындағы инвестициялар, жұмыс орындарын ашу, ұлттық табыс пен мемлекетке түсетін кірістер мәселелері қарастырылады.

Экологиялық бағыттылық: Экология мәселелері қазіргі уақытта үлкен маңызға ие. Бағдарлама экотуризмнің даму мүмкіндіктерін, табиғат қорғауды және тұрақты дамуды назарға алады. Қазақстанның табиғи байлықтары мен қорықтары, экологиялық туризмнің маңыздылығы, табиғатты қорғау мен сақтау мәселелері туралы мәліметтер беріледі.

Мәдени бағыттылық: Мәдени туризмді дамыту арқылы Қазақстанның мәдени мұраларын таныту мақсаты бағдарламада айқын көрсетілген. Мәдени бағыттылық тұрғысынан бағдарламада елдің тарихи ескерткіштері, архитектуралық нысандары, ұлттық өнері мен дәстүрлері туралы ақпарат беріледі. Туризмнің мәдени алмасуға, халықтар арасындағы қарым-қатынасты нығайтуға әсері ерекше орын алады.

Білім беру бағыттылығы: Бұл бағдарлама оқушылардың танымдық деңгейін арттыруға, география пәні бойынша жаңа білімдер мен дағдыларды меңгеруге бағытталған. Туризм саласындағы білім берудің маңызды аспектілерін түсінуге және сол саладағы ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысуға ықпал етеді.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Халықаралық туризм географиясы және Қазақстандағы ішкі туризмнің дамуы» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, **«Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету»** туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 8 сынып оқушыларына арнап құрастырылған.

Бағдарлама маңыздылығы

Туризм саласының ұлттық экономиканы дамытудағы рөлі - бағдарлама Қазақстанның туризм саласының ұлттық экономикадағы маңыздылығын түсінуге мүмкіндік береді. Ішкі және халықаралық туризмнің экономикалық әсерін зерттеу арқылы оқушылар елдің экономикалық дамуындағы туризмнің рөлін, жұмыс орындарын құруды, инвестиция тартуды және туристік сала арқылы ұлттық табысты арттыруды бағалай алады.

Қазақстанның табиғи және мәдени мұрасын таныту - Қазақстанның бай табиғаты, тарихи ескерткіштері мен мәдени мұраларының туристік әлеуеті бағдарламада кеңінен қарастырылады. Бұл бағдарламаның маңыздылығы еліміздің әртүрлі аймақтарын танып-білуге, ұлттық мәдениетті насихаттауға, туристік әлеуетті дамытуға бағытталған. Оқушылар өз елінің мәдени және табиғи байлықтарын зерттеп, оны әлемге таныту мүмкіндігін игереді.

Экологиялық туризм мен тұрақты даму - бағдарлама экотуризмді дамыту мен экологиялық тұрақтылықты сақтаудың маңыздылығын көрсетеді. Экология мен туризмнің өзара байланысы, табиғат қорғау мен сақтау мәселелері қазіргі уақытта өте өзекті болып табылады. Осы арқылы оқушылар табиғатты қорғауға, тұрақты даму принциптерін сақтау қажеттілігін түсінеді.

Әлеуметтік және мәдени даму - туризм адамдар арасында мәдени алмасуды, халықтар арасындағы түсіністікті және достықты нығайтуға ықпал етеді. Бағдарлама Қазақстан мен басқа елдердің мәдениеттерін салыстырып, ұлттық ерекшеліктер мен дәстүрлерді құрметтеуге шақырады. Бұл жастардың бойында мәдениетаралық диалогты дамытуға, бір-бірін құрметтеуге және кең көзқарас қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Білім беру мен ғылыми зерттеу дағдыларын дамыту - бағдарлама оқушылардың ғылыми ойлау қабілетін дамытады. Туризм географиясы бойынша зерттеу жүргізу, деректерді талдау және сараптау дағдыларын қалыптастыру оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмысында тәжірибе алуға, аналитикалық ойлауын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, оқушылардың география пәніне деген қызығушылығын арттырады.

Ішкі туризмді дамытуға ықпал ету - Қазақстанда ішкі туризмнің дамуы экономиканы әртараптандыру мен халықтың өмір сапасын арттыру үшін маңызды. Бұл бағдарлама ішкі туризмнің әлеуетін таныту, Қазақстанның түрлі аймақтарына саяхат жасаудың маңыздылығын көрсету арқылы еліміздегі туризмді дамытуға ықпал етеді.

Туризмді мемлекет деңгейінде қолдау - туризм саласындағы бағдарламалар мен бастамалар мемлекет тарапынан қолдау табуы тиіс. Бұл бағдарлама мемлекет тарапынан туризмді дамытуға бағытталған шаралардың маңыздылығын түсінуге көмектеседі. Оқушыларға мемлекеттік деңгейде туризмді дамыту үшін қандай іс-шаралар жүргізілетіні туралы ақпарат беріледі.

Бағдарламаның ерекшеліктері

Кешенді тәсіл: Бағдарлама туризмнің географиясын ғана емес, оның экономикалық, әлеуметтік, мәдени және экологиялық аспектілерін де қамтиды. Ол оқушыларға туризмнің көпжақты әсерін түсінуге мүмкіндік береді, бұл тек бір сала ретінде емес, бүкіл қоғам мен экономиканы дамытудағы маңызды құбылыс ретінде қарастырылады.

Қазақстанға бағытталған мазмұн: Бағдарлама Қазақстанның табиғи және мәдени ерекшеліктеріне ерекше көңіл бөледі. Оқушылар Қазақстандағы танымал туристік бағыттармен танысады, олардың ішіндегі экотуризм мен мәдени туризмнің дамуына назар аударылады. Бұл бағдарлама оқушыларға өз елінің туристік әлеуетін бағалауға және дамытуға қызығушылық туғызады.

Интерактивті әдіс-тәсілдер: Бағдарламада оқушыларды оқытуда белсенді және интерактивті әдістер пайдаланылады. Бұл әдістерге талқылаулар, топтық жұмыстар, карталар мен диаграммалар арқылы визуализация жасау, көрнекі құралдар қолдану кіреді. Оқушыларға өз бетімен зерттеу жүргізу мүмкіндігі беріледі, бұл олардың сын тұрғысынан ойлау қабілетін дамытады.

Әлеуметтік және мәдени маңыздылық: Бағдарлама оқушыларға туризмнің әлеуметтік және мәдени маңыздылығын түсіндіреді. Түрлі елдер мен мәдениеттер арасындағы қарым-қатынасты нығайту, мәдени алмасу және халықаралық достықты орнату мәселелері көтеріліп, туризмнің әлеуметтік дамуға тигізетін оң әсері туралы ақпарат беріледі.

Экология мен тұрақты даму тақырыбы: Бағдарламада экологиялық туризмнің маңызы ерекше атап көрсетіледі. Қазіргі заманның ең өзекті мәселелерінің бірі — табиғатты қорғау мен экологиялық тұрақтылықты сақтаудың қажеттілігі туралы айтылады. Осы арқылы оқушылар экотуризмнің дамуына және қоршаған ортаны қорғауға қатысты жауапкершілік сезімін тәрбиелейді.

Ғылыми-зерттеу дағдыларын дамыту: Бағдарлама оқушыларға ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізуге бағытталған. Оқушыларға туризм географиясына қатысты деректерді жинап, талдап, қорытынды жасау дағдылары беріледі. Бұл оларды ғылыми көзқарасқа үйретіп, ғылыми әдістерді қолдану арқылы білім алу жолын көрсетеді.

Қазіргі заманғы ақпараттық құралдарды пайдалану: Бағдарламада туризм саласының соңғы жаңалықтары мен заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану ұсынылады. Интернет-ресурстар, статистикалық мәліметтер, онлайн-карталар мен интерактивті платформаларды қолдану арқылы оқушыларға тақырыпты тереңірек зерттеу мүмкіндігі беріледі.

Кросс-дисциплинарлық байланыстар: Бағдарлама басқа пәндермен, атап айтқанда география, экономика, экология, тарих және мәдениетпен тығыз байланысты. Оқушылар туризм туралы білімді тек географиялық тұрғыда емес, экономикалық, экологиялық және мәдени контексте де меңгереді, бұл олардың пәндер арасындағы байланыстарды түсінуіне көмектеседі.

Туризмді дамытуға бағытталған практикалық ұсыныстар: Бағдарлама ішкі туризм мен халықаралық туризмді дамытуға бағытталған практикалық ұсыныстар мен шараларды қамтиды. Оқушылар Қазақстанның туристік әлеуетін қалай дамытуға болатыны туралы нақты мысалдар мен ұсыныстар ала отырып, өз ойларын білдіруге мүмкіндік алады.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білім дағдылары:

- Туризмнің негізгі ұғымдарын түсіну — халықаралық және ішкі туризмнің түрлері мен ерекшеліктерін білу, оларды географиялық, әлеуметтік, мәдени және экономикалық тұрғыда сипаттау.
- Қазақстанның туристік әлеуетін зерттеу — Қазақстанның түрлі аймақтарының туристік ресурстары мен мүмкіндіктерін анықтау, тарихи және мәдени ескерткіштер туралы ақпарат жинау.
- Экологиялық туризмнің маңызын түсіну — экотуризмнің принциптері мен оның қоршаған ортаға әсерін білу, экологиялық туризмнің тұрақты даму үшін маңыздылығын түсіну.

Білік дағдылары:

- Деректерді жинау және талдау — туризмге қатысты статистикалық мәліметтерді жинау, карталар мен диаграммаларды талдау, ақпараттың дұрыстығын тексеру.
- Туристік бағыттарды жоспарлау — туристік маршруттарды құру, Қазақстанның ішкі және халықаралық бағыттары бойынша жоспарлар мен ұсыныстар дайындау.
- Карталарды оқу және қолдану — туристік бағыттарды көрсету үшін карталар мен географиялық мәліметтерді пайдалану.
- Ғылыми-зерттеу жұмыстарының негіздерін қолдану — өз бетінше зерттеу жүргізу, тақырып бойынша шағын ғылыми жұмыстар жазу, алынған деректерді дұрыс интерпретациялау.

Дағдылар:

- Топтық жұмыс дағдылары — топта жұмыс істей білу, бірлесіп шешімдер қабылдау, пікірталас өткізу.
- Қарым-қатынас дағдылары — туризм тақырыбында өз ойларын айқын және дәл жеткізу, пікірталастарға қатысу, ұжымдық жұмыстарда белсенді болу.
- Танымдық дағдылар — өз бетімен ақпаратты іздеу, жаңа білімді игеру және оны тәжірибеде қолдану.
- Креативті ойлау дағдылары — туризмнің әртүрлі аспектілері бойынша шығармашылық шешімдер мен жаңа идеялар ұсыну.

Бағдарлама оқушыларға білім мен дағдыларды қалыптастырудың барлық кезеңдерінде практикалық тұрғыдан дамытуға бағытталған, бұл олардың жалпы білім беру процесінде тиімді әрі жан-жақты дамуына мүмкіндік береді.

Негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыру:

Оқу-когнитивтік:

- • негізгі географиялық түсініктерді, табиғаттың, шаруашылықтың географиялық ерекшеліктері туралы білімді меңгеру; өзінің Отаны – Қазақстан туралы жан-жақты ақпарат алу; қоршаған орта, оны сақтау мен пайдалану туралы білімді меңгеру.
- • жергілікті жерде бағыт-бағдар таба алу дағдысын қалыптастыру; географиялық карта, статистикалық материалдарды, заманауи геоақпараттық технологияларды пайдалана алу; әр түрлі құбылыстарды түсіндіру үшін географиялық білімді пайдалана алу.
- • танымдық қызығушылықтарды, интеллектуалдық және шығармашылық мүмкіндіктерді қоршаған ортаны зерттеу барысында дамыту, географиялық мәселелерді шешу және жаңа білімді меңгеру.
- • күнделікті өмірде географиялық білімді қолдану мүмкіндігін қалыптастыру, қоршаған ортаны сақтау мен жауапкершіліктік позицияны ұстану; белгілі бір мекенде тұруға бейімделу; қоршаған ортаның өмір сүру үшін қаншалықты қауіпсіз екендігін анықтай алу.

Жалпы мәдени құзыреттіліктер:

- География ғылымының тәжірибесі мен білімін меңгеру қабілеттілігі – адам мен адамзат өмірінің бір бөлігі ретінде қабылдау, географияның тұрмыстық, мәдени, сауықтық салалардағы рөлін түсіну және оқушыда әлемді мәдени және жалпыадамзаттық ғылыми әлем бейнесін қалыптастыра алу.

Коммуникативтік-ақпараттық:

- Топта жұмыс жасау дағдыларын, ұжымда әр түрлі қоғамдық рөлдерді интеллектуалдық, ойын, зерттеу әрекеттері арқылы меңгеру. Сұрақты дұрыс қоя білу, сауалнама, дискуссия жүргізе алу, топ жұмысын ұйымдастыра білу, әрекет нәтижелерін талдай білу дағдыларын қалыптастыру.

- Сабақ барысында өз ойын логикалық және сауатты түрде, арнайы терминдерді, топонимдерді қолдана отырып жеткізе алу. Туризм терминологиясын пайдалана отырып сөйлеу, жазу дағдыларын дамыту.

Қоғамдық-еңбектік:

- Қоғамдық белсенділік пен функционалдық сауаттылықты қалыптастыру; қоғамдық-еңбектік салада білімді меңгеру (географиялық білімнің артықшылықтары мен кемшіліктерін білу).

- Еңбек нарығындағы жағдайды талдай алу, жеке және қоғамдық пайда тұрғысынан әрекет жасау, еңбектік және азаматтық қарым-қатынас этикасын білу.

Ұйымдастыру формасы:

Сабақтар — негізгі білім беру формасы, мұнда теориялық ақпарат беріліп, практикалық тапсырмалар орындалады.

Топтық жұмыстар — оқушылар топтарға бөлініп, белгілі бір тақырыпты талқылап, тапсырмаларды бірге орындайды, бұл олардың коммуникативті дағдыларын дамытады.

Дәрістер және семинарлар — мұғалімнің бағыттауымен өткізілетін дәрістер мен кейінгі сұрақ-жауап немесе пікірталас түріндегі семинарлар.

Практикалық жұмыстар — оқушыларға нақты мысалдар негізінде туристік бағыттар құру, деректер жинау немесе ғылыми зерттеу жүргізу тапсырмалары беріледі.

Өзіндік жұмыс — оқушыларға тақырып бойынша өз бетімен зерттеу жүргізу, материалдарды талдау, эссе немесе шағын зерттеу жұмыстары жазу тапсырмасы беріледі.

Кейс-стадиді талдау — нақты туристік жағдайларды зерттеу арқылы мәселелерді шешуге бағытталған топтық немесе жеке жұмыс.

Интерактивті сабақтар — мультимедиялық құралдар мен ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы өткізілетін сабақтар.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Топтық жұмыс: Оқушылар топтарға бөлініп, белгілі бір туристік бағыттарды немесе мәселелерді талқылайды, содан кейін топтық жұмыстың нәтижесін сыныппен бөліседі.

Миға шабуыл: Тақырыпқа байланысты оқушылардың ой-пікірін жинақтау, мәселені зерттеуге қызығушылықтарын арттыру үшін сұрақтар қойылып, пікір алмасу ұйымдастырылады.

Визуализация: Карталар, диаграммалар, инфографика және басқа да көрнекі құралдарды пайдалану арқылы ақпараттың қабылдануын жеңілдету.

Кейс-стадиді талдау: Белгілі бір туризмнің жағдайы немесе оқиға негізінде нақты мәселелерді шешуге бағытталған тапсырмалар беріледі.

Интерактивті әдістер: Сұрақ-жауап, пікірталас және тапсырмалар арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру, сонымен қатар оқытуға қатысуын қамтамасыз ету.

Ғылыми зерттеу жұмысы: Оқушыларға деректер жинап, талдап, нақты нәтижелерге жету үшін шағын ғылыми зерттеу жұмысы тапсырылуы мүмкін.

Практикалық жұмыстар: Туризм саласындағы нақты жағдайларды талдау, мысалы, туристік маршруттар құру немесе экологиялық мәселелерді шешуге арналған тапсырмалар.

Мультимедиялық құралдар: Сабақ барысында бейнемазмұн, анимациялар мен интернет-ресурстар арқылы қосымша ақпарат беру.

Бұл бағдарламада дәріс сабақтары мен тәжірибелік сабақтар араластырып берілген.

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Күтілетін нәтиже
1	Туризмнің рөлі мен маңызы	1	Туризмнің мәні, маңызы туралы білім алады
2	Туризмнің даму тарихы	1	Туристтік-экскурсиялық істің тарихымен танысу арқылы оның пайда болуының мәнін түсінеді
3	Әлемдегі туризм орталықтары	1	Әлемдегі туризм орталықтары
4	Қазіргі туризмнің түрлері. Дүниежүзінің және шағын мемлекеттердің экономикасына туризмнің ықпалы	1	Қазіргі туризмнің түрлері. Дүниежүзінің және шағын мемлекеттердің экономикасына туризмнің ықпалы туралы меңгереді
5	Туризмнің негізгі бағыттары	1	Туристтік бағыттарға сипаттама береді
6	Үлкен Каньон	1	Каньонның геологиясы, табиғаты туралы біледі
7-8	Гималай таулары	2	Гималай таулары туралы білімдерін жетілдіреді
9-10	Амазонка аралы	2	Амазонка аралы туралы жан-жақты білімдерін дамытады
11-12	Стоунхендж	2	Стоунхендж жалпы мәлімет алады
13-14	Египет пирамидалары	2	Гиза некрополи туралы түсінеді, негізгі ақпаратты анықтайды, сұрақтарға жауап береді.
15-16	Эйфель мұнарасы	2	Кластерге сүйеніп, Эйфель мұнарасы туралы айтады және Интербелсенді технологиялар арқылы үйренеді.
17-18	Ұлы Қытай қорғаны	2	Ұлы Қытай қорғаны жалпы мағлұмат алады және мәліметтік технологиялар арқылы үйренеді.
19	Италияға саяхат	1	Италия елі туралы білімдерін толықтырады; Сын тұрғысынан ойлау технологиясы арқылы меңгереді.
20	Тәж-Махал кесенесі	1	Тәж-Махал кесенесінің қай елді орналасқаны жайында мәлімет алады және мәліметтік технологиялар арқылы меңгереді.
21	Жапония	1	Жапония елі туралы біледі, қызықты мәліметтермен танысады; оқыту технологиялар арқылы үйренеді.
22	Рим, Италия	1	Италияның әлеуметтік-экономикалық дамуының ерекшеліктерін айқындайды; Топтық оқыту технологиясы арқылы білімдерін толықтырады

23	Дубай	1	Оқушылар мемлекеттің құрамы мен құрылымы, табиғаты мен ресурстары, халқы туралы білімді меңгереді және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
24	Қазақстандағы туризм географиясы	1	Экономикалық интеграцияның түрлері мен аймақтық бірлестіктері дегеннің не екенін түсінеді; Проблемалы оқыту технологиясы арқылы үйренеді
25	Қазақстандағы туризмді дамыту мүмкіндіктері	1	Қазақстандағы туризмді дамыту мүмкіндіктерін біледі; сабақ барысында Сын тұрғысынан ойлау технологиялар арқылы дамиды.
26-27	Қожа Ахмет Яссауи кесенесі	2	Қожа Ахмет Яссауидің өмірі мен Яссауи кесенесі жайлы білімдерін жетілдіреді
28	Іле Алатауы Ұлттық саябағы	1	Іле Алатауы Ұлттық саябағын біледі; оқыту технологиялар арқылы үйренеді.
29	Шарын Шатқалы	1	Әлемге аты шыққан Шарын шатқалы туралы оқушыларға білім алады; Дамыта оқыту технологиясы арқылы меңгереді
30	Биік таулардағы туризм. Шымбұлақ, Ақбұлақ	1	Өзгергіштік туралы білім алады, сабақ барысында Жекелеп оқыту технологиясы арқылы дамиды; адамгершілік тәрбие қалыптасады.
31-32	Қазақстандағы ең ұзын, ең терең, ең тұщы өзендер мен көлдер	2	Өзіндік дамыту технология арқылы білім алады; сабақ барысында азаматтық тәрбиесі қалыптасады.
33	Алакөл	1	Алакөл аумағы орналасу жағынан экологиялық, танымдық, спорттық, емдеу-сауықтыру және аңшылық туризмді дамытуға қолайлы өңір екені айқындалды.; Оқыту технолгиясы арқылы білім алады; сабақ барысында азаматтық тәрбиесі қалыптасады.
34	Каспий теңізі	1	Каспий теңізінің экологиясы, орналасқан жері, ішкі туризмді дамыту жайында жан-жақты мәлімет алады; Өзіндік дамыту технология арқылы білім алады; сабақ барысында азаматтық тәрбиесі қалыптасады.
		34	

3.Нормативтік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
1	Туризмнің рөлі мен маңызы	Туризмнің рөлі мен маңызы туралы білім беру	1	1		Туризмнің мәні, маңызы туралы білім алады
2	Туризмнің даму тарихы	Туризмнің даму тарихы туралы меңгереді	1	1		Туристтік-экскурсиялық істің тарихымен танысу арқылы оның пайда болуының мәнін түсінеді
3	Әлемдегі туризм орталықтары	Туризм орталықтары туралы білімдерін қалыптастыру	1	1		Әлемдегі туризм орталықтары
4	Қазіргі туризмнің түрлері. Дүниежүзінің және шағын мемлекеттердің экономикасына туризмнің ықпалы	Оқушыларды халықаралық туризмнің түрлерімен және таралған аудандарымен таныстыру. Халықаралық туризмнің дүние жүзі бойынша әрқайсысының “мамандану” саласының алғышарттарын анықтау	1		1	Қазіргі туризмнің түрлері. Дүниежүзінің және шағын мемлекеттердің экономикасына туризмнің ықпалы туралы меңгереді
5	Туризмнің негізгі бағыттары	Туризмнің негізгі түрлерін ажырату	1	1		Туристтік бағыттарға сипаттама береді
6	Үлкен Каньон	Үлкен Каньон туралы білім беру; оқушылардың өз ойларын жете айта білуге, өткен тақырыптарды байланыстыра отырып жан-жақты ойлау, топпен, картамен жұмыс жасау қабілеттерін, дағдыларын дамыту.	1	1		Каньонның геологиясы, табиғаты туралы біледі
7-8	Гималай таулары	Гималай таулары туралы жалпы түсінік	2	1	1	Гималай таулары туралы білімдерін жетілдіреді
9-10	Амазонка аралы	Амазонка өзені туралы мәлімет; оқушыларды қоршаған ортаға қамқорлыққа тәрбиелеу	2	1	1	Амазонка аралы туралы жан-жақты білімдерін дамытады
11-12	Стоунхендж	Стоунхендж құрылымы, зерттелуі,	2	1	1	Стоунхендж жалпы мәлімет алады

		Стоунхенджтің маңызын түсіндіру				
13-14	Египет пирамидалары	Гиза платосының картасы туралы	2		2	Гиза некрополі туралы түсінеді, негізгі ақпаратты анықтайды, сұрақтарға жауап береді.
15-16	Эйфель мұнарасы	Эйфель мұнарасы қашан құрылғаны жайында мағлұмат беру	2		2	Кластерге сүйеніп, Эйфель мұнарасы туралы айтады және Интербелсенді технологиялар арқылы үйренеді.
17-18	Ұлы Қытай қорғаны	Ұлы қытай қорғаны туралы жалпы ақпарат	2		2	Ұлы Қытай қорғаны жалпы мағлұмат алады және мәліметтік технологиялар арқылы үйренеді.
19	Италияға саяхат	Оқушыларға мемлекеттің құрамы мен құрылымы, табиғаты мен ресурстары, халқы туралы білімді меңгерту; ел мәдениетімен таныса отырып, адамгершілікке, бағалай білуге тәрбиелеу	1		1	Италия елі туралы білімдерін толықтырады; Сын тұрғысынан ойлау технологиясы арқылы меңгереді.
20	Тәж-Махал кесенесі	Тәж Махал - Үндістандағы ең әйгілі ғимарат	1	1		Тәж-Махал кесенесінің қай елді орналасқаны жайында мәлімет алады және мәліметтік технологиялар арқылы меңгереді.
21	Жапония	Оқушыларға мемлекеттің құрамы мен құрылымы, табиғаты мен ресурстары, халқы туралы білімді меңгерту	1		1	Жапония елі туралы біледі, қызықты мәліметтермен танысады; оқыту технологиялар арқылы үйренеді.
22	Рим, Италия	Рим, Италия туралы білімдерін толықтырып, қызықты деректермен танысады	1		1	Италияның әлеуметтік-экономикалық дамуының ерекшеліктерін айқындайды; Топтық оқыту технологиясы арқылы білімдерін толықтырады

23	Дубай	Дубай туралы қызықты мәліметтермен танысады	1		1	Оқушылар мемлекеттің құрамы мен құрылымы, табиғаты мен ресурстары, халқы туралы білімді меңгереді және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
24	Қазақстандағы туризм географиясы	Туризмнің негізгі түрлері мен таралған аудандары туралы білу.	1		1	Экономикалық интеграцияның түрлері мен аймақтық бірлестіктері дегеннің не екенін түсінеді; Проблемалы оқыту технологиясы арқылы үйренеді
25	Қазақстандағы туризмді дамыту мүмкіндіктері	Қазақстандағы туризмді дамыту мүмкіндіктерін дамыту	1	1		Қазақстандағы туризмді дамыту мүмкіндіктерін біледі; сабақ барысында Сын тұрғысынан ойлау технологиялар арқылы дамиды.
26-27	Қожа Ахмет Яссауи кесенесі	Киелі Түркістан қаласындағы орта ғасырлық мәдени мұра Қожа Ахмет Яссауи кесенесінің тарихын баяндау	2		2	Қожа Ахмет Яссауидің өмірі мен Яссауи кесенесі жайлы білімдерін жетілдіреді
28	Іле Алатауы Ұлттық саябағы	Іле Алатауы Ұлттық саябағының табиғаты, орналасқан жері жайында мағлұмат беру, оқушыларға табиғат қорғау шараларын үйрету; қоршаған ортаның ластануының адам денсаулығына, жануарларға, өсімдіктерге әсерін түсіндіре отырып, оқушыларға экологиялық тәрбие беру	1		1	Іле Алатауы Ұлттық саябағын біледі; оқыту технологиялар арқылы үйренеді.
29	Шарын Шатқалы	Оқушыларды туған жерге деген сүйіспеншілігін арттыра отырып, әсем табиғаттың байлығын қорғай білуге үйрету.	1	1		Әлемге аты шыққан Шарын шатқалы туралы оқушыларға білім алады; Дамыта оқыту технологиясы арқылы меңгереді
30	Биік таулардағы туризм. Шымбұлақ, Ақбұлақ	Оқушылардың табиғат туралы білімдерін молайту, табиғатты қорғау әр адамның міндеті екенін ұғындыру,	1		1	Өзгергіштік туралы білім алады, сабақ барысында Жекелеп оқыту технологиясы арқылы дамиды;

						адамгершілік тәрбие қалыптасады.
31-32	Қазақстандағы ең ұзын, ең терең, ең тұщы өзендер мен көлдер	Қазақстандағы ең ұзын, ең терең, ең тұщы өзендер мен көлдер туралы білімдерін дамытады; адамгершілік тәрбиесін қалыптастыру.	2	1	1	Өзіндік дамыту технология арқылы білім алады; сабақ барысында азаматтық тәрбиесі қалыптасады.
33	Алакөл	Алакөл жағалауында туризмді дамыту; Қоршаған ортаны қорғау біздің борышымыз жайлы оқушылардың білімін толықтыру; Ақыл-ой тәрбиесі қалыптасады	1		1	Алакөл аумағы орналасу жағынан экологиялық, танымдық, спорттық, емдеу-сауықтыру және аңшылық туризмді дамытуға қолайлы өңір екені айқындалды.; Оқыту технологиясы арқылы білім алады; сабақ барысында азаматтық тәрбиесі қалыптасады.
34	Каспий теңізі	Каспий теңізіне сипаттама беру; Теңіздің экологиясы, көл суларын қорғау оның келешек үшін маңызы зор екенін оқушыларға түсіндіру; адамгершілік тәрбиесін қалыптастыру.	1		1	Каспий теңізінің экологиясы, орналасқан жері, ішкі туризмді дамыту жайында жан-жақты мәлімет алады; Өзіндік дамыту технология арқылы білім алады; сабақ барысында азаматтық тәрбиесі қалыптасады.
			34	12	22	

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

География пәнінен жазылған «Халықаралық туризм географиясы және Қазақстандағы ішкі туризмнің дамуы» атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бұрында қалыптасқан дағдылармен қоса оқушылар жаңа дағдыларды қалыптастырады. Курс негізіне оқушылардың қоршаған ортаға әрекеттік аналитикалық көзқарастың қалыптасу тәсілі жатқызылды. Мұғалім білім алу үрдісінің ұйымдастырушысы ретінде және кеңесші болып табылады. Экономика салаларының қоғамдағы орналасуы мен дамуы объективті экономикалық заңдылықтарға сай тұтас емес кеңістікті жақсарту бағытындағы адамзат әрекетінің нәтижесі ретінде көрсетіледі. Бұл жерде мағынаның тәжірибеге бағытталған әрекеттік тәсілі қолданылады, демек, оқушылар оқу материалын онымен жұмыс жасау барысында меңгереді. Материалды меңгеру барысында арнайы географиялық қана емес, сонымен қатар, жалпы білімдік, ақпараттық, коммуникативтік құзыреттіліктер қалыптасады.

Курстың негізгі тәрбиелік міндеттерінің бірі ретінде оқушыларды қазіргі заманның құбылыстарын өз бетімен зерттеу мен түсінуге көмектесетін дағдыларды қалыптастыру болып табылады. Курсты меңгеру барысында төмендегідей дағдылар қалыптасады:

Өз бетімен білім мен ақпаратты таба білу; (ғылыми және публицистикалық мәтіндермен жұмыс жасау мен рефераттау да кіреді).

диаграммалар, графиктер, картосхемалар мен картодиаграммаларды жасай алу.

- ✓ қоғамдық-экономикалық көрсеткіштерді картографиялай алу;
- ✓ ақпаратты карталар, схемалар, оқулықтар мен атластар және ғаламтор арқылы талдау;
- ✓ мемлекеттер мен аймақтардың қоғамдық-әлеуметтік даму деңгейлерін салыстыру мен классификациялар мен типологияларға арналған ең тиімділерін таңдай алу;
- ✓ қоғамдық-экономикалық көрсеткіштерді талдау мен түсіндіру;
- ✓ БАҚ пен ғаламторда, қосалқы ғылымдарда (тарих пен экономика оқулықтары мен атластарында) ақпаратты іздеу мен табу.
- ✓ АКТ құралдарын және жеке компьютерді тәжірибелік мақсаттарды жүзеге асыру үшін пайдалану.
- ✓ дискуссияларға қатысып, өзінің көзқарасын нақты фактілерді келтіре отырып дәлелдеу.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау:

Сабак барысында бағалау: Оқушылардың сабақтағы белсенділігі мен тапсырмаларды орындау сапасы арқылы олардың түсіну деңгейі бағаланады. Бұл бағалау ауызша сұрақ-жауап, топтық талқылаулар, практикалық тапсырмаларды орындау негізінде жүргізіледі.

Жазбаша жұмыстар: Оқушылардың тақырыпқа қатысты эссе жазу, шағын ғылыми зерттеу жұмыстары мен жобаларын бағалау. Бұл жұмыстардың мазмұны, құрылымы және дәлдігі тексеріледі.

Тест және бақылау жұмыстар: Краткалық немесе ұзақ мерзімді тесттер мен бақылау жұмыстарын орындау арқылы оқушылардың теоретикалық білімдері бағаланады. Олар туризмге қатысты негізгі түсініктер мен ұғымдарды меңгергенін көрсетуі тиіс.

Деректер жинау және талдау: Оқушылардың деректерді жинап, талдап, қорытынды жасау дағдылары бағаланады. Бұл әсіресе ғылыми-зерттеу жұмыстарына қатысты тапсырмаларды орындау кезінде маңызды.

Топтық жұмыстар мен жобалар: Топтық жұмыстар мен жобалардың нәтижелері бойынша оқушылардың ынтымақтастық, ұйымшылдық және мәселелерді шешу қабілеттері бағаланады. Оқушылардың ұсыныстары мен талдауларының сапасы, презентацияларының дұрыс әрі нақты болуы маңызды.

Қорытынды бағалау: Оқушылардың оқу жетістіктері нәтижесінде олардың жалпы білім сапасы, дағдылары мен білімін қолдану қабілеті жиынтық бағамен бағаланады. Бұл кезеңде оқушылардың жалпы білім деңгейі, пәнге деген қызығушылығы және алған білімін өмірде қолдануға дайындығы ескеріледі.

Осы бағалау әдістері арқылы оқушылардың жеке жетістіктері мен пән бойынша терең білімдері анықталады, сондай-ақ олардың даму бағыттары айқындалады.

Бағалау критерийлері:

Білім мен түсінік деңгейі:

- **Толық және дәл ақпарат беру:** Оқушы туризмнің негізгі ұғымдары мен терминдерін толық және дұрыс түсінеді, оларды дәл қолдана алады.
- **Туризмнің түрлері мен бағыттарын білу:** Халықаралық және ішкі туризмнің ерекшеліктерін, бағыттарын, экономикалық және әлеуметтік аспектілерін сипаттайды.
- **Қазақстанның туристік әлеуеті туралы ақпарат:** Қазақстанның әр аймағының туристік ресурстарын анықтап, дұрыс сипаттайды.

Ғылыми-зерттеу дағдылары:

- **Деректерді жинау және талдау:** Оқушы тапсырмалар бойынша деректерді дұрыс жинап, оларды тиімді талдайды, ғылыми әдістерді қолданады.
- **Зерттеу жұмысының нәтижелілігі:** Оқушы өз зерттеу жұмысында деректерді жинау, сараптау және қорытынды жасау дағдыларын көрсетеді.

Практикалық дағдылар:

- **Туристік маршрут құру:** Оқушы нақты туристік бағыттар мен маршруттарды құруда деректер мен ақпараттарды дұрыс қолданады.
- **Карталар мен диаграммаларды қолдану:** Оқушы карталар мен басқа визуалды құралдарды дұрыс қолдана отырып, нақты ақпаратты талдайды.

Креативтілік және ойлау дағдылары:

- **Шығармашылық шешімдер ұсыну:** Оқушы туризм мен экология, мәдениетаралық диалог сияқты мәселелерге шығармашылық көзқарас танытады.
- **Тұрақты даму бойынша ұсыныстар:** Оқушы экологиялық туризм мен тұрақты даму мәселелеріне қатысты жаңашыл шешімдер ұсынады.

Қарым-қатынас және ынтымақтастық:

- **Топтық жұмыста белсенділік:** Оқушы топтық тапсырмаларға белсенді қатысады, топ ішінде өз пікірін айтады және басқа оқушылармен ынтымақтастықта жұмыс істейді.
- **Коммуникация дағдылары:** Оқушы өз ойларын айқын, дұрыс және логикалық түрде жеткізе алады.

Орындау сапасы мен уақытты басқару:

- **Уақытты тиімді пайдалану:** Оқушы тапсырмаларды уақытында орындайды, жоспарланған мерзімде жұмыстарын аяқтайды.
- **Тапсырма сапасы:** Оқушы тапсырмаларды толық орындап, жоғары сапада нәтижелер көрсетеді.

Осы критерийлер арқылы оқушылардың оқу жетістіктері әр түрлі аспектілерде бағаланады, бұл олардың жан-жақты дамуына мүмкіндік береді.

Тақырыпқа байланысты негізгі мәселені дұрыс түсініп, логикалық тұрғыдан жүйелі баяндай алғанда, берілген тапсырма бойынша өз бетінше ізденіп, шығармашылық жұмыстар орындағанда, практикалық жұмыстардың нәтижелерін сурет, сызбанұсқамен толықтырып, сипаттап жаза алған жағдайда «5» баға, 90-100 ұпай қойылады;

Оқушы жауабы дұрыс, теориялық тұрғыдан толық, өзара байланысты жүйелі баяндағанда, қателескенде мұғалімнің ескертуімен қатесін дұрыстағанда, практикалық жұмыстардың нәтижелерін сипаттағанда аздап кемшіліктер кездескен жағдайда «4» баға, 70-90 ұпай қойылады; Оқушы жауабы дұрыс болғанымен толық емес, тақырыпқа байланыссыз, елеулі қателіктер жіберген жағдайда, жетектеу үшін берілген сұрақтарға жауап бере алмауы, практикалық жұмыс кезінде теориялық білімді дұрыс қолдана алмаған жағдайда «3» баға, 50-70 ұпай қойылады;

Оқушы жауабы қате болғанда, мұғалім жетектеуіне ілесе алмағанда және берілген тапсырманы орындамағанда, бағдарламада көзделген мәселеге көңіл бөлмеген жағдайда «2» баға, 50 ұпайдан төмен қойылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. М.А.Ананьев. Халықаралық туризм. – Москва, 2001. «Дрофа»
2. Географиялық сөздік. Географиялық атаулар. – Москва, 2003. «Просвещение»
3. Б.Ш.Абдиманов. Географиялық сөздік. Терминдер және түсініктер – Алматы, 2014 ж.
4. Е.А.Котляров. «География отдыха и туризма» – Москва, 2006 ж.
5. С.Р.Ердәулетов, А.Р. Жұмаділов «Туризм тарихы» -Алматы, 2010 ж.
6. П.В. Большаник «География туризма» - Москва, 2012 ж.
7. А.Ю. Александрова «Международный туризм», Москва, 2002 ж.

8. А.Сергеева, О.Мазбаев. «Халықаралық туризм географиясы», Нұрсұлтан қ., 2019 ж.
9. Журнал «Вокруг света», 2019 ж, 2020 ж.
10. Географиялық атластар, 7-9 сынып
11. С. Әбілмәжінова, А. Бейкитова «География» әдістемелік нұсқаулық «Мектеп» баспасы, 2018 ж.
12. А.С. Емельянов 300 вопросов и ответов по странам и континентам, Ярославль, «Академия развития», 2018 ж.
12. Детская энциклопедия «Я познаю мир», Москва, 2018 г. «Издательство».
13. Б.С. Лекерова, Б.М. Омаров «Сұрақ және жауап», Алматы «Алматыкітап», 2009 ж.
14. А.Г.Касымов «Каспийское море» Ленинград, 1987г. «Гидрометеиздат»

Оқушылар үшін:

15. Абдуллина, Г. С. (2017). Қазақстан Республикасындағы туризмнің географиялық мәселелері. Алматы: Қазақ университеті.
16. Байбатшина, Г. А. (2019). Туризм географиясы: теория және тәжірибе. Астана: Фолиант баспасы.
17. Кенжебаева, А. Н. (2015). Қазақстанның ішкі туризмі: даму жолдары мен мүмкіндіктері. Алматы: Экономика баспасы.
18. Тен, Ж. А. (2018). Туризмнің экологиялық аспектілері: экотуризм және тұрақты даму. Алматы: Дәуір баспасы.
19. Қуанышбаев, Ж. (2016). Туризмнің әлеуметтік және мәдени аспектілері. Алматы: Қазақ энциклопедиясы.
20. Егембердиева, М. М. (2017). Туризм индустриясы мен оның экономикалық әсері. Астана: Саясат баспасы.
21. Мұсабекова, Н. Қ. (2020). Қазақстанның туристік аймақтары: даму тенденциялары мен мәселелері. Шымкент: Нұр-Медиа.
22. Шерова, С. Қ. (2014). Туризм және оның қоғам өміріндегі маңызы. Алматы: Атамұра баспасы.
23. Оразбаева, А. (2018). Қазақстанның табиғи және мәдени мұралары. Алматы: Мектеп баспасы.
24. World Tourism Organization (2021). Tourism 2020: The impact of COVID-19 on global tourism. UNWTO.
25. Б.Ш.Абдиманапов Словарь-справочник географических понятий и терминов, Алматы, 2014 ж.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың қазақ тілі грамматикасы туралы білімдерін тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту»

(8-сынып оқушыларына арналған)

Рецензент: Д.Т. Танирбергенова – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Құрастырған: Байсеркеева Найля Жаксылыковна- Алматы облысы білім басқармасының Іле ауданы бойынша білім бөлімі Мемлекеттік мекемесінің «№9 орта мектеп» мемлекеттік коммуналдық мекемесінің орыс сыныптардағы қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі

1. Түсінік хат

«Оқушылардың қазақ тілі грамматикасы туралы білімдерін тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту» авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушылардың қазақ тілі грамматикасы туралы білімдерін тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту.

Бағдарламаның міндеттері:

1. **Қазақ тілі грамматикасын тереңдету** — оқушылардың грамматикалық ережелерді дұрыс түсініп, қолдануын қамтамасыз ету.
2. **Қазақ тілінде ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын дамыту** — тілдің әртүрлі стильдерінде сөйлеу мен жазу қабілетін жетілдіру.
3. **Сөздік қорды кеңейту** — жаңа сөздер мен сөз тіркестерін меңгеру және қолдану.
4. **Тілдің құрылымын меңгеру** — сөйлемнің құрылымын, сөз таптарын дұрыс қолдану.
5. **Тілдік жағдаяттарды шешу дағдыларын қалыптастыру** — түрлі жағдайларда тілдік құралдарды тиімді пайдалану.
6. **Қазақ тілі ережелерін күнделікті өмірде қолдану** — қазақ тілінің грамматикалық ережелерін күнделікті қарым-қатынаста қолдану дағдыларын дамыту.
7. **Шығармашылық қабілеттерді арттыру** — оқушылардың шығармашылық ойлауын дамыту арқылы қазақ тілінде еркін сөйлеу қабілетін жетілдіру.
8. **Оқу материалын меңгеру деңгейін анықтау** — оқушылардың теориялық және практикалық білімдерін бағалау арқылы оқу жетістіктерін анықтау.

Бағдарламаның өзектілігі: Бағдарлама еліміздің білім беру жүйесінде және әлемдік білім беру кеңістігінде маңызды. Аталған тақырып жаңартылған білім беру бағдарламасы аясында өзекті. Қазіргі уақытта қазақ тілін білу елімізде тиімді коммуникация мен мәдени байланыстарды орнатудың негізі болып табылады. Орыс сыныптарында қазақ тілі пәні оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту, ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыру және мемлекеттік тілді меңгеру деңгейін көтеру үшін маңызды. Бұл бағдарлама оқушылардың қазақ тіліне деген қызығушылығын оята отырып, олардың сөйлеу, жазу дағдыларын жетілдіруге бағытталған.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: Жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдары, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Сабақта жаңартылған білім беру мазмұнына сай әдіс-тәсілдер қолдану. Оқушылардың тілдік сауаттылығын арттыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Психологиялық жаңалығы: Оқушылардың өзіндік ізденістерін, шығармашылық қабілеттерін дамыту, оқушылардың білім, білік дағдыларын қалыптастыру.

Жұмыстың ғылымилығы қазақ тілі грамматикасының теориялық негіздерін орыс сыныптарындағы оқушыларға тиімді меңгертуге бағытталған. Ғылыми тұрғыдан алғанда, бағдарлама тіл білімінің заманауи әдіс-тәсілдеріне сүйене отырып, оқушылардың грамматикалық құрылымдарды дұрыс пайдалану дағдыларын қалыптастыруды көздейді. Сонымен қатар, тілдік нормалар мен ережелерді жүйелі түрде үйрету, шығармашылық тапсырмалар арқылы тілдің

коммуникативтік қызметін дамыту мәселелері қарастырылған. Бұл жұмыс тіл үйрену әдістемесінің ғылыми тұрғыдан негізделген тәсілдеріне сүйенеді.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарлама оқушылардың қазақ тілі грамматикасы бойынша білімдерін тереңдетуді және қолдану дағдыларын дамытуға бағытталған. Орыс сыныптарындағы 8-сынып оқушыларына арналған бағдарлама олардың тіл үйрену процесінде грамматикалық құрылымдарды дұрыс меңгеріп, оларды іс жүзінде қолдануға мүмкіндік береді. Оқушылардың тіл үйрену процесін тиімді ұйымдастыру үшін ғылыми негіз ретінде тілдің құрылымын, грамматикалық категорияларды, морфология мен синтаксис мәселелерін терең талдау алынып отыр.

Ғылыми негізі – тілдің табиғатын түсіну және оның құрылымдық ерекшеліктерін терең зерттеу.

Әдістемелік деңгейі оқушылардың сөздерді дұрыс қолдану, сөйлем құрастыру, сөз тіркестерін қалыптастыру, әртүрлі грамматикалық категорияларды тиімді қолдану қабілетін дамытуға бағытталған. Жұмыстың құрылымы оқушылардың жас ерекшеліктеріне және тілді меңгеру деңгейіне сәйкес келеді, нақты тапсырмалар мен жаттығулар арқылы грамматикалық ережелерді бекітеді. Тілдік материалдарды жүйелі және логикалық түрде ұсынуға бағытталған, сол арқылы оқушылардың грамматикалық ұғымдарын саналы түрде меңгеруі көзделеді. Оқушылардың сөздік қорын дамыту, грамматикалық ережелерді дұрыс пайдалану, сөйлеу және жазу дағдыларын қалыптастыруға ерекше назар аударылған.

Жұмыстың әртүрлі әдіс-тәсілдері (топтық жұмыстар, жаттығулар, ойын элементтері) арқылы оқушылардың грамматикалық білімдерін өмірде қолдануға дағдыландыру мақсат етілген.

Күтілетін нәтижесі:

1. Салыстыра, дәлелдей, талдай, қорытындылай білу дағдыларын меңгеру, тілдік және әдеби білімдері толығады;
2. Практикалық, танымдық шығармашылық тапсырмаларды орындай алады;
3. Өз ойын еркін жеткізіп айтуға, дәлелдеуге үйренеді;
4. Оқушылардың ана тілінің грамматикасын меңгеруге ынта-ықыласын оянады;
5. Қазақ тілі грамматикасы, оның салалары мен объектісін, түрлерін толық, терең меңгереді;
6. Оқушылардың танымдық, өз бетімен білім алу, шығармашылық қабілеттері дамиды;
7. Зерделенген тақырып бойынша нақты ой қорыта алады;
8. Алған теориялық білімдерін практикалық жұмыстар мен ұштастыра отырып, білім-білік, дағдылары қалыптасады.

Бағыттылық аспектілері:

Орыс сыныптарындағы 8 сынып оқушыларына қазақ тілі грамматикасын тереңдету және қолдану дағдыларын дамытуда бірнеше бағыттылық аспектілерін қарастыру маңызды. Бұл мақсатты жүзеге асыру үшін төмендегі аспектілерге назар аударуға болады:

Лексикалық бағыт: Оқушыларға қазақ тілінің сөздік қорын байыту, сөздердің мағыналарын терең түсіндіру қажет. Мысалы, синонимдер, антонимдер, омонимдер, көп мағыналы сөздер арқылы тіл байлығын дамыту. Оқушылардың сөздерді дұрыс қолдануы, олардың сөйлемдегі мағынасына сай таңдау дағдыларын дамыту.

Морфологиялық бағыт: Қазақ тілінің сөз тудыру, сөз түрлендіру жүйесін түсіндіру. Бұл жерде оқушыларға сөздердің жұрнақтар мен жалғаулар арқылы қалай түрленетінін, әрбір морфологиялық элементтің сөйлемдегі рөлі мен қызметін түсіндіру маңызды. Есім сөздер мен етістіктердің морфологиялық құрылымын оқыту, сөйлемдегі дұрыс қолданылуын меңгерту.

Синтаксистік бағыт: Қазақ тіліндегі сөйлем құрылымдары мен сөз тіркестерін тереңірек түсіндіру. Оқушыларға күрделі және жай сөйлемдердің құрылысын және олардың түрлерін үйрету. Сөйлем мүшелерінің қызметі мен олардың сөйлемдегі рөлін түсіндіру. Мысалы, бастауыш, баяндауыш, толықтауыш, анықтауыш, пысықтауыш сияқты сөйлем мүшелерін ажырату.

Прагматикалық бағыт: Оқушыларды тілдің әлеуметтік маңызын, мәдени және тұрмыстық ерекшеліктерін түсінуге бағыттау. Сөйлеу мәдениетін дамыту арқылы қазақ тілін нақты өмірде қолдануға үйрету. Тілдік құралдардың дұрыс қолданылуын үйрету, мысалы, сыпайы тіл, диалог жүргізу дағдыларын дамыту.

Фонетикалық бағыт: Қазақ тілінің дыбыстық жүйесін оқыту. Дыбыстардың дұрыс айтылуын, сөздердің дұрыс екпінмен айтылуын, дауыс ырғағын үйрету. Қазақ тіліндегі дауысты және дауыссыз дыбыстарды айыра білу, сөздерді дұрыс оқып, дұрыс айтуды қалыптастыру.

Орфографиялық және орфоэпиялық бағыт: Қазақ тіліндегі орфография (жазу) мен орфоэпия (айтылым) ережелерін үйрету. Оқушылардың жазу мен айтылымды дұрыс орындауға дағдыландыру. Сөздер мен сөйлемдердің дұрыс жазылуы мен айтылуын түсіндіру.

Когнитивті бағыт: Оқушылардың ойлау қабілетін, аналитикалық және сындарлы ойлау дағдыларын дамыту. Тілдің грамматикалық ережелерін меңгеру арқылы оқушылардың ойлау жүйесін қалыптастыру. Тіл арқылы оқушылардың абстракциялық ойлау қабілетін дамыту.

Коммуникативтік бағыт: Оқушылардың қазақ тілінде қарым-қатынас жасаудағы дағдыларын дамыту. Олар сөйлеу арқылы өз пікірін білдіріп, өзара түсінісу мәдениетін меңгереді. Диалогтар, пікірталастар, эсселер жазу сияқты жаттығулар арқылы тілдік дағдыларды жетілдіру.

Бұл бағыттар орыс сыныптарындағы оқушылардың қазақ тілін меңгеруін тереңдетіп, грамматика мен тілдің басқа да аспектілерін қолданудағы дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың қазақ тілі грамматикасы туралы білімдерін тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 8 сынып оқушыларына қолдануға ұсынылған.

Бағдарламаның маңыздылығы: Орыс сыныптарындағы 8 сынып оқушыларына қазақ тілі грамматикасын тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту бағдарламасының маңыздылығы зор. Мұндай бағдарлама оқушылардың қазақ тілін тиімді меңгеруіне, оның грамматикалық құрылымдарын дұрыс қолдануына, сөйлеу және жазу дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді. Бұл бағдарламаның маңыздылығын бірнеше негізгі аспектілер бойынша қарастыруға болады:

Тілдік дағдыларды дамыту - бағдарлама оқушылардың қазақ тілін үйрену деңгейін арттырады. Олар тілдің грамматикасын, сөздердің түрленуін, сөйлемнің құрылымын меңгеріп, сөздерді дұрыс қолдануға дағдыланады. Бұл оларға тек қазақ тілінде емес, жалпы тіл білімі саласында терең білім мен дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Мәдениетаралық қарым-қатынасты нығайту - қазақ тілінің грамматикасын үйрену тек тілдік білімді ғана емес, мәдениетаралық түсіністікті де арттырады. Оқушылар қазақ мәдениеті, тарихы және қоғамы туралы тереңірек түсінікке ие болады. Бұл өзара құрмет пен түсіністікке негізделген көпұлтты қоғамда өмір сүру дағдыларын қалыптастырады.

Қазақ тілінде еркін сөйлеу қабілетін дамыту - бағдарлама оқушылардың қазақ тілінде еркін сөйлей білуіне және өз ойларын нақты, дұрыс жеткізе білуіне мүмкіндік береді. Тілде дұрыс сөйлеу, пікір алмасу дағдылары жұмысқа орналасу немесе білім алу салаларында үлкен маңызға ие.

Оқушылардың логикалық ойлауын дамыту - грамматикалық ережелер мен құрылымдарды меңгеру оқушылардың логикалық және аналитикалық ойлау қабілеттерін арттырады. Оқушылар сөйлемдерді дұрыс құра білу арқылы ойларын жүйелі әрі дәл білдіруді үйренеді.

Қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде меңгеру - мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру, қазақ тілін ұлт аралық қатынас тілі ретінде дамытып, мемлекеттік құжаттар мен ресми құжаттамаларда қолдану дағдыларын қалыптастыру маңызды. Бұл бағдарлама оқушыларды мемлекеттік тілде еркін қарым-қатынас жасауға үйретеді.

Еңбек нарығында бәсекеге қабілеттілік - қазіргі еңбек нарығында екі немесе бірнеше тілде еркін сөйлеу үлкен артықшылық. Қазақ тілін меңгерген оқушылар жұмыс іздеу кезінде бәсекеге қабілетті болады. Бұл олардың кәсіби өміріне оң әсер етеді.

Әлеуметтік даму - бағдарлама оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытады, себебі тіл — коммуникация құралы. Қазақ тілінде сөйлеу арқылы оқушылар өз пікірін білдіріп, қоғамда белсенді азамат болуға дағдыланады. Бұл олардың тұлғалық дамуына ықпал етеді.

Жалпы білім беру деңгейінің жоғарылауы - қазақ тілін терең меңгеру оқушылардың жалпы білім деңгейін арттырады. Бұл бағдарлама тек тіл үйретумен шектелмей, жалпы пәндер бойынша білімдерін кеңейтуге мүмкіндік береді, өйткені грамматикалық білім оқу мен жазу қабілеттерін жақсартады.

Орыс сыныптарындағы қазақ тілі бағдарламасы оқушылардың тілдік дағдыларын тереңдетіп, олардың қазақ тілінде еркін сөйлеуіне, жазу және оқу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл бағдарлама мәдениетаралық қарым-қатынасқа да үлкен үлес қосып, оқушылардың болашақта бәсекеге қабілетті, көптілді тұлғалар ретінде қалыптасуына мүмкіндік береді.

Қазіргі заман талабына сай білім беру: Заманауи білім беру әдістерін қолдану арқылы оқушылардың жаңа технологияларды меңгеруіне және уақыт талабына сәйкес білім алуына жағдай жасау.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Орыс сыныбындағы 8-сынып оқушыларына арналған қазақ тілі грамматикасы бойынша білімдерін тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту үшін бағдарламаның ерекшеліктері мынадай:

Грамматикалық тақырыптарды жүйелі түрде беру: Оқушылардың қазақ тілі грамматикасын түсінулерін жеңілдету үшін, тақырыптар біртіндеп берілуі қажет. Мысалы, сөз таптарынан бастау, кейін жалғаулар мен жұрнақтарды, сөйлем құрылымын талқылау.

Оқытудың аралас тәсілдері: Теориялық түсініктер мен практикалық жаттығуларды қатар қолдану. Оқушылар алдымен тақырыпты түсініп, кейінгі кезеңдерде оны әртүрлі тапсырмалар мен жаттығулар арқылы бекітеді.

Тілдік дағдыларды дамыту: Оқушылардың жазу, оқу, тыңдау және сөйлеу дағдыларын бір уақытта дамыту. Мысалы, қазақ тілі грамматикасының әр бөлігін оқыту кезінде, оқушылар мәтіндер жазады, аудио тыңдайды, сөйлеу жаттығуларын орындайды.

Қосымша материалдар мен визуализация құралдары: Оқушылардың қабылдауын жеңілдету үшін, түрлі суреттер, кестелер мен диаграммалар қолдану. Грамматикалық құрылымдарды визуалды түрде көрсету оқушылардың түсінігін арттырады.

Тақырыптар бойынша сараланған тапсырмалар: Әр оқушының деңгейіне қарай тапсырмаларды саралау. Жеңіл тапсырмалар арқылы негізгі ұғымдарды меңгеру, қиын тапсырмалар арқылы терең түсінік қалыптастыру.

Интерактивті әдістер мен ойындар: Қазақ тілі грамматикасын қызықты әрі тиімді үйрету үшін интерактивті әдістер қолдану. Мысалы, грамматикалық қателерді табу ойындары, тақырыптарға байланысты рөлдік ойындар және диалогтар.

Қазақ тілінің мәдени аспектілерін енгізу: Оқушылардың тек грамматикалық емес, тілдің мәдениетін, тарихын және қазақ халқының дәстүрлерін де түсінуіне көмектесу. Бұл оқушылардың тілге деген қызығушылығын арттырады.

Үнемі қайталау және бекіту: Грамматикалық ережелерді, сөз тіркестерін және сөйлем құрылымдарын үнемі қайталап, оқушылардың оларды тұрақты қолдануына жағдай жасау. Бағдарлама оқушылардың қазақ тіліне деген қызығушылығын арттырып, оларды өз тілін жетік меңгеруге бағыттайды.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білім дағдылары:

- Грамматикалық білім: Оқушылар қазақ тілі грамматикасының негізгі ережелерін меңгереді. Сөз таптарын, сөйлем мүшелерін, тілдік бірліктерді (морфемалар, сөз тіркестері, т.б.) дұрыс қолдану дағдыларын игереді.
- Тілдің құрылымын түсіну: Сөйлемнің дұрыс құрылымын, сөздің өзгеру заңдылықтарын, түрлі грамматикалық формаларды (жақ, сан, септік, шақ, т.б.) түсініп, оларды өз сөйлеу және жазу барысында қолдана алады.
- Лексикалық қорды байыту: Оқушылардың сөздік қоры кеңейеді, жаңа сөздер мен тұрақты тіркестерді үйренеді, оларды мәтіндерде дұрыс қолдануға дағдыланады.

Білік дағдылары:

- Грамматикалық ережелерді қолдану: Оқушылар грамматикалық ережелерді теориялық тұрғыдан түсініп, оларды тілдік практикаларда қолдану қабілетін дамытады. Мысалы, сөз түрлендіру, сөйлем құрастыру, дұрыс сөйлеу дағдыларын қалыптастыру.
- Жазба жұмыстарын орындау: Қазақ тілі грамматикасын дұрыс қолдана отырып, оқушылар түрлі тақырыпта эссе, шығарма, мәтіндер жаза алады. Жазу барысында тілдің заңдылықтарына сай грамматикалық формаларды қолдануды үйренеді.
- Тілдік жаттығулар: Қазақ тілі грамматикасының ережелерін жаттығулар мен тапсырмалар арқылы практикада қолданады. Мұнда тілдік дағдыларды үйрету үшін тапсырмаларды әртүрлі формада орындау (кесте құрастыру, сөздерді дұрыс орналастыру, сөйлемдер құрастыру) маңызды.

Дағдылар:

- Сөйлеу дағдылары: Оқушылар қазақ тілінде еркін сөйлеуді, өз ойын айқын және түсінікті түрде жеткізуді үйренеді. Грамматикалық ережелерді дұрыс қолдана отырып, сөздерді дұрыс таңдай біледі.
- Тыңдау және түсіну дағдылары: Әртүрлі мәтіндерді тыңдай отырып, негізгі ойды түсіну, грамматикалық құрылымды дұрыс түсіну және жауап беру дағдыларын дамыту.
- Сөз қолдану дағдылары: Оқушылар грамматикалық тұрғыдан дұрыс сөздерді, сөз тіркестерін қолдануды, тілдің әртүрлі стильдерінде сөйлеуді меңгереді.
- Тілдік мәдениет: Оқушылар қазақ тілінің мәдени және тарихи ерекшеліктерін танып, сол арқылы тілдік дағдыларын байытады, яғни тілдің дұрыс қолданылуына және стильдік ерекшеліктеріне мән береді.

Бұл білім, білік және дағдылар оқушыларға қазақ тілін толық меңгеруге және оны күнделікті өмірде тиімді қолдануға мүмкіндік береді. Бағдарлама оқушыларды қазақ тілін жан-жақты үйренуге, әрі оны шебер қолдануға бағыттайды.

Ұйымдастыру формасы: жеке жұмыс, жұптық жұмыс, топтық жұмыс.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Қазақ тілін оқыту барысында тиімді әдіс-тәсілдер қолдану өте маңызды. Әрбір оқушының тілдік дағдыларын дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Міне, қазақ тілі сабағында қолдануға болатын әдіс-тәсілдер:

Түсіндірмелі-иллюстративті әдіс:

- **Түсіндіру және үлгі көрсету:** Мұғалім грамматикалық ережелер мен тілдік құрылымдарды түсіндіреді, мысалдар келтіріп, кестелер мен диаграммаларды пайдаланады. Бұл әдіс оқушыларға жаңа ақпаратты қабылдауға көмектеседі.
- **Визуализация:** Тілдік құрылымдарды визуалды түрде көрсету (суреттер, схемалар, кестелер арқылы). Бұл әдіс оқу процесін жеңілдетіп, материалды тиімді игеруге мүмкіндік береді.

Сұрақ-жауап әдісі:

- **Интерактивті сұрақ-жауап:** Оқушылар жаңа грамматикалық ережелерді меңгергеннен кейін мұғалімнің сұрақтарына жауап беріп, материалды бекітуге мүмкіндік алады. Бұл әдіс оқушылардың белсенділігін арттырады.

- **Диалогтар мен рөлдік ойындар:** Оқушылар диалог құра отырып, тілдік дағдыларын дамытады. Бұл әдіс сөйлеу мен тыңдау дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

Мәтінмен жұмыс әдісі:

- **Талдау және синтез:** Оқушыларға мәтін беріледі, олар оны оқып, грамматикалық құрылымдарды анықтап, түсіндіреді. Бұл әдіс олардың грамматикалық білімдерін тереңдетеді.
- **Мәтін құрастыру:** Оқушылар өз ойларын жазбаша түрде түсіндіреді, мәтіндер құрастырады. Мәтінді құрған кезде грамматикалық ережелерді қолдануға дағдыланады.

Практикалық жұмыс әдісі:

- **Грамматикалық жаттығулар:** Оқушылар белгілі бір грамматикалық құрылымды пайдаланып, жаттығулар орындайды. Бұл әдіс оқушылардың теориялық білімдерін практикада қолдануға көмектеседі.
- **Қателерді талдау:** Оқушылар өз қателерін табады, талдайды және дұрыс нұсқасын ұсынады. Бұл әдіс олардың грамматикалық білімдерін тексеруге мүмкіндік береді.

Деңгейлік тапсырмалар әдісі:

- **Әр түрлі деңгейдегі тапсырмалар:** Оқушылардың білім деңгейіне қарай тапсырмаларды саралап беру. Мысалы, жеңіл деңгейдегі тапсырмалардан бастап, күрделі тапсырмаларға көшуді қамтамасыз ету. Бұл әдіс оқушылардың өз деңгейінде жұмыс істеуіне мүмкіндік береді.

Жоба әдісі:

- **Жеке немесе топтық жобалар:** Оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша жоба жасау ұсынылады, ол тақырып бойынша зерттеу жүргізіп, шығармашылық жұмыстарды іске асырады. Бұл әдіс оқушылардың зерттеу дағдыларын дамытады.

Ойын арқылы оқыту әдісі:

- **Тілдік ойындар:** Грамматикалық ережелерді жеңіл әрі қызықты түрде үйрету үшін тілдік ойындар ұйымдастыру (мысалы, сөз құрастыру, сөздердің орындарын ауыстыру, қателерді табу). Бұл әдіс оқушылардың қызығушылығын арттырады.

Шығармашылық жұмыс әдісі:

- **Эссе немесе шығармалар жазу:** Оқушылар белгілі бір тақырып бойынша шығарма жазып, грамматикалық ережелерді қолдану арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытады.
- **Сурет салу немесе оқиға құрастыру:** Оқушыларға тілдік құрылымдарды қолдана отырып, көркем шығармалар немесе әңгімелер құрастыру тапсырмалары беріледі.

Модульдік оқыту әдісі:

- **Тақырыптық блоктар:** Сабақтар белгілі бір тақырыпқа бөлініп, сол тақырыпты тереңірек үйрену үшін оқушылар түрлі тапсырмаларды орындап, материалды жүйелі түрде игереді.

Топтық жұмыс әдісі:

- **Топтық талқылау:** Оқушылар топқа бөлініп, белгілі бір тапсырманы орындау арқылы өзара пікір алмасып, грамматикалық ережелер мен тілдік құрылымдарды талқылайды. Бұл әдіс оқушылардың топта жұмыс істей білу дағдыларын арттырады.

Бұл әдіс-тәсілдер оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз етіп, олардың грамматикалық дағдыларын дамытады, сонымен қатар қазақ тілін оқыту процесін қызықты әрі тиімді етеді.

Бұл бағдарламада дәріс сабақтары мен тәжірибелік сабақтар араластырып берілген.

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1	Кіріспе. Фонетика. Дауысты дыбыстар. Дауыссыз дыбыстар, емлесі.	1	Дауысты дыбыстар мен дауыссыз дыбыстардың емлесі туралы білім алады.
2	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктері, дыбыстардың сөйлеу негізіндегі өзгерістері мен заңдылықтары.	1	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін, Дауыссыз дыбыстар, олардың түрлерін үйренеді.

3	Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері. Сингармонизм заңы.	1	Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.
4	Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері. Тасымалдауға болмайтын жағдайлар. Екпін түспейтін буындар.	1	Буын, тасымал, екпін туралы білім алады
5	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері	1	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады, сөздердің айтылуы мен жазылуындағы ерекшеліктерді біледі
6	Тест жұмысы. Фонетика бөлімі бойынша алған білімдерін қорытындылау.	1	Тест тапсырмаларын орындауға дағдыланады.
7-8	Лексиканың салалары туралы.	2	Лексиканың салалары туралы білім қалыптастыру; Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білу.	2	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білуге үйренеді; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі	2	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі туралы білім алады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним.	2	Сөз мағынасы, антоним, синоним, омоним туралы білім алады; Тапсырмалар орындайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Тест жұмысы. Лексика бөлімін қорытындылау	2	Тестпен жұмыс жасауға дағдыланыды және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
17-18	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі.	2	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі туралы білім алуға машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Жай сөйлем синтаксисі	2	Жай сөйлем синтаксисін меңгеру, өзіндік тұжырым жасауға, сыни ойлауға дағдыланады; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Құрмалас сөйлем синтаксисі	2	Сөйлем мүшелері, олардың түрлері. Қаратпа сөздер туралы білім алады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Тестпен жұмыс. Синтаксис саласы бойынша білімдерін қорытындылау	2	Ынта қойып тыңдау, жазу талдау машықтарын қалыптастыру, сөздік қорын, сөз байлығын дамыту, талдау және салыстыра білу дағдыларын дамытады; ойын технологиялар арқылы

			үйренеді.
25-26	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары	2	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары туралы жалпы білім алады. Оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зат есім. Сын есім. Түрлері.Қызметі. Сан есім. Сан есімнің сөйлемдегі қызметі емлесі	2	Зат есім, сын есімнің түрлері, қызметі. Сан есім, сан есімнің түрлері, қызметі туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы	3	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы дағдыларын дамытады; сабақ оқыту технологиясы арқылы дамиды; азаматтық тәрбие қалыптасады.
32-34	Үстеу. Түрлері. Одағай. Түрлері. Шылау. Атқаратын қызметі. Тест жұмысы. Морфология саласы бойынша білімдерін қорытындылау	3	Үстеу, одағай, шылау туралы түсінікті өз беттерінше жинақтап, салыстырмалы түрде ой қорытып, өз бетінше жұмыс жасай алады; . Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады; сабақ барысында дамыта оқыту технологиясы арқылы дамиды;сабақ барысында құқықтық тәрбиесі қалыптасады.

3.Нормативтік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Ба р лы ғы	Те ор ия	Тә жі ри бе	Білім өнімі
1	Кіріспе. Фонетика. Дауысты дыбыстар. Дауыссыз дыбыстар, емлесі	Оқушылардың ауызша және жазбаша тіл мәдениетін дамыту, лингвистикалық дүниетанымдарын кеңейту, дауысты, дауыссыз дыбыстар, емлесі. дыбыстық талдау дағдыларын дамыту.	1	1		Дауысты дыбыстар мен дауыссыз дыбыстардың емлесі туралы білім алады.
2	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктері, дыбыстардың сөйлеу негізіндегі өзгерістері мен	Дауысты дыбыстар жайлы алған білімдерін кеңейту, тіл дыбыстары және олардың жіктелуін еске түсіру.	1	1		Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін, Дауыссыз дыбыстар, олардың түрлерін үйренеді.

	заңдылықтары	Оқушылардың тіл байлығын дамыту, қазақ тілінде жетік сөйлеуге дағдыландыру.				
3	Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері. Сингармонизм заңы	Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін үйрету	1	1		Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.
4	Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері. Тасымалдауға болмайтын жағдайлар. Екпін түспейтін буындар	Буын, тасымал, екпін. Тасымалдауға болмайтын жағдайлар туралы білім беру	1	1		Буын, тасымал, екпін туралы білім алады
5	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері	Орфография мен орфоэпия туралы түсінік беру; ауызша және жазбаша жұмыс жүргізе отырып, білімдерін бекіту, іздендіре отырып, нәтижеге өз беттерінше жетуге үйрету.	1	1		Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады, сөздердің айтылуы мен жазылуындағы ерекшеліктерді біледі
6	Тест жұмысы. Фонетика бөлімі бойынша алған білімдерін қорытындылау.	Оқушылардың фонетикадан алған білімін нығайту, тиянақтау, бекіту, жүйеге келтіріп қорыту, тест тапсырмаларын орындауға дағдылану	1	1		Тест тапсырмаларын орындауға дағдыланады.
7-8	Лексиканың салалары туралы	Лексика және сөздіктердің түрлері туралы дағдыларын дамыту; Қызықты дидактикалық тапсырмаларды орындайды, білімдерін шыңдайды	2	1	1	Лексиканың салалары туралы білім қалыптастыру; Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білу	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білуге үйрету; Типтік тапсырмаларды орындауға дағдылану	2		2	Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білуге үйренеді; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен	Сөз тіркестері, күрделі сөздер мен	2	1	1	Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен

	тұрақты сөз тіркесі	тұрақты тіркестер туралы білім бере отырып, олардың сыртқы құрылысына қарай ұқсастығын, мағынасына қарай өзгешеліктерін ұғындыру; Жаттығу жұмыстары арқылы білім, білік дағдыларын қалыптастыру.				тұрақты сөз тіркесі туралы білім алады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним	Антоним, синоним, омоним сөздерді ажырату және мағынасын түсіну, сөйлеу барысында қолдану; Мәтіннің не туралы екенін айтады, сұрақтарға жауап береді, қарамен берілген сөздердің омоним, антонимін табуға үйрету.	2		2	Сөз мағынасы, антоним, синоним, омоним туралы білім алады; Тапсырмалар орындайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Тест жұмысы. Лексика бөлімін қорытындылау	Алған білімдерін тест тапсырмалары арқылы қорытындылау; Тест тапсырмаларын орындауға дағдылану	2		2	Тестпен жұмыс жасауға дағдыланыды және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
17-18	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі	Оқушыларға синтаксис, сөз тіркесі туралы түсінік беру, алған білімдерін нығайту; Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі туралы білімдерін пысықтау	2		2	Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі туралы білім алуға машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Жай сөйлем синтаксисі	Сөйлем туралы білімдерін кеңейту. Жай сөйлем туралы түсінік бере отырып, олардың түрлерімен таныстыру. Жақты сөйлемнің мағыналық және құрылымдық белгісін таныту.	2	1	1	Жай сөйлем синтаксисін меңгеру, өзіндік тұжырым жасауға, сыни ойлауға дағдыланады; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Құрмалас сөйлем синтаксисі	Құрмалас сөйлемдердің басты белгілерін білу, құрылысын, құрамын	2		2	Сөйлем мүшелері, олардың түрлері. Қаратпа сөздер туралы білім алады;

		ажырату, тыныс белгілерін дұрыс қойып жаза білуге үйрету				ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Тестпен жұмыс. Синтаксис саласы бойынша білімдерін қорытындылау	Синтаксистік талдау туралы үйреніп, білім алады; Синтаксистік талдау жасауға дағдыландыру;	2		2	Ынта қойып тыңдау, жазу талдау машықтарын қалыптастыру, сөздік қорын, сөз байлығын дамыту, талдау және салыстыра білу дағдыларын дамытады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары	Тіл білімінің морфология саласы туралы білімдерін нығайту, топта ынтымақтаса жұмыс істеу барысында сөздер және олардың түрлері жайында мағлұмат беру	2		2	Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары туралы жалпы білім алады. Оқыту технолгиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зат есім. Сын есім. Түрлері.Қызметі. Сан есім. Сан есімнің сөйлемдегі қызметі емлесі	Зат есім, сын есімнің түрлерін бір-бірінен ажырата алуға үйрету; Сын есімнің түрленуі туралы түсінік беру; Сан есім бойынша алған білімдерін жинақтау, бекіту, теориялық білімдерін тәжірибемен ұштастыру	2	1	1	Зат есім, сын есімнің түрлері, қызметі. Сан есім, сан есімнің түрлері, қызметі туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы	Есімдік, етістік туралы жалпы түсінік. Мағыналық, тұлғалық жағынан білім беру. Ауызша, жазбаша талдау жұмыстарын жүргізе отырып, оқушылардың білімдерін толықтыру; Одағайдың түрлерін меңгерту; ақыл-ой тәрбиесін қалыптастыру	3	1	2	Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы дағдыларын дамытады; сабақ оқыту технологиясы арқылы дамиды; азаматтық тәрбие қалыптасады.
32-34	Үстеу. Түрлері. Одағай. Түрлері. Шылау. Атқаратын қызметі. Тест	Үстеу туралы түсінік беру, сауатты сөйлей, жаза білуге баулу, шығармашылық	3	1	2	Үстеу, одағай, шылау туралы түсінікті өз беттерінше

	жұмысы. Морфология саласы бойынша білімдерін қорытындылау	қабілеттерін дамыту; Сөйлем ішіндегі одағайды дұрыс танып, олардың түрлерін ажыратуға үйрету; Оқушыларға шылау туралы лингвистикалық білім беру, жаттығу жұмыстары арқылы шылаулардың емлесін түсіндіру; адамгершілік тәрбие қалыптастыру.				жинақтап, салыстырмалы түрде ой қорытып, өз бетінше жұмыс жасай алады; . Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады; сабақ барысында дамыта оқыту технологиясы арқылы дамиды;сабақ барысында құқықтық тәрбиесі қалыптасады.
Барлығы			34	12	22	

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Қазақ тілі пәнінен жазылған «Оқушылардың қазақ тілі грамматикасы туралы білімдерін тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту» атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі **«Фонетикаға саяхат»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Кіріспе. Фонетика. Дауысты дыбыстар. Дауыссыз дыбыстар, емлесі», «Дауысты дыбыстардың ерекшеліктері, дыбыстардың сөйлеу негізіндегі өзгерістері мен заңдылықтары», «Үндестік заңы. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлері. Сингармонизм заңы», «Буын. Тасымал. Екпін. Буынның түрлері. Тасымалдауға болмайтын жағдайлар. Екпін түспейтін буындар», «Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері, негізгі принциптері», «Тест жұмысы. Фонетика бөлімі бойынша алған білімдерін қорытындылау» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Топтық оқыту технологиясы;
- Оқыту технолгиясы;
- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі **«Лексика әлемі»**, 10 сағат берілген. «Лексиканың салалары туралы», «Қолдану аясы шектеулі сөздер бір-бірінен ажырата білу», «Тұрақты сөз тіркесі. Еркін сөз тіркесі мен тұрақты сөз тіркесі», «Сөз мағынасы. Антоним. Синоним. Омоним», «Тест жұмысы. Лексика бөлімін қорытындылау» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Дамыта оқыту технологиясы.

Бағдарламаның үшінші бөлімі **«Қызықты синтаксис»**, 8 сағат берілген. «Синтаксис. Сөз тіркесінің синтаксисі», «Жай сөйлем синтаксисі», «Құрмалас сөйлем синтаксисі», «Тестпен жұмыс. Синтаксис саласы бойынша білімдерін қорытындылау» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;

- Деңгейлеп саралау технологиясы.

Бағдарламаның төртінші бөлімі «**Ғажайып грамматика**», 10 сағат берілген. Бұл бөлімде «Грамматика және оның объектісі, салалары, түрлері. Морфология. Сөз таптары», «Зат есім. Сын есім. Түрлері. Қызметі. Сан есім. Сан есімнің сөйлемдегі қызметі емлесі», «Есімдік. Есімдіктің түрлері. Етістік. Заттың іс-әрекетін, қимылын білдіретін сөз табы туралы», «Үстеу. Түрлері. Одағай. Түрлері. Шылау. Атқаратын қызметі. Тест жұмысы. Морфология саласы бойынша білімдерін қорытындылау» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады.

- Ойын технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Интербелсенді технология.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Орыс сыныптарында қазақ тілі пәні бойынша 8 сынып оқушыларының оқу жетістіктерін бағалауға арналған мақсаттар мен критерийлерді төмендегідей жазуға болады:

Оқу жетістіктерін бағалау мақсаттары:

- Қазақ тілі грамматикасы бойынша білімдерін тереңдету**
Оқушылардың грамматикалық ережелерді, қазақ тілінің сөз таптарын, сөйлем құрылымын, түбір мен қосымша, жалғаулар мен жалғамалар, септік, тұлға өзгерістері туралы білімдерін нығайту.
- Қазақ тілін жазбаша және ауызша қолдану дағдыларын дамыту**
Оқушылардың қазақ тілінде дұрыс жазу, сөйлеу, мәтін құрастыру дағдыларын дамыту.
- Жаттығулар мен тапсырмалар арқылы дағдыларды бекіту**
Оқушылардың алған теориялық білімдерін жаттығулар мен шығармашылық тапсырмалар арқылы қолдануын қамтамасыз ету.

Оқу жетістіктерін бағалау критерийлері:

- Грамматикалық ережелерді түсіну және қолдану**
 - Оқушының грамматикалық ережелерді дұрыс түсініп, оларды сөйлеу мен жазуда қолдануы.
 - Сөз таптарының, сөйлем мүшелерінің дұрыс қолданылуы.
 - Септік, жалғау, сөздердің тұлға өзгерістері туралы түсінігі.
- Тілді дұрыс және орфографиялық тұрғыдан дұрыс қолдану**
 - Оқушының қазақ тілінің орфографиялық, орфоэпиялық, пунктуациялық ережелерін дұрыс қолдануы.
 - Мәтіндерде сөздердің дұрыс жазылуы, тыныс белгілерінің орынды қойылуы.
- Сөздік қорды кеңейту және сөз тіркестерін қолдану**
 - Оқушының қазақ тілінде әртүрлі сөз тіркестерін, сөйлемдерді дұрыс қолдану дағдыларының болуы.
 - Жаңа сөздер мен сөз тіркестерін ауызша және жазбаша сөйлеуде қолдану.
- Шығармашылық жұмыс орындау қабілеті**
 - Оқушының шығармашылық тапсырмаларды орындаудағы белсенділігі мен нәтижелігі.
 - Тақырыпқа сай еркін пікір білдіру, ойды жүйелі түрде жеткізу.
- Тілдік жағдаяттарды шешу**
 - Оқушының тілдік жағдаяттарда дұрыс сөйлеу, пікір айту дағдыларын көрсетуі.
 - Тілдің коммуникативтік қызметін қолдана білуі.

Оқушыларды бағалау әдістері:

- Тест тапсырмалары** — грамматикалық ережелер мен теориялық білімді тексеру.
- Жазбаша жұмыстар** — мәтін жазу, диктанттар, шығармалар.
- Әңгімелесу және сөйлеу дағдыларын бағалау** — ауызша жаттығулар мен пікірталастар.

4. **Жеке және топтық тапсырмалар** — оқушылардың бірлескен жұмысын бағалау, тақырып бойынша зерттеу жұмыстары.

Оқушылардың қазақ тілі грамматикасы бойынша білімдері, сөздік қоры және сөйлеу дағдылары оқу процесінің соңында қорытынды бағалау арқылы анықталады. Бағалау нәтижелері оқушының қазақ тіліне деген қызығушылығын, тілдік дағдыларын және білім деңгейін көрсетеді.

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Дауысты дыбыстар туралы білім алады. Дауыссыз дыбыстар, олардың түрлерін үйренеді.	Смайликтер арқылы бағалау
	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін үйренеді	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау;
	Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады	Бағдаршам арқылы бағалау
	Сөз, сөздің мағынасы, синоним, омоним, антоним. Ауыспалы мағыналы сөздер, тұрақты сөз тіркестері туралы білім қалыптастырады;	Оқушыларды сабақ барысында білім деңгейлеріне байланысты бағалау.
	Сөзжасам. Түбір, қосымша, қосымшаның түрлері, жалғау, жұрнақ туралы білім алады	Баспалдақ арқылы бағалау
	Сөйлем, сөйлем түрлері. Жай, құрмалас сөйлемдер туралы дағдыланады	Оқушылардың өзін-өзі бағалау
Практикалық сабақтар үшін	Тапсырмалармен жұмыс жасайды.	Смайликтер арқылы бағалау
	Тест тапсырмаларын орындауға дағдыланады.	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Фонетикалық талдау жасауға дағдыланады.	Мұғалім және оқушы шолуы
	Синтаксистік талдау жасауға дағдыланады.	Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау
	Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады.	Түсініктеме арқылы бағалау
Барлығы		

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Сейітбекова А.Б., Махатаева Ж.И., Қалыбекова С.Ж. - «Қазақ тілі» талдау үлгілері мен жұрнақ-жалғаулардың сөздігі»: - Шымкент, - 2004 ж. (2014 ж., 2024 ж.).
- Жеткізген Ж.Б. - «Қазақ тілін оқытудың тиімді әдістері»: - Алматыкітап, - 2006 ж. (2016 ж.).
 - Қапасова Б.К., Ақанова Д.Қ. - «Қазақ тілі» (қоғамдық-гуманитарлық бағыт бойынша анықтамалық): - 2017 ж.
 - «Қазақ тілі» Шың кітап, - Алматы, - 2007 ж.
 - «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналдары, - 2013-2014 ж.
 - Томанов М. - «Қазақ тілінің тарихи грамматикасы»: - А. – 1988 ж.
 - «Оқушылардың мәтіндегі функционалдық сауаттылығын қалыптастыру»: - Астана, - 2015 ж. - 22 б.

- «Оқу сауаттылығы», (Тренерге арналған нұсқаулық): - PEARSON 2013 ж.(2023 ж.) – 138 б.
- «Оқу сауаттылығы», (Мұғалімнің жұмыс дәптері): - PEARSON 2013ж. – 47-48 б.
- «Основные результаты международного исследования PISA», - 2012 г. (2022 г.), Национальный отчет. - Астана: - 2013 ж. (2023 г.) – 105-106 с., –147 с.
- «Мұғалімге арналған нұсқаулық», Барлық деңгейлері: - 2012 ж. 92022 ж.) – 58 б.
- Омарбекұлы – «Қазақ тіл білімінің өзекті мәселелері». - Алматы: «Арыс», 2007 ж. (2017 ж.) - 312 б.
- Құрманова Н., Мухлис К. – «Текст теориясы мен әдістемесі» - Алматы, 2000 ж. (2010 ж., 2020 ж.) – 114 б.
- Шалабай Б. – «Мәтінді зерттеудің ғылыми негіздері», - Ұлағат. - 2007ж. (2017 ж.) - №10. - 80-87 б.
- Уәли Н. – «Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері» - Докторлық диссертация қолжазбасы. - Алматы, 2007 ж. (2017 ж.).
- Ахметова М.К. – «Мәтін лингвистикасы», (Оқу-әдістемелік кұрал): -Орал: «Ағартушы», - 2008 ж. (2018 ж.).
- «Оқу сауаттылығы», (Мұғалімнің жұмыс дәптері): - PEARSON. – 2013ж. – 47-48 б.
- Әбуханов Ғ. – «Қазақ тілі лексика. Фонетика және морфология мен синтаксис», (Педучилищеге арналған оқулық) - А., - 1960 ж., 1967 ж., 1982 ж.
- Ишмұхамедов Ә. – «Қызықты грамматика» - 1995 ж.

Оқушылар үшін:

- Жанұзақов Т. – «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі «Дайк- Пресс» -2008ж. (2018 ж.).
- Ш.К. - «Қазақ тілі», «Атамұра» 2006 ж. (2016 ж.).
- Ибрагимов Қ. - «Қазақ тілі әдістемесі», «Шың-кітап» - 2007 ж. (2017ж.).
- Жеткізген Ж. - «Қазақ тілі грамматикасы» - Алматы, «Кітап» - 2007 ж. (2017 ж.).
- Ақын-жазушылар шығармаларының жинағы
- Тоғысбаев Б., Сужикова А. - «Тарихи тұлғалар», - Алматы, - 2006 ж. (2016 ж.).
- Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы, - 2005 ж. (2015 ж.).
- «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі», - Алматы, - 2008 ж. (2018 ж.).
- «Қазақтың би-шешендері».

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту»

Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: К.Сариева – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырған: Абылдаева Меруерт Сериковна – «Алматы облысы білім басқармасы» мемлекеттік мекемесінің «Талғар қаласындағы облыстық мектеп-интернаты» коммуналдық мемлекеттік мекемесі бастауыш сынып мұғалімі

1. Түсінік хат

«Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту» авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушылардың математикалық даму деңгейін арттыру, математикалық іс-әрекет мазмұнының негіздерін меңгерту арқылы логикалық ойлауды қалыптастыру үшін жағдай жасау және оқушылардың шығармашылық қабілеттерін кеңейту, оқушылардың шығармашылық ойлауын дамыту, математикаға тұрақты қызығушылықтарын қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Байланысты пәндерді оқу үшін практикалық іс-әрекетте қолдану үшін қажетті математикалық білім мен дағдылар жүйесін берік және саналы игеруді қамтамасыз ету;
2. Балаларды негізгі геометриялық ұғымдармен таныстыру;
3. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру, зияткерлік дамуды қамтамасыз ету, математикалық қызметке тән және қоғамдағы толыққанды өмір сүру үшін қажетті ойлау қасиеттерін қалыптастыру;
4. Оқу қабілетін қалыптастыру, ауызша нұсқауларды орындау, өнімнің сызбаларын оқу және сызу қабілетін қалыптастыру;
5. Зейін, есте сақтау, логикалық және дерексіз ойлауды, кеңістіктік қиялды дамыту;
6. Балалардың көркемдік талғамын, шығармашылық қабілеттерін және қиялын дамыту;
7. «Геометрия» пәніне қызығушылықты тәрбиелеу, математикалық және шығармашылық қабілеттерін анықтау және дамыту;
8. Балалардың коммуникативтік қабілеттерін кеңейту.

Бағдарлама өзектілігі: Өз заманына сай, құзыреттілігі жоғары, жан-жақты дамыған, бәсекеге қабілетті тұлға қалыптастыру – ұстаздар қауымының мойнына жүктеліп отырған үлкен міндет. Осыған байланысты еліміздегі білім беру ісіне байланысты қабылданған бағдарламалар мен стратегияларда бұл аталған мақсатқа қол жеткізудің нақты бағыттары кезең-кезеңімен жүзеге асырылуда. Бағдарламалардың ішінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру мәселесі қазіргі жаһандану үрдісіне толық жауап бере алады. Бұл – оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдана білуге үйретуді міндеттейтін бағдарлама.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту ғылыми-әдістемелік тұрғыдан маңызды әрі күрделі мәселе болып табылады. Бұл бағытта ғылыми

зерттеулер мен әдістемелік ұсыныстар білім беру жүйесінің сапасын арттыру мақсатында жүргізіледі. Математикалық білім беру үрдісінде оқушылардың логикалық ойлауын, сыни пікір қалыптастыру қабілеттерін және шығармашылық тәсілдермен жұмыс жасау дағдыларын дамытуға бағытталған әдістемелер қолданылады.

Жұмыстың ғылыми деңгейі математикалық білім мен дағдыларды дамытуға арналған жаңа әдістер мен тәсілдерді зерттеу мен тәжірибеде қолдануға негізделеді. Әдістемелік деңгейде оқыту үдерісін тиімді ұйымдастыруға, инновациялық құралдар мен технологияларды пайдалану арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыруға баса назар аударылады. Сонымен қатар, шығармашылық қабілеттерін дамытуда проектілер, зерттеу жұмыстарын жүргізу, математикалық модельдеу сияқты әдістер маңызды рөл атқарады.

Осыған байланысты, зерттеулерде тиімді оқыту стратегиялары мен әдістемелерінің ғылыми негіздері мен қолданылу әдістері қарастырылады.

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы

Қазіргі заман талабына сай құрылуында және оқу үдерісінде жаңа, тиімді әдістер мен технологияларды қолдануында көрініс табады.

Бағдарламаның жаңашылдығы — білім беру бағдарламасында математиканы оқытуда инновациялық тәсілдер мен цифрлық құралдарды пайдалану арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған жаңа әдіс-тәсілдердің енгізілуінде. Бұл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, оларды өзіндік ойлау мен шешім қабылдау дағдыларына үйретеді.

Бағдарламаның ғылымилығы бағдарламаның ғылыми негіздеріне сүйеніп, оқу процесін зерттеу мен талдаулар арқылы жүйелі түрде жетілдіріп отыруында жатыр. Мұнда математикалық білім мен дағдыларды дамытудың теориялық аспектілері мен тәжірибелік әдістері үйлесімді түрде қолданылады. Сонымен қатар, бағдарлама ғылыми әдіс-тәсілдермен қамтамасыз етілген, оқу үдерісіндегі инновациялар мен нәтижелерге сүйене отырып, тиімділігін арттыруға арналған жаңа ғылыми зерттеулер мен әдістемелер ұсынылады.

Күтілетін нәтижесі:

1. Оқу іс-әрекеттерін өз бетімен жоспарлауды, бақылауды орынды қолдануға үйренеді;
2. Әртүрлі кесте бойынша есеп құрастыруға жаттығады;
3. Шамаларды салыстыра білуге үйренеді;
4. Өз ойын дәлелдей білуге жаттығады;
5. Кез-келген есепті өз көзқарасы бойынша шығаруға дағдыланады;
6. Проблемалық жағдаятты шеше алады;
7. Оқушылардың көркемдік талғамын, шығармашылық қабілеттерін және қиялын дамыту;
8. Шығармашылықпен жұмыстана бастайды.

Бағыттылық аспектілері:

Білім беру бағдарламасының негізгі бағыттарын анықтап, оқушылардың математикалық білім, білік және дағдыларын дамытудағы нақты мақсаттарды қамтиды. Бұл аспектілер:

1. **Математикалық білім беру** — оқушылардың математикалық теория мен әдістерді терең меңгеруі, негіздері мен ұстанымдарын түсінуі.

2. **Шығармашылық қабілеттерді дамыту** — оқушылардың математикалық мәселелерді шешуде шығармашылық көзқарас пен инновациялық әдістерді қолдануға дағдылануы, жаңа идеялар мен тәсілдерді табу дағдыларын қалыптастыру.
 3. **Қолданбалы дағдыларды дамыту** — математикалық білімді нақты өмірде қолдану арқылы практикалық мәселелерді шешуге дайын болу, математикалық модельдерді құру және талдау.
 4. **Логикалық ойлау және сыни пікір қалыптастыру** — оқушылардың мәселені терең талдау және логикалық шешімдер қабылдау қабілеттерін дамыту.
- Бұл бағыттылықтар бағдарламада математиканы оқытудың тиімді әдістері мен әдістемелері арқылы жүзеге асырылады, әрі оқу үдерісін толықтырып, оқушылардың жалпы дамуына ықпал етеді.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарлама маңыздылығы: Математика - бастауыш сыныптағы негізгі де маңызды негіздердің бірі, қарым-қатынас жасау мен дүние танудың құралы, баланың ақыл ойы мен шығармашылығын дамытудың басты арнасы. Бұл бағдарлама математика саласы бойынша оқушы білімін тереңірек меңгертуге арналған. Осы пән арқылы оқушы қоршаған ортаны таниды, ұлттық мәдениетті сезіне бастайды, санау машығында оқушының өзіндік ерекшелігі айқындала түседі. Сонымен бірге оқу барысында оқушылар алғашқы санау мағлұматтарды меңгереді, ақыл-ойлары, сөйлеу дағдылары жетіледі.

Курс оқушының талабын ұштап, шығармашылық, тұлғалық шарықтауына мүмкіндік береді, ой-өріс деңгейін биіктетеді. Математика-мазмұнына сандар мен оларға қолданылатын амалдарды, шамаларды, есептерді, алгебра мен геометрия элементтерін біріктірген, олардың өзара байланысы мен өзара әсерлесуін жүзеге асыратын кіріктірілген оқу пәні. Білім қызметінің мамандандыру элементтерін енгізу: оқушыда әр алуан пәнаралық байланыс арқылы математика туралы біртұтас ой қалыптастыру, логикалық есептерді шешу әдістері туралы ертерек алған білімдерін бір жүйеге келтіруге мүмкіндік береді.

Математика – барлық ғылымдардың логикалық негізі, демек, математика – оқушының дұрыс ойлау мәдениетін қалыптастырады, дамытады, оны шындай түседі және әлемде болып жатқан жаңалықтарды дұрыс қабылдауға көмек береді. Математиканы тереңдете оқыту оқушының тұлға ретінде қалыптасуына, оның ақыл ойының дамуына, қоршаған болмысты танып, білуіне көмектеседі. Бағдарлама оқушылардың математикалық білім, біліктерін қалыптастырып, ой-өрісін кеңейтуді шығармашылығын қиялдау қабілетін дамытуды және ұлттық болмысты дүние жүзілік мәдени мұралармен үндестіру арқылы баланы жеке тұлға ретінде қалыптастыруды көздейді. Математика - мазмұнына сандар мен оларға қолданылатын амалдарды, шамаларды, есептерді,

алгебра геометрия элементтерін біріктірген, олардың өзара байланысы мен өзара әсерлесуін жүзеге асыратын кіріктірілген оқу пәні.

2 сынып оқушыларына арналған бағдарлама аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. Негізгі оқу материалын басшылыққа ала отырып, бұл бағдарлама оқушылардың математикадан алған білімін, дағдыларын, танымдық қабілеттері мен пәнге деген қызығушылығын арттырады. Тереңдетілген бағытта алынған бағдарлама құрылымында оқушылардың жас ерекшеліктері мен даму деңгейі ескеріледі. Балалардың танымдық қабілеттерін дамытып пәнге деген қызығушылықтарын арттырудың негізгі бір жолы - дидактикалық материалдар мен қызықты тапсырмалар. Есеп зерделілікке, қиялдауға, тапқырлыққа, шапшаң есептеу қабілеттерін дамытуға тәрбиелейді.

Математикалық викториналар, ребустар, логикалық есептер, математикалық эстафеталар, сөзжұмбақтар, қызықты тапсырмалар құрастыру баланың ойнай білуіне, өзін-өзі бақылауына, жұмыс істей білуіне тәрбиелейді. Оқушының қиялын дамытады, өз бетімен жұмыс жасауға дайындайды.

Бағдарлама тапсырманы әр түрлі тәсілдермен шешуге, логикалық ойлауға, оның тереңдігі мен икемділігін қарқынды дамытуға ықпал етеді. Өртүрлі жолдармен есеп шығарудың негізін әзірлейді, тұлғалық –бағыттық тәсілді жүзеге асыруға бағытталған. Түрлі жолдармен есепті шешу оқушының өз бетінше айналысуына қосымша мүмкіндік туғызады, күнделікті өмірдегі кездейсоқ жағдаяттардан жол табу қабілеттерінің дамуын қалыптастыратын әрекеттерді дамыту бағытын ұстанады. Бұл бағдарламада оқушылардың даму деңгейін анықтау мақсатында оқыту мен дамытуға арналған. Сол себепті логикалық тапсырмалар және назар аударуға, есте сақтауға елестету, әріптерді құрастыруға, айырмашылығын, ұқсастығын салыстыруға көп мән берілген. Сөздерді толықтырып жазуға, жаңа сөз жасауға, теңдік, қосу, азайтуға есептер берілген. Оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыруға, қабілетті оқушыны толықтыруға көп көмегі тиеді. Бағдарламадағы тапсырмалар, өзіндік жұмыстар оқушының ойлау қабілетіне, өз бетінше жұмыс жасауына сонымен бірге танымдық қабілетін арттыруға, негізгі қолданылатын әдіс-тәсілдер: әңгімелеу, түсіндіру, елестету, еске сақтау, сәйкестік тесті, зейінді дамыту, ойша тұжырымдама жасатуға бағытталған.

Бағдарлама әрбір бөлімдерде аталған тақырыптар бойынша сағаттарға бөлінген. Шығармашылық жұмыстар жүргізіліп, дайын сызба және сурет бойынша есептер құрастыру және есептерді тиімді жолмен шығарудың тәсілдері қарастырылған. Сонымен қатар курсты оқу барысында оқушылар есептеулердің тиімді жаңа тәсілдерін, танымдық және логикалық тапсырмалардың шешу жолдарын анықтай алады. Тақырыптың теориялық бөлімінде сыныптағы жеке оқушының қабілетіне, олардың білім деңгейіне қолданудағы мұғалімнің кәсіби шеберлігі, ізденімпаздығы талап етіледі. Курс пәнаралық байланыс негізінде қазақ тілі, әдебиеттік оқу, дүниетану, көркем еңбек, бейнелеу, музыка, жаратылыстану, АКТ пәндерімен байланыстырыла оқытылады.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. **Инновациялық әдістер** — жаңа технологиялар мен әдістемелерді қолдану арқылы оқыту.
2. **Шығармашылықты дамыту** — оқушылардың шығармашылық ойлауын және мәселелерді шешу дағдыларын қалыптастыру.
3. **Қолданбалы бағыт** — математиканы өмірдегі нақты жағдайларға қолдану.
4. **Интерактивті әдіс** — оқу процесінде белсенді қатысуды қамтамасыз ету үшін интерактивті құралдарды пайдалану.

Бұл ерекшеліктер бағдарлама арқылы оқушылардың терең білім алуы мен дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Бұл таңдаулы курс 2 сынып оқушыларының білім-білігіне, икем-дағдысына және сынып балаларының ойлау қабілетінің дамуына ықпал етері сөзсіз.

Оқушылардың дайындық деңгейіне қойылатын талаптар:

- Натурал сан және оның қасиеттері, нөл саны;

- Арифметикалық амалдардың мән-мағынасы;
- Қосу-азайту және көбейту-бөлу өзара кері амалдар;
- Есептегіш техника ретінде микрокалькулятордың мүмкіндігі;
- Шамалар және оларды өлшеу;
- Сандарды салыстыру және өрнектерді салыстырудың мән-мағынасы;
- Математикалық жаттығулардың ерекше түрі ретіндегі есептің ерекшеліктері мен мәнді белгілері;
- Тура және тура емес теңдіктер мен теңсіздіктер;
- Есепті шешудің алгебралық тәсілінің мән-мағынасы;
- Сызықтар, бұрыштар мен көпбұрыштардың түрлері, олардың жазықтықта орналасу қалпы және көлемдік фигуралар;
- Геометриялық фигуралардың нүктелердің жиыны болып табылатындығы жайында білімі болу керек;

Сонымен қатар оқушылар өздерінің құрастырған шығармашылық жұмыстарын қорғау, тақырыпқа сай кері есептер құра білуі керек.

Оқу жетістіктерін бағалау жүйесі: Қалыптастырушы бағалау, формативті бағалау.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

1. **Дидактикалық ойындар** — оқушылардың қызығушылығын арттырып, білімді ойын арқылы меңгеру.
 2. **Визуализация** — суреттер, схемалар, таблицалар арқылы түсіндіру.
 3. **Топтық жұмыс** — оқушылардың бірлесіп жұмыс істеу дағдыларын дамыту.
 4. **Практикалық тапсырмалар** — нақты мысалдар мен есептер арқылы математикалық дағдыларды жетілдіру.
 5. **Сұрақ-жауап әдісі** — оқушылардың белсенділігін арттыру, ойлау қабілетін дамыту.
- Бұл әдістер оқушыларға математика пәнін жеңіл әрі қызықты үйренуге көмектеседі.

Қолданылған технологиялар: «Миға шабуыл», «Шаттық шеңбері» (сергіту сәті), «Ақылдың алты ойлау қалпағы» Эдвард де Боно бойынша, «Галереяны шарлау» әдісі Саймон Браунхилл бойынша, «Джигсо» әдісі Элиот Аронсон бойынша, «INSERT» әдісі, «Мюллердің ғажайып саны» тәсілі, «Ыстық орындық -1, 2» әдісі, «Бес саусақ» әдісі.

Уақыт көлемі, сабақтың жиілігі: «Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту» таңдау курсының бағдарламасы 34 сағатқа (аптасына 1 сағат) есептеліп құрылған.

КУРСТЫҢ МАЗМҰНЫ:

I – БӨЛІМ. ҚАРАПАЙЫМ МАТЕМАТИКА (9 САҒАТ) - сурет бойынша есептер құрастыру. Ондықтарды, жүздіктерді ауызша қосу және азайтуды тереңірек меңгерту. Көбейту және бөлу амалдарын меңгерту, көбейту кестесін жаттату. Көбейту және бөлу амалдарының өз ара байланысын меңгерту. Оқушылардың білімдерін саралау мақсатында деңгейлік тапсырмаларды орындату. Эстафеталық ойын есептерді еркін, әрі жылдам орындатуға баулу.

II – БӨЛІМ. ҚЫЗЫҚТЫ ТАПСЫРМАЛАР (10 САҒАТ) - өрнектер, жақшалы есептерді шығарту және амалдардың орындалу тәртібін сақтауға үйрету. Қызықты математикалық тапсырмаларды өз бетімен орындату. Өзіндік жұмыстар мен тапсырмаларды қызықты математикалық ойын есептері арқылы орындауға үйрету. Түрлі математикалық тапсырмалар мен ойын есептерін шығара отырып, математика пәніне деген қызығушылығын арттыру.

III – БӨЛІМ. ҚЫЗЫҚТЫ ГЕОМЕТРИЯ (8 САҒАТ) - геометриялық фигураларды (тік төртбұрыш, төртбұрыш, үшбұрыш, шаршы) ажырату, фигуралардың бұрыштарын (сүйір, доғал, тік) табу, қабырғаларын есептей отырып периметрін табуға машықтандыру. Шамалар туралы түсініктерін кеңейту. Ұзындық, масса, уақыт, сыйымдылық бірліктеріне байланысты есептер шығару, құрастыру. Геометриялық фигуралармен түрлі математикалық ойын есептерді орындату.

IV – БӨЛІМ. ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕР (7 САҒАТ) - логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға арналған есептер шығартуға үйрету, танымдық белсенділігін арттыруға арналған тапсырмалар орындату. Логикалық оқыту тапсырмаларын назар аудару, елестету, есте сақтау, зейінді дамыту және ойша тұжырымдама жасатуға қалыптастыра отырып орындату.

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі	Оқытудың формалары мен тәсілдері
I – БӨЛІМ. ҚАРАПАЙЫМ МАТЕМАТИКА (9 САҒАТ)				
1	Кіріспе. Суреттер бойынша қарапайым есептер құрау	1		Жеке, жұптық тапсырмалар
2	Ондықтар мен жүздіктерге арналған тапсырмалар	1		Дидактикалық ойын
3	Теңдеулер құру, шығару	1		Ұжымдық, жеке тапсырмалар
4	Көбейту және бөлу кестесі	1		Өзіндік жұмыстар
5	Көбейту және бөлу амалдарының байланысы	1		Топтық жұмыстар
6	Зейін топтарын дамытуға арналған тапсырмалар	1		Иллюстрациялық-көрнекілік
7	Санды өрнектер мен әріпті өрнектер	1		Жеке, жұптық жұмыстар
8	Амалдарды ауызша есептеу тәсілдері	1		Дидактикалық ойындар
9	Білімдерін тиянақтау, деңгейлік тапсырмалар	1		Тест, өзіндік тапсырмалар
II – БӨЛІМ. ҚЫЗЫҚТЫ ТАПСЫРМАЛАР (10 САҒАТ)				
10	Өрнектер	1		Жеке, жұптық жұмыстар
11	Жақшалы есептер	1		Ұжымдық, фронтальды жұмыстар
12	Амалдардың орындалу тәртібі	1		Ұжымдық, жұптық тапсырмалар
13	Қызықты тапсырмалар	1		Дидактикалық ойын
14	Математикалық ойын есептері	1		Дидактикалық ойын
15	Есту арқылы есте сақтауға арналған тапсырмалар	1		Өзіндік жұмыстар
16	Көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмалары	1		Иллюстрациялық-көрнекілік жұмыстар
17	«Біз есептейміз» жарыс сабағы	1		Дидактикалық ойын
18	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу	1		Ұжымдық, жұптық жұмыстар
19	«Қызықты тапсырмалар» ойыны	1		Жұптық, өзіндік жұмыстар
III – БӨЛІМ. ҚЫЗЫҚТЫ ГЕОМЕТРИЯ (8 САҒАТ)				
20	Геометриялық фигуралар (тік	1		Топтық, жеке жұмыстар

	төртбұрыш, шаршы т.б.)			
21	Фигура бұрыштары (тік, доғал, сүйір)	1		Жұптық, жеке жұмыстар
22	Фигуралардың периметрі	1		Өзіндік, жеке жұмыстар
23	Шамалар. Ұзындық бірліктері	1		Жұптық жұмыстар
24	Уақыт бірліктері	1		Иллюстрация-көрнекілік тапсырмалар
25	Масса бірліктері, сыйымдылық	1		Дидактикалық ойын
26	Геометриялық фигуралармен құрастыру жұмыстары	1		Көрнекілік, жұптық жұмыстар
27	«Санамақ» ойыны	1		Дидактикалық ойын
IV – БӨЛІМ. ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕР (7 САҒАТ)				
28	Зейінді дамытуға арналған тапсырмалар	1		Иллюстрация-көрнекілік тапсырмалар
29	Назар аударуға арналған тапсырмалар	1		Дидактикалық ойын, көрнекілік
30	Қиялдауды жетілдіру тапсырмалары	1		Иллюстрация-көрнекілік тапсырмалар
31	Ойша көз алдына елестету тапсырмалары	1		Дидактикалық ойын
32	Кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау	1		Дидактикалық ойын, көрнекілік
33	Логикалық ізденіс тапсырмалары	1		Иллюстрация-көрнекілік тапсырмалар
34	«Білімділер» сайысы	1		Дидактикалық ойын, өздік жұмыс

Нормативті бөлім

«Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту»
бағдарламасы

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағаттан тұрады)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
I – БӨЛІМ. ҚАРАПАЙЫМ МАТЕМАТИКА (9 САҒАТ)						
1.	Кіріспе. Суреттер бойынша қарапайым есептер құрау	Суреттер бойынша есептер құрастыруды үйрену.	1	1		Оқушылар суреттерді пайдаланып, есептер құра алады.

2.	Ондықтар мен жүздіктерге арнарған тапсырмалар	Ондықтар мен жүздіктерді түсіну және қолдану.	1		1	Оқушылар ондықтар мен жүздіктерді орынды қолданады.
3.	Теңдеулер құру, шығару	Теңдеулерді құра білу және шешу.	1		1	Оқушылар қарапайым теңдеулерді құрып, шығара алады.
4.	Көбейту және бөлу кестесі	Көбейту және бөлу кестесін меңгеру.	1		1	Оқушылар көбейту және бөлу кестелерін еркін пайдалана алады.
5.	Көбейту және бөлу амалдарының байланысы	Көбейту мен бөлу амалдарының өзара байланысын түсіну.	1		1	Оқушылар көбейту мен бөлу амалдарын бір-бірімен байланыстыра отырып қолданады.
6.	Зейін топтарын дамытуға арналған тапсырмалар	Зейін мен назарды дамыту тапсырмаларын орындау.	1		1	Оқушылар зейін мен назарын жаттығулар арқылы жақсартыады.
7.	Санды өрнектер мен әріпті өрнектер	Санды және әріпті өрнектерді құрастыру.	1	1		Оқушылар санды және әріпті өрнектерді ажыратып, оларды қолдана алады.
8.	Амалдарды ауызша есептеу тәсілдері	Ауызша есептеу дағдыларын дамыту	1	1		Оқушылар амалдарды ауызша есептей алады.
9.	Білімдерін тиянақтау, деңгейлік тапсырмалар	Алған білімді жинақтау және деңгейлік тапсырмаларды орындау.	1	1		Оқушылар өз білімдерін бекітіп, деңгейлік тапсырмаларды орындауға дайын болады.
II – БӨЛІМ. ҚЫЗЫҚТЫ ТАПСЫРМАЛАР (10 САҒАТ)						
10.	Өрнектер	Өрнектерді танып, олармен жұмыс жасау.	1		1	Оқушылар өрнектерді таниды және олармен жұмыс істей алады.
11.	Жақшалы есептер	Жақшаларды қолдана отырып есептер шешу	1		1	Оқушылар жақшалы есептерді шығара алады

12.	Амалдардың орындалу тәртібі	Амалдардың орындалу тәртібін түсіну	1		1	Оқушылар амалдардың дұрыс орындалу тәртібін біледі
13.	Қызықты тапсырмалар	Қызықты тапсырмаларды шешу арқылы логикалық ойлау қабілетін дамыту	1		1	Оқушылар қызықты тапсырмаларды шешу арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытады
14.	Математикалық ойын есептері	Математикалық ойындар арқылы есептеу дағдыларын дамыту.	1		1	Оқушылар математикалық ойындар арқылы есептеу қабілеттерін арттырады.
15.	Есту арқылы есте сақтауға арналған тапсырмалар	Есту арқылы ақпаратты есте сақтау дағдыларын дамыту	1	1		Оқушылар есту арқылы ақпаратты есте сақтайды.
16.	Көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмалары	Көру арқылы ақпаратты есте сақтау қабілетін дамыту	1	1		Оқушылар көру арқылы ақпаратты есте сақтай алады.
17.	«Біз есептейміз» жарыс сабағы	Жарыс сабағы арқылы оқушылардың математикалық дағдыларын сынау	1		1	Оқушылар жарыс сабағы барысында есептеу қабілеттерін көрсетеді
18.	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу	Математикалық басқатырғыштарды шешу арқылы ойлау қабілетін дамыту.	1		1	Оқушылар математикалық басқатырғыштар мен ребустарды шешеді
19.	«Қызықты тапсырмалар» ойыны	Қызықты тапсырмалар арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру	1		1	Оқушылар тапсырмаларды қызыға орындайды.
III – БӨЛІМ. ҚЫЗЫҚТЫ ГЕОМЕТРИЯ (8 САҒАТ)						
20.	Геометриялық фигуралар (тік төртбұрыш, шаршы т.б.)	Геометриялық фигураларды танып, ажырату.	1		1	Оқушылар геометриялық фигураларды дұрыс таниды

21.	Фигура бұрыштары (тік, доғал, сүйір)	Фигуралардың бұрыштарын тану және олардың түрлерін анықтау.	1		1	Оқушылар бұрыштардың түрлерін айыра алады
22.	Фигуралардың периметрі	Геометриялық фигуралардың периметрін есептеу	1		1	Оқушылар фигуралардың периметрін есептей алады
23.	Шамалар. Ұзындық бірліктері	Ұзындық бірліктерін және шамаларды қолдану	1		1	Оқушылар ұзындық бірліктерін қолдана алады
24.	Уақыт бірліктері	Уақыт бірліктерін танып, қолдану	1		1	Оқушылар уақыт бірліктерін қолдана алады
25.	Масса бірліктері, сыйымдылық	Масса мен сыйымдылық бірліктерін түсіну	1		1	Оқушылар масса мен сыйымдылық бірліктерін ажырата алады
26.	Геометриялық фигуралармен құрастыру жұмыстары	Геометриялық фигуралардан фигуралар құрастыру.	1		1	Оқушылар геометриялық фигуралармен конструкциялар жасай алады.
27.	«Санамақ» ойыны	Санамақ ойынын ойнап, математикалық қабілеттерді арттыру.	1		1	Оқушылар санамақ ойынында дұрыс есептеулер жасайды.
IV – БӨЛІМ. ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕР (7 САҒАТ)						
28.	Зейінді дамытуға арналған тапсырмалар	Зейінді дамытуға арналған тапсырмаларды орындау.	1	1		Оқушылар зейінін шоғырландыру дағдыларын дамытады.
29.	Назар аударуға арналған тапсырмалар	Назарды дамыту үшін арнайы тапсырмаларды орындау.	1	1		Оқушылар назарын тексеру тапсырмаларын орындайды.
30.	Қиялдауды жетілдіру тапсырмалары	Қиялдауды дамытуға арналған тапсырмаларды орындау.	1	1		Оқушылар қиялдау қабілеттерін жетілдіреді.

31.	Ойша көз алдына елестету тапсырмалары	Ойша елестету арқылы ойлау қабілетін дамыту.	1		1	Оқушылар ойша елестету арқылы есептерді шешеді.
32.	Кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау	Кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау.	1	1		Оқушылар кеңістіктегі заттардың орналасуын дәл сипаттайды.
33.	Логикалық ізденіс тапсырмалары	Логикалық ойлау қабілетін дамыту.	1		1	Оқушылар логикалық тапсырмаларды шешеді.
34.	«Білімділер» сайысы	Білімділер сайысында өз білімін көрсету.	1		1	Оқушылар өз білімдерін сайыс барысында көрсету арқылы бекітеді.

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім

«Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту» атты авторлық бағдарлама 4 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«ҚАРАПАЙЫМ МАТЕМАТИКА»** тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 9 сағатта: «Кіріспе. Суреттер бойынша қарапайым есептер құрау», «Ондықтар мен жүздіктерге арнарған тапсырмалар», «Теңдеулер құру, шығару», «Көбейту және бөлу кестесі», «Көбейту және бөлу амалдарының байланысы», «Зейін топтарын дамытуға арналған тапсырмалар», «Санды өрнектер мен әріпті өрнектер», «Амалдарды ауызша есептеу тәсілдері», «Амалдарды ауызша есептеу тәсілдері», «Білімдерін тиянақтау, деңгейлік тапсырмалар» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«ҚЫЗЫҚТЫ ТАПСЫРМАЛАР»** тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 10 сағат: «Өрнектер», «Жақшалы есептер», «Амалдардың орындалу тәртібі», «Қызықты тапсырмалар», «Математикалық ойын есептері», «Есту арқылы есте сақтауға арналған тапсырмалар», «Көру арқылы есте сақтауды жаттықтыру тапсырмалары», «Біз есептейміз» жарыс сабағы, «Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу», «Қызықты тапсырмалар» ойыны тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;

- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«ҚЫЗЫҚТЫ ГЕОМЕТРИЯ» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 8 сабақта: «Геометриялық фигуралар (тік төртбұрыш, шаршы т.б.)», «Фигура бұрыштары (тік, доғал, сүйір)», «Фигуралардың периметрі», «Шамалар. Ұзындық бірліктері», «Уақыт бірліктері», «Масса бірліктері, сыйымдылық», «Геометриялық фигуралармен құрастыру жұмыстары», «Санамақ» ойыны тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде оқушылар зерттеу жүргізіп, шығармашылық мәтіндер жазуды үйренеді. Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Төртінші бөлімі **«ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕР»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 7 сағатта: «Зейінді дамытуға арналған тапсырмалар», «Назар аударуға арналған тапсырмалар», «Қиялдауды жетілдіру тапсырмалары», «Ойша көз алдына елестету тапсырмалары», «Кеңістіктегі заттардың орналасуын анықтау», «Логикалық ізденіс тапсырмалары», «Білімділер» сайысы тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім беру процесінің маңызды бөлігі болып табылады. Бұл процесс оқушылардың білім деңгейін анықтауға, олардың қабілеттері мен дағдыларын дамытуға бағытталған. Математика пәні бойынша оқу жетістіктерін бағалау түрлі әдістермен жүзеге асырылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау әдістері:

1. Жазбаша бақылау:

- Тест тапсырмалары: Қысқа және толық жауапты сұрақтар, көп таңдаулы тапсырмалар арқылы оқушының математикалық білімін тексеруге болады.
- Есеп шығару: Оқушылардан белгілі бір математикалық есепті немесе өрнекті шешу талап етіледі. Бұл әдіс оқушылардың логикалық ойлау қабілетін бағалауға мүмкіндік береді.

- Қисынды тапсырмалар: Математикадағы логикалық тапсырмалар оқушылардың есептеу әдістерін және дұрыс шешімдер қабылдау дағдыларын дамытуға көмектеседі.

2. Ауызша бақылау:

- Сұрақ-жауап: Мұғалім оқушыға сұрақ қойып, жауап алу арқылы оқушының математика бойынша білімін тексереді. Бұл әдіс оқушының ұғымдары мен теориялық білімдерін бағалауға мүмкіндік береді.

- Қысқаша есептеу: Оқушыларға есептеулерді ауызша орындау тапсырылады. Бұл әдіс оқушылардың ауызша есептеу жылдамдығы мен дәлдігін тексереді.

3. Практикалық тапсырмалар:

- Жаттығулар мен есептер: Әр түрлі деңгейдегі математикалық тапсырмаларды орындау арқылы оқушылардың практикалық дағдыларын бағалауға болады.

- Математикалық жобалар: Оқушылардан математикалық жобаларды дайындау немесе реферат жазу сұралуы мүмкін. Бұл әдіс оқушылардың шығармашылық қабілетін және математикалық зерттеу жүргізу дағдыларын тексеруге мүмкіндік береді.

4. Деңгейлік тапсырмалар:

- Әр түрлі деңгейлердегі тапсырмалар арқылы оқушылардың білімдерін жүйелі түрде тексеру. Мұнда тапсырмалар жеңілден қиынға қарай орналасады, бұл оқушылардың білімдерінің деңгейін анықтауға көмектеседі.

5. Бақылау және өзін-өзі бағалау:

- Күнделікті бақылау: Мұғалім оқушылардың сабаққа қатысуын, белсенділігін және жеке жетістіктерін бақылайды.

- Өзін-өзі бағалау: Оқушылар өз жұмыстарын немесе тапсырмаларын бағалау үшін арнайы критерийлер пайдаланады. Бұл әдіс оқушылардың өзіндік жауапкершілігін арттырады.

6. Топтық бағалау:

- Оқушылар топ болып жұмыс істегенде, олар бір-бірінің жұмысын бағалайды. Бұл әдіс командалық жұмысты дамытуға, сондай-ақ оқушылардың өзара білім алмасуына мүмкіндік береді.

Оқу жетістіктерін бағалау критерийлері:

1. **Түсінік пен ұғымдар:** Оқушы математикалық ұғымдарды түсінуі керек. Әрбір тақырып бойынша негізгі тұжырымдарды меңгеруі маңызды.

2. **Дағдылар:** Оқушы математикалық амалдарды орындай алу дағдысын меңгерген болуы керек. Есептеу, теңдеулер шығару, сандармен жұмыс істеу қабілеті бағаланады.

3. **Қолдану қабілеті:** Оқушы өз білімін әртүрлі практикалық есептер мен жағдайларда қолдана алу керек. Тапсырмаларды шешуде шығармашылық және логикалық ойлау қабілеті бағаланады.

4. **Шығармашылық және зерттеу жұмыстары:** Оқушы математикалық есептерді шығармашылықпен шешу дағдыларын көрсетуі тиіс. Жобалар мен зерттеу жұмыстары оқушының кең ауқымды ойлауын бағалауға көмектеседі.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау нәтижелері:

- Жақсы: Оқушы барлық негізгі ұғымдарды меңгерген, тапсырмаларды жылдам әрі дұрыс орындауда жоғары нәтиже көрсетеді.

- Қанағаттанарлық: Оқушы білімін нақты қолдана алады, бірақ кейбір тақырыптарда қиындықтар бар. Тапсырмаларды орындауда кейбір қателіктер болуы мүмкін.

- Төмен: Оқушының білім деңгейі төмен, көп тапсырмаларды орындауда қиындықтар туындайды, ұғымдарды толық меңгермеген.

Бағалау түрлері:

1. **Ұпаймен бағалау:** Әр тапсырмаға белгілі бір ұпай саны беріледі, сабақ соңында оқушының ұпайы жалпы бағасын анықтайды.
 2. **Әріптік бағалау:** А, В, С және т.б. әріптер арқылы оқушылардың жетістіктері бағаланады.
 3. **Түсіндірме бағалау:** Мұғалім оқушының жетістіктері мен қателіктерін түсіндіріп береді, әрі оның даму жолдарын көрсетеді.
- Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау, олардың оқуға деген қызығушылығын арттырып, білім деңгейін жетілдіруге көмектеседі.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар суреттерді пайдаланып, есептер құра алады	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар қарапайым теңдеулерді құрып, шығара алады	«Робин раунд»
	Оқушылар ондықтар мен жүздіктерді орынды қолданады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушылар көбейту мен бөлу амалдарын бір-бірімен байланыстыра отырып қолданады	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушылар амалдарды ауызша есептей алады	«Табыс баспалдағы»
	Оқушылар өрнектерді таниды және олармен жұмыс істей алады	«Өзіндік талдау»
	Оқушылар өрнектерді таниды және олармен жұмыс істей алады	«+», «-», «қызықты» әдісі
	Оқушылар қызықты тапсырмаларды шешу арқылы шығармашылық қабілеттерін дамытады	«Ішкі бағалау»
	Оқушылар есту арқылы ақпаратты есте сақтайды	«Топтық талқылау»
	Оқушылар жарыс сабағы барысында есептеу қабілеттерін көрсетеді	«Қошемет»
	Оқушылар геометриялық фигураларды дұрыс таниды	«Сәтті диалог»
Практикалық сабақтар үшін	Оқушылар фигуралардың периметрін есептей алады	«Түсініктеме»
	Оқушылар уақыт бірліктерін қолдана алады	«Үш шындық, бір өтірік»

Оқушылар геометриялық фигуралармен конструкциялар жасай алады.	«Мозаика» әдісі
Оқушылар санамақ ойынында дұрыс есептеулер жасайды.	«Ауызша кері байланыс»
Оқушылар қиялдау қабілеттерін жетілдіреді	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Оқушылар логикалық тапсырмаларды шешеді.	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
Оқушылар өз білімдерін сайыс барысында көрсету арқылы бекітеді	«Жазбаша түсініктеме»

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. «Мектеп оқушыларының функционалық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары».
- 2015-2016 оқу жылында «Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында ғылым негіздерін оқытудың ерекшеліктері туралы», (Әдістемелік нұсқау хат): - Астана, - 2015 ж.
 - Оспанов Т.Қ., Құрманалина Ш.Х., Қайыңбаев Ж.Т., Қосанов Б.М., Ерешева К.Ә.. - «Математиканы оқыту әдістемесі». Жалпы білім беретін мектептің 1-4 сынып мұғалімдеріне арналған. - 2012 ж. (2022 ж.).
 - Слепнёва В.П., Математика (бастауыш сынып оқушыларына арнайы қысқаша анықтамалық 1- 4 сыныптар) - Көкшетау қаласы, - «Келешек-2030».
 - «Развивающие тесты для школьников» – Школа «Алеф», - 2001 ж. (2011 ж., 2021 ж.).
 - Глазырина Л.Л. – «Математика пәні бойынша бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау және есептеу дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалары жинағы»: - (2, 3, 4 сыныптар) - Көкшетау қаласы, «Келешек-2030» - 2008 ж. (2018 ж.).
 - Ерешева К., Әденова Г., Сәлімқанова Г. – «Логика әлемі» – 3 – сынып: - Алматы «Өлке» баспасы, - 2014 ж.

Оқушылар үшін:

- Жаманғараева Н.Ә., Асылбекова Ф.А. – «Математикадан 105 сабақ»: - 2014 ж.
- Дәуренбеков Ж. – «Қызықты сабақтар»: - 2014 ж.
- Қосанов Б.М., Өміртаева Р.Қ.. – «Математикадан дидактикалық ойындар және қызықты жаттығулар», - (1-4 сыныптар): – Алматы, «Атамұра» - 2012 ж. (2022 ж.).
- Күмісбайұлы Ш. – «Жұмбақ әңгімелер»: - 2001 ж.
- Бейсеков Ж., Қамбарова Ж., Исаева А. – «Математикадан бақылау жұмыстары», (1-4 сыныптар): – Шымкент, - 2008 ж. (2018 ж.).
- К.Ерешева, Қ.Райымбеков, А.Аманова. - «Логика әлемі»: - Алматы, Өлке баспасы., - 2012 ж. (2022 ж.).
- Жазықбаева Ұ., Әуелбекова А., Омарханов С. – «Оқушылардың логикалық танымдық әрекеттерін дамыту»: - Шымкент., - 2009 ж. (2019 ж.).
- Мәженқызы Р. – «Қызықты математика», (Балалар әдебиетінен): - «Алматыкітап», - 2006 ж. (2016 ж.).
- Күмісбайұлы Ш. – «Жұмбақ әңгімелер»: - 2001 ж. (2011 ж., 2021 ж.).

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру»

Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: К.Сариева – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырғандар: Тлеугазина Анар Тлеугазиновна, Байсакалова Алия Султанбаевна - «Алматы облысы білім басқармасының Талғар ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Ахмет Байтұрсынұлы атындағы №7 жалпы білім беретін лицей орта мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімдері

1. Түсінік хат

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы құзіреттілік деңгейлерін көтеру. Білімді, бәсекеге қабілетті, функционалдық сауатты, алған білімін шынайы өмірде өзін-өзі жүзеге асыруға қолдана білетін тұлғаны тәрбиелеу. Оқушылардың математикалық мәдениетін және шығармашылық қабілетін қалыптастыру.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушылардың математикалық іс-әрекетке қабілеттерін нығайту, есептер шығару арқылы оқушылардың өмірлік тәжірибелерін байыту.
2. Ойын арқылы пайымдауға, шығармашылық тұрғысынан ойлауға, өз бетінше шешім қабылдауға және қорытынды жасауға үйрету;
3. Алған білімдерін өмірде тиімді пайдалану, логикалық ойлау қабілеттерін дамыту.
4. Логикалық тапсырмалар арқылы жеке тұлғаның өзіндік ойлау қабілетін дамыта отырып, байқағыштыққа, шапшаңдыққа, ойын еркін дәлелдеуге, ізденімпаздылыққа үйрету;
5. Негізгі ойлау операцияларын саналы түрде қолдана білуге үйрету, қиялдау, елестету және шығармашылық ойлауын дамыту;
6. Баланың сабаққа деген қызығушылығын арттыру, көздеген мақсатқа жету үшін өз бетінше іздену әрекеттерін қалыптастыру;
7. Өз пікірін ашық жеткізуге және дәлелдеуге, математикалық тілде дұрыс сойлеуге дағдыландыру.
8. Қойылған мақсатқа жету үшін қажетті ерік-жігерді дамыту. Алған білімдерін өмірде қолдана білуге үйрету және тәрбиелеу.

Бағдарламаның өзектілігі: Оқушылардың функционалдық математикалық сауаттылығын қалыптастыра отырып, математикалық мәдениетін және шығармашылық қабілетін қалыптастыру.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» авторлық бағдарламасының ғылыми-әдістемелік деңгейі, негізінен, оқушылардың математикалық білімдері мен дағдыларын жетілдіруге бағытталған. Бұл бағдарлама математикалық сауаттылықты арттыру, математикалық проблемаларды шешу қабілетін дамыту және оқушыларды нақты өмірде кездесетін түрлі жағдайларға дайын болуға үйретуді көздейді.

Бағдарламада заманауи білім беру әдістері мен технологиялары, сондай-ақ, оқыту процесінде оқушылардың белсенділігін арттыруға мүмкіндік беретін тәсілдер ұсынылады. Математикалық сауаттылықты дамыту үшін арнайы әдістемелік құралдар мен жаттығулар енгізіліп, олардың құзіреттілік деңгейін жоғары деңгейге көтеру мақсатында практикалық

тапсырмалар мен жобалар қарастырылған. Сонымен қатар, ғылыми зерттеулер мен тәжірибе негізінде педагогикалық әдіс-тәсілдер мен жаңа көзқарастар ұсынылады, бұл оқыту нәтижелерін тиімді түрде жақсартуға ықпал етеді.

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы, оның негізінде жатқан жаңа педагогикалық әдістер мен тәсілдерде көрініс табады. Бағдарлама оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыруға бағытталған заманауи оқыту әдіс-тәсілдерін, сондай-ақ, ғылыми зерттеулер мен тәжірибелердің нәтижелерін ескере отырып жасалған. Оқыту процесінде математика пәнінің терең теориялық негіздеріне сүйене отырып, нақты өмірде қолдануға болатын математикалық дағдыларды дамыту көзделген.

Бағдарлама ғылыми тұрғыда, математикалық құзіреттілікті жүйелі түрде қалыптастыруды мақсат етеді. Бұл тұрғыда жаңашылдықтың бірі — оқушылардың математикалық ойлау қабілетін дамыту үшін жобалық оқыту, мәселелік жағдайлар мен өзекті тапсырмалар арқылы білім беру тәсілдерін қолдану болып табылады. Сонымен қатар, оқу материалдары мен тапсырмалары ғылыми негізделген, зерттеулер мен әдістемелерге сүйене отырып, оқушылардың шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Күтілетін нәтижесі:

1. Оқушылар есеп шығарудың негізгі әдістерін меңгереді;
2. Еркін ойлай білетін белсенді, қабілетт, өзін-өзі тани алатын, өзіне сене отырып ілімге жауапкершілікпен қарайтын тұлға қалыптасады;
3. Оқушылардың математикалық мәдениетімен шығармашылық қабілеттерінің дамуы мен танымдық деңгейі көтеріледі.
4. Табиғи қасиеттерін, математикалық білім деңгейлерін тереңдетеді.
5. Өз бетінше білім алу дағдыларына негіз салады;
6. Табиғи қасиеттерін, математикалық білім деңгейлерін тереңдетеді;
7. Өмір мен қоғамға аса қажетті мәселелерді математика ғылымына тән жан-жақты талдайды.

Бағыттылық аспектілері:

Математикалық сауаттылықты арттыру: Бағдарлама оқушылардың математикалық білімін тереңдетіп, оларға күнделікті өмірде кездесетін математикалық мәселелерді шешу дағдыларын меңгертуге бағытталған. Бұл оқушылардың математика пәні бойынша сауаттылығын арттырып, олардың математикалық ойлау қабілеттерін дамытуды көздейді.

Құзіреттілік негізінде оқыту: Бағдарлама оқушыларды тек теориялық біліммен ғана емес, сонымен қатар практикалық дағдылармен де қаруландырады. Математикалық құзіреттілік деңгейін көтеру арқылы оқушылардың зерттеу, талдау, шешім қабылдау қабілеттерін дамыту көзделеді.

Жобалық оқыту және проблемалық жағдайлар: Оқушыларды шығармашылықпен ойлауға, математикалық тапсырмаларды шешуде белсенділік танытуға ынталандыру үшін жобалық оқыту мен проблемалық жағдайлар пайдаланылады. Бұл әдіс оқушыларды өз бетінше жұмыс жасауға, топпен ынтымақтастықта жұмыс істеуге және шешімдерді критикалық тұрғыдан қарастыруға үйретеді.

Жаңартылған білім беру технологиялары: Бағдарламада заманауи оқыту әдістері мен ақпараттық технологиялар қолдану арқылы оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыруға бағытталған. Бұл жаңа әдістер мен технологиялар оқыту процесін қызықты әрі тиімді етеді.

Интеграцияланған оқыту: Бағдарлама басқа пәндермен интеграциялау арқылы математиканы оқытудың жүйелілігін қамтамасыз етеді. Бұл бағыт оқушылардың өзара байланысты пәндер бойынша білімін кеңейтіп, математикалық ойлау мен талдауға қабілеттерін арттырады.

Дифференциация және индивидуация: Әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескеріп, оларды жеке түрде қолдау көрсететін әдіс-тәсілдер ұсынылады. Бұл оқушылардың өз мүмкіндіктерін толық жүзеге асыруына мүмкіндік береді.

Бұл бағыттылық аспектілер оқу процесін оқушылардың қажеттіліктеріне, қызығушылықтарына, және болашақтағы өміріне бағыттап, математикалық құзіреттілікті арттыруда тиімді шешімдер ұсынады.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарлама маңыздылығы: «Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» бағдарламасы 3 сынып оқушыларына арналған және 34 сағатқа есептелінген.

Функционалдық сауаттылығын дамытудың жалпы бағдары 2011-2020 жылының бағдарламасында айқын көрсетілген. Н.Ә. Назарбаев: «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды дамыған елдердің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін – білім» екенін айта келіп, ол үшін «Бізге экономикалық және қоғамдық жаңару қажеттіліктеріне сай келетін осы заманғы білім беру жүйесі қажет», – деп білім беру жүйесін жетілдіру мәселесін алға қойған болатын.

Математикалық сауаттылық – математиканың әлемдегі рөлін анықтау және түсіну, әр түрлі формада берілген сандық ақпараттарды оқу, талдау, түсіндіріп беру, дұрыс негізделген математикалық пайымдаулар айту, есептерді шығарудың тиімді тәсілдерін табу, орындау, өзін-өзі тексеру, өмірмен байланыстыру, математикалық білімді өмірлік жағдаяттарда кездесетін түрлі мәселелерді шешуде еркін қолдану болып табылады.

3 сынып оқушыларына ұсынылып отырған бағдарламада мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамытуға, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз етуге, оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануға үйреді.

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» таңдау курсы пәндік білім, білік дағдыларды қалыптастыруға ғана емес, кең ауқымды дағдыларды да қалыптастыруға бағытталған. Оқу мақсаттарының жүйесі кең ауқымды дағдыларды арттырудың негізі болып табылады: функционалдық, сын тұрғысынан ойлауды дамыту, зерттеу-жобалау жұмыстарын жүргізу, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану, қарым-қатынастың түрлерін қолдану, жеке және топта жұмыс істей алу, мәселелерді шешу және шешімдер қабылдау, шығармашылық сынды қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Бағдарламада қарастырылатын сұрақтар негізгі курспен тығыз жанасады және оқушылардың танымдық белсенділігін қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Таңдау курсы мектеп бағдарламасында көрсетілген маңызды математикалық білім мен дағдыларын жетілдіруге және дамытуға әсер етеді, математикадан мүмкіндіктерін бағалауға және болашақтағы оқу бейінін дұрыс сезініп таңдауға көмектеседі.

Оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытуға арналған түрлі тапсырмалар беріліп қана қоймай, пәнге қызығушылығын арттырудың негізгі жолы қызықты тапсырмалар және практикалық жұмыстар саралап ұсынылып, қиялдауға, тапқырлыққа шапшаң есептеу қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Жеке бағытталған тәсіл: Бағдарлама әр оқушының жеке ерекшеліктері мен қабілеттерін ескере отырып, олардың білім деңгейіне сәйкес тапсырмалар мен жаттығулар ұсынады. Бұл оқушылардың жеке қажеттіліктерін қанағаттандыруға және олардың мүмкіндіктерін толық ашуға мүмкіндік береді.

Интерактивті және белсенді оқыту әдістері: Бағдарламада оқушыларды белсенді түрде оқыту үшін жобалық жұмыс, пікірталас, топтық жұмыстар, және практикалық тапсырмалар сияқты интерактивті әдістер қолданылады. Бұл әдістер оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Математикалық сауаттылықты қалыптастырудың кешенді тәсілі: Бағдарлама математикалық сауаттылықты тек теориялық тұрғыдан емес, нақты өмірде қолдануға бағытталған практикалық дағдылармен бірге дамытады. Оқушылар математиканы тек мектеп деңгейінде ғана емес, күнделікті өмірде де тиімді қолдануды үйренеді.

Заманауи технологиялар мен ақпараттық құралдарды пайдалану: Бағдарламада ақпараттық технологияларды тиімді қолдану, онлайн ресурстарды пайдалану, және интерактивті платформалар арқылы оқушылардың математикалық білімін жетілдіру қарастырылған. Бұл оқытудың жаңартылған, тиімді әдістерін қолдануға мүмкіндік береді.

Математикалық құзіреттілікті дамыту: Бағдарламаның мақсаты оқушылардың математикалық құзіреттілігін ғана арттыру емес, сонымен бірге олардың шығармашылық, логикалық және аналитикалық ойлау қабілеттерін дамыту болып табылады. Оқушылар өздерінің математикалық білімдерін шешім қабылдау, проблемаларды шешу және күрделі жағдайларға бейімделу дағдыларымен байланыстыра алады.

Мультимодальды оқыту әдістері: Бағдарлама түрлі оқыту құралдары мен тәсілдерін біріктіреді: кітаптар, электронды ресурстар, визуалды және аудио материалдар, интерактивті тапсырмалар және ойындар. Бұл әдіс оқушылардың қызығушылығын арттырып, оқу процесін жеңіл әрі тиімді етеді.

Бағалау жүйесінің жаңа тәсілдері: Бағдарламада оқушылардың білімін бағалаудың дәстүрлі әдістерінен бөлек, олардың практикалық дағдыларын, жобалық жұмыстарын және шығармашылық қабілеттерін бағалауға бағытталған жаңа тәсілдер енгізілген.

Құзіреттілікке негізделген оқыту: Бағдарлама оқушыларды нақты өмірдегі мәселелерді шешу қабілеттеріне дайындайды. Олар математикалық білімдерін тек теориялық емес, практикалық тұрғыдан да қолдануға үйренеді, бұл олардың өмірге бейімделуін жеңілдетеді.

Осы ерекшеліктер бағдарламаны өзекті және заманауи етеді, білім беру процесін тиімді әрі қызықты етеді.

Ұйымдастыру формалары: жеке, жұптық, топтық

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» курсының оқудағы білім, білік дағдылары:

Білу:

- ✓ 1000-ға дейін жүздіктермен санауды, жазуды, салыстыруды білу;
- ✓ екі үш амалды амалдан тұратын жақшалы және жақшасыз өрнектердің мәнін табуды білу;
- ✓ бұрыш түрлерін ажыратуды және атауды білу;
- ✓ шамалардың мәнін салыстыруды және олармен амалдар орындауды білу;
- ✓ көбейту мен бөлу өзара байланысты амалдар екенін түсіну;
- ✓ жиынды диаграмма көмегімен белгілеуді білу;
- ✓ көпбұрыштың түрлерін ажырата алу;

Қолдану:

- ✓ тиімді есептеу үшін қосудың ауыстырымдылық, терімділік қасиеттерін қолдану;
- ✓ көбейту және бөлуге берілген қарапайым теңдеулерді және құрылымы күрделі теңдеулерді шешу;
- ✓ екі таңбалы сандарды қосу және азайту алгоритмін қолдану;
- ✓ фигуралар, сандар, заттар тізбегін құрастыру;
- ✓ есептерді құрастыру, талдау және шығару, кері есептер құрастырып шығару;
- ✓ санды және әріпті өрнектерді тану және жазу, оқу, құрастыру;
- ✓ элементтердің жиынға тиісті тиісті емес екендігін, жиындардың бірігуі мен қиылысуын, тиісті, тиісті емес элементтің белгілерін қолдану.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Жобалық оқыту: Оқушылар өздерінің зерттеу жұмыстары мен жобаларын орындау арқылы математикалық теорияларды нақты өмірде қолдану дағдыларын меңгереді. Бұл тәсіл оқу материалдарын терең түсінуге және шығармашылықпен жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Проблемалық оқыту: Оқушыларға нақты проблемалар мен тапсырмалар қойылып, оларды шешу үшін логикалық ойлау қабілеттерін қолдануға ынталандырылады. Бұл әдіс сыни ойлау мен аналитикалық қабілеттерді дамытады.

Дифференциацияланған оқыту: Әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тапсырмалар мен жаттығулар беріледі. Бұл әдіс оқушылардың білім деңгейіне, қызығушылықтарына және қабілеттеріне сәйкес оқытуға мүмкіндік береді.

Интерактивті әдістер: Сабақтарда оқушылар арасында пікірталас, сұрақ-жауап сессиялары, түрлі жаттығулар мен ойындар өткізіліп, олар белсенді қатысуға ынталандырылады. Бұл тәсіл оқушылардың өзара әрекеттесуін және топтық жұмыс дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану: Сабақ барысында түрлі цифрлық құралдар мен платформалар (онлайн тапсырмалар, математикалық бағдарламалар, интерактивті тақталар) қолданылады. Бұл оқушылардың математикалық білімін жетілдіруге көмектеседі және оқу процесін қызықты етеді.

Қүзіреттілікке бағытталған оқыту: Оқушылар математикалық мәселелерді шешу кезінде тек теориялық білімдерін емес, практикалық дағдыларын да пайдалану арқылы өздерінің құзіреттіліктерін арттырады. Бұл тәсіл олардың күнделікті өмірде математиканы қолдануға үйретеді.

Кейс-стади әдісі: Оқушылар нақты өмірлік жағдайларды талқылай отырып, математикалық модельдер құрып, шешімдер қабылдайды. Бұл әдіс оқушылардың талдау жасау, зерттеу жүргізу және мәселелерді шешу қабілеттерін дамытады.

Ойын технологиялары: Математика пәнін ойын түрінде үйрету әдісі оқушылардың қызығушылығын арттырады. Ойындар арқылы білім меңгеру жеңіл әрі қызықты болады.

Сын тұрғысынан ойлау: Оқушыларға логикалық және шығармашылық тапсырмалар беріліп, оларды шешу барысында жаңа идеялар мен пікірлер қалыптасады. Бұл тәсіл олардың сыни ойлау дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Аралас оқыту (Blended learning): Бұл әдіс дәстүрлі және онлайн оқытуды біріктіреді. Оқушылар өздері таңдаған тапсырмаларды онлайн орындап, сыныпта мұғаліммен бірге зерттеу жұмыстарын жүргізеді.

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» курсының 34 сағаттық күнтізбелік жоспары

1. Кіріспе. Математикалық сауаттылықтың негіздері (3 сағат)

- Математика пәні және оның өмірдегі рөлі.
- Математикалық сауаттылық дегеніміз не?
- Оқушылардың математикаға қызығушылығын арттыру жолдары.

2. Сандар және оларды қолдану (3 сағат)

- Сандардың түрлері мен қасиеттері.

- Қосу, азайту амалдары.
 - Сандарды дұрыс жазу және оқудың маңызы.
- 3. Геометрия негіздері (3 сағат)**
- Геометриялық пішіндер (түзу, үшбұрыш, төртбұрыш, шеңбер).
 - Пішіндердің қасиеттері мен оларды танып білу.
 - Геометрияны күнделікті өмірде қолдану.
- 4. Қосу және азайту амалдарының қасиеттері (3 сағат)**
- Қосу және азайту амалдарының ережелері мен қасиеттері.
 - Есептерді шешу үшін қосу мен азайту амалдарын тиімді қолдану.
- 5. Көбейту және бөлу амалдары (4 сағат)**
- Көбейту мен бөлу амалдарының негіздері.
 - Кестені пайдаланып, көбейту және бөлу есептерін шешу.
 - Көбейту мен бөлу амалдарының өмірдегі қолданылуы.
- 6. Математикалық есептер мен логикалық тапсырмалар (3 сағат)**
- Математикалық есептер мен логикалық тапсырмаларды шешу.
 - Тапсырмаларды дұрыс талдап, есеп шығару дағдыларын дамыту.
- 7. Математикалық өлшемдер (3 сағат)**
- Ұзындық, уақыт, масса, көлем сияқты негізгі өлшемдер.
 - Өлшемдерді салыстыру және түрлендіру.
 - Өлшемдермен жұмыс істеу дағдыларын дамыту.
- 8. Жобалық жұмыс: Күнделікті өмірдегі математика (4 сағат)**
- Оқушыларға арналған шағын жобалар.
 - Өмірдегі нақты проблемаларды математикалық әдістермен шешу.
 - Топтық жұмыс арқылы математикалық сауаттылықты арттыру.
- 9. Математикалық ойындар мен жаттығулар (4 сағат)**
- Математикалық ойындар арқылы қызығушылықты арттыру.
 - Ойындар арқылы қосу, азайту, көбейту, бөлу амалдарын пысықтау.
 - Жаттықтыру тапсырмалары мен ойындар.
- 10. Математикадағы қызықты және шығармашылық тапсырмалар (4 сағат)**
- Математикадағы қызықты есептер мен шығармашылық тапсырмаларды орындау.
 - Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу.

Бұл күнтізбелік жоспар курстың негізгі бағыттары мен мақсаттарына сәйкес құрылып, оқушылардың математикалық сауаттылығын дамытуға және олардың құзіреттілік деңгейін көтеруге арналған. Оқушыларының математикалық сауаттылығын арттыруға бағытталған, олардың күнделікті өмірде математикалық білімді қолдана білу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

12. Нормативті бөлім

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың құзіреттілік деңгейлерін көтеру» бағдарламасы
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағаттан тұрады)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
Кіріспе. Математикалық сауаттылықтың негіздері (3 сағат)						

1	Математика пәні және оның өмірдегі рөлі.	Оқушылар математиканың өмірде қолданылуын түсінеді, оның маңыздылығын бағалайды	1	1		Математика пәнінің қоғамдағы, күнделікті өмірдегі рөлі туралы түсінік қалыптасады
2	Математикалық сауаттылық дегеніміз не?	Математикалық сауаттылықтың мәнін түсінеді және оның қажеттілігін сезінеді	1	1		Математикалық сауаттылықтың маңызы мен қажеттілігін түсініп, оны арттыру үшін жұмыс істейді
3	Оқушылардың математикаға қызығушылығын арттыру жолдары.	Оқушылар математикаға қызығушылықты арттыру жолдарын біледі және оны сабақта қолдануға дайын болады	1	1		Оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыруға бағытталған әдістер мен тәсілдерді меңгереді
Сандар және оларды қолдану (3 сағат)						
4	Сандардың түрлері мен қасиеттері.	Оқушылар сандардың түрлерін (табиғи, бүтін, бөлшек сандар) және олардың қасиеттерін түсінеді	1	1		Сандардың әртүрлі типтерін және олардың қолданылуын түсініп, есептерде дұрыс қолдана алады
5	Қосу, азайту амалдары	Қосу және азайту амалдарының қасиеттерін меңгереді	1	1		Қосу және азайту амалдарының қасиеттері мен ережелерін меңгеріп, есептер шығара алады
6	Сандарды дұрыс жазу және оқудың маңызы	Сандарды дұрыс жазу мен оқу ережелерін түсінеді	1	1		Сандарды дұрыс жазып, оқып, есептерде дәл қолдануды үйренеді
Геометрия негіздері (3 сағат)						
7	Геометриялық пішіндер (түзу, үшбұрыш, төртбұрыш, шеңбер).	Геометриялық пішіндермен танысып, олардың негізгі қасиеттерін біледі	1		1	Геометриялық пішіндерді танып, олардың қасиеттерін дұрыс анықтай алады

8	Пішіндердің қасиеттері мен оларды танып білу.	Пішіндердің негізгі қасиеттері мен өлшемдерін меңгереді	1		1	Геометриялық пішіндердің қасиеттері мен айырмашылықтарын түсініп, қолдана алады
9	Геометрияны күнделікті өмірде қолдану.	Геометриялық пішіндерді күнделікті өмірде қолдануды үйренеді	1		1	Геометриялық пішіндерді нақты жағдайларда қолдану дағдыларын меңгереді
Қосу және азайту амалдарының қасиеттері (3 сағат)						
10	Қосу және азайту амалдарының ережелері мен қасиеттері.	Қосу мен азайту амалдарының ережелері мен қасиеттерін меңгереді.	1		1	Қосу мен азайту амалдарының қасиеттерін дұрыс қолданады
11-12	Есептерді шешу үшін қосу мен азайту амалдарын тиімді қолдану	Қосу мен азайту амалдарын есептерде тиімді пайдалану дағдыларын дамыту	2	1	1	Қосу және азайту амалдарын есептерде қолдана отырып, нақты нәтижелерге жетеді
Көбейту және бөлу амалдары (4 сағат)						
13	Көбейту мен бөлу амалдарының негіздері.	Көбейту мен бөлу амалдарын түсініп, ережелерін меңгереді	1	1		Көбейту және бөлу амалдарын дұрыс қолдана отырып, есептер шығарады
14-15	Кестені пайдаланып, көбейту және бөлу есептерін шешу.	Кесте арқылы көбейту мен бөлу есептерін шешу дағдыларын меңгереді	2		2	Көбейту және бөлу кестесін қолданып есептерді жылдам және дұрыс шығара алады
16	Көбейту мен бөлу амалдарының өмірдегі қолданылуы	Көбейту мен бөлу амалдарының күнделікті өмірде қолданылуын түсінеді	1		1	Көбейту мен бөлу амалдарын тұрмыстық жағдайларда қолданады
Математикалық есептер мен логикалық тапсырмалар (3 сағат)						
17	Математикалық есептер мен логикалық тапсырмаларды шешу	Математикалық есептер мен логикалық тапсырмаларды шешу дағдыларын қалыптастырады	1		1	Есептерді және логикалық тапсырмаларды шешуде математикалық әдістерді қолданады

18-19	Тапсырмаларды дұрыс талдап, есеп шығару дағдыларын дамыту.	Оқушылар тапсырмаларды дұрыс талдап, шешімдерді табуды үйренеді	2	1	1	Логикалық ойлау мен математикалық әдістерді қолдана отырып, тапсырмаларды шешеді
Математикалық өлшемдер (3 сағат)						
20	Ұзындық, уақыт, масса, көлем сияқты негізгі өлшемдер	Ұзындық, уақыт, масса, көлем сияқты өлшемдермен танысады	1		1	Өлшемдер мен олардың бірліктерін дұрыс қолдануды меңгереді
21	Өлшемдерді салыстыру және түрлендіру.	Өлшемдерді салыстыру мен түрлендіру әдістерін үйренеді.	1		1	Өлшемдерді салыстырып, түрлендіре алады.
22	Өлшемдермен жұмыс істеу дағдыларын дамыту	Өлшемдермен жұмыс істеу дағдыларын пысықтайды.	1		1	Өлшемдермен байланысты тапсырмаларды тиімді шешу дағдыларын жетілдіреді
Жобалық жұмыс: Күнделікті өмірдегі математика (4 сағат)						
23	Оқушыларға арналған шағын жобалар	Оқушылар күнделікті өмірдегі математиканы қолданатын жобаларды орындайды	1		1	Жобаларды орындау арқылы математика пәнінің өмірдегі қолданылуын меңгереді
24	Өмірдегі нақты проблемаларды математикалық әдістермен шешу	Өмірдегі нақты мәселелерді математикалық әдістермен шешуді үйренеді	1		1	Шынайы өмір жағдайларына байланысты математикалық шешімдер таба алады
25-26	Топтық жұмыс арқылы математикалық сауаттылықты арттыру.	Оқушылар топтық жұмыс арқылы математикалық сауаттылықты арттырады	2	1	1	Топтық жұмыста бірлесіп математика саласындағы білімдерін арттырады.
Математикалық ойындар мен жаттығулар (4 сағат)						
27	Математикалық ойындар арқылы қызығушылықты арттыру	Оқушылар математикалық ойындар арқылы пәнге деген қызығушылығын арттырады	1		1	Математикаға қызығушылық арттырып, ойындар арқылы білімді пысықтайды

28-29	Ойындар арқылы қосу, азайту, көбейту, бөлу амалдарын пысықтау	Оқушылар ойындар арқылы негізгі арифметикалық амалдарды пысықтайды	2	1	1	Арифметикалық амалдарды ойын арқылы жақсы меңгереді
30	Жаттықтыру тапсырмалары мен ойындар	Оқушыларға жаттықтыру тапсырмалары мен ойындар арқылы білімдерін нығайту	1		1	Қосымша жаттығулар мен ойындар арқылы оқу дағдыларын жетілдіреді
Математикадағы қызықты және шығармашылық тапсырмалар (4 сағат)						
31-32	Математикадағы қызықты есептер мен шығармашылық тапсырмаларды орындау	Оқушылар шығармашылық есептер мен тапсырмаларды шешуге үйренеді	2	1	1	Қызықты есептер мен шығармашылық тапсырмалар арқылы математикаға деген қызығушылық арттырады.
33-34	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу	Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтарды шешу дағдыларын жетілдіру.	2		2	Математикалық басқатырғыштарды шешіп, логикалық ойлау қабілеттерін дамытады.
				12	22	

13. Ақпараттық-әдістемелік бөлім

«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың күзиретгілік деңгейлерін көтеру» атты авторлық бағдарлама 10 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Кіріспе. Математикалық сауаттылықтың негіздері»** тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 3 сағатта: «Математика пәні және оның өмірдегі рөлі», «Математикалық сауаттылық дегеніміз не?», «Оқушылардың математикаға қызығушылығын арттыру жолдары» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«Сандар және оларды қолдану»** тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 3 сағат. «Сандардың түрлері мен қасиеттері», «Қосу, азайту амалдары», «Сандарды дұрыс жазу және оқудың маңызы» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«**Геометрия негіздері**» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 3 сабақта: «Геометриялық пішіндер (түзу, үшбұрыш, төртбұрыш, шеңбер)», «Пішіндердің қасиеттері мен оларды танып білу», «Геометрияны күнделікті өмірде қолдану» ақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде оқушылар зерттеу жүргізіп, шығармашылық мәтіндер жазуды үйренеді. Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология қолданылады.

Төртінші бөлімі «**Қосу және азайту амалдарының қасиеттері**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 3 сағатта: «Қосу және азайту амалдарының ережелері мен қасиеттері», «Есептерді шешу үшін қосу мен азайту амалдарын тиімді қолдану» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Бесінші бөлім «**Көбейту және бөлу амалдары**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 4 сағатта: «Көбейту мен бөлу амалдарының негіздері», «Кестені пайдаланып, көбейту және бөлу есептерін шешу», «Көбейту мен бөлу амалдарының өмірдегі қолданылуы» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Алтыншы бөлім «**Математикалық есептер мен логикалық тапсырмалар**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 3 сағатта: «Математикалық есептер мен логикалық тапсырмаларды шешу», «Тапсырмаларды дұрыс талдап, есеп шығару дағдыларын дамыту» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Жетінші бөлім «**Математикалық өлшемдер**» тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 3 сағат: «Ұзындық, уақыт, масса, көлем сияқты негізгі өлшемдер», «Өлшемдерді салыстыру және түрлендіру», «Өлшемдермен жұмыс істеу дағдыларын дамыту» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

Сегізінші бөлім «**Жобалық жұмыс: Күнделікті өмірдегі математика**» Бұл бөлімдегі 4 сағатта: «Оқушыларға арналған шағын жобалар», «Өмірдегі нақты проблемаларды математикалық әдістермен шешу», «Топтық жұмыс арқылы математикалық сауаттылықты арттыру» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;

Тоғызыншы бөлім «**Математикалық ойындар мен жаттығулар**» тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 4 сағат: «Математикалық ойындар арқылы қызығушылықты арттыру», «Ойындар арқылы қосу, азайту, көбейту, бөлу амалдарын пысықтау», «Жаттықтыру тапсырмалары мен

ойындар» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

Оныншы бөлім **«Математикадағы қызықты және шығармашылық тапсырмалар»** тақырыбымен аталады. Бөлімдегі 4 сағатта: «Математикадағы қызықты есептер мен шығармашылық тапсырмаларды орындау», «Математикалық басқатырғыштар, ребустар, сөзжұмбақтар шешу» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау — оқушылардың пән бойынша білімін, дағдыларын және құзіреттіліктерін анықтау және дамыту процесі. Бұл процесс оқушының оқу материалын меңгеру деңгейін өлшеуді ғана емес, сонымен қатар олардың белсенділігін, шығармашылық ойлау қабілетін, өз ойын дәлелдей білу дағдыларын да бағалауды қамтиды. Оқу жетістіктерін бағалау бірнеше деңгейде жүзеге асырылуы мүмкін:

Бағалаудың түрлері:

Ағымдағы бағалау (формативті бағалау)

- Мақсаты: Оқушылардың оқу процесінде алған білімдерін, дағдыларын және қабілеттерін тексеру, қажетті түзетулер мен қолдауларды уақытында көрсету.

- Қолданылатын әдістер:

- Тестілер мен жаттығулар
- Сұрақ-жауап
- Топтық жұмыс нәтижелері
- Өзін-өзі бағалау және құрдастардың бағалауы
- Оқушылардың күнделікті жұмысын бақылау (тапсырмалар, есептер, шығармашылық жұмыстар).

Қорытынды бағалау (суммативті бағалау)

- Мақсаты: Оқушылардың оқу кезеңінде жеткен нәтижелерін қорытындылау.

- Қолданылатын әдістер:

- Жылдық немесе тоқсандық емтихандар
- Тапсырмаларды орындау және қорытынды жобалар
- Оқушылардың жиынтық жұмыстары (жазбаша жұмыстар, есептер).

Шығармашылық және практикалық бағалау

- Мақсаты: Оқушылардың шығармашылық ойлау қабілеті мен практикалық дағдыларын бағалау.

- Қолданылатын әдістер:

- Жобалық жұмыс (күнделікті өмірдегі математиканы қолдану)
- Математикалық ойындар мен шығармашылық тапсырмалар
- Математикалық зерттеу жұмыстары.

Бағалау критерийлері мен әдістері:

Құзіреттілік деңгейлері

Оқушылардың математикалық құзіреттілігі деңгейлері түрлі аспектілер бойынша бағаланады:

- Білім деңгейі: Оқушының математикадан алған теориялық білімінің тереңдігі мен сапасы.

- Дағды деңгейі: Оқушының математикалық есептерді шешуде қолданатын дағдылары мен амалдары.
- Шығармашылық деңгейі: Оқушының шығармашылық тапсырмаларды орындау, өзіндік шешімдер ұсыну қабілеті.
- Логикалық ойлау: Оқушының есептерді талдау және шешу жолдарын табудағы логикалық ойлау қабілеті.

Бағалау әдістері

- Тест сұрақтары: Қысқа және нақты сұрақтар, есептерді тез әрі дұрыс шешуді талап етеді.
- Сараптама әдісі: Оқушының әрбір жұмысына сараптама жасау арқылы оның жетістіктері мен кемшіліктерін анықтау.
- Деңгейлік тапсырмалар: Оқушылардың тапсырманы орындау деңгейіне қарай бөлінуі (қарапайым, орташа, күрделі деңгейде).
- Өзін-өзі бағалау: Оқушы өз жұмысын бағалап, қандай қателіктер жібергенін түсініп, оны жақсарту жолдарын табуға мүмкіндік алады.
- Құрдастардың бағалауы: Оқушылар бір-бірінің жұмысын бағалай отырып, өздерінің және өзгелердің қателіктерін табуға үйренеді.

Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың нәтижесі:

Оқу жетістіктерін бағалаудың нәтижесінде оқушылардың білім деңгейі, математикалық сауаттылыққа деген қызығушылықтары және құзіреттілік деңгейлері анықталады. Сонымен қатар, мұғалімдер оқушылардың күшті және әлсіз жақтарын, әрі қарай дамытылуы қажет салаларды көре алады.

Күтілетін нәтижелер:

- Оқушылардың математикадан алған білімдері жүйеленіп, практикалық түрде қолданысқа енгізіледі.
- Оқушылар тапсырмаларды дұрыс орындауға, есептерді тиімді шешуге дағдыланады.
- Математика пәніне деген қызығушылық артып, шығармашылық қабілеттері дамиды.
- Оқушылардың логикалық ойлау, мәселелерді шешу және өз шешімдерін қорғау қабілеттері жақсарады.

Бағалау критерийлері мен дескрипторлары

Әрбір тапсырма немесе жаттығу үшін бағалау критерийлері анықталып, оқушының жұмысына сәйкес дескрипторлар қойылады. Мысалы:

- Тапсырманың толық орындалуы: тапсырманың барлық бөліктері дұрыс орындалса — жоғары баға қойылады.
- Түсініктеме мен дәлелдемелер: дұрыс түсіндірілген немесе дәлелденген шешімдер жоғары бағаланады.
- Шығармашылық тәсіл: шығарылған шешімдердің жаңа әрі шығармашылықпен орындалуы бағаланады.
- Қателер мен түзетулер: оқушының қателерді анықтап, дұрыс түзетулер енгізуі маңыздылығымен бағаланады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау жүйесі олардың математикалық сауаттылығын арттыруға және пәнге деген қызығушылығын көтеруге бағытталған болуы керек.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә. Назарбаев «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту— Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы, 27 қаңтар 2012 жыл;

2. Мектеп оқушыларының функционалық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары;
3. 2015-2016 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында ғылым негіздерін оқытудың ерекшеліктері туралы Әдістемелік нұсқау хат. Астана 2015;
4. PISA, TIMSS зерттеулерінің тапсырмалары негізінде оқушылардың математикалық сауаттылығын дамыту. Әдістемелік құрал. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Б.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Астана 2014ж;
5. 2017-2018 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында ғылым негіздерін оқытудың ерекшеліктері туралы Әдістемелік нұсқау хат. Астана 2017ж;
6. Ойнайық та , ойлайық «Алматыкітап» 1996ж;
7. Ә.Б.Ақбаев, В.В. Буровова. «Қызықты математика» Алматыкітап 2011ж;
8. Жаманғараева Н. Ә. Жазықбаева Ұ. П. «Математикадан 105 сабақ» жұмыс дәптері Шымкент 2012ж;
9. Ұ.Жазықбаева, А.Әуелбекова, С.Омарханов. "Оқушылардың логикалық танымдық әрекеттерін дамыту" Шымкент 2009ж;
10. Райхан Мәженқызы. "Қызықты математика" Балалар әдебиетінен «Алматыкітап» 2006ж;
11. Т.К.Жикалина «Математикадан ойындар мен қызықты тапсырмалар» Алматы, Рауан 1992ж;
12. «Қызықты математика» Алматыкітап 1938ж;
13. Ш.Х.Құрманалина, С.Ш.Сәрсенбаева, Р.Қ.Өміртаева. «Математикадан дидактикалық ойындар және қызықты тапсырмалар» Атамұра 1997ж;
14. «Кім зерек» Алматыкітап 1993ж;
15. Ш.Х.Құрманалина, С.Ш.Сәрсенбаева, Р.Қ.Өміртаева. «Математикадан дидактикалық ойындар және қызықты тапсырмалар» Атамұра 1997ж;
16. К.Ерешова, Г.Сәлімханова «Өзіндік және бақылау жұмыстары» жұмыс дәптері Алматы «Өлке» баспасы.
17. Т.Қ.Оспанов, Ш.Х.Құрманалина, Ж.Т.Қайыңбаев, Б.М.Қосанов, К.Ә.Ерешева. «Математиканы оқыту әдістемесі». Жалпы білім беретін мектептің 1-4 сынып мұғалімдеріне арналған. 2012 ж.
18. В.П. Слепнёва, Математика (бастауыш сынып оқушыларына арнайы қысқаша анықтамалық 1- 4 сыныптар) - Көкшетау қаласы, «Келешек-2030»;
19. Л.Л. Глазырина, Математика пәні бойынша бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау және есептеу дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалары жинағы (2, 3, 4 сыныптар) - Көкшетау қаласы, «Келешек-2030» 2008ж;
20. Ерешева Күләнда, Әденова Гүлбағда, Сәлімқанова Гүлнәр, Логика әлемі – 3 – сынып, Алматы «Өлке» баспасы, 2014ж;
21. Б.М.Қосанов., Р.Қ.Өміртаева. Математикадан дидактикалық ойындар және қызықты жаттығулар. 1-4 сыныптар.–Алматы, «Атамұра», 2012ж.
22. Ш. Күмісбайұлы, Жұмбақ әңгімелер 2001ж;
23. Бейсеков Ж., Қамбарова Ж., Исаева А. Математикадан бақылау жұмыстары 1-4 сыныптар – Шымкент, 2008ж.

АВТОРСКАЯ ПРОГРАММА

«Повышение уровня математических знаний учащихся через формирование логических навыков мышления»

Рецензент: Сариева К. Н. - профессор РУМЦ «Өрле-Education», к. п. н.

Составитель: Арыкова Бакыткуль Аубакировна, учитель начальных классов КГУ школа-гимназия №25 города Талгар Талгарского района

1. Пояснительная письмо

Общий характеристика программы: программа по теме «Повышение уровня математических знаний учащихся через формирование логических навыков мышления» разработана в ходе разработки и методического обеспечения учебных программ вариативной части учебного плана и элективных курсов, руководствуясь государственными общеобязательными стандартами всех уровней, в соответствии с Законом РК от 27 июля 2007 года №319-III «Об образовании» (на основании дополнений и изменений, внесенных 06.05.2020 года). Содержание программы 1 час в неделю, 34 часа в год.

Цель программы: «Повышение уровня математических знаний учащихся через формирование логических навыков мышления»: Развитие творческого, формирование устойчивого интереса к математике и создание условий для повышения уровня математического развития учащихся, формирования логического мышления посредством освоения основ содержания математической деятельности.

Задачи программы:

1. Формировать и развивать различные виды памяти, внимания и воображения, универсальные учебные умения и навыки;
2. Формировать у обучающихся общую способность искать и находить новые решения нестандартных задач, необычные способы достижения требуемого результата, раскрыть причинно-следственные связи между математическими явлениями;
3. Развивать мышление в ходе усвоения приёмов мыслительной деятельности (анализ, сравнение, синтез, обобщение, выделение главного, доказательство, опровержение);
4. Пространственное восприятие, воображение, геометрические представления;
5. Творческие способности и креативное мышление, умение использовать полученные знания в новых условиях;
6. Развивать математическую речь;
7. Формирование творческих способностей через пробуждение интереса к математике в обучении детей и развитие логического исчисления;
8. Воспитывать ответственность, творческую самостоятельность, коммуникабельность, трудолюбие, познавательную активность, смелость суждений, критическое мышление, устойчивый интерес к изучению учебного предмета «Математика».

Новизна программы:

Педагогическая новизна: воспитывать интерес к математике, развивать логику, интеллект в обучении детей и формировать творческие способности через работу по воспитанию умений.

Психологическая новизна: формирование у ребенка необходимых знаний, умений и навыков для выживания в обществе, придание уверенности в себе.

Актуальность: Программа способствует формированию функциональной грамотности учащихся, обучает культуре общения, позволяет углубить и расширить знания по математике, позволяет повысить мотивацию и интерес к математике.

Ожидаемые результаты:

1. Развитие любознательности, сообразительности при выполнении разнообразных заданий проблемного и эвристического характера.
2. Развитие внимательности, настойчивости, целеустремленности, умения преодолевать трудности – качеств весьма важных в практической деятельности любого человека.

3. Воспитание чувства справедливости, ответственности.
4. Развитие самостоятельности суждений, независимости и нестандартности мышления.
5. Использование приобретённых математических знаний для описания и объяснения окружающих предметов, процессов, явлений, а также для оценки их количественных и пространственных отношений.
6. Овладение основами логического и алгоритмического мышления, пространственного воображения и математической речи, основами счёта, измерения, прикидки результата и его оценки, наглядного представления данных в разной форме (таблицы, схемы, диаграммы), записи и выполнения алгоритмов.
7. Умения выполнять устно строить алгоритмы и стратегии в игре, исследовать, распознавать и изображать геометрические фигуры, работать с таблицами, схемами, графиками и диаграммами, цепочками, представлять, анализировать и интерпретировать данные.
8. Приобретение первоначальных навыков работы на компьютере (набирать текст на клавиатуре, работать с меню, находить информацию по заданной теме).

Аспекты направленности:

1. **Развитие логического мышления** – формирование способности анализировать, синтезировать информацию и решать задачи с использованием логических методов.
2. **Функциональная грамотность** – развитие навыков применения математических знаний в реальной жизни для решения практических задач.
3. **Коммуникация и сотрудничество** – стимулирование взаимодействия между учениками для совместного поиска решений и обмена идеями.
4. **Креативность и инновации** – развитие творческих подходов к решению задач, использование нестандартных методов и способов работы.

Общая характеристика: Реализация задачи воспитания любознательного, активно познающего мир младшего школьника, обучение решению математических задач творческого и поискового характера будут проходить более успешно, если урочная деятельность дополнится внеурочной работой. В этом может помочь факультатив «Формирование устойчивого интереса к математике и повышение уровня математического развития учащихся», расширяющий математический кругозор и эрудицию учащихся, способствующий формированию познавательных универсальных учебных действий.

Важность программы заключается в том, что она направлена на развитие ключевых навыков у учащихся начальных классов, таких как логическое мышление, аналитические способности и математическая грамотность. Программа помогает детям не только улучшить математические знания, но и развить способность применять их в повседневной жизни. Она способствует формированию критического мышления, улучшению умения решать задачи и работать в команде, что важно для общего интеллектуального развития и подготовки к дальнейшему обучению.

Особенности программы заключаются в её направленности на развитие логического мышления, критического восприятия информации и практических математических навыков у учащихся начальных классов. Программа использует интерактивные методы обучения, игровые элементы и групповые задания, что способствует активному участию учащихся в учебном процессе. Важным аспектом является интеграция теоретических знаний с их практическим применением в повседневной жизни, что помогает развить функциональную грамотность и улучшить аналитические способности детей.

Факультатив предназначен для развития математических способностей учащихся, для формирования элементов логической и алгоритмической грамотности, коммуникативных умений младших школьников с применением коллективных форм организации занятий и использованием современных средств обучения. Создание на занятиях ситуаций активного поиска, предоставление

возможности сделать собственное «открытие», знакомство с оригинальными путями рассуждений, овладение элементарными навыками исследовательской деятельности позволят обучающимся реализовать свои возможности, приобрести уверенность в своих силах.

Содержание факультатива «Формирование устойчивого интереса к математике и повышение уровня математического развития учащихся» направлено на воспитание интереса к предмету, развитие наблюдательности, геометрической зоркости, умения анализировать, догадываться, рассуждать, доказывать, решать учебную задачу творчески. Содержание может быть использовано для показа учащимся возможностей применения тех знаний и умений, которыми они овладевают на уроках математики.

Программа рассчитана на проведение занятий в 3 классе - 1 час в неделю, всего 34 часов в год.

Знания, умения и навыки при изучении программы:

Знания:

- Основные математические концепции и теоретические основы.
- Правила и формулы для решения математических задач.
- Логические принципы и алгоритмы для решения проблем.

Умения:

- Применение математических знаний для решения практических задач.
- Разрешение логических задач и анализ информации.
- Построение математических моделей для описания реальных ситуаций.
- Умение работать с различными математическими инструментами (таблицы, графики, схемы).

Навыки:

- Критическое и аналитическое мышление, способность выделять ключевые данные и делать выводы.
- Развитие творческого подхода при решении нестандартных задач.
- Совместная работа в группе для обсуждения и решения математических проблем.
- Самостоятельное решение задач разного уровня сложности, умение контролировать и оценивать свои результаты.

Объекты исследования курса:

1. **Математические концепции** – изучение основ математики, включая арифметику и логику.
2. **Логическое мышление** – развитие умения анализировать, синтезировать и решать задачи с использованием логики и рациональных методов.
3. **Математические задачи и их решение** – исследование различных типов задач и способов их решения, включая практические задачи, повседневные примеры и головоломки.
4. **Методы обучения** – анализ и использование эффективных педагогических методов для развития математических и логических навыков у учащихся начальных классов.
5. **Влияние программы на развитие учащихся** – исследование того, как программа способствует формированию критического и творческого мышления, улучшению математических знаний и навыков.

Эти объекты исследования позволяют глубже понять, как курс способствует всестороннему развитию учащихся в области математики и логики.

Формы курса: Математические (логические) игры, задачи, упражнения, графические задания, развлечения - загадки, задачи-шутки, ребусы, головоломки, дидактические игры и упражнения (геометрический материал), конкурсы и др.

Методы:

1. Интерактивные методы – используются для активизации учащихся, такие как обсуждения, дебаты, диалоги, ролевые игры.
2. Метод проблемного обучения – формулировка задачи или проблемы, которую ученики должны решить, что способствует развитию критического и логического мышления.
3. Метод проектов – выполнение групповых или индивидуальных проектов, где ученики применяют полученные знания на практике.
4. Игровые методы – использование игр и головоломок для развития логики и математических навыков, таких как «математические квесты», «логические игры» и другие.
5. Тестирование и самопроверка – использование кратких тестов и упражнений для проверки усвоения материала, а также для самооценки учащихся.
6. Метод коллективного поиска – совместная работа учащихся для нахождения решения задачи, обсуждения вариантов решений.
7. Метод дифференциации – использование различных уровней сложности заданий в зависимости от способностей учащихся для максимального вовлечения каждого ученика в учебный процесс.
8. Рефлексия – обсуждение на уроках того, что было усвоено, какие трудности возникали, и как их можно преодолеть.

Эти методы помогают создавать активную и продуктивную учебную атмосферу, способствующую лучшему усвоению материала и развитию необходимых навыков.

2. Содержательная часть

(1 час в неделю, всего – 34 часа)

№	Темы занятий	Количество часов	Ожидаемый результат
1	Числовые головоломки	1	Развивать интерес учащихся, расширять кругозор
2	Разгадывание и составление математических головоломок и магических квадратов	1	Научится решать и составлять математические головоломки и магические квадраты
3	Алгоритм составления магических квадратов	1	Владеет алгоритмом построения магических квадратов
4	Разгадывание и составление ребусов	1	Овладевает разгадыванием загадок
5	Математические фокусы	1	Научится решать фокусы
6	Математическая игры «В царстве смекалки»	1	Создает условия для организации деятельности учащихся, развивает смекалку, познавательный интерес, мышление
7-8	Задача-смекалка. Загадки. Задачи со спичками	2	Самостоятельно выделяет и формулирует познавательную цель
9-10	Решение задач	2	Изучает таблицу умножения и деления; развивает логическое мышление, память, навыки устного счета
11-12	Числовой луч	2	Учащихся знакомят с

			понятием числового луча-как наглядного изображения расположения чисел относительно друг друга.
13-14	Анализ и оценка готовых решений задачи, выбор верных решений	2	Развивать математическую речь, память; развивать познавательную активность.
15-16	Числа – великаны	2	Образование гигантских чисел
17-18	Интересные приемы устного счета	2	Владеет интересными приемами устного исчисления
19-20	Особые случаи быстрого умножения. Приемы вычислений	2	Математическая смекалка, внимательность; повышает интерес к решению поставленных задач
21-22	Объемные фигуры: цилиндр, конус, пирамида, шар, куб	2	Получает знания о объемных фигурах: цилиндр, конус, пирамида, шар, куб
23-24	Задачи на нахождение периметра и площади геометрических фигур	2	Расширяет понимание учащимися геометрических фигур
25-26	Логические задачи	2	При выполнении заданий развивается любознательность, смекалка, интерес к изучению математики
27-28	Логически-поисковые задания	2	Развивает логику
29-30	Математические ребусы	2	Овладевает интересом к математике, умением решать нестандартные задачи и головоломки
31-32	Решение задач с использованием понятий о множествах	2	Формирует вычислительные навыки
33-34	Логически-поисковые задания	2	Развивает навыки работы в паре, обучения правильному общению и взаимодействию; развивает мышление, наблюдательность, умение сравнивать, анализировать.
		34	

3. Нормативная часть

(1 час в неделю, всего – 34 часа)

№	Темы занятий	Цель обучения	Количество часов			Продукт знаний
			Всего	Теория	Практика	

1	Числовые головоломки	Познакомить обучающихся с понятием «числовые головоломки»; развитие познавательного интереса к математике, истории; развитие логического мышления, способности самостоятельно решать учебные задачи	1	1		Развивать интерес учащихся, расширять кругозор
2	Разгадывание и составление математических головоломок и магических квадратов	Умение решать и конструировать математические головоломки и магические квадраты	1	1		Научится решать и составлять математические головоломки и магические квадраты
3	Алгоритм составления магических квадратов	Создать условия для знакомства с историей возникновения «магических» квадратов; содействовать умению строить магические квадраты	1	1		Владеет алгоритмом построения магических квадратов
4	Разгадывание и составление ребусов	Учить решать головоломки; способствовать интеллектуальному развитию детей.	1	1		Овладевает разгадыванием загадок
5	Математические фокусы	Познакомить ребят с историей появления математических фокусов; научить их разгадывать фокусы	1	1		Научится решать фокусы
6	Математическая игра «В царстве смекалки»	Воспитывать культуру общения, познавательную активность, умение работать в коллективе, дружеское отношение друг к другу.	1	1		Создает условия для организации деятельности учащихся, развивает смекалку, познавательный интерес, мышление
7-8	Задача-смекалка. Загадки. Задачи со спичками	Существлять поиск в разнообразном решении задач; принимать и сохранять учебную задачу; адекватно воспринимать оценку учителя и учащихся	2	2		Самостоятельно выделяет и формулирует познавательную цель
9-10	Решение задач	Закреплять умение решать задачи в кратности; знать	2	2		Изучает таблицу умножения и

		таблицу умножения и деления; развивать логическое мышление, память, навыки устного счета				деления; развивает логическое мышление, память, навыки устного счета
11-12	Числовой луч	дать понятие о единичном отрезке и его величине на числовом луче; развивать умение решать задачи без соотнесения с ранее знакомыми; развивать геометрические представления при решении задач на нахождение расстояния	2	2		Учащихся знакомят с понятием числового луча как наглядного изображения расположения чисел относительно друг друга.
13-14	Анализ и оценка готовых решений задачи, выбор верных решений	Закреплять навыки решения задач, примеров; развивать умение наблюдать, выделять главное, анализировать, обобщать, развивать внимание, логическое мышление; развивать математическую речь, память; развивать познавательную активность.	2		2	Развивать математическую речь, память; развивать познавательную активность
15-16	Числа – великаны	Рассказать о числах-великанах. Познакомить с числом –великаном 1 000 000; развивать внимание, смекалку, мышление.	2		2	Образование гигантских чисел
17-18	Интересные приемы устного счета	Разработка интересных методов устного расчета	2		2	Владеет интересными приемами устного исчисления
19-20	Особые случаи быстрого умножения. Приемы вычислений	Математическую смекалку, внимательность; воспитывать интерес к решению поставленных задач.	2		2	Математическая смекалка, внимательность; повышает интерес к решению поставленных задач
21-22	Объемные фигуры: цилиндр, конус, пирамида,	Определение понятий «куб», «параллелепипед», «пирамида», «цилиндр», «шар», «конус»; показывать на рисунках и	2		2	Получает знания о объемных фигурах: цилиндр, конус, пирамида, шар,

	шар, куб	геометрических телах вершины, грани, ребра.				куб
23-24	Задачи на нахождение периметра и площади геометрическ их фигур	Совершенствовать умения находить периметр и площадь геометрических фигур различной форм	2		2	Расширяет понимание учащимися геометрических фигур
25-26	Логические задачи	Сформировать у обучающихся умение решать логические задачи	2		2	При выполнении заданий развивается любопытност ь, смекалка, интерес к изучению математики
27-28	Логически- поисковые задания	Развитию логики; проверить умение ставить вопросы; способствовать общему развитию учащихся	2		2	Развивает логику
29-30	Математическ ие ребусы	Развитие интереса к математике, сообразительности при решении нестандартных задач и ребусов	2		2	Овладевает интересом к математике, умением решать нестандартные задачи и головоломки
31-32	Решение задач с использовани ем понятий о множествах	Закрепить и систематизировать знания учащихся о множествах и операциях над ними. Продолжить формирование умений различать знаки принадлежности множеству ($\in$) и включения подмножества ($\subset$). Формировать вычислительные навыки; способствовать развитию логического мышления. Воспитывать чувство товарищества, взаимопомощи	2		2	Формирует вычислительные навыки
33-34	Логически- поисковые задания	Познакомить с некоторыми логическими и нелогическими утверждениями, вопросами и суждениями; развивать умения работать в парах, учить	2		2	Развивает навыки работы в паре, обучения правильному общению и взаимодействию; развивает

		правильному общению и взаимодействию; развивать мышление, наблюдательность, умение сравнивать, анализировать				мышление, наблюдательность, умение сравнивать, анализировать.
			34	12	22	

Информационно-методическая часть (1 час в неделю, всего – 34 часа)

Авторская программа «Повышение уровня математических знаний учащихся через формирование логических навыков мышления», реализующая единство задач обучения, развития и воспитания через формирование у учащихся навыков применения математических знаний при решении задач, встречающихся в повседневной жизни, развития быстрого мышления, совершенствование вычислительных навыков, состоит из 5 разделов.

Первая часть **«Математические ребусы и головоломки»**. В данном разделе 8 часа освещены темы: «Числовые головоломки», «Разгадывание и составление математических головоломок и магических квадратов», «Алгоритм составления магических квадратов», «Разгадывание и составление ребусов», «Математические фокусы», «Математическая игры «В царстве смекалки», «Задача-смекалка. Загадки. Задачи со спичками». Данный раздел преподается по следующим технологиям:

- Информационно-коммуникационные технологии;
- Технология критического мышления;
- Технология группового обучения.

Вторая часть авторской программы **«Решение занимательных задач»**, 6 часов. «Решение задач», «Числовой луч», «Анализ и оценка готовых решений задачи, выбор верных решений». При изучении данных тем используются следующие технологии:

- Технология уровневой дифференциации;
- Проблемные технологии обучения;
- Интерактивные технологии.

Третья часть программы **«Числа и выражения»**, разделу дано 6 часов. Составлена на основе тем «Числа – великаны», «Интересные приемы устного счета», «Особые случаи быстрого умножения. Приемы вычислений». При изучении данных тем используются следующие технологии:

- Технология саморазвития;
- Информационные технологии;
- Модульная технология обучения.

Четвертой части программы **«Геометрическая мозаика»** отведено 4 часов. Данный раздел содержит темы «Объемные фигуры: цилиндр, конус, пирамида, шар, куб», «Задачи на нахождение периметра и площади геометрических фигур». В данном разделе рассматриваются следующие педагогические технологии:

- Технология индивидуального обучения;
- Индивидуальная предметно-педагогическая технология;
- Информационно-коммуникационные технологии.

Пятому разделу программы **«Логическая математика»** отведено 10 часа. Данный раздел содержит темы «Логические задачи», «Логически-поисковые задания», «Математические

ребусы», «Решение задач с использованием понятий о множествах», «Логически-поисковые задания». Этот раздел рассматривается с помощью следующих технологий:

- Информационно-коммуникационные технологии;
- Технология критического мышления;
- Технология индивидуального обучения.

Критерий оцениваний

Критерий	Дескриптор	Балл
Для теоретических занятий	Овладевает разгадыванием загадок	«Дерево успеха»
	Научится решать фокусы	«Звездочка»
	Развивать математическую речь, память	«Редакторский совет»
	Развивать познавательную активность	«Три правды одна ложь»
	Образование гигантских чисел	«Лестница успеха»
	Владеет интересными приемами устного исчисления	«Светофор» и «Корзина идей»
	Получает знания о объемных фигурах	«Редакторский совет»
Для практических занятий	Расширяет понимание учащимися геометрических фигур	Оценка методом смайликов
	Развивает логику	«Внутренний и внешний круг» и похвала учителя
	Формирует вычислительные навыки	«Три правды одна ложь»
	Развивает навыки работы в паре, обучения правильному общению и взаимодействию	Оценка методом «+», «-», «интересно»
	Развивает мышление, наблюдательность, умение сравнивать, анализировать.	Через комментарий и «Внутренний и внешний круг»
	Умножение и деление	«Пирамида знаний»

СПИСОК ИСПОЛЬЗУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Агаркова Н. В. Нескучная математика. 1 – 4 классы. Занимательная математика. Волгоград: «Учитель», 2007 г. (2017 г.).
2. Агафонова И. Учимся думать. Занимательные логические задачи, тесты и упражнения для детей 8 – 11 лет. С. – Пб, 1996 г.
3. Белякова О. И. Занятия математического кружка. 3 – 4 классы. – Волгоград: Учитель, 2008 г. (2018 г.).
4. Лавриненко Т. А. Задания развивающего характера по математике. Саратов: «Лицей», 2002 г. (2012 г.).
5. Симановский А. Э. Развитие творческого мышления детей. М.: Академкнига/Учебник, 2002 г. (2018 г.).
6. Сухин И. Г. Занимательные материалы. М.: «Вако», 2004 г. (2014 г.).
7. Шкляр Т. В. Как научить вашего ребёнка решать задачи. М.: «Грамотей», 2004 г. (2014 г.).
8. Сахаров И. П. Аменицын Н. Н. Забавная арифметика. С.- Пб.: «Лань», 1995 г.
9. Узорова О. В., Нефёдова Е. А. «Вся математика с контрольными вопросами и великолепными игровыми задачами. 1 – 4 классы. М., 2004 г. (2014 г.).
10. Методика работы с задачами повышенной трудности в начальной школе. М.: «Панорама», 2006 г. (2016 г.).

11. Волкова С И, Моро М И «Для тех кто лбит математику» тетрадь 3 класс М., Просвещение 2013 г. (2013 г., 2023 г.).
12. Агаркова Н. В. Нескучная математика. 1 – 4 классы. Занимательная математика. Волгоград: «Учитель», 2007 г. (2017 г.).
13. Интернет-ресурсы
14. Н.Н. Амирова «Логика» 2012 ж. (2022 ж.).
15. Н.Д. Рындина Мир логики. Развивающие занятия для начальной школы. - Ростов-на-Дону, 2008 г. (2018 г.).

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың тілдік дағдысы мен функционалдық сауаттылығын дамыту»

(Бастауыш сынып оқушыларына арналған)

Рецензент: К.Сариева – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырған: Нұрмахан Лязат Қайырманқызы - Талғар ауданы, Талғар қаласы №25 мектеп-гимназиясы КММ бастауыш сынып мұғалімі

1. Түсінік хат

«Оқушылардың тілдік дағдысы мен функционалдық сауаттылығын дамыту» авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушылардың тілдік қабілеттерін жетілдіріп, оларды күнделікті өмірде және оқу үдерісінде қажетті ақпаратты түсініп, дұрыс қолдануға үйрету. Оқушыларды өз ойларын нақты және дұрыс жеткізуге, мәтіндермен жұмыс істеуге, сыни ойлау дағдыларын дамыту. Сонымен қатар, функционалдық сауаттылық арқылы оқушылардың мәселелерді шешу, ақпаратты талдау және қолдану қабілеттерін арттыру.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Дыбыстық жүйені, мәтін, фонетика, лексика, синтаксис, морфология мен грамматиканы терең меңгерту;
2. Дыбыстың айтылуы мен жазылуын меңгерту;
3. Оқушылардың сөздік қорын байыту, көркем жазуға тәрбиелеу;
4. Тапсырмаларды өз бетінше орындау дағдысын қалыптастыру;
5. Шығармашылық қабілеттерін арттыру, өз бетінше жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыру;
6. Еріктен тыс есте сақтауларын жүзеге асыру;
7. Оқушылардың ой-өрісін кеңейтіп, шығармашылық тұрғыдан ойлау дағдыларын меңгерту;
8. Оқушылардың тілдік дағдысы мен функционалдық сауаттылығын дамыту.

Бағдарламаның өзектілігі: Оқушыларға грамматика, оның зерттеу объектісі, салалары, түрлері, грамматикалық категориялар туралы тереңірек теориялық білім беру, грамматикалық ұғымдарды меңгерту. Бағдарлама еліміздің білім беру жүйесінде және жаңартылған білім беру бағдарламасы аясында өзекті.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: Оқушылардың грамматикалық сауаттылығын дамыту және сабақта жаңартылған білім беру мазмұнына сай әдіс-тәсілдер қолдану.

Психологиялық жаңалығы: Оқушылардың білім, білік дағдыларын қалыптастыру; Оқушылардың дыбыс және әріп жайлы алған білімдерін тиянақтау, дыбыстардың бөлінуі, жуан және жіңішке дауысты дыбыстар жайлы алған білімдерін тиянақтау, оқушылардың шығармашылығын, танымын, білімін арттыра түсу.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Бағдарламаның жаңашылдығы:

1. Интерактивті әдістерді қолдану – оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту үшін жаңа оқу әдістері мен технологиялары пайдаланылады, мысалы, түрлі ойындар, дебаттар, топтық жұмыстар, жобалық әдіс.
2. Кросс-дисциплинарлық тәсіл – оқу бағдарламасы әртүрлі пәндер мен салаларды өзара байланыстырып, тілдік және функционалдық сауаттылықты бір уақытта дамытады.

3. Шығармашылыққа бағытталған тапсырмалар – оқушылардың өз ойын еркін әрі шығармашылық тұрғыда жеткізе білуіне мүмкіндік беретін тапсырмалар енгізіледі.

Бағдарламаның ғылымилығы:

1. Педагогикалық және психологиялық теориялар – бағдарламаның мазмұны қазіргі педагогикалық зерттеулер мен психологияға негізделген, оқушылардың тілдік дамуына ықпал ететін ғылымилық тұрғысынан құрылды.

2. Функционалдық сауаттылықты дамыту – оқушылардың тек теориялық білімін ғана емес, оны күнделікті өмірде қолдана алу дағдыларын дамытуға негізделген ғылыми тұжырымдар қолданылған.

3. Бағалау жүйесі – оқушылардың білімін объективті бағалауға арналған ғылыми негізделген жүйе мен критерийлер қолданылып, олардың тілдік дағдылары мен сауаттылығы дұрыс бағаланады.

Бағдарлама оқушыларды жан-жақты дамытуға, олардың тілдік дағдылары мен функционалдық сауаттылығын арттыруға бағытталған инновациялық әрі ғылыми негізделген тәсілдермен құрылып, оқу процесіне жаңа мүмкіндіктер ашады.

Күтілетін нәтижесі:

1. Салыстыра, дәлелдей, талдай, қорытындылай білу дағдыларын меңгеру, тілдік және әдеби білімдерінің толығуы;
2. Ақыл-ойын дамытады, ұжымдық іс-әрекетке тәрбиеленеді;
3. Тіл байлығы жетіледі;
4. Практикалық, танымдық, шығармашылық тапсырмаларды еркін орындай алу;
5. Сауатты жазу, сауатты сөйлеу, өзіндік ой дербестігінің болуы;
6. Өз ойын еркін жеткізіп айту, дәлелдеу;
7. Оқушылардың ана тілінің грамматикасын меңгеруге ынта-ықыласын ояту;
8. Грамматикалық тапсырмаларды орындай алады.

Бағыттылық аспектілері:

Бағыттылық аспектілері оқушылардың білімін жан-жақты дамытуға, олардың дағдыларын арттыруға және оқу мақсаттарына жетуге мүмкіндік береді.

Бағыттылық аспектілері мыналарды қамтиды:

1. Тілдік дағдыларды дамыту – оқушылардың сөздік қорын байыту, грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдану, мәтіндерді түсіну және дұрыс сөйлеу дағдыларын дамытады.

2. Функционалдық сауаттылықты арттыру – оқушылардың ақпаратты түсініп, оны күнделікті өмірде қолдана білу қабілетін дамыту. Мысалы, мәтіндерді талдау, мәліметтерді салыстыру және сыни ойлау дағдыларын қалыптастырады.

3. Жазу және оқылым дағдыларын жетілдіру – оқушылардың мәтін жазу, шығармашылық жұмыстарды орындау және оқылымда жоғары деңгейге жетуіне бағытталған тапсырмалармен жұмыс жасауға дағдыландыру.

4. Коммуникация және өзара әрекеттесу – оқушылардың сөзбен қарым-қатынас жасау дағдыларын дамыту, пікірталастарға қатысу, өз ойын еркін жеткізе білу.

5. Шығармашылық және критикалық ойлау – оқушыларды шығармашылыққа баулу, олардың танымдық қызығушылықтарын арттыру, сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамыту.

6. Топтық жұмыс және ынтымақтастық – оқушылардың бірлесіп жұмыс жасау дағдыларын дамыту, әлеуметтік құзыреттіліктерін меңгерту.

Бұл аспектілер оқу үдерісін тиімді ұйымдастыруға және оқушылардың тілдік дағдыларын, функционалдық сауаттылығын жоғары деңгейде дамытуға негізделген.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың тілдік дағдысы мен функционалдық сауаттылығын дамыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, **«Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету»** туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 4 сынып оқушыларына қолдануға ұсынылған.

Білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін беретін, негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс бағдарламасы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге негізделген. Әр тапсырма білім алушылардың тіл мәдениетін меңгеруі мен коммуникативтік қабілеттерін дамытуды көздеп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруды көздейді.

Бағдарламаның маңыздылығы:

Бағдарлама оқушылардың тілдік дағдыларын және функционалдық сауаттылығын дамытуда үлкен рөл атқаратын, қазіргі білім беру жүйесіне сәйкес маңызды:

1. Білім сапасын арттыру – бағдарлама оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етіп, олардың тілдік дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді.
2. Қоғамдық талаптарға жауап беру – заманауи қоғамның талаптарына сәйкес функционалдық сауаттылықты арттыру, оқушылардың ақпараттық әлемде тиімді жұмыс істеуіне дайын болуын қамтамасыз етеді.
3. Шығармашылық пен сыни ойлауды дамыту – бағдарлама оқушыларды шығармашылыққа, сыни тұрғыдан ойлауға және мәселені шешуге дағдыландырады, бұл олардың жалпы дамуына ықпал етеді.
4. Тілдік құзыреттілік – оқушылардың тілдік дағдыларын дамыта отырып, оларды жазу, оқу, сөйлеу және тыңдау дағдылары бойынша жоғары деңгейге жетуге ынталандырады.
5. Болашақ мамандықтарға дайындық – бағдарлама оқушыларды болашақ мамандықтары үшін қажетті дағдылар мен біліммен қамтамасыз етіп, олардың кәсіби өмірге дайын болуына көмектеседі.

Бұл бағдарлама оқу үдерісін жетілдіріп, оқушылардың білім алуына деген көзқарастарын өзгертеді және олардың жан-жақты дамуына мүмкіндік береді.

Бағдарламаның ерекшеліктері – бұл оқу процесінде қолданылатын ерекше тәсілдер мен әдістер, олардың білім беру үдерісін тиімді етуге бағытталған. Бағдарлама мынадай негізгі ерекшеліктерге ие:

1. Жеке және топтық жұмысқа басымдық – оқушылардың өзара әрекеттесуін және ынтымақтастықта жұмыс істеуін ынталандыратын тапсырмалар мен әдіс-тәсілдер.
2. Интерактивті әдістерді қолдану – оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ететін шығармашылық тапсырмалар, сұрақ-жауап, дебаттар, рөлдік ойындар арқылы оқу процесін қызықты әрі тиімді ету.
3. Функционалдық сауаттылықты дамыту – тек тілдік дағдыларды ғана емес, сондай-ақ ақпаратты түсіну, оны талдау және өмірде қолдану дағдыларын дамытуға бағытталған.
4. Шығармашылыққа және сыни ойлауға бағытталған – оқушыларды шығармашылыққа баулу, олардың сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамыту үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылады.

5. Бағалаудың түрлі әдістері – оқушылардың жетістіктерін бағалаудың көптүрлі әдістері, оның ішінде өзін-өзі бағалау, топтық талқылау, кері байланыс сияқты әдістерді қолдану.

6. Заманауи технологияларды қолдану – оқу процесінде ақпараттық технологиялар мен құралдарды қолдану, онлайн ресурстар мен білім платформаларын тиімді пайдалану.

Осы бағдарламаның ерекшеліктері оны дәстүрлі әдістемелерден ажыратады және оқушылардың білім деңгейін арттыруға, дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары (4 сынып)

Білім:

- Оқушылар мәтіндерді оқып, түсініп, негізгі ойды анықтайды.
- Әртүрлі тақырыптар бойынша жаңа сөздер мен фразаларды меңгереді.
- Грамматикалық ережелерді пайдаланып, сөйлемдерді дұрыс құрастырады.

Білік:

- Қарапайым жазбаша жұмыстар (шешімдер, әңгімелер) жазуды үйренеді.
- Оқылған мәтіннің мазмұнын баяндап, өз пікірін білдіре алады.
- Әртүрлі жағдайларда сөздік қорын қолдана отырып, сұрақтарға жауап береді.

Дағдылар:

- Топпен немесе жұппен жұмыс істей отырып, пікір алмасады.
- Қарапайым тапсырмаларды орындау кезінде логикалық ойлау дағдыларын қолданады.
- Өз ойын дұрыс жеткізу, тыңдай білу және басқалармен ынтымақтастықта жұмыс істей біледі.

Осы дағдылар оқушылардың тілдік және функционалдық сауаттылығын арттырып, олардың күнделікті өмірде қажетті білім мен дағдыларды меңгеруіне көмектеседі.

Ұйымдастыру формасы: жеке жұмыс, жұптық жұмыс және топтық жұмыс.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

1. **Интерактивті әдістер** – оқушылардың белсенділігін арттыру үшін сұрақ-жауап, пікірталас, рөлдік ойындар сияқты әдістер қолдану.
2. **Топтық жұмыс** – оқушыларды топтарға бөліп, бірлесіп жұмыс істей отырып, пікір алмасу және тапсырмаларды бірге орындау.
3. **Мозаика әдісі** – тапсырмаларды бөліп, оқушыларға әр бөлікке қатысты жауап беріп, соңында жалпы қорытынды жасауға мүмкіндік беру.
4. **«Екі жұлдыз, бір тілек» әдісі** – оқушылар бір-бірінің жұмысын бағалап, екі жақсы тұсын айтып, бір ұсыныс береді.
5. **Сұрақ-жауап әдісі** – оқушылардан сұрақтар қойып, олардың ойлау қабілеттерін дамыту және тақырыпты тереңірек түсіну.
6. **Топтық талқылау** – белгілі бір мәселе бойынша топ ішінде пікір алмасу, әркімнің көзқарасын тыңдау.
7. **Жеке жұмыс** – оқушылардың өздігінен тапсырмаларды орындауы, жеке ой-пікірін білдіруі.

Осы әдіс-тәсілдер оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамытып, белсенді қатысуына мүмкіндік береді.

Бұл бағдарламада дәріс сабақтары мен тәжірибелік сабақтар араластырып берілген.

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1	Синтаксис әлеміне саяхат	1	Сөйлем туралы білетінін еске түсіреді
2	Сөз тіркесі	1	Сөйлемнен сөз тіркесін табуды үйренеді

3	Сөз тіркесі	1	Сөйлемнен сөз тіркесін бөліп алуды үйренеді
4	Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем	1	Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемнің бір-бірінен өзгешелігін білетін болады. Сөйлем түрлерін ажыратуды үйренеді
5	Әлептілік, ар-ұят-адамдықтың белгісі. Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем	1	Сөйлемдерді жай сөйлем мен құрмалас сөйлемге ажырата алады Құрмалас сөйлемнің тыныс белгілерін біледі.
6	Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем	1	Сөйлемнің дара және күрделі мүшелерін ажыратуды, оларды сөйлем мүшелеріне талдауды үйренеді; Сөйлемнен бірыңғай мүшелерді табуды біледі және олардың тыныс белгілерін қояды
7-8	Мәдени мұра	2	Сөйлем, сөйлем түрлері. Жай, құрмалас сөйлемдерді меңгереді. Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Мақала жаза аламын	2	Мәтін стилін ажыратуды, репортаж алуды үйренеді; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Біріккен сөздер	2	Күрделі сөздердің түрлерін, біріккен сөздің құрылымдық ерекшелігін ажыратады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Қос сөздер	2	Күрделі сөздердің түрлерін, біріккен сөздің құрылымдық ерекшелігін ажыратады туралы білім алады және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Қысқарған сөздер	2	Түбір және туынды сөз туралы білімдерін тереңдету білім қалыптастырады және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
17-18	Сөйлеу мәдениеті	2	Сұхбаттасының жасын, жай-күйін ескере отырып, белгілі бір тақырып аясында сөйлеу мәдениетін сақтап, диалогке қатысады, ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Тұрақты сөз тіркестері	2	Каллиграфиялық нормаларды сақтап, жазу техникасын жетілдіреді; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Күрделі сөз	2	Тыңдаған материалдың мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді; күрделі сөздердің түрлерін ажырата алады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Морфология әлеміне саяхат	2	Мәтін мазмұны бойынша шешім табуға бағытталған сұрақтар құрастыру және жауап береді; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Сөз таптары	2	Дереккөздерден (мәтін, сөздік, сызба, кесте, диаграмма) қажетті ақпараттарды табады. Оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зат есім	2	Белгілі бір тақырыпта берілген мәтіннің түрлерін салыстырып, ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтайды; сабақ

			барысында инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Сын есім	3	Сын есім, сын есімнің түрлері, қызметі туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
32-34	Есімдік, есімдіктің түрлері, қызметі. Үстеу, үстеудің түрлері, қызметі	3	Есімдік, есімдіктің түрлері, қызметі. Үстеу, үстеудің түрлері, қызметі. Одағай сөздер туралы дағдыларын дамытады; оқыту технологиясы сабақ барысында оқыту технологиясы арқылы дамиды; адамгершілік тәрбие қалыптасады.

Нормативтік бөлім

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
1	Синтаксис әлеміне саяхат	Мәтін түрлеріне сәйкес мәтін құрап жазу Берілген тақырып бойынша әңгімелеу, сипаттау және пайымдау элементтері бар мәтін құрап жазу	1	1		Сөйлем туралы білетінін еске түсіреді
2	Сөз тіркесі	Оқыған, тыңдаған және аудиовизуалды материалдар бойынша жазба жұмыстар жазу	1	1		Сөйлемнен сөз тіркесін табуды үйренеді
3	Сөз тіркесі	Оқыған, тыңдаған және аудиовизуалды материалдар бойынша жоспар құрып мазмұндама/тірек сөздерді пайдаланып эссе жазу	1	1		Сөйлемнен сөз тіркесін бөліп алуды үйренеді
4	Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем	Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемнің бір-бірінен өзгешелігін меңгерту; Ұлттық мүдде: Қазақ тілінің қолдану аясын кеңейту	1	1		Жай сөйлем мен құрмалас сөйлемнің бір-бірінен өзгешелігін білетін болады. Сөйлем түрлерін ажыратуды үйренеді
5	Өлептілік, ар-ұят-адамдықтың белгісі. Жай сөйлем мен құрмалас	Каллиграфиялық нормаларды сақтау; Каллиграфиялық нормаларды сақтау және жазу техникасын жетілдіру;	1	1		Сөйлемдерді жай сөйлем мен құрмалас сөйлемге ажырата алады; Құрмалас сөйлемнің тыныс белгілерін біледі.

	сөйлем					
6	Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем	Ұлттық мүдде: қазақ тілінің қолдану аясын кеңейту	1	1		Сөйлемнің дара және күрделі мүшелерін ажыратуды, оларды сөйлем мүшелеріне талдауды үйренеді; Сөйлемнен бірыңғай мүшелерді табуды біледі және олардың тыныс белгілерін қояды
7-8	Мәдени мұра	Сөздердің мағынасын мәнмәтін бойынша анықтап, ақпаратты қорытындылау, бағалау	2	1	1	Сөйлем, сөйлем түрлері. Жай, құрмалас сөйлемдерді меңгереді. Ойын технологиялары арқылы үйренеді.
9-10	Мақала жаза аламын	Тірек сөздерді қолданып белгілі бір стильдемәтін (мақала, мінездеме, сұхбат) жазу	2		2	Мәтін стилін ажыратуды, репортаж алуды үйренеді; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Біріккен сөздер	Күрделі сөздердің түрлерін ажырата алу (біріккен сөз, қоссөз, қысқарған сөз)	2	1	1	Күрделі сөздердің түрлерін, біріккен сөздің құрылымдық ерекшелігін ажыратады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Қос сөздер	Қос сөздер меңгерту және оларды сөз аралығында қолдана білуге үйрету	2		2	Күрделі сөздердің түрлерін, біріккен сөздің құрылымдық ерекшелігін ажыратады туралы білім алады және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Қысқарған сөздер	Түбір мен қосымша туралы мағлұмат беру; Түбір және туынды сөз туралы білімдерін тереңдету	2		2	Түбір және туынды сөз туралы білімдерін тереңдету білім қалыптастырады және инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
17-18	Сөйлеу мәдениеті	Сұхбаттасының жасын, жай-күйін ескере отырып, белгілі бір тақырып аясында сөйлеу мәдениетін сақтап, диалогке	2		2	Сұхбаттасының жасын, жай-күйін ескере отырып, белгілі бір тақырып аясында сөйлеу мәдениетін сақтап,

		қатысу				диалогке қатысады, ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Тұрақты сөз тіркестері	Каллиграфиялық нормаларды сақтау, жазу техникасын жетілдіру	2	1	1	Каллиграфиялық нормаларды сақтап, жазу техникасын жетілдіреді; оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Күрделі сөз	Күрделі сөздердің түрлерін ажырата алу (біріккен сөз, қос сөз, қысқарған сөз)	2		2	Тыңдаған материалдың мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді; күрделі сөздердің түрлерін ажырата алады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Морфология әлеміне саяхат	Мәтін мазмұны бойынша шешім табуға бағытталған сұрақтар құрастыру және жауап беру	2		2	Мәтін мазмұны бойынша шешім табуға бағытталған сұрақтар құрастыру және жауап береді; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	Сөз таптары	Дереккөздерден (мәтін, сөздік, сызба, кесте, диаграмма) қажетті ақпараттарды табу, кездескен жаңа сөздердің мағынасын мәнмәтін бойынша анықтап, ақпаратты қорытындылау, бағалау	2		2	Дереккөздерден (мәтін, сөздік, сызба, кесте, диаграмма) қажетті ақпараттарды табады. Оқыту технологиялары арқылы меңгереді.
27-28	Зат есім	Белгілі бір тақырыпта берілген мәтіннің түрлерін, жанрын, стилін салыстырып, ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау	2	1	1	Белгілі бір тақырыпта берілген мәтіннің түрлерін салыстырып, ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтайды; сабақ барысында инновациялық технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Сын есім	Сын есім бойынша алған білімдерін жинақтау, бекіту, теориялық білімдерін тәжірибемен ұштастыру;	3	1	2	Сын есім, сын есімнің түрлері, қызметі туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында инновациялық

						технологиялар арқылы дамиды.
32-34	Есімдік, есімдіктің түрлері, қызметі. Үстеу, үстеудің түрлері, қызметі	Есімдік туралы жалпы түсінік. Мағыналық, тұлғалық жағынан білім беру; Үстеу туралы түсінік бере отырып олардың ережесін, жасалу жолын, қолданылу орнын меңгерту; Одағайдың түрлерін меңгерту; ақыл-ой тәрбиесін қалыптастыру	3	1	2	Есімдік, есімдіктің түрлері, қызметі. Үстеу, үстеудің түрлері, қызметі. Одағай сөздер туралы дағдыларын дамытады; оқыту технологиясы сабақ барысында оқыту технологиясы арқылы дамиды; адамгершілік тәрбие қалыптасады.
			34	12	22	

**Ақпараттық-әдістемелік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

Қазақ тілі пәнінен жазылған **«Оқушылардың тілдік дағдысы мен функционалдық сауаттылығын дамыту»** атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі **«Құндылықтар»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Синтаксис әлеміне саяхат», «Сөз тіркесі», «Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем», «Әлептілік, ар-ұят-адамдықтың белгісі. Жай сөйлем мен құрмалас сөйлем» тақырыптары қамтылған.

Аталған бөлімде:

- Жаңа педагогикалық технология;
- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі **«Мәдени мұра»**, 4 сағат берілген. «Мәдени мұра», «Мақала жаза аламын» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Модульдік оқыту технологиясы арқылы оқытылады;
- Топтық оқыту технологиясы;
- Оқыту технологиясы;
- Дамыта оқыту технологиясы.

Бағдарламаның үшінші бөлімі **«Мамандықтар әлемі»**, 12 сағат берілген. «Біріккен сөздер», «Қос сөздер», «Қысқарған сөздер», «Сөйлеу мәдениеті», «Тұрақты сөз тіркестері», «Күрделі сөз» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технология;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы.

Бағдарламаның төртінші бөлімі **«Табиғат құбылыстары»** 12 сағат берілген. Бұл бөлімде «Морфология әлеміне саяхат», «Сөз таптары», «Зат есім», «Сын есім», «Есімдік, есімдіктің түрлері, қызметі. Үстеу, үстеудің түрлері, қызметі» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады.

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Ойын технологиясы.

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін үйренеді	Мадақтау
	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады	«Екі жұлдыз, бір тілек».
	Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.	Өзін-өзі бағалау
	Сөзжасам. Түбір, қосымша, қосымшаның түрлері, жалғау, жұрнақ туралы білім алады	Қалыптастырушы бағалау
	Зат есім, зат есімнің түрлері. Етістік, етістіктің түрлері, етістіктің сөйлемдегі қызметі туралы жалпы білім алады.	Формативті бағалау
	Есімдік, есімдіктің түрлері, қызметі. Үстеу, үстеудің түрлері, қызметі. Одағай сөздер туралы дағдыларын дамытады;	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
Практикалық сабақтар үшін	Тапсырмалармен жұмыс жасайды.	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Синтаксистік талдау — сөйлемді, оның мүшелерін, түрлерін, құрмалас сөйлемнің құрамындағы жай сөйлемдерді анықтайды	Оқушының өзін-өзі бағалау
	Қыстырма сөздер. Шылау сөздер. Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады;	Мұғалім шолуы
	Фонетикалық, лексикалық, синтаксистік, морфологиялық талдау жасауға дағдыланады.	«Қошеметтеу» әдісі арқылы бағалау
Барлығы		

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2011 ж.
2. Әбиев Ж.Ә., Бабаев С.Б., Құдиярова А.М., - «Педагогика» - Алматы: Дарын
3. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012 ж. (2022 ж.).
4. Аманжолов С., Ұйықбаев И., Әбілқаев А. – «Қазақ тілі грамматикасы. Синтаксис»: - А., 1958 ж.
5. Кеңесбаев І., Ысқақов А., Аханов К. – «Қазақ тілінің грамматикасы. І бөлім»: - А., - 1961 ж.
6. Омарбекұлы – «Қазақ тіл білімінің өзекті мәселелері». - Алматы: «Арыс», 2007 ж. (2017 ж.) - 312 б.
7. Құрманова Н., Мухлис К. – «Текст теориясы мен әдістемесі» - Алматы, 2000 ж. (2010 ж., 2020 ж.) – 114 б.

8. Шалабай Б. – «Мәтінді зерттеудің ғылыми негіздері», - Ұлағат. - 2007 ж. (2017 ж.) - №10. - 80-87 б.
9. Уәли Н. – «Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері» - Докторлық диссертация қолжазбасы. - Алматы, 2007 ж. (2017 ж.).
10. Ахметова М.К. – «Мәтін лингвистикасы», (Оқу-әдістемелік құрал): -Орал: «Ағартушы», - 2008 ж. (2018 ж.).
11. «Оқу сауаттылығы», (Мұғалімнің жұмыс дәптері): - PEARSON. – 2013 ж. – 47-48 б.
12. Әбуханов Ғ. – «Қазақ тілі лексика. Фонетика және морфология мен синтаксис», (Педучилищеге арналған оқулық) - А., - 1960 ж., 1967 ж., 1982 ж.
13. Ишмұхамедов Ә. – «Қызықты грамматика» - 1995 ж.
14. Жанұзақов Т. – «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі «Дайк- Пресс» -2008 ж. (2018 ж.).
15. Тұрғынбаева Б.А. – «Дамыта оқыту технологиялары» - Алматы – 2000ж.

Оқушылар үшін:

16. «Қозы Көрпеш Баян сұлу» жыры – Арман – ПВ.
17. «Қыз Жібек» жыры - Арман – ПВ.
18. Әуезов М. - «Көксерек» әңгімесі - Арман – ПВ.
19. Қ. Қайсенов «Жау тылындағы бала» повесі - Арман – ПВ.
20. Сарғасқаев С. – «Тәмпіш қара» повесі - Арман – ПВ.
21. Шаханов М.– «Нарынқұм зауалы» поэмасы - Арман – ПВ.
22. Әбдіков Т. – «Қонақтар» әңгімесі - Арман – ПВ.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Қазақ тілі арқылы тұлғалық даму, сауатты сөйлеп, жазу дағдыларын қалыптастыру»

(Бастауыш сынып оқушыларына арналған)

Рецензент: К.Сариева – «Өрлеу-Education» РОО профессоры, п.ғ.д.

Құрастырған: Раева Айнура Нурсагатовна, Алматы облысы, Қарасай ауданы, Шалқар ауылы «Шалқар орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі бастауыш сынып мұғалімі

1.Түсінік хат

**«Қазақ тілі арқылы тұлғалық даму, сауатты сөйлеп, жазу дағдыларын қалыптастыру»
авторлық бағдарлама**

Бағдарламаның мақсаты: қазақ тілін жетік меңгеру арқылы тұлғаның коммуникативтік дағдыларын дамыту, сөйлеу мен жазу арқылы өз ойларын түсінікті әрі әсерлі жеткізу қабілетін арттыру.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Қазақ тілінің грамматикалық ережелерін меңгеру – дұрыс сөйлеу мен жазу дағдыларын дамыту.
2. Тілдік қорды байыту – сөздік қорды кеңейтіп, тілдің байлығын қолдану қабілетін арттыру.
3. Сауатты жазу дағдыларын қалыптастыру – дұрыс әрі түсінікті жазу тәсілдерін үйрету.
4. Коммуникативтік дағдыларды дамыту – тіл арқылы өз ойын еркін, анық жеткізе білу қабілетін қалыптастыру.
5. Тіл мәдениетін меңгеру – қазақ тілінің мәдени және әлеуметтік ерекшеліктерін түсіну.
6. Ойлау мен шығармашылық қабілеттерді дамыту – әдеби шығармаларды талдау арқылы логикалық ойлауды дамыту.
7. Қазақ тілінде көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын қалыптастыру – риторикалық өнер мен сахналық сөйлеу тәсілдерін үйрету.
8. Тіл арқылы тұлғалық өсуді ынталандыру – өзіндік пікір мен көзқарас қалыптастырып, сенімді қарым-қатынас орнату.

Бағдарламаның өзектілігі: Қазіргі қоғамда қазақ тілінің рөлі мен маңызы артып келеді. Әр адамның сауатты сөйлеу мен жазу қабілеті оның жеке тұлғалық дамуына, қоғамдағы орны мен ықпалына тікелей әсер етеді. Тіл – тек коммуникация құралы ғана емес, сондай-ақ ұлттық мәдениет пен дәстүрдің сақталуына ықпал ететін маңызды фактор. Осы тұрғыдан алғанда, қазақ тілінде сауатты сөйлеп, жазу дағдыларын дамыту жастардың білім деңгейін көтеруге, ұлттық құндылықтарды сақтауға, сондай-ақ оларды кеңінен таратуға мүмкіндік береді. Бұл бағдарлама тұлғаның ойлау, сөйлеу, жазу қабілеттерін жетілдіру арқылы оның өз-өзіне деген сенімділігін арттырып, қоғамдағы белсенді қатысуына жол ашады.

Бағдарламаның жаңалығы:

Интерактивті және шығармашылық әдістер (жобалық жұмыс, рөлдік ойындар, дебаттар, пікірталастар) кеңінен қолданылады.

Тіл мен мәдениетті интеграциялау арқылы қазақ тілінің құндылықтары мен дәстүрлері оқушылардың шығармашылық дамуымен ұштастырылады.

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту әдісін енгізу арқылы әрбір оқушының жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктеріне назар аударылады, бұл оның тілдік дағдыларын жан-жақты дамытуға мүмкіндік береді.

Қазіргі заманғы технологияларды пайдалану (онлайн платформалар, цифрлық ресурстар)

оқытудың сапасын арттырып, оқушының қызығушылығын оятады.

Жас ерекшеліктеріне сәйкес дамыту – оқушыларының психологиялық және танымдық ерекшеліктерін ескере отырып, жас деңгейіне сай әдіс-тәсілдер қолдануды көздейді. Оқушылардың зейінін, есте сақтау қабілетін, қиялын дамыту үшін ойын элементтері мен шығармашылық тапсырмалар жиі қолданылып, тіл үйрену процесі қызықты әрі тиімді болады.

Эмоционалды және мотивациялық қолдау – оқушылардың тілге деген қызығушылығын арттыру үшін психологиялық тұрғыдан қолдауды қамтиды. Сауатты сөйлеу мен жазу дағдыларын қалыптастыру кезінде оқушылардың өзіндік сенімділігін дамытуға, қателіктерді оң қабылдап, оларды дұрыс түзетуге үйретуге бағытталған жұмыстар жүргізіледі. Мұның бәрі оқушылардың тіл үйренуге деген мотивациясын арттырады.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі:

1. Ғылыми негіздер – бағдарлама ғылыми зерттеулер мен әдістемелік еңбектерге негізделеді. Ол қазақ тілінің грамматикалық, лексикалық және стилистикалық ерекшеліктерін, тіл үйренудің психологиялық және педагогикалық аспектілерін терең зерттеуге негізделген. Бағдарламада тіл үйренудің заманауи әдіс-тәсілдері мен технологиялары, сондай-ақ тілдің тұлғалық даму мен шығармашылыққа әсері қарастырылған. Жұмыс барысында тіл үйренудің ғылыми негіздері, әсіресе балалардың тілдік даму ерекшеліктері ескеріледі.

2. Әдістемелік негіздер – бағдарламада әртүрлі әдіс-тәсілдер мен оқыту құралдары қолданылады. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне, психологиялық күйіне және жеке қасиеттеріне сәйкес келетін тапсырмалар мен жаттығулар ұсынылады. Әдістемелік тұрғыдан, шығармашылық тапсырмалар, рөлдік ойындар, жобалық жұмыс және пікірталастар түріндегі интерактивті әдістер кеңінен пайдаланылады.

3. Тәжірибелік қолданылуы – бағдарлама теория мен практиканы ұштастырады. Оның аясында оқушылардың жеке тұлғалық дамуында қазақ тілінің рөлін арттыруға бағытталған түрлі тапсырмалар мен жаттығулар жүзеге асырылады. Әдістемелік құралдар мен дидактикалық материалдар оқушылардың тілдік дағдыларын жетілдіруге және олардың шығармашылық потенциалын ашуға мүмкіндік береді.

4. Заманауи әдіснамалар – бағдарламада жаңа ақпараттық технологиялар мен цифрлық құралдар пайдаланылады. Бұл оқушылардың қызығушылығын арттырып, тіл үйренуге деген мотивациясын күшейтеді. Мобильді қосымшалар, онлайн платформалар мен интерактивті құралдар бағдарлама аясында тіл үйренудің тиімділігін арттырады.

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Бағдарламаның жаңашылдығы:

Тіл мен тұлғалық дамудың интеграциясы: Бағдарлама қазақ тілін үйренуді тек тілдік дағдыларды қалыптастырумен шектемейді, сонымен қатар, оның жеке тұлғалық даму мен шығармашылық қабілеттерін арттыруға ықпал ететін фактор ретінде қарастырады. Бұл арқылы тіл үйрену процесі оқушылардың тек білім деңгейін емес, олардың эмоционалдық, интеллектуалдық, және әлеуметтік дамуын да қамтиды.

Жас ерекшеліктеріне сәйкес әдіс-тәсілдер: оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, бағдарламада ойын әдістері, рөлдік ойындар, шығармашылық тапсырмалар сияқты интерактивті тәсілдер қолданылады. Бұл оқушылардың қызығушылығын арттырып, тіл үйренуге деген ынталарын оятады.

Цифрлық технологияларды қолдану: Заманауи ақпараттық технологиялар мен онлайн платформалар арқылы тіл үйренудің тиімділігін арттыру. Бұл әдіс оқушылардың коммуникация және тіл дағдыларын интерактивті түрде дамытуға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік және мәдени құндылықтарды интеграциялау: Бағдарлама қазақ тілін үйрету барысында тек тілдік қабілеттерді ғана емес, сонымен бірге ұлттық мәдениет, дәстүрлер мен құндылықтарды оқытуға көңіл бөледі. Оқушылар қазақ халқының мәдени мұрасымен танысып, оның ұлттық ерекшеліктерін меңгеріп, өз тілін құрметтеуге үйренеді.

Бағдарламаның ғылымилығы:

Тіл үйрену теориясына негізделген: Бағдарлама қазақ тілін үйренудің ғылыми әдістеріне негізделген. Бұл оның оқытудың тиімділігі мен сапасын қамтамасыз етеді. Тіл үйрену

теориясында жеке тұлғаға бағытталған әдіс-тәсілдер, когнитивтік және эмоционалдық даму процестері ескеріледі, сонымен қатар балалардың тілдік және сөйлеу қабілеттерін қалыптастыруға бағытталған ғылыми зерттеулер негізінде құрылды.

Психологиялық және педагогикалық негіздер: оқушыларының психологиялық даму деңгейін ескере отырып, олардың жас ерекшеліктеріне, когнитивтік және эмоционалдық қабілеттеріне негізделген әдіс-тәсілдер қолданады. Психологияның заманауи бағыттары, атап айтқанда балалардың танымдық даму, мотивация және өзіндік сенімділік мәселелері ғылыми тұрғыдан зерттелген.

Әдістемелік құралдардың ғылымилығы: бағдарламада қолданылатын әдістемелік құралдар мен материалдар педагогикалық зерттеулерге негізделген. Оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалар мен жаттығулардың құрылымы қазіргі педагогикалық және дидактикалық зерттеулердің нәтижелерімен үйлеседі.

Құрылымдық және жүйелі тәсіл: бағдарлама ғылыми тұрғыдан жүйеленген және құрылымдық жағынан жүйелі түрде жасалған. Ол оқушылардың тілдік дағдыларын кезең-кезеңімен қалыптастырып, түрлі деңгейде қиындық тудыратын тапсырмаларды ұсына отырып, дамытуды жоспарлайды.

Бағдарлама өзінің жаңашылдығы мен ғылымилығымен ерекше, өйткені ол балалардың тілдік дамуын тұлғалық дамуымен байланыстырған, заманауи педагогикалық, психологиялық және дидактикалық зерттеулерге негізделген әдіс-тәсілдер мен технологияларды қолданады.

Күтілетін нәтижесі:

1. Ақыл-ойын дамытады;
2. Ұжымдық іс-әрекетке тәрбиеленеді;
3. Тіл байлығы жетіледі;
4. Ауызша және жазбаша тілін дамытып, ой-өрісін жетілдіру;
5. Сауатты, көркем жазуын қалыптастыру;
6. Өз ана тілінің қыр-сырын меңгерту;
7. Ақыл-ойы, сөйлеу дағдысын дамыту;
8. Жан-жақты ізденушілігі артады.

Бағыттылық аспектілері:

Тілдік дағдыларды дамыту – бағдарлама қазақ тілін дұрыс және сауатты сөйлеу мен жазу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Бұл бағытта тілдің грамматикалық ережелерін меңгеру, сөздік қорды байыту, дұрыс сөйлеу мен жазу техникасын үйрету басты орын алады.

Шығармашылық пен шығармашылық ойлау – бағдарлама шығармашылық қабілеттерді дамытуға бағытталған. Оқушыларды тіл арқылы өз пікірін шығармашылықпен білдіруге, әртүрлі тақырыптарда эссе жазуға, пікірталасқа қатысуға, сахналық қойылымдар жасауға ынталандыру көзделеді. Бұл бағыт шығармашылық ойлау мен креативтілікті арттыруға көмектеседі.

Психологиялық және тұлғалық даму – бағдарлама оқушылардың психологиялық дамуына бағытталған. Оқушылардың өз пікірін сенімді әрі түсінікті жеткізе білуіне, өзін-өзі бағалауға, өзіндік ой-қорытындылар жасауға көңіл бөлінеді. Тіл арқылы балалардың тұлғалық қасиеттері қалыптасады, олардың өз-өзіне деген сенімділігі мен жауапкершілігі артады.

Коммуникативтік дағдыларды қалыптастыру – оқушылардың тіл арқылы тиімді және нәтижелі қарым-қатынас жасауды үйренуіне бағытталған. Бұл бағытта дебаттар, рөлдік ойындар, топтық жұмыс сияқты әдістер арқылы коммуникативтік дағдыларды дамыту көзделеді.

Ұлттық мәдениет пен құндылықтарды сақтау – бағдарлама қазақ тілінің ерекшеліктері мен мәдени құндылықтарын оқытуға бағытталған. Оқушылар қазақ халқының ұлттық дәстүрлері, тарихы, әдебиеті мен өнері арқылы қазақ тіліне деген құрмет пен сүйіспеншілікті қалыптастырады.

Әлеуметтік белсенділік пен азаматтық жауапкершілік – Оқушылардың қоғамда белсенді болуына, өз пікірін білдіруге, әлеуметтік мәселелерге қатысты жауапкершілікті сезінуге

бағытталған. Бұл аспект оқушыларды мәдениетке, дәстүрге құрмет көрсетуге және қоғамда өзіндік орнын табуға баулиды.

Цифрлық сауаттылықты дамыту – технологиялардың дамуы мен цифрлық әлемнің маңызды аспектісі ретінде оқушыларға цифрлық сауаттылықты үйрету. Бұл бағыт бойынша бағдарламалар мен қосымшаларды пайдалану арқылы тілдік дағдыларды интернет арқылы дамыту мүмкіндігі беріледі.

Тілді үйретуде заманауи әдіс-тәсілдерді қолдану – бағдарламада педагогикалық инновацияларды, заманауи әдіс-тәсілдерді қолдану маңызды орын алады. Мысалы, flipped classroom, геймификация, жобалық әдіс сияқты заманауи оқыту тәсілдерін пайдалану арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру, оқу үдерісін тиімді ұйымдастыру көзделеді.

Бағдарлама бірнеше маңызды бағытты қамтиды, олар оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға, шығармашылық қабілеттерін ашуға, психологиялық және тұлғалық тұрғыдан дамуына көмектеседі. Сонымен қатар, ұлттық құндылықтар мен цифрлық сауаттылықты меңгеру бағытында да арнайы жұмыстар жүргізіледі.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ **(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Қазақ тілі арқылы тұлғалық даму, сауатты сөйлеп, жазу дағдыларын қалыптастыру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 4 сынып оқушыларына қолдануға ұсынылған.

Бағдарламаның маңыздылығы: Қазақ тілі – бастауыш сынып оқушыларын алғашқы тілдік білім негіздерімен қаруландыратын, тіл арқылы қарым-қатынас жасау қызметінің барлық түрін меңгертетін және олардың ақыл-ойын дамытатын пән.

Тіл - адамның бір – бірімен пікір алысу, қарым - қатынас жасайтын құралы. Тілдің қоғамдағы тәрбиелік қызметі ерекше. Тіл - ұлттық мәдениет көрсеткішінің бірі. Таза, мәнерлі тіл - ойлау жүйесі. Баланы ана тіліне дұрыс сөйлеуге үйрету арқылы олардың бойына тілдік мәдениетті қалыптастырады.

Баланы тілдік мәдениетке тәрбиелеу отбасының, мектептің қажырлы еңбегінің арқасында жүзеге асады.

Бағдарлама 2-сынып оқушыларына арнап құрастырылған. Қазақстан Республикасының мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті білім беру стандартының талаптарын қамтамасыз етілген. Оқушылар негізгі пән «Қазақ тілінде» меңгерген білім, білік, дағдыларын жетілдіре түседі. Осы таңдау курсы арқылы оқушылардың дүниетанымы кеңіп, дұрыс, байланыстырып сөйлеуге үйренеді. Грамматикалық сауаттылықтары артады. «Қазақ тілі» пәніндегі сияқты қазақ тілінің дыбыстық, лексикалық жүйесі мен грамматикалық құрылымын меңгеру үдерісі қарастырылады және де оқушылардың шығармашылық қиялы, әсемдік пен сұлулықты сезіне білу қасиеті, тіл шеберлігі дамиды. Берілген тақырыптар оқушыларды ойланып жауап беруге, байланыстыра сөйлей білуге жетелейді. Бағдарлама жүйелі, жан-жақты, баланың жас ерекшелігіне сай құрастырылған.

Оқушылардың дұрыс, түсініп және мәнерлеп оқу, жазу дағдылары, тілдік қарапайым түсініктері, орфографиялық, пунктуациялық біліктіліктері, сөйлеу әрекетінің түрлері (оқылым, тыңдалым, жазылым, айтылым) сөйлеу жанрларын әр түрлі жағдайларда қолдана білу, оқушылардың сауатты, көркем жазу, диалогтық және монологтық сөйлеу, өздігінен мәтін құру, өз ойларын ауызша және жазбаша еркін жеткізе білу дағдылары дамиды. Сонымен қатар, әлеуметтік

бейімдеу барысында кездесетін кедергілерді жою, жеке тұлға болып қалыптасуына жағдай жасау барысында, бір сыныпта әр түрлі деңгейдегі оқушыларға білім беруді тиімді ету қарастырылуда. Сол себепті, бағдарлама жалпы білім беретін мектептегі сынып оқушыларының арасында баяу қабылдайтын, зейінінің тұрақсыздығы, еске сақтаудың барлық түрлерінің, сөздік-логикалық ойлау қабілеті мен сөйлеу тілінің жеткіліксіздігі байқалатын балаларға, психикалық дамуы тежелген балалардың танымдық қызметінің ерекшелігін есепке ала отырып, қызығушылығы төменгі деңгейдегі, оқушылық деңгейге арналып құрылған.

Сынып ұжымында әр түрлі деңгейдегі оқушылардың өздерін емін еркін ұстауға бейімдеу, оқушылар қоршаған ортаны тануы, естігенін жадына бекітуге, көре білуге үйренуі, баламен жеке дара жұмыстар жүргізілу барысында оның жан-жақты дамуына, қоғамға бейімделуіне жағдай туғызу, оқушының оқу мен жазу дағдыларын жетілдіру, пікірі мен өз ойын еркін жеткізе алатын тұлға тәрбиелеу, балада болашаққа деген басқаша көзқарас қалыптастыру.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Жас	ерекшеліктеріне	бағытталған	әдіс-тәсілдер:
оқушыларының жас	ерекшеліктерін ескере	отырып, бағдарламада	ойын элементтері,
шығармашылық тапсырмалар,	рөлдік ойындар сияқты	әдіс-тәсілдер кеңінен	қолданылады. Бұл
балалардың оқу процесіне	деген қызығушылығын	арттырып, тіл үйренуді	жеңіл әрі тиімді етеді.

Тіл	және	тұлғалық	даму	интеграциясы:
Бағдарлама тек тілдік	дағдыларды дамытуға	емес, оқушылардың	жеке тұлғалық қасиеттерін,	
эмоциялық және интеллектуалдық	даму қабілеттерін	арттыруға бағытталған.	Тіл арқылы балалар	
өз ойларын дұрыс,	сенімді және шығармашылық	тұрғыда жеткізе	алатын тұлға болып	
қалыптасады.				

Интерактивті	және	шығармашылық	әдістерді	қолдану:
Оқушылардың белсенділігін	арттыру үшін жобалық	жұмыстар, пікірталастар,	топтық жұмыс,	
дебаттар мен шығармашылық	тапсырмалар сияқты	интерактивті әдістер	енгізілген. Бұл әдістер	
оқушылардың тілдік	дағдыларын дамыту	ғана емес, олардың	шығармашылық қабілеттерін	де
ашуға көмектеседі.				

Ұлттық құндылықтарға мән беру:

Бағдарламада қазақ тілінің мәні мен маңызы, сондай-ақ қазақ халқының мәдениеті, дәстүрлері мен тарихы басты назарға алынған. Оқушылар қазақ тілін үйрену арқылы ұлттық құндылықтарды сақтауға және құрметтеуге үйренеді.

Тіл мен мәдениеттің байланысы:

Бағдарлама қазақ тілін тек пән ретінде ғана емес, сол тіл арқылы қазақ халқының мәдениетіне, өнеріне, әдебиетіне деген қызығушылықты дамыту мақсатында ұйымдастырылған. Бұл оқушылардың тілге деген құрметін арттырып, мәдениеттің негізін түсінуге мүмкіндік береді.

Цифрлық сауаттылықты арттыру:

Заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы оқушылардың цифрлық сауаттылығын арттыруға ерекше көңіл бөлінеді. Бұл оқушыларға интернет арқылы тіл үйрену, онлайн ресурстарды пайдалану арқылы өз білімдерін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Әр баланың жеке ерекшеліктеріне көңіл бөлу:

Бағдарлама әрбір оқушының жеке ерекшеліктеріне назар аударып, олардың жеке дамуына сәйкес оқу процесін ұйымдастырады. Бұл тәсіл оқушылардың тілдік дағдыларын олардың қабілетіне қарай тиімді түрде дамытуға мүмкіндік береді.

Құзыреттілікті арттыруға бағытталу:

Бағдарлама оқушылардың тек білімін арттыруды ғана емес, олардың әлеуметтік және коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға да бағытталған. Оқушылар өз пікірін еркін білдіру, қоғамда белсенді болу, мәдениетке құрмет көрсету сияқты дағдыларды игереді.

Бағдарламаның ерекшеліктері оның оқушыларды жан-жақты дамытатын, заманауи әдістерді қолданатын, ұлттық мәдениетке негізделген және тұлғалық өсуге бағытталған құрылымында жатыр. Бұл бағдарлама балалардың тілдік дағдыларын дамытуға ғана емес, олардың жалпы дамуына, шығармашылық қабілеттерін ашуға және мәдени құндылықтарды сақтау мен құрметтеуге септігін тигізеді.

Пәнаралық байланыс:

- Ана тілі
- Қазақ тілі
- Дүниетану
- Халық ауыз әдебиеті

Оқушы деңгейіне қойылатын талаптар.

- Сауатты және көркем жазу.
- Сөздерге фонетикалық талдау жасай білу.
- Өз ойын ауызша және жазбаша түрінде жүйелі баяндау.
- Сөздерге морфологиялық (сөз құрамына) талдау жасап үйрену.
- Грамматикалық талдаудың түрлерін ажырату.
- Бақылау диктантын жазу.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Ойын әдістері (Геймификация): Оқушылардың тіл үйренуге деген қызығушылығын арттыру үшін әртүрлі ойындар мен тапсырмалар қолданылады. Мысалы, «Сөз тапқырлар», «Жасырын сөздер», «Тілдік лабиринт» сияқты ойындар оқушылардың сөздік қорын кеңейтіп, тілдің грамматикалық ережелерін қызықты түрде меңгеруге мүмкіндік береді.

Жобалық әдіс: Оқушыларды топтарға бөліп, шығармашылық және зерттеу тапсырмаларын орындауға ынталандыратын әдіс. Жобалық жұмыс арқылы оқушылар өз пікірлерін жүйелі түрде білдіріп, топпен жұмыс істей отырып, тілдік дағдыларды дамытады. Мысалы, белгілі бір тақырып бойынша плакат немесе көркем еңбек жасау.

Дебат (Пікірталас): Оқушылардың коммуникативтік дағдыларын дамыту мақсатында пікірталас ұйымдастырылады. Бұл әдіс балаларға өз ойларын дәлелді түрде жеткізуге, қарсы тараптың пікірін тыңдауға және сыни ойлауды дамытуға мүмкіндік береді. Мысалы, «Қазақ тілінің маңызы» немесе «Кітап оқу мен теледидар көру» тақырыптары бойынша пікірталас өткізу.

Рөлдік ойындар: Оқушыларға әртүрлі жағдайларды сахналату арқылы олардың сөйлеу қабілеттерін дамыту. Оқушылар өздерінің кейіпкерлерін таңдап, белгілі бір әлеуметтік жағдайларды талқылайды, сөйлеу тілі мен сөздік қорын байытады. Мысалы, «Магазинде», «Мұражайда» немесе «Дәріханада» рөлдік ойындар өткізу.

Кейстерді талдау (Ситуациялық тапсырмалар): Оқушыларға нақты өмірде кездесетін жағдайлар бойынша тапсырмалар беріледі. Бұл әдіс балалардың практикалық дағдыларын дамытуға, сонымен қатар, оқушылардың шешім қабылдау қабілеттерін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Топтық жұмыс: Оқушыларды топтарға бөліп, бірлесіп жұмыс істеуге бағыттайтын әдіс. Топтық жұмыс барысында балалар өзара пікір алмасып, бір-біріне көмек көрсету арқылы тілдік дағдыларын дамытады. Мысалы, топ ішінде мақал-мәтелдер құрастыру немесе бірлескен эссе жазу тапсырмасы.

Сахналық көріністер: Оқушылардың сөйлеу мәдениетін дамыту мақсатында сахналық қойылымдар ұйымдастырылады. Бұл әдіс оқушылардың өз ойларын еркін жеткізуге, интонация мен мәнерлі сөйлеуге үйретеді. Мысалы, белгілі бір қазақ ертегісін немесе өлеңдерін сахналау.

Миға шабуыл (Брейнштурминг): Оқушыларды белгілі бір тақырыпқа қатысты ойларын ашық айтуға ынталандыратын әдіс. Бұл әдіс оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамытады. Мысалы, «Жазғы демалыс» тақырыбы бойынша миға шабуыл жасап, әр оқушы өз идеяларын айтып, оны жүйелейді.

Визуалды құралдар (Суреттер, диаграммалар, кестелер): Сөздер мен мәтіндерді түсінуді жеңілдету үшін сабақ барысында түрлі визуалды құралдар (суреттер, кестелер, инфографика) қолданылады. Бұл оқушылардың оқу материалын жақсы қабылдап, есте сақтауға көмектеседі.

Флипчарт немесе постер құрастыру: Оқушылар өздеріне берілген тақырып бойынша постер немесе флипчарт жасап, сол арқылы өз ойларын топта немесе сыныпта көрсетуге

мүмкіндік алады. Бұл әдіс әсіресе топтық жұмыстар мен шығармашылық жобаларда тиімді қолданылады.

Сабақтарда қолданылатын әдіс-тәсілдер оқушылардың қызығушылығын арттыру, тілдік дағдыларын дамыту және шығармашылық қабілеттерін ашу мақсатында әртүрлі педагогикалық технологияларды қамтиды. Бұл әдістер оқушыларды белсенді қатысуға, өз ойларын еркін жеткізуге, бір-бірімен ынтымақтастықта жұмыс істеуге ынталандырады.

Бағдарламасы 2-сынып оқушыларына арналған, аптасына 1 сағат, жылына 34 сағатты қамтиды.

Бағдарлама төмендегідей бөлімдерден тұрады

№	Бөлімдер
1.	Дыбыс пен әріп - 11 сағат
2.	Сөз әлемі - 7 сағат
3.	Сөйлем - 4 сағат
4.	Сөз таптары - 5 сағат
5.	Сөйлеу мәдениеті - 4 сағат
6.	Жыл бойы өткенді қайталау - 3 сағат

3. Нормативтік бөлім

**«Қазақ тілі арқылы тұлғалық даму, сауатты сөйлеп, жазу дағдыларын қалыптастыру»
курстық бағдарламасының тақырыптық-күнтізбелік жоспары**

Барлығы – 34 сағат, аптасына – 1 сағат

№	Сабақтың тақырыбы	Оқу мақсаты	Сағат саны			Білім өнімі
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	
I БӨЛІМ. ДЫБЫС ПЕН ӘРІП (11 САҒАТ)						
1	Кіріспе. Дауысты дыбыстар. Оның түрлері	Дауысты дыбыстардың түрлерін білу және оларды ажырата алу.	2	1	1	Дауысты дыбыстарды тану және ажырату қабілеті болады
2	Жуан және жіңішке дауысты дыбыстар	Жуан және жіңішке дауысты дыбыстарды ажыратып айту.	2	1	1	Жуан және жіңішке дауысты дыбыстарды айыра біледі
3	Жуан және жіңішке жұп дауыстылар	Жуан және жіңішке жұп дауысты дыбыстарды салыстыру және дұрыс қолдану.	1	1		Жұп дауыстыларды ажырата біледі
4	Дауыссыз дыбыстар	Дауыссыз дыбыстардың түрлерін анықтау.	1	1		Дауыссыз дыбыстарды тану және қолданады
5	Дауыссыз дыбыстардың түрлері (Қатаң, ұяң және үнді дауыссыз дыбыстар)	Қатаң, ұяң және үнді дауыссыз дыбыстарды дұрыс ажырата білу.	3	1	2	Дауыссыз дыбыстарды түрлеріне бөлу және қолданады
6	Буын	Буынның құрылымы	1	1		Буындарды дұрыс бөлу

		мен буын түрлерін білу.				және түсінеді
7	Тасымалдау	Сөздерді тасымалдау ережелерін түсіну және дұрыс қолдану.	1	1		Тасымалдау ережесін меңгереді
II БӨЛІМ. СӨЗ ӘЛЕМІ (7 САҒАТ)						
8	Сөз ойла, тез ойла	Ойлау қабілетін дамыту, сөздерді тез табу және дұрыс құрастыру.	1	1		Жылдам ойлау, сөздік қорды дамытады
9	Адасқан әріптер әлемі	Адасқан әріптерді тауып, дұрыс ретімен орналастыру.	1		1	Әріптерді дұрыс орналастыру дағдысы қалыптасады
10	Мағынасы жуық сөздер	Мағынасы ұқсас сөздермен жұмыс жасау.	1		1	Мағынасы жуық сөздерді ажыратады
11	Қарама – қарсы мағыналы сөздер	Қарама-қарсы мағыналы сөздерді ажырата білу.	1		1	Қарама-қарсы сөздерді тани біледі
12	Көп мағыналы сөздер	Көп мағыналы сөздерді анықтау және қолдану.	1		1	Көп мағыналы сөздерді дұрыс қолданады
13	Өз білімінді тексер	Өз білімін тексеру, сөздер мен дыбыстарды дұрыс қолдану.	2	1	1	Білім деңгейін тексеру, талдау қабілеті
III БӨЛІМ. СӨЙЛЕМ (4 САҒАТ)						
14	Сөйлемдегі сөздердің байланысы	Сөйлемде сөздер арасындағы байланысты түсіну.	1		1	Сөйлем құрылымын түсіну және құрастырады
15	Хабарлы сөйлем	Хабарлы сөйлем құрастыру және қолдану ережелерін білу.	1		1	Хабарлы сөйлемді дұрыс құра біледі
16	Сұраулы сөйлем	Сұраулы сөйлемнің құрылымын білу және қолдану.	1		1	Сұраулы сөйлемді құра біледі
17	Лепті сөйлем	Лепті сөйлемдердің құрылымы мен қолданылуын түсіну.	1		1	Лепті сөйлем құра біледі
IV БӨЛІМ. СӨЗ ТАПТАРЫ (5 САҒАТ)						
18	Заттың атын білдіретін сөздер – зат есім	Зат есімнің мағынасын түсіну және қолдану.	1	1		Зат есімдерді дұрыс қолданады
19	Жалқы есім және жалпы есім	Жалқы есім мен жалпы есімді ажырата білу.	1		1	Жалқы және жалпы есімдерді ажыратады
20	Заттың қимылын білдіретін сөздер – етістік	Етістік туралы түсінік қалыптастыру және қолдану.	1		1	Етістікті дұрыс қолданады
21	Заттың сынын	Сын есімнің	1		1	Сын есімдерді дұрыс

	білдіретін сөздер – сын есім	мағынасын түсіну және қолдану.				қолданады
22	Заттың санын білдіретін сөздер – сан есім	Сан есімнің мағынасын түсіну және қолдану.	1		1	Сан есімдерді дұрыс қолданады
V БӨЛІМ. СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІ (4 САҒАТ)						
23	Тіл және сөйлеу	Тіл мен сөйлеудің айырмашылығын түсіну.	1		1	Тіл мен сөйлеудің негізгі принциптерін біледі
24	Ауызекі тіл және жазбаша тіл	Ауызекі және жазбаша тілдің айырмашылығын білу.	2	1	1	Ауызекі және жазбаша тілдің айырмашылықтарын біледі
25	Сөз және оның мағынасы	Сөздің мағынасы мен оның мәнін дұрыс түсіну.	1		1	Сөз мағынасын түсіну және қолданады
VI БӨЛІМ. ЖЫЛ БОЙЫ ӨТКЕНДІ ҚАЙТАЛАУ (3 САҒАТ)						
26	Сөздерге дыбыстық талдау	Сөздерге дыбыстық талдау жасап, дұрыс сөйлеуге үйрену.	1	1		Сөздерге дыбыстық талдау жасайды
27	Өз білімінді тексер	Өз білімін тексеріп, толықтырулар жасау.	1		1	Білімін тексереді
28	Қорытынды	Білім деңгейін қорытынды тест арқылы тексеру.	1		1	Қайталайды
Барлығы			34	12	22	

**Ақпараттық-әдістемелік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

Қазақ тілі пәнінен жазылған «Қазақ тілі арқылы тұлғалық даму, сауатты сөйлеп, жазу дағдыларын қалыптастыру» атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі «Дыбыс пен әріп» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 11 сағат) «Кіріспе. Дауысты дыбыстар. Оның түрлері», «Жуан және жіңішке дауысты дыбыстар», «Жуан және жіңішке жұп дауыстылар», «Дауыссыз дыбыстар», «Дауыссыз дыбыстардың түрлері (Қатаң, ұяң және үнді дауыссыз дыбыстар)», «Буын», «Тасымалдау» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Жаңа педагогикалық технология;
- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі «Сөз әлемі» 7 сағат берілген. «Сөз ойла, тез ойла», «Адасқан әріптер әлемі», «Мағынасы жуық сөздер», «Қарама – қарсы мағыналы сөздер», «Көп мағыналы сөздер», «Өз білімінді тексер» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Модульдік оқыту технологиясы арқылы оқытылады;
- Топтық оқыту технологиясы;
- Оқыту технологиясы;
- Дамыта оқыту технологиясы.

Бағдарламаның үшінші бөлімі «Сөйлем» 4 сағат берілген. «Сөйлемдегі сөздердің байланысы», «Хабарлы сөйлем», «Сұраулы сөйлем», «Лепті сөйлем» негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технология;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы.

Бағдарламаның төртінші бөлімі **«Сөз таптары»** 5 сағат берілген. Бұл бөлімде «Заттың атын білдіретін сөздер – зат есім», «Жалқы есім және жалпы есім», «Заттың қимылын білдіретін сөздер – етістік», «Заттың сынын білдіретін сөздер – сын есім», «Заттың санын білдіретін сөздер – сан есім» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады.

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Ойын технологиясы.

Авторлық бағдарламаның бесінші бөлімі **«Сөйлеу мәдениеті»** 4 сағат берілген. «Тіл және сөйлеу», «Ауызекі тіл және жазбаша тіл», «Сөз және оның мағынасы» негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;

Авторлық бағдарламаның алтыншы бөлімі **«Жыл бойы өткенді қайталау»** 3 сағат берілген. «Сөздерге дыбыстық талдау», «Өз білімді тексер», «Қорытынды» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Ойын технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Оқушылардың білім деңгейін анықтау, олардың меңгерген дағдылары мен ұғымдарын бақылау және оқыту үрдісінде көрсеткен жетістіктерін бағалау. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау бірнеше тәсілдермен жүргізіледі. Төменде оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау туралы толық ақпарат берілген:

Бағалау түрлері

Бағалау үш негізгі түрге бөлінеді:

- **Қалыптастырушы бағалау** — оқушының оқу үрдісінде жетістіктерін бақылау және жақсарту мақсатында үнемі жүргізілетін бағалау. Бұл бағалау оқушының білімін қалыптастырып, алдағы уақытта дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.
- **Қорытынды бағалау** — оқу кезеңінің (немесе пәннің) соңында жүргізілетін бағалау, оқушының білім деңгейі мен жетістіктерін қорытындылап, бағалауға негіз болады.
- **Суммативті бағалау** — оқушының оқу бағдарламасын меңгергендігін анықтау үшін бір рет немесе бірнеше рет жүргізілетін бағалау. Бұл бағалау түрі көбіне емтихан, тест, курстық жұмыстар арқылы жүзеге асырылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау тәсілдері

- **Тестілер мен сауалнамалар:** Оқушылардың білім деңгейін тексеру үшін әртүрлі тестілер, сауалнамалар және бақылау сұрақтары қолданылады. Бұл әдіс оқушылардың теориялық білімін тексеруге мүмкіндік береді.
- **Жұмыс дәптерлері мен шығармашылық тапсырмалар:** Жұмыс дәптерлері мен шығармашылық тапсырмалар арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, жазбаша және ауызша дағдыларын бағалауға болады.

- **Практикалық тапсырмалар:** Оқушылардың практикалық дағдыларын дамыту үшін әртүрлі тапсырмалар мен тәжірибелер ұйымдастырылады. Бұл тәсіл арқылы олардың нақты жұмыс орындау қабілетін бағалауға болады.

- **Жобалар:** Оқушылардың жеке немесе топтық жұмыс арқылы білімдерін көрсететін жобалар. Жоба жұмыстары оқушылардың зерттеу дағдыларын, креативтілігін және топта жұмыс істеу қабілетін бағалауға мүмкіндік береді.

- **Ауызша жауаптар мен сұрақ-жауап:** Оқушылардың білімін тексеру үшін ауызша сұрақ-жауап сессиялары өткізіледі. Бұл әдіс олардың түсіну деңгейін бағалауға ықпал етеді.

Бағалау критерийлері

Бағалау кезінде оқушылардың жетістіктерін бағалаудың негізгі критерийлері мен өлшемдеріне мыналар кіреді:

- **Теориялық білім:** Оқушының пән бойынша теориялық білімін меңгеруі, негізгі ұғымдар мен терминдерді білуі.

- **Практикалық дағдылар:** Оқушының практикалық тапсырмаларды орындауда көрсеткен қабілеттері, тапсырмаларды дұрыс орындау деңгейі.

- **Шығармашылық қабілеттері:** Оқушының шығармашылық тапсырмаларды орындаудағы қабілеті, өзінің ойлау дағдыларын көрсетуі.

- **Қолданбалы дағдылар:** Оқушының білімін тәжірибе жүзінде қолдануы, тапсырмаларды шығармашылықпен шешуі.

- **Жазбаша және ауызша сөйлеу дағдылары:** Оқушының грамматикалық дұрыстығы, сөз қолдану шеберлігі мен жазу стилі.

- **Топта жұмыс жасау:** Топтық жұмыс кезінде оқушының белсенділігі, ынтымақтастыққа қабілеті, басшылық ету немесе пікірталасқа қатысу деңгейі.

- Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады.

• Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін үйренеді	Мадақтау
	Орфография мен орфоэпия. Орфографияның қарастыратын мәселелері туралы білім алады	«Екі жұлдыз, бір тілек».
	Үндестік заңы, олардың түрлері. Дыбыстардың бір-біріне ықпалы, ықпалдың түрлерін меңгереді.	Өзін-өзі бағалау
	Сөзжасам. Түбір, қосымша, қосымшаның түрлері, жалғау, жұрнақ туралы білім алады	Қалыптастырушы бағалау
	Зат есім, зат есімнің түрлері. Етістік, етістіктің түрлері, етістіктің сөйлемдегі қызметі туралы жалпы білім алады.	Формативті бағалау
	Есімдік, есімдіктің түрлері, қызметі. Үстеу, үстеудің түрлері, қызметі. Одағай сөздер туралы дағдыларын дамытады;	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
Практикалық сабақтар үшін	Тапсырмалармен жұмыс жасайды.	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Синтаксистік талдау — сөйлемді, оның мүшелерін, түрлерін, құрмалас сөйлемнің құрамындағы жай сөйлемдерді анықтайды	Оқушының өзін-өзі бағалау
	Қыстырма сөздер. Шылау сөздер.	Мұғалім шолуы

	Морфологиялық талдау жасауға дағдыланады;	
	Фонетикалық, лексикалық, синтаксистік, морфологиялық талдау жасауға дағдыланады.	«Қошеметтеу» әдісі арқылы бағалау
Барлығы		

Бағалау әдісінің түрлері

- **Сөйлеу дағдылары мен жазбаша дағдыларды бағалау:**
 - Оқушылардың жазбаша жұмыстарын тексеріп, грамматика мен орфографияны ескере отырып бағалау.
 - Оқушылардың ауызша сөйлеу дағдыларын бағалау кезінде олардың сөйлеу мәнерін, сөздік қорын, дұрыс сөйлеу қабілетін ескереміз.
- **Динамикалық бағалау:** Оқушының оқу үрдісінде көрсеткен өзгерістерін және даму деңгейін бағалау. Мысалы, олардың алғашқы және соңғы жұмыс нәтижелерін салыстыру.
- **Өзін-өзі бағалау:** Оқушылардың өз білімін, дағдыларын және жұмысын бағалауы. Бұл әдіс оқушыларға өз жетістіктерін бағалауға мүмкіндік береді.
- **Топтық бағалау:** Топтық жұмыстарды бағалау кезінде оқушылардың топ ішіндегі жұмысын, ынтымақтастықтарын, өзара көмек көрсету қабілеттерін ескеру.

Бағалау кезеңдері

- **Бастапқы бағалау:** Оқу басталар алдында оқушылардың деңгейін бағалау, олардың алдын ала білімін тексеру.
- **Ағымдағы бағалау:** Оқу процесінде әртүрлі тапсырмалар мен тесттер арқылы оқушылардың жетістіктерін бақылау.
- **Қорытынды бағалау:** Оқу бағдарламасы аяқталған соң жүргізілетін қорытынды бағалау.

Бағалау түрлерінің аралас қолданылуы

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау барысында әртүрлі әдіс-тәсілдерді бірлесе қолдануға болады. Мысалы:

- Тестілер мен бақылау сұрақтарын қолдану арқылы оқушылардың теориялық білімін бағалау.
- Шығармашылық жұмыстар мен жобалар арқылы оқушылардың практикалық дағдыларын және зерттеу қабілеттерін бағалау.
- Сауалнамалар мен пікірсайыстар арқылы оқушылардың сыни ойлау дағдыларын дамыту.

Білімді бағалау шкаласы

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау үшін белгілі бір шкала немесе балл жүйесі пайдаланылады. Мысалы:

- 5 — Өте жақсы (түсіну деңгейі жоғары, барлық тапсырмалар дұрыс орындалған)
- 4 — Жақсы (жақсы түсіну, бірақ кейбір тапсырмаларда қателіктер болуы мүмкін)
- 3 — Орташа (орташа түсіну, кейбір тапсырмаларды дұрыс орындау қиын)
- 2 — Қанағаттанарлықсыз (түсіну деңгейі төмен, тапсырмаларды орындауда қателіктер көп)

Оқушыларды бағалау кезінде қолданылатын құралдар

- **Бағалау парақтары:** Әр оқушының жетістіктерін жазып, бағалау үшін арнайы парақтар қолданылады.
- **Кері байланыс:** Оқушыға оның жетістіктері мен қателіктері туралы түсінік беру мақсатында кері байланыс жүргізу.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау оқушылардың білімін объективті түрде анықтауға, олардың даму деңгейін бақылауға және оқу процесін жақсартуға мүмкіндік береді. Оқыту нәтижелерін бағалаудың әртүрлі әдістері мен тәсілдері оқу үрдісін тиімді басқаруға көмектеседі.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

Мұғалімдер үшін:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2011 ж.
- Әбиев Ж.Ә., Бабаев С.Б., Құдиярова А.М., - «Педагогика» - Алматы: Дарын

- Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012 ж. (2022 ж).
- Аманжолов С., Ұйықбаев И., Әбілқасов А. – «Қазақ тілі грамматикасы. Синтаксис»: - А., 1958 ж.
- Кеңесбаев І., Ысқақов А., Аханов К. – «Қазақ тілінің грамматикасы. І бөлім»: - А., - 1961 ж.
- Омарбекұлы – «Қазақ тіл білімінің өзекті мәселелері». - Алматы: «Арыс», 2007 ж. (2017 ж.) - 312 б.
- Құрманова Н., Мухлис К. – «Текст теориясы мен әдістемесі» - Алматы, 2000 ж. (2010 ж., 2020 ж.) – 114 б.
- Шалабай Б. – «Мәтінді зерттеудің ғылыми негіздері», - Ұлағат. - 2007 ж. (2017 ж.) - №10. - 80-87 б.
- «Қазақ тілі» өзіндік жұмыстар. 2-сынып «Алматы кітап» баспасы 2011 жыл. Авторлары: К.Ерешева, Г. Сүйіндікова
- «Қазақ тілі» өзіндік жұмыстар. 2 - сынып Алматы «Өлке» баспасы 2011 жыл. Авторлары: К. Ерешева, Г. Сүйіндікова
- С.Рахметова. Бастауыш кластарда оқушылардың тілін ұстарту. А., 1997
- З.Бейсенбаева. Сөз жасамды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздері. А., 1998ж
- Уәли Н. – «Қазақ сөз мәдениетінің теориялық негіздері» - Докторлық диссертация қолжазбасы. - Алматы, 2007 ж. (2017 ж.).
- Ахметова М.К. – «Мәтін лингвистикасы», (Оқу-әдістемелік құрал): -Орал: «Ағартушы», - 2008 ж. (2018 ж.).
- «Оқу сауаттылығы», (Мұғалімнің жұмыс дәптері): - PEARSON. – 2013 ж. – 47-48 б.
- Әбуханов Ғ. – «Қазақ тілі лексика. Фонетика және морфология мен синтаксис», (Педучилищеге арналған оқулық) - А., - 1960 ж., 1967 ж., 1982 ж.
- Ишмұхамедов Ә. – «Қызықты грамматика» - 1995 ж.
- Жанұзақов Т. – «Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі «Дайк- Пресс» -2008 ж. (2018 ж.).
- Тұрғынбаева Б.А. – «Дамыта оқыту технологиялары» - Алматы – 2000ж.

Оқушылар үшін:

- «Қозы Көрпеш Баян сұлу» жыры – Арман – ПВ.
- «Қыз Жібек» жыры - Арман – ПВ.
- Әуезов М. - «Көксерек» әңгімесі - Арман – ПВ.
- Қ. Қайсенов «Жау тылындағы бала» повесі - Арман – ПВ.
- Сарғасқаев С. – «Тәмпиш қара» повесі - Арман – ПВ.
- Шаханов М.– «Нарынқұм зауалы» поэмасы - Арман – ПВ.
- Әбдіков Т. – «Қонақтар» әңгімесі - Арман – ПВ.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтарын және психологиялық мәдениетін қалыптастыру»

Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: К.Сариева – «Өрлеу-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырған: Садыкова Нуркия Токжановна, Алматы облысы, Қарасай ауданы «Береке орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі педагог-психологы, педагог-зерттеуші

1. Түсінік хат

«Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтарын және психологиялық мәдениетін қалыптастыру» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушылардың гуманистік дүниетанымы мен психологиялық мәдениетін қалыптастыру. Өзара іс-қимыл мен ынтымақтастықтың әлеуметтік-психологиялық дағдыларын дамыту, жалпы мәдениетті және адамгершілік-рухани құндылықтарын, өзі туралы және өзінің мүмкіндіктері туралы білімдерін кеңейту.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Жеке тұлғаның сезімін дамыту;
2. Қарым-қатынас дағдыларын дамыту;
3. Күнделікті өмірде өзін-өзі ұстау дағдыларын дамыту және әлеуметтік проблемалық жағдайларды өз бетінше шешу;
4. Қабілеттерін ашу мен дамытуға мүмкіндік беру;
5. Әлеуметтік құзыреттілікті арттыру;
6. Стресстік жағдайларда өзін-өзі реттей алуға, кикілжіңдерді шеше білуге үйрету;
7. Мектептегі буллинг және кибербуллинг себептері және алдын алу жұмыстары;
8. Сауаттылыққа, шапшаңдыққа тәрбиелеу.

Бағдарламаның өзектілігі қазіргі заман талаптарына сәйкес оқушылардың жеке тұлғалық дамуын, олардың әлеуметтік ортада дұрыс әрекет етуін және психологиялық тұрғыдан сау, жауапкершілікті азамат болып қалыптасуын қамтамасыз ету қажеттілігінен туындайды. Бұл бағдарлама, ең алдымен, оқушылардың рухани байлығын арттырып, адамгершілік құндылықтарды негізге ала отырып, қоғамда өмір сүруге, бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, қиындықтарды жеңуге және өздерін толыққанды тұлға ретінде тануға бағыттайды. Оқушылардың психологиялық мәдениеті мен өзара сыйластықты дамытуға арналған шаралар қоғамда тұрақтылықты сақтауға, тұлғалық және әлеуметтік үйлесімділікті қалыптастыруға ықпал етеді.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтары мен психологиялық мәдениетін дамытуға бағытталған теориялық негіздер мен практикалық тәсілдерді қамтиды. Ғылыми тұрғыдан алғанда, бағдарлама психология, педагогика және этика салаларындағы зерттеулерді ескере отырып жасалған. Әдістемелік тұрғыда, бағдарлама оқушылардың жеке қасиеттерін дамытуға арналған нақты стратегиялар мен тапсырмалар ұсынады. Ол оқу үдерісінде қолдануға болатын тиімді әдіс-тәсілдер мен технологияларды қамтып, мұғалімдер мен тәрбиелік мамандарға практикалық көмек көрсетуге бағытталған. Жұмыс заманауи білім беру стандарттарына сәйкес келеді және психологиялық, педагогикалық зерттеулердің нәтижелеріне негізделген.

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтары мен психологиялық мәдениетін дамытудың кешенді тәсіліне негізделген. Бұл бағдарлама заманауи ғылыми зерттеулер мен педагогикалық тәжірибелерді ескере отырып, оқушылардың әлеуметтік және психологиялық дамуына ықпал ететін жаңаша әдіс-тәсілдерді ұсынады.

Бағдарламада ғылымилық оның негізінде жатқан психологиялық және педагогикалық теориялардың тереңдігімен, сонымен қатар практикалық тұрғыда оқу үдерісіне енгізілген инновациялық әдістер мен технологиялар арқылы қамтамасыз етілген. Бұл жаңашылдық оқушылардың құндылықтық бағыттарын қалыптастыруда және психологиялық мәдениетін дамытуда тиімді нәтиже беруге бағытталған.

Бағдарламаның бағыттылық аспектілері:

Адамгершілік-рухани құндылықтарды дамыту – бағдарлама оқушылардың жеке тұлғалық қасиеттерін, моралдық және этикалық нормаларды қалыптастыруға бағытталған. Бұл аспект оқушылардың өзара құрмет, адалдық, әділдік, жауапкершілік сияқты адамгершілік құндылықтарды игеруіне ықпал етеді.

Психологиялық мәдениетті қалыптастыру – оқушылардың эмоционалдық интеллектін, стресс жағдайларын жеңу қабілетін және әлеуметтік дағдыларын дамытуға арналған. Бұл аспект тұлғаның психологиялық саулығын сақтау мен нығайтуға арналған.

Әлеуметтік бейімделу және қарым-қатынас дағдыларын жетілдіру – оқушылардың қоғамда дұрыс қарым-қатынас орнату, өз ойларын білдіру және өзгелермен тиімді тіл табысу дағдыларын дамыту.

Тұлғалық даму – оқушылардың өзіндік пікір қалыптастыруы, тұлғалық қасиеттерін жетілдіру және өзіне деген сенімділікті арттыру. Бұл аспект балалардың өзін-өзі тануға және өз даму жолын дұрыс таңдауға көмектеседі.

Интеграцияланған білім беру – бағдарлама ғылыми зерттеулер мен практикалық әдістерді біріктіріп, оқушыларға кешенді білім мен дағдыларды береді, бұл олардың жалпы білім беру үдерісіне толыққанды қатысуына мүмкіндік жасайды.

Бұл бағыттар оқушылардың жан-жақты дамуына, моральдық және психологиялық деңгейде үйлесімді болуына негіз болады.

Күтілетін нәтижелер:

1. Басқа адамдардың әрекеттеріне, сезімдері мен қызығушылықтарына талдау жасай алу;
2. Үлкенді сыйлау, кішіге қамқор болу, досқа адалдық туралы түсініктері артады;
3. Мінездерін қалыптастыруға ұмтылады;
4. Айналадағылармен сауатты қарым-қатынас жасай білу;
5. Басқа адамдардың мінез-құлқын түсіне білу;
6. Өзінің даму процесіндегі қиындықтарды жеңе білудің жолдарын іздестіре алуы, пайымдауы;
7. Белсенді өмірлік ұстанымының болуы.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтарын және психологиялық мәдениетін қалыптастыру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында

әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарлама маңыздылығы: Өзінді өзін тәрбиелеу – өмір талабы. Адамдардың өзін-өзі тәрбиелеуі - жүйелі түрде белгілі бір мақсат қойып, оған жету жолында өзінің қабілетін дамыта отырып, кездескен қиыншылықтарды жеңе білуі. Әр адам – жеке тұлға. Жасөспірім шақтан бастап, ересек шаққа дейінгі алған тәрбие мен білімге толықтырулар еңгізіп, болашаққа кім және қандай болатындарынды білулері керек. Орташа қабілетті және жігерлі болсақ көп нәрсеге қол жеткіземіз. Ал, қабілетті бірақ жігерсіз болсақ, еш нәрсеге қол жеткізе алмаймыз. Адам өзін –өзі тәрбиелеу үшін адамгершілік қасиеті мол болуы керек.

Бала өмірге келген сәтінен бастап-ақ, әр ата-ана өз баласының физиологиялық, психологиялық тұрғыдан жетілуіне көңіл бөліп, оның әлеуметтік, материалдық т.б. тұрғыдан түрлі қажеттіліктерін өтеуге бар өмірін арнайтыны белгілі. Бала үш жасқа дейін ата-ананың тікелей қарамағында болса, оның бұдан кейінгі даму үдерісі мектепке дейінгі білім беру ұйымдары, яғни бөбекжай, балабақшаларда жүзеге асады. Ал мектеп табалдырығын аттаған күннен бастап, мектептің отбасымен тығыз қарым-қатынасының нәтижесінде жан-жақты жетілген жеке тұлғаны тәрбиелеу мәселесі қолға алынады. Ата-ана-ұстаздар-мектеп ұжымы болып, баланың өз заманының талабына сай, әрі ұлттық таным негізінде білім мен тәрбие алуы үшін кешенді түрде жүргізілілетін жұмыстардың бір саласы мектептегі тәрбие жұмысының негізін құрайды. Қазақ педагогика ғылымының дамуына айтарлықтай үлес қосып, соңына «Педагогика» атты еңбегін қалдырған М.Жұмабаев «Жас бала – жас шыбық, жас күнінде қай түрде иіп тастасаң, өскенде сол иілген күйінде қатып қалмақ. Теріс иіліп қалған шыбықты артынан түзеймін десең, сындырып аласың», – десе, Жан Жак Руссо «Бала туылғанда ақ қағаздай болып таза туады, оның үстіне шимақты қалай салсаң, қағаз бетіне солай түседі, бала тәрбиесі де солай сияқты, өзін қалай тәрбиелесең, ол солай тәрбиеленеді», - дейді. Бұны айтудағы негізгі себебіміз, бала тәрбиесі қай қоғамда, қай кезеңде болмасын ең өзекті, кезек күттірмейтін, қателесуге жол берілмейтін маңызды мәселе болып табылады. Сол сияқты әрбір ата-ананың жадында А.С.Макаренконың мына бір айтқандары жүргені дұрыс: «Сіз ұлыңызды немесе қызыңызды тек қана өзіңіздің ата-аналық қуанышыңыз үшін ғана дүниеге әкеліп тәрбиелеп жатқан жоқсыз. Сіздің отбасыңызда болашақ азамат, болашақ қайраткер, болашақ күрескер өсіп келеді». Ал ұлы ойшыл Әл-Фарабидің «Адамға ең алдымен, тәрбие берілуі керек. Тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауымен тең, ол келешекте оның өміріне қауіп әкеледі», - дегені білім нәрін беруші ұстаздардың да қаперінде екені анық.

Бағдарлама арқылы оқушылардың өзін-өзі бағалауда ерік-жігердің, адамгершіліктің, мақсаттың, күш-қуат және сана-сезім тәрізді құндылықтардың адам өміріндегі маңызы туралы және өз-өзін бағалауын саналы түрде арттыра алу дағдыларын дамытады, оқушыларды табандылыққа, төзімділікке, жігерлікке, қажырлыққа ерік-күшінің мықтылығына және өзін бағалауға тәрбиелейді.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Кешенді көзқарас – бағдарлама оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтарын дамыту мен психологиялық мәдениетін қалыптастыруды біртұтас жүйе ретінде қарастырады, бұл жеке тұлғаның жан-жақты дамуына мүмкіндік береді.

Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл – бағдарлама әр оқушының ерекшеліктерін, қызығушылықтарын және қабілеттерін ескеріп, олардың жеке дамуына ерекше көңіл бөледі. Бұл оқушының өзіне деген сенімділігін арттыруға және әлеуметтік ортада үйлесімді болуына ықпал етеді.

Психологиялық қолдау – бағдарламада оқушылардың психологиялық жағдайын назарға ала отырып, оларды эмоционалдық тұрақтылыққа, стреске төзімділікке және өзін-өзі басқаруға үйретуге бағытталған арнайы әдіс-тәсілдер қарастырылған.

Инновациялық әдіс-тәсілдер мен технологиялар – заманауи педагогикалық және психологиялық әдістер мен ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы оқыту процесін қызықты және тиімді етіп жасау.

Құндылықтар мен дағдыларды интеграциялау – бағдарлама адамгершілік құндылықтар мен психологиялық дағдыларды өзара байланыстырып, оқушылардың өмірінде практикалық тұрғыдан қолданысқа енгізуге бағытталған. Бұл оқушылардың әлеуметтік және тұлғалық жетілуіне көмектеседі.

Кросс-дисциплинарлық көзқарас – бағдарлама психология, педагогика, этика, әлеуметтік ғылымдар сияқты бірнеше саланың тоғысында орналасып, көпқырлы білім беруді қамтамасыз етеді.

Қолданбалы тәжірибе – бағдарлама оқушыларға тек теориялық білім беріп қана қоймай, оларды нақты өмір жағдайларында қолдануға үйретеді. Тәжірибелік жаттығулар мен тапсырмалар арқылы оқушылардың алған білімін күнделікті өмірде қолдануы ынталандырылады.

Бұл ерекшеліктер бағдарламаға жаңашылдық, практикалық тиімділік және оқушының жан-жақты дамуына негіз болатын көпқырлы тәсілді енгізеді.

Бағдарлама келесі бағыттарды қамтиды:

- Оқушылар тұлғасын дамыту;
- Қатысушылардың практикалық коммуникативтік дағдыларын меңгеруі;
- Өзінің әлеуеттерін, мүмкіндіктерін және өз өмірінің құндылығын сезіну.

Оқушының күзіреттілігіне тән талаптар:

- теориялық мағлұмат алады;
- алынған ақпаратты тәжірибелік тұрғыда қолдануға талпынады;
- әр сабақ сайын өзін жетілдіре түседі;
- өзгелерді сыйлау, үлкендерді құрметтеу, кішілерге ізет ету, ата-ана айтқанын тыңдау дағдылары барынша дамиды;

Оқушылар білуі керек:

- курсқа қызығушылық таныту;
- сабақта белсенділік таныту;
- сынып ішінде өзін ұстай білу;
- берілген тапсырманы жауапкершілікпен орындау;

Сабақтың түрі: Танымдық сабақ, аралас сабақ, дәстүрлі.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, сұрақ-жауап, ой бөлісу, пікір алмасу, әңгімелесу, кеңес беру.

- Оқушыларға арналған әртүрлі тренингтік бағдарламаларға ерекше көңіл бөлінген;
- Пікірталас, рөлдік ойын және психотренингтің кейбір элементтері енгізілген;
- Сауалнама, проективті тесттер, кері байланыс.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер

Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтарын және психологиялық мәдениетін дамытуға бағытталған, әрі оларды белсенді оқу үдерісіне тартуға мүмкіндік береді. Міне, осыған арналған кейбір әдіс-тәсілдер:

Топтық жұмыс – оқушыларды топтарға бөліп, бір-бірімен пікір алмасуға, тапсырмаларды бірге орындауға мүмкіндік беру арқылы олардың әлеуметтік дағдыларын дамытады, бір-бірін тыңдауға, құрметтеуге үйретеді.

Дебаттар – оқушылардың өз пікірін дәлелдеп, басқалардың көзқарасын тыңдай білу дағдыларын дамытады. Бұл әдіс адамгершілік құндылықтарды талқылау мен түсіндіруге арналған.

Рөлдік ойындар – оқушыларға әртүрлі әлеуметтік жағдайларды талқылау үшін рөлдер беру арқылы олардың эмоционалдық интеллектін және қоғамда дұрыс қарым-қатынас орнату қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Миға шабуыл – оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша ой қозғап, әр түрлі шешімдер ұсынуды ұсыну арқылы креативті ойлауды дамытады. Бұл әдіс рухани құндылықтар мен адамгершілік мәселелерін талқылауға пайдалы.

Іс-тәжірибелік тапсырмалар – оқушыларға күнделікті өмірде қолдануға болатын практикалық тапсырмалар беріп, олардың психологиялық мәдениетін қалыптастыруға бағытталған.

Тренингтер мен психологиялық жаттығулар – оқушылардың эмоциялық және психологиялық күйін жақсарту, стресс жағдайларымен күресу, өзін-өзі тану дағдыларын дамытуға арналған жаттығулар.

Әңгіме және пікірталас – ашық сұрақтар қою арқылы оқушылардың өзіндік пікірін білдіруге, ой-талқылар жүргізуге ынталандырады. Бұл әдіс адамгершілік құндылықтарды, моральдық нормаларды түсіндіруге мүмкіндік береді.

Қызмет жобалары – оқушыларға әлеуметтік жауапкершілік пен өзара көмек көрсету дағдыларын дамытуға арналған жобалар жасау. Бұл әдіс әлеуметтік құндылықтар мен ортақ игілікке қызмет етуге бағытталған.

Мәтіндер мен шығармашылық жұмыстар – оқушыларға моральдық, адамгершілік тақырыптар бойынша эсселер немесе шығармалар жазуды ұсыну арқылы олардың ішкі дүниесін ашуға көмектеседі.

Мәтінмен жұмыс – арнайы тандалған моральдық немесе психологиялық мәні бар мәтіндермен жұмыс істеу, талдау, пікірталас жүргізу арқылы құндылықтар жүйесін қалыптастыру.

Бұл әдіс-тәсілдер оқушылардың әлеуметтік және психологиялық дағдыларын дамытуға, олардың адамгершілік-рухани құндылықтарын нығайтуға ықпал етеді.

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Жұмыс түрі	Мерзімі
1	Мен кімін? Мен қандаймын?	1	Эссе	
2	Мен өзімді мақтан етемін	1	Пікірталас	
3	Уайымның даналық сатылары	1	Бейнеролик	
4	Барлығы өзіне деген махаббаттан басталады	1	Пікірталас	
5	Менің құндылықтарым	1	Эссе	
6	Өзіңді басқара біл	1	Әңгіме	
7	Мінез-құлық және оның түрлері. Темперамент дегеніміз не?	2	Пікірталас	
8	Күнделік - ұлы адамдардың өзін-өзі кемелдендіруіне қалай игі ықпал етті?	1	Эссе	
9	Өзіңді басқара біл	1	Пікірталас	
10	Адам мүмкіндігін білеміз бе?	1	Пікірталас	
11	Танымдық процестер. Ерік ұғымы.	1	Ой бөлісу, пікір алмасу	
12	Түйсік. Танымдық психологиялық процестер (Ес, зейін, ойлау)	1	Пікірталас	
13	Ойлау және сөйлеу	1	Әңгіме	
14	Қабылдау	1	Әңгіме	
15	Қарым-қатынас мәдениеті	1	Ой бөлісу, пікір алмасу	
16	Менің болашақ мамандығым	1	Дөңгелек үстел	
17	Эмоция мен сезімдер әлемі	1	Пікірталас	
18	Адам өміріндегі уақыттың маңызы	1	Сауалнама	
19	Еңбек-түбі береке	1	Әңгіме	
20	Кітап-білім бұлағы	1	Пікір алмасу	
21	Әдептілік-адамгершілік негізі	1	Әңгіме	
22	Киберкультура және кибергигиена	1	Әңгіме	
23	Буллинг туралы жалпы түсінік	2	Пікір алмасу	

24	Кибербуллинг туралы жалпы түсінік	2	Пікір алмасу	
25	Өз мүмкіндігімізді білеміз бе?	1	Пікір алмасу	
26	Әрбір жағдайдан шығатын жол бар.	1	Дөңгелек үстел	
27	Ересек болу оңай ма?	1	Дөңгелек үстел	
28	Жасөспірімдер арасындағы суицидтік мінездің алдын алу	2	Пікір алмасу	
29	Арт-терапия	1	Сурет арқылы өз сезімдерін, эмоцияларын беру	
30	Ертегі терапиясы және арт-терапиясы	1	Ертегі мен суреттің көмегімен өз сезімдерін, эмоцияларын беру	
31	Мен практикумнан өзім үшін не алдым (мен үйрендім)	1	Кері байланыс	
32	Қорытынды сабақ	1	Кері байланыс	
Барлығы		34		

Нормативті бөлім
(барлығы 34 сағат, аптасына 1 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
1.	Мен кімін? Мен қандаймын?	Оқушылардың өзін-өзі тану қабілетін дамыту, тұлғалық ерекшеліктерін түсіну.	1	1		Оқушы өзіне қатысты пікір қалыптастырады, өзіне деген сенімділік артады.
2.	Мен өзімді мақтан етемін	Оқушылардың өзін құрметтеу және мақтан тұту сезімін қалыптастыру.	1	1		Оқушы өзін-өзі бағалауды арттырады, өзін мақтан тұтуға үйренеді.
3.	Уайымның даналық сатылары	Уайымның пайда болуы және оны жеңу жолдарын түсіндіру.	1	1		Оқушы уайыммен күресудің тәсілдерін меңгереді.

4.	Барлығы өзіне деген махаббаттан басталады	Өзін сүйу және өзін құрметтеу маңыздылығын түсіндіру.	1	1		Оқушы өзіне деген махаббатты арттырады, ішкі тыныштыққа ие болады.
5.	Менің құндылықтары	Оқушылардың жеке құндылықтар жүйесін анықтау.	1	1		Оқушы өз құндылықтарын анықтап, өмірлік мақсаттарын қоюға дайын болады.
6.	Өзінді басқара біл	Өзін-өзі басқару дағдыларын үйрету.	1	1		Оқушы эмоцияларын, мінез-құлқын бақылауға алады.
7.	Мінез-құлық және оның түрлері. Темперамент дегеніміз не?	Мінез-құлық және темперамент түрлерін зерттеу.	1	1		Оқушы түрлі темпераменттер мен мінез-құлық түрлерін ажырата алады.
8.	Күнделік - ұлы адамдардың өзін-өзі кемелдендіруін е қалай игі ықпал етті?	Күнделік жүргізудің маңыздылығын түсіндіру.	1		1	Оқушы өз өмірін ретке келтіру үшін күнделік жазуды үйренеді.
9.	Өзінді басқара біл	Өзін-өзі басқару дағдыларын жетілдіру.	1		1	Оқушы өз әрекеттерін саналы түрде басқара алады.
10.	Адам мүмкіндігін білеміз бе?	Адамның шексіз мүмкіндіктері мен өз мүмкіндіктерін іске асыру жолдары туралы түсінік беру.	1		1	Оқушы өз күш-жігерін дұрыс бағытта пайдалану қабілетін арттырады.
11.	Танымдық процестер. Ерік ұғымы	Танымдық процестер мен ерік туралы түсінік беру.	1	1		Оқушы ерікті дамыту тәсілдерін түсініп, оларды қолданады.
12.	Түйсік. Танымдық психологиялық процестер (Ес, зейін, ойлау)	Танымдық процестерді түсіну және оларды өмірде қолдану.	1	1		Оқушы өз есін, зейінін және ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған дағдыларды меңгереді.
13.	Ойлау және сөйлеу	Ойлау мен сөйлеудің байланысы туралы білім беру.	1		1	Оқушы ойларын дұрыс жеткізу және сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.
14.	Қабылдау	Қабылдау процесін түсіндіру.	1	1		Оқушы әлемді түсіну және қабылдау дағдыларын дамытады.
15.	Қарым-қатынас	Қарым-қатынас	1	1		Оқушы басқа адамдармен

	мәдениеті	мәдениетінің негіздерін түсіндіру.				тиімді және мәдениетті қарым-қатынас жасауға үйренеді.
16.	Менің болашақ мамандығым	Болашақ мамандық тандауға бағытталған кеңес беру.	1	1		Оқушы өзінің болашақ мамандығын анықтап, сол салаға қызығушылығын арттырады.
17.	Эмоция мен сезімдер әлемі	Эмоциялар мен сезімдердің рөлін түсіндіру.	1		1	Оқушы өз эмоцияларын дұрыс басқара алады.
18.	Адам өміріндегі уақыттың маңызы	Уақытты дұрыс басқару маңыздылығын түсіндіру.	1		1	Оқушы уақытты тиімді пайдалануды үйренеді.
19.	Еңбек-түбі береке	Еңбектің маңыздылығын және оның адам өміріндегі рөлін көрсету.	1		1	Оқушы еңбектің құндылығын түсініп, еңбек етуге ынталанады.
20.	Кітап-білім бұлағы	Кітаптың адам өміріндегі маңызын түсіндіру.	1		1	Оқушы кітап оқудың маңыздылығын түсініп, оған қызығушылығы артады.
21.	Әдептілік-адамгершілік негізі	Әдептілік пен адамгершілік құндылықтарын дамыту.	1		1	Оқушы адамгершілік нормаларын біледі және оларды өз өмірінде қолданады.
22.	Киберкультура және кибергигиена	Киберкеңістікте дұрыс мінез-құлық пен қауіпсіздік дағдыларын үйрету.	1		1	Оқушы киберқауіпсіздік пен кибергигиенаны түсініп, оларды өмірде қолданады.
23.	Буллинг туралы жалпы түсінік	Буллингтің түрлері мен оның алдын алу жолдарын түсіндіру.	2	1	1	Оқушы буллинг туралы түсінік алып, оған қарсы тұру тәсілдерін меңгереді.
24.	Кибербуллинг туралы жалпы түсінік	Кибербуллингтің қауіптері мен оның алдын алу тәсілдері.	1		1	Оқушы кибербуллингтен сақтану жолдарын біледі.
25.	Өз мүмкіндігімізді білеміз бе?	Өз мүмкіндіктерін бағалау және дамытуға бағыттау.	1		1	Оқушы өзінің ішкі мүмкіндіктерін анықтап, оларды іске асыруға ұмтылады.
26.	Әрбір жағдайдан шығатын жол бар.	Қиын жағдайлардан шығу жолдарын табу дағдыларын дамыту.	1		1	Оқушы кез келген қиындықты жеңу үшін шешімдер таба алады.
27.	Ересек болу	Ересек болудың	1		1	Оқушы ересектік өмірге

	оңай ма?	жауапкершіліктерін түсіндіру.				дайын болады.
28.	Жасөспірімдер арасындағы суицидтік мінездің алдын алу	Суицидтің алдын алу жолдарын үйрету.	2		2	Оқушы суицидке қарсы тұру және психологиялық көмек көрсету тәсілдерін біледі.
29.	Арт-терапия	Арт-терапияның психологиялық әсерін түсіну, шығармашылықпен жұмыс істей білу.	1		1	Оқушы шығармашылық процесс арқылы эмоционалды тұрақтылыққа жетеді.
30.	Ертегі терапиясы және арт-терапиясы	Ертегі мен арт-терапияның терапевтік әсерін түсіну, оларды өмірде қолдану.	1		1	Оқушы ертегілер мен арт-терапияны өз эмоцияларын реттеу үшін қолдана алады.
31.	Мен практикумнан өзім үшін не алдым (мен үйрендім)	Өзіне керекті ақпарат пен дағдыларды саралау және бағалау.	1		1	Оқушы практикалық сабақтардан алған білімдерін өмірде қолдану тәсілдерін біледі.
32.	Қорытынды сабақ	Бағдарлама бойынша қорытынды жасап, меңгерілген білімді қолдану.	1		1	Оқушы бағдарлама бойында алған білімдерін қорытындылап, өзін-өзі бағалауға үйренеді.
Барлығы			34	12	22	

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім

Бағдарлама жалпы білім беретін мектептердегі педагог-психолог мұғалімдеріне арналған. Оқушыларға арт-терапияның психологиялық әсерін түсіндіріп, шығармашылық іс-әрекеттер арқылы эмоционалды тұрақтылық пен өзін-өзі таныту дағдыларын дамыту, оқушылардың алған білімдері мен дағдыларын сараптау, олардың практикалық сабақтардан алған тәжірибесін бағалауға мүмкіндік беру **«Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтарын және психологиялық мәдениетін қалыптастыру»** атты авторлық бағдарлама 4 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Өзін-өзі тану және жеке даму»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар өздерін тану, мінез-құлқын басқару, өзін-өзі дамыту және адамгершілік құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған. Бөлімдегі 10 сағатта: «Мен кімін? Мен қандаймын?», «Мен өзімді мақтан етемін», «Уайымның даналық сатылары», «Барлығы өзіне деген махаббаттан басталады», «Менің құндылықтарым», «Өзіңді басқара біл», «Мінез-құлық және оның түрлері. Темперамент дегеніміз не?», «Күнделік - ұлы адамдардың өзін-өзі кемелдендіруіне қалай игі ықпал етті?», «Өзіңді басқара біл», «Адам мүмкіндігін білеміз бе?» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Ақпараттық-коммуникациялық технология арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«Танымдық және психологиялық процестер»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылардың танымдық дағдылары, психологиялық процестер мен олардың арасындағы байланыс зерттеледі. Бөлімде 6 сағат: «Танымдық процестер. Ерік ұғымы», «Түйсік. Танымдық психологиялық процестер (Ес, зейін, ойлау)», «Ойлау және сөйлеу», «Қабылдау», «Қарым-қатынас мәдениеті», «Менің болашақ мамандығым» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технологиясы қолданылады.

Үшінші бөлім **«Әлеуметтік қарым-қатынас және қоғамдық жауапкершілік»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде әлеуметтік қарым-қатынас мәдениеті, кибербуллинг, қоғамдық мәселелер және жеке жауапкершілік туралы тақырыптар қамтылады. 10 сағатты қамтиды. «Менің болашақ мамандығым», «Еңбек-түбі береке», «Кітап-білім бұлағы», «Әдептілік-адамгершілік негізі», «Киберкультура және кибергигиена», «Буллинг туралы жалпы түсінік», «Кибербуллинг туралы жалпы түсінік», «Өз мүмкіндігімізді білеміз бе?», «Әрбір жағдайдан шығатын жол бар» тақырыптары қамтылған.

Аталған бөлімде:

- Топтық оқыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы.

Төртінші бөлімі **«Жеке даму және шығармашылық іс-әрекет»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар шығармашылық дағдыларды дамыту, терапевтік әдістерді қолдану және өзін-өзі бағалау мәселелерін қарастырады. Бұл бөлімдегі 8 сағатта: «Ересек болу оңай ма?», «Жасөспірімдер арасындағы суицидтік мінездің алдын алу», «Арт-терапия», «Ертегі терапиясы және арт-терапиясы», «Мен практикумнан өзім үшін не алдым (мен үйрендім)», «Қорытынды сабақ» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы;
- Ақпараттық-коммуникациялық технология арқылы оқытылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім беру процесінің маңызды бөлігі, ол оқушылардың білім деңгейін, дағдыларын және жеке дамуын анықтауға көмектеседі. Оқу жетістіктерін бағалау әртүрлі әдістер мен тәсілдер арқылы жүргізілуі мүмкін, олар оқушылардың жеке жетістіктерін анықтау, талдау және олардың алдағы уақытта даму үшін ұсыныстар беру мақсатында қолданылады. Төменде оқушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың негізгі бағыттары мен тәсілдері көрсетілген.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың негізгі аспектілері:

Білім деңгейі:

Оқушының теориялық білімін тексеру.

Қажетті ақпаратты ұғыну және дұрыс қолдану дағдыларын бағалау.

Дағдылар және қабілеттер:

Оқушының алған білімдерін практикалық тапсырмаларда қолдануы.

Тілдік дағдылар мен шығармашылық қабілеттерін дамыту (мысалы, эссе жазу, көркем мәтіндер құрастыру).

Жеке даму:

Оқушының тұлғалық дамуын бағалау: өз пікірін білдіру, сын тұрғысынан ойлау, әлеуметтік жауапкершілік.

Өздігінен жұмыс істеу, өзін-өзі бағалау, өзін-өзі дамыту деңгейі.

Әлеуметтік және коммуникациялық дағдылар:

Оқушының топтық жұмыстарға қатысуы, қарым-қатынас мәдениеті.

Әріптестермен, мұғаліммен және басқа да тұлғалармен тиімді жұмыс істей алу қабілеті.

Оқушыларды бағалау әдістері:

Формативті бағалау:

Мақсаты: Оқушылардың оқу барысында алған білімін үнемі бақылап отыру.

Әдістері: сұрақ-жауап, шағын тесттер, практикалық тапсырмалар, топтық жұмыстар, жеке тапсырмалар.

Мысал: Сабақ барысында оқушылардың тапсырманы орындауы, пікір алмасуы немесе тәжірибелік тапсырмаларды орындауы.

Суммативті бағалау:

Мақсаты: Оқу кезеңінің соңында оқушылардың жалпы жетістіктерін бағалау.

Әдістері: жазбаша немесе ауызша емтихандар, үлкен шығармашылық жұмыстар, эссе немесе жоба қорғау.

Мысал: Бағалау кезеңі аяқталғаннан кейін қорытынды тест немесе шығармашылық жоба тапсырмасын орындау.

Өзін-өзі бағалау:

Мақсаты: Оқушының өз оқу нәтижелерін, күш-жігерін және даму деңгейін бағалауы.

Әдістері: өзіндік есеп беру, жеке күнделік жүргізу, өзін-өзі бағалау сұрақтары.

Мысал: Сабақтар аяқталған соң оқушылар өздеріне қойылған мақсаттар бойынша өзін бағалайды.

Қарым-қатынастық бағалау:

Мақсаты: Оқушылардың бір-бірімен қарым-қатынасы мен ынтымақтастығын бағалау.

Әдістері: топтық жұмыстар, пікірталастар, жобалар.

Мысал: Топтық жоба бойынша оқушылардың бірге жұмыс істеуі, әріптестерінің жұмысын бағалауы.

Оқу жетістіктерін бағалауда қолданылатын құралдар:

Рейтингтік жүйе:

Оқушылардың әрбір тапсырмасын белгілі бір балмен бағалау.

Әрбір тапсырма немесе бөлім үшін нақты критерийлер мен көрсеткіштер орнату.

Критериалды бағалау:

Оқушылардың жетістіктерін нақты, алдын ала анықталған критерийлер бойынша бағалау.

Әрбір тапсырманың немесе жобаның бағасы белгілі бір өлшемдерге негізделеді (мазмұнды тереңдігі, құрылымы, шығармашылық қабілет).

Жеке оқу портфолиосы:

Оқушылардың шығармашылық жұмыстарын, жазбаша жұмыстарын және өз-өзіне қойған бағаларын жинақтау.

Портфолио арқылы оқушының жеке дамуын, жетістіктерін және алға қойған мақсаттарына жетуін бақылауға болады.

Оқушыларды бағалаудың тиімділігі:

- Оқушылардың мотивациясын арттырады.
- Өз білімін бағалауға және өз әрекеттерін жақсартуға мүмкіндік береді.
- Оқушылардың күш-жігерін дұрыс бағытта қолдануға көмек береді.
- Оқытушыларға әр оқушының даму деңгейін, білімінің тереңдігін және қиындықтарды анықтауға көмектеседі.

Бағалаудың негізгі принциптері:

Әділдік: Барлық оқушылар бірдей талаптар мен критерийлер негізінде бағаланады.

Шынайылық: Оқушылардың нақты білімін, дағдыларын көрсететін бағалау әдістері қолданылуы тиіс.

Түсініктілік: Бағалау критерийлері оқушылар үшін түсінікті болуы керек, сонда олар қандай нәтижелерге қол жеткізуге бағытталғанын біледі.

Қолдау: Бағалау оқушылардың жетістіктерін мойындап, әрі қарай даму үшін бағыт береді.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау – оқу процесінің ажырамас бөлігі. Ол тек білімді бағалау ғана емес, сонымен қатар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, әлеуметтік дағдыларын және жеке дамуын көрсетеді.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушы өзіне қатысты пікір қалыптастырады, өзіне деген сенімділік артады.	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Оқушы өзін-өзі бағалауды арттырады, өзін мақтан тұтуға үйренеді.	«Робин раунд»
	Оқушы уайыммен күресудің тәсілдерін меңгереді.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушы өз құндылықтарын анықтап, өмірлік мақсаттарын қоюға дайын болады.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушы түрлі темпераменттер мен мінез-құлық түрлерін ажырата алады.	«Табыс баспалдағы»
	Оқушы өз өмірін ретке келтіру үшін күнделік жазуды үйренеді.	«Өзіндік талдау»
	Оқушы өз күш-жігерін дұрыс бағытта пайдалану қабілетін арттырады.	«+», «-», «қызықты» әдісі
	Оқушы өз есін, зейінін және ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған дағдыларды меңгереді.	«Ішкі бағалау»
	Оқушы әлемді түсіну және қабылдау дағдыларын дамытады.	«Топтық талқылау»
	Оқушы өзінің болашақ мамандығын анықтап, сол салаға қызығушылығын арттырады.	«Табыс баспалдағы»
Практикалық сабақтар үшін	Оқушы еңбектің құндылығын түсініп, еңбек етуге ынталанады.	«Түсініктеме»
	Оқушы адамгершілік нормаларын біледі және оларды өз өмірінде қолданады.	«Үш шындық, бір өтірік»
	Оқушы буллинг туралы түсінік алып, оған қарсы тұру тәсілдерін меңгереді.	«Мозаика» әдісі
	Оқушы өзінің ішкі мүмкіндіктерін анықтап, оларды іске асыруға ұмтылады.	«Ауызша кері байланыс»
	Оқушы суицидке қарсы тұру және психологиялық көмек көрсету тәсілдерін біледі.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушы ертегілер мен арт-терапияны өз эмоцияларын реттеу үшін қолдана алады.	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Оқушы практикалық сабақтардан алған білімдерін өмірде қолдану тәсілдерін біледі.	«Жазбаша түсініктеме»

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. А.Г.Хрипкова, Д.В.Колесов «Ұл есейсе, қыз өссе» Алматы «Мектеп» 1988 жыл.
2. Бап – Баба Сәбет. Жалпы психология. - Алматы.: Дарын, 2005.
3. Выготский Л.С. Психология. – М: Апрель.: Пресс – Эксма – Пресс., 1998
4. Жарықбаев Қ Психология. – Алматы.: Білім, 1993. – 272
5. Ахмедалиева Д. «Ата-ана мен қарым-қатынасының бала тәрбиесіне әсері»// Бадмаев Б.Ц. Методика преподавания психологии. М., 2003ж.
6. Әбдіқадырова А. Ата-ана мен бала арасындағы психологиялық үйлесімділік, «Мектептегі психология» №3, 2009ж.
7. Әбенбаев А.Тәрбие теориясы. -А.2007.
8. Страхов В.И. Психология внимания. Саратов: Изд-во СГПИ, 1992. 56-74б.
9. Галузина, О. Как победить буллинг? / Ольга Галузина // НаркоНет. – 2015. – № 1. – С. 14–19.
10. Галузина, О. Искусство в помощь: [арт-терапия и её возможности в преодолении буллинга] / Ольга Галузина // НаркоНет. – 2015.
11. Л.И.Рувинский, С.И.Хохлов «Ерік пен мінезді қалай тәрбиелеу керек?» Алматы «Мектеп» 1989 жыл.
12. Нұрмұхамбетова Т.Р. «Тәжірибелік психология» 4 том Шымкент, 2009ж.
13. Р.С.Омарова «Мектеп оқушыларының шығармашылық қызығушылығын қалыптастыру: теориясы мен практикасы» Ақтөбе 2008.
14. Жұмабаев М. Педагогика. Алматы, «Рауан» 1993.
15. Жақыпов С.М. Оқыту процесіндегі танымдық іс-әрекет психологиясы. (Оқу құралы) – Алматы ЖШС, 2008. – 216 б.
16. Қазақтың тәлім тәрбиелік ой-пікір антологиясы. I том, Алматы. «Рауан».
17. Интернет ресурстары.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Қазақстан тарихы сабақтарында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын дамыту»

10-11 сынып оқушыларына арналған
аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Құрастырған: Еликбаева Шынар Төлеубаевна - «Алматы облысы білім басқармасының Қарасай ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Шалқар орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі тарих пәнінің мұғалімі

1.Түсінік хат

«Қазақстан тарихы сабақтарында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын дамыту» атты авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Тарих пәнін оқыту арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыру, тарихи білімдерін тереңдетіп, сыни ойлау қабілеттерін дамыту.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушыларды тарихи деректермен жұмыс істеуге үйрету, түрлі дерек, тарихнама авторлары, олардың жазбалары туралы білімдерін толықтырып отыру;
2. Тарих ғылымының терең дамуына үлес қосуға шақыру, тарихи құбылыстарды талдау дағдыларын дамыту;
3. Қазіргі заманғы әдістер мен технологияларды қолдана отырып, тарихты тиімді меңгерту;
4. Оқушылардың сыни ойлау және зерттеушілік дағдыларын дамыту;
5. Алған білімдерін, өздігінше қорытындылау, талдай білуге, тарихи құбылыстарға өзіндік көзқарасын қалыптастыра білуге дағдыландыру;
6. Тарихи білімді өмірмен байланыстырып, оқушылардың өз пікірін қалыптастыру;
7. Ұлттық тарих пен мәдениетке деген қызығушылық пен құрметті арттыру;
8. Бұл бағдарламаны меңгеру ҰБТ-ге дайындықты күшейтуге мүмкіндік береді.

Бағдарламаның өзектілігі: Бағдарлама қазіргі таңда жаңартылған білім беру бағдарламасы аясында оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау білу дағдысын дамытып, оны жетілдіру маңызды. Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың тек теориялық білімдерін емес, сонымен қатар оларды өмірде қолдана білу қабілеттерін дамыту маңызды болып отыр. Тарих пәні арқылы оқушыларды функционалдық сауаттылыққа үйрету қоғамдағы өзгерістер мен тарихи процестерді түсінуге мүмкіндік береді. Бұл тек өткен оқиғаларды білу ғана емес, сонымен қатар сол оқиғаларға сыни тұрғыдан қарап, оларды қазіргі қоғамда қолдану үшін маңызды дағдыларды дамыту болып табылады. Сонымен бірге, тарихты зерттеу оқушылардың ойлау қабілеттерін жетілдіруге, шешім қабылдау, аргументтеу және талдау жасау сияқты дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі. Қазақстан тарихын зерделеу оқушыларға ұлттық құндылықтарды, мәдениет пен дәстүрлерді құрметтеуге, өз тарихын терең түсінуге мүмкіндік береді. Қазіргі жаһандану дәуірінде тарихқа деген дұрыс көзқарас қалыптастыру ұлттың болашағына маңызды әсер етеді.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: Тарих пәнінің әдістемесін зеттей отырып, оқушылардың тарихи білім мазмұнында деректердің басыңқы болуына назар аудару, жалпы адамзат құндылықтарының маңызы жайлы терең түсінік қалыптастыру. Тарихи мағлұматтарды іздеу және жүйелеу әдістерін дамыту. Оқушылардың функционалдық сауаттылықтарын арттырып, тарихи білімдерін жан-жақты әрі терең меңгеру. Тарихи оқиғаларды қазіргі заманның мәселелерімен байланыстырып, оқушыларды ұлттық тарих пен мәдениетке құрметпен қарауға тәрбиелеу. Оқушыларға тарихи тұлғалардың шешімдері мен іс-әрекеттерін талдау тапсырмаларын беру арқылы олардың ойлау қабілеттерін дамыта отырып, тарихи білімді өмірде қолдануға үйрету.

Психологиялық жаңалығы: Тарихи оқиғаларды салыстырып, дерек көздері арқылы айырмашылығын табуға дағдылану. Оқушылардың өткенді сыни тұрғыдан талдау, өз пікірін қалыптастыру және дәлелдер келтіру дағдыларын дамыту арқылы олардың ойлау процесін тереңдету. тарихқа деген қызығушылықты арттыру үшін оқушыларды жеке тұлғалар мен тарихи оқиғалар арқылы эмоционалдық тұрғыдан тарту. Оқушылардың өздігінше зерттеу жүргізуіне, жеке көзқарастар мен пікірлер қалыптастыруға мүмкіндік беру арқылы олардың психологиялық сенімділігін арттыру.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Бағдарламаның жаңашылдығы: Бағдарлама тарих пәнін оқытуды жаңаша тәсілдермен ұйымдастыруға бағытталған. Оқушыларды тарихи деректермен өздігінен жұмыс істеуге, сыни ойлау дағдыларын дамытуға және тарихи құбылыстарды қазіргі қоғаммен байланыстырып түсінуге үйретеді. Интерактивті әдістер, заманауи технологиялар мен зерттеу жұмыстарын қолдану арқылы оқушылардың танымдық белсенділігін арттырады. Сонымен бірге, тарихи білімді өмірмен байланыстыра отырып, құндылықтарға, ұлттық тарихқа құрмет пен қызығушылықты қалыптастыруға бағытталған.

Бағдарламаның ғылымилығы: бұл бағдарлама ғылыми тұрғыдан негізделген және тарихи білім беру саласындағы заманауи ғылыми зерттеулер мен әдістемелерге сүйенеді. Тарихи деректерді талдау, сыни ойлау мен зерттеу дағдыларын дамыту арқылы оқушылардың ғылыми көзқарасын қалыптастырады. Әдіс-тәсілдер ғылыми дәлелдермен бекітілген және оқу процесін тиімді ұйымдастыруға бағытталған. Сондай-ақ, тарих пәнін оқытуда педагогикалық және психологиялық ғылыми жетістіктер ескеріліп, оқушылардың тұлғалық дамуына негізделген.

Күтілетін нәтижесі:

9. Оқушылардың тарих пәнінен алған білімдері ұштала түседі,
10. ҰБТ-ға дайындық деңгейлері артады.
11. Оқушыларда ғылыми көзқарас қалыптасады;
12. Қазақстан тарихындағы деректері мен тарихнамасын өзге халықтардың тарихи эволюциясымен өзара байланыстырады;
13. Алған білімдерін, өздігінше қорытындылау, талдай білуге, тарихи құбылыстарға өзіндік көзқарасын қалыптастыра білуге дағдыландыланады;
14. Түрлі деректермен өздігінше жұмыс істеп, оның нәтижесін сабақта дұрыс қолдануға үйренеді;
15. Түрлі дерек, тарихнама авторлары, олардың жазбалары туралы білімдерін толықтырып отырады;
16. Тарих ғылымының терең дамуына үлес қосады.

Бағыттылық аспектілері:

1. **Педагогикалық бағыттылық:** Оқушыларды тарихи біліммен терең таныстыру және олардың сыни ойлау, зерттеу, тарихи деректермен жұмыс істеу дағдыларын дамытуға бағытталған. Тарихи білімнің өмірмен байланысын көрсетіп, оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға назар аударылады.
2. **Ғылыми бағыттылық:** Тарихты ғылыми тұрғыдан зерттеуге негізделген. Оқушыларға тарихи құбылыстарды талдау, деректерді объективті түрде бағалау және ғылыми зерттеу әдістерін қолдануға үйрету Мақсатында ғылыми негіздегі әдіс-тәсілдер ұсынылады.
3. **Психологиялық бағыттылық:** Оқушылардың жеке тұлғасын дамытуға, олардың эмоционалдық және танымдық қатынасын қалыптастыруға, тарихқа деген қызығушылығын

арттыруға бағытталған. Оқушылардың өзіндік ойлау қабілетін дамыту үшін мотивациялық тәсілдер мен психологиялық әдістер қолданылады.

4. **Құндылықтық бағыттылық:** Ұлттық тарих пен мәдениетке құрметті арттыру, тарихи оқиғаларды моральдық тұрғыдан бағалау арқылы оқушылардың ұлттық санасын қалыптастыруға бағытталған.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Қазақстан тарихы сабақтарында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын дамыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барсынында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, **«Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұні аясында әдістемелік қамтамасыз ету»** туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 10-11 сынып оқушыларына қолдануға ұсынылған.

Бағдарлама маңыздылығы: Бағдарлама Қазақстан тарихын оқыту арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға, сыни ойлау дағдыларын дамытуға, тарихи білімдерін өмірмен байланыстырып тереңдетуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ұлттық тарихқа деген құрметті қалыптастырып, қазіргі қоғамда тарихтың маңызын түсінуге ықпал етеді. Бағдарлама оқушыларды тарихи деректермен жұмыс істеуге, өз пікірін қорғауға және зерттеушілік дағдыларын дамытуға бағытталған, бұл олардың болашақта түрлі әлеуметтік және кәсіби салаларда табысты болуына жол ашады.

Қазақстан тарихы сабақтарында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын дамыту маңызды. Тарихты игере отырып, біз елдің болашағын елдің болашағы болып табылатын қазіргі өскелең ұрпаққа сенімді түрде жеткізе аламыз. Біріншіден, «Тарихқа табыну-ұрпақтың міндеті». Осы Тәуелсіз елдің тарихын, қалыптасуы мен дамуын, ондағы негізгі тарихи оқиғаларды игере отырып, біз бүгінгі Тәуелсіз елдің жастарын өткенге құрмет, өз елінің тамырын білу сияқты асыл қасиеттерге баули аламыз. Екіншіден, біздің ұрпақ алдындағы үлкен міндеттеріміздің бірі - ел тәуелсіздігі үшін ат үстінде күрескен ата-бабаларымыздың жанқиярлық батылдығын есте сақтау және бүгінгі Тәуелсіздіктің құндылығын түсінуге шақыру.

Қазақ халқының ұлт ретінде қалыптасу тарихында ерекше маңызы бар хандық кезеңінің толық тарихи білімін қалыптастыру оқушылардың патриоттық қасиеттерін арттырады деп үміттенеміз. Бұл бағдарламаның тақырыбының өзекті екенін көрсетеді.

Жалпы білім беретін орта мектепте тарих пәнінен қосымша білім берудің ҰБТ тапсырушы сынып оқушылары үшін маңызы зор. «Қазақстан тарихының тарихнамасы және дерекнамасы» бағдарламасы тарихи ғылымның қалыптасуын, дамуын, өзгерісін қарастырады.

Бұл курс арқылы оқушылардың оқу бағдарламасынан алған білімдері тереңдетіледі. Тарихи ғылымның дамуы мен өзгеруін қарастырады. Тарихнама және дерекнама арқылы Қазақстан Республикасының тарих ғылым саласында пайда болған объективті зерттеулер мен шығармалар қарастырылады және де курста қазақ тарихындағы түрлі оқиға, құбылыс, хронологиялық ұғымдар - дерек көздеріне сүйене отырып оқытылады. Ежелгі, орта ғасыр, жаңа заман тарихшылары, зерттеушілері, қоғам қайраткерлерінің жазған зертеулеріне талдау жасалады. Тарихтың асыл мұрасы болып табылтын жазба және заттай деректерді жаңғырта отырып жалғастыру, түрлі тарихнама авторлары туралы терең меңгеру басшылыққа алынады. Алғашқы адамдардың қалыптасуы, көшпелі тайпалар, қазақ атауы, қазақ хандығы, әдет-ғұрып, мәдениет, жалпы өркениет туралы жазған дерек авторлары мен мәліметтері басты құндылық екеніне көз жеткізеді. Бұл бағдарлама негізгі тарих пәнінің біріне жатып, оқушылардың кәсіби негізін қалыптастырады.

Бағдарлама оқушылардың «Қазақстан тарихы» пәнінен алған білімдерін жинақтап, жүйелеп, еске түсіру, пән бойынша тақырыптарды меңгеру деңгейін анықтау. Мақсатында тапсырмалар орындалады. Соның нәтижесінде оқушылардың ҰБТ тапсыруда оң нәтиже көрсетуіне ықпал етуге негізделген.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

- 1. Интерактивті әдістердің қолданылуы:** Оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету үшін түрлі интерактивті тәсілдер, ақпараттық технологиялар мен онлайн ресурстар қолданылады.
- 2. Зерттеу және талдау дағдыларын дамыту:** Оқушыларды тарихи деректермен жұмыс істеу, сыни тұрғыдан ойлау, тарихи құбылыстарды талдау арқылы зерттеушілік дағдыларға баулиды.
- 3. Құндылықтарға бағытталу:** Ұлттық тарих пен мәдениеттің маңызын түсіндіріп, оқушыларды өз тарихына құрметпен қарауға тәрбиелейді.
- 4. Ғылыми негізделген әдіс-тәсілдер:** Бағдарлама оқушылардың ғылыми зерттеулер мен педагогикалық әдістемелерге негізделген, білімін жүйелі әрі терең меңгеруге мүмкіндік береді.
- 5. Қазіргі заман талаптарына сай оқыту:** Жаһандану мен ақпараттық қоғамның талаптарына сәйкес, тарих пәнін оқыту заманауи әдістермен үйлестірілген.

Оқу нәтижесі:

білуі керек:

- Қазақстан тарихындағы деректері мен тарихнамасын өзге халықтардың тарихи эволюциясымен өзара байланысын;
- Жалпы адамзат үрдісіндегі олардың рөлін;
- Қазақстан тарихы бойынша отандық және шетел зерттеулердің нәтижелерін меңгеру;
- Тарихнамалық басқа мәселелермен қатар тарихи еңбектердің деректемелік базасын.

меңгеруі керек:

- Қазақстанның ежелгі, орта ғасыр, жаңа және қазіргі заман тарихының нақты мәселелеріне өзбетімен тарихнамалық талдау жасай білу керек;
- Зерттеу жұмыстарында тарихнамалық талдау әдістерін тиімді пайдалануды, зерттеп отырған мәселе бойынша өзінің жеке бағдарын айқындауға үйрету.

игеруі тиіс:

- Қазақстандық тарихнаманың және дерекнамасының кезеңдеріне қатысты еңбектерді;
- Қазақстан тарихшыларының Қазақстан тарихына қатысты пікірлерін;
- Зерттеу жұмыстарында тарихнамалық талдау әдістерін тиімді пайдалануды;

Жүргізу формасы:

- 1. Сабақ түрінде:** Оқушыларға тарихи білімді жүйелі түрде меңгерту үшін дәрістер, семинарлар және практикалық сабақтарды өткізу. Сабақтарда проблемалық оқыту, топтық талқылаулар, жобалық жұмыстар мен дебаттар сияқты әдістер қолдану.
- 2. Топтық жұмыс:** Оқушыларды топтарға бөлу арқылы өзара пікір алмасу, тарихи құбылыстарды бірге талқылау және ортақ шешімдер қабылдау. Бұл жұмыс формасы сыни ойлау мен коммуникациялық дағдыларды дамытады.
- 3. Жеке жұмыс:** Оқушыларға жеке зерттеу тапсырмалары мен эссе жазу тапсырмаларын беру арқылы олардың деректермен жұмыс істеу, өз пікірін білдіру дағдыларын арттыру.
- 4. Жоба жұмыстары:** Тарихи тақырыптарға негізделген жобалар жасау арқылы оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін шыңдау және өздігінен ізденіс жүргізу.
- 5. Интерактивті сабақтар мен онлайн платформада оқыту:** Қазіргі заманғы технологияларды пайдалану арқылы оқушыларға тарихты қызықты әрі тиімді түрде меңгерту. Виртуалды мұражайлар, онлайн деректер базалары мен мультимедиялық құралдар сабақтың тиімділігін арттырады.
- 6. Практикалық іс-шаралар:** Тарихи жерлерге экскурсиялар, тарихи кейстерді шешу немесе тарихи рөлдік ойындар өткізу арқылы оқушылардың білімін нақты өмірмен байланыстыру.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

1. **Проблемалық оқыту:** Оқушыларға тарихи мәселелер мен сұрақтар қою арқылы олардың сыни ойлау қабілетін дамыту, өз пікірін білдіруге ынталандыру.
2. **Топтық жұмыс:** Оқушыларды топтарға бөліп, тарихи оқиғаларды талқылауға, зерттеуге және шешімдер қабылдауға үйрету. Бұл әдіс коммуникация дағдыларын қалыптастырады.
3. **Жоба әдісі:** Оқушыларға жеке немесе топтық жобалар жасау арқылы тарихи тақырыптар бойынша терең зерттеу жүргізуге мүмкіндік беру.
4. **Интерактивті әдістер:** Визуалды құралдар, мультимедиялық ресурстар мен электронды платформаларды қолдану арқылы сабақты қызықты және тиімді ету.
5. **Кейс-стади әдісі:** Тарихи жағдайлар мен оқиғаларға қатысты нақты мысалдарды талдау. Оқушылар оларды шешу арқылы тарихи құбылыстарды кеңінен түсінеді.
6. **Мозайка әдісі:** Әртүрлі тапсырмаларды бөліп, әр оқушыға жеке тапсырма беру арқылы топтық жұмысты ұйымдастыру. Бұл әдіс оқушылардың өздігінен жұмыс істеп, бірге әрекет етуін қамтамасыз етеді.
7. **Дебат және пікірталас:** Тарихи оқиғалар мен тұлғалар туралы пікірталастар ұйымдастырып, оқушылардың ойлау, дәлелдеу және аргументтеу дағдыларын дамыту.
8. **Венн диаграммасы:** Тарихи тұлғалар мен оқиғаларды салыстырып, ұқсастықтар мен айырмашылықтарды анықтау үшін қолданылатын әдіс.
9. **Рөлдік ойындар:** Тарихи тұлғалар мен оқиғаларды ойнау арқылы оқушыларға тарихты практикалық түрде түсіндіру. Оқушылар тарихи контексте өз рөлдерін орындап, оқиғаларды тереңірек түсінеді.
10. **Ашық сұрақтар мен тапсырмалар:** Оқушыларды ойлануға және өз пікірлерін қалыптастыруға ынталандыру үшін ашық сұрақтар қою.

Бұл әдістер мен тәсілдер бағдарламаның Мақсаттары мен міндеттеріне толық сәйкес келеді және оқушылардың білімін тереңдетуге, шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Бұл бағдарламада дәріс сабақтары мен тәжірибелік сабақтар араластырып берілген.

№	Тақырып	Сағат саны	Нәтиже
1	Кіріспе. Ертедегі тұрақтар	1	Қазақстан территориясындағы тас дәуірінің тұрақтары туралы білім алады.
2	Қазақстан жеріндегі тайпа одақтары мен мемлекеттер	1	Қазақстан аумағындағы тайпалық одақтар мен алғашқы мемлекеттер туралы меңгереді
3	Ерте темір дәуірінде Қазақстан аумағын мекендеген тайпалар туралы деректер	1	Темір дәуіріндегі Қазақстанның тарихын, мал шаруашылығы жайлы толық мағлұмат алады.
4	Үйсіндер. Қанлылар. Ғұндар	1	Үйсіндердің, ғұндардың, қанлылардың тарихы, шаруашылығы, мәдениеті, салт-дәстүрі, діни нанымдары, археологиялық ескерткіштері туралы білім алады
5	Түрік қағанаты	1	Түрік қағанаты туралы білім алады
6	Дамыған ортағасырлық мемлекеттер (X-XIII ғғ.)	1	Дамыған ортағасырлық мемлекеттер жаында білімдерін дамытады

7-8	Қытай деректері бойынша жазбалар. Ұлы қоныс аудару кезеңдегі Қазақ жері	2	Ұлы қоныс аудару кезеңдегі Қазақ жері және тақырыптың маңыздылығы мен Мақсаттарын ажырата білуге үйренеді. Оқыту технологиясы арқылы меңгереді
9-10	13 ғ. қазақ хандығы. Қазақстанды Моңғолдардың жаулап алуының алғашқы кезеңі. Моңғолдар жаулап алуының зардаптары. Шыңғысханның батысқа жасаған жорығы-«Отырар апаты»	2	XIII ғ. бас. Монғол империясының құрылуы, қоғамдық құрылысы, империяның басқыншылық саясаты, оларға қарсы халықтардың күресі мен жаулап алудың зардаптары жайлы жан-жақты түсінік алады; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Батыйдың (Бату) Европаға шабуылы. Алтын Орда. Ақ орда. Ноғай ордасы, Сібір хандығы	2	Алтын Орда. Ақ орда. Ноғай ордасы, Сібір хандығы туралы білім алады және инновациялық технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Қазақ хандығының құрылуының тарихи алғышарттары. Қазақ хандығы мен шайбани арасындағы соғыс. Қазақ даласындағы көшпенділер шаруашылығы	2	Көшпенділердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау; Тапсырмалар орындайды және оқыту технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Қасым хан. Хакназар хан кезіндегі қазақ хандығы. 16-17 ғғ. Қазақ хандығы. Тәуекел, Есім хандар тұсындағы қазақ хандығы	2	Тәуекел хан болу қарсаңындағы қазақ хандығының жағдайы туралы білім алады және ойын технологиялары арқылы дамиды.
17-18	Тәуке хан билігі «Жеті жарғы». 18-ғасырдағы Қазақ хандығы	2	18 ғасырдың бірінші ширегіндегі қазақ хандығының ішкі және сыртқы жағдайы туралы машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Қазақ –Жоңғар қарым – қатынастары. Қазақ жүздері	2	Қазақ –Жоңғар қарым –қатынастары. Қазақ жүздері жайында білім алуға дағдыланады; ойын технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Қазақстан –Ресей құрамындағы деректер. Кіші жүз бен Орта жүз қазақтарының Россия бодандығын қабылдау. Абылай хандығындағы уақиғалар	2	Кіші жүз бен Орта жүз қазақтарының Россия бодандығын қабылдау. Абылай хандығындағы туралы білім алады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.
23-24	Қазақ халқының шапқыншыларға және Ресейге қарсы ұлт-азаттық күресі. Қазақтардың Е.Пугачев көтерілісіне қатысуы	2	Қазақ халқының шапқыншыларға және Ресейге қарсы ұлт-азаттық күресі. Қазақтардың Е.Пугачев көтерілісіне қатысуы туралы білу дағдыларын дамытады; оқыту технологиялар арқылы үйренеді.

25-26	С.Датұлы бастаған кіші жүз шаруаларының көтерілісі. Исатай Тайманұлы және Махамбет Өтемісұлы бастаған көтерілісі	2	С.Датұлы және Исатай Тайманұлы және Махамбет Өтемісұлы бастаған көтерілістер туралы білім алады; Инновациялық технологиясы арқылы меңгереді.
27-28	Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтерілісі. Қазақстанда XIX ғ. 60-90 жылдарында жүргізілген әкімшілік реформалары. Патша өкіметінің аграрлық саясаты	2	Қазақстанда XIX ғ. 60-90 жылдарында жүргізілген әкімшілік реформалары туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Қазан төңкерілісі. Азамат соғысы жылдары. «Кіші Қазан» Ф. Голошекиннің геноциды. Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында	3	Қазан төңкерілісі. Азамат соғысы жылдары. «Кіші Қазан» Ф.Голошекиннің геноциды. Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында білім алады; сабақ барысында топтық оқыту технологиясы арқылы дамиды; адамгершілік тәрбие қалыптасады.
32-34	Қайта құру жылдарындағы Қазақстан (1985-1991 ж.ж.). Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан қазірге дейін)	3	Қайта құру жылдарындағы Қазақстан (1985-1991 ж.ж.). Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан қазірге дейін); . сабақ барысында ақпараттық — коммуникациялық технология арқылы дамиды; сабақ барысында ақыл-ой тәрбиесі қалыптасады.

14. Нормативті бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Ба р лы ғы	Те ор ия	Т ә жі р и бе	Білім өнімі
1	Кіріспе. Ертедегі тұрақтар	Қазақстан территориясындағы тас дәуірінің тұрақтары туралы сипаттама	1	1		Қазақстан территориясындағы тас дәуірінің тұрақтары туралы білім алады.
2	Қазақстан жеріндегі тайпа одақтары мен мемлекеттер	Қазақстан аумағындағы тайпалық одақтар мен алғашқы мемлекеттер, сақтар туралы мәліметтер, сақтардың қоныстануы	1	1		Қазақстан аумағындағы тайпалық одақтар мен алғашқы мемлекеттер туралы меңгереді
3	Ерте темір дәуірінде Қазақстан	Ерте темір дәуірінде Қазақстан аумағын мекендеген тайпалар	1	1		Темір дәуіріндегі Қазақстанның тарихын, мал шаруашылығы

	аумағын мекендеген тайпалар туралы деректер	туралы деректер				жайлы толық мағлұмат алады.
4	Үйсіндер. Қанлылар. Ғұндар	Үйсіндердің, ғұндардың, қаңлылардың тарихы, шаруашылығы, мәдениеті, салт-дәстүрі, діни нанымдары, археологиялық ескерткіштері туралы білім беру	1	1		Үйсіндердің, ғұндардың, қаңлылардың тарихы, шаруашылығы, мәдениеті, салт-дәстүрі, діни нанымдары, археологиялық ескерткіштері туралы білім алады
5	Түрік қағанаты	Түрік қағанаты туралы жалпы білім беру.	1	1		Түрік қағанаты туралы білім алады
6	Дамыған ортағасырлық мемлекеттер (X-XIII ғғ.)	X-XIII ғғ дамыған ортағасырлық мемлекеттер туралы білім қалыптастыру	1	1		Дамыған ортағасырлық мемлекеттер жаында білімдерін дамытады
7-8	Қытай деректері бойынша жазбалар. Ұлы қоныс аудару кезеңдегі Қазақ жері	Ұлы қоныс аудару кезеңдегі Қазақ жері және тақырыптың маңыздылығы мен Мақсаттарын ажырата білуге үйрету.	2	1	1	Ұлы қоныс аудару кезеңдегі Қазақ жері және тақырыптың маңыздылығы мен Мақсаттарын ажырата білуге үйренеді. Оқыту технологиясы арқылы меңгереді
9-10	13 ғ. қазақ хандығы. Қазақстанды Моңғолдардың жаулап алуының алғашқы кезеңі. Моңғолдар жаулап алуының зардаптары. Шыңғысханның батысқа жасаған жорығы- «Отырар апаты»	Моңғол мемлекетінің құрылуы, саяси құрылымы, басқыншылық саясаты және ұлы қолбасшы Шыңғысхан өмірі туралы мағлұмат беру; Шыңғыс ханның дүниежүзілік тарихтағы рөлі	2		2	XIII ғ. бас. Монғол империясының құрылуы, қоғамдық құрылысы, империяның басқыншылық саясаты, оларға қарсы халықтардың күресі мен жаулап алудың зардаптары жайлы жан-жақты түсінік алады; ойын технологиялары арқылы үйренеді.
11-12	Батыйдың (Бату) Европаға шабуылы. Алтын Орда.	Алтын Орда. Ақ орда. Ноғай ордасы, Сібір хандығы мағлұмат беру	2	1	1	Алтын Орда. Ақ орда. Ноғай ордасы, Сібір хандығы туралы білім алады және инновациялық

	Ақ орда. Ноғай ордасы, Сібір хандығы				технологиялар арқылы меңгереді.
13-14	Қазақ хандығының құрылуының тарихи алғышарттары. Қазақ хандығы мен шайбани арасындағы соғыс. Қазақ даласындағы көшпенділер шаруашылығы	Қазақ хандығының қалыптасуы мен нығаюы; Көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау	2	2	Көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктерін анықтау; Тапсырмалар орындайды және оқыту технологиялар арқылы үйренеді.
15-16	Қасым хан. Хакназар хан кезіндегі қазақ хандығы. 16-17 ғғ. Қазақ хандығы. Тәуекел, Есім хандар тұсындағы қазақ хандығы	Қазақ хандығының аумағын қалыптастырудағы және дипломатиялық қатынастар орнатудағы Қасым ханның рөлі; Қазақ хандығы. Тәуекел, Есім хандар тұсындағы қазақ хандығы	2	2	Тәуекел хан болу қарсаңындағы қазақ хандығының жағдайы туралы білім алады және ойын технологиялары арқылы дамиды.
17-18	Тәуке хан билігі «Жеті жарғы». 18-ғасырдағы Қазақ хандығы	Тәуке ханның «Жеті Жарғы» заңдары және жасауға қатысқан қазақтың ұлы билері туралы мәліметтермен оқушыларды жан-жақты таныстыру	2	2	18 ғасырдың бірінші ширегіндегі қазақ хандығының ішкі және сыртқы жағдайы туралы машықтанады; Тапсырмалармен жұмыс жасайды және ойын технологиялар арқылы үйренеді.
19-20	Қазақ –Жоңғар қарым – қатынастары. Қазақ жүздері	Қазақ-жоңғар қарым-қатынастарының кеңестік кезеңдегі тарихнамалық мәселесін меңгерту; Қазақ жүздерінің шығуы туралы үйрету	2	1	1 Қазақ –Жоңғар қарым – қатынастары. Қазақ жүздері жайында білім алуға дағдыланады; ойын технологиялары арқылы меңгереді.
21-22	Қазақстан – Ресей құрамындағы деректер. Кіші жүз бен Орта жүз қазақтарының Россия бодандығын қабылдау.	Қазақстанның Ресейге қосылуы Қазақ билеушілерінің Ресей бодандығын қабылдауы; Абылай хан тұсындағы қазақ хандығының ішкі, сыртқы саясаты	2	2	Кіші жүз бен Орта жүз қазақтарының Россия бодандығын қабылдау. Абылай хандығындағы туралы білім алады; ойын технологиялар арқылы үйренеді.

	Абылай хандығындағы уақиғалар					
23-24	Қазақ халқының шапқыншыларға және Ресейге қарсы ұлт-азаттық күресі. Қазақтардың Е.Пугачев көтерілісіне қатысуы	Отарлау және ұлт-азаттық күрес. Ресей империясының отаршылдық саясаты: Мақсаттары мен әдістері; Қазақтардың Е.Пугачев бастаған шаруалар көтерілісіне қатысуы;	2		2	Қазақ халқының шапқыншыларға және Ресейге қарсы ұлт-азаттық күресі. Қазақтардың Е.Пугачев көтерілісіне қатысуы туралы білу дағдыларын дамытады; оқыту технологиялар арқылы үйренеді.
25-26	С.Датұлы бастаған кіші жүз шаруаларының көтерілісі. Исатай Тайманұлы және Махамбет Өтемісұлы бастаған көтерілісі	Көтерілістің алғышарттары мен себептері; Бөкей ордасының құрылуы жайында баяндау. И.Тайманұлы мен М.Өтемісұлы бастаған ұлт-азаттық күресінің себептері мен алғышарттарымен таныстыру	2		2	С.Датұлы және Исатай Тайманұлы және Махамбет Өтемісұлы бастаған көтерілістер туралы білім алады; Инновациялық технологиясы арқылы меңгереді.
27-28	Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтерілісі. Қазақстанда XIX ғ. 60-90 жылдарында жүргізілген әкімшілік реформалары. Патша өкіметінің аграрлық саясаты	Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтеріліс; Қазақстанда XIX ғ. 60-90 жылдарында жүргізілген әкімшілік реформалары	2	1	1	Қазақстанда XIX ғ. 60-90 жылдарында жүргізілген әкімшілік реформалары туралы білім алуға дағдыланады; сабақ барысында деңгейлік технологиялар арқылы дамиды.
29-31	Қазан төңкерілісі. Азамат соғысы жылдары. «Кіші Қазан» Ф. Голошекиннің геноциды. Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында	Қазан төңкерісі және Қазақстанда Кеңес өкіметінің орнауы; Ф.И.Голошекиннің «Кіші Қазан» төңкерісі туралы мәлімет беру; Ұлы Отан соғысының шығу себебі, сипаты және азаматтық тәрбие қалыптастыру	3	1	2	Қазан төңкерілісі. Азамат соғысы жылдары. «Кіші Қазан» Ф. Голошекиннің геноциды. Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында білім алады; сабақ барысында топтық оқыту технологиясы арқылы дамиды; адамгершілік тәрбие қалыптасады.

32-34	Қайта құру жылдарындағы Қазақстан (1985-1991 ж.ж.). Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан қазірге дейін)	Қоғамдық-саяси өмірдің ерекшеліктерін түсіндіру және өзіндік интерпретация жасау; қазіргі кездегі Қазақстанның дамуындағы басым бағыттары құқықтық тәрбие қалыптастыру.	3	1	2	Қайта құру жылдарындағы Қазақстан (1985-1991 ж.ж.). Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан қазірге дейін); . сабақ барысында ақпараттық — коммуникациялық технология арқылы дамиды; сабақ барысында ақыл-ой тәрбиесі қалыптасады.
			34	12	22	

Ақпараттық-әдістемелік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Тарих пәнінен жазылған «Қазақстан тарихы сабақтарында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын дамыту» атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады. Бірінші бөлімі **«Ертедегі тұрақтар»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Кіріспе. Ертедегі тұрақтар», «Қазақстан жеріндегі тайпа одақтары мен мемлекеттер», «Ерте темір дәуірінде Қазақстан аумағын мекендеген тайпалар туралы деректер», «Үйсіндер. Қанлылар. Ғұндар», «Түрік қағанаты», «Дамыған ортағасырлық мемлекеттер (X-XIII ғғ.)» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлімде:

- Ақпараттық — коммуникациялық технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Дамыта оқыту технологиясы.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі **«Ұлы қоныс аудару кезеңі»**, 6 сағат берілген. «Қытай деректері бойынша жазбалар. Ұлы қоныс аудару кезеңдегі Қазақ жері», «13 ғ. қазақ хандығы. Қазақстанды Моңғолдардың жаулап алуының алғашқы кезеңі. Моңғолдар жаулап алуының зардаптары. Шыңғысханның батысқа жасаған жорығы-«Отырар апаты», «Батыйдың (Бату) Еуропаға шабуылы. Алтын Орда. Ақ орда. Ноғай ордасы, Сібір хандығы» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Ойын технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Интербелсенді технология.

Бағдарламаның үшінші бөлімі **«Қазақ хандығының құрылуы»**, 10 сағат берілген. «Қазақ хандығының құрылуының тарихи алғышарттары. Қазақ хандығы мен шайбани арасындағы соғыс. Қазақ даласындағы көшпенділер шаруашылығы», «Қасым хан. Хакназар хан кезіндегі қазақ хандығы. 16-17 ғғ. Қазақ хандығы. Тәуекел, Есім хандар тұсындағы қазақ хандығы», «Тәуке хан билігі «Жеті жарғы». 18-ғасырдағы Қазақ хандығы», «Қазақ –Жоңғар қарым –қатынастары. Қазақ жүздері», «Қазақстан –Ресей құрамындағы деректер. Кіші жүз бен Орта жүз қазақтарының Россия бодандығын қабылдау. Абылай хандығындағы уақиғалар» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады.

- Топтық оқыту технологиясы;
- Оқыту технологиясы;

- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Бағдарламаның төртінші бөлімі «**Қазақ халқының шапқыншығы**», 12 сағат берілген. Бұл бөлімде «Қазақ халқының шапқыншыларға және Ресейге қарсы ұлт-азаттық күресі. Қазақтардың Е.Пугачев көтерілісіне қатысуы», «С.Датұлы бастаған кіші жүз шаруаларының көтерілісі. Исатай Тайманұлы және Махамбет Өтемісұлы бастаған көтерілісі», «Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт-азаттық көтерілісі. Қазақстанда XIX ғ. 60-90 жылдарында жүргізілген әкімшілік реформалары. Патша өкіметінің аграрлық саясаты», «Қазан төңкерілісі. Азамат соғысы жылдары. «Кіші Қазан» Ф. Голошекиннің геноциды. Қазақстан Ұлы Отан соғысы жылдарында», «Қайта құру жылдарындағы Қазақстан (1985-1991 ж.ж.). Қазақстан Республикасының дамуы (1997 жылдан қазірге дейін)» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады.

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау:

1. **Жазбаша жұмыс:** Оқушылардың алған білімдерін эссе, баяндама, тест немесе жауап жазу арқылы бағалау. Бұл олардың тарихи оқиғаларға деген көзқарасын, түсінігін және талдау дағдыларын көрсетеді.
2. **Ауызша сұрау:** Сабақ барысында сұрақ-жауап әдісін қолдану арқылы оқушылардың белсенділігін және тарихи білімдерін тексеру.
3. **Топтық бағалау:** Топтық жұмыстардың нәтижелері бойынша оқушыларды бір-бірін бағалауға ынталандыру. Бұл оқушылардың пікір алмасу, топта жұмыс істей білу дағдыларын дамытады.
4. **Кейс әдісі арқылы бағалау:** Тарихи жағдайларды талдау барысында оқушылардың логикалық ойлауын, мәселелерді шешу қабілетін бағалау.
5. **Жоба жұмыстары:** Оқушылардың тарихқа қатысты жасаған жеке немесе топтық жобаларын бағалау. Бұл олардың зерттеу дағдылары, шығармашылық қабілеттері мен тақырыпты терең меңгергенін көрсетеді.
6. **Өзін-өзі бағалау:** Оқушылардың өз оқу жетістіктерін бағалап, өз күш-жігерін түсінуіне мүмкіндік беру. Бұл олардың рефлексия жасау қабілетін арттырады.
7. **Сынып ішіндегі бағалау:** Сабақтың әрбір кезеңінде оқушылардың белсенділігі мен тапсырмаларды орындау деңгейіне қарай бағалау. Бұл сабақ барысында оқушылардың қызығушылығы мен білім деңгейін анықтауға көмектеседі.
8. **Дебат және пікірталас:** Тарихи тақырыптарға қатысты дебаттар мен пікірталастарда оқушылардың аргументтеу, дәлел келтіру дағдыларын бағалау.
9. **Тест және сынақ:** Оқушылардың тарихи білімін тексеру үшін тест тапсырмаларын қолдану, бұл олардың нақты тақырып бойынша білімі мен дағдыларын бағалауға мүмкіндік береді.
10. **Кері байланыс:** Оқушыларға оқыту процесі барысында кері байланыс беру, олардың жетістіктерін анықтап, даму жолдарын көрсету.

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Қазақстан территориясындағы тас дәуірінің тұрақтары туралы білім алады.	Смайликтер арқылы бағалау
	Темір дәуіріндегі Қазақстанның тарихын, мал	«Қошамет» әдісі

Практикалық сабақтар үшін	шаруашылығы жайлы толық мағлұмат алады;	арқылы бағалау;
	Түрік қағанаты туралы білім алады;	Бағдаршам арқылы бағалау
	Ұлы қоныс аудару кезеңдегі Қазақ жері және тақырыптың маңыздылығы мен мақсаттарын ажырата білуге үйренеді;	Блум таксономиясы бойынша
	Көшпелілердің шаруашылық өмірінің ерекшеліктері жайында білім беру;	Баспалдақ арқылы бағалау
	Алтын Орда. Ақ орда. Ноғай ордасы, Сібір хандығы туралы білім алуға дағдыланыды;	Оқушылардың өзін-өзі бағалау
	18 ғасырдың бірінші ширегіндегі қазақ хандығының ішкі және сыртқы жағдайы туралы машықтанады;	Смайликтер арқылы бағалау
	Қазақ –Жоңғар қарым–қатынастары. Қазақ жүздері жайында білім алуға дағдыланады;	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Қазақ халқының шапқыншыларға және Ресейге қарсы ұлт-азаттық күресі туралы білім қалыптастыру;	Мұғалім және оқушы шолуы
	С.Датұлы және Исатай Тайманұлы және Махамбет Өтемісұлы бастаған көтерілістер туралы білім алады;	Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау
	Қайта құру жылдарындағы Қазақстан туралы дағдыларын дамытады;	Түсініктеме арқылы бағалау

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Әбдәкімұлы Ә. – «Қазақстан тарихы (ерте дәуірден бүгінге дейін)». – «Оқу құралы»: - Алматы, - 2005 ж. (2015 ж.).
2. Тасмағанбетов И., Абен Е., Арын Е.- «Первые лица государства» Политические портреты.-А: - «Білік», - 2001 ж. (2011 ж., 2021 ж.).
3. Қасымбаев Ж. - «Қазақстан тарихы» -А. «Мектеп» - 2004 ж. (2014 ж., 2024 ж.).
4. Рахманқұл Ж.. Қазақстанның Ресей империясы құрамына кіруі. — Алматы: Дәуір, 2005.
5. Сүлейменов А. С.. Жоңғарлар мен Қазақ хандығы. — Алматы: Ғылым, 2011.
6. Байпақов Қ.. Қазақ хандығының тарихы және оның сыртқы саясаты. — Алматы: Қазақ университеті, 2008.
7. Машанов Н.. Қазақ халқының тарихы. — Алматы: Арыс, 2010.
8. Ибраева Н. Қ.. Қазақ хандығы және Ресей. — Алматы: Атамұра, 2012.
9. Тілеуқұлов Т.. XVII - XVIII ғасырлардағы қазақ тарихы. — Алматы: Жалын, 1999.
10. Қозыбаев М.. Қазақ хандығының тарихы: Ресей мен Жоңғариямен қатынастар. —
11. PISA. PISA 2018 Assessment and Analytical Framework. OECD Publishing, Paris, 2019.
12. «Қазақстан тарихы» - «Көне заманнан бүгінге дейін» (Бес томдық. 1-5 томдар) - Алматы: «Атамұра», 1996 ж., 1998 ж., 2002 ж., 2010 ж. 2020 ж.
13. Абдулаев Э.Н. Деятельностный подход в преподавании истории в рамках требований нового стандарта // Преподавание истории в школе. 2012. №1. С.3-7 2.
14. Вяземский Е.Е. Уроки истории: думаем, спорим, размышляем: пособие для учителей общеобразоват. Учреждений // Е.Е.Вяземский, О.Ю.Стрелова. Москва. Просвещение, 2012.192 с. 3.
15. Гребнев И.В. Методическая компетентность преподавателя: формирование и способы оценки // Педагогика. 2014. №1. С.69-74 4.

16. Иоффе А.Н. Структура современного урока истории и обществознания как основа организации деятельности учащихся // Преподавание истории в школе. 2012. №1. С. 7-13. 5.
17. Назарбаев Н.Ә. (2012). «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1200002050> (қаралған уақыты: 03.12.2020).
18. Перминова Л.М. Минимальное поле функциональной грамотности (из опыта С.-Петербургской школы)//Педагогика. 1999. №2. С.26-29.
19. Бабаев Д., Жолдаспаев С. - «Қазақстан тарихы» - А. «Атамұра» - 2003 ж. (2013 ж., 2023 ж.).
20. Байпақов К.М. – «Орта ғасырдағы Қазақстан тарихы». – Алматы, 1995 ж. (2005 ж., 2015 ж.).
21. «Қазақстан тарихы (көне заманнан бүгінге дейін)» - Бес томдық. 4-том. – Алматы: «Атамұра», - 2010, 752 бет, суретті, карталы.

Оқушылар үшін:

22. Рысбайұлы К. – «Қазақстан Республикасының тарихы» Алматы: «Санат», - 1999 ж.
23. Қаражан Қ.С «Қазақстанның жаңа және қазіргі заман тарихы» Оқулық. / Ред. басқ. - Алматы, - 2005 ж. (2015 ж.).
24. Козыбаев М.К. – «Казахстан на рубеже веков: размышления и поиски» - Кн. 1, 2. - Алматы, - 2000 ж. (2010 ж., 2020 ж.).
25. Құл Мұхаммед М. – «Алаш қайраткерлері саяси-құқықтық көзқарастарының эволюциясы». - Алматы:- «Атамұра», 1998 ж. - 360 б.
26. Мусин Ч. – «Қазақстан тарихы». - Алматы, - 2003 ж., 2005 ж., 2008 ж., 2018 ж – 640 б.
27. Қойгелдиев М., Омарбеков Т. - Тарих тағылымы не дейді? — Алматы: Ана тілі, - 1993 ж., - 208 б.
28. Муканов М.С. – «Этническая территория казахов в XVIII — начале XX вв». - А. 1991; Соныкі. Қазақ жерінің тарихы. А., 1994 ж. - Соныкі. Из исторического прошлого. А., - 1998.
29. Козыбаев М.К. – «Казахстан на рубеже веков; размышление и поиски». В 2-х кн. Кн. 1. – Алматы: Ғылым, - 2000 ж. (2010 ж., 2020 ж.). - 273 б.
30. Атабаев Қ.М. – «Қазақстан тарихының деректанулық негіздері». – Алматы: Қазақ университеті, - 2002. (2012 ж., 2022 ж.).– Б. 302-307.
31. Асфендияров С.Д. – «Қазақстан тарихы. (көне дәуірден)» А., -1995 ж.
32. Мыңжани Н. – «Қазақтың көне тарихы» - А., 1993. - 400-бет.
33. «Қазақстан тарихы (көне заманнан бүгінге дейін)»- Бес томдық. 1, 2 томдар. А., - 1997. 542-бет., А., 1998.
34. Зардыхан Қинаятұлы. – «Моңғол үстіртін мекен еткен соңғы түркі тайпалары»: IX-XII ғғ. Астана, - 2001 ж. (2011 ж., 2021 ж.). – 208 б.
35. Мұхамедов М.Б., Сырымбетұлы Б. – «Қазақстан тарихы» - Оқу құралы. Алматы: «Қарасай», -2007. (2017 ж.). – 344 б.
36. Қазақ тарихы. — Алматы: «Атамұра» баспасы, 2009ж.
37. Көмекбаев А. Қ.. Қазақ хандығының тарихы. — Алматы: Қазақ университеті, 2004.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білімдерін қалыптастыру»

8 сынып оқушыларына арналған
аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Пікір жазған: А.Н. Өтешова – Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің биология пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші

Құрастырғандар: **Набиева Гульзат Турсынбаевна** - Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің биология және география пәнінің мұғалімі., **Айдарханова Гулшат Абдикадировна** - Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің биология - валеология пәнінің мұғалімі

1. Түсінік хат

«Оқушылардың адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білімдерін қалыптастыру» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Адам организмінің қызметі мен құрылысы туралы білімдерін, адам ағзасындағы мүшелер мен мүшелер жүйесі, адам денесінің құрылысы мен мүшелердің физиологиялық қызметі туралы түсінік қалыптастыру және өмір салтын қалыптастыруға дағдыландыру, тазалыққа тәрбиелеу.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушының білімдерін тереңдету;
2. Жалпы биологиялық түсініктер жүйесін қалыптастыру;
3. Адам анатомиясы және физиологиясы ілімінің даму, зерттеу тарихымен және осы салада көп үлес қосқан ұлы ғалымдармен таныстыру;
4. Оқушыларға адам денсаулығының бұзылу себептері туралы білімдерін тереңдету мен кеңейту;
5. Ғылыми деректерден, ұғымдардан, заңдар мен теориялардан тұратын биология ғылымының негізін білу;
6. Оқушылардың пәнге қызығушылығын және білім сапасын арттыру;
7. Өз беттерімен жұмыс жасауға үйрету;
8. Қазіргі заман талабына сай білім беру.

Бағдарламаның өзектілігі: Адамның денсаулығы мен саулығының сақталуы қазіргі қоғам үшін маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Оқушыларға адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білім беру олардың денсаулықты сақтау, дұрыс өмір салтын ұстану дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Болашақта балалардың дұрыс шешім қабылдауына, аурулардың алдын алуына және денсаулық мәселелеріне жауапкершілікпен қарауына ықпал етеді. Сонымен қатар, денсаулықты сақтау бойынша жүйелі білім қоғамның жалпы әл-ауқаты мен өмір сапасын арттыруға үлес қосады.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Бағдарламаның жаңашылдығы: Оқушыларға адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы терең әрі заманауи әдіс-тәсілдермен білім беру. Жаңашылдықты ең алдымен интерактивті оқыту әдістерін қолдануда көруге болады, мысалы, виртуалды лабораториялар,

онлайн платформалар мен мультимедиялық ресурстар арқылы сабақтарды өткізу. Сонымен қатар, денсаулық сақтау мәселелерін оқытуда рөлдік ойындар, ғылыми эксперименттер мен топтық жобалар арқылы оқушылардың практикалық дағдыларын дамытуға ерекше көңіл бөлінеді. Бұл тәсілдер білім алушыларды белсенді әрі жауапты азаматтар етіп тәрбиелеуге негізделген.

Бағдарламаның ғылымилығы: Адамның анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы саласындағы заманауи ғылыми негіздерге сүйенеді. Оқушыларға биология мен денсаулық сақтау ғылымдарының негізгі тұжырымдарын түсіндіру, физиологиялық процестер мен гигиеналық ережелердің ғылыми мәнін ашу арқылы олардың ғылыми көзқарасын қалыптастыру мақсатында құрылды. Бұл бағдарлама адам ағзасының қызметі мен құрылымын нақты ғылыми деректерге сүйене отырып, жүйелі түрде түсіндіруге мүмкіндік береді, сондай-ақ, оқушылардың денсаулығына қатысты ғылыми негізделген шешімдер қабылдауға дайын болуын қамтамасыз етеді.

Күтілетін нәтижесі:

1. Адам ағзасының құрылысы туралы біледі;
2. Қосымша дерек көздерінен және дидактикалық материалдарды пайдалана отырып, жұмыс істеу тәсілдерін үйренеді;
3. Орындау барысында теориялық білімдерін пайдалана біледі;
4. Өзіндік жұмыстарды, тесттік тапсырмаларды орындау барысында теориялық білімдерін пайдалана біледі;
5. Компьютерлік тапсырмалар және зертханалық жұмыстарды орындауда шапшандық, танымдылық таныта біледі, деректерді салыстырады;
6. Биологиялық әдіс-тәсілдер мен терминдерді түсіндіру кезінде күнделікті өмірмен байланыстыра отырып, тапқырлық танытады;
7. Логикалық ойлау қабілеті дами түседі;
8. Білім беру мазмұнына әртүрлі пәндер мен салаларды интеграциялау.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білімдерін қалыптастыру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін беретін, негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс бағдарламасы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге бағытталған. Әр тапсырма білім алушылардың тіл мәдениетін меңгеруі мен коммуникативтік қабілеттерін дамытуды көздеп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруды көздейді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте сабақ беретін қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдеріне арналған.

Бағдарлама маңыздылығы: Адам анатомиясы адам денесінің пішіні мен құрылысын және даму заңдылықтарын оның қызметін байланыстырып зерттейтін ғылым. Адам анатомиясы биологиялық пәндердің ішіндегі оқушыларды адам ағзасының құрылыс ерекшелігімен таныстыратын бірден-бір пән.

Адам бірте-бірте өзін қоршаған табиғаттың сан алуан құпия сырларын тани білді. Табиғаттың түрлі құбылыстарына бейімделіп, табиғатты өз мақсатына сай өзгертуді үйренді. Табиғат заңдылықтарын түсініп, білу арқылы өз ағзасын зерттеуге де көңіл бөлді. Соның нәтижесінде биологиялық ғылымдар қатарына жататын – анатомия, физиология және гигиена ғылымдары дамыды.

Бағдарлама оқушылардың адам денсаулығы және оның өмірдегі басты құндылықтары туралы білімдерін тереңдету мен кеңейтуге, тірі табиғат дүниесі мен өзін танып білуге деген құлшынысы мен қызығушылығын ояту, адам денсаулығын сақтайтын және бұзатын факторларымен, себептерімен терең таныстыруға мүмкіндік береді.

Бағдарламада адамның шығу тегі мен тарихи даму кезеңдері, жасуша құрылысы мен жасуша органоидтарына, ұлпаның құрылысы мен қызметіне тоқталып, жалпы адам ағзасы, мүшелер жүйесі туралы оқушыларға толық білім беріледі. Адам ағзасындағы мүшелер жүйесі, мүшелер жүйесінің реттелуі мен біртұтастығы, адам ағзасында кездесетін әртүрлі аурулар, салауатты өмір салтын қалыптастыру туралы жалпы білім негіздерін беретін биология пәнінің оқушылар үшін маңызы өте зор. Оқушылар өз ағзасымен толық таныса отырып, практикалық жұмыстар орындай отырып, өз білімдерін күнделікті өмірмен байланыстырады.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

Интерактивті оқыту әдістері - виртуалды лабораториялар, онлайн платформалар мен мультимедиялық ресурстарды пайдалану арқылы білім беру.

Практикалық бағыт - оқушыларға адам анатомиясы мен физиологиясын тәжірибелік жұмыстар арқылы үйрету, ғылыми эксперименттер мен топтық жобалар жүргізу.

Жеке және қоғамдық денсаулыққа көңіл бөлу - жеке гигиена мен қоғамдық денсаулық сақтау мәселелерін қатар қарастыру.

Заманауи әдіс-тәсілдер - рөлдік ойындар, топтық талқылаулар және денсаулықты сақтау бойынша шығармашылық жұмыстарды енгізу арқылы белсенді оқыту.

Ғылыми негіз - адам ағзасының құрылымы мен функциялары, гигиеналық ережелер туралы заманауи ғылыми ақпараттарды ұсыну.

Білу керек: Білім алушылардың оқылған материалдарын синтездеп, оған анализ жасау. Морфологиялық формалардың, функциялардың өзара байланысын ескере отырып, оны практикалық жұмыста пайдалана білуге үйрету.

Дағдылану керек: Алған теориялық білімдерін практикада дұрыс қолдана білуге үйрету. Дайын препараттар және құрал-жабдықтарды дұрыс қолдана білуге, ішкі мүшелердің деке бөлімдерін көрсете білу.

Оқу уақытының көлемі: Барлығы – 34 сағат, аптасына 1 сағат.

Оқу нәтижесі: Топпен жұмыс, өзіндік пікір айтулары қалыптасады. Ойлау қабілеттері артады. Өсімдіктердің табиғаттағы және адам өміріндегі маңызын ажырата алады. Мәтін бойынша постер жасау арқылы сыни тұрғыдан салыстыра біледі.

Сабақта қолданылатын материалдар: Блум таксономиясы, диалог, жеке жұмыс, топтық жұмыс, «Өрмекшінің торы» әдісі, «Миға шабуыл» әдісі, «Нақты жауап» айдары, «Тапқыр болсаң, тауып көр» ойыны, «Сиқырлы шаршы» немесе «Sudoku» күрделенген тапсырмасы.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

1. **Интерактивті әдістер** - виртуалды зертханалар мен мультимедиялық құралдар арқылы оқушыларды белсенді қатыстыру.
2. **Топтық жұмыс** - оқушыларды топтарға бөліп, жобалар мен тапсырмаларды орындау арқылы ынтымақтастықты дамыту.
3. **Ғылыми эксперименттер** - оқушыларға физиологиялық процестерді бақылап, тәжірибе жүргізуге мүмкіндік беру.
4. **Рөлдік ойындар** - оқушыларға денсаулық сақтау мамандарының рөлін ойнап, түрлі жағдайларда шешім қабылдауды үйрету.
5. **Талқылаулар мен пікірталастар** - денсаулық сақтау мәселелерін ашық талқылап, оқушылардың жеке пікірін білдіруін ынталандыру.

6. Құжаттамалық жұмыс - шағын эсселер, шығармашылық тапсырмалар жазу арқылы ақпаратты тереңірек игерту.

Ұсынылып отырған бағдарламаның тақырыптық жоспары кіріспеден, 13 тараудан және қорытындыдан тұрады. Мектеп бағдарламасына сай 34 сағатқа құрастырылған. Берілген таңдау курсы жлпы білім беретін мектептердің 8 сыныптарында қолдануға болады.

Нормативті бөлім

«Оқушылардың адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білімдерін қалыптастыру» бағдарламасының тақырыптық жоспары (Барлығы 34 сағат, аптасына 1 сағат)

1	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
I тарау. Адам-тірі ағзалардың жоғары сатысы мен адам ағзасының құрылысы						
1	Кіріспе. Анатомия, физиология және гигиена ғылымдарының даму тарихы	Анатомия, физиология және гигиена ғылымдарының даму тарихын түсіндіру	1	1		Оқушылар ғылымдардың дамуы мен олардың адам ағзасы мен денсаулығына тигізген әсерін түсінеді
2	Адам – тірі ағзалардың жоғары сатысы. Адамның шығу тегі және тарихи даму кезеңдері	Адамның шығу тегі мен даму кезеңдері туралы түсінік беру	1	1		Оқушылар адамның тарихи дамуын, эволюциялық кезеңдерін біледі
3	Адам ағзасының жоғарғы сатыдағы жануарлардан (приматтардан) негізгі ерекшеліктері	Адамның жануарлардан негізгі ерекшеліктерін анықтау	1		1	Оқушылар адам ағзасының құрылымындағы өзгешеліктерді түсінеді
4	Адам жасушасының құрылымы мен химиялық құрамы	Адам жасушасының құрылымы мен құрамын зерттеу	1		1	Оқушылар ұлпалардың маңыздылығын және олардың ағзадағы рөлін біледі
5	Адам ұлпалары	Адам ұлпаларының түрлері мен олардың қызметін түсіндіру	1		1	Оқушылар ұлпалардың маңыздылығын және олардың ағзадағы рөлін біледі
6	Мүшелер мен мүшелер жүйесі	Адам ағзасының негізгі мүшелері мен олардың жүйелерін зерттеу	1		1	Оқушылар мүшелер мен олардың жүйелерінің қызметін түсіндіру
II тарау. Адам ағзасындағы жеке мүшелер жүйесі және эндокриндік жүйе						

7	Ішкі мүшелер жүйесі	Ішкі мүшелер жүйесінің құрылымы мен қызметін түсіндіру	1	1		Оқушылар ішкі мүшелер жүйесінің жұмысын біледі
8	Аралас бездер. Ұйқыбезі, жыныс бездері	Аралас бездердің қызметі мен маңыздылығын түсіндіру	1	1		Ұйқыбезі мен жыныс бездерінің қызметін түсінеді
9	Эндокриндік жүйесі мүшелерінің қызметтерінің бұзылуынан болатын ауытқулар	Эндокриндік жүйе мүшелерінің бұзылуынан болатын ауытқуларды зерттеу	1		1	Оқушылар эндокриндік жүйенің ауруларын және олардың салдарын біледі
III тарау. Жүйке жүйесі						
10	Жүйке жүйесінің құрылысы, маңызы. Рефлекс	Жүйке жүйесінің құрылымын, қызметін және рефлексдерді түсіндіру	1	1		Оқушылар жүйке жүйесінің рөлін және рефлексдердің маңыздылығын біледі
11	Ми-сенің тұлғанды қалыптастыратын мүше	Мидың адам тұлғасын қалыптастырудағы рөлін меңгерту	1		1	Мидың тұлға қалыптастырудағы маңызын түсінеді
12	Адамның жүйке жүйесінің гигиенасы	Жүйке жүйесінің гигиеналық талаптары мен дұрыс күтімін үйрету	1		1	Жүйке жүйесінің саулығын сақтау жолдарын біледі
IV тарау. Сенсорлық жүйе						
13	Бес сезім... Гигиеналық ережелері мен аурулары, олардың себептері мен аурудың алдын алу шаралары.	Бес сезім мүшелерінің гигиенасы мен ауруларын түсіндіру	1		1	Оқушылар сезім мүшелерінің саулығын сақтау шараларын біледі
V тарау. Тірек –қимыл жүйесі						
14	Адам қаңқасы. Жануарлар мен адам қаңқаларының ұқсастығы мен ерекшелігі	Адам қаңқасының құрылымы мен оның ерекшеліктерін зерттеу	1	1		Оқушылар адам қаңқасының құрылымындағы айырмашылықтар мен ұқсастықтарды біледі
15	Тірек-қимыл жүйесі мүшелерінің аурулары мен гигиенасы (сколиоз, жалпақтабандылық) Гиподинамияның салдары	Тірек-қимыл жүйесі аурулары мен олардың алдын алу шараларын үйрету	1		1	Оқушылар тірек-қимыл жүйесінің ауруларынан сақтану жолдарын біледі

16	Бұлшықеттердің топтары, қасиеті, қажуы, гигиенасы	Бұлшықеттердің қасиеттерін және олардың гигиенасын меңгерту	1	1		Оқушылар бұлшықеттердің денсаулық үшін маңыздылығын түсінеді
VI тарау. Адам ағзасының ішкі ортасы. Лимфа						
17	Қанның қызметі, құрамы. Қан плазмасы. Қан аурулары	Қанның құрамы мен қызметін зерттеу	1	1		Оқушылар қанның негізгі қызметтері мен ауруларын біледі
18	Қан жасушалары. Ұлпа сұйықтығы. Лимфа	Қан жасушалары мен лимфаның рөлін үйрету	1		1	Оқушылар қан жасушалары мен лимфаның ағзадағы қызметін түсінеді
VII тарау. Жүрек және қан тамыр жүйесі						
19	Қанайналым мүшелері. Жүректің құрылысы, жұмысы, реттелуі	Жүрек-қан тамыр жүйесінің құрылымын, жұмысын және реттелуін үйрету	1	1		Оқушылар жүрек және қанайналым жүйесінің қызметі туралы білім алады
20	Жүрек- қан тамыры ауруларының алдын алу және гигиенасы	Жүрек-қан тамыр ауруларының алдын алу шаралары туралы білім беру	1		1	Оқушылар жүрек-қан тамыр ауруларының алдын алу шараларын біледі
VIII тарау. Тыныс алу жүйесі						
21	Тынысалу мүшелері. Өкпенің құрылысы мен қызметі	Тыныс алу мүшелерінің құрылымы мен қызметін түсіндіру	1	1		Оқушылар тыныс алу мүшелерінің қызметін біледі
22	Тыныс алу жүйесі мүшелерінің аурулары мен гигиенасы	Тыныс алу жүйесі аурулары мен олардың алдын алу жолдарын үйрету	1		1	Оқушылар тыныс алу жүйесінің ауруларын алдын алу шараларын біледі
IX тарау. Асқорыту жүйесі						
23	Асқорыту мүшелері мен гигиенасы	Асқорыту жүйесінің мүшелері мен олардың гигиенасын үйрету	1	1		Оқушылар асқорыту мүшелерінің маңыздылығын түсінеді
24	Асқазан-ішек ауруларының алдын алу	Асқазан-ішек ауруларының алдын алу шараларын үйрету	1		1	Оқушылар асқазан-ішек ауруларынан сақтану жолдарын біледі
25	Тіс гигиенасы	Тіс күтімінің маңыздылығын түсіндіру	1		1	Оқушылар тіс гигиенасының дұрыс сақталу жолдарын біледі
X тарау. Зәршығару жүйесі						

26	Бүйрек аурулары және олардың себептері, гигиенасы	Бүйрек аурулары мен олардан сақтану шараларын түсіндіру	1		1	Оқушылар бүйрек ауруларының алдын алу шараларын біледі
XI тарау. Зат алмасу және энергия айналымы						
27	Тамақтану және денсаулық	Дұрыс тамақтанудың денсаулыққа әсерін түсіндіру	1		1	Дұрыс тамақтанудың маңыздылығын түсінеді
28	Тағам құрамындағы дәрумендерді сақтау жолдары	Тағам құрамындағы дәрумендердің маңыздылығын және оларды сақтау әдістерін зерттеу	1		1	Оқушылар дәрумендердің ағза үшін маңыздылығын және оларды сақтау тәсілдерін біледі
XII тарау. Тері және жылу реттелу						
29	Терінің іріңді аурулары (шиқан, сыздауық)	Терінің іріңді ауруларын зерттеу	1	1		Оқушылар терінің ауруларын және олардың алдын алу шараларын біледі
30	Паразиттік саңырауқұлақтар тудыратын тері аурулары	Паразиттік аурулар мен олардың алдын алу шараларын түсіндіру	1		1	Оқушылар тері ауруларын таниды және алдын алу әдістерін біледі
31	Терінің және киімнің гигиенасы	Терінің және киімнің гигиенасы туралы білім беру	1		1	Оқушылар тері мен киім күтімінің маңыздылығын түсінеді
XIII тарау. Адамның көбеюі мен дамуы						
32	Неге табиғатта екі жыныс өмір сүреді?	Жыныстық көбею мен оның маңыздылығын түсіндіру	1		1	Оқушылар жыныстық көбеюдің табиғаттағы маңыздылығын біледі
33	Жыныстық жолмен берілетін аурулар: ЖИТС, мерез, соз	Жыныстық жолмен берілетін аурулар туралы түсінік беру	1		1	Жыныстық жолмен берілетін аурулардан қорғану шараларын біледі.
34	Қорытынды сабақ	Өтілген материалдарды жинақтап, қорытынды жасау	1		1	Оқушылар барлық тақырыптар бойынша алған білімдерін жүйелі түрде қорытындылайды
Барлығы			34	12	22	

4. Ақпараттық-әдістемелік бөлім

Бағдарлама жалпы білім беретін мектептердегі биология пәнінің мұғалімдеріне арналған және оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамытуды көздейді. **«Оқушылардың адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білімдерін қалыптастыру»** атты авторлық бағдарлама 13 бөлімнен тұрады.

Оқушылардың адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білімдерін қалыптастыру денсаулық сақтау мен өмір сүру сапасын жақсарту мақсатында бағытталған. Бұл білімдер:

1. **Денсаулықты сақтау** - оқушылардың ағза құрылымы мен қызметін түсінуі арқылы денсаулықты сақтауға бағытталған дағдыларды қалыптастыру.
2. **Гигиеналық дағдылар** - жеке гигиенаны сақтап, жұқпалы аурулардың алдын алу шараларын түсіну арқылы денсаулықты нығайту.
3. **Қоғамдық денсаулыққа жауапкершілік** - оқушылардың қоғамдық денсаулықты қорғауда жауапкершіліктерін арттыру, дұрыс тамақтану мен салауатты өмір салтының маңыздылығын түсіну.
4. **Ғылыми көзқарас қалыптастыру** - анатомия мен физиология негіздерін оқыту арқылы оқушылардың ғылыми дүниетанымын кеңейтіп, адамның биологиялық және физиологиялық ерекшеліктерін түсінуге мүмкіндік беру.
5. **Ерте кезеңде аурулардың алдын алу** - денсаулық мәселелеріне ерте кезден мән беру, ауруларды алдын ала болжау мен профилактика жасау дағдыларын қалыптастыру.

Бөлімдер технологиясы арқылы оқытылады:

- ✓ Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- ✓ Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- ✓ Жекелеп оқыту технологиясы;
- ✓ Деңгейлеп саралау технологиясы;
- ✓ Проблемалы оқыту технологиясы;
- ✓ Мәліметтік технология;
- ✓ Интербелсенді технология;
- ✓ Модульдік оқыту технология;
- ✓ Өзіндік дамыту технологиясы;
- ✓ Топтық оқыту.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау:

Тестілер мен сұрақ-жауап: Оқушылардың теориялық білімін тексеру үшін тестілер мен сұрақ-жауап әдістері қолданылады. Бұл әдіс олардың тақырып бойынша түсінігін анықтауға көмектеседі.

Практикалық жұмыстар: Тәжірибелік сабақтарда оқушылардың зертханалық жұмыстарын, тәжірибелік дағдыларын бағалау. Бұл олардың білімді іс жүзінде қолдана алу қабілетін тексереді.

Жобалар мен тапсырмалар: Оқушыларға топтық немесе жеке жобалар беріліп, олардың шығармашылық қабілеттері мен зерттеу дағдылары бағаланады.

Қорытынды бақылау: Әр бөлім соңында қорытынды сабақтар өткізіліп, оқушылардың барлық тақырыптарды қаншалықты меңгергені тексеріледі.

Кері байланыс: Оқушыларға олардың жетістіктері мен қиындықтарын анықтау үшін үнемі кері байланыс беріледі, бұл олардың дамуына ықпал етеді.

Өзін-өзі бағалау: Оқушылардың өз оқуларына қатысты өздерінің жетістіктерін бағалауы мен жетілдіру жолдарын анықтау.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар ғылымдардың дамуы мен олардың адам ағзасы мен денсаулығына тигізген әсерін түсінеді	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар адамның тарихи дамуын, эволюциялық кезеңдерін біледі	«Робин раунд»
	Оқушылар мүшелер мен олардың жүйелерінің қызметін түсіндіру	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушылар ішкі мүшелер жүйесінің жұмысын біледі	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушылар жүйке жүйесінің рөлін және рефлекстердің маңыздылығын біледі	«Табыс баспалдағы»
	Оқушылар адам қаңқасының құрылымындағы айырмашылықтар мен ұқсастықтарды біледі	«Өзіндік талдау»
	Оқушылар бұлшықеттердің денсаулық үшін маңыздылығын түсінеді	«+», «-», «қызықты» әдісі
Практикалық сабақтар үшін	Оқушылар жүрек және қанайналым жүйесінің қызметі туралы білім алады	«Түсініктеме»
	Оқушылар тыныс алу мүшелерінің қызметін біледі	«Гш шындық, бір өтірік»
	Оқушылар асқорыту мүшелерінің маңыздылығын түсінеді	«Мозаика» әдісі
	Оқушылар тіс гигиенасының дұрыс сақталу жолдарын біледі	«Ауызша кері байланыс»
	Оқушылар тіс гигиенасының дұрыс сақталу жолдарын біледі	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Дұрыс тамақтанудың маңыздылығын түсінеді	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Оқушылар дәрумендердің ағза үшін маңыздылығын және оларды сақтау тәсілдерін біледі	«Жазбаша түсініктеме»
	Оқушылар тері ауруларын таниды және алдын алу әдістерін біледі	«Гш ҚҚҚ»
	Оқушылар жыныстық көбеюдің табиғаттағы маңыздылығын біледі	«Бір минуттық эссе»
	Оқушылар барлық тақырыптар бойынша алған білімдерін жүйелі түрде қорытындылайды	«Топтық кері байланыс»

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

1. Қожахметова А. А., Сайфуллина Ж. М. «Адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы» — Алматы: Білім, 2015.
2. Өмірбаев М. Т., Мұқанов Б. Ж. «Адам анатомиясы және физиологиясы» — Алматы: Қазақ университеті, 2018.
3. Барқұлов С. Қ. «Адам ағзасы және оның физиологиясы» — Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2016.

4. Хайдарова С. С. «Гигиена негіздері мен адам денсаулығы» — Алматы: Мектеп, 2019.
5. Артамонов В. Г., Рябцев В. П. «Человеческая анатомия и физиология» — М.: Медицина, 2017.
6. Адам физиологиясы Сәтбаева Х.Қ. Нілдібаева Ж.Б.Өтепбергенов Ә.А.—Алматы: «Білім» 1995ж.
7. А.Б.Аубакиров, М.К.Жаналиева «Адам физиологиясынан — атлас» Астана 2008 ж.
8. Адам, табиғат, қоғам жүйесінде. Қ.О.Шайхислямова, И.Нұғманов
9. «Биология және салауаттылық негізі»
10. «Биология және салауаттылық негіздері» журналдары.
11. Биолог анықтамалығы 2014ж №1, 2, 3, 4, 5, 6.
12. Биология оқулығы, 8-сынып, Р. Әлімқұлова, Р. Сәтімбеков, А. Соловьева
13. Biology, grade 8, Kenci Bayram6 Ospankulova Elmira.
14. М. Гилманов, А.Сартаев. «Жалпы биология». Алматы- 2006ж.
15. Р.Әлімқұлова. «Биология 8-сынып»Алматы Атамұра 2008ж
16. Х.Әбішев «Адам анатомиясы мен физиологиясы». Алматы. 1984 ж.
17. Сонин Н.И., Сапин М.Р., Қисымова Ә.Қ. Биология. Адам. 8-сынып. 2011
18. Жақсылықова Г.И. — Анатомия, физиология және гигиена практикумы – 2011 ж.
19. Жунусов Н.О. «Адам анатомиясы» – Алматы, 2013 ж.
20. Рахышев А.Р. «Адам анатомиясы» - Алматы, 2005 ж.

Оқушылар үшін:

1. Мырзағалиев С. Т. «Адам анатомиясы мен физиологиясы» — Алматы: Мектеп, 2014.
2. Әбдуәлиев М. М., Жолдасбеков К. Ж. «Адамның анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы» — Алматы: Білім, 2016.
3. Назарбаев Н. Ә. «Денсаулық және оның сақталуы» — Астана: 2017.
4. Кудрявцев В.А. «Основы анатомии и физиологии человека» — М.: Просвещение, 2015.
5. Бакирова Н. Қ. «Адам ағзасының құрылымы мен қызметі» — Алматы: ЖШС «Сардар», 2018.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру»

Бастауыш сынып оқушыларына арналған

Пікір жазғандар:

1) **Сариева К.Н.**, «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

2) **А.К. Косаева.**, Түркістан облысы, Жетісай ауданы, №40 «Ынтымақ» ЖББМ КММ мұғалімі, педагог-шебер

Құрастырған: Шаханова Зулфия Арысбаевна - Түркістан облысы, Жетісай ауданы, №40 «Ынтымақ» ЖББМ КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-шебер

1. Түсініктеме хат

«Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру.

Міндеттері:

9. Оқушыларды өз ұлтының өнері, әдет-ғұрыптары, ұлттық тағамдары мен музыкасы арқылы таныстыру.
10. Оқушыларды туған жерінің тарихы, табиғаты мен мәдениетімен таныстырып, оны қастерлеуге үйрету.
11. Оқушыларды қазақ тілін еркін меңгеруге, оның маңыздылығын түсінуге және сақтауға баулу.
12. Оқушыларға мәдениеттілік, әдептілік және сыпайылықты қалыптастыру арқылы қоғаммен дұрыс қарым-қатынас жасауға үйрету.
13. Оқушыларға салт-дәстүрлерді, рәміздерді және ел тарихын құрметтеуді үйрету.
14. Оқушыларды өз елінің тарихымен, жетістіктерімен таныстырып, Отанын сүйуге және оның игілігі үшін еңбек етуге бағыттау.
15. Оқушылардың адамгершілік қасиеттерін, адалдық, шыншылдық, еңбекқорлық сияқты қасиеттерді дамыту.
16. Оқушыларды табиғат пен қоршаған ортаны қорғау, қоғам алдындағы жауапкершілікке баулу.

Бағдарламаның өзектілігі: Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру – оларды азаматтық тұрғыдан тәрбиелеудің маңызды бір бөлігі. Бұл үрдіс қазіргі білім беру жүйесінде ерекше орын алады, себебі ол жас ұрпақтың өз халқының тарихын, мәдениетін, дәстүрлерін құрметтеуге және азаматтық құндылықтарды жоғары бағалауға үйрету.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңашылдығы - ұлттық құндылықтарды білім беру жүйесінде жүйелі түрде енгізу арқылы оқушылардың санасына терең әсер ету, оларды өз ұлтының тарихы, мәдениеті мен дәстүрлеріне құрметпен қарауға тәрбиелеу.

Бағдарламаның ғылымилығы — ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда этнопедагогика, психология және әлеуметтік ғылымдардың заманауи зерттеулеріне сүйену арқылы оқушылардың рухани және мәдени дамуындағы тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану. Бұл

бағдарлама ғылыми негізде ұлттық тәрбие мен білім беру процесін жүйелі түрде дамытуға негізделген.

Күтілетін нәтижесі:

9. Оқушылар өз халқының тарихын, мәдениетін, дәстүрлерін және тілін қастерлейтін болады;
10. Азаматтық жауапкершіліктің қалыптасады;
11. Оқушылар ел мен қоғам алдындағы жауапкершілігін сезініп, патриоттық сезімдері күшейеді;
12. Әдептілік пен сыпайылықты дамытады;
13. Оқушылардың мінез-құлқы мәдениетті, сыпайы және әдепті болады;
14. Оқушылар өз елінің дамуына жауапкершілікпен қарауға, ұлт игілігі үшін еңбек етуге дайын болады;
15. Ұлттық бірегейлікті сақтай біледі;
16. Оқушылардың ұлттық дәстүрлер мен құндылықтарды сақтап, оларды өмірде қолдануға бейімделеді.

Бағыттылық аспектілері:

6. **Педагогикалық бағыт** - ұлттық құндылықтарды оқыту арқылы оқушылардың жеке тұлғалық және азаматтық қасиеттерін қалыптастыру.
7. **Тәрбиелік бағыт** - оқушыларды Отанға деген сүйіспеншілікке, әдептілікке, сыпайылыққа, патриотизмге тәрбиелеу.
8. **Мәдени бағыт** - ұлттық мәдениет, дәстүрлер мен салт-дәстүрлер арқылы оқушыларды өз ұлтына деген мақтаныш сезіміне баулу.
9. **Әлеуметтік бағыт** - қоғамда үйлесімді өмір сүру үшін оқушылардың әлеуметтік жауапкершілігін, азаматтық белсенділігін арттыру.
10. **Ақпараттық бағыт** - заманауи технологияларды пайдалану арқылы ұлттық құндылықтарды заманауи әдістермен насихаттау.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін беретін, негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс бағдарламасы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге бағытталған. Әр тапсырма білім алушылардың тіл мәдениетін меңгеруі мен коммуникативтік қабілеттерін дамытуды көздеп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруды көздейді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте сабақ беретін қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдеріне арналған.

Бағдарламаның маңыздылығы:

5. Ұлттық құндылықтарды дәріптеу:

- **Тіл мен әдебиеттің ұлттық болмыстағы рөлі:** Қазақ тілінің ұлттық болмысы мен әдеби мұраларын сақтап, оларды болашақ ұрпаққа жеткізу.
- **Тұлғалық және патриоттық тәрбие беру:** Оқушылардың өз елін сүйуге, ұлттық болмысын мақтан тұтуға тәрбиелеу.
- **Тарихи сананы дамыту:** Қазақ халқының тарихы мен мәдениетін тануға негізделген білім беру.
- **Жалпы адами құндылықтарды нығайту:** Ұлттық құндылықтарды жалпы адамзаттық құндылықтармен үйлестіру.
- **Мәдениетті сақтау мен насихаттау:** Қазақ мәдениеті мен салт-дәстүрлерін сақтау және дамыту.

6. Қазіргі заман талабына сай білім беру:

- Заманауи білім беру әдістерін қолдану арқылы оқушылардың жаңа технологияларды меңгеруіне және уақыт талабына сәйкес білім алуына жағдай жасау.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

- 8. Кешенді тәсіл:**
- Бағдарламада тілдік, шығармашылық және сыни ойлау дағдылары біріктірілген.
- 9. Ұлттық құндылықтарға баса назар аудару:**
- Қазақ халқының ұлттық болмысы мен мәдениетін дәріптеу, ұлттық дәстүрлерді жаңғырту.
- 10. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:**
- Сабақ барысында оқушыларды белсенді ететін интерактивті әдістер мен зерттеушілік жұмыстарды қолдану.
- 11. Шығармашылықты дамытуға бағытталған:**
- Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға мүмкіндік беретін тапсырмалар мен әдістемелерді енгізу.
- 12. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:**
- Әр оқушының жеке қабілеттерін, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеріп, оқыту процесін ұйымдастыру.
- 13. Заманауи технологияларды пайдалану:**
- АКТ (ақпараттық-коммуникациялық технологиялар) арқылы оқу тиімділігін арттыру.
- 14. Практикалық бағыт:**
- Сабақтар практикалық міндеттерді шешуге және оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға бағытталған.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білім:

- 5. Қазақстанның ұлттық ерекшеліктері мен мәдени мұралары туралы мәлімет беру.** Оқушыларға қазақ халқының тарихы, салт-дәстүрлері, тіл, музыка, ұлттық тағамдар және қолөнер туралы білім беру.
- 6. Адами құндылықтардың маңызы:** Оқушыларды адамгершілік, достық, әділдік, еңбекқорлық сияқты құндылықтармен таныстыру.
- 7. Табиғат пен қоршаған ортаны қорғау:** Табиғат байлықтарын сақтау, экологиялық тазалық, және жергілікті флора мен фаунаны қорғау туралы түсінік беру.

8. Ғарыштық зерттеулер мен жаңа мамандықтар: Оқушыларға ғарыштық зерттеулер, ғарышкерлер туралы мағлұматтар беріп, болашақ мамандықтарға қызығушылықтарын арттыру.

Білік:

4. Ұлттық мәдениет пен дәстүрлерді құрметтеу, түсіну, қолдана білу.
5. Экологиялық мәселелерге мән беріп, қоршаған ортаны қорғауға қатысу.
6. Ұлттық тағамдарды, әдет-ғұрыптарды, тіл мен өнерді өз өмірінде қолдануға талпыну.

Дағдылар:

4. Қазақстанның табиғат байлықтарын қорғау іс-шараларына қатысу.
5. Ұлттық құндылықтар туралы пікір алмасу, ой бөлісу дағдыларын дамыту.
6. Ғарыштық зерттеулер мен болашақтағы технологиялық жетістіктер туралы өз көзқарастарын білдіре білу.

Осы бағдарлама арқылы оқушылар ұлттық құндылықтарды қалыптастырып, болашаққа бағытталған дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді.

Курстың зерттеу нысандары:

6. **Ұлттық құндылықтар мен мәдени мұра** - Қазақстанның тарихи, мәдени, салт-дәстүрлері, әдебиеті мен өнері. Бұл нысандар оқушылардың ұлттық бірегейлігін қалыптастырып, халықтық мұраларды сақтау мен насихаттауға бағытталған.
7. **Адами құндылықтар** - Достық, еңбекқорлық, әділдік, жауапкершілік, сүйіспеншілік, толеранттылық сияқты адами қасиеттер. Оқушыларды осы құндылықтарды өз өмірінде қолдануға үйрету.
8. **Қоршаған орта мен табиғатты қорғау** - Экология, табиғи ресурстарды үнемдеу, климат өзгерісі, флора мен фаунаны сақтау мәселелері. Оқушыларды экологиялық жауапкершілікке тәрбиелеу.
9. **Ғарыштық зерттеулер және инновациялық технологиялар** - Ғарыш әлемін зерттеу, ғарыштық технологиялар, ғылыми жаңалықтар, болашақ мамандықтардың дамуы. Оқушыларға ғарыштық ғылым мен технологиялардың маңызын түсіндіру.
10. **Болашақ мамандықтар мен еңбек нарығы** - Болашақта сұранысқа ие жаңа мамандықтар, цифрлық технологиялар мен робототехника, жасанды интеллект. Оқушыларды жаңа технологияларға бейімдеу, болашақ мамандықтарға қызығушылықтарын арттыру.

Ұйымдастыру формасы:

4. Топтық жұмыс:
 - Бірлескен зерттеу, талқылау және шығармашылық жобаларды орындау.
5. Жұптық жұмыс:
 - Диалог құру, пікір алмасу және бірге талдау жүргізу.
6. Жеке жұмыс:
 - Эссе, шығармашылық жазбалар мен рефераттар дайындау.

Бұл құрылым оқушылардың танымдық, шығармашылық және коммуникативтік қабілеттерін жан-жақты дамытуға бағытталған.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер оқушылардың қызығушылығын арттыру, белсенділігін дамыту және материалды терең түсінуіне көмектесу мақсатында әр түрлі болып келеді. Оларға төмендегі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады:

9. Түсіндірмелі әдіс – жаңа тақырыпты түсіндіру, мысалдар мен иллюстрациялар арқылы оқушылардың назарын аудару.
10. Топтық жұмыс – оқушыларды топтарға бөлу арқылы бірлесіп жұмыс істеп, пікір алмасу, проблемаларды шешу. Бұл әдіс оқушыларды ынтымақтастыққа үйретеді.
11. Дискуссия (пікірталас) – әр түрлі тақырыптар бойынша оқушылардың өз ойларын білдіріп, пікір алмасуын ұйымдастыру. Адами құндылықтар, экология және болашақ мамандықтар туралы пікірталастар өткізу.
12. Жобалау әдісі – оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша зерттеу жасап, жобалар дайындауға тапсырма беру. Бұл әдіс шығармашылық ойлау мен зерттеушілік дағдыларды дамытады.
13. Рөлдік ойындар – оқушыларға нақты жағдайларда рөлдерге бөлініп, әртүрлі шешімдер мен әрекеттерді көрсету. Мысалы, табиғат қорғау, ғарыштық зерттеулер немесе ұлттық құндылықтар туралы рөлдерде ойнау.
14. Интерактивті әдістер – ақпараттық технологиялар, мультимедиялық құралдар, онлайн платформаларды пайдаланып сабақтың қызықты әрі тиімді өтуін қамтамасыз ету.
15. Сұрақ-жауап әдісі – оқушыларға сұрақтар қойып, оларды ойландырып, жауап алу арқылы білімдерін тексеру және пысықтау.
16. Кейс-стади әдісі – нақты жағдайлар мен мысалдарды талдау, болашақта кездесетін мәселелерге дайын болу.
- Бұл әдістер оқушылардың белсенділігін арттырып, олардың өз бетінше ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі.

Нормативті бөлім

«Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру» бағдарламасы
(Аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағаттан тұрады)

№	Тақырып	Мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
1-БӨЛІМ: МЕНІҢ ОТАНЫМ-ҚАЗАҚСТАН						
1	Менің отаным	Оқушыларға өз Отанын сүйе білу, оның тарихы мен мәдениетін құрметтеу және ұлттық сезімдермен таныстыру	1	1		Оқушылар туған елін танып біледі, Қазақстанның табиғи және мәдени байлығын қадірлейді.
2	Қазақстан рәміздері	Қазақстан Республикасының рәміздерімен таныстыру, олардың мәні мен маңызын түсіндіру	1	1		Оқушылар Қазақстан рәміздерінің мәнін түсінеді және оларды құрметтеу керектігін үйренеді
3	Біздің	Қазақстан	1	1		Оқушылар президенттің

	Президент	Республикасының президенті, оның рөлі мен міндеттерін түсіндіру				рөлі мен маңыздылығын, мемлекет басшысының міндеттерін түсінеді
4	Астана күні мерекесі	Астана күні мерекесінің тарихын, оның маңызын түсіндіру	1	1		Оқушылар Астана қаласының Қазақстан тарихындағы орнын біледі, оны құрметтеуді үйренеді
2 БӨЛІМ: АДАМИ ҚҰНДЫЛЫҚТАР						
5	Сәлемдесу	Оқушыларға сәлемдесу этикетінің мәнін түсіндіру, тіл мәдениетін дамыту	1		1	Оқушылар өзара сыпайы сәлемдесу мәдениетін меңгереді
6	Әдептілік	Әдептілік нормаларын, жақсы мінез-құлықтың қоғамдағы рөлін түсіндіру	1	1		Оқушылар әдептілік пен сыйластықтың маңыздылығын түсініп, оны өмірде қолдана біледі
7	Жақсы мен жаман	Жақсы мен жаман қасиеттерді анықтап, оларды өмірде қолданудың маңыздылығын түсіндіру.	1	1		Оқушылар жақсы мен жаман қасиеттерді ажыратып, өз мінез-құлқын дұрыс бағытта қалыптастырады
8	Сыпайылық	Сыпайылықтың қоғамдағы маңызын және оның қарым-қатынасқа әсерін түсіндіру	1	1		Оқушылар сыпайылықтың мәнін түсініп, өзара қарым-қатынаста оны қолдануды үйренеді
3 БӨЛІМ: МӘДЕНИ МҰРА						
9	Ұлы ғұламалар	Қазақ халқының ұлы ғұламалары мен олардың үлесі туралы мағлұмат беру	1		1	Оқушылар ұлы ғұламалардың еңбектерін, оларды құрметтеуді және олардың ғылымға қосқан үлесін түсінеді
10	Жас қалам	Қаламгерлердің шығармашылығын, олардың өмір жолын оқыту	1		1	Оқушылар қазақ әдебиетінің белгілі тұлғалары мен олардың шығармаларын оқып үйренеді
11	Әлем қалалары	Әлемнің үлкен қалалары мен олардың ерекшеліктерін таныстыру	1	1		Оқушылар әлемнің мәдени және тарихи қалаларын танып біледі
12	Домбыра	Домбыра аспабымен таныстыру, оның қазақ мәдениетіндегі орнын түсіндіру	1	1		Оқушылар домбыраның қазақ мәдениетіндегі маңызын түсініп, оны қадірлейді
4 БӨЛІМ: МАМАНДЫҚТАР ӘЛЕМІ						

13	Мамандықтың бәрі жақсы	Мамандықтар әлемі туралы мағлұмат беру, әр мамандықтың өз ерекшеліктері мен маңызын түсіндіру	1		1	Оқушылар әр түрлі мамандықтар туралы түсінік алып, өз болашағына бағыт береді
14	Кім болам?	Мамандық таңдау және оған дайындық туралы кеңес беру	1		1	Оқушылар өз болашақ мамандығын таңдап, оған қажетті дағдыларды меңгереді
15	Өнерлінің қолы алтын	Өнердің маңыздылығын түсіндіру, шығармашылықпен айналысудың адам өміріндегі орны	1		1	Оқушылар өнердің адам өміріндегі маңызын түсініп, өнер мен шығармашылықты бағалауды үйренеді
16	Сүйікті ісім	Оқушылардың өздерінің сүйікті ісі туралы әңгімелеуі, шығармашылыққа қызығушылығын дамыту	1		1	Оқушылар өз сүйікті ісін таниды және оны дамыту жолдарын іздейді
5 БӨЛІМ: ТАБИҒАТ ҚҰБЫЛЫСТАРЫ						
17	Су – тіршілік көзі	Су мен тіршіліктің байланысын түсіндіру, су ресурстарының маңыздылығын көрсету	1		1	Оқушылар су ресурстарының маңызын түсініп, табиғатты қорғауға жауапкершілікпен қарайды
18	Жер және оның полюстері	Жердің географиялық орналасуын, полюстерін түсіндіру	1	1		Оқушылар Жердің құрылымы мен географиялық ерекшеліктерін біледі
19	Ауа райына байланысты кешігу	Ауа райының өзгерістері мен адамдарға әсері туралы түсіндіру	1		1	Оқушылар ауа райының адам өміріне әсерін түсініп, табиғатпен үйлесімді өмір сүруге үйренеді
20	Айсбергтер»	Айсбергтер мен олардың табиғи құбылыстарын таныстыру	1		1	Оқушылар айсбергтердің табиғи құбылысын түсініп, оларды зерттеудің маңыздылығын түсінеді
6 БӨЛІМ: ҚОРШАҒАН ОРТА						
21	Табиғат сыйы	Табиғаттың адам өміріндегі маңыздылығын түсіндіру	1		1	Оқушылар табиғаттың адам өміріндегі рөлін түсініп, оны қорғауға үйренеді
22	Құмырсқаны саяхаты	Құмырсқалар туралы мағлұмат беру, олардың экологиядағы рөлін көрсету	1		1	Оқушылар құмырсқалардың табиғаттағы маңызын түсініп, оларды зерттейді

23	Жануарлар әлемі	Жануарлар әлемін зерттеу, олардың экологиялық тепе-теңдіктегі рөлін түсіндіру	1		1	Оқушылар жануарлар әлемінің маңызын түсініп, табиғаттағы рөлін зерттейді
24	Жыланның бір күні	Жыландар туралы мағлұмат беру, олардың табиғаттағы рөлін түсіндіру	1		1	Оқушылар жыландардың экологиядағы рөлін түсініп, оларды қорғаудың маңыздылығын біледі
7 БӨЛІМ: ҒАРЫШҚА САЯХАТ						
25	Аспан әлемі	Ғарыш әлемі мен оның құпияларын зерттеу	1		1	Оқушылар ғарыш әлемін түсініп, аспан денелері туралы білім алады
26	Ғарыштағы өмір	Ғарышта өмір сүру шарттарын зерттеу, ғарыштағы мүмкіндіктер мен қиындықтар туралы әңгімелеу	1		1	Оқушылар ғарышта өмір сүру шарттары мен ғарыш зерттеулерінің адамзат үшін маңызын түсінеді
27	Жер дегеніміз не?	Жердің ғарыштағы орнын және оның ерекшеліктерін зерттеу	1		1	Оқушылар Жер планетасының ерекшеліктерін, оның ғарыштағы орнын түсініп, оны бағалайды
28	Жұлдыздар әлемі	Жұлдыздар туралы мағлұмат беру, олардың қалыптасуы мен маңызын түсіндіру	1		1	Оқушылар жұлдыздардың дүниетанымдық және ғылыми маңызын түсінеді
8 БӨЛІМ: БОЛАШАҚҚА САЯХАТ						
29	Арманыңның орындалғанын қаласаң...	Оқушылардың армандары мен мақсаттарына жету жолдарын түсіндіру	1		1	Оқушылар өз армандарын жүзеге асыру жолдарын анықтап, мақсат қояды үйренеді
30	Метро	Метроның дамуы мен оның қоғамдағы маңызы туралы әңгімелеу	1		1	Оқушылар көлік инфрақұрылымының маңызын және метролардың жұмысын түсінеді
31	Электронды кітапхана	Электронды кітапхананың мүмкіндіктерін таныстыру, ақпаратты іздеудің заманауи жолдарын көрсету	1		1	Оқушылар электронды кітапхананы қолдануды үйреніп, заманауи ақпараттық технологияларды меңгереді
32-33	Қыры-сыры	Әлемнің қызықты	2		2	Оқушылар әлемнің

	мол дүние	құбылыстары туралы әңгімелеу, зерттеулер мен жаңа ғылыми жаңалықтарды талқылау				таңғажайып құбылыстарын зерттеп, жаңалықтарды қызығушылықпен қабылдайды
34	Қорытынды сабақ	Барлық бөлімдер бойынша алған білімдерін қорытындылау, жинақтау	1		1	Оқушылар алған білімдерін қорытындылап, оларды өмірде қолдануды үйренеді

4.Ақпараттық-әдістемелік бөлім

«Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру» атты авторлық бағдарлама 8 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Менің Отаным-Қазақстан»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлім өз еліне деген патриоттық сезімге тәрбиелеу, туған жерге, оның байлығын қорғауға және дамытуға жауапкершілікпен қарауға бағытталады. Бөлімдегі 4 сағатта: **«Менің отаным», «Қазақстан рәміздері», «Біздің Президент», «Астана күні мерекесі»** тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«Адами құндылықтар»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушыларды адамгершілік, адалдық, әділдік, сыйластық, жауапкершілік және басқа да маңызды адамзаттық қасиеттерін меңгереді. Бөлімдегі 4 сағат: **«Сәлемдесу», «Әдептілік», «Жақсы мен жаман», «Сыпайылық»** тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«Мәдени мұра» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 4 сабақта: **«Ұлы ғұламалар», «Жас қалам», «Әлем қалалары», «Домбыра»** тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде ұлттың тарихы, дәстүрлері, өнері, тілі, әдебиеті, музыкасы және қолөнері сияқты бағалы рухани және материалдық құндылықтарын үйренеді. Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология қолданылады.

Төртінші бөлімі **«Мамандықтар әлемі»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар өз мамандығын таңдауда дұрыс бағытпен жүруге, еңбекке деген құрмет пен сүйіспеншілікті қалыптастыруға бағытталған. Бұл бөлімдегі 4 сағатта: **«Мамандықтың бәрі жақсы», «Кім болам?», «Өнерлінің қолы алтын», «Сүйікті ісім»** тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

«**Табиғат құбылыстары**» тақырыбындағы бесінші бөлімдегі 4 сабақта: «**Су – тіршілік көзі**», «**Жер және оның полюстері**», «**Ауа райына байланысты кешігу**»,

«**Айсбергтер**» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде табиғат құбылыстары мен ресурстарының мәні мен маңыздылығын түсіндіріп, оқушыларды табиғатты қорғауға және экологиялық жауапкершілікке тәрбиелейді. Аталған бөлімде:

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Алтыншы бөлімі «**Қоршаған орта**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар қоршаған орта мен табиғи ресурстардың маңыздылығын түсіндіре отырып, оқушыларды табиғатты қорғауға, жануарлар мен өсімдіктер әлемін сыйлап, олардың сақталуына үлес қосуға тәрбиелеуге бағытталған. Бұл бөлімдегі 4 сағатта: «**Табиғат сыйы**», «**Құмырсқаны саяхаты**», «**Жануарлар әлемі**», «**Жыланның бір күні**» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Жетінші бөлім «**Ғарышқа саяхат**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушыларды ғарыш әлемі мен оның құпияларын зерттеу арқылы оқушылардың ғарышқа деген қызығушылығын арттырып, ғарыштық зерттеулердің болашақтағы маңыздылығын түсіндіру, аспан мен жұлдыздардың ерекшеліктері туралы білім алады. Бөлімдегі 4 сағат: «**Аспан әлемі**», «**Ғарыштағы өмір**», «**Жер дегеніміз не?**», «**Жұлдыздар әлемі**» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технологиясы қолданылады.

Сегізінші бөлімі «**Болашаққа саяхат**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлім оқушыларға болашақтың мүмкіндіктері мен жетістіктері туралы түсінік беру, олардың өз армандарына жету үшін білім, еңбек және жаңашылдыққа деген қызығушылықтарын оятуға бағытталады. Бөлімдегі 6 сағатта: «**Арманыңның орындалғанын қаласаң...**», «**Метро**», «**Электронды кітапхана**», «**Қыры-сыры мол дүние**», «**Қорытынды сабақ**» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы арқылы білім алады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау

әдісімен жүзеге асырылады. «Қазақ тілі» пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады.

Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау оқушылардың алған білімдерін қалай қолданатынын, шығармашылық пен сын тұрғысынан ойлау дағдыларын, сондай-ақ жеке тұлғалық қасиеттерін көрсетуіне бағытталған.

5. **Қалыптастырушы бағалау** – оқушылардың оқу процесінде тапсырмаларды орындау барысын бағалау, кері байланыс беру арқылы білім деңгейін жетілдіру.

6. **Суммативті бағалау** – белгілі бір кезеңдегі немесе тақырып бойынша оқушының жетістіктерін қорытындылау. Бұл әдетте сынақтар, тесттер немесе жобалар арқылы жүзеге асады.

7. **Өзін-өзі бағалау** – оқушылардың өз оқу нәтижелерін талдап, өзіне баға беруі, бұл олардың оқу процесіне жауапкершілігін арттырады.

8. **Жұптық және топтық бағалау** – оқушылардың бір-бірін бағалау немесе топ ішінде жұмыс жасаған кезде өзара бағалау арқылы нәтижелерді анықтау.

Бұл бағалау түрлері оқушылардың білімін жан-жақты тексеріп, олардың даму деңгейін тиімді түрде анықтауға мүмкіндік береді.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар туған елін танып біледі, Қазақстанның табиғи және мәдени байлығын қадірлейді.	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар Қазақстан рәміздерінің мәнін түсінеді және оларды құрметтеу керектігін үйренеді	«Робин раунд»
	Оқушылар Астана қаласының Қазақстан тарихындағы орнын біледі, оны құрметтеуді үйренеді	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушылар сыпайылықтың мәнін түсініп, өзара қарым-қатынаста оны қолдануды үйренеді	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушылар әлемнің мәдени және тарихи қалаларын танып біледі	«Табыс баспалдағы»
	Оқушылар әр түрлі мамандықтар туралы түсінік алып, өз болашағына бағыт береді	«Өзіндік талдау»
	Оқушылар әр түрлі мамандықтар туралы түсінік алып, өз болашағына бағыт береді	«+», «-», «қызықты» әдісі
	Оқушылар өз болашақ мамандығын таңдап, оған қажетті дағдыларды меңгереді	«Ішкі бағалау»
	Оқушылар өз сүйікті ісін таниды және оны дамыту жолдарын іздейді	«Топтық талқылау»
Практикалық сабақтар үшін	Оқушылар Жердің құрылымы мен географиялық ерекшеліктерін біледі	«Түсініктеме»
	Оқушылар айсбергтердің табиғи құбылысын түсініп, оларды зерттеудің маңыздылығын түсінеді	«Үш шындық, бір өтірік»

Оқушылар табиғаттың адам өміріндегі рөлін түсініп, оны қорғауға үйренеді	«Мозаика» әдісі
Оқушылар жануарлар әлемінің маңызын түсініп, табиғаттағы рөлін зерттейді	«Ауызша кері байланыс»
Оқушылар ғарышта өмір сүру шарттары мен ғарыш зерттеулерінің адамзат үшін маңызын түсінеді	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Оқушылар өз армандарын жүзеге асыру жолдарын анықтап, мақсат қояды үйренеді	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
Оқушылар электронды кітапхананы қолдануды үйреніп, заманауи ақпараттық технологияларды меңгереді	«Жазбаша түсініктеме»
Оқушылар алған білімдерін қорытындылап, оларды өмірде қолдануды үйренеді	«Үш ҚҚҚ»

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Критериалды бағалау жүйесінің кіріктірілген моделі. Әдістемелік ұсыныстар–Астана. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ.
2. Асыл сөз (құрастырған Б.Ысқақов). Алматы, «Жалын», 1990
3. Амонашвили Ш. Игра в учебно-познавательной деятельности младших школьников. // Перспективы Вопросы образования, 1987, №1, 83-93-б.
4. «Білім туралы» Қазақстан Республикасының Заңы (27.07.2007ж. № 319- III, 13.01.2015 жылғы өзгерістер және толықтыруларымен)
5. Арзиева Ә. «Тіл дамыту әдістері»,// Қазақстан мектебі 43-44 бет, №1, 2001 жыл.
6. А.Әлімов «Интербелсенді оқыту әдіс-тәсілдері». Алматы, 2013жыл
7. Негізгі орта және жалпы орта білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау бойынша нұсқаулық: Оқу-әдістемелік құрал /«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ /О.И.Можаева, А.С.Шилибекова, Д.Б.Зиеденованың редакциясымен. - Астана, 2016. - 55 б.
8. Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау жүйесін енгізудің әдіснамалық және оқу-әдістемелік негіздері. Әдістемелік құрал. –Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 58 б.
9. «Тиімді оқыту мен оқу» Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Астана, 2016. -2016.
10. Ұлттық білім беру саясатына шолу. Қазақстандағы орта білім беру. ЭЫДҰ, 2014ж.
11. Молдатаева М. «Тіл дамыта оқыту».\\ Қазақстан мектебі 4-8 бет, №3,2000 жыл.
12. Ұлыбританиядағы бастауыш және орта білім беру. Интернет ресурс: <http://www.studentinfo.net/fag84-secondary-school>.
13. Т.В. Аренова: Рольдік ойындар – Алматы: Архисема, 2007 ж. – 21 бет.
14. «PISA-2015 халықаралық зерттеуінің негізгі нәтижелері» Ұлттық есебі, 2017 жыл, .Ырсалиев, А.Құлтуманова, Е.Сабырұлы, М.Аманғазы – Астана.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Көркем еңбек сабағында оқушыларды қолөнер арқылы ұлттық құндылықтарға тәрбиелеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту»

Пікір жазған: Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Рецензент: З.А. Шаханова – «Түркістан облысы Жетісай ауданы №40 «Ынтымақ» жалпы білім беретін мектебі коммуналдық мемлекеттік мекемесі мұғалімі, педагог-шебер

Құрастырған: Абдрахманова Галия Керимовна – «Түркістан облысы Жетісай ауданы №40 «Ынтымақ» жалпы білім беретін мектебі коммуналдық мемлекеттік мекемесі көркем еңбек пәнінің мұғалімі

Түсініктеме хат

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Көркем еңбек сабағында оқушыларды қолөнер арқылы ұлттық құндылықтарға тәрбиелеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. 7 сынып оқушыларына арнап құрастырылған.

Бағдарламаның мақсаты: Көркем еңбек сабағында оқушыларды қолөнер арқылы ұлттық құндылықтарға тәрбиелеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Міндеттері:

- 1) *Пәндік білім мен дағдыларды дамыту:* оқушылар әртүрлі іс-әрекеттерді біріктіру арқылы білімді меңгереді, мысалы, сурет салу, модельдеу, материалдармен жұмыс істеу және шығармашылық жобаларды орындау.
- 2) *Құндылық бағдарларын қалыптастыру:* бағдарлама оқушыларды ұлттық және әлемдік мәдени мұрамен, сондай-ақ өнер туындыларымен таныстыра отырып, олардың материалдық мәдениет құндылықтарын түсінуін дамытады.
- 3) *Өнер түрлері туралы білімді қолдану:* оқушылар өнердің терминологиясы мен ұғымдарын меңгереді, бұл олардың визуалды қабылдауын, эстетикалық бағалауын және сыни ойлауын дамытуға ықпал етеді.
- 4) *Зерттеу дағдыларын дамыту:* бақылау, эксперименттер жүргізу және демонстрациялар арқылы оқушылар өз жобаларын жасау үшін алынған білімдерін талдап, қолдануды үйренеді.
- 5) *Материалдармен және құралдармен жұмыс істеу дағдыларын меңгеру:* оқушылар әртүрлі материалдармен және құралдармен жұмыс істеу дағдыларын игере отырып, шығармашылық жобаларды жүзеге асырады, бұл олардың сенсорлық және моторлық дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- 6) *Позитивті дүниетанымды қалыптастыру:* бағдарлама оқушыларға шығармашылық өзін-өзі көрсету арқылы өзін-өзі бағалауды арттыруға және қоршаған ортаға оң көзқарас қалыптастыруға көмектеседі.
- 7) *Мәдени мұраны түсіну:* оқушылар ұлттық және әлемдік мәдени мұраның маңыздылығын, сондай-ақ көркем еңбектің қоғамдағы қарым-қатынас тілдерінің бірі ретіндегі рөлін зерттейді.
- 8) *Танымдық және ұйымдастырушылық міндеттерді шешу тәжірибесі:* бағдарлама оқушылардың өз бетінше іздену, ақпаратты жинау және іріктеу арқылы шығармашылық жұмыстар жасауға бағытталған түрлі танымдық және ұйымдастырушылық міндеттерді орындау дағдыларын дамытуға ықпал етеді.
- 9) *Шығармашылық әлеуетті дамыту:* бағдарлама оқушылардың қиялы, фантазиясы және шығармашылық қабілеттерін, сондай-ақ олардың бақылаушылық қабілетін дамытуды көздейді.

Сонымен қатар, оқушылар жеке және топтық жұмыс барысында қол моторикасы мен сенсорлық дағдыларын жетілдіреді.

Жұмыстың ғылымилығы: ұлттық қолөнер мен шығармашылықты оқытуда ғылым негіздерін, әдіс-тәсілдерін, педагогикалық теорияларды қолданумен қамтамасыз етіледі. Бұл жұмыс этнография, мәдениеттану, педагогика және психология ғылымдарының ұстанымдарына негізделіп, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мен ұлттық құндылықтарды терең түсінуді мақсат етеді. Ғылыми тұрғыдан алғанда, ұлттық қолөнердің педагогикалық процесте тәрбиелік рөлі мен оның тұлғаның жеке дамуына ықпалы зерттеледі. Сонымен қатар, зерттеу барысында шығармашылық қабілеттерді қалыптастыруда тиімді әдістер мен жаңашыл педагогикалық тәсілдер қолданылатыны дәлелденеді.

Бағдарламаның жаңалығы:

Педагогикалық жаңалығы: ұлттық және әлемдік мәдениеттің туындыларын зерттеп, талдау, олардың идеялары мен құндылықтарын меңгеру, балаларды оқытуда оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерді пайдаланып отансүйгіштікке, еңбек сүйгіштікке тәрбиелеу және шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру, көркем еңбек сабағына қызығушылығын ояту.

Психологиялық жаңалығы: баланың өмір сүруіне және болашақта қажетті білім, білік және дағдыларды қалыптастыру.

Бағдарламаның өзектілігі: «Көркем еңбек» пәні бойынша бағдарлама оқушыларға тек техникалық және көркем дағдыларды ғана емес, сонымен қатар сыни ойлау және шығармашылық, ынтымақтастық сияқты маңызды әлеуметтік және тұлғалық қасиеттерді дамытуға көмектеседі. Жаңа әдіс-тәсілдерді пайдаланып балалардың функционалдық сауаттылығын, ұшқыр ойлау қабілеттерін жаттықтыру және дамыту.

Күтетін нәтиже:

- 1) оқушыларда рухани-адамгершілік мәдениеті қалыптасады және эстетикалық талғамды жетіледі;
- 2) материалдардың қасиеттері мен жұмыс нәтижесі арасындағы байланысты түсінеді, шығармашылық жұмыстарды орындау үшін әртүрлі материалдар мен құралдарды өз бетінше және сенімді түрде қолданады;
- 3) алған білімдері мен дағдыларын әртүрлі қызмет түрлерінде жазық және көлемді шығармашылық жұмыстарды жасау үшін қолданады;
- 4) танымдық, коммуникативтік, ұйымдастырушылық және адамгершілік сипаттағы міндеттерді шешу үшін әртүрлі ресурстарды, соның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланып, өз бетінше шешімдер қабылдайды;
- 5) қажетті құралдар мен материалдарды анықтап, таба біледі, өз қызметін ұйымдастыра алады;
- 6) бұйымды жақсарту үшін конструктивті шешімдер ұсынады, сондай-ақ, өз идеяларын түсіндіріп, дәлелдейді;
- 7) өз жұмысының және басқалардың жұмыс нәтижелерін салыстырып, бағалайды;
- 8) әртүрлі материалдар мен құралдарды қолдану кезінде қауіпсіздік техникасы ережелерін сақтаудың маңыздылығын түсінеді.

Бағдарлама маңыздылығы: Қазіргі кезеңде оқушының өз бетімен білімге ие болу барысында оның белсенді іс-әрекетін ұйымдастыру оқу үдерісіне қойылатын негізгі талаптардың бірі болып табылады. Бұл тәсілдеме әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларды, пәндік білімді ғана емес, сонымен бірге сындарлы шешімдер қабылдауына, өзінің жеке мүдделері мен болашағын сезінуге мүмкіндік беретін тұлғалық қасиеттерді де меңгеруге ықпал етеді. Мұғаліммен бірлесіп шығармашылықпен айналысу және серіктес, кеңесші ретінде мұғалімнің қолдауы кезінде оқушының белсенді танымдық қабілеті тұрақты сипатқа ие болады.

Көркем еңбек пәні арқылы әлемді эстетикалық және рухани түрде меңгеруге және тұлғаның өз ойын білдірудің бір тәсілі болып табылады. «Көркем еңбек» пәні жаңа әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, кеңістік-образдық ойлауын,

рухани-адамгершілік құндылықтарын, қоршаған ортаны эстетикалық, эмоционалдық түрде қабылдауларын қалыптастыруға бағытталған. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, түрлі өнер салалары бойынша білімдері мен дағдыларын қалыптастыру, кеңістікті және көру арқылы қабылдау, есте сақтау және зейін мен қиялды дамытуға, әлемнің біртұтас бейнесін қалыптастыруға негіз болып табылады. Көркем және басқа түрлі материалдар, құралдары мен тәсілдерін қолдану оқушылар қолының моторикасын, сенсорикасы мен көзбен нақты мөлшерлеуін дамытады.

Мектеп оқушыларының көркем еңбек арқылы танымдық іс-әрекеттерін арттыруда жаңа әдіс-тәсілдерді пайдаланудың маңызы жоғары болып табылады, оқушыларға білім мен тәрбие беруде оқуға қызығушылықтарын арттырудағы рөлі де ерекше. Олардың ойлауы мен кеңістіктегі заттарды көре алуын дамыту бүкіл дүниетанымын қалыптастыруға ықпал жасайды.

Олардың оқуға деген қызығушылықтары артып қана қоймай, алған білімдерін іс-әрекетте, рухани өмірде, қоғамдық қатынастарда қолдана алады. Сол себепті де осы көркем еңбек сабағында іске асқан іс-әрекеттердің бәрі дерлік тұлғаның барлық қажетті сапаларын қалыптастыруға көмектеседі.

Беру аясындағы көркем еңбектің басты құндылығы оның адамның тәжірибесін байытып, өмірге деген көзқарасын қалыптастыруға қосатын үлесінде. «Көркем еңбек» пәні адам санасының білімнің басқа салалары қамтымайтын қырларына қатысты, яғни визуалды нысанды эстетикалық қабылдау. Көркем еңбек сабағында оқушыларға «визуалды қарым-қатынас тілі» түсінігінің не екені, әртүрлі көркемдік үдерістер арқылы көру элементтерін дамыта отырып, оны қалай қолдануға болатыны туралы мәліметтер беріледі, көру арқылы көркемдік тұрғыдан қабылдауды үйретеді.

Жаңа әдіс-тәсілдерді пайдалану шығармашылыққа әкеледі. Шығармашылық процесс шексіз. Оқушылар практикалық жұмыс арқылы идеяларды зерттей алады. Идеяларды зерттеу және дамыту, талдау және бағалау, қайта қарастыру, құру және орындау шығармашылық процестің кез келген кезеңінде жүзеге асады. Идеялар осыларды жасау мен орындау кезеңінде дамиды.

Көркем еңбек сабағында осы бағдарлама идеяларына сүйене отырып, оқушылар өнердің кең ауқымын бағалауда өз дағдыларын жетілдіріп, қарым-қатынасты, адамдардың арман-қиялдарын, құндылықтарын бейнелеуге болатынын түсінеді. Олар шығармашылық шешімдерге жетелейтін өнер туындыларын жасауға қажетті мүмкіндіктерін арттырып, әрі өздерінің көркемдік дағдыларын дамытып, көркем туындыларын дүниеге әкелуді жоспарлай білетін болады. Ол оқушылардың өзін-өзі бағалау қабілетіне, уәжін қолдауға, олардың білімі мен дағдыларының дамуына, оқу үдерісі мен нәтижесін дамыту үдерісіне сындарлы тұрғыда ықпал етеді.

Пән мазмұнын меңгеру және оқу мақсаттарына қол жеткізу үдерісінде оқушылардың АКТ, атап айтсақ: қажетті ақпаратты іздеу, алу, құру және көрсету, өңдеу, жабдықтар мен қосымшаларды кең ауқымда қолдану, ақпараттар және идеялармен алмасу үшін бірлесіп әрекет ету арқылы өз жұмысын жетілдіру және бағалау сияқты қолдану дағдыларын дамыту үшін жағдайлар жасау керек.

Тәжірибе көрсеткендей күнделікті сабаққа қарағанда жаңа-әдіс тәсілдерді пайдалана өткен сабақта оқушының белсенді іс-әрекеті мен қызығушылығы артады, қызығушылық іс-әрекетте осы дәстүрлі емес әдіс-амалдарды пайдалану интеллектуалдық қабілеттерін дамытып, оқу-танымдық және ғылыми ізденістер жасауға талаптандырады.

Бағдарлама аптасына 1 сағат, жылына 34 сағатқа арналып жасалған.

Бағдарлама арқылы балалар қоршаған ортаны таниды, ұлттық мәдениетті, моральды, дүниетанымды сезіне бастайды, өзіндік ерекшелігі айқындала түседі, тез ойлау және үйлестіру дағдылары жетілдіріледі, яғни еңбекті жоспарлау және ұйымдастыру дағдылары дамып, алғашқы технологиялық білімдерді меңгереді.

Бағдарламаның ерекшелігі: өздігінен жұмыс істей білетін, ұшқыр ойлы, өздігінен қорытынды жасауға, алған білімдерін өмірде пайдалана алатын бала тәрбиелеу.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білу:

- ұлттық және әлемдік мәдениеттің көркем өнер шығармаларын, ондағы берілген идеялар мен құндылықтарды зерттеу және талдау;
- ұлттық және әлемдік көркем мәдениеттегі өнер шығармаларымен танысу;
- көркем-шығармашылық пен кеңістік ойлау, адамгершілік-эстетикалық сезімдерін визуалды және тактильді өнер тілдері арқылы қоршаған әлемге өз көзқарасын білдіру;
- алғашқы технологиялық білімдерді оқып-үйрену барысында өнер түрлерін кіріктіру арқылы пәндік білімдерін, дағдылары мен түсінігін меңгеру;
- көлемді және жазықтықтағы көркем жұмыстарды шығармашылық тұрғысынан жасау үшін алынған білім мен дағдыларды қолдану;
- әртүрлі жағдаяттарда тиімді және бірегей шешім таба білу;
- шығармашылық өнімді жасау үшін материалдар мен құралдарды дербес және сенімді қолдану, материал қасиеті мен жұмыс нәтижесінің ерекшелігі арасындағы байланысты түсіну;
- оқушылардың визуалдық және эстетикалық қабылдауының дамуын және көркем жұмыстарды сын тұрғысынан түсіну.

Қолдана алу:

- бірлескен шығармашылық жұмысты орындау барысында ұжыммен және топпен жұмыс істеу дағдыларын меңгеру;
- өзінің көркем жұмысын орындау үшін, ақпараттың әртүрімен жұмыс жасай алу (табу, іріктеу, жинақтау);
- танымдық, коммуникативтік, ұйымдастырушылық және адамгершілік сипаттағы түрлі міндеттерді дербес шешу тәжірибесін қалыптастыру;
- өз жұмысын ұйымдастыра білу: мақсатын анықтау, қажетті құралдарды табу, жұмыс кезеңдерін айқындау, өз жұмысының нәтижесін бақылау және бағалай алу;
- зерттеу, эксперимент жүргізу барысында әртүрлі ресурс түрлерін, оның ішінде АКТ құралдарын қолдана білу;
- алған тәжірибесінің негізінде өнердегі түрлі техникалар мен тәсілдерді дербес қолдану;
- өз идеясы мен жұмысына қатысты түсініктеме беру және конструктивті ұсыныс қабылдау;
- әртүрлі материалдарды және құралдарды қолдануда қауіпсіздік ережелерін сақтаудың маңызын түсіну және түсіну.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақтың әдіс-тәсілдер: түсіндіру, көрсету, орындау, қайталау, «Қызықты сәт», «Робин раунд», «Ыстық орындық», «Сұрақтарды ұстап ал», «Ассоциация» «Джигсо» әдістері, сұрақ-жауап, сергіту сәті, тапсырмалар, тапқақтар, әңгімелеу, жұмбақтар жасыру, ойын сабақ.

Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері:

Білім беру ұйымдары оқушылар «үйренуге үйренуі» және жауапты, дербес, уәжді, қызығушылық танытатын, интеллектуалды дамыған, сенімді және шығармашылық тұлғаларға айналуы керек деген қағидатты ұстанады.

Құндылыққа бағытталған тәсіл. Оқу әрекетін жоспарлау, ұйымдастыру және оның нәтижелерін алу және қолдану белгілі бір құндылықтар тұрғысынан жүзеге асырылады. Құндылықтық бағдарлар – бұл жеке тұлғаның өз қызметінде белгілі бір құндылықтарға бағдарлана білу қабілеті, сондай-ақ оларды әлеуметтік маңызды жеке құндылықтар ретінде саналы түрде қабылдауы. Орта білім берудің құндылықтары ретінде: қазақстандық патриотизм, азаматтық жауапкершілік, еңбек және шығармашылық, өмір бойы білім алу, құрмет, ынтымақтастық, ашықтық белгіленген.

Көркем-технологиялық тәсіл. Оқушылардың оқу-танымдық әрекеті көркем еңбек нысандарын жасау үшін құралдарды, материалдардың қасиеттерін, тұстануды, композиция заңдылықтарын, технологиялық реттілікті, құрастыру мен модельдеудің негіздерін қолдануға бағытталған.

Іс-әрекеттік тәсіл. Іс-әрекеттік тәсілге сәйкес, оқушы білімді дайын түрде алмайды, оны белсенді танымдық іс-әрекет барысында өзі іздеп табады. Бұл дербес ізденісті, ақпарат көздерін талдау, жинақтау және бағалауды, графикалық деректер мен басқа оқу ресурстарын интерпретациялау, қамтиды. Нәтижесінде оқушы өзінің оқу әрекетінің мазмұнын, формаларын түсінеді, қабылдайды, оларды жетілдіруге белсенді қатысады, бұл оның білімін, дағдылары мен іскерлігін кең ауқымда табысты қалыптастыруға ықпал етеді.

Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл. Жеке тұлғаға бағытталған тәсілдің мақсаты – оқушылардың тұлғасын үйлесімді түрде қалыптастыру, оқу үдерісін дараландыру, жан-жақты дамыту. Оқу үдерісінде жеке тұлғаның шығармашылық әлеуеті оның жеке ерекшеліктері мен әлеуетті мүмкіндіктерін ескере отырып ашылады.

Деңгейлеп оқыту тәсілі. Деңгейлеп оқыту тәсілі оқушылардың әртүрлі топтарының оқу әрекетін арнайы әзірленген оқыту құралдары мен тәсілдері арқылы ұйымдастыруды қамтиды. Ол оқушылардың әртүрлі топтары үшін оқу үдерісін мамандандыруды, оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып топтар үшін әртүрлі оқыту жағдайларын жасауды көздейді. Деңгейлеп оқытуды ұйымдастырудың шарты – қиындық дәрежесіне, оқушыларға мұғалім тарапынан көмектің деңгейіне, танымдық қызығушылықтарына қарай ерекшеленетін деңгейлік тапсырмаларды қолдану.

Коммуникативтік тәсіл. Коммуникативтік тәсіл – бұл хабарлау және ақпарат беру, адамдардың өзара әрекеттесу барысында біліммен, дағдылармен алмасу. Коммуникативтік тәсілдің нәтижесі – ойды жеткізу және өзара әрекеттесу барысында идеялармен алмасу арқылы тілдік қатынас жасауды жүзеге асыру. Коммуникативтік тәсілге сәйкес, жеке және топтық жұмысы барысында оқу үдерісі оқушылардың шығармашылық жұмыстарын және басқалардың жұмыстарын бағалау және талдау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етуі тиіс. Оқу үдерісінде оқушылардың сыни ойлауын және дербестігін дамыту мақсатында алдын-ала таңдалған коммуникация құралдарының толық спектрін қолдану көзделеді.

Тұрақтылау (мазмұндық) бөлім **(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)**

№	Тақырып	Сағат саны	Күтілетін нәтиже
Визуалды өнер			
1-2	Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары	2	Оқушылар бейнелеу өнерінің жанрлық әртүрлілігін түсініп, көркемдік стильдер мен техникаларды ажырата алатын болады.
3	Натюрморт өнері, оның түрлері	1	Оқушылар натюрморт салу дағдыларын меңгеріп, оның композициясын дұрыс құрастыруды үйренеді, жарық пен көлеңкені дұрыс қолдану тәсілдерін игереді.
4-5	Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы пейзаж жанры	2	Оқушылар Қазақстан суретшілерінің ұлттық өнердегі пейзаждың маңыздылығын түсініп, туған жердің табиғатын бейнелеудің ерекшеліктерін

			таниды.
6	Жазғы табиғат көрінісі, Ә.Қастеев «Көк жайлау»	1	Оқушылар ұлттық өнердің көрнекті үлгісімен танысып, пейзаж саласындағы шеберлікті, түс пен жарықтың үйлесімін, кеңістік пен перспектива қолдану әдістерін үйренеді.
7	Пластикалық пішіндер өнері. «Тарихи тақырыптар»	1	тарихи оқиғаларға, атақты тұлғаларға немесе батырларға арналған мүсіндер жасауды біледі
8-9	Шығармашылық жұмыс: Абстрактілі мүсіндер	2	формалар мен пішіндерді еркін интерпретациялау арқылы жасалған, нақты тақырыпқа тәуелді емес туындыларды біледі
Сәндік-қолданбалы өнер			
10-11	Ою-өрнек жасалу жолдары	2	Оқушылардың ұлттық өнерге қызығушылығы артып, шығармашылық ойлау қабілеттері дамиды, қолмен ою-өрнек жасау дағдылары қалыптасады
12	Сәндік-қолданбалы өнердегі заманауи және дәстүрлі емес материалдар	1	Оқушылар жаңа материалдармен жұмыс істеу дағдыларын меңгереді, олардың өнердегі қолданылу мүмкіндіктерін зерттейді.
13	Дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым. Нобай орындау	1	Оқушылар дәстүрлі емес материалдарды (пластик, резеңке, қағаз, металл қалдықтары және т.б.) пайдаланып, өнер туындыларын жасауға машықтанады.
14	Жеңіл көйлек тігу	1	Оқушылар тігін ісі бойынша практикалық дағдыларды меңгереді, өз қолымен жеңіл көйлек тігу қабілетіне ие болады.
15	Өру өнерінің тарихы мен мәдени маңызы. Әртүрлі елдер мен аймақтардағы өру дәстүрлері	1	Өру өнерінің адамзат тарихындағы орны, ежелгі мәдениеттердегі маңызы, дәстүрлі өру әдістерін біледі
16	Қазақтың киіз және ши тоқу өнері	1	Жүннен немесе мақтадан жасалған жіптерді пайдаланып, кілемдер, мата

			және басқа да тоқыма бұйымдар өруді біледі
Дизайн және технология			
17	Дизайн процесі: Идеялардан бастап, соңғы өнімге дейінгі қадамдар	1	Дизайнның мәні, тарихы және заманауи маңызын, оның қадамдарын біледі
18-19	Эскиздер мен жоспарлар жасау	2	Дизайн идеяларын қағазда немесе цифрлық форматта бейнелеуді біледі
20	Материалдарды таңдау және олармен жұмыс істеу. Табиғи және жасанды материалдар	1	Ағаш, металл, пластик, мата және т.б. материалдарды танып біледі, әртүрлі материалдардың беріктігі, икемділігі және қолдану аясын біледі
21	3D-принтинг және цифрлық технологиялар	1	Жаңа технологияларды қолдану арқылы өнімдерді жобалау және жасау дыбіледі
22-23	Түс және композиция: түстер мен композицияны дұрыс қолдану принциптері	2	Түстер мен композицияны дұрыс қолдану принциптерін біледі
Тамақтану мәдениеті			
24	Денсаулық пен тамақтанудың байланысы. Тағам топтарын теңгерімді тұтыну (ақуыздар, көмірсулар, майлар, дәрумендер мен минералдар)	1	Тамақтану мен денсаулық арасындағы өзара байланыс, оның ішінде дұрыс тамақтанудың артықшылықтарын (энергия, иммунитетті нығайту, созылмалы аурулардың алдын алу) біледі
25	Ас мәзірін әзірлеу. Балалар мен жасөспірімдерге арналған мәзір	1	Балалар мен жасөспірімдердің жас ерекшеліктерін ескеретін тағамдар әзірлеуді біледі
26	Тамақтану әдебі және этикет: әр түрлі мәдениеттерде ас ішу этикеті, дастархан басында өзін дұрыс ұстау ережелері	1	Үйде және қоғамдық орындарда дастархан басындағы тәртіп пен әдеп ережелерін біледі
28	Заманауи тағам әзірлеу технологиялары: төмен температурада пісіру (су-виде) және бумен пісіру	1	тағамның қоректік заттарын сақтауға мүмкіндік беретін технологиялар артықшылықтарын (пайдалы заттардың сақталуы) біледі
29	Ұлттық тағамдар: әлем халықтарының тағамдары. Қазақтың ұлттық тағамдары	1	Әртүрлі елдердің ұлттық тағамдарымен танысу және оларды дайындау

			технологиясымен, қазақтың ұлттық тағамдарымен, бауырсақ, қазы, қымыз сияқты қазақ тағамдарын әзірлеу технологиясымен танысу
30	Десерттер мен кондитерлік өнімдер әзірлеу	1	Жеміс-жидектерден дайындалған десерттер, жеміс-жидектерден дәмді әрі пайдалы десерттер жасау.
Үй мәдениеті			
31	Тұрмыстық заттарды күту және сақтау. Сау дене және салауатты өмір салты	1	Үй ішіндегі заттарды (мебель, киім, ыдыс-аяқ) дұрыс сақтау мен күту әдістерін біледі. Жеке гигиенаның салауатты өмір салтын сақтауға қосатын үлесін меңгереді
32	Бау-бақша шаруашылығы: Жеміс-жидек, көкөніс және гүлдер өсіру. Үй өсімдіктері және олардың күтімі	1	Көшет отырғызу, көктемде көкөніс, жеміс және гүл көшеттерін отырғызу әдістерін меңгереді
33	Топырақты дайындау және тыңайту: Көктемгі топырақты өңдеу, тыңайтқыштарды енгізу және өсімдіктерді егу	1	Көктемгі өсімдіктерді күтуді, суару ережелерін, күн мен ылғалдың рөлін біледі
34	Қорытынды сабақ	1	Қорытындылау
Барлығы – 34 сағат			

Нормативтік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
1-2	Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары	Оқушыларды бейнелеу өнерінің әртүрлі жанрлары және түрлерімен таныстыру, олардың ерекшеліктерін түсіндіру.	2	1	1	Оқушылар бейнелеу өнерінің жанрлық әртүрлілігін түсініп, көркемдік стильдер мен техникаларды ажырата алатын болады.

3	Натюрморт өнері, оның түрлері	Натюрморт жанрының ерекшеліктерін түсіндіру, оның түрлері мен құрылымын талдау арқылы оқушыларды сурет салу дағдыларын дамытуға үйрету.	1		1	Оқушылар натюрморт салу дағдыларын меңгеріп, оның композициясын дұрыс құрастыруды үйренеді, жарық пен көлеңкені дұрыс қолдану тәсілдерін игереді.
4-5	Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы пейзаж жанры	Қазақстан суретшілерінің пейзаж жанрындағы туындыларын зерттеу, ұлттық көркем өнердегі пейзаж жанрының рөлін түсіну және елдің табиғатын бейнелеудің өзіндік стилін тану.	2	1	1	Оқушылар Қазақстан суретшілерінің ұлттық өнердегі пейзаждың маңыздылығын түсініп, туған жердің табиғатын бейнелеудің ерекшеліктерін таниды.
6	Жазғы табиғат көрінісі, Ә.Қастеев «Көк жайлау»	Ә.Қастеевтің «Көк жайлау» шығармасын талдау арқылы пейзаж жанрының көркемдік құндылығын түсіну және табиғатты бейнелеу техникасымен танысу.	1	1		Оқушылар ұлттық өнердің көрнекті үлгісімен танысып, пейзаж саласындағы шеберлікті, түс пен жарықтың үйлесімін, кеңістік пен перспектива қолдану әдістерін үйренеді.
7	Пластикалық пішіндер өнері. «Тарихи тақырыптар»	тарихи оқиғаларға, атақты тұлғаларға немесе батырларға арналған мүсіндер жасау	1		1	тарихи оқиғаларға, атақты тұлғаларға немесе батырларға арналған мүсіндер жасауды біледі
8-9	Шығармашылық жұмыс: Абстрактілі мүсіндер	формалар мен пішіндерді еркін интерпретациялау арқылы жасалған, нақты тақырыпқа тәуелді емес туындыларды білу	2			формалар мен пішіндерді еркін интерпретациялау арқылы жасалған, нақты тақырыпқа тәуелді емес туындыларды біледі
10-11	Ою-өрнек жасалу жолдары	Оқушылардың ұлттық өнерге қызығушылығы артып,	2	1	1	Оқушылардың ұлттық өнерге қызығушылығы артып,

		шығармашылық ойлау қабілеттері дамиды, қолмен ою-өрнек жасау дағдыларын қалыптастыру				шығармашылық ойлау қабілеттері дамиды, қолмен ою-өрнек жасау дағдылары қалыптасады
12	Сәндік-қолданбалы өнердегі заманауи және дәстүрлі емес материалдар	Оқушылар жаңа материалдармен жұмыс істеу дағдыларын меңгереді, олардың өнердегі қолданылу мүмкіндіктерін зерттеу	1	1		Оқушылар жаңа материалдармен жұмыс істеу дағдыларын меңгереді, олардың өнердегі қолданылу мүмкіндіктерін зерттейді.
13	Дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым. Нобай орындау	Оқушылар дәстүрлі емес материалдарды (пластик, резеңке, қағаз, металл қалдықтары және т.б.) пайдаланып, өнер туындыларын жасау	1		1	Оқушылар дәстүрлі емес материалдарды (пластик, резеңке, қағаз, металл қалдықтары және т.б.) пайдаланып, өнер туындыларын жасауға машықтанады.
14	Жеңіл көйлек тігу	Оқушылар тігін ісі бойынша практикалық дағдыларды меңгереді, өз қолымен жеңіл көйлек тігу	1		1	Оқушылар тігін ісі бойынша практикалық дағдыларды меңгереді, өз қолымен жеңіл көйлек тігу қабілетіне ие болады.
15	Өру өнерінің тарихы мен мәдени маңызы. Өртүрлі елдер мен аймақтардағы өру дәстүрлері	Өру өнерінің адамзат тарихындағы орны, ежелгі мәдениеттердегі маңызы, дәстүрлі өру әдістерін білу	1	1		Өру өнерінің адамзат тарихындағы орны, ежелгі мәдениеттердегі маңызы, дәстүрлі өру әдістерін біледі
16	Қазақтың киіз және ши тоқу өнері	Жүннен немесе мақтадан жасалған жіптерді пайдаланып, кілемдер, мата және басқа да тоқыма бұйымдар өруді білу	1		1	Жүннен немесе мақтадан жасалған жіптерді пайдаланып, кілемдер, мата және басқа да тоқыма бұйымдар өруді біледі

17	Дизайн процесі: Идеялардан бастап, соңғы өнімге дейінгі қадамдар	Дизайнның мәні, тарихы және заманауи маңызын, оның қадамдарын білу	1	1		Дизайнның мәні, тарихы және заманауи маңызын, оның қадамдарын біледі
18-19	Эскиздер мен жоспарлар жасау	Дизайн идеяларын қағазда немесе цифрлық форматта бейнелеу	2	1	1	Дизайн идеяларын қағазда немесе цифрлық форматта бейнелеуді біледі
20	Материалдарды таңдау және олармен жұмыс істеу. Табиғи және жасанды материалдар	Ағаш, металл, пластик, мата және т.б. материалдарды танып біледі, әртүрлі материалдардың беріктігі, икемділігі және қолдану	1		1	Ағаш, металл, пластик, мата және т.б. материалдарды танып біледі, әртүрлі материалдардың беріктігі, икемділігі және қолдану аясын біледі
21	3D-принтинг және цифрлық технологиялар	Жаңа технологияларды қолдану арқылы өнімдерді жобалау және жасау	1	1		Жаңа технологияларды қолдану арқылы өнімдерді жобалау және жасауды біледі
22-23	Түс және композиция: түстер мен композицияны дұрыс қолдану принциптері	Түстер мен композицияны дұрыс қолдану принциптерін білу	2	1	1	Түстер мен композицияны дұрыс қолдану принциптерін біледі
24	Денсаулық пен тамақтанудың байланысы. Тағам топтарын теңгерімді тұтыну (ақуыздар, көмірсулар, майлар, дәрумендер мен минералдар)	Тамақтану мен денсаулық арасындағы өзара байланыс, оның ішінде дұрыс тамақтанудың артықшылықтарын (энергия, иммунитетті нығайту, созылмалы аурулардың алдын алу) білу	1		1	Тамақтану мен денсаулық арасындағы өзара байланыс, оның ішінде дұрыс тамақтанудың артықшылықтарын (энергия, иммунитетті нығайту, созылмалы аурулардың алдын алу) біледі
25	Ас мәзірін әзірлеу. Балалар мен жасөспірімдерге арналған мәзір	Балалар мен жасөспірімдердің жас ерекшеліктерін ескеретін тағамдар әзірлеу	1		1	Балалар мен жасөспірімдердің жас ерекшеліктерін ескеретін тағамдар әзірлеуді біледі

26	Тамақтану әдебі және этикет: әртүрлі мәдениеттерде ас ішу этикеті, дастархан басында өзін дұрыс ұстау ережелері	Үйде және қоғамдық орындарда дастархан басындағы тәртіп пен әдеп ережелерін білу	1	1		Үйде және қоғамдық орындарда дастархан басындағы тәртіп пен әдеп ережелерін біледі
28	Заманауи тағам әзірлеу технологиялары: төмен температурада пісіру (су-виде) және бумен пісіру	Тағамның қоректік заттарын сақтауға мүмкіндік беретін технологиялар артықшылықтарын (пайдалы заттардың сақталуы) білу	1		1	Тағамның қоректік заттарын сақтауға мүмкіндік беретін технологиялар артықшылықтарын (пайдалы заттардың сақталуы) біледі
29	Ұлттық тағамдар: әлем халықтарының тағамдары. Қазақтың ұлттық тағамдары	Әртүрлі елдердің ұлттық тағамдарымен танысу және оларды дайындау технологиясымен, қазақтың ұлттық тағамдарымен, бауырсақ, қазы, қымыз сияқты қазақ тағамдарын әзірлеу технологиясымен танысу	1	1		Әртүрлі елдердің ұлттық тағамдарымен танысу және оларды дайындау технологиясымен, қазақтың ұлттық тағамдарымен, бауырсақ, қазы, қымыз сияқты қазақ тағамдарын әзірлеу технологиясын біледі
30	Десерттер мен кондитерлік өнімдер әзірлеу	Жеміс-жидектерден дайындалған десерттер, жеміс-жидектерден дәмді әрі пайдалы десерттер жасау.	1		1	Жеміс-жидектерден дайындалған десерттер, жеміс-жидектерден дәмді әрі пайдалы десерттер жасай алады
31	Тұрмыстық заттарды күту және сақтау. Сау дене және салауатты өмір салты	Үй ішіндегі заттарды (мебель, киім, ыдыс-аяқ) дұрыс сақтау мен күту әдістерін біледі. Жеке гигиенаның салауатты өмір салтын сақтауға қосатын үлесін меңгереді	1	1		Үй ішіндегі заттарды (мебель, киім, ыдыс-аяқ) дұрыс сақтау мен күту әдістерін біледі. Жеке гигиенаның салауатты өмір салтын сақтауға қосатын үлесін меңгереді
32	Бау-бақша шаруашылығы: Жеміс-жидек, көкөніс және	Көшет отырғызу, көктемде көкөніс, жеміс және гүл көшеттерін отырғызу	1		1	Көшет отырғызу, көктемде көкөніс, жеміс және гүл көшеттерін

	гүлдер өсіру. Үй өсімдіктері және олардың күтімі	әдістерін білу				отырғызу әдістерін меңгереді
33	Топырақты дайындау және тыңайту: Көктемгі топырақты өңдеу, тыңайтқыштарды енгізу және өсімдіктерді егу	Көктемгі өсімдіктерді күтуді, суару ережелерін, күн мен ылғалдың рөлін білу	1		1	Көктемгі өсімдіктерді күтуді, суару ережелерін, күн мен ылғалдың рөлін біледі
34	Қорытынды сабақ	Қорытындылау	1			Қорытындылау

Ақпараттық-әдістемелік бөлім (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Балаларда көркемдік-шығармашылық әрекетінің құрылымдау, бейнелеу, сәндеу түрлері іске асырылатынын ұлттық мәдениетті, дүниетанымды, қоршаған ортаны тану дағдыларын жетілдіру, оқушылардың ойларын, көркем- эстетикалық талғамын, есте сақтау қабілетін, кеңістіктік қиялын, көзбен нақты мөлшерлеу қабілетін жетілдіру арқылы оқыту, дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын «Көркем еңбек сабағында оқушыларды қолөнер арқылы ұлттық құндылықтарға тәрбиелеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту» атты авторлық бағдарламасы 5 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі «**Визуалды өнер**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 9 сағат: «Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрлары», «Натюрморт өнері, оның түрлері», «Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы пейзаж жанры», «Жазғы табиғат көрінісі, Ә.Қастеев «Көк жайлау», «Пластикалық пішіндер өнері. «Тарихи тақырыптар», «Шығармашылық жұмыс: Абстрактілі мүсіндер» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлімі «**Сәндік-қолданбалы өнер**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 7 сағат: Ою-өрнек жасалу жолдары, Сәндік-қолданбалы өнердегі заманауи және дәстүрлі емес материалдар, «Дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйым. Нобай орындау», «Жеңіл көйлек тігу», «Өру өнерінің тарихы мен мәдени маңызы. Өртүрлі елдер мен аймақтардағы өру дәстүрлері», «Қазақтың киіз және ши тоқу өнері» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология.

«**Дизайн және технология**» тақырыбындағы үшінші бөлімде 7 сабақта: «Дизайн процесі: Идеялардан бастап, соңғы өнімге дейінгі қадамдар», «Эскиздер мен жоспарлар жасау», «Материалдарды таңдау және олармен жұмыс істеу. Табиғи және жасанды материалдар», «3D-принтинг және цифрлық технологиялар», «Түс және композиция: түстер мен композицияны дұрыс қолдану принциптері» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы қолданылады.

Төртінші «**Тамақтану мәдениеті**» бөлімінде 6 сабақ: «Денсаулық пен тамақтанудың байланысы. Тағам топтарын теңгерімді тұтыну (ақуыздар, көмірсулар, майлар, дәрумендер мен минералдар)», «Ас мәзірін әзірлеу. Балалар мен жасөспірімдерге арналған мәзір», «Тамақтану әдебі және этикет: әр түрлі мәдениеттерде ас ішу этикеті, дастархан басында өзін дұрыс ұстау ережелері», «Заманауи тағам әзірлеу технологиялары: төмен температурада пісіру (су-виде) және бумен пісіру», «Ұлттық тағамдар: әлем халықтарының тағамдары. Қазақтың ұлттық тағамдары», «Десерттер мен кондитерлік өнімдер әзірлеу» тақырыптарын қамтылған. Бөлімде:

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы пайдаланылады.

Бесінші «**Үй мәдениеті**» бөлімінде 3 сабақ: «Тұрмыстық заттарды күту және сақтау. Сау дене және салауатты өмір салты», «Бау-бақша шаруашылығы: Жеміс-жидек, көкөніс және гүлдер өсіру. Үй өсімдіктері және олардың күтімі», «Топырақты дайындау және тыңайту: Көктемгі топырақты өңдеу, тыңайтқыштарды енгізу және өсімдіктерді егу» тақырыптары оқытылады. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. «Көркем еңбек» пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады. Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Бейнелеу өнерінің түрлері мен жанрларын меңгереді	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Жазғы табиғат көрінісін сипаттайды,(Ә.Қастеев «Көк жайлау»)	«Робин раунд»
	Шығармашылық жұмыс: Абстрактілі мүсіндерді зерделейді	«Бірін-бірі мадақтау»
	Сәндік-қолданбалы өнердегі заманауи және дәстүрлі емес материалдарды зерделейді	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Өру өнерінің тарихы мен мәдени маңызы мен әртүрлі елдер мен аймақтардағы өру дәстүрлерін біледі	«Табыс баспалдағы»

	Дизайн процесі: Идеялардан бастап, соңғы өнімге дейінгі қадамдарды біледі	Бағдаршам арқылы бағалау
	3D-принтинг және цифрлық технологияларды зерделейді	«Сұрақтарды ұстап ал»
	Тамақтану әдебі және этикет: әр түрлі мәдениеттерде ас ішу этикеті, дастархан басында өзін дұрыс ұстау ережелері	Мұғалімнің мадақтауы
	Ұлттық тағамдар: әлем халықтарының тағамдары мен қазақтың ұлттық тағамдарын біледі	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Тұрмыстық заттарды күту және сақтау мен сау дене және салауатты өмір салтын зерделейді	«Бас бармақ»
Практикалық сабақтар үшін	Натюрморт өнері, оның түрлерін жасай алады	Смайликтер арқылы бағалау
	Қазақстан суретшілерінің шығармашылығындағы пейзаж жанры қолданады	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Пластикалық пішіндер өнерін меңгереді	Түсініктеме арқылы
	Ою-өрнек жасалу жолдарын меңгереді	«Оқушылармен диалог»
	Дәстүрлі емес материалдардан сәндік бұйымдың нобайын жасайды	Түсініктеме арқылы
	Жеңіл көйлек тіге алады	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Қазақтың киіз және ши тоқу өнерін меңгереді	«Жұлдызша»
	Эскиздер мен жоспарлар жасай алады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Материалдарды таңдау және олармен жұмыс істеу. Табиғи және жасанды материалдарды қолдана алады	Бағдаршам арқылы бағалау
	Түс және композиция: түстер мен композицияны дұрыс қолдану принциптерін меңгереді	Мозаика» әдісі
	Денсаулық пен тамақтанудың байланысы мен тағам топтарын теңгерімді тұтынады	«Топтық талқылау»
	Ас мәзірін әзірлеу. Балалар мен жасөспірімдерге арналған мәзір жасай алады	Смайликтер әдісі арқылы бағалау
	Заманауи тағам әзірлеу технологиялары: төмен температурада пісіру (су-виде) және бумен пісіре алады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Десерттер мен кондитерлік өнімдер әзірлей алады	Ауызша кері байланыс
	Бау-бақша шаруашылығы: Жеміс-жидек, көкөніс және гүлдер өсіру. Үй өсімдіктері және олардың күтімін	«Оқушылармен диалог»

	жасай алады	
	Топырақты дайындау және тыңайту: Көктемгі топырақты өңдеу, тыңайтқыштарды енгізу және өсімдіктерді еге алады	«Қошемет» әдісі

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдер үшін:

11. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы – Білім беру саласындағы нормативтік-құқықтық актілер.
12. Жолдасбекова Р., Құлжабаева Г. – «Көркем еңбек: Оқыту әдістемесі».
13. Әбдіғаппарова А.М. – «Көркем еңбек және шығармашылық жұмыстар», - әдістемелік құрал – 2014 ж. (2024 ж.).
14. Байменова С. – «Шығармашылық оқыту әдістемесі». – 2013 ж. (2023ж.).
15. Қазақстандық ұлттық өнер – «Қазақстанның қолданбалы өнері мен мәдени мұрасына арналған материалдар жинағы» - 2011 ж. (2021 ж.).
16. Сағымбаева А.С. – «Қазіргі заманғы оқыту технологиялары және бағалау әдістері». – А. 2009 ж. (2019 ж.).
17. Құдайбергенова Қ.С. – «Білім берудегі жаңа технологиялар: оқыту мен бағалау». - 2007 ж. (2017 ж.).
18. Жолдасбеков Ә. – «Қазақ ұлттық өнері: дәстүрлер және қазіргі кезең». - 2005 ж. (2015 ж.).
19. Мектепке арналған әдістемелік құралдар – «Оқыту мен бағалаудағы заманауи әдіс-тәсілдер».
20. Виготский Л.С. – «Педагогикалық психология: оқыту әдістері және бағалау». 2001 ж. (2011 ж., 2021 ж.).
21. Мектепке арналған әдістемелік жинақтар – «Білім берудің жанартылған мазмұнына сәйкес бағалау түрлері». - 2007 ж. (2017 ж.).

Оқушылар үшін:

5. Сағымбаева А.С. – «Білім беру процесіндегі шығармашылық және эстетикалық тәрбие». - 2009 ж. (2019 ж.).
6. Қазақ халқының қолданбалы өнері – «Қазақстандағы ұлттық қолданбалы өнердің дәстүрлерін зерттейтін материалдар жинағы»: -2005 ж. (2015 ж.).
7. Жолдасбеков Ә. – «Қазақ ұлттық өнері: дәстүрлер және қазіргі кезең». - 2005 ж. (2015 ж.).
8. «Көркем еңбек пәні бойынша оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға арналған жинақтар» - 2001 ж., 2002 ж., 2003 ж.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Қазақ тілі сабақтарында оқылым және жазылым дағдыларын дамыту»

Рецензент: К.Н.Сариева – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Пікір жазған: А.К. Алияскарова – Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің мұғалімі, педагог-зерттеуші

Құрастырған: Кульясова Эльмира, Сатамбаева Ерке Толендина - Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері

1. Түсініктеме хат

«Қазақ тілі сабақтарында оқылым және жазылым дағдыларын дамыту» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты: Қазақ тілі сабағындағы оқылым және жазылым дағдыларын қалыптастыру арқылы оқушылардың қазақ тілін еркін меңгеруін, түрлі мәтіндерді оқу және жазу дағдыларын жетілдіру. Мәтінмен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру.

Міндеттері:

1. **Тілдік білімді жетілдіру:** Оқушылардың тілдік қорын байыту, сөздік байлығын арттыру.
2. **Оқылым дағдысын дамыту:** Оқушыларға түрлі мәтіндер арқылы мәтінді түсіну, мазмұнын талдау дағдыларын үйрету.
3. **Жазылым дағдысын қалыптастыру:** Оқушыларды мәтін құрастыруға, дұрыс әрі түсінікті жазуға үйрету.
4. **Логикалық ойлауды дамыту:** Мәтіндер мен тапсырмаларды орындау арқылы оқушылардың логикалық ойлау қабілетін жетілдіру.
5. **Креативті жазылымды дамыту:** Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін түрлі тақырыптарда еркін жазу.
6. **Коммуникативтік дағдыларды нығайту:** Оқушылардың өз ойларын дәл және дұрыс жеткізу қабілетін арттыру.
7. **Тілдік ережелерді меңгерту:** Оқушыларды грамматикалық және орфографиялық ережелерді дұрыс қолдануға дағдыландыру.
8. **Мәтінмен жұмыс істеу дағдыларын дамыту:** Мәтінді оқу, түсіну және онымен жұмыс істеу қабілеттерін арттыру.

Бағдарламаның өзектілігі: Қазақ тілі сабақтарында оқылым және жазылым дағдыларын дамыту – бүгінгі білім беру жүйесінде өзекті мәселелердің бірі. Оқушылардың мемлекеттік тілді меңгеруі олардың өмірдегі, білімдегі және жұмыс барысында тиімді коммуникация құралына айналдыруды қамтамасыз етеді.

Оқушыларға тілдік төрт дағды (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) туралы жалпы түсінік беру, олардың маңызын түсіндіру және тілдік дағдыларды дамыту жолдарын көрсету, яғни оқу сауаттылығын дамыту, әр деңгейдегі оқушылардың оқу дағдылары мен қабілеттерін тереңдетіп талдау. Оқушылардың оқу сауаттылығы деңгейін анықтай отырып, олардың нақты сипаттамаларын түсіндіру арқылы оқу процесін тиімді басқару.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

Бағдарламаның жаңашылдығы: Қазақ тілі оқыту бағдарламасы қазіргі заманғы әдіс-тәсілдер мен технологияларды қолдану арқылы оқушылардың оқылым және жазылым дағдыларын кешенді түрде дамытуды көздейді. Жаңа тәсілдер мен цифрлық ресурстарды пайдалану білім беру процесін тиімді етеді.

Бағдарламаның ғылымилығы: Бағдарлама оқу материалдарын ғылыми негізде құрастыруды, зерттеу жұмыстары мен аналитикалық қабілеттерді дамытуға бағытталған. Оқушылардың білімін жүйелеу, теориялық білімді тәжірибемен ұштастыру арқылы ғылыми әдіс-тәсілдер қолданылады.

Бағдарламаның жаңалығы: Бағдарламада оқылым және жазылым дағдыларын тиімді үйрету мақсатында инновациялық әдістемелер, соның ішінде интерактивті және сыни ойлауға негізделген тапсырмалар қолданылады. Бағдарлама оқушылардың тілді игеру барысындағы белсенділігін арттыруға, оқылымның ішкі дағдыларын (мәтінді түсіну, талдау, сыни ойлау) меңгерту және оқылым стратегияларын тиімді қолдану жолдарын үйретуге бағытталған.

Күтілетін нәтижесі:

1. Оқушылардың тілдік дағдыларының дамуы, атап айтқанда оқылым мен жазылым қабілеттері нығаяды;
2. Шығармашылық ойлау мен сын тұрғысынан ойлау қабілеттері қалыптасады;
3. Оқушылар мәтіндерді түсініп оқып, дұрыс әрі жүйелі жазу дағдыларын меңгереді;
4. Оқушылардың өз ойын еркін әрі дәл жеткізу қабілеті артады;
5. Ғылыми және шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы оқушылардың зерттеу дағдылары дамиды;
6. Оқушылардың қазақ тілінде оқылым және жазылым дағдыларының дамуы;
7. Мәтіндермен жұмыс істеу қабілеттерінің жақсаруы;
8. Оқушылардың жазбаша және ауызша тілдесу деңгейінің артуы.

Бағыттылық аспектілері:

Инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу: Оқушылардың оқылым және жазылым дағдыларын дамыту үшін жаңа педагогикалық технологиялар мен әдістерді қолдану (жоба жұмыстары, сыни тұрғыдан ойлау, зерттеу негізіндегі оқыту).

Цифрлық құралдарды қолдану: Оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту үшін цифрлық ресурстар мен интернет технологияларын тиімді пайдалану.

Ғылыми негізде құрылуы: Бағдарлама ғылым саласындағы соңғы зерттеулер мен теорияларға негізделген, оқу процесін ғылыми тұрғыдан дамытуға бағытталған.

Әр оқушының жеке қабілеттеріне сәйкес жұмыс жасау: Оқушылардың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктеріне сәйкес дербес оқыту тәсілдерін қолдану.

Қазақ тілінің мәдениеті мен тарихын оқу процесіне енгізу: Тіл мен мәдениетті өзара байланыстыра отырып, білім беру арқылы оқушылардың тілге деген қызығушылығын арттыру.

Көптілді білім беру: Қазақ тілі мен басқа тілдерді оқытуды байланыстыра отырып, тілдік дағдыларды дамытуды жүзеге асыру.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Қазақ тілі сабақтарында оқылым және жазылым дағдыларын дамыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген.

Білім деңгейі, ой-өрісі дамыған, өз ойын қазақ тілінде еркін жеткізе алатын, туындаған мәселелерді шеше білетін шынайы өмірге бейім жаңашыл ұрпақ тәрбиелеу-заманауи ұстаздың басты міндеті. Қазақ тілі сабақтарында еркін қарым-қатынас жасауға, сыни тұрғыдан өз көзқарасын білдіруге, өз ойын жеткізіп, шешім қабылдауға дағдыландырса, оқушы қазақ тілінде берілген кез-келген ақпараттарды тиімді қолдана отырып, өзіне қажетті мәліметті ала алады. Осы

орайда қазақ тілі сабақтарында ең бірінші оқылым және жазылым дағдыларын қалыптасқанда ғана оқушылардың қазақ тілі пәні бойынша сауаттылықтары артады.

Сондықтан қазақ тілі сабақтарында оқылым, жазылым дағдыларын қалыптастыру мақсатында бұл бағдарламаның өзіндік орны бар. Бағдарламада қазақ тілі сабақтарында оқушы қажеттілігіне қарай оқылым, жазылым дағдыларын қалыптастыруға арналған тапсырмалар арқылы тілдік дағдыларды меңгертудің тиімді жолдары қарастырылған.

Бағдарлама маңыздылығы: Қазақ тілі сабақтарында оқылым мен жазылым дағдыларын тиімді қалыптастыруға арналған. Ол оқушылардың тілдік дағдыларын дамытуға бағытталған, сондай-ақ мәтіндерді түсіну және жазу қабілеттерін арттыруға көмектеседі.

Еліміздің білім саласының алдында тұрған басты міндет – сыныпта алған білімдерін болашақта пайдалана алатын жеке тұлға қалыптастыру. Бұл мақсатты шешу – мемлекеттік тілді оқытудың тиімді де ыңғайлы жүйесі мен құрылымын қалыптастыру әрбір қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімнің басты міндеті. Осы орайда бағдарламада қарастырылған тапсырмалар оқушылар бойында тілдік дағдыларды қалыптастыруға зор мүмкіндік жасап отыр. Ол тілдік дағдылар: тыңдалым және айтылым, оқылым, жазылым. Қазақ тілі сабақтарында ең бірінші оқылым және жазылым дағдыларын қалыптастырғанда ғана оқушылардың қазақ тілі пәні бойынша сауаттылықтары артады.

Бағдарлама жалпы білім беретін орта мектептердің мұғалімдеріне, атап айтқанда, оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптарда қазақ тілін үйретуге бағытталған. Бағдарлама оқушылардың қазақ тіліндегі оқылым және жазылым дағдыларын дамыту, сондай-ақ тілдік дағдыларды жетілдіру арқылы қазақ тілін еркін меңгеруге қол жеткізуді көздейді.

Оқушылардың оқылым дағдыларын дамыту үшін сыныптағы жұмыс барысында қолдануға болатын әдіс-тәсілдермен таныстыру және оқылымды жақсартуға бағытталған тапсырмаларды орындау, академиялық жазылым түрлерімен (эссе, реферат, рецензия, конспект) таныстыру, олардың құрылымы мен ерекшеліктерін түсіндіру және әр жазылым түрін қолдану дағдыларын дамыту, тыңдалым дағдыларының түрлерін (терме, таныстық, мұқият тыңдалым) таныстырып, әрқайсысының ерекшеліктерін түсіндіру және тиімді қолдану жолдарын үйрету жұмыстары қарастырылған.

Бағдарламаның ерекшелігі: Бағдарламада оқылым және жазылым дағдыларын дамыту үшін түрлі педагогикалық тәсілдер қолданылады: интерактивті технологиялар, жеке ізденушілік әдістер, сын тұрғысынан ойлау технологиясы және топтық оқыту әдістері.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білу: Оқушылар тілдік дағдылардың (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) әртүрлі аспектілерін толық меңгереді.

Меңгеру: Мәтінді түсіну, талдау және жазбаша жұмыстарда негізгі идеяны жеткізу дағдылары қалыптасады.

Қолдана алу: Оқушылар алған білімдерін күнделікті өмірде еркін қолдануға және шығармашылықпен ойлауға қабілетті болады

Курстың зерттеу нысандары – бағдарлама зерттеу нысаны ретінде оқушылардың қазақ тілінде оқылым және жазылым дағдыларын дамыту үрдісін қарастырады. Курстың негізгі мақсаты – оқушылардың оқу және жазу қабілеттерін жетілдіру, оларды күнделікті өмірде қолдануға бейімдеу.

Пәнаралық байланыс: Бағдарлама барысында пәнаралық байланыс ретінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, тарих, әдебиет және тіл білімі сияқты пәндер қолданылады. Әсіресе, оқушылардың мәтіндермен жұмыс істеу барысында басқа пәндерден алған білімдерін қолдануы маңызды орын алады.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қойылған мақсаттарға жету үшін келесі әдіс-тәсілдер түрлері қолданылады: әңгімеге негізделген жазу, мәтін түйіндемесі, жүгіртпе диктант, галереялық ой шақыру, құжаттық материалдар мен көркем әдебиеттерді зерттеу, шығармашылық жазбаша жұмыстар, жиындарда сөйлеу, тестілеу, презентация құрастыру, рефераттарды қорғау.

Курс барысында негізгі әдістер ретінде жеке ізденушілік әдістер ұсынылады, интернет ресурстары, жаңа ақпараттық технологиялар мен интерактивті, сыни ойлау, зерттеушілік әдістер қолданылады.

Құндылыққа бағытталған тәсіл. Оқу әрекетін жоспарлау, ұйымдастыру және оның нәтижелерін алу және қолдану белгілі бір құндылықтар тұрғысынан жүзеге асырылады. Құндылықтық бағдарлар – бұл жеке тұлғаның өз қызметінде белгілі бір құндылықтарға бағдарлана білу қабілеті, сондай-ақ оларды әлеуметтік маңызды жеке құндылықтар ретінде саналы түрде қабылдауы. Орта білім берудің құндылықтары ретінде: қазақстандық патриотизм, азаматтық жауапкершілік, еңбек және шығармашылық, өмір бойы білім алу, құрмет, ынтымақтастық, ашықтық белгіленген.

Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері: білім беру ұйымдары оқушылар «үйренуге үйренуі» және жауапты, дербес, уәжді, қызығушылық танытатын, интеллектуалды дамыған, сенімді және шығармашылық тұлғаларға айналуы керек деген қағидатты ұстанады.

Деңгейлеп оқыту тәсілі. Деңгейлеп оқыту тәсілі оқушылардың әртүрлі топтарының оқу әрекетін арнайы әзірленген оқыту құралдары мен тәсілдері арқылы ұйымдастыруды қамтиды. Ол оқушылардың әртүрлі топтары үшін оқу үдерісін мамандандыруды, оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып топтар үшін әртүрлі оқыту жағдайларын жасауды көздейді. Деңгейлеп оқытуды ұйымдастырудың шарты – қиындық дәрежесіне, оқушыларға мұғалім тарапынан көмектің деңгейіне, танымдық қызығушылықтарына қарай ерекшеленетін деңгейлік тапсырмаларды қолдану.

Іс-әрекеттік тәсіл. Іс-әрекеттік тәсілге сәйкес, оқушы білімді дайын түрде алмайды, оны белсенді танымдық іс-әрекет барысында өзі іздеп табады. Бұл дербес ізденісті, ақпарат көздерін талдау, жинақтау және бағалауды, тарихи деректер мен басқа оқу ресурстарын интерпретациялауды қамтиды. Нәтижесінде оқушы өзінің оқу әрекетінің мазмұнын, формаларын түсінеді, қабылдайды, оларды жетілдіруге белсенді қатысады, бұл оның білімін, дағдылары мен іскерлігін кең ауқымда табысты қалыптастыруға ықпал етеді.

Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл. Жеке тұлғаға бағытталған тәсілдің мақсаты – оқушылардың тұлғасын үйлесімді түрде қалыптастыру, оқу үдерісін дараландыру, жан-жақты дамыту. Оқу үдерісінде жеке тұлғаның шығармашылық әлеуеті оның жеке ерекшеліктері мен әлеуетті мүмкіндіктерін ескере отырып ашылады.

Коммуникативтік тәсіл – бұл хабарлау және ақпарат беру, адамдардың өзара әрекеттесу барысында біліммен, дағдылармен алмасу. Коммуникативтік тәсілдің нәтижесі – ойды жеткізу және өзара әрекеттесу барысында идеялармен алмасу арқылы тілдік қатынас жасауды жүзеге асыру. Коммуникативтік тәсілге сәйкес, жеке және топтық жұмысы барысында оқу үдерісі оқушылардың шығармашылық жұмыстарын және басқалардың жұмыстарын бағалау және талдау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етуі тиіс. Оқу үдерісінде оқушылардың сыни ойлауын және дербестігін дамыту мақсатында алдын-ала таңдалған коммуникация құралдарының толық спектрін қолдану көзделеді.

№	Сабақтың тақырыбы	Сағат саны	Күтілетін нәтиже
1	Кіріспе. Тілдік төрт дағды туралы жалпы түсінік	1	Сабақ нәтижесінде оқушылар тілдік дағдылардың бір-бірімен тығыз байланысын және оларды толық меңгерудің маңыздылығын түсінеді
2-3	Оқылымның ішкі дағдылары. Оқылым стратегиялары	2	Осы сабақ нәтижесінде оқушылар оқылым стратегияларын меңгеріп, оларды практикалық тұрғыдан қолдануға дағдыланады
4-5	Экстенсивті және интенсивті оқылым	2	Сабақ нәтижесінде оқушылар экстенсивті және интенсивті оқылым тәсілдерін тиімді қолдануды меңгереді және оларды өз оқу

			тәжірибесінде пайдаланады
6	Болжай білу – оқылым тапсырмасы алдында қолданылатын тәсіл	1	Бұл сабақтың нәтижесінде оқушылар болжам жасау тәсілін меңгеріп, оны оқылым тапсырмасына дайындық кезінде белсенді қолданады
7-8	Оқу сауаттылығының әр деңгейіне сәйкес оқушы білігінің 7 нақты сипаттамасы	2	Сабақта оқушылар оқу сауаттылығының әр деңгейіне тән 7 сипаттаманы түсінеді
9-10	Оқылым дағдыларын сыныпта қолдану. Оқылым дағдыларын қалыптастыруға арналған тапсырмалар үлгілері	2	Бұл сабақтың нәтижесінде оқушылар оқылым дағдыларын сыныпта тиімді қолдануды үйреніп, мәтіндермен жұмыс істеуде сенімділікке ие болады
11	Оқылым бойынша оқырман байқауын өткізу	1	Оқушылар оқылым бойынша байқауға қатыса отырып, өздерінің оқу дағдыларын дамытады, ал байқау форматы оқуға деген мотивацияны арттырады
Жазылым дағдылары			
12-13	Жазылымның ішкі дағдылары. Идеяны жеткізе білуге қатысты дағдылар	2	Сабақ нәтижесінде оқушылар жазылымның ішкі дағдыларын дамытып, идеяны анық әрі жүйелі жеткізу дағдыларын меңгереді
14-15	Үйлесімділік пен жүйелілік – жазылым аспектілері	2	Сабақ нәтижесінде оқушылар жазба жұмыстарында үйлесімділік пен жүйелілікті сақтай отырып, логикалық және құрылымдық жағынан бірізді мәтін жазуды меңгереді
16-17	Жазылымды үйретудің жолдары: продуктивті жазылым және процесті жазылым	2	Оқушылар өнімді және процесті жазылым әдістерін тиімді қолдануды меңгеріп, жазу дағдыларын дамытады
18-20	Академиялық оқудағы жазылым түрлері (эссе, реферат, рецензия, конспект)	3	Бұл сабақтың нәтижесінде оқушылар академиялық жазылым талаптарын меңгеріп, әр жазылым түрін тиімді орындауды үйренеді
21-22	Оқушының жазу мәдениетін дамыту: эссе және оған қойылатын талаптар Эссе түрлері (сипаттамалық, анықтамалық, хабарламалық, салыстырмалы, дәлелдеме, аргументтік, әдеби)	2	Оқушылар эссе жазу бойынша теориялық және практикалық дағдыларды игереді, сондай-ақ әртүрлі эссе түрлерін өз беттерінше жазуға қабілетті болады
23	Эссе жазуға керекті тілдік материалдар (граматикалық дағды, лексикалық сөздік қор, синтаксистік құрылымдар)	1	Оқушылар тілдік материалдарды (грамматика, лексика, синтаксис) дұрыс қолдануды меңгеріп, эссе жазу дағдыларын жақсартады
24	Қысқа мазмұндама	1	Оқушылар қысқа мазмұндама жазу дағдыларын меңгеріп, мәтіннен ең маңызды

			ақпаратты іріктеп, оны нақты және қысқа жеткізуге қабілетті болады
Тыңдалым дағдылары			
25-26	Тыңдалым дағдылары. Терме тыңдалым, таныстық тыңдалым, мұхият тыңдалым	2	Оқушылар тыңдалымның әртүрлі түрлерін меңгеріп, оларды нақты жағдайларда дұрыс қолдануға қабілетті болады
27	Тыңдалым алдындағы тапсырмалар	1	Оқушылар тыңдалым алдындағы тапсырмаларды орындау арқылы тыңдалымға дайындық дағдыларын меңгереді және тыңдалым процесін жеңілдетеді
28	Тыңдалым дағдыларын қалыптастыруға арналған белсенді оқыту тапсырмалары	1	Оқушылар белсенді оқыту әдістерін қолданып, тыңдалым дағдыларын жетілдіру жолдарын меңгереді және тыңдалым материалдарын жақсы түсінуге үйренеді.
Айтылым дағдылары			
29-30	Айтылымның ішкі дағдылары. Айтылым әрекетін ұйымдастырудың тәсілдері (еліктеу, қарқынды сөйлеу, жауапкершілік, тасымалдау, тұлғааралы)	2	Оқушылар айтылым әрекеттерін ұйымдастырудың әртүрлі тәсілдерін меңгеріп, оларды тиімді қолдана отырып, сөйлеу дағдыларын дамытады
31-32	Айтылым дағдысы бойынша сөз мәдениетін, сөйлеу әдебін қалыптастыру	2	Оқушылар сөз мәдениеті мен сөйлеу әдебін меңгеріп, сыпайы әрі әдепті сөйлеу дағдыларын қалыптастырады
33	Айтылымды сыныпта қолдану. Айтылым дағдыларын дамытатын креативті оқыту әдістері	1	Оқушылар креативті оқыту әдістерін қолдана отырып, айтылым дағдыларын сыныпта тиімді пайдалануға үйренеді және сөйлеу қабілеттерін дамытады
34	Қорытынды сабақ	1	Төрт дағды бойынша жетістіктерін бағалап, өз қабілеттерін әрі қарай дамытуға бағыт алады
Барлығы – 34 сағат			

3. Нормативтік бөлім
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
1	Кіріспе. Тілдік төрт дағды туралы жалпы түсінік	Оқушыларға тілдік төрт дағды (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) туралы жалпы түсінік беру, олардың	1			Оқушылар тілдік төрт дағдының (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) мәнін түсінеді. Әр дағдыны тиімді

		маңызын түсіндіру және тілдік дағдыларды дамыту жолдарын көрсету				меңгеру жолдарын үйренеді
2-3	Оқылымның ішкі дағдылары. Оқылым стратегиялары	Оқушыларға оқылымның ішкі дағдыларын (мәтінді түсіну, талдау, сыни ойлау) меңгерту және оқылым стратегияларын тиімді қолдану жолдарын үйрету	2	1	1	Оқушылар оқылымның ішкі дағдыларын біледі және қолдана алады. Оқушылар мәтінді түсінудің әртүрлі стратегияларын игереді (сканерлеу, болжау, басты идеяны табу)
4-5	Экстенсивті және интенсивті оқылым	Оқушыларға экстенсивті және интенсивті оқылымның айырмашылығын түсіндіру, әр әдістің ерекшеліктерін меңгерту және олардың тиімділігін көрсету	2	1	1	Оқушылар экстенсивті және интенсивті оқылымның негізгі айырмашылықтарын түсінеді. Әр оқылым түрін түрлі жағдайларда қолдана білуді үйренеді
6	Болжай білу – оқылым тапсырмасы алдында қолданылатын тәсіл	Оқушыларға мәтінді оқу алдында болжам жасаудың маңыздылығын түсіндіру, осы әдісті оқылым барысында қолдану дағдыларын дамыту	1		1	Оқушылар мәтінмен жұмыс жасау алдында болжам жасаудың маңызын түсінеді. Мәтіннің тақырыбы мен контекстіне сүйене отырып, болжау дағдыларын қалыптастырады
7-8	Оқу сауаттылығының әр деңгейіне сәйкес оқушы білігінің 7 нақты сипаттамасы	Оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту, әр деңгейдегі оқушылардың оқу дағдылары мен қабілеттерін тереңдетіп талдау	2	1	1	Оқушылар оқу сауаттылығының әр деңгейіне тән 7 сипаттаманы түсінеді. Оқушылар өздерінің оқу қабілеттерін және деңгейін бағалауды үйренеді
9-10	Оқылым дағдыларын сыныпта қолдану. Оқылым дағдыларын қалыптастыруға	Оқушылардың оқылым дағдыларын дамыту үшін сыныптағы жұмыс барысында	2	1	1	Оқушылар сыныпта оқылым дағдыларын қалай тиімді қолдануды түсінеді. Оқылым дағдыларын

	арналған тапсырмалар үлгілері	қолдануға болатын әдіс-тәсілдермен таныстыру және оқылымды жақсартуға бағытталған тапсырмаларды орындау				дамытуға арналған түрлі тапсырмаларды орындау арқылы мәтінді жақсы түсіну және талдау қабілеттері артады
11	Оқылым бойынша оқырман байқауын өткізу	- Оқушылар сыныпта оқылым дағдыларын қалай тиімді қолдануды түсінеді. - Оқылым дағдыларын дамытуға арналған түрлі тапсырмаларды орындау арқылы мәтінді жақсы түсіну және талдау қабілеттері артады	1		1	Оқушылар оқылым байқауына қатысу арқылы өз оқылым дағдыларын жетілдіреді. Мәтінді дұрыс түсіну және сұрақтарға жауап беру арқылы оқылым сапасы артады
12-13	Жазылымның ішкі дағдылары. Идеяны жеткізе білуге қатысты дағдылар	Оқушыларға жазылымның ішкі дағдыларын үйрету және идеяны анық әрі жүйелі түрде жеткізуге қатысты дағдыларды дамыту	2	1	1	Оқушылар жазылымның ішкі дағдыларын (ойды анық жеткізу, логикалық байланыс, мәтінді құрылымдау) түсінеді. Жазба жұмыстарында идеяларын жүйелі түрде жеткізуге дағдыланады.
14-15	Жазылым аспектілері (үйлесімділік пен жүйелілік)–	Оқушыларға жазылымдағы үйлесімділік пен жүйелілік ұғымдарын түсіндіру, осы аспектілерді жазба жұмыстарында қолдануды меңгерту, сондай-ақ логикалық бірізділікті сақтай отырып, мазмұнды дұрыс құрылымдауға үйрету	2	1	1	Оқушылар үйлесімділік пен жүйеліліктің жазба жұмысының сапасына әсерін түсінеді. Жазба мәтіндерінде логикалық байланыстарды дұрыс құра алады, әр бөлімнің рөлін түсініп, жүйелі түрде жазады
16-	Жазылымды	Оқушыларға	2	1	1	Продуктивті

17	үйретудің жолдары: продуктивті жазылым және процесті жазылым	продуктивті және процесті жазылымның ерекшеліктерін түсіндіру, жазылым дағдыларын дамытуға арналған тиімді әдістерді көрсету және жазу процесіне шығармашылық көзқарас қалыптастыру				жазылымда ойды нақты әрі қысқа жеткізу дағдыларын меңгереді. Процесті жазылымның әр кезеңінде мәтінді жоспарлап, жазып және оны жетілдіру әдістерін қолдана алады
18-20	Академиялық оқудағы жазылым түрлері (эссе, реферат, рецензия, конспект)	Оқушыларды академиялық жазылым түрлерімен (эссе, реферат, рецензия, конспект) таныстыру, олардың құрылымы мен ерекшеліктерін түсіндіру және әр жазылым түрін қолдану дағдыларын дамыту	3	1	2	Оқушылар академиялық жазылым түрлерінің (эссе, реферат, рецензия, конспект) ерекшеліктері мен құрылымын түсінеді. Оқушылар әр түрлі жазылым түрін академиялық контексте қолдана алады және жазылым дағдыларын жетілдіреді.
21-22	Оқушының жазу мәдениетін дамыту: эссе және оған қойылатын талаптар Эссе түрлері (сипаттамалық, анықтамалық, хабарламалық, салыстырмалы, дәлелдеме, аргументтік, әдеби)	Оқушыларға эссе жазу мәдениетін қалыптастыру, эссе түрлерін түсіндіру және әр түріне қойылатын талаптарды меңгерту арқылы жазылым дағдыларын дамыту	2	1	1	Оқушылар эссе жазу мәдениетінің маңызын түсінеді және эссенің негізгі құрылымын (кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды) дұрыс құрастыруды меңгереді. Эссе жазу барысында ойды жүйелі түрде жеткізу, дәлелдер келтіру және грамматикалық, стилистикалық талаптарды сақтау қабілеттерін дамытады
23	Эссе жазуға керекті тілдік материалдар (граматикалық	Оқушыларға эссе жазу барысында қолданылатын	1	1		Оқушылар эссе жазу үшін қажет негізгі грамматикалық

	дағды, лексикалық сөздік қор, синтаксистік құрылымдар)	тілдік материалдарды меңгерту, грамматикалық дағдыларды жетілдіру, лексикалық сөздік қорды байыту және синтаксистік құрылымдарды тиімді пайдалану арқылы жазылым сапасын арттыру				дағдыларды меңгереді және оларды жазылымда дұрыс қолдануды үйренеді. Лексикалық қорын байытып, эсседе нақты және дәл сөздерді қолдану дағдыларын жетілдіреді.
24	Қысқа мазмұндама	Оқушыларды қысқа мазмұндама жазу дағдыларын меңгерту, ақпаратты ықшамдап жеткізуге және негізгі ойды дәл көрсетуге үйрету	1		1	Оқушылар мазмұндаманың негізгі мақсатын және оның ерекшеліктерін түсінеді. Мәтіннен негізгі ақпаратты анықтап, оны қысқаша және жүйелі түрде жеткізе алады.
25-26	Тыңдалым дағдылары. Терме тыңдалым, таныстық тыңдалым, мұхият тыңдалым	Оқушыларға тыңдалым дағдыларының түрлерін (терме, таныстық, мұхият тыңдалым) таныстырып, әрқайсысының ерекшеліктерін түсіндіру және тиімді қолдану жолдарын үйрету	2	1	1	Оқушылар тыңдалымның үш негізгі түрін (терме, таныстық, мұхият тыңдалым) ажырата біледі және олардың ерекшеліктерін түсінеді. Тыңдалым дағдыларын түрлі жағдаяттарда тиімді қолдануға үйренеді, тыңдалым бойынша тапсырмаларды орындау арқылы бұл дағдыларды жетілдіреді
27	Тыңдалым алдындағы тапсырмалар	Оқушыларға тыңдалым алдындағы тапсырмалардың маңыздылығын түсіндіру, тыңдалымға дайындықты жақсартуға арналған стратегиялармен	1		1	Оқушылар тыңдалым алдындағы тапсырмалардың маңыздылығын түсінеді және оларды тыңдалымға дайындық үшін қолдануды үйренеді. Тыңдалымға дейін кілт сөздерді,

		таныстыру және тыңдалым алдында қажетті дағдыларды дамыту				тақырыпты, болжамдарды қолдана отырып, мәтінге дайындық жасайды.
28	Тыңдалым дағдыларын қалыптастыруға арналған белсенді оқыту тапсырмалары	Оқушылардың тыңдалым дағдыларын дамытуға арналған белсенді оқыту әдістері мен тапсырмаларды қолдану арқылы тыңдалым қабілеттерін жетілдіру	1	1		Оқушылар тыңдалым дағдыларын белсенді оқыту әдістері арқылы дамытуға қабілетті болады. Тыңдалым барысында мәтіннен негізгі ойды анықтап, қосымша ақпаратты ажыратуға үйренеді
29-30	Айтылымның ішкі дағдылары. Айтылым әрекетін ұйымдастырудың тәсілдері (еліктеу, қарқынды сөйлеу, жауапкершілік, тасымалдау, тұлғааралы)	Оқушыларға айтылым дағдыларының ішкі құрылымын түсіндіру және айтылым әрекеттерін ұйымдастырудың әртүрлі тәсілдерін меңгерту арқылы сөйлеу дағдыларын дамыту	2	1	1	Оқушылар айтылымның ішкі дағдыларын меңгеріп, сөздерді дұрыс айту және сөйлемді дұрыс құрастыруды үйренеді. Айтылым әрекеттерін ұйымдастырудың түрлі тәсілдерін қолданып, сөйлеу барысында сенімділік пен еркіндікті қалыптастырады
31-32	Айтылым дағдысы бойынша сөз мәдениетін, сөйлеу әдебін қалыптастыру	Оқушылардың айтылым дағдылары арқылы сөз мәдениеті мен сөйлеу әдебін қалыптастыру, сыпайы әрі мәнерлі сөйлеу дағдыларын дамыту	2	1	1	Оқушылар сөз мәдениеті мен сөйлеу әдебінің негіздерін түсініп, оларды өз сөзінде қолдана алады. Сыпайы және мәнерлі сөйлеу тәсілдерін меңгеріп, сөйлеу кезінде әдептілік ережелерін сақтауды үйренеді
33	Айтылымды сыныпта қолдану. Айтылым дағдыларын	Оқушылардың сыныпта айтылым дағдыларын тиімді қолдану қабілетін	1		1	Оқушылар айтылым дағдыларын сыныпта қолдану барысында еркін

	дамытатын креативті оқыту әдістері	дамыту және креативті оқыту әдістерін пайдалана отырып, еркін әрі шығармашылық тұрғыдан сөйлеу дағдыларын жетілдіру				сөйлеп, өз ойларын нақты әрі сенімді жеткізе алады. Айтылымды дамытуға арналған креативті әдістерді (дебат, рөлдік ойындар, импровизация) меңгеріп, оларды сөйлеу барысында қолдана біледі
34	Қорытынды сабақ	Оқушылардың коммуникативті қабілеттерін, тілдік дағдыларын жетілдіру, әрі әртүрлі мәтіндермен жұмыс жасау дағдыларын тереңдету	1	1		Төрт дағды бойынша жетістіктерін бағалап, өз қабілеттерін әрі қарай дамытуға бағыт алады.

Ақпараттық-әдістемелік бөлім (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Қазақ тілін оқып-үйрену барысында оқушыларға оқытудың басты мақсаты – сауатты жазуға үйрету және қазақ әдеби тіл нормаларын дұрыс қолдана білуге; қазақ халқының ғасырлар бойы жинақталған білімін, әдебиеті мен мәдениетін оның тілі арқылы таныта отырып, ана тілін қадірлейтін тұлғаны қалыптастыру арқылы оқыту, дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын **«Қазақ тілі сабақтарында оқылым және жазылым дағдыларын дамыту»** атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Оқылым дағдылары»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 11 сағат: «Кіріспе. Тілдік төрт дағды туралы жалпы түсінік», «Оқылымның ішкі дағдылары. Оқылым стратегиялары», «Экстенсивті және интенсивті оқылым», «Болжай білу – оқылым тапсырмасы алдында қолданылатын тәсіл», «Оқу сауаттылығының әр деңгейіне сәйкес оқушы білігінің 7 нақты сипаттамасы», «Оқылым дағдыларын сыныпта қолдану. Оқылым дағдыларын қалыптастыруға арналған тапсырмалар үлгілері», «Оқылым бойынша оқырман байқауын өткізу» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлімі **«Жазылым дағдылары»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 12 сағат: «Жазылымның ішкі дағдылары. Идеяны жеткізе білуге қатысты дағдылар», «Гйлесімділік пен жүйелілік – жазылым аспектілері», «Жазылымды үйретудің жолдары: продуктивті жазылым және процесті жазылым», «Академиялық оқудағы жазылым түрлері (эссе, реферат, рецензия, конспект)», «Оқушының жазу мәдениетін дамыту: эссе және оған қойылатын талаптар Эссе түрлері (сипаттамалық, анықтамалық, хабарламалық, салыстырмалы, дәлелдеме, аргументтік,

әдеби)», «Эссе жазуға керекті тілдік материалдар (граматикалық дағды, лексикалық сөздік қор, синтаксистік құрылымдар)», «Қысқа мазмұндама» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технология.

«**Тыңдалым дағдылары**» тақырыбындағы үшінші бөлімде 4 сабақта: «Тыңдалым дағдылары. Терме тыңдалым, таныстық тыңдалым, мұхият тыңдалым», «Тыңдалым алдындағы тапсырмалар», «Тыңдалым дағдыларын қалыптастыруға арналған белсенді оқыту тапсырмалары» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы пайдаланылады.
- Жеке пәндік педагогикалық технология қолданылады.

Төртінші бөлімі «**Айтылым дағдылары**» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 6 сағат: «Айтылымның ішкі дағдылары. Айтылым әрекетін ұйымдастырудың тәсілдері (еліктеу, қарқынды сөйлеу, жауапкершілік, тасымалдау, тұлғааралы)», «Айтылым дағдысы бойынша сөз мәдениетін, сөйлеу әдебін қалыптастыру», «Айтылымды сыныпта қолдану. Айтылым дағдыларын дамытатын креативті оқыту әдістері», «Қорытынды сабақ» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар қолданылады:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технология.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. «Қазақ тілі» пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады. Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	тілдік төрт дағдының (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым) мәнін түсінеді	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	оқылымның ішкі дағдыларын біледі және қолдана алады	«Робин раунд»
	мәтіннен маңызды ақпаратты ажырата біледі, талдау жасайды және өз ойларын дәлелдейді	«Бірін-бірі мадақтау»

	экстенсивті және интенсивті оқылымның негізгі айырмашылықтарын түсінеді	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	мәтінмен жұмыс жасау алдында болжам жасаудың маңызын түсінеді	«Табыс баспалдағы»
	оқу сауаттылығының әр деңгейіне тән 7 сипаттаманы түсінеді	«Оқушылармен диалог»
	сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамыта отырып, мәтінмен жұмыс істей алады	«Сұрақтарды ұстап ал»
	эссе жүйесіне қатысты жоспар құра алады	Мұғалімнің мадақтауы
	эссе мазмұнының логикалық тұтастығы және ішкі бөліктерінің өзара байланыстылығы	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	талдау-сараптау категорияларын сауатты пайдалана алады	«Бас бармақ»
Практикалық сабақтар үшін	алға тартқан деректерді сауатты дәйектей алады	«Топтық талқылау»
	бейнелі баяндау шеберлігі	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	мәтінді оқу мақсатына қарай сәйкес әдісті таңдауға дағдыланады	Түсініктеме арқылы
	стиль біртектілігін сақтайды	«Оқушылармен диалог»
	қазақ әдеби тілінің лексикалық, грамматикалық, стильдік нормаларын сақтайды	Түсініктеме арқылы
	жазу сауаттылығы: нақты да түсінікті, мазмұнын айқын жаза алады	«Бірін-бірі мадақтау»
	оқу дағдыларын жақсартуға бағытталған стратегияларды меңгереді	Мозаика» әдісі
	Креативті тапсырмаларды орындау арқылы тілдік кедергілерді жеңіп, өз ойын көпшілік алдында сенімді түрде жеткізе біледі.	Ауызша кері байланыс

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдер үшін:

1. Қазақ әдебиетін тереңдетіп оқытудың инновациялық әдістемесі мен технологиясы, Бірінші кітап. 5-11 сынып мұғалімдеріне арналған әдістемелік құрал./ Қ.О. Бітібаева. Алматы қ. «Дәуір -Кітап» баспасы, 2012 (2022ж)
2. Құлмағамбетова, А. Тілдік төрт дағды бойынша белсенді оқыту тапсырмалары: оқу-әдістемелік құрал [Мәтін]. – Астана, 2014 (2024). – 54 б.
3. Ф.Оразбаева «Тілдік қатынас». Алматы «Сөздік-Словарь», 2005 (2015,2024ж)
4. Мақырұлы, С. Мәтінтану – маңызды мәселе [Мәтін]. – Алматы: «Кие» лингвоелтану инновациялық орталығы баспасы, 2009 (2019ж). – 10 б.
5. Қ.Қадашева. Оқу орыс тілінде жүретін жалпы білім беретін мектептердің 5-11-сыныптарына арналған «Қазақ тілі» деңгейлік оқу-әдістемелік кешені. Астана: «Ел-Рун», 2010 (2020ж).
6. М.Ахметова «Мәтін лингвистикасы». Орал-2008 (2018).

7. Шабажанова Салтанат «Оқылым дағдыларын қалыптастыру және дамытудың әдіснамасы мен тәжірибесі», Павлодар-2015.
8. Г.В. Пранцова, Е.С. Романичева «Современные стратегии чтения: теория и практика», Мәскеу-2016.
9. Ф.Оразбаева. Қазақ тілін деңгейлік меңгеруге арналған «Қазақ тілі» оқу-әдістемелік кешені, «Жазушы», 2007 (2017ж).
10. Ф.Ш.Оразбаева, Р.С.Рахметова, Ж.С.Көпбаева, Ж.О.Мазибаева «Қазақ тілі» пәні бойынша қазақ тілін деңгейлік оқытудың білім беру стандарты мен бағдарламасы. Алматы: Абай атындағы Қаз ҰПУ, 2010 (2020ж) -122 б.

Оқушылар үшін:

1. Д.Шардарбеков. Қазіргі заман сабағы: құрылымы, талдау әдістері. 2008;
2. Сыныпта сындарлы әңгімені ынталандыратын стратегиялар, Н:Ж. Мұратбаева- Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері», ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015
3. CLIL әдісіне негізделген әдістемелік нұсқаулық. Астана 2013ж
4. Шәкәрім шығармашылығының дәстүрлік және көркемдік негіздері. – Алматы: Кенже-пресс баспасы, 2000 (2010-2020жж). – 214 б.
5. Шәбжантайқызы М. Ана тілім – азығым, адастырмас қазығым // – Көкшетау, 2002 (2012-2022ж)ж.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіру»

10 сынып оқушыларына арналған
Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: Сариева К.Н., «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Пікір жазған: Б.А. Шаймырзаева - Шымкент қаласының білім басқармасының «Абдраш Назарбеков атындағы №87 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ мұғалімі, педагог-зерттеуші

Құрастырғандар: Садыкова Айжан Абдихалыковна, Есимкулова Малика Сахаповна, Шымкент қаласының білім басқармасының «Абдраш Назарбеков атындағы №87 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәнінің мұғалімдері

1. Түсініктеме хат

«Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіру» тақырыбындағы авторлық бағдарлама

Бағдарламаның мақсаты:

- Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамыту.
- Тіл мен ойлаудың өзара байланысын түсініп, шығармашылық қабілеттерді жетілдіру.
- Мәтін мазмұнын талдау және идеяларды тиімді жеткізу қабілетін дамыту.

Міндеттері:

1. Ұлттық құндылықтарды сақтау және насихаттау.
2. Тұлғалық және патриоттық тәрбие беру.
3. Тарихи сананы қалыптастыру.
4. Қазіргі заман талабына сай білім беру.
5. Мәдениетті сақтау мен дамыту.

Бағдарламаның өзектілігі:

1. Ұлттық дәстүрлер мен құндылықтарды дәріптеу.
2. Заманауи технологиялар мен тәсілдерді қолданып, білім беру сапасын арттыру.
3. Балалардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуды қамтамасыз ету.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңашылдығы мен ғылымилығы:

1. *Кешенді тәсіл:* Бағдарлама барлық білім беру деңгейлеріне бағытталып, ұлттық құндылықтар мен заманауи әдіс-тәсілдерді бірдей қамтиды.
2. *Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:* Оқыту барысында оқушылардың зерттеушілік дағдыларын дамытуға, тәжірибеге негізделген әдістерді енгізуге ерекше көңіл бөлінген.
3. *Ұлттық құндылықтарға басымдық беру:* Бағдарлама қазақ тілін оқыту арқылы ұлттық дәстүрлер мен мәдениетке назар аударады.
4. *Заманауи технологияларды қолдану:* Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар оқытудың тиімділігін арттыру мақсатында кеңінен қолданылады.
5. *Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:* Оқушылардың жеке ерекшеліктері мен қабілеттерін ескеру негізінде оқыту жүзеге асырылады.

6. *Практикалық бағыт*: Оқу мазмұны практикалық тапсырмалар мен өмірде қолдануға қажетті дағдыларды дамытуға негізделген.

Бағдарлама бойынша күтілетін нәтижелер:

10. *Оқыту*: Оқушылардың сыни ойлау және шығармашылық қабілеттерін дамыту.
11. *Ақпараттық*: Заманауи ақпараттық құралдарды қолдану арқылы білімді игеру.
12. *Жүйелеу*: Білімді жүйелеу және оқу материалдарын құрылымдау дағдылары.
13. *Құндылық-бағдарлау*: Ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарға бағдарлану.
14. *Бінталандыру*: Білім алуға және өздігінен даму процесіне қызығушылықты арттыру.
15. *Интеграциялау*: Білім беру мазмұнына әртүрлі пәндер мен салаларды интеграциялау.
16. *Дамыту*: Оқушылардың жеке даму траекториясын құруға ықпал ету.
17. *Тәрбиелеу*: Тұлғалық және патриоттық тәрбиені нығайту.
18. *Коммуникативтік*: Тілдік және қарым-қатынас дағдыларын дамыту.

Бағыттылық аспектілері:

8. *Жеке тұлғасын дамыту және тәрбиелеу*: Оқушылардың шығармашылық, сыни және тұлғалық қасиеттерін дамыту.
9. *Балалардың психофизиологиялық және әлеуметтік денсаулығын сақтау*: Денсаулықты сақтауға бағытталған оқыту әдістерін енгізу.
10. *Экономикалық, экологиялық, этнопедагогикалық және психологиялық бағыттылық*: Қазіргі заман талабына сай кешенді білім беру мазмұнын қалыптастыру.
11. *Гуманистік, интеграциялық және инновациялық тәсілдерге сәйкестік*: Оқытудың адамгершілік, жаңашылдық және жан-жақтылық қағидаттарын сақтау.
12. *Ғылым талаптарына сәйкестік*: Бағдарламаның ғылыми негізділігі мен әдістемелік дұрыстығын қамтамасыз ету.
13. *Жұмыстың әдіснамалық негізінің бірлігі*: Барлық деңгейде оқыту мазмұнының өзара үйлесімділігін сақтау.
14. *Нәтижелердің дұрыстығы мен сенімділігі*: Бағдарлама арқылы алынатын білім мен дағдылардың нақты және өлшенетін болуы.

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін беретін, негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс бағдарламасы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге бағытталған. Әр тапсырма білім алушылардың тіл мәдениетін меңгеруі мен коммуникативтік қабілеттерін дамытуды көздеп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруды көздейді.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте сабақ беретін қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдеріне арналған.

Бағдарламада әр сабақ жоспарлары оқушылардың мәтінге құрылымдық талдау жасау дағдыларын дамытуға және оқушылардың мәтінмен жұмыс істеу қабілетін жетілдіруге, дәлелді пікір білдіру және оны негіздеу дағдыларын қалыптастыруға, синонимдер мен антонимдерді дұрыс қолдануын қамтамасыз етіп, сөздік қорларын байытуға көмектеседі (*Қосымша І*).

БАҒДАРЛАМА МАЗМҰНЫ

Бағдарламаның маңыздылығы:

7. Ұлттық құндылықтарды дәріптеу:

- *Тіл мен әдебиеттің ұлттық болмыстағы рөлі:* Қазақ тілінің ұлттық болмысы мен әдеби мұраларын сақтап, оларды болашақ ұрпаққа жеткізу.
- *Тұлғалық және патриоттық тәрбие беру:* Оқушылардың өз елін сүйуге, ұлттық болмысын мақтан тұтуға тәрбиелеу.
- *Тарихи сананы дамыту:* Қазақ халқының тарихы мен мәдениетін тануға негізделген білім беру.
- *Жалпы адами құндылықтарды нығайту:* Ұлттық құндылықтарды жалпы адамзаттық құндылықтармен үйлестіру.
- *Мәдениетті сақтау мен насихаттау:* Қазақ мәдениеті мен салт-дәстүрлерін сақтау және дамыту.

8. Қазіргі заман талабына сай білім беру:

- Заманауи білім беру әдістерін қолдану арқылы оқушылардың жаңа технологияларды меңгеруіне және уақыт талабына сәйкес білім алуына жағдай жасау.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

15. Кешенді тәсіл:

- Бағдарламада тілдік, шығармашылық және сыни ойлау дағдылары біріктірілген.

16. Ұлттық құндылықтарға баса назар аудару:

- Қазақ халқының ұлттық болмысы мен мәдениетін дәріптеу, ұлттық дәстүрлерді жаңғырту.

17. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:

- Сабақ барысында оқушыларды белсенді ететін интерактивті әдістер мен зерттеушілік жұмыстарды қолдану.

18. Шығармашылықты дамытуға бағытталған:

- Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға мүмкіндік беретін тапсырмалар мен әдістемелерді енгізу.

19. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:

- Әр оқушының жеке қабілеттерін, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеріп, оқыту процесін ұйымдастыру.

20. Заманауи технологияларды пайдалану:

- АКТ (ақпараттық-коммуникациялық технологиялар) арқылы оқу тиімділігін арттыру.

21. Практикалық бағыт:

- Сабақтар практикалық міндеттерді шешуге және оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға бағытталған.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

5. Білуі тиіс:

- Қазақ тілі мен әдебиетінің негізгі ұғымдары мен ережелерін.
- Тіл мен ойлаудың өзара байланысын.
- Ұлттық құндылықтардың маңыздылығын.

6. Меңгеруі тиіс:

- Мәтіндерді сыни тұрғыдан талдау және түсіну.
 - Көркем және ғылыми мәтіндермен жұмыс істеу әдістерін.
 - Шығармашылық ойлауды дамыту тәсілдерін.
7. *Сипаттай білуі тиіс:*
- Қазақ халқының ұлттық дәстүрлері мен салт-ғұрыптарының ерекшеліктерін.
 - Әдеби шығармалардағы негізгі идеялар мен астарлы мағыналарды.
 - Мәтін құрылымы мен оның мазмұндық элементтерін.
8. *Қолдана алуы тиіс:*
- Сөздік қорын тиімді пайдалана отырып, өз ойын дәлелді түрде жеткізу.
 - Зерттеу және шығармашылық жұмыстарды жүргізу.
 - Заманауи технологияларды оқу процесінде қолдану.

Курстың зерттеу нысандары:

5. *Қазақ халқының ұлттық дәстүрлері мен салт-ғұрыптары:*
- Ұлттық мәдениет пен әдет-ғұрыптарды зерттеу.
 - Тарихи және қазіргі заманғы дәстүрлердің сабақтастығын қарастыру.
6. *Тарихи және әдеби дереккөздер:*
- Әдеби және тарихи материалдарды сыни тұрғыдан зерттеу.
 - Дереккөздер арқылы тарихи сананы қалыптастыру.
7. *Қазақ халқының ұлттық киімдері мен тұрмыстық заттары:*
- Ұлттық киімдердің эстетикалық және мәдени мәнін зерттеу.
 - Тұрмыстық заттардың қолданылуы мен символдық мағынасын түсіну.
8. *Ұлттық құндылықтардың заманауи тұрғыда қолданылуы:*
- Ұлттық құндылықтардың қазіргі білім беру мен мәдени өмірде рөлін қарастыру.
 - Заманауи тұрғыда ұлттық ерекшеліктерді дәріптеу.

Ұйымдастыру формасы:

7. *Топтық жұмыс:*
- Бірлескен зерттеу, талқылау және шығармашылық жобаларды орындау.
8. *Жұптық жұмыс:*
- Диалог құру, пікір алмасу және бірге талдау жүргізу.
9. *Жеке жұмыс:*
- Эссе, шығармашылық жазбалар мен рефераттар дайындау.

Бұл құрылым оқушылардың танымдық, шығармашылық және коммуникативтік қабілеттерін жан-жақты дамытуға бағытталған.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер:

7. *Зерттеу жұмыстары:*
- Оқушылардың дереккөздермен жұмыс істеп, мәліметтерді сыни тұрғыда талдауы.
 - Ғылыми жобалар мен мәселелік тақырыптарды зерттеу.
8. *Шығармашылық жазбаша жұмыстар:*
- Эссе, әңгіме, сипаттау мәтіндерін жазу.
 - Шығармашылық ойлауды дамытуға арналған тапсырмалар.
9. *Диктанттар:*
- Тілдік дағдыларды жетілдіру үшін жазбаша тапсырмалар.
 - Орфографиялық және пунктуациялық сауаттылықты тексеру.
10. *Тестілеу:*
- Білімді объективті бағалау үшін түрлі форматтағы тест тапсырмаларын қолдану.
 - Өз бетінше және топтық тестілер өткізу.
11. *Рефераттарды қорғау:*
- Оқушылардың тақырыпты терең түсініп, өз ойларын жүйелі жеткізе білуін бағалау.
 - Жеке және топтық рефераттарды таныстыру.
12. *Презентация құрастыру:*

- Заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы тақырыпты визуалды көрсету.
- Жұмыстың мазмұнын құрылымдау және идеяларды жеткізу.

Негізгі әдістер:

5. *Жеке ізденушілік әдістер:*
 - Оқушылардың өз бетінше ақпарат іздеуі, талдауы және қорытынды шығаруы.
 - Жеке шығармашылық тапсырмаларды орындау.
6. *Интернет ресурстары мен жаңа ақпараттық технологиялар:*
 - Заманауи технологиялар арқылы ақпарат іздеу, оны өңдеу және таныстыру.
 - Онлайн платформалар мен қосымшаларды қолдану.
7. *Сыни ойлау әдістері:*
 - Оқушылардың логикалық және шығармашылық ойлауын жетілдіру.
 - Проблемалық жағдайларды шешуге бағытталған әдістер.
8. *Интерактивті әдістер:*
 - Топтық талқылау, миға шабуыл, дебат, рөлдік ойындар.
 - Оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету.

Педагогикалық тәсілдер:

6. *Деңгейлеп оқыту тәсілі:*
 - Әр оқушының білім деңгейіне сәйкес тапсырмалар беру.
 - Білімді игерудің біртіндеп күрделенуін қамтамасыз ету.
7. *Құндылыққа бағытталған тәсіл:*
 - Оқушыларды ұлттық және жалпы адами құндылықтарды құрметтеуге тәрбиелеу.
 - Құндылықтарға негізделген тапсырмалар енгізу.
8. *Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл:*
 - Әр оқушының жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктерін ескеру.
 - Олардың қабілеттерін дамытуға қолайлы жағдай жасау.
9. *Коммуникативтік тәсіл:*
 - Тілдік және қарым-қатынас дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалар.
 - Диалог, пікірталас, топтық жұмыс арқылы тілдік қарым-қатынасты жетілдіру.
10. *Іс-әрекеттік тәсіл:*
 - Теорияны тәжірибемен байланыстыра отырып, нақты әрекеттер жасауға бағыттау.
 - Практикалық тапсырмалар арқылы оқу нәтижелерін жақсарту.

Бұл әдістер мен тәсілдер бағдарламаның мақсаттары мен міндеттеріне толық сәйкес келеді және оқушылардың білімін тереңдетуге, шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Нормативті бөлім

«Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіру» бағдарламасы
(Аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағаттан тұрады)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім нәтижесі
1-бөлім: Тіл және шығармашылық негіздері (8 сабақ)						
1	Тіл және ойлау: тілдің сыни ойлаудағы рөлі	Тіл мен ойлаудың өзара байланысын түсіндіру. Тілдің сыни ойлауды	1	1		Оқушылар тіл мен ойлау арасындағы байланысты сипаттай алады.

		дамытудағы рөлін анықтау.				
2	Мәтінмен жұмыс: мазмұнын талдау және түсіну	Мәтін мазмұнын түсінуге арналған дағдыларды қалыптастыру	1	1		Талдау арқылы мәтін құрылымын ажыратады
3	Сөздік қорды байыту: синонимдер мен антонимдерді қолдану	Синонимдер мен антонимдердің қолдану ерекшеліктерін меңгерту	1		1	Синонимдер мен антонимдерді сөйлемде дұрыс қолданады
4	Көркем суреттеу: теңеулер мен метафоралар жасау	Теңеулер мен метафоралардың мағынасын түсіндіру.	1		1	Көркем мәтіннен теңеулер мен метафораларды анықтайды
5	Мәтінге құрылымдық талдау жасау	Мәтіннің құрылымдық элементтерін (кіріс, негізгі бөлім, қорытынды) анықтауға үйрету.	1		1	Оқушылар мәтіннің құрылымдық элементтерін ажыратады
6	Тақырып таңдау: идеядан мәтінге	Тақырып таңдау және идеяны дамыту дағдыларын қалыптастыру	1		1	Оқушылар мәтінге тақырып таңдау дағдыларын меңгереді
7	Дәлелді пікір білдіру: өз ойыңды негіздеу	Дәлелді пікір білдіру және оны негіздеу дағдыларын қалыптастыру	1	1		Мәтіннен дәлелдер тауып, оларды өз ойларымен байланыстыра алады
8	Эссе жазу негіздері: жоспар құру және идеяны жеткізу	Эссе жазу құрылымын түсіндіру	1			Жоспар құруды меңгереді
2-бөлім: Сыни ойлау және талдау (9 сабақ)						
9	Шығармашылық жазу: қиялдан туған шағын әңгіме	Шығармашылық жазу дағдыларын дамыту.	1		1	Өз идеясын нақты әрі қызықты түрде жеткізе алады
10	Мәтінді өңдеу: логикалық байланыстар мен реттілікті сақтау	Оқушыларға мәтінді логикалық тұрғыда байланыстырып өңдеуді үйрету.	1		1	Оқушылар мәтінді өңдеу жолдарын түсінеді.
11	Ақпаратты талдау: шынайы және жалған деректерді ажырату	Оқушыларға шынайы және жалған ақпараттың белгілерін түсіндіру	1		1	Сыни тұрғыдан ойлап, деректерді талдай алады
12	Факт пен пікірді салыстыру: мәтіндік талдау	Факт пен пікірдің айырмашылығын түсіндіру	1		1	Мәтіндерден факт пен пікірді ажыратады
13	Көркем әдебиеттегі жасырын мағыналар	Көркем әдебиеттегі жасырын мағыналарды түсінуге үйрету	1	1		Астарлы ойларды түсіну қабілеттерін дамытады
15	Сұрақ қою	Оқушыларды сұрақ	1		1	Нақты, мағыналы және

	дағдылары: тиімді сұрақ құрастыру	қояудың маңыздылығымен таныстыру				сыни сұрақтар құрастырады
16	Диалог құру: ойды айқын жеткізу жолдары	Оқушыларға диалог құрудың негізгі ережелері мен құрылымын үйрету	1			Оқушылар диалог құру ережелерін біледі
17-18	Пікірсайыс дағдылары: келісу және қарсы пікір айту	Оқушыларға пікірсайыстың негізгі қағидаларын түсіндіру.	2	1	1	Келісу және қарсы пікір айту дағдыларын меңгереді
3-бөлім: Зерттеу және мәтін құру (9 сабақ)						
19	Мәселелік тақырыптарға эссе жазу: сыни ойды білдіру	Оқушыларға мәселелік тақырыптарға сыни тұрғыдан эссе жазуды үйрету	1		1	Оқушылар эссе құрылымын дұрыс құрастыра алады
20	Тақырыптық зерттеу жүргізу және қорытынды жасау	Зерттеу нәтижелерін логикалық және нақты түрде ұсынуға үйрету.	1		1	Зерттеу жүргізудің негізгі кезеңдерін меңгереді
21	Кейіпкерге талдау: әдеби шығармалар арқылы сыни көзқарасты қалыптастыру	Оқушыларға әдеби кейіпкерлерді талдаудың әдістерін үйрету. Кейіпкердің мінезі, іс-әрекеті және құндылықтары арқылы сыни көзқарасты қалыптастыру.	1	1		Оқушылар кейіпкердің әрекеттерін талдап, олардың мәнін түсінеді
22	Жағдаяттық тапсырмалар: сыни шешім қабылдау	Оқушыларға сыни ойлау арқылы шешім қабылдау дағдыларын дамыту	1	1		Жағдаяттарды талдау арқылы логикалық қорытынды жасайды
23	Сюжет құру: шығармашылық әңгіме жазу	Оқушыларға шығармашылық әңгіме жазу үшін сюжет құрудың негізгі қағидаларын түсіндіру	1		1	Оқушылар сюжет құрудың негізгі кезеңдерін түсінеді
24	Әлеуметтік мәселелерді талдау: топтық жоба қорғау	Оқушыларға әлеуметтік мәселелерді талдау дағдыларын үйрету.	1			Оқушылар әлеуметтік мәселені зерттейді және талдайды
25	Әдеби бейнелерді жаңғырту: заманауи поэзия жазу	Оқушыларға әдеби бейнелерді жаңаша түсінуге және заманауи стильде бейнелеуге үйрету	1		1	Оқушылар әдеби бейнелерді заманауи көзқараспен талдайды
26-27	Көркем мәтін бойынша сахналық қойылым дайындау	Көркем мәтінді түсініп, оны сахналық қойылымға бейімдеуді үйрету	1		1	Оқушылар көркем мәтіннің мазмұнын сахналық қойылымға бейімдей алады
4-бөлім: Шығармашылық жобалар және қорытынды (8 сабақ)						

28	Көркем мәтін жазу: эссе, хат немесе әңгіме	Оқушыларға көркем мәтін жазудың негізгі әдістерін түсіндіру.	1	1		Оқушылар көркем мәтіннің түрлерін түсінеді
29	Топтық талқылау: ортақ идеяларды біріктіру	Оқушыларға топтық талқылау арқылы ортақ идеяларды біріктіру әдістерін үйрету	1		1	Оқушылар топтық талқылауға белсенді қатысады
30	Жарнама мәтінін құрастыру: креативті тәсілдер	Оқушыларға жарнама мәтінін құрастырудың негізгі принциптерін түсіндіру	1		1	Оқушылар жарнама мәтінін құрастыру әдістерін меңгереді
31	Қоғамдық мәселелерді көтеретін пост жазу	Қоғамдық мәселелер туралы түсінік беру және оларды талдау қабілетін дамыту	1		1	Оқушылар қоғамдық мәселелерді анықтап, оларды талдай алады
32	Шығармашылық байқау: ең үздік шығарманы анықтау	Өзара талқылау арқылы ең үздік шығарманы анықтау дағдыларын қалыптастыру.	1	1		Әріптестерінің жұмыстарына сыни тұрғыдан баға береді
33-34	Қорытынды сабақ: жеке және топтық жұмыстардың нәтижесін көрсету	Оқушылардың сабақ барысында меңгерген білімдері мен дағдыларын қорытындылау.	2	1	1	Оқушылар өздерінің және топтық жұмыстарының нәтижелерін көрсетеді

4. Ақпараттық-әдістемелік бөлім

Бағдарлама жалпы білім беретін мектептердегі қазақ тілі мен әдебиеті пәндері мұғалімдеріне арналған және оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамытуды көздейді. Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын дамытуға, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге, тіл мен ойлаудың өзара байланысын түсінуге, мәтін мазмұнын талдап, идеяларды нақты әрі сауатты жеткізуге бағытталған, білім беру арқылы дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын **«Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіру»** атты авторлық бағдарлама 4 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Тіл және шығармашылық негіздері»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлім тілдік құралдарды меңгеріп, шығармашылық негіздерін қалыптастыруға бағытталады. Бөлімдегі 8 сағатта: «Тіл және ойлау: тілдің сыни ойлаудағы рөлі», «Мәтінмен жұмыс: мазмұнын талдау және түсіну», «Сөздік қорды байыту: синонимдер мен антонимдерді қолдану», «Көркем суреттеу: теңеулер мен метафоралар жасау», «Мәтінге құрылымдық талдау жасау» «Тақырып таңдау: идеядан мәтінге», «Дәлелді пікір білдіру: өз ойыңды негіздеу», «Эссе жазу негіздері: жоспар құру және идеяны жеткізу» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«Сыни ойлау және талдау»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар сыни талдау дағдыларын дамытады, ақпаратпен жұмыс істеп, пікір айту тәсілдерін меңгереді. Бөлімдегі 9 сағат: «Шығармашылық жазу: қиялдан туған шағын әңгіме», «Мәтінді өңдеу: логикалық байланыстар мен реттілікті сақтау», «Ақпаратты талдау: шынайы және жалған деректерді ажырату», «Факт пен пікірді салыстыру: мәтіндік талдау», «Көркем әдебиеттегі жасырын мағыналар», «Сұрақ қою дағдылары: тиімді сұрақ құрастыру», «Диалог құру: ойды айқын жеткізу жолдары», «Пікірсайыс дағдылары: келісу және қарсы пікір айту» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«Зерттеу және мәтін құру» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 9 сабақта: «Мәселелік тақырыптарға эссе жазу: сыни ойды білдіру», «Тақырыптық зерттеу жүргізу және қорытынды жасау», «Кейіпкерге талдау: әдеби шығармалар арқылы сыни көзқарасты қалыптастыру», «Жағдаяттық тапсырмалар: сыни шешім қабылдау», «Сюжет құру: шығармашылық әңгіме жазу», «Әлеуметтік мәселелерді талдау: топтық жоба қорғау», «Әдеби бейнелерді жаңғырту: заманауи поэзия жазу», «Көркем мәтін бойынша сахналық қойылым дайындау» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде оқушылар зерттеу жүргізіп, шығармашылық мәтіндер жазуды үйренеді. Аталған бөлімде:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Төртінші бөлімі **«Шығармашылық жобалар және қорытынды»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде оқушылар топтық және жеке шығармашылық жобалар жасап, бағдарламаны қорытындылайды. Бұл бөлімдегі 8 сағатта: «Көркем мәтін жазу: эссе, хат немесе әңгіме», «Топтық талқылау: ортақ идеяларды біріктіру», «Жарнама мәтінін құрастыру: креативті тәсілдер», «Қоғамдық мәселелерді көтеретін пост жазу», «Шығармашылық байқау: ең үздік шығарманы анықтау», «Қорытынды сабақ: жеке және топтық жұмыстардың нәтижесін көрсету» тақырыптары қамтылған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. «Қазақ тілі» пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады. Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар тіл мен ойлау арасындағы байланысты сипаттай алады.	«Қошамет» әдісі арқылы бағалау
	Талдау арқылы мәтін құрылымын ажыратады	«Робин раунд»
	Синонимдер мен антонимдерді сөйлемде дұрыс қолданады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Көркем мәтіннен теңеулер мен метафораларды анықтайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушылар мәтіннің құрылымдық элементтерін ажыратады	«Табыс баспалдағы»
	Оқушылар мәтінге тақырып таңдау дағдыларын меңгереді	«Өзіндік талдау»
	Мәтіннен дәлелдер тауып, оларды өз ойларымен байланыстыра алады	«+», «-», «қызықты» әдісі
	Жоспар құруды меңгереді	«Ішкі бағалау»
	Өз идеясын нақты әрі қызықты түрде жеткізе алады	«Топтық талқылау»
	Оқушылар мәтінді өңдеу жолдарын түсінеді.	«Қошемет»
	Сыни тұрғыдан ойлап, деректерді талдай алады	«Түсініктеме»
	Мәтіндерден факт пен пікірді ажыратады	«Сәтті диалог»
	Астарлы ойларды түсіну қабілеттерін дамытады	«Табыс баспалдағы»
	Нақты, мағыналы және сыни сұрақтар құрастырады	«Топтық талқылау»
	Оқушылар диалог құру ережелерін біледі	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Практикалық сабақтар үшін	Келісу және қарсы пікір айту дағдыларын меңгереді	«Түсініктеме»
	Оқушылар эссе құрылымын дұрыс құрастыра алады	«Үш шындық, бір өтірік»
	Зерттеу жүргізудің негізгі кезеңдерін меңгереді	«Мозаика» әдісі
	Оқушылар кейіпкердің әрекеттерін талдап, олардың мәнін түсінеді	«Ауызша кері байланыс»
	Жағдаяттарды талдау арқылы логикалық қорытынды жасайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Оқушылар сюжет құрудың негізгі кезеңдерін түсінеді	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Оқушылар әлеуметтік мәселені зерттейді және талдайды	«Жазбаша түсініктеме»
	Оқушылар әдеби бейнелерді заманауи көзқараспен талдайды	«Үш ҚҚҚ»
	Оқушылар көркем мәтіннің мазмұнын	«Бір минуттық эссе»

сахналық қойылымға бейімдей алады	
Оқушылар көркем мәтіннің түрлерін түсінеді	«Топтық кері байланыс»
Оқушылар топтық талқылауға белсенді қатысады	«Сұрақ-жауап»
Оқушылар жарнама мәтінін құрастыру әдістерін меңгереді	«Элективтік тест»
Оқушылар қоғамдық мәселелерді анықтап, оларды талдай алады	«Өзін-өзі бағалау»
Әріптестерінің жұмыстарына сыни тұрғыдан баға береді	«Қысқа тест»
Оқушылар өздерінің және топтық жұмыстарының нәтижелерін көрсетеді	«Сөйлемді аяқта»

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

Мұғалімдерге үшін:

- Динаева Б.Б., Сапина С.М. Академиялық сауаттылықтың теориялық және практикалық негіздері. Оқу құралы. — Нұр-сұлтан, 2020 ж.
- Дүсіпбаева Қ. С., Эссе жазуға арналған 10 сабақ: оқу-әдістемелік құрал. — Алматы: «Таңбалы», 2017 ж.
- Әміров Р. Оқушылардың тілін дамыту үшін істелетін жұмыстар. — Алматы, 1967 (2017ж)
- Исабаев Ә. Қазақ тілін оқытудың дидактикалық негіздері. — Алматы: Қазақ университеті, 1993 (2013-2023).
- Қадашева Қ. Жаңаша жаңғыртып оқытудың ғылыми әдістемелік негіздері: өзгетілді дәрісханалардағы қазақ тілі: Пед. ғыл. док: ... дисс. — Алматы, 2001 (2011-2021жж).
- Оразбаева Ф.Ш. Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі. — Алматы: РБК, 2000 (2010-2020жж).
- Аханов К.А. Тіл білімінің негіздері. — Алматы, 1998 (2008-2018ж).
- Сыздық Р. Қазақ тілінің анықтағышы (емле, тыныс белгілері, сөз сазы). —Астана: Елорда, 2000 (2010-2020жж),
- Айтбайұлы Ө., Қазақ сөзі: Қазақ терминалогиясының негіздері.-Алматы: Рауан,1997 (2017).
- Таусоғарова А., Магистратурада ғылыми стильді оқытудың типтік бағдарламасы. — Алматы:Қазақ университеті,1999 (2009-2019жж).
- Ақбұзауова Б., Қазақ тілінің ғылыми стилін оқыту құралы. —Алматы: Қазақ университеті, 2000.
- Мұсабекова Ф., Қазақ тілінің практикалық стилистикасы. - Алматы: Мектеп,1992.

Оқушыларға үшін:

- Құлмағамбетова А., «Тілдік төрт дағды бойынша белсенді оқыту тапсырмалары», оқу-әдістемелік құрал. — 2014 ж (2024ж).
- Тастемирова Г., Ибраимова Ж. Қазақ тілі: оқиық, үйренейік, ізденейік. 2021.
- Алтынсарин Ы. Қазақ хрестоматиясы. — Алматы: Білім, 2003 (2003-2013-2023жж).
- Оралбаева Н., Әбдіғалиева Т., Шалабаев Б. Практикалық қазақ тілі. 1993 (2013-2023ж).
- Балақаев М., Томанов М., Жанпейісов Е., Манасбаев Б. Қазақ тілінің стилистикасы. - Алматы: Мектеп,1974 (2014-2024).

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ОҚУҒА DAҒДЫЛАНДЫРУ»

Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: К.Сариева – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырған: Тажиметова Гульсим Аскаровна – «Жамбыл облысы әкімдігі білім басқармасының Тараз қаласы білім бөлімінің №47 орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі

ТҮСІНІКТЕМЕ ХАТ

«Бастауыш сынып оқушыларын оқуға дағдыландыру» авторлық бағдарламасы

Бағдарламаның мақсаты:

- Бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдыларын жетілдіру, оқуға деген қызығушылығын арттыру.
- Оқушылардың оқу сауаттылығын дамыта отырып, функционалдық білімді игеруге бағыттау.
- Мәтіндерді түсіну, саралау және оқылған материал бойынша қорытынды жасай білу қабілетін қалыптастыру.
- Сыни ойлау, шығармашылық қабілеттер мен өзіндік даму дағдыларын жетілдіру.

Міндеттері:

- Оқушыларды дұрыс, мәнерлеп, шапшаң оқуға үйрету.
- Көркем және ақпараттық мәтіндерді Талдауға дағдыландыру.
- Оқушылардың сөздік қорын байыту, сөйлеу мәдениетін дамыту.
- Оқушылардың оқу қарқынын арттыруға көмектесу және оқу стратегияларын меңгерту.
- Өз ойын еркін жеткізу, мәтін мазмұнын өзгертіп баяндау, кейіпкерлерге сипаттама беру дағдыларын дамыту.
- Кітап оқуға қызығушылық қалыптастыру.

Бағдарламаның өзектілігі. Бұл бағдарлама қазіргі заманғы білім беру талаптарына сай әзірленіп, оқушылардың оқу дағдыларын жетілдіруге бағытталған. Заманауи қоғамда ақпараттың көптігі мен тез өзгеретін білім кеңістігінде оқушылардың функционалдық сауаттылығы мен оқу мәдениетін дамыту өзекті мәселе болып табылады.

Бағдарлама зерттеу және тәжірибелік эксперименттік жұмыс аясында жасалған. Оның тиімділігі оқу процесінде қолдану арқылы дәлелденіп, оқушылардың оқу дағдыларын жақсартудағы маңыздылығы көрсетілген.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

1) Бағдарламаның жаңалығы

Педагогикалық жаңалығы:

- Оқу мәдениетін дамытуға бағытталған жаңа әдіс-тәсілдер кешені қолданылады.
- Оқушылардың белсенді оқу дағдыларын қалыптастыру үшін оқытудың инновациялық әдістері енгізілген.

Психологиялық жаңалығы:

- Оқушылардың оқу мотивациясын арттыруға арналған ойын элементтері мен шығармашылық тапсырмалар қолданылған.
- Жеке тұлғаның оқуға деген қызығушылығын ынталандыру үшін интерактивті оқыту тәсілдері қарастырылған.

2) Бағдарламаның ғылымилығы

Бағдарлама тіл білімі, психология, педагогика және білім беру технологиялары салаларындағы заманауи ғылыми зерттеулерге негізделген. Оның ішінде:

- Оқудың когнитивтік даму теорияларымен байланысы.
- Функционалдық сауаттылық және оқу дағдысын қалыптастыру қағидалары.
- Балалардың жаста ерекшеліктеріне сай оқу тәсілдерін қолдану.

3) Бағыттылығы

Бағдарлама төмендегідей негізгі бағыттарды қамтиды:

- **Оқу дағдыларын дамыту:** дұрыс оқу, жылдам оқу, мәнерлеп оқу.
- **Сөздік қорды байыту:** жаңа сөздерді меңгеру, сөз тіркестерін Талдау, олардың мағынасын түсіну.
- **Мәтінмен жұмыс:** оқылған мәтінді түсіну, Талдау, сұрақтарға жауап беру, қорытынды жасау.
- **Шығармашылық қабілеттерді дамыту:** оқыған мәтін бойынша әңгіме құрастыру, мәтіннің мазмұнын өзгерту, авторлық ой қалыптастыру.

Күтілетін нәтиже:

- Оқушылар көркем және ақпараттық мәтіндерді түсініп оқи алады.
- Өз ойын жүйелі түрде жеткізе біледі, мәтіннің мазмұнын өзгертіп баяндауға дағдыланады.
- Кейіпкерлерге сипаттама бере алады, мәтіндегі автордың ойын талдап, бағалай алады.
- Оқу жылдамдығын арттырып, мәнерлеп оқуды меңгереді.
- Жаңа сөздерді меңгеріп, сөздік қорын байытады.
- Кітап оқуға деген қызығушылығы артады, өзін-өзі дамытуға ұмтылады.

ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Бастауыш сынып оқушыларын оқуға дағдыландыру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Авторлық бағдарлама бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдыларын кешенді түрде дамытуға бағытталған, заманауи білім беру талаптарына сай келеді және оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға ықпал етеді, әрі оқушылардың ақпаратты тиімді игеруіне және өз ойын жүйелі жеткізуіне бағытталған.

Бағдарламада қарастырылған сабақтар оқушылардың оқу жылдамдығын арттырып, мәтінді түсіну дағдыларын жақсартуға, диалогты рөлмен оқу дағдыларын дамытуға және әдеби шығармаларды терең түсінуге, мәнерлеп оқу дағдыларын жетілдіруге, интонация мен екпінді дұрыс қолдануына, кейіпкерлерге сипаттама беру, мәтіндегі автордың ойын түсіну, Талдау және бағалау, өздігінен кітап оқуға деген қызығушылығын арттырып, қорытынды жасау дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Сбақ барысында қолданылатын әдістер мен тәсілдер оқушылардың білімін тереңдетуге, оқу процесіне белсенді қатысуына және өз бетінше жұмыс жасау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау олардың білімін, дағдыларын және оқу барысында меңгерген құзыреттіліктерін анықтау үшін жүргізіледі. Бағалау оқушының жеке даму траекториясын қадағалауға, жетістіктерін сараптауға және өз білімін жетілдіруге көмектеседі. Бұл бағалау жүйесі оқушылардың оқу процесін терең түсініп, өзіндік ойлау дағдыларын жетілдіруіне көмектеседі.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. Кешенді тәсіл:

- Бағдарлама оқу дағдыларын жан-жақты дамытуға бағытталған (оқу жылдамдығы, түсіну, мәнерлеп оқу, шығармашылық жазу).
- Тілдік, әдебиеттік және коммуникативтік қабілеттерді дамыту арқылы оқушылардың оқу сауаттылығын арттыру көзделген.
- Логикалық ойлау, сын тұрғысынан Талдау және рефлексия жасау қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

2. Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:

- Оқушылардың белсенді оқу процесіне қатысуын қамтамасыз ету үшін топтық, жұптық жұмыс және рөлдік ойындар енгізілген.
- Зерттеушілік әдістер арқылы оқушыларға ақпаратты іздеу, салыстыру және Талдау дағдыларын меңгертуге бағытталған.
- Танымдық қызығушылықты арттыру үшін сыни ойлау тапсырмалары енгізілген.

3. Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:

- Әр оқушының жеке оқу қарқынын, қызығушылығын және қабілетін ескере отырып оқыту.
- Жеке және топтық рефлексия жүргізу арқылы өзіндік даму бағытын анықтау.
- Оқушылардың өзіндік көзқарасын қалыптастырып, олардың еркін ойлауына мүмкіндік беру.

4. Мультимодальды оқыту әдістерін қолдану:

- Көрнекі, есту және кинестетикалық (қозғалыс арқылы) оқыту түрлерін біріктіру.
- Электрондық ресурстарды (бейнематериалдар, аудиожазбалар, интерактивті презентациялар) қолдану.
- Өртүрлі форматтағы мәтіндерді (диалог, инфографика, диаграммалар) оқу және Талдау.

5. Құзіреттілікке негізделген оқыту:

- Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру.
- Білімді өмірде қолдана білуге бағытталған тапсырмалар енгізу.
- Оқу барысында өзіндік ізденіс жасау, ой түйю және шешім қабылдау қабілеттерін дамыту.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары

1. Білуі тиіс:

- Көркем және ақпараттық мәтіндердің негізгі ерекшеліктерін.
- Оқу ережелері мен жылдам әрі түсінікті оқудың тәсілдерін.
- Оқылған материалдың құрылымы мен негізгі ойын анықтауды.
- Кейіпкерлерге сипаттама берудің негізгі принциптерін.
- Автордың көзқарасын анықтап, бағалауды.

2. Меңгеруі тиіс:

- Оқылған мәтіннің мазмұнын жүйелі түрде баяндауды.
- Ақпаратты сұрыптап, оны түсінікті жеткізуді.
- Оқылған мәтін бойынша қорытынды жасауды және жеке көзқарасын білдіруді.
- Диалог пен монолог түрінде өз ойын жеткізуді.
- Шығармашылық жазу дағдыларын (эссе, әңгіме, мазмұндама құрастыру).

3. Қолдана алуы тиіс:

- Өз бетінше кітап оқу дағдысын қалыптастыру.
- Оқылған материалды бағалау және салыстыру.
- Өртүрлі жанрдағы мәтіндерді талдап, олардың ерекшеліктерін анықтау.
- Ақпараттық мәтіндермен жұмыс істеу, негізгі және қосымша мәліметтерді ажырату.
- Жаңа сөздерді меңгеріп, сөздік қорын күнделікті өмірде қолдану.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қойылған мақсаттарға жету үшін келесі әдіс-тәсілдер түрлері қолданылады: зерттеу жұмыстары, шығармашылық жазбаша жұмыстар, диктанттар, тестілеу, рефераттарды қорғау, презентация құрастыру.

Курс барысында негізгі әдістер ретінде жеке ізденушілік әдістер ұсынылады, интернет ресурстары, жаңа ақпараттық технологиялар мен сыни ойлау, интерактивті әдістер қолданылады.

Негізгі әдістер:

➤ **Жеке ізденушілік әдістер:**

- Оқушылардың өздігінен ақпарат іздеуі, зерттеуі және қорытынды жасауы.
- Кітаптар, интернет ресурстары, ғылыми мақалалармен жұмыс істеу.

Интернет ресурстары мен жаңа ақпараттық технологияларды қолдану:

- Электронды кітаптар, онлайн кітапханалар, интерактивті платформалар.
- Ақпаратты өңдеу және Талдау үшін сандық құралдарды қолдану (видео, презентациялар, диаграммалар, тесттер).

➤ **Сыни ойлау әдістері:**

- Ақпаратты Талдау, салыстыру, жіктеу және бағалау.
- "Ойлан – Жұптас – Бөліс", "Кубизм", "Бес жолды өлең" сияқты әдістерді қолдану.

➤ **Интерактивті әдістер:**

- Топтық жұмыс, дебаттар, рөлдік ойындар.
- Оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз етуге арналған тапсырмалар.

Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері:

1. Деңгейлеп оқыту тәсілі:

- Оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып, тапсырмаларды әртүрлі деңгейде беру.
- Оқушыларға өз деңгейіне сәйкес тапсырмалар орындауға мүмкіндік беру.

2. Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл:

- Әр оқушының жеке оқу қарқыны мен қабілетін ескеру.
- Оқушының өзіндік дамуына жағдай жасау.

3. Құндылыққа бағытталған тәсіл:

- Оқушыларды ұлттық және жалпыадамзаттық құндылықтарға баулу.
- Кітап оқу арқылы тәрбиелік мәні бар тақырыптарды Талдау.

4. Іс-әрекеттік тәсіл:

- Оқушылардың тек теориялық білімді емес, оны тәжірибеде қолдануын қамтамасыз ету.
- Практикалық тапсырмалар арқылы белсенді оқу әрекеттерін дамыту.

5. Коммуникативтік тәсіл:

- Оқушылардың сөйлеу, жазу, тыңдау, оқу дағдыларын кешенді түрде дамыту.
- Диалогтық және топтық жұмыстарды қолдану арқылы қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру.

ТАРАУЛАР МЕН ТАҚЫРЫПТАРДЫ ЕРЕКШЕЛЕУ

«Бастауыш сынып оқушыларын оқуға дағдыландыру» авторлық бағдарламасының құрылымы

I БӨЛІМ: Оқуға қызығушылықты қалыптастыру (5 сабақ)

1. Оқу – білімге бастар жол
2. Оқудың пайдасы мен маңызы
3. Қызықты кітаптар әлемі
4. Кітапхана – білім ордасы
5. Оқу мәдениеті және оқырман әдебі

II БӨЛІМ: Дыбыстық және буындық Талдау дағдылары (5 сабақ)

6. Күрделі сөздердің буындық құрамы және оларды дұрыс оқу әдістері

7. Буындық оқудың түрлері және оны жетілдіру жолдары
8. Ұзақ және қысқа сөздердің буындық ерекшеліктері: дұрыс оқу стратегиялары
9. Буын және дыбыстық құрылым: сөз ішіндегі дыбыстардың рөлі мен байланысы
10. Сөз екпіні және мағыналық ерекшеліктер: екпіннің оқуға әсері

III БӨЛІМ: Сөздік қорды дамыту және мәтінді түсіну (5 сабақ)

11. Сөздік қорды молайту әдістері
12. Таныс және жаңа сөздерді оқу
13. Күрделі сөздер мен тұрақты тіркестер
14. Оқылған сөздің мағынасын түсіну
15. Оқылған мәтін бойынша сұрақтарға жауап беру

IV БӨЛІМ: Мәтінді мәнерлеп оқу дағдылары (5 сабақ)

16. Мәнерлеп оқу ережелері
17. Интонация мен екпіннің рөлі
18. Өлеңдерді мәнерлеп оқу
19. Әңгімелер мен ертегілерді көркем оқу
20. Диалогтарды рөлмен оқу

V БӨЛІМ: Жылдам оқу және түсініп оқу (5 сабақ)

21. Жылдам оқудың негізгі тәсілдері
22. Оқудың қарқынын арттыруға арналған жаттығулар
23. Көркем мәтіндерді шапшаң оқу
24. Ақпараттық мәтіндерді оқу және түсіну
25. Түсініп оқу және мазмұндау

VI БӨЛІМ: Оқырмандық шығармашылық және өзіндік ойлау (9 сабақ)

- 26-27. Оқыған мәтін бойынша әңгіме құрастыру
28. Мәтіннің мазмұнын өзгертіп баяндау
- 29-30. Кейіпкерлерге сипаттама беру
- 31-32. Автордың ойын түсіну және бағалау
- 33-34. Өз бетінше кітап оқу және қорытынды жасау

Білім беру жүйесіндегі ұлттық тәрбиенің негізін нығайта отырып, бастауыш сынып оқушыларын оқу қарқынын, мәнерлеп оқуын және мәтінді түсіну қабілетін дамытуға, сөз құрылымын терең түсінуіне, жылдам оқу дағдыларын жетілдіруге және дұрыс айту дағдыларын дамытуға бағытталған, білім беру арқылы дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын **«Бастауыш сынып оқушыларын оқуға дағдыландыру»** атты авторлық бағдарлама 5 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Оқуға қызығушылықты қалыптастыру»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 5 сағатта тақырыптар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«Дыбыстық және буындық Талдау дағдылары»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 5 сағатта берілген тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«Сөздік қорды дамыту және мәтінді түсіну» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 5 сабақта:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технологиялары қолданылады.

Төртінші бөлімі «Мәтінді мәнерлеп оқу дағдылары» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 5 сағатта:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Бесінші бөлімі «Жылдам оқу және түсініп оқу» тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 5 сағатта берілген тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«Оқырмандық шығармашылық және өзіндік ойлау» тақырыбындағы алтыншы бөлімдегі 9 сабақта:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технологиялары қолданылады.

3.НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

«Бастауыш сынып оқушыларын оқуға дағдыландыру» тақырыбындағы авторлық бағдарламасының оқу-тақырыптық жоспары
(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
I БӨЛІМ: Оқуға қызығушылықты қалыптастыру (5 сабақ)						
1	Оқу – білімге бастар жол	Оқудың маңыздылығын түсіндіру, білім мен дамудағы рөлін ашу	1	1		Оқудың маңызын біледі, түсінеді, өз ойымен талдайды
2	Оқудың пайдасы мен маңызы	Оқудың адам өміріндегі орнын түсіндіру, оқуға ынталандыру	1		1	Оқудың пайдасын біледі, түсінеді, талдайды

3	Қызықты кітаптар әлемі	Әртүрлі жанрдағы кітаптармен таныстыру, қызығушылықты арттыру	1		1	Әртүрлі кітаптарды біледі, олардың ерекшеліктерін түсінеді, бағалайды
4	Кітапхана – білім ордасы	Кітапхананың қызметі мен маңызын түсіндіру	1		1	Кітапхана құрылымын біледі, оның пайдасын түсінеді, бағалайды
5	Оқу мәдениеті және оқырман әдебі	Оқырман әдебін меңгеру, оқу мәдениетін қалыптастыру	1		1	Оқу мәдениеті мен әдебін біледі, қолданады, бағалайды

II БӨЛІМ: Дыбыстық және буындық Талдау дағдылары (5 сабақ)

6	Күрделі сөздердің буындық құрамы және оларды дұрыс оқу әдістері	Күрделі сөздерді буынға бөліп, дұрыс оқуға үйрету	1	1		Күрделі сөздердің буындық құрамын біледі, талдайды, қолданады
7	Буындық оқудың түрлері және оны жетілдіру жолдары	Буындық оқудың түрлерін ажырата білу, оны дұрыс қолдану	1		1	Буындық оқудың түрлерін біледі, салыстырады, жинақтайды
8	Ұзақ және қысқа сөздердің буындық ерекшеліктері: дұрыс оқу стратегиялары	Ұзақ және қысқа сөздерді оқу тәсілдерін меңгеру	1		1	Сөздердің ұзындығына қарай оқу стратегияларын біледі, қолданады
9	Буын және дыбыстық құрылым: сөз ішіндегі дыбыстардың рөлі мен байланысы	Дыбыстардың сөз мағынасын қалыптастырудағы рөлін түсіндіру	1		1	Сөз құрамындағы дыбыстарды біледі, талдайды, бағалайды
10	Сөз екпіні және мағыналық ерекшеліктер: екпіннің оқуға әсері	Сөз екпінін дұрыс қою, оның мағынаға әсерін Талдау	1		1	Сөз екпінін біледі, түсінеді, қолданады, бағалайды

III БӨЛІМ: Сөздік қорды дамыту және мәтінді түсіну (5 сабақ)

11	Сөздік қорды молайту әдістері	Сөздік қорды байыту жолдарын үйрету	1	1		Сөздік қорды молайтудың әдістерін біледі, қолданады, талдайды
12	Таныс және жаңа сөздерді оқу	Таныс емес сөздерді дұрыс оқып, мағынасын ашу	1	1		Жаңа сөздерді біледі, түсінеді, қолданады
13	Күрделі сөздер мен тұрақты тіркестер	Күрделі сөздер мен тұрақты тіркестерді ажыратып оқу	1		1	Күрделі сөздер мен тұрақты тіркестерді біледі, талдайды, қолданады
14	Оқылған сөздің мағынасын түсіну	Оқылған сөздердің мағынасын ашу	1		1	Оқылған сөздердің мағынасын біледі,

						түсінеді, қолданады
15	Оқылған мәтін бойынша сұрақтарға жауап беру	Оқыған мәтінге сұрақ қою және оған жауап беру	1		1	Сұрақ қояды біледі, түсінеді, жауап береді
IV БӨЛІМ: Мәтінді мәнерлеп оқу дағдылары (5 сабақ)						
16	Мәнерлеп оқу ережелері	Мәнерлеп оқудың негізгі ережелерін меңгеру	1	1		Мәнерлеп оқуды біледі, қолданады, бағалайды
17	Интонация мен екпіннің рөлі	Интонация мен екпінді дұрыс қолдану	1		1	Интонация мен екпіннің маңызын біледі, түсінеді, қолданады
18	Өлеңдерді мәнерлеп оқу	Өлеңдерді ырғағымен, дауыс мәнерімен оқу	1		1	Өлеңдерді мәнерлеп оқуды біледі, қолданады
19	Әңгімелер мен ертегілерді көркем оқу	Әңгіме мен ертегіні көркем оқуға үйрену	1		1	Көркем оқуды біледі, түсінеді, бағалайды
20	Диалогтарды рөлмен оқу	Диалогтық оқудың ерекшеліктерін меңгеру	1		1	Диалогтарды рөлге бөліп оқуды біледі, қолданады
V БӨЛІМ: Жылдам оқу және түсініп оқу (5 сабақ)						
21	Жылдам оқудың негізгі тәсілдері	Жылдам оқудың әдістерін меңгеру	1	1		Жылдам оқудың негізгі тәсілдерін біледі, қолданады
22	Оқудың қарқынын арттыруға арналған жаттығулар	Оқу қарқынын арттыру жолдарын меңгеру	1		1	Оқуды жылдамдатудың тәсілдерін біледі, қолданады
23	Көркем мәтіндерді шапшаң оқу	Көркем мәтіндерді жылдам әрі түсінікті оқу	1		1	Көркем мәтіндерді жылдам әрі дұрыс оқуды біледі, қолданады
24	Ақпараттық мәтіндерді оқу және түсіну	Ақпараттық мәтіндерді оқу ерекшеліктерін меңгеру	1		1	Ақпараттық мәтіндерді түсініп оқуды біледі, талдайды
25	Түсініп оқу және мазмұндау	Оқылған мәтінді қысқаша мазмұндау	1	1		Оқылған мәтінді мазмұндауды біледі, қолданады
VI БӨЛІМ: Оқырмандық шығармашылық және өзіндік ойлау (9 сабақ)						
26-27	Оқыған мәтін бойынша әңгіме құрастыру	Оқыған мәтінге сүйене отырып, жаңа әңгіме құрастыру	2	1	1	Әңгімені құрастыруды біледі, қолданады
28	Мәтіннің мазмұнын өзгертіп баяндау	Мәтінді қайта өңдеп, басқа нұсқасын жасау	1		1	Мазмұнын өзгертіп баяндауды біледі, қолданады
29-30	Кейіпкерлерге сипаттама беру	Кейіпкерлердің мінез-құлқы мен әрекеттерін сипаттау	2	1	1	Кейіпкерлерді сипаттауды біледі, бағалайды
31-	Автордың ойын	Автордың ойын ашу,	2	1	1	Автордың ойын

32	түсіну және бағалау	идеясын Талдау				түсінеді, бағалайды
33-34	Өз бетінше кітап оқу және қорытынды жасау	Оқыған кітабы туралы пікір айту	2	1	1	Оқыған кітабы бойынша қорытынды жасайды, бағалайды

4.АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау олардың білімін, дағдыларын және оқу барысында меңгерген құзыреттіліктерін анықтау үшін жүргізіледі. Бағалау оқушының жеке даму траекториясын қадағалауға, жетістіктерін сараптауға және өз білімін жетілдіруге көмектеседі.

Бағалаудың түрлері:

Шығармашылық бағалау:

- Оқушылардың өзіндік ойлау қабілетін дамытуға бағытталған.
- Мәтін құрастыру, эссе жазу, шығармашылық жұмыстарды орындау арқылы бағалау.
- Тапсырма нәтижесінде оқушының логикалық, сын тұрғысынан ойлау және Талдау дағдыларын анықтау.

Практикалық бағалау:

- Мәтінмен жұмыс істеу, Талдау, мазмұндау, рөлдік ойындар, кітап оқу арқылы бағалау.
- Оқушының материалды меңгеру деңгейін нақты іскерлік және практикалық дағдылар арқылы тексеру.
- Оқу жылдамдығы, түсіну деңгейі, ақпаратты жүйелеу қабілеті бағаланады.

Бағалау критерийлері мен әдістері:

1. Құзіреттілік деңгейлері:

Бағалау оқушылардың оқу материалын меңгеру деңгейін анықтау үшін жүргізіледі:

Базалық деңгей – мәтінді дұрыс, бірақ баяу оқиды, негізгі ойын түсінеді.

Орташа деңгей – мәтінді мәнерлеп оқиды, мазмұнын айтып бере алады.

Жоғары деңгей – мәтінді еркін, түсініп, жылдам оқиды, өз көзқарасын білдіреді.

Шығармашылық деңгей – мәтінді талдап, ой қоса алады, өзгеше баяндау жасайды.

2. Бағалау әдістері:

- **Формативті бағалау** (оқу процесінде жетістіктерді анықтау):
"Бас бармақ" әдісі
"Екі жұлдыз, бір тілек" әдісі
Топтық пікірталастар, өзін-өзі бағалау
- **Қорытынды бағалау** (білім мен дағдылардың қалыптасуын тексеру):
Тест, жазбаша жұмыстар
Шығармашылық тапсырмалар
Мәтінді оқу жылдамдығын тексеру

Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың нәтижесі:

- Оқушылардың оқу дағдыларының даму динамикасын анықтау.
- Түсініп оқу, мазмұндау және шығармашылық жазу қабілеттерін жетілдіру.
- Кітап оқуға деген қызығушылық пен ынтаны арттыру.
- Оқушылардың өз бетімен ойлау дағдыларын дамыту.

Бағалау критерийлері

Оқушылардың оқу процесінде даму деңгейін бағалау үшін арнайы шкала қолданылады:

1. Теориялық сабақтар:

Мәтінді түсіну деңгейі
Негізгі ойды анықтау қабілеті
Оқыған ақпаратты өңдеу дағдысы

2. Практикалық тапсырмалар:

Мәнерлеп оқу және жылдам оқу дағдысы
Шығармашылық ойлау қабілеті
Оқылған мәтінді мазмұндау және Талдау

3. Кері байланыс нысандары:

Оқушылардың өзін-өзі бағалауы
Мұғалімнің пікір білдіруі
Құрдастар бағалауы (топтық бағалау)

4. Қорытынды жұмыстар:

Шығармашылық тапсырмалар (эссе, әңгіме жазу)
Қорытынды тесттер
Мәтінді түсіну және оны өзгертіп баяндау

Бұл бағалау жүйесі оқушылардың оқу процесін терең түсініп, өзіндік ойлау дағдыларын жетілдіруіне көмектеседі.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Кітапхана құрылымын біледі, оның пайдасын түсінеді, бағалайды	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Оқу мәдениеті мен әдебін біледі, қолданады, бағалайды	«Робин раунд»
	Күрделі сөздердің буындық құрамын біледі, талдайды, қолданады	«Бірін-бірі мадақтау»
	Буындық оқудың түрлерін біледі, салыстырады, жинақтайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Сөздердің ұзындығына қарай оқу стратегияларын біледі, қолданады	«Табыс баспалдағы»
	Сөз құрамындағы дыбыстарды біледі, талдайды, бағалайды	Мұғалімнің мадақтауы
	Сөз екпінін біледі, түсінеді, қолданады, бағалайды	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Сөздік қорды молайтудың әдістерін біледі, қолданады, талдайды	«Бас бармақ»
	Жаңа сөздерді біледі, түсінеді, қолданады	«Топтық талқылау»
	Күрделі сөздер мен тұрақты тіркестерді біледі, талдайды, қолданады	«Қошемет»
	Оқылған сөздердің мағынасын біледі, түсінеді, қолданады	«Түсініктеме»
	Сұрақ қоюды біледі, түсінеді, жауап береді	«Оқушылармен диалог»
Практикалық сабақтар үшін	Мәнерлеп оқуды біледі, қолданады, бағалайды	«Бірін-бірі мадақтау»
	Интонация мен екпіннің маңызын біледі, түсінеді, қолданады	«Мозаика» әдісі
	Өлеңдерді мәнерлеп оқуды біледі, қолданады	«Ауызша кері байланыс»

Көркем оқуды біледі, түсінеді, бағалайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Диалогтарды рөлге бөліп оқуды біледі, қолданады	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
Жылдам оқудың негізгі тәсілдерін біледі, қолданады	«Жазбаша түсініктеме»
Оқуды жылдамдату тәсілдерін біледі, қолданады	«Үш ҚҚҚ»
Көркем мәтіндерді жылдам әрі дұрыс оқуды біледі, қолданады	«Бір минуттық эссе»
Ақпараттық мәтіндерді түсініп оқуды біледі, талдайды	«Қошемет»
Оқылған мәтінді мазмұндауды біледі, қолданады	«Сұрақ-жауап»
Әңгімені құрастыруды біледі, қолданады	«Элективтік тест»
Мазмұнын өзгертіп баяндауды біледі, қолданады	«Өзін-өзі бағалау»
Кейіпкерлерді сипаттауды біледі, бағалайды	«Қысқа тест»
Автордың ойын түсінеді, бағалайды	«Үш шындық, бір өтірік»
Оқыған кітабы бойынша қорытынды жасайды, бағалайды	«Сөйлемді аяқта»

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдерге арналған қолданылатын әдебиеттер тізімі

1. Әміров Р. Оқушылардың тілін дамыту үшін істелетін жұмыстар. – Алматы, 1967 (2017ж)
2. Мұсабекова Ф., Қазақ тілінің практикалық стилистикасы. - Алматы: Мектеп, 1992.
3. Оразбаева Ф.Ш. Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі. – Алматы: РБК, 2000 (2010-2020жж).
2. Динаева Б.Б., Сапина С.М. Академиялық сауаттылықтың теориялық және практикалық негіздері. Оқу құралы. — Нұр-сұлтан, 2020 ж.
3. Исабаев Ә. Қазақ тілін оқытудың дидактикалық негіздері. – Алматы: Қазақ университеті, 1993 (2013-2023).
4. Аханов К.А. Тіл білімінің негіздері. – Алматы, 1998 (2008-2018ж).
5. Ақбұзауова Б., Қазақ тілінің ғылыми стилін оқыту құралы. –Алматы: Қазақ университеті, 2000.
6. Д.Рахымбек. Оқушылардың логика-методологиялық білімдерін жетілдіру. Алматы. РБК. 1998 ж (2008-20018жж).
7. Бабаев С.Б., Бастауыш мектеп педагогикасы: Оқу құралы: Алматы: «Заң әдебиеті», 2007 (2017).
8. Кожгаельдиева, С. С. Бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетін дамыту. 2004 ж (2024ж).

Оқушылар үшін:

1. Тастемирова Г., Ибраимова Ж. Қазақ тілі: оқиық, үйренейік, ізденейік. 2021.
2. Дүсіпбаева Қ. С., Эссе жазуға арналған 10 сабақ: оқу-әдістемелік құрал. — Алматы: «Таңбалы», 2017 ж.
3. Сыздық Р. Қазақ тілінің анықтағышы (емле, тыныс белгілері, сөз сазы). –Астана: Елорда, 2000 (2010-2020жж),
4. Айтбайұлы Ө., Қазақ сөзі: Қазақ терминологиясының негіздері.-Алматы: Рауан,1997 (2017).
5. Құлмағамбетова А., «Тілдік төрт дағды бойынша белсенді оқыту тапсырмалары», оқу-әдістемелік құрал. – 2014 ж (2024ж).

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«ҚОЛДАНБАЛЫ МАТЕМАТИКА ТАПСЫРМАЛАРЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЛОГИКА ЖӘНЕ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫ»

3-сынып оқушыларына арналған
Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент:

Д.Т.Танирбергенова – «Өрле-Education» республикалық оқу-әдістемелік орталығының профессоры, п.ғ.д.

Құрастырған: Өтеева Ақтолқын Сексенбекқызы, Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, «Абай атындағы мектеп-лицейіні» КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші

1. ТҮСІНІКТЕМЕ ХАТ

«Қолданбалы математика тапсырмалары арқылы оқушылардың логика және ойлау қабілетін дамыту» авторлық бағдарламасы

Бағдарламаның мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілеті мен математикалық сауаттылығын арттыру, өмірмен байланысты қолданбалы тапсырмалар арқылы танымдық, шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Міндеттері:

- Оқушылардың логикалық ойлауын дамытуға бағытталған тапсырмалар жүйесін ұсыну.
- Қолданбалы сипаттағы есептерді шешу арқылы математикалық білімді өмірлік жағдайларда қолдануға үйрету.
- Логикалық ойындар мен шығармашылық тапсырмалар арқылы зейін, есте сақтау және қиялды дамыту.
- Топтық, жұптық және жеке жұмыс барысында ынтымақтастық, жауапкершілік, сын тұрғысынан ойлау дағдыларын қалыптастыру.
- Зерттеушілік және жобалық жұмыс элементтерін қолдану арқылы оқушыны белсенді оқу үдерісіне тарту.

Бағдарламаның өзектілігі: бағдарлама зерттеу және тәжірибелік-эксперименттік жұмыс аясында жасалды. Қазіргі таңда бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығы мен логикалық ойлауын дамытудың қажеттілігі артып келеді. Бағдарламада өмірмен байланысты практикалық тапсырмалар арқылы теория мен практиканы ұштастырып оқыту идеясы алдыңғы қатарға шығады. Зерттеу жұмысы барысында оқушылардың логикалық ойлауы, математикалық тілде сөйлеу дағдылары, Тапсырмаларды өз бетінше шешу қабілеттері айтарлықтай артқаны байқалды.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі:

1) Бағдарламаның жаңалығы:

- **Педагогикалық жаңалығы:**
Оқу процесіне логикалық есептер мен қолданбалы Тапсырмаларды жүйелі енгізу арқылы оқушылардың танымдық белсенділігі мен математикалық сауаттылығы артады. Сабақта дәстүрлі әдістермен қатар ойын технологиялары мен зерттеушілік тәсілдер қолданылады.
- **Психологиялық жаңалығы:**
Тапсырмалардың ойлауға, есте сақтауға, салыстыру мен қорытынды жасауға бағытталуы арқылы оқушының зейіні, еркі, эмоциялық тұрақтылығы дамиды. Баланың өзіндік «мені» қалыптасып, таным процесінде еркін әрекет ету дағдысы күшейеді.

2) Бағдарламаның ғылымилығы:

Бағдарлама оқу-әдістемелік және психологиялық-педагогикалық зерттеулерге негізделген. Қолданылған тапсырмалар мен әдістер логикалық ойлау, шығармашылық қабілет, зейін, есте сақтау процестерін дамыту бойынша ғылымда дәлелденген ұстанымдарға сүйенеді.

3) Бағыттылығы: бағдарлама оқушының жеке дамуына бағытталған. Ол логика мен математика арқылы *шығармашылық тұлғаны қалыптастыруға, өмірлік құзыреттерін дамытуға, танымдық әрекетін жетілдіруге* бағытталған.

Күтілетін нәтиже:

- Оқушылардың логикалық ойлау, салыстыру, қорытынды жасау дағдылары қалыптасады.
- Математикалық білімдерін өмірлік жағдаяттарда қолдануға дағдыланады.
- Қарапайым зерттеу, Талдау, жобалау дағдылары дамиды.
- Шығармашылықпен ойлайтын, белсенді, өз ойын еркін жеткізе алатын оқушы қалыптасады.
- Логикалық тапсырмалар арқылы оқушылардың зейіні, есте сақтауы, шоғырлануы артады.
- Тапсырма орындауда жауапкершілік, ұйымшылдық, ынтымақтастық, өз-өзіне сенімділік артады.

ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Қолданбалы математика тапсырмалары арқылы оқушылардың логика және ойлау қабілетін дамыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бұл авторлық бағдарлама бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлауын, математикалық сауаттылығын, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бағдарлама 3-сынып оқушыларына арналған және аптасына 1 сағат, жалпы 34 сағатқа жоспарланған.

Оқу мазмұны оқушылардың жас ерекшелігіне сай, өмірмен тығыз байланысқан тапсырмалардан тұрады. Бағдарламада **интерактивті, зерттеушілік, жеке тұлғаға бағытталған және іс-әрекетке негізделген тәсілдер** кеңінен қолданылады. Оқушылардың ойлау қабілетін дамыту мақсатында түрлі әдіс-тәсілдер мен ойын түріндегі тапсырмалар, жобалық және рефлексиялық жұмыстар қарастырылған. Логикалық есептер, салыстырулар, кодтау, диаграмма оқу, тұрмыстық жағдайлардан алынған математикалық тапсырмалар оқушыны белсенді қатысуға ынталандырады.

Бағдарламаның артықшылығы – теория мен практиканың байланысын ұштастыра отырып, оқушының өмірде қажетті **құзыреттіліктерін, зерттеушілік дағдысын, логикалық ойлауын** қалыптастыруында. Әр сабақтың мақсаты дамыту стратегияларын тиімді пайдалана отырып, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, сыни ойлауын жетілдіруге ықпал етеді.

Авторлық бағдарлама жалпы білім беретін мектептердің бастауыш сынып мұғалімдеріне әдістемелік көмек ретінде ұсынылады және талапқа сай әзірленген.

Бағдарламаның ерекшеліктері:

1. **Кешенді тәсіл:** Бағдарламада логикалық ойлау, шығармашылық қабілет, зейін, есте сақтау, Талдау мен синтез сияқты танымдық үдерістерді біртұтас дамыту көзделеді. Мазмұны сабақтағы білімді өмірлік жағдайлармен байланыстыра отырып құрылады.

2. **Интерактивті және зерттеушілік әдістерді қолдану:** Сабақтарда ойын элементтері, топтық тапсырмалар, жобалық жұмыс, логикалық сұрақтар, салыстыру мен Талдауға негізделген жаттығулар кеңінен қолданылады. Бұл әдістер оқушыны белсенді қатысушыға айналдырады.

3. **Тұлғалық-бағдарланған тәсіл:** Әр оқушының жеке ерекшелігі, қызығушылығы, ойлау стилі ескеріледі. Оқушының жеке жетістігіне қарай қолдау көрсетіледі, өзін-өзі дамытуына жағдай жасалады.

4. **Мультимодальды оқыту әдістері:** Көрнекілік, аудиовизуал құралдар, цифрлық ресурстар (интерактивті тапсырмалар, бейнежазбалар, презентациялар) арқылы материал бірнеше арна арқылы ұсынылады. Бұл оқушылардың әртүрлі қабылдау стилін ескеруге мүмкіндік береді.

5. **Құзыреттілікке негізделген оқыту:** Оқушы тек білім алушы емес, білімді өмірде қолдана алатын тұлға ретінде қарастырылады. Бағдарлама функционалдық сауаттылық, шығармашылық ойлау және өмірлік дағдыларды дамытуға бағытталған.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік, дағдылар

1. Білуі тиіс:

- Логикалық Тапсырмалардың түрлерін (ребус, сәйкестендіру, салыстыру, шифр, бағыт т.б.);
- Есептің құрылымын (шарт, сұрақ, шешу жолы);
- Қарапайым алгоритмдер мен логикалық байланыстарды.

2. Меңгеруі тиіс:

- Мәтіндік, қолданбалы және логикалық есептерді шешу жолдарын;
- Салыстыру, топтастыру, сәйкестендіру тәсілдерін;
- Логикалық ойлау әдістерін (Талдау, қорытынды, дәлелдеу).

3. Қолдана алуы тиіс:

- Өз бетімен логикалық есептер құрастыра білу;
- Қарапайым зерттеу және жобалық Тапсырмаларды орындау;
- Математикалық білімін күнделікті өмірде пайдалану (дүкен, көлік, уақыт, ақша, көлем т.б.);
- Топта, жұпта ынтымақтастықта жұмыс істеу, өз ойын еркін жеткізу.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақта қойылған мақсаттарға жету үшін келесі әдіс-тәсілдер түрлері қолданылады: зерттеу жұмыстары, шығармашылық жазбаша жұмыстар, диктанттар, тестілеу.

Курс барысында негізгі әдістер ретінде жеке ізденушілік әдістер ұсынылады, интернет ресурстары, жаңа ақпараттық технологиялар мен сыни ойлау, интерактивті әдістер қолданылады.

Курс барысында қолданылатын негізгі әдістер мен педагогикалық тәсілдер Бағдарлама аясында оқыту үдерісін ұйымдастыруда білім алушының **белсенді танымдық әрекетін қалыптастыруға** бағытталған заманауи әдіс-тәсілдер қолданылады. Әдістер мен тәсілдер оқушының жас ерекшелігіне, танымдық деңгейіне, оқу стиліне бейімделген.

- **Жеке ізденушілік әдістер.** Оқушыларға дайын білімді беру емес, оларды өз бетімен ізденіп, жаңалық ашуға, ой қорытуға бағыттау көзделеді. Бұл әдістер шығармашылық пен логикалық ойлауды дамытады.

- **Интернет-ресурстар мен жаңа ақпараттық технологияларды қолдану.** Сабақта интерактивті тапсырмалар, мультимедиялық ресурстар, онлайн жаттығулар мен цифрлық білім беру платформалары пайдаланылады. Бұл – оқушының қызығушылығын арттырып, білімді түрлі форматта меңгеруге мүмкіндік береді.

- **Сыни ойлау және интерактивті әдістер.** «Ой қозғау», «INSERT», «Дұрыс–бұрыс», «Венн диаграммасы», «Жұптас – ойлан – бөліс» сияқты әдістер оқушылардың өз пікірін дәлелдеуге, дербес ойлауға, Талдауға және шешім қабылдауға жетелейді.

Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері

1. Деңгейлеп оқыту тәсілі

Оқушылардың жеке қабілетіне қарай тапсырмалар үш деңгейде ұсынылады: базалық, орташа, жоғары. Бұл тәсіл білім сапасын арттырып, әр оқушының өз қарқынымен даму мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

2. Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл

Әр баланың ерекшелігі, қызығушылығы мен қажеттілігі ескеріліп, оқу мазмұны мен тапсырмалар сол бағытта бейімделеді. Оқушы өз оқу траекториясын ішінара өзі белгілейді.

3. Құндылыққа бағытталған тәсіл

Бағдарлама білім берумен қатар, оқушылардың адами қасиеттерін (ынтымақтастық, жауапкершілік, әділдік, сабырлылық, еңбекқорлық) дамытуға бағытталады.

4. Іс-әрекеттік тәсіл

Оқушылар түрлі әрекет арқылы (ойын, жобалау, практикалық тапсырмалар, зерттеу, салыстыру, Талдау) білімді меңгереді. Бұл тәсіл оқушыны сабақтың белсенді субъектісіне айналдырады.

5. Коммуникативтік тәсіл

Сабақта оқушылар арасындағы, оқушы мен мұғалім арасындағы өзара әрекетке басымдық беріледі. Диалог, пікірталас, топтық жұмыс, өз ойын жеткізу – осы тәсілдің негізгі элементтері.

ТАРАУЛАР МЕН ТАҚЫРЫПТАРДЫ ЕРЕКШЕЛЕУ

«Қолданбалы математика тапсырмалары арқылы оқушылардың логика және ойлау қабілетін дамыту» бағдарламасының құрылымы

I БӨЛІМ: Логикалық ойлау негіздері (7 сабақ)

1. Логика деген не? Ойлау қабілетін дамыту
2. Қарапайым логикалық тізбектер
3. Заттардың белгілерін салыстыру
4. «Ия – жоқ» сұрақтары арқылы шешім табу
5. Құпия санды тап!
6. Логикалық тор көздермен жұмыс
7. Қарапайым диаграммалар және қорытынды жасау

II БӨЛІМ: Қолданбалы есептер арқылы логика дамыту (8 сабақ)

8. Ақша және сауда: тапқырлыққа тапсырмалар
9. Сағат пен күнтізбе: уақытты есептеу
10. Баға мен салмақ: салыстыру есептері
11. Көлік қозғалысы: бағыт пен жылдамдық
12. Қаптамалар мен өлшемдер
13. Мектеп пен үй: кеңістікті бағдарлау есептері
14. Отбасылық жоспар мен есеп
15. Тұрмыстық жағдайға байланысты логикалық есептер

III БӨЛІМ: Логикалық тапсырмалар мен ойындар (8 сабақ)

16. «Не артық?» тапсырмалары
17. Зейінділікке арналған тапсырмалар
18. Логикалық суреттер мен кодталған хабарлар
19. «Кім жылдам?» ойыны
20. Математикалық жұмбақтар
21. Құрастыру және сәйкестік табу
22. Танымдық ойындар: домино, судоку, математикалық лото
23. Шығармашылық логикалық тапсырмалар (өз есебінді құрастыру)

IV БӨЛІМ: Шығармашылық және жобалық жұмыстар (7 сабақ)

- 24-25. Математикалық ребустар мен шифрлар

- 26. «Логикалық ертегі» құрастыру
- 27. Топтық логикалық тапсырмалар
- 28-29. Жұмбақ карталарды шешу
- 30-31. Жобалық жұмыс: күнделікті өмірден есеп құрастыр
- 32. Танымдық сайыс: «Зерек логиктер»
- 33-34. Қорытынды сабақ: «Менің логикалық жетістігім» (бағалау, кері байланыс)

Білім беру жүйесіндегі ұлттық тәрбиенің негізін нығайта отырып, оқушылардың ... дағдыларын дамытуға және оны тәжірибеде дұрыс қолдануды үйренуге, ... қабілеттерін дамытуға бағытталған білім беру арқылы дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын **«Қолданбалы математика тапсырмалары арқылы оқушылардың логика және ойлау қабілетін дамыту»** атты авторлық бағдарлама 4 бөлімнен тұрады.

Бірінші бөлімі **«Логикалық ойлау негіздері»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 7 сағатта сабақтар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Екінші бөлім **«Қолданбалы есептер арқылы логика дамыту»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімге 8 сағат берілген, аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Интербелсенді технология;
- Модульдік оқыту технологиясы қолданылады.

«Логикалық тапсырмалар мен ойындар» тақырыбындағы үшінші бөлімдегі 8 сабақта:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Төртінші бөлімі **«Шығармашылық және жобалық жұмыстар»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімдегі 14 сағатта тақырыптар:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

3.НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

«Қолданбалы математика тапсырмалары арқылы оқушылардың логика және ойлау қабілетін дамыту» тақырыбындағы авторлық бағдарламасының оқу-тақырыптық жоспары

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
I БӨЛІМ: Логикалық ойлау негіздері (7 сабақ)						
1	Логика деген не? Ойлау қабілетін дамыту	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, логика деген не? ойлау қабілетін дамыту тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1	1		Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
2	Қарапайым логикалық тізбектер	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, қарапайым логикалық тізбектер тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
3	Заттардың белгілерін салыстыру	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, заттардың белгілерін салыстыру тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
4	«Ия – жоқ» сұрақтары арқылы шешім табу	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, «ия – жоқ» сұрақтары арқылы шешім табу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.

		орындайды.				
5	Құпия санды тап!	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, құпия санды тап! тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
6	Логикалық тор көздермен жұмыс	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, логикалық тор көздермен жұмыс тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
7	Қарапайым диаграммалар және қорытынды жасау	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, қарапайым диаграммалар және қорытынды жасау тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
II БӨЛІМ: Қолданбалы есептер арқылы логика дамыту (8 сабақ)						
8	Ақша және сауда: тапқырлыққа тапсырмалар	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, ақша және сауда: тапқырлыққа тапсырмалар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1	1		Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
9	Сағат пен күнтізбе: уақытты есептеу	Сағат пен күнтізбе: уақытты есептеу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады.

						Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
10	Баға мен салмақ: салыстыру есептері	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, баға мен салмақ: салыстыру есептері тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
11	Көлік қозғалысы: бағыт пен жылдамдық	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, көлік қозғалысы: бағыт пен жылдамдық тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
12	Қаптамалар мен өлшемдер	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, қаптамалар мен өлшемдер тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
13	Мектеп пен үй: кеңістікті бағдарлау есептері	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, мектеп пен үй: кеңістікті бағдарлау есептері тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
14	Отбасылық жоспар мен есеп	Отбасылық жоспар мен есеп тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1	1		Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады.

						Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
15	Тұрмыстық жағдайға байланысты логикалық есептер	Тұрмыстық жағдайға байланысты логикалық есептер тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
III БӨЛІМ: Логикалық тапсырмалар мен ойындар (8 сабақ)						
16	«Не артық?» тапсырмалары	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, «не артық?» тапсырмалары тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1	1		Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
17	Зейінділікке арналған тапсырмалар	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, зейінділікке арналған тапсырмалар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
18	Логикалық суреттер мен кодталған хабарлар	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, логикалық суреттер мен кодталған хабарлар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
19	«Кім жылдам?» ойыны	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, «кім жылдам?» ойыны тақырыбы	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз

		бойынша Тапсырмаларды орындайды.				шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
20	Математикалық жұмбақтар	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, математикалық жұмбақтар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
21	Құрастыру және сәйкестік табу	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, құрастыру және сәйкестік табу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1	1		Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
22	Танымдық ойындар: домино, судоку, математикалық лото	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, танымдық ойындар: домино, судоку, математикалық лото тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
23	Шығармашылық логикалық тапсырмалар (өз есебіңді құрастыр)	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, шығармашылық логикалық тапсырмалар (өз есебіңді құрастыр) тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
IV БӨЛІМ: Шығармашылық және жобалық жұмыстар (7 сабақ)						
24- 25	Математикалық ребустар мен шифрлар	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын	2	1	1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды:

		қолдана отырып, математикалық ребустар мен шифрлар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.				ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
26	«Логикалық ертегі» құрастыру	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, «логикалық ертегі» құрастыру тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
27	Топтық логикалық тапсырмалар	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, топтық логикалық тапсырмалар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
28-29	Жұмбақ карталарды шешу	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, жұмбақ карталарды шешу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	2	1	1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
30-31	Жобалық жұмыс: күнделікті өмірден есеп құрастыр	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, жобалық жұмыс: күнделікті өмірден есеп құрастыр тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	2	1	1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
32	Танымдық сайыс: «Зерек логиктер»	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын	1		1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды:

		қолдана отырып, танымдық сайыс: «зерек логиктер» тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.				ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.
33-34	Қорытынды сабақ: «Менің логикалық жетістігім» (бағалау, кері байланыс)	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолдана отырып, қорытынды сабақ: «менің логикалық жетістігім» (бағалау, кері байланыс) тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	2	1	1	Біледі: негізгі ұғымдарды таниды. Түсінеді: тапсырма мазмұнын. Талдайды: ақпаратты салыстырып, қорытынды жасайды. Жинақтайды: өз шешімін ұсынады. Бағалайды: тиімді әдісті таңдайды.

4.АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Бағалаудың түрлері:

1. **Шығармашылық бағалау** – оқушылардың өз бетінше логикалық тапсырмалар құрастыруы, жобалық жұмыстар, ойлау қабілетінің көрініс табуы.
2. **Практикалық бағалау** – оқушылардың нақты Тапсырмаларды орындауы, қолданбалы есептерді шешуі, логикалық ойлау дағдыларын іс жүзінде қолдануы.

Бағалау критерийлері мен әдістері

Құзыреттілік деңгейлері:

Бағалау оқушының білім, білік, дағдысын, сондай-ақ логикалық ойлау, шығармашылық және коммуникативтік қабілеттерін анықтауға бағытталған. Құзыреттілік деңгейлері 3 сатыда анықталады:

- **Базалық деңгей** – тапсырманы үлгімен, көмекпен орындайды
- **Орта деңгей** – тапсырманы өз бетімен орындайды, кейбір дәлелдер келтіреді
- **Жоғары деңгей** – тапсырманы шығармашылықпен орындайды, түрлі әдіс қолданады, дәлелді жауап береді

Бағалау әдістері:

- **Қалыптастырушы бағалау** – сабақ барысында "ауызша мадақтау", "екі жұлдыз, бір тілек", "бағдаршам", смайлик әдістері арқылы қолдау.
- **Қорытынды бағалау** – бөлім соңында немесе курстың соңында бақылау тапсырмалары мен жобалық жұмыс арқылы жүргізіледі.
- **Өзін-өзі бағалау** – оқушы өз жетістігін рефлексия парағы, бағалау парағы арқылы бағалайды.
- **Топтық/өзара бағалау** – топ ішінде бір-бірінің үлесін бағалау.

Оқушылардың жетістіктерін бағалаудың нәтижесі:

- Логикалық ойлау, салыстыру, қорытынды жасау қабілеттерінің қалыптасуы
- Өзін-өзі бағалау арқылы өз жетістігін саралай алуы
- Құндылықтарға негізделген әрекет (ынтымақтастық, дәлелді жауап, жауапкершілік)

- Пәнге қызығушылығының артуы, дербестігінің нығаюы

Бағалау критерийлері

Бағалау өлшемдері	1-деңгей (төмен)	2-деңгей (орта)	3-деңгей (жоғары)
Логикалық ойлау	Көмекпен орындайды	Қалыпты орындау	Шығармашылықпен, дәлелмен
Мәселені шешу	Үлгімен шешеді	Өз бетімен орындайды	Шешімін түрлендіреді
Тапсырма орындау	Толық емес	Толық, бірақ дәлелсіз	Толық әрі негізді
Ынтымақтастық	Сирек қатысады	Белсенді қатысады	Жетекшілік жасайды
Коммуникация	Идеяны жеткізуі әлсіз	Ойды түсінікті жеткізеді	Еркін, нақты жеткізеді

Оқушыларды дамыту үшін бағалау шкаласы

1. Теориялық сабақтар

- Тақырыпты түсінуі
- Ұғымдарды білуі
- Мысалмен дәлелдей алуы

2. Практикалық тапсырмалар

- Тапсырма мазмұнын түсінуі
- Есеп шығару жолдарын қолдануы
- Қателермен жұмыс жасай алуы

3. Кері байланыс нысандары

- Стикермен рефлексия
- «Сабақтан не білдім?»
- «Маған қиын болды...», «Қызықты болды...» әдістері

4. Қорытынды жұмыстар

- Жобалық жұмыс
- Шығармашылық тапсырма
- Қорытынды тест/логикалық тапсырмалар топтамасы

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар логикалық ойлау, салыстыру, Талдау дағдыларын қолданады Ойлау қабілетін дамыту тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	қарапайым логикалық тізбектер тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Робин раунд»
	заттардың белгілерін салыстыру тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Бірін-бірі мадақтау»
	«ия – жоқ» сұрақтары арқылы шешім табу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	құпия санды тап! тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Табыс баспалдағы»
	логикалық тор көздермен жұмыс тақырыбы	Мұғалімнің

	бойынша Тапсырмаларды орындайды.	мадақтауы
	қарапайым диаграммалар және қорытынды жасау тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	ақша және сауда: тапқырлыққа тапсырмалар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Бас бармақ»
	сағат пен күнтізбе: уақытты есептеу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Топтық талқылау»
	баға мен салмақ: салыстыру есептері тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Қошемет»
	көлік қозғалысы: бағыт пен жылдамдық тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Түсініктеме»
	қаптамалар мен өлшемдер тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Оқушылармен диалог»
	мектеп пен үй: кеңістікті бағдарлау есептері тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Түсініктеме»
	отбасылық жоспар мен есеп тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Бірін-бірі мадақтау»
	тұрмыстық жағдайға байланысты логикалық есептер тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Мозаика» әдісі
	«не артық?» тапсырмалары тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Ауызша кері байланыс»
	зейінділікке арналған тапсырмалар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	логикалық суреттер мен кодталған хабарлар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	«кім жылдам?» ойыны тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Жазбаша түсініктеме»
Практикалық сабақтар үшін	математикалық жұмбақтар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Үш ҚҚҚ»
	құрастыру және сәйкестік табу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Бір минуттық эссе»
	танымдық ойындар: домино, sudoku, математикалық лото тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Қошемет»
	шығармашылық логикалық тапсырмалар (өз есебінді құрастыр) тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Сұрақ-жауап»
	математикалық ребустар мен шифрлар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Үш шындық, бір өтірік»
	«логикалық ертегі» құрастыру тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Өзін-өзі бағалау»

топтық логикалық тапсырмалар тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Оқушылармен диалог»
жұмбақ карталарды шешу тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Түсініктеме»
жобалық жұмыс: күнделікті өмірден есеп құрастыр тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Сөйлемді аяқта»
танымдық сайыс: «зерек логиктер» тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Элективтік тест»
қорытынды сабақ: «менің логикалық жетістігім» (бағалау, кері байланыс) тақырыбы бойынша Тапсырмаларды орындайды.	«Қысқа тест»

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер тізімі

Мұғалімдер үшін:

1. Баймолдаев Т. М., Ахметович К. Жаңа буын оқулықтары арқылы өскелең ұрпақты оқыту мен тәрбиелеу жолдары. – Алматы, 2023.
2. Ведилина Е.А. Бастауыш сынып оқушыларына мәтіндік есептерді шығаруды үйрету. – Павлодар, 2016.
3. А. Жұмаділова. Тендеу құру арқылы сөз есептерді шығару әдістемесі. – Көкшетау, 2017.
4. Л.Л. Глазырина. «Математика» пәні бойынша оқушылардың логикалық ойлауын және есептеу дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалар жинағы.
5. Жанасбаева У. Б. Математика пәнінен мәтіндік есептер. – Алматы, 2016.
6. Шкляров Т. В. Балаңызды есеп шығаруға қалай үйретуге болады. – М.: «Грамотей», 2024.
7. Шевкин А.В. және т.б. 6-сынып оқушыларына арналған математикадан есептер жинағы. – М.: 2020.
8. Мерзляк А.Г. және т.б. 6-сыныпқа арналған математикадан есептер жинағы. – М.-Х.: «ИЛЕКСА», 2021.
9. Балаян Э.Н. Жоғары оқу орындарына түсушілерге арналған математикадан репетитор / Э.Н. Балаян. – Ростов н/Д: Феникс, 2016. – (Абитуриенттерге).
10. Балаян Э.Н. Математикадан жаңа олимпиадалық есептер: ГИА мен ҰБТ-ға дайындық үшін / Э.Н. Балаян. – Ростов н/Д: Феникс, 2023.

Оқушылар үшін:

5. Я.И. Перельман. «Қызықты математика». М. Басылым. «Ғылым», 2021ж.
6. Агаркова Н. В., Көңілді математика. Волгоград: «Мұғалім», 2017
7. Сухин И. Г., «Ойын-сауық материалдары». М.: «Вако», 2024
8. Сахаров И.П., Аменицын Н. Н. «Қызықты арифметика. С.- Пб.: «Лань», 2010

АВТОРСКАЯ ПРОГРАММА

«ЛИТЕРАТУРНЫЙ КОМПАС: ОТ ЧТЕНИЯ К ТВОРЧЕСТВУ»

Составитель: Атчабарова Бибигуль Оркенбаевна, учитель русского языка и литературы КГУ «Средняя школа имени Маншук Маметовой Карасайского района Алматинской области»

1. Пояснительная записка

Общая характеристика программы: программа по теме **«Литературный компас: от чтения к творчеству»** составлена в ходе разработки и методического обеспечения учебных программ вариативной части учебного плана и элективных курсов, руководствуясь государственными общеобязательными стандартами всех уровней, в соответствии с Законом РК от 27 июля 2007 года №319-III «Об образовании» (на основании дополнений и изменений, внесенных 06.05.2020 года). Содержание программы 1 час в неделю, 34 часа в год.

Основная цель программы – научить школьников основам самообразования, развивать их творческие способности, формировать умение анализировать прочитанное, выявлять проблему текста и понимать роль языка и литературы в культуре.

Задачи программы:

1. **Познавательный аспект** – развивать познавательные универсальные учебные действия, активизировать самообразование.
2. **Развивающий аспект** – формирование коммуникативных навыков, самостоятельности, творчества, умения осуществлять речевые действия.
3. **Воспитательный аспект** – воспитание активной жизненной позиции, уважения к языку и литературе.
4. **Учебный аспект** – развитие речевых умений, навыков редактирования текстов, формирование способности к анализу прочитанного.
5. **Сопутствующие задачи** – развитие умения ставить перед собой цели и достигать их.

Новизна программы:

Новизна программы заключается в том, что она ориентирована на решение проблем самими школьниками через самостоятельную деятельность. Использование новых технологий в процессе обучения позволяет устранить однообразие образовательной среды и создать условия для смены видов деятельности обучающихся. Это способствует формированию навыков самообразования, развитию творческого мышления, а также эффективному взаимодействию с окружающей речевой средой.

Актуальность программы:

Программа актуальна, так как направлена на формирование у обучающихся познавательных универсальных учебных действий, активизацию самообразования, развитие речевых и коммуникативных навыков. Она учитывает современные требования к обучению, ориентирована на индивидуальный подход и развитие личности ученика через освоение русского языка и литературы в практическом контексте.

Научно-методический уровень работы заключается в применении современных образовательных технологий, таких как:

- Информационно-коммуникационные технологии,
- Технология критического мышления,
- Технология индивидуального и группового обучения,
- Интерактивные методы,
- Метод проектного обучения.

Эти подходы обеспечивают развитие познавательной активности учащихся, формирование их самостоятельности и коммуникативных навыков.

Новизна и научность программы отражается в следующем:

- Использование новых образовательных технологий, направленных на развитие творческого мышления.
- Ориентация на самостоятельную деятельность обучающихся и формирование навыков самообразования.
- Развитие речи и письма через творческие задания, моделирование речевых ситуаций и редактирование текстов.
- Включение в процесс обучения элементов проблемного и поискового обучения, что способствует формированию исследовательских умений.
- Применение индивидуального подхода, учитывающего уровень подготовки и познавательные способности учащихся.

Ожидаемый результат

Обучающиеся будут знать:

- Что такое текст, тема, идея текста, микротема, план текста.
- Типы речи: описание, повествование, рассуждение.
- Стили речи: разговорный и книжный (научный, деловой, художественный, публицистический).
- Жанры публицистического стиля: заметка, интервью.

Обучающиеся будут уметь:

- составлять небольшие тексты;
- правильно планировать последовательность изложения;
- обеспечивать развитие темы и основной мысли;
- учитывать ситуацию общения;
- умело соединять разные типы речи в тексте;
- соединять предложения, выбирая способы и средства связи;
- самостоятельно пользоваться словарями для решения возникающих языковых и речевых вопросов.

Учащиеся приобретут навыки:

- написания текстов в жанре заметки и интервью;
- редактирования написанного текста;
- создания школьной газеты.

2. СОДЕРЖАТЕЛЬНАЯ ЧАСТЬ

(1 час в неделю, всего – 34 часа)

Эффективные методы преподавания литературы и русского языка – это методы, позволяющие давать ученикам твердые знания, активизирующие познавательные способности учеников.

Для того, чтобы процесс обучения был успешным, учитель должен из арсенала приемов и методов выбрать такие, которые позволят ученикам развивать творческие способности, обогащать знаниями, воспитывать и стимулировать процесс обучения и воспитания.

Очень важно научить школьника основам самообразования, показывать практическую направленность знаний, получаемых на уроках русского языка и литературы, учить анализировать прочитанное, видеть проблему текста, мыслить широко, перспективно, видеть роль, место и значимость языка и литературы в общечеловеческой культуре. Новым смыслом урока является решение проблем самими школьниками через самостоятельную деятельность. Чем больше самостоятельной деятельности на уроке, тем лучше. Уход от традиционного урока через использование в процессе обучения новых технологий позволяет устранить однообразие образовательной среды и монотонность учебного процесса, создаст условия для смены видов деятельности обучающихся, позволит реализовать принципы здоровьесбережения (Приложение 1).

Важность программы:

Программа имеет важное значение, поскольку:

- Она способствует развитию навыков **самообразования** у учащихся.
- Помогает школьникам видеть **практическую направленность** знаний, получаемых на уроках русского языка и литературы.
- Способствует развитию **аналитического мышления**, помогает выявлять проблемы текста и формулировать аргументированные суждения.
- Поддерживает **творческую деятельность** учащихся, что делает процесс обучения более увлекательным.
- Внедрение **новых образовательных технологий** позволяет устранить однообразие в образовательной среде, снижает монотонность учебного процесса и создает **условия для смены видов деятельности** обучающихся.
- Реализует **принципы здоровьесбережения**, помогая школьникам работать в комфортных условиях.

Особенности программы:

Познавательный аспект – теоретически обосновать и показать процесс формирования познавательных универсальных учебных действий, активизирующих самообразование учащихся на уроках русского языка.

Развивающий аспект – развитие коммуникативности, самостоятельности, творчества, способности осуществлять речевые действия.

Воспитательный аспект – воспитание деловых качеств и активной жизненной позиции; чуткости к красоте и выразительности марийского языка, значимости каждого слова.

Учебный аспект – развитие творческих способностей, речевых умений обучающихся; умение редактировать собственные творческие работы.

Организация деятельности обучающихся на занятиях курса основывается на следующих **принципах**:

- 1) занимательность;
- 2) научность;
- 3) сознательность и активность;
- 4) наглядность;
- 5) доступность;
- 6) связь теории с практикой;
- 7) индивидуальный подход к учащимся;

- 8) принцип сотрудничества, творческого партнерства учителя и учащихся;
- 9) принцип поощряемости творческих успехов ученика.

Количество времени: 1 час в неделю программы, 34 часа в учебном году.

Форма организации: групповая работа, парная работа, индивидуальная работа.

Методы и приёмы, используемые для достижения целей на уроке:

1. По источникам получения новых знаний:
 - словесные;
 - наглядные (наблюдаемые предметы, явления, разработанные материалы).
2. По уровню включения в продуктивную (творческую) деятельность:
 - репродуктивные (используется для приобретения умений и навыков);
 - поисковые (каждый шаг предполагает творческую деятельность).
3. Методы эмоционального стимулирования учебно-познавательной деятельности:
 - создание ситуации успеха в обучении;
 - использование игровых форм организации деятельности.
4. Методы развития творческих способностей и личностных качеств учащихся:
 - учебные дискуссии;
 - творческие задания.
5. Методы контроля и диагностики:
 - устный контроль;
 - письменный контроль.

Творческие работы направлены на развитие воображения, мышления, пробуждают у обучающихся наблюдательность, открывают для обучающихся прекрасный мир слова, учат любить и чувствовать марийский язык.

3. НОРМАТИВНАЯ ЧАСТЬ (1 час в неделю, всего – 34 часа)

№	Темы	Цель обучения	Количество часов			
			Всего	Теория	Практика	Ожидаемый результат
Раздел 1: Семья и человеческие ценности						
1	Родной очаг	Осознание значимости семьи и традиций	1	1		Учащиеся смогут сформулировать свое отношение к семье, выразить мысли о родном доме
2	М. Ауэзов «Сирота»	Анализ проблем сиротства и человеческой судьбы	1		1	Развитие аналитического мышления, понимание художественного образа
3	Г. Мусрепов. «Рассказы о матери»	Понимание роли матери в жизни человека	1		1	Учащиеся смогут анализировать образы матерей,

						выразить собственное мнение
Раздел 2: Спорт и здоровый образ жизни						
4	Как рождался всемирный спортивный праздник	Ознакомление с историей Олимпийских игр	1	1		Учащиеся узнают о происхождении Олимпиад, смогут рассказать о значимости спорта
5	Игра для гулливеров	Развитие умения анализировать текст, понимать образы	1		1	Развитие воображения, умение анализировать художественный текст
6	Спортивный Казахстан	Осознание значимости спорта для страны	1		1	Учащиеся смогут рассказать о казахстанских спортсменах и их достижениях
7	Кассиль. «Ход белой королевы»	Осмысление моральных ценностей, развитие логического мышления	1		1	Развитие критического мышления, анализ характеров
8	С. Муканов. «Балуан Шолак»	Ознакомление с исторической личностью, воспитание патриотизма	1		1	Учащиеся смогут анализировать биографический текст, сформулировать свои выводы
Раздел 3: Труд и творчество						
9	Проверяем читательскую грамотность	Развитие навыков чтения и понимания текста	1		1	Улучшение техники чтения, понимания структуры текста
10	Труд в жизни человека	Осознание значимости труда в жизни	1	1		Развитие умения выражать мнение, анализировать примеры из жизни
11	Мир, созданный трудом	Изучение роли труда в культуре и экономике	1		1	Учащиеся смогут проанализировать значение труда в жизни общества
12	Эссе «Ничто в жизни не дается без большого труда»	Развитие письменной речи, аргументации	1		1	Учащиеся смогут самостоятельно написать эссе, аргументируя свою точку зрения
13	Труд и творчество	Осмысление связи между трудом и креативностью	1	1		Развитие навыков создания текстов, высказывания

						суждений
14	Труд человека кормит	Воспитание уважения к труду	1		1	Осознание ценности работы, формирование этических норм
15	Умелые руки не знают скуки	Развитие интереса к ручному труду и творчеству	1		1	Формирование уважения к мастерству, развитие творческих способностей
16	Н.А. Заболоцкий. «Не позволяй душе лениться»	Осмысление смысла жизни и труда	1		1	Учащиеся смогут анализировать поэтический текст, формулировать выводы
17	А.И. Мусатов. «Как хлеб на стол пришёл»	Осознание ценности труда хлебороба	1		1	Развитие познавательных способностей, умение пересказывать текст
Раздел 4: Космос и наука						
18	Космическая азбука	Изучение основ космонавтики	1	1		Развитие познавательного интереса к науке
19	Вперед к звездам!	Понимание значения освоения космоса	1		1	Формирование научного мировоззрения, расширение кругозора
20	Герои-космонавты Республики Казахстан	Ознакомление с достижениями казахстанских космонавтов	1		1	Учащиеся смогут рассказать о героях космоса, их вкладе в науку
21	О. Сулейменов. «Земля, поклонись Человеку!»	Изучение образности и символизма поэзии	1		1	Развитие навыков анализа художественного текста
22	Р. Брэдбери. «Зелёное утро»	Осознание важности природы и экологии	1	1		Учащиеся смогут интерпретировать фантастический текст, анализировать его идеи
23	Ефремов. «Звездные корабли»	Изучение научной фантастики, развитие интереса к будущему	1		1	Умение анализировать художественный текст, прогнозировать возможные технологии будущего

Раздел 5: Природа и окружающий мир						
24	Проверяем читательскую грамотность	Оценка навыков понимания текста	1		1	Развитие умения интерпретировать текст, делать выводы
25	О. Сулейменов. Стихотворение «Волчата»	Осмысление художественного образа, развитие эстетического восприятия	1	1		Учащиеся смогут анализировать поэтическое произведение
26	Вода на службе человека	Понимание роли воды в жизни человека	1	1		Учащиеся смогут осознать экологическую проблему, сформировать ответственное отношение к природе
27	Космическая азбука	Изучение терминологии и истории освоения космоса	1		1	Учащиеся смогут систематизировать знания о космосе
28	Янка Мавр. «Сын воды»	Анализ текста, развитие читательских навыков	1		1	Развитие умений пересказывать текст, анализировать его идеи
Раздел 6: Литература и искусство						
29	А.П. Чехов. «Сирена»	Ознакомление с сатирическими произведениями Чехова	1	1		Развитие критического мышления, понимание жанра
30	Б.П. Екимов. «Музыка старого дома»	Осмысление роли музыки и памяти в жизни человека	1		1	Учащиеся смогут анализировать художественное произведение
31	И. Жансугуров. Поэма «Кюйши»	Ознакомление с казахской поэзией	1		1	Учащиеся смогут анализировать поэтический текст, понимать его смысл
32	Е.С. Велтистов. «Приключения Электроника»	Анализ научно-фантастического текста	1		1	Развитие критического мышления, понимание темы искусственного интеллекта
33	Жюль Верн. «Дети капитана Гранта»	Изучение приключенческой литературы	1	1		Учащиеся смогут анализировать сюжет, разбирать характеры героев
34	Удивительный мир	Ознакомление с	1		1	Развитие интереса к

	НАНО	нанотехнологиями				науке, умение находить информацию

4. ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ЧАСТЬ

(1 час в неделю, всего – 34 часа)

Оценка учебных достижений учащихся

Система оценки учебных достижений учащихся включает несколько аспектов:

1. Критериальное оценивание – использование четко определенных критериев для анализа достижений учащихся.
2. Формативное оценивание – проводится в течение учебного процесса и направлено на корректировку знаний.
3. Суммативное оценивание – итоговая оценка знаний учащихся на основе их работы в течение определенного периода.

Методы оценивания:

- **Метод «Дерево успеха»** – учащиеся фиксируют свои успехи в изучении темы.
- **Метод «Редакторский совет»** – учащиеся анализируют и редактируют свои работы.
- **Метод «Светофор»** – используется для быстрого самоконтроля (зеленый – понимаю, желтый – есть вопросы, красный – нужна помощь).
- **Формула ПОПС** – структурированное аргументированное высказывание:
 - П – позиция: «Я считаю, что...»
 - О – обоснование: «Потому что...»
 - П – пример: «Например...»
 - С – следствие: «Таким образом...»
- **Взаимооценивание и самооценивание** – учащиеся оценивают работы друг друга по критериям.
- **Оценка методом «+», «-», «интересно»** – учащиеся отмечают положительные, отрицательные и интересные моменты изученного материала.

Данная система позволяет объективно оценивать достижения учащихся и помогает им развивать ключевые навыки.

Критерий оцениваний

Критерий	Дескриптор	Балл
Для теоретических занятий	Учащиеся смогут сформулировать свое отношение к семье, выразить мысли о родном доме	«Дерево успеха»
	Развитие аналитического мышления, понимание художественного образа	«Робин раунд»
	Учащиеся смогут анализировать образы матерей, выразить собственное мнение	«Редакторский совет»
	Учащиеся узнают о происхождении Олимпиад, смогут рассказать о значимости спорта	«Светофор»
	Развитие воображения, умение анализировать художественный текст	«Лестница успеха»

Учащиеся смогут рассказать о казахстанских спортсменах и их достижениях	«Три правды одна ложь»
Развитие критического мышления, анализ характеров	Оценка методом смайликов
Учащиеся смогут анализировать биографический текст, сформулировать свои выводы	«Закончи фразу»
Улучшение техники чтения, понимания структуры текста	оценка методом «+», «-», «интересно»
Развитие умения выражать мнение, анализировать примеры из жизни	«Внутренний и внешний круг»
Учащиеся смогут проанализировать значение труда в жизни общества	Через комментарий
Учащиеся смогут самостоятельно написать эссе, аргументируя свою точку зрения	«Пирамида знаний»
Развитие навыков создания текстов, высказывания суждений	«Иерархии бриллиантов»
Осознание ценности работы, формирование этических норм	«Редакторский совет»
Формирование уважения к мастерству, развитие творческих способностей	«Три правды одна ложь»
Учащиеся смогут анализировать поэтический текст, формулировать выводы	«Лестница успеха»
Развитие познавательных способностей, умение пересказывать текст	Оценка методом смайликов
Развитие познавательного интереса к науке	«Внутренний и внешний круг»
Формирование научного мировоззрения, расширение кругозора	Похвала учителя
Учащиеся смогут рассказать о героях космоса, их вкладе в науку	«Групповое обсуждение»
Развитие навыков анализа художественного текста	«Диалог с учащимися»
Учащиеся смогут интерпретировать фантастический текст, анализировать его идеи	«Мозаика»
Умение анализировать художественный текст, прогнозировать возможные технологии будущего	«Звездочка»
Развитие умения интерпретировать текст, делать выводы	«Лестница успеха»
Учащиеся смогут анализировать поэтическое произведение	«Светофор»
Учащиеся смогут осознать экологическую проблему, сформировать ответственное отношение к природе	Оценка методом смайликов
Учащиеся смогут систематизировать знания о космосе	Три М и Д
Развитие умений пересказывать текст, анализировать его идеи	«Звездочка»
Развитие критического мышления,	«Три правды одна ложь»

	понимание жанра	
	Учащиеся смогут анализировать художественное произведение	«Групповое обсуждение»
	Учащиеся смогут анализировать поэтический текст, понимать его смысл	Формула ПОПС
	Развитие критического мышления, понимание темы искусственного интеллекта	«Закончи фразу»
	Учащиеся смогут анализировать сюжет, разбирать характеры героев	«Внутренний и внешний круг»
	Развитие интереса к науке, умение находить информацию	Формула ПОПС

Список использованной литературы.

1. Учебник. Русский язык 5 класс. М.Р. Кондубаева, Ф.Г. Брулева. Алматы «Атамура» 2010г.
2. Учебник. Русский язык 6 класс. Сабитова З.К. , Павленко В.К.. Алматы «Атамура» 2011г.
3. Учебник. Русский язык 7 класс. Э.Д. Сулейменова. , О.Б. Алтынбекова . Алматы «Атамура» 2012г.
4. Варустин Л. Тайны газетной строки. Л., 2001.
5. Васильева А.Н. Основы культуры речи. – М., 1990.
6. Журбина Е.И. Теория и практика художественно-публицистических жанров. - М., 1969.
7. Дорохова А. Как себя вести. - М., 1966.
8. Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. Москва, 2004г.
9. Ладыженская Т.А. Теория и практика сочинений разных жанров. – М., «Просвещение», 2004.
10. Тертычный А.Н. Жанры периодической печати. Аспект пресс, Москва, 2002

(Приложение 1)

Учебно-тематический план авторской программы «Литературный компас: от чтения к творчеству»

8 калсс

№	Темы занятий	К-во часов	Сроки
1	Родной очаг	1	
2	М. Ауэзов «Сирота»	1	
3	Г. Мусрепов. «Рассказы о матери	1	
4	Как рождался всемирный спортивный праздник	1	
5	Игра для гулливеров	1	
6	Спортивный Казахстан	1	
7	Кассиль. «Ход белой королевы»	1	
8	С. Муканов. «Балуан Шолак»	1	
9	Проверяем читательскую грамотность	1	
10	Труд в жизни человека	1	
11	Мир, созданный трудом	1	
12	Эссе «Ничто в жизни не дается без большого труда»	1	
13	Труд и творчество	1	
14	Труд человека кормит	1	
15	Умелые руки не знают скуки	1	
16	Н.А. Заболоцкий. «Не позволяй душе лениться»	1	

17	А.И. Мусатов. «Как хлеб на стол пришёл»	1	
18	Космическая азбука	1	
19	Вперед к звездам!	1	
20	Герои-космонавты Республики Казахстан	1	
21	О.Сулейменов. «Земля,поклонись Человеку!»	1	
22	Р. Брэдли. «Зелёное утро»	1	
23	Ефремов. «Звездные корабли»	1	
24	Проверяем читательскую грамотность	1	
25	О. Сулейменов. Стихотворение «Волчата»	1	
26	Вода на службе человека	1	
27	Космическая азбука	1	
28	Янка Мавр. «Сын воды»	1	
29	А.П. Чехов. «Сирена»	1	
30	Б.П. Екимов. «Музыка старого дома»	1	
31	И. Жансугуров. Поэма «Кюйши»	1	
32	Е.С. Велтистов. «Приключения Электроника»	1	
33	Жюль Верн. «Дети капитана Гранта»	1	
34	Удивительный мир НАНО	1	

АВТОРСКАЯ ПРОГРАММА

«ОТ ПРОСТОГО К СЛОЖНОМУ»

Предназначен для подготовки обучающихся 10-11 классов
с казахским языком обучения к итоговой аттестации

Рецензент:

Танирбергенова Д.Т., профессор РУМЦ «Өрле-Еducation», к.п.н.

Составитель: Жазанова Махабат Сагандыковна, учитель русского языка
и литературы КГУ «Гимназия эстетического направления» отдела
образования города Уральск Управления образования акимата
Западно-Казахстанской области

Пояснительная записка

Основная цель программы: Постепенное и систематическое развитие знаний, умений и навыков обучающихся, основанное на принципе постепенного

Задачи программы

1. Познавательный аспект – формирование устойчивого интереса к предмету, расширение кругозора обучающихся, развитие критического и логического мышления.
2. Развивающий аспект – развитие аналитических, творческих и исследовательских способностей, формирование умений самостоятельного поиска информации и ее осмысления.
3. Воспитательный аспект – формирование ответственности, дисциплинированности, уважения к труду и стремления к самосовершенствованию.
4. Учебный аспект – обеспечение последовательного и прочного усвоения знаний, формирование навыков их применения на практике, развитие умений систематизации и обобщения информации.
5. Сопутствующие задачи – стимулирование самостоятельной познавательной активности, формирование коммуникативных навыков, развитие способности работать в команде.

Актуальность программы. В современных условиях стремительного развития науки и технологий важно формировать у обучающихся гибкость мышления, способность к анализу и самостоятельному принятию решений. Программа «От простого к сложному» обеспечивает постепенное усвоение знаний и развитие ключевых компетенций, необходимых для успешного обучения и адаптации в динамично меняющемся мире.

Научно-методический уровень работы. Программа построена на основе современных педагогических и психологических концепций обучения, таких как деятельностный подход, компетентностное обучение и технология поэтапного формирования знаний. Используются методы дифференцированного подхода, интеграции предметных знаний и активных форм обучения.

Новизна программы. Программа «От простого к сложному» отличается от традиционных методик несколькими важными аспектами:

1. Постепенное усложнение материала – содержание программы структурировано таким образом, чтобы каждое новое знание опиралось на ранее изученное, обеспечивая глубокое понимание.
2. Гибкость и адаптивность – возможность корректировки содержания в зависимости от уровня подготовки обучающихся и их индивидуальных потребностей.
3. Использование современных технологий – применение цифровых образовательных ресурсов, интерактивных платформ и мультимедийных материалов.

4. Комплексный подход – развитие не только предметных знаний, но и метапредметных навыков (критическое мышление, самостоятельность, командная работа).
5. Ориентация на практическое применение – формирование умений использовать полученные знания в реальных ситуациях.

Педагогическая новизна: новые методики, направленные на развитие коммуникативных навыков

Психологическая новизна: сочувствие, уверенность и обучение преодолению психологических барьеров в отношениях

Практическая значимость работы: учащиеся могут применять полученные знания в повседневной жизни, в образовательной и профессиональной сферах

Ожидаемый результат

В результате освоения программы обучающиеся:

- освоят прочные и системные знания по изучаемому предмету;
- разовьют аналитическое, критическое и логическое мышление;
- улучшат навыки самостоятельной работы и самоорганизации;
- освоят современные способы обработки информации и решения задач;
- станут более мотивированными и уверенными в своих способностях;
- научатся применять полученные знания в практической деятельности.

5. СОДЕРЖАТЕЛЬНАЯ ЧАСТЬ

(1 час в неделю, всего – 34 часа)

Общая характеристика программы: программа по теме «От простого к сложному» составлена в ходе разработки и методического обеспечения учебных программ вариативной части учебного плана и элективных курсов, руководствуясь государственными общеобязательными стандартами всех уровней, в соответствии с Законом РК от 27 июля 2007 года №319-III «Об образовании» (на основании дополнений и изменений, внесенных 06.05.2020 года). Содержание программы 1 час в неделю, 34 часа в год.

Эффективные методы преподавания литературы и русского языка – это методы, позволяющие давать ученикам твердые знания, активизирующие познавательные способности учеников.

Для того, чтобы процесс обучения был успешным, учитель должен из арсенала приемов и методов выбрать такие, которые позволят ученикам развивать творческие способности, обогащать знаниями, воспитывать и стимулировать процесс обучения и воспитания.

Очень важно научить школьника основам самообразования, показывать практическую направленность знаний, получаемых на уроках русского языка и литературы, учить анализировать прочитанное, видеть проблему текста, мыслить широко, перспективно, видеть роль, место и значимость языка и литературы в общечеловеческой культуре. Новым смыслом урока является решение проблем самими школьниками через самостоятельную деятельность. Чем больше самостоятельной деятельности на уроке, тем лучше. Уход от традиционного урока через использование в процессе обучения новых технологий позволяет устранить однообразие образовательной среды и монотонность учебного процесса, создаст условия для смены видов деятельности обучающихся, позволит реализовать принципы здоровьесбережения (Приложение 1).

Важность программы: Программа «От простого к сложному» имеет ключевое значение для формирования прочных знаний, умений и навыков у обучающихся. Она обеспечивает плавный переход от простых понятий к более сложным, способствуя глубокому пониманию материала. В условиях современного образования, когда востребованы критическое мышление, креативность и самостоятельность, данная программа становится актуальным инструментом для развития интеллектуального потенциала учеников.

Программа также способствует формированию у обучающихся уверенности в своих силах, умению работать с информацией, анализировать и делать выводы, что необходимо для их успешного образования и будущей профессиональной деятельности.

Особенности программы

1. **Постепенное усложнение материала** – логичное и последовательное выстраивание тем для комфортного усвоения знаний.
2. **Гибкость и адаптация** – возможность подстраивать программу под уровень подготовленности учащихся.
3. **Применение современных технологий** – использование цифровых ресурсов, интерактивных форм работы и проектной деятельности.
4. **Комплексный подход** – развитие как предметных, так и метапредметных компетенций.
5. **Практическая направленность** – акцент на применение знаний в реальных жизненных ситуациях.

Познавательный аспект. Программа направлена на расширение кругозора обучающихся, развитие их интереса к изучаемому предмету, формирование системного мышления и способности к анализу. Особое внимание уделяется самостоятельному поиску информации, осмыслению и сравнению различных точек зрения.

Развивающий аспект. Программа способствует развитию у обучающихся:

- Критического и логического мышления;
- Способности решать проблемы разного уровня сложности;
- Коммуникативных навыков и умения работать в команде;
- Самостоятельности и ответственности за учебную деятельность.

Воспитательный аспект. Программа направлена на формирование у обучающихся:

- Уважения к знаниям и научному поиску;
- Дисциплинированности и организованности;
- Умения работать в коллективе, уважать мнения других;
- Ответственности за свои решения и действия.

Учебный аспект:

- Последовательное и прочное усвоение знаний;
- Формирование умений применять знания на практике;
- Развитие способности к самообразованию и самоконтролю;
- Овладение методами работы с информацией, анализа и синтеза данных.

Организация деятельности обучающихся на занятиях курса основывается на следующих **принципах:**

1. Принцип постепенности и доступности – от простого к сложному, от известного к новому.
2. Принцип активности и самостоятельности – вовлечение обучающихся в процесс познания через проблемное обучение, исследования и проекты.
3. Принцип интеграции – использование знаний из разных областей для формирования целостной картины мира.
4. Принцип индивидуализации – учет уровня подготовки, возможностей и интересов каждого ученика.
5. Принцип практической направленности – акцент на применение знаний в реальной жизни.

6. Принцип сотрудничества – создание комфортной образовательной среды, способствующей диалогу и обмену мнениями.

Количество времени: 1 час в неделю программы, 34 часа в учебном году.

Форма организации

- Групповая работа – способствует развитию коммуникативных навыков, умению работать в команде, анализировать разные точки зрения и совместно находить решения.
- Парная работа – позволяет обучающимся взаимодействовать в более тесном сотрудничестве, обмениваться идеями, развивать навык аргументации.
- Индивидуальная работа – направлена на развитие самостоятельности, ответственности за собственное обучение, критического мышления и творческого подхода.
-

Методы и приёмы, используемые для достижения целей на уроке

Для реализации задач программы применяются разнообразные **методы обучения**:

1. Объяснительно-иллюстративный метод – передача знаний через объяснение, демонстрацию, использование схем, презентаций, видео- и аудиоматериалов.
2. Проблемный метод – формулирование проблемных вопросов и ситуаций, побуждающих обучающихся к самостоятельному поиску решений.
3. Исследовательский метод – вовлечение учащихся в небольшие исследования, эксперименты, анализ информации.
4. Практический метод – выполнение упражнений, заданий, кейс-методов, направленных на закрепление теоретических знаний.
5. Игровые методы – использование ролевых и деловых игр, викторин, квестов, позволяющих повысить мотивацию и вовлечённость учащихся.
6. Метод проектов – самостоятельное или групповое выполнение мини-проектов, направленных на развитие исследовательских и творческих способностей.
7. Метод дискуссии – обсуждение различных точек зрения по изучаемым вопросам, развитие аргументированного высказывания.

Также применяются **приёмы активного обучения**:

- "Мозговой штурм" – для генерации идей и поиска решений;
- "Кейс-метод" – анализ реальных ситуаций и нахождение оптимальных решений;
- "Кластер" – структурирование информации в графическом виде;
- "Инсерт" – маркировка прочитанного текста с последующим обсуждением;
- "Синквейн" – краткое поэтическое осмысление темы;
- "Фишбоун" – разбор причинно-следственных связей в изучаемом материале.

Использование разнообразных методов и приёмов позволяет достичь высокой эффективности обучения, развить у обучающихся критическое мышление, самостоятельность и мотивацию к изучению предмета.

6. НОРМАТИВНАЯ ЧАСТЬ **(1 час в неделю, всего – 34 часа)**

№	Цель обучения	Количество часов

	Темы		Всего	Теория	Практика	Ожидаемый результат
Раздел 1. Фонетика, орфоэпия, графика (4 урока)						
1	Звуки и буквы. Фонетический разбор слова	Познакомить учащихся с основами фонетики, классификацией звуков, фонетическим разбором слова.	1	1		Учащиеся различают звуки и буквы, умеют выполнять фонетический разбор.
2	Орфоэпические нормы современного русского языка. Ударение	Развить навыки правильного произношения слов, познакомить с орфоэпическими нормами.	1		1	Учащиеся знают правила постановки ударения и нормы произношения.
3	Сложные случаи произношения и написания слов	Разобрать трудные случаи орфоэпии и орфографии, отработать навыки их правильного использования.	1		1	Учащиеся избегают распространённых ошибок в произношении и письме.
4	Практикум: фонетический разбор, работа с орфоэпическим словарём	Закрепить знания по фонетике и орфоэпии, развить навыки работы со словарём.	1		1	Учащиеся выполняют фонетический разбор и пользуются орфоэпическим словарём.
Раздел 2. Лексика и фразеология (5 уроков)						
5	Лексическое значение слова. Однозначные и многозначные слова	Разобрать особенности лексического значения слов, различать их виды.	1	1		Учащиеся определяют значения слов, различают омонимы, многозначные слова.
6	Синонимы, антонимы, омонимы, паронимы	Познакомить с группами лексики, учить правильно использовать их в речи.	1		1	Учащиеся умеют подбирать синонимы, антонимы, различают омонимы и паронимы.
7	Фразеологизмы в русском языке: происхождение и употребление	Раскрыть смысл фразеологизмов, познакомить с их происхождением.	1		1	Учащиеся знают значение фразеологизмов и умеют правильно использовать их в речи.
8	Стили речи и их лексические особенности	Ознакомить с функциональными стилями речи и их характеристиками.	1	1		Учащиеся умеют различать стили и подбирать лексику в соответствии с ними.
9	Практикум: лексический анализ, работа с толковым и	Развить умение работать со	1		1	Учащиеся умеют пользоваться словарями

	фразеологическим словарями	словарями, анализировать лексику.				и анализировать слова.
Раздел 3. Морфология (6 уроков)						
10	Самостоятельные части речи: классификация, основные признаки	Рассмотреть морфологические признаки частей речи.	1	1		Учащиеся различают части речи, знают их особенности.
11	Глагол: виды, времена, наклонения. Причастие и деепричастие	Ознакомить с особенностями глагола и его форм.	1		1	Учащиеся различают формы глагола и их функции в речи.
12	Имя существительное и его морфологические особенности	Закрепить знания об имени существительном.	1		1	Учащиеся знают формы и категории существительного.
13	Имя прилагательное: степени сравнения, полные и краткие формы	Рассмотреть особенности прилагательных.	1	1		Учащиеся правильно употребляют прилагательные в речи.
14	Местоимение, наречие, числительное: трудные случаи употребления	Разобрать сложные случаи употребления этих частей речи.	1		1	Учащиеся избегают ошибок в употреблении данных частей речи.
15	Практикум: морфологический разбор слов	Закрепить навыки морфологического разбора.	1		1	Учащиеся умеют выполнять морфологический разбор слов.
Раздел 4. Синтаксис и пунктуация (9 уроков)						
16	Простое предложение: главные и второстепенные члены	Рассмотреть структуру простого предложения.	1	1		Учащиеся умеют анализировать состав простого предложения.
17	Сложное предложение: виды сложных предложений	Ознакомить с видами сложных предложений.	1		1	Учащиеся различают сложносочинённые и сложноподчинённые предложения.
18	Синтаксический разбор сложного предложения	Развить навыки анализа сложных предложений.	1		1	Учащиеся умеют выполнять синтаксический разбор сложного предложения.
19-20	Пунктуация в сложноподчинённых и сложносочинённых предложениях	Разобрать правила постановки знаков препинания.	2	1	1	Учащиеся правильно ставят знаки препинания в сложных предложениях.
21	Однородные члены предложения, обособленные члены	Рассмотреть обособление, однородные члены предложения.	1		1	Учащиеся умеют находить и анализировать данные конструкции.
22	Пунктуационные нормы: авторская пунктуация, знаки препинания в сложных конструкциях	Изучить сложные случаи пунктуации.	1		1	Учащиеся применяют правила пунктуации в сложных случаях.
23-24	Практикум: синтаксический разбор предложений	Закрепить знания по синтаксису.	2	1	1	Учащиеся выполняют разбор предложений без ошибок.

Раздел 5. Культура речи и стилистика (5 уроков)						
25	Функциональные стили речи: особенности и сфера употребления	Изучить особенности функциональных стилей.	1	1		Учащиеся различают стили и используют их уместно.
26	Речевые ошибки и способы их исправления	Разобрать типичные ошибки, способы их устранения.	1		1	Учащиеся выявляют и исправляют речевые ошибки.
27	Средства выразительности в русском языке	Познакомить с тропами и стилистическими приёмами.	1		1	Учащиеся узнают выразительные средства и умеют их применять.
28-29	Практикум: работа с текстами разных стилей, исправление речевых ошибок	Закрепить навыки анализа стилей и корректировки ошибок.	2	1	1	Учащиеся анализируют тексты, исправляют речевые ошибки.
Раздел 6. Развитие письменной и устной речи (5 уроков)						
30	Создание связного текста: от аргументации до композиции	Развить навыки построения логичного связного текста.	1	1		Учащиеся пишут тексты с логичной структурой.
31	Подготовка и анализ устного выступления	Развить навыки публичного выступления.	1		1	Учащиеся умеют строить устную речь и аргументировать.
32	Сжатое изложение и аннотация текста	Научить сжато передавать содержание текста.	1		1	Учащиеся умеют писать аннотации и краткие изложения.
33-34	Контрольное сочинение-рассуждение	Проверить сформированные навыки письма.	2	1	1	Учащиеся пишут грамотные и логичные сочинения.

7. ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ЧАСТЬ

(1 час в неделю, всего – 34 часа)
«От простого к сложному»

Оценка учебных достижений учащихся

Система оценки учебных достижений учащихся включает несколько аспектов:

4. Критериальное оценивание – оценка знаний и умений учащихся по заранее установленным критериям. Каждый критерий разрабатывается в зависимости от целей обучения и определяет степень достижения ожидаемых результатов.

- Позволяет объективно оценить уровень освоения материала.
- Устанавливает четкие показатели успешности работы учащегося.
- Помогает обучающимся понимать свои сильные и слабые стороны.

5. Формативное оценивание – оценивание, проводимое в процессе обучения, направленное на выявление пробелов и корректировку учебного процесса. Оно включает:

- Оценку устных и письменных ответов учащихся.
- Взаимооценку и самооценку.

- Рефлексию по итогам урока.
 - Использование обучающих тестов и заданий.
6. Суммативное оценивание – итоговая оценка за определенный учебный период (тема, модуль, четверть, год).
- Проверка уровня знаний на основе тестов, контрольных работ, проектов.
 - Анализ динамики успеваемости.
 - Выявление достигнутых результатов и зон для развития.

Система оценки учебных достижений учащихся направлена на объективное измерение уровня знаний, умений и навыков, а также на стимулирование дальнейшего развития обучающихся. Она включает несколько аспектов:

Система оценки учебных достижений учащихся включает несколько аспектов:

1. Тестирование – использование закрытых и открытых вопросов для проверки знаний.
2. Практические задания – выполнение индивидуальных и групповых заданий, направленных на применение знаний на практике.
3. Проектная работа – оценка исследовательских, творческих и аналитических способностей обучающихся.
4. Портфолио учащегося – сборник выполненных работ, отражающий динамику роста компетенций.
5. Наблюдение – оценка активности, вовлеченности и инициативности учащихся в учебном процессе.
6. Рефлексия – самооценка учащимися своих успехов и затруднений.

Критерии оценивания

- Понимание материала – умение объяснить, привести примеры, показать связи между понятиями.
- Анализ и логика – способность к анализу информации, выявлению причинно-следственных связей.
- Креативность и самостоятельность – оригинальность подходов к решению задач, инициативность.
- Точность и грамотность – правильность выполнения заданий, отсутствие ошибок.
- Активность на уроках – участие в обсуждениях, вопросы, аргументированные ответы.
- Работа в команде – взаимодействие с одноклассниками, распределение обязанностей, коммуникация.

Эта система позволяет не только объективно оценивать достижения обучающихся, но и мотивировать их на дальнейшее развитие.

Дифференцированные задания и подходы к уровневому обучению в соответствии с уровнем развития отдельных учащихся:

Начальный уровень: обогащение словарного запаса, ответы на простые вопросы.

Средний уровень: составление рассказов, высказывание мнений.

Высокий уровень: дебаты, ролевые игры, сложные аргументы.

Критерии оценки:

Построение диалога: правильность структуры предложения, богатство языка.

Слушание: правильно понимать информацию, определять основную мысль.

Письмо: логическое изложение мысли, грамматическая грамотность.

Общение: убедительная речь, аргументация аргументов

Критерий оцениваний

Критерий	Дескриптор	Балл
Для теоретических занятий	Учащиеся различают звуки и буквы, умеют выполнять фонетический разбор.	«Дерево успеха»
	Учащиеся знают правила постановки ударения и нормы произношения.	«Робин раунд»
	Учащиеся избегают распространённых ошибок в произношении и письме.	«Редакторский совет»
	Учащиеся выполняют фонетический разбор и пользуются орфоэпическим словарём.	«Светофор»
	Учащиеся определяют значения слов, различают омонимы, многозначные слова.	«Лестница успеха»
	Учащиеся умеют подбирать синонимы, антонимы, различают омонимы и паронимы.	«Три правды одна ложь»
	Учащиеся знают значение фразеологизмов и умеют правильно использовать их в речи.	Оценка методом смайликов
	Учащиеся умеют различать стили и подбирать лексику в соответствии с ними.	«Закончи фразу»
	Учащиеся умеют пользоваться словарями и анализировать слова.	оценка методом «+», «-», «интересно»
	Учащиеся различают части речи, знают их особенности.	«Внутренний и внешний круг»
	Учащиеся различают формы глагола и их функции в речи.	Через комментарий
	Учащиеся знают формы и категории существительного.	«Пирамида знаний»
	Учащиеся правильно употребляют прилагательные в речи.	«Иерархии бриллиантов»
	Учащиеся избегают ошибок в употреблении данных частей речи.	«Редакторский совет»
	Учащиеся умеют выполнять морфологический разбор слов.	«Три правды одна ложь»
	Учащиеся умеют анализировать состав простого предложения.	«Лестница успеха»
	Учащиеся различают сложносочинённые и сложноподчинённые предложения.	Оценка методом смайликов
	Учащиеся умеют выполнять синтаксический разбор сложного предложения.	«Внутренний и внешний круг»
	Учащиеся правильно ставят знаки препинания в сложных предложениях.	Похвала учителя
	Учащиеся умеют находить и анализировать данные конструкции.	«Групповое обсуждение»
	Учащиеся применяют правила пунктуации в сложных случаях.	«Диалог с учащимися»
	Учащиеся выполняют разбор предложений без ошибок.	«Мозаика»
	Учащиеся различают стили и используют их уместно.	«Звездочка»
	Учащиеся выявляют и исправляют речевые	«Лестница успеха»

ошибки.	
Учащиеся узнают выразительные средства и умеют их применять.	«Светофор»
Учащиеся анализируют тексты, исправляют речевые ошибки.	Оценка методом смайликов
Учащиеся пишут тексты с логичной структурой.	Три М и Д
Учащиеся умеют строить устную речь и аргументировать.	«Закончи фразу»
Учащиеся умеют писать аннотации и краткие изложения.	«Внутренний и внешний круг»
Учащиеся пишут грамотные и логичные сочинения.	Формула ПОПС

Список использованной литературы:

Мұғалімдер үшін:

1. Оразбаева Ф. Языковая коммуникация: теория и методология. – Алматы, 2021
2. Рахметова С. Методика преподавания.– Алматы: Өлке, 2020
3. Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы: Рауан, 2020
4. Қоянбаев Ж.Б. Педагогика. – Алматы: Рауан, 2019
5. Әлімов А. Проблемы применения интерактивной методики в вузе.– Алматы, 2022
6. Житенев А. А. Михаил Еремин: поэтика словаря., *Новое литературное обозрение. № 113. 2012 (2022).*
7. Темирболат А.Б., Школы и направления в литературоведении, Учебное пособие, Алматы, «Қазақ университеті» 2021г.
8. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. - М., 1998 (2008-2018). – 358 с.
9. Варустин Л. Тайны газетной строки. Л., 2001 (2011-2021гг).
10. Васильева А.Н. Основы культуры речи. – М., 1990.

Оқушылар үшін:

1. Сыздық Р. Языковая культура и ее преподавание. – Алматы: Мектеп, 2020
2. Ладыженская Т.А. Теория и практика сочинений разных жанров. – М., «Просвещение», 2004.
3. Тертычный А.Н. Жанры периодической печати. Аспект пресс, Москва, 2002
4. Оразбаева, Ф. Инновационные методы обучения. Шымкент: Образование. (2017).

**Учебно-тематический план авторской программы
«От простого к сложному»
10 класс**

№	Темы занятий	К-во часов	Ожидаемый результат
Раздел 1. Фонетика, орфоэпия, графика (4 урока)			
1	Звуки и буквы. Фонетический разбор слова	1	Учащиеся различают звуки и буквы, умеют выполнять фонетический разбор.
2	Орфоэпические нормы современного русского языка. Ударение	1	Учащиеся знают правила постановки ударения и нормы произношения.
3	Сложные случаи произношения и написания слов	1	Учащиеся избегают распространённых ошибок в произношении и письме.
4	Практикум: фонетический разбор, работа с орфоэпическим словарём	1	Учащиеся выполняют фонетический разбор и пользуются орфоэпическим словарём.
Раздел 2. Лексика и фразеология (5 уроков)			
5	Лексическое значение слова. Однозначные и многозначные слова	1	Учащиеся определяют значения слов, различают омонимы, многозначные слова.
6	Синонимы, антонимы, омонимы, паронимы	1	Учащиеся умеют подбирать синонимы, антонимы, различают омонимы и паронимы.
7	Фразеологизмы в русском языке: происхождение и употребление	1	Учащиеся знают значение фразеологизмов и умеют правильно использовать их в речи.
8	Стили речи и их лексические особенности	1	Учащиеся умеют различать стили и подбирать лексику в соответствии с ними.
9	Практикум: лексический анализ, работа с толковым и фразеологическим словарями	1	Учащиеся умеют пользоваться словарями и анализировать слова.
Раздел 3. Морфология (6 уроков)			
10	Самостоятельные части речи: классификация, основные признаки	1	Учащиеся различают части речи, знают их особенности.
11	Глагол: виды, времена, наклонения. Причастие и деепричастие	1	Учащиеся различают формы глагола и их функции в речи.
12	Имя существительное и его морфологические особенности	1	Учащиеся знают формы и категории существительного.
13	Имя прилагательное: степени сравнения, полные и краткие формы	1	Учащиеся правильно употребляют прилагательные в речи.
14	Местоимение, наречие, числительное: трудные случаи употребления	1	Учащиеся избегают ошибок в употреблении данных частей речи.
15	Практикум: морфологический разбор слов	1	Учащиеся умеют выполнять морфологический разбор слов.
Раздел 4. Синтаксис и пунктуация (9 уроков)			
16	Простое предложение: главные и второстепенные члены	1	Учащиеся умеют анализировать состав простого предложения.
17	Сложное предложение: виды	1	Учащиеся различают сложносочинённые и

	сложных предложений		сложноподчинённые предложения.
18	Синтаксический разбор сложного предложения	1	Учащиеся умеют выполнять синтаксический разбор сложного предложения.
19-20	Пунктуация в сложноподчинённых и сложносочинённых предложениях	2	Учащиеся правильно ставят знаки препинания в сложных предложениях.
21	Однородные члены предложения, обособленные члены	1	Учащиеся умеют находить и анализировать данные конструкции.
22	Пунктуационные нормы: авторская пунктуация, знаки препинания в сложных конструкциях	1	Учащиеся применяют правила пунктуации в сложных случаях.
23-24	Практикум: синтаксический разбор предложений	2	Учащиеся выполняют разбор предложений без ошибок.
Раздел 5. Культура речи и стилистика (5 уроков)			
25	Функциональные стили речи: особенности и сфера употребления	1	Учащиеся различают стили и используют их уместно.
26	Речевые ошибки и способы их исправления	1	Учащиеся выявляют и исправляют речевые ошибки.
27	Средства выразительности в русском языке	1	Учащиеся узнают выразительные средства и умеют их применять.
28-29	Практикум: работа с текстами разных стилей, исправление речевых ошибок	2	Учащиеся анализируют тексты, исправляют речевые ошибки.
Раздел 6. Развитие письменной и устной речи (5 уроков)			
30	Создание связного текста: от аргументации до композиции	1	Учащиеся пишут тексты с логичной структурой.
31	Подготовка и анализ устного выступления	1	Учащиеся умеют строить устную речь и аргументировать.
32	Сжатое изложение и аннотация текста	1	Учащиеся умеют писать аннотации и краткие изложения.
33-34	Контрольное сочинение-рассуждение	2	Учащиеся пишут грамотные и логичные сочинения.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«Тіл мен әдебиет арқылы ұлттық сана қалыптастыру»

(9-сынып оқушыларына арналған)

Рецензент: Р.Жетібай, Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Философия докторы PhD

Құрастырған: Уразбаева Алма Мархабатовна, Түркістан облысы, Түлкібас ауданы «Дауан атындағы жалпы орта мектебі» КММ қазақ тілі және әдебиет пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші

Кіріспе

Берілген авторлық бағдарлама қазақ тілі мен әдебиеті пәні аясында оқушылардың ұлттық санасын қалыптастыруға және тілдік құзыреттілігін дамытуға бағытталған кешенді білім беру бағдарламасы болып табылады.

Бағдарламаның басты мақсаты - оқушылардың тілдік дағдыларын жетілдіру, әдеби туындылар арқылы ұлттық құндылықтарды түсініп, оларды бойына сіңіру және ұлттық сана-сезімді қалыптастыру.

Бағдарламаның негізгі міндеттері қатарына оқушылардың ауызша және жазбаша тіл мәдениетін қалыптастыру, сөздік қорын байыту, грамматикалық нормаларды меңгеру, қазақ әдебиетінің көрнекті туындыларымен танысу және оларды талдау дағдыларын қалыптастыру жатады. Сонымен қатар, ұлттық дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды зерделеу, ұлттық мәдениет пен тарихты тану арқылы отансүйгіштік сезімін дамыту көзделген.

Бағдарлама қазіргі заманғы оқыту әдістерін қолдана отырып, оқушылардың тілдік және әдеби білімдерін тереңдетуге, сондай-ақ олардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Оқу үдерісінде интерактивті әдістер мен жобалық жұмыстар қолданылып, оқушылардың жеке қабілеттері ескеріледі. Бағдарлама формативті және суммативті бағалау жүйесі арқылы оқушылардың білім деңгейін жүйелі түрде бақылауға мүмкіндік береді.

Күтілетін нәтижелер ретінде оқушылардың қазақ тілінде еркін сөйлеуі мен жазуы, көркем шығармаларды терең талдай білуі, әдеби туындылардың көркемдік ерекшеліктерін түсінуі, ұлттық құндылықтарды бойына сіңіруі және ұлттық мәдениетті терең түсінуі көзделеді. Бағдарлама заманауи педагогикалық технологиялар мен инновациялық әдістерді пайдалана отырып, оқушылардың жан-жақты дамуына және олардың бойында ұлттық сана-сезімнің қалыптасуына ықпал етеді.

1. Түсінікхат

«Тіл мен әдебиет арқылы ұлттық сана қалыптастыру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұнына аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген.

Қазіргі таңда жаһандану үдерісі күшейіп, ұлттық құндылықтардың сақталуы мен дамуы өзекті мәселеге айналып отыр. Осы орайда, қазақ тілі мен әдебиеті пәні арқылы оқушылардың бойында ұлттық сананы қалыптастыру – білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады.

Ұсынылып отырған авторлық бағдарлама 9-сынып оқушыларының тілдік құзыреттілігін арттырып қана қоймай, әдеби шығармалар арқылы олардың бойында ұлттық құндылықтарды қалыптастыруға бағытталған. Бағдарлама қазақ тілі мен әдебиетін оқытудың дәстүрлі әдістерін заманауи педагогикалық технологиялармен ұштастыра отырып, оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Авторлық бағдарламаның мақсаты:

Қазақ тілі мен әдебиеті пәндері арқылы оқушылардың бойында ұлттық сананы қалыптастыру, тілдік құзыреттіліктерін арттыру және әдеби білімдерін тереңдету. Бағдарлама оқушылардың грамматикалық білімдерін жетілдіріп, әдеби шығармаларды терең талдау дағдыларын қалыптастырып, сөздік қорын байытуға бағытталған.

Бағдарламасының міндеттері:

1. Қазақ тілінің грамматикалық құрылымын, лексикалық байлығын және стилистикалық ерекшеліктерін меңгерту арқылы оқушылардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру.
2. Көркем әдебиет туындыларын жан-жақты талдау арқылы оқушылардың әдеби-теориялық білімдерін тереңдетіп, шығармашылық ойлау қабілетін дамыту.
3. Ұлттық құндылықтар мен дәстүрлерді зерделеу арқылы оқушылардың бойында ұлттық сананы қалыптастыру және отансүйгіштік сезімін арттыру.
4. Оқушылардың өз ойын ауызша және жазбаша түрде сауатты, жүйелі жеткізу дағдыларын жетілдіру.
5. Көркем шығармаларды талдау барысында сыни ойлау, талдау және бағалау дағдыларын дамыту.
6. Қазақ халқының рухани-мәдени мұрасымен таныстыру арқылы оқушылардың дүниетанымын кеңейту және эстетикалық талғамын қалыптастыру.
7. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану арқылы оқушылардың өзіндік іздену және зерттеу дағдыларын дамыту.

Бағдарламасының өзектілігі:

Қазіргі жаһандану заманында ұлттық құндылықтарды сақтау, ана тілін дамыту және ұлттық сананы қалыптастыру өзекті мәселеге айналып отыр. Авторлық бағдарлама 9-сынып оқушыларының тілдік білімін тереңдетіп, әдеби шығармалар арқылы олардың ұлттық санасын қалыптастыруға, рухани дүниесін байытуға бағытталған. Бағдарлама бойынша оқушылар пәндік білімді меңгеріп қана қоймай, ұлттық құндылықтарды бойына сіңіріп, өз халқының тілі мен мәдениетін терең түсінетін, елжанды азамат болып қалыптасады.

Бағдарламаның жаңалығы:

Авторлық бағдарлама қазақ тілі мен әдебиеті пәндерін оқытуда қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар мен интерактивті әдістерді қолдана отырып, оқушылардың тілдік құзыреттілігін арттырып, ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға бағытталған жаңа тәсілдерді ұсынады. Бағдарлама дәстүрлі оқыту әдістерін инновациялық технологиялармен ұштастыра отырып, оқу процесін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Педагогикалық жаңалығы:

Бағдарлама оқытудың жаңа формалары мен әдістерін ұсынады. Атап айтқанда, интерактивті оқыту, жобалық жұмыстар, зерттеу тапсырмалары және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар белсенді қолданылады. Сонымен қатар, бағдарлама оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отырып, деңгейлік тапсырмалар жүйесін қамтиды және пәнаралық байланыстарды тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Психологиялық жаңалығы:

Бағдарлама оқушылардың жас және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып құрастырылған. Оқу материалдары оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырып, олардың

шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бағдарлама оқушылардың өзіндік пікірін қалыптастырып, эмоционалдық интеллектісін дамытуға ықпал етеді.

Авторлық бағдарламаның күтілетін нәтижелері:

1. Оқушы қазақ тілінде еркін сөйлеп, жаза алады, тілдің грамматикалық құрылымын терең меңгереді, шешендік өнер дағдыларын игереді.
2. Көркем әдеби шығармаларды талдап, идеялық-көркемдік ерекшеліктерін түсініп, өзіндік пікір білдіре алады.
3. Ұлттық құндылықтарды, салт-дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды түсініп, оларды күнделікті өмірде қолдана біледі.
4. Ақпаратты сыни тұрғыдан талдап, зерттеу және жобалау жұмыстарын жүргізе алады.
5. Өз ойын жүйелі түрде жеткізіп, әртүрлі жанрда шығармашылық жұмыстар жаза алады.
6. Пәнаралық байланыстарды түсініп, алған білімін басқа пәндермен ұштастыра алады.
7. Отансүйгіштік сезімі жоғары, ұлттық мәдениетті терең түсінетін, рухани-адамгершілік қасиеттері қалыптасқан тұлға болып шығады.
8. Тіл мен әдебиетті оқыту арқылы қалыптасқан дағдыларын болашақ кәсіби қызметінде қолдана алады.

2. ТҰРАҚТАЛУ БӨЛІМ

(аптасына – 1 сағат, барлығы -34 сағат)

1-бөлім. Рухани құндылықтар әлемі (6 сағат)

1. Рухани құндылықтар жүйесі
2. Ұлттық сана және тәрбие
3. Қазақ халқының рухани мұрасы
4. Ұлттық дүниетаным ерекшеліктері
5. Ұлттық болмыс пен бірегейлік
6. Рухани жаңғыру бағыттары

2-бөлім. Тіл және ұлттық таным (6 сағат)

7. Тіл - ұлт тірегі
8. Тілдік қарым-қатынас мәдениеті
9. Тілдік бірліктердің қолданысы
10. Сөз өнері және мәдениеті
11. Тілдік норма және сауаттылық
12. Көркем сөз күдіреті

3-бөлім. Әдебиет - ұлт айнасы (6 сағат)

13. Көркем әдебиеттің ұлттық сипаты
14. Әдеби мұра және дәстүр
15. Әдебиеттегі ұлттық идея
16. Кейіпкер және ұлттық характер
17. Көркемдік ізденістер
18. Заманауи әдебиет тынысы

4-бөлім. Ұлттық мәдениет және өркениет (6 сағат)

19. Ұлттық мәдениет ерекшеліктері
20. Дәстүрлі өнер және қолөнер
21. Ұлттық сәулет және өнер
22. Қазақ театры мен киносы
23. Ұлттық музыка өнері

24. Заманауи мәдениет үрдістері

5-бөлім. Дәстүр және жанашылдық (5 сағат)

25. Ұлттық салт-дәстүрлер жүйесі

26. Әдет-ғұрып ерекшеліктері

27. Ұлттық мерекелер мен ойындар

28. Ұлттық киім және қолөнер

29. Дәстүр сабақтастығы

6-бөлім. Ұлт болашағы (5 сағат)

30. Ұлттық код және бірегейлік

31. Заманауи қазақстандық қоғам

32. Жаһандану және ұлттық құндылықтар

33. Ұлттық сананың жаңғыруы

34. Мәңгілік ел идеясы

3. НОРМАТИВТІК БӨЛІМ
(аптасына – 1 сағат, барлығы -34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			Нәтиже
			Барлығ ы	Теория	практика	
1	Рухани құндылықтар жүйесі	Рухани құндылықтардың маңызын түсіндіру, оларды талдау және бағалау	1			Рухани құндылықтардың мәнін түсініп, оларды өмірде қолдана алады
2	Ұлттық сана және тәрбие	Ұлттық сана мен тәрбие ұғымдарының мазмұнын ашу, олардың байланысын анықтау	1			Ұлттық сана мен тәрбиенің маңызын түсініп, өз өмірінде басшылыққа алады
3	Қазақ халқының рухани мұрасы	Қазақ халқының рухани мұрасын зерттеу, оның маңызын анықтау	1			Қазақ халқының рухани мұрасын біліп, оны бағалай алады
4	Ұлттық дүниетаным ерекшеліктері	Ұлттық дүниетанымның негізгі ерекшеліктерін анықтау және талдау	1			Ұлттық дүниетанымның ерекшеліктерін түсініп, оны өмірде қолдана алады
5	Ұлттық болмыс пен бірегейлік	Ұлттық болмыс пен бірегейліктің мәнін түсіндіру, оның компоненттерін талдау	1			Ұлттық болмыс пен бірегейліктің маңызын түсініп, оны сақтауға ұмтылады
6	Рухани жаңғыру бағыттары	Рухани жаңғырудың негізгі бағыттарын анықтау және талдау	1			Рухани жаңғыру бағыттарын түсініп, оны жүзеге асыруға атсалысады
7	Тіл - ұлт тірегі	Тілдің ұлт өміріндегі рөлін анықтау және талдау	1			Тілдің ұлт өміріндегі маңызын түсініп, оны қолдануға ұмтылады
8	Тілдік қарым-қатынас мәдениеті	Тілдік қарым-қатынас мәдениетінің негіздерін меңгеру	1			Тілдік қарым-қатынас мәдениетін меңгеріп, күнделікті өмірде қолданады

9	Тілдік бірліктердің қолданысы	Тілдік бірліктерді дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру	1			Тілдік бірліктерді орынды қолдана алады
10	Сөз өнері және мәдениеті	Сөз өнерінің ерекшеліктерін түсіну және меңгеру	1			Сөз өнері мен мәдениетін меңгеріп, тиімді қолдана алады
11	Тілдік норма және сауаттылық	Тілдік нормаларды меңгеру және сауатты жазу дағдыларын қалыптастыру	1			Тілдік нормаларды сақтап, сауатты жаза алады
12	Көркем сөз құдіреті	Көркем сөздің мәні мен маңызын түсіндіру	1			Көркем сөздің құдіретін түсініп, оны қолдана алады
13	Көркем әдебиеттің ұлттық сипаты	Көркем әдебиеттің ұлттық ерекшеліктерін анықтау	1			Көркем әдебиеттің ұлттық сипатын түсініп, талдай алады
14	Әдеби мұра және дәстүр	Әдеби мұра мен дәстүрдің маңызын түсіндіру	1			Әдеби мұра мен дәстүрді біліп, қастерлей алады
15	Әдебиеттегі ұлттық идея	Әдебиеттегі ұлттық идеяларды анықтау және талдау	1			Әдебиеттегі ұлттық идеяларды түсініп, талдай алады
16	Кейіпкер және ұлттық характер	Кейіпкерлердің ұлттық характерін талдау	1			Кейіпкерлердің ұлттық характерін түсініп, талдай алады
17	Көркемдік ізденістер	Көркемдік ізденістердің ерекшеліктерін анықтау	1			Көркемдік ізденістерді түсініп, талдай алады
18	Заманауи әдебиет тынысы	Заманауи әдебиеттің даму бағыттарын талдау	1			Заманауи әдебиеттің даму бағыттарын түсініп, талдай алады
19	Ұлттық мәдениет ерекшеліктері	Ұлттық мәдениеттің өзіндік ерекшеліктерін анықтау	1			Ұлттық мәдениеттің ерекшеліктерін түсініп, бағалай алады
20	Дәстүрлі өнер және қолөнер	Дәстүрлі өнер мен қолөнердің маңызын түсіндіру	1			Дәстүрлі өнер мен қолөнерді біліп, бағалай алады
21	Ұлттық сәулет және өнер	Ұлттық сәулет пен өнердің ерекшеліктерін анықтау	1			Ұлттық сәулет пен өнерді түсініп, бағалай алады
22	Қазақ театры мен киносы	Қазақ театры мен киносының даму жолын талдау	1			Қазақ театры мен киносының дамуын түсініп, талдай алады
23	Ұлттық музыка өнері	Ұлттық музыка өнерінің ерекшеліктерін анықтау	1			Ұлттық музыка өнерін түсініп, бағалай алады
24	Заманауи мәдениет үрдістері	Заманауи мәдениеттің даму бағыттарын талдау	1			Заманауи мәдениет үрдістерін түсініп, талдай алады
25	Ұлттық салт-дәстүрлер жүйесі	Ұлттық салт-дәстүрлердің маңызын түсіндіру	1			Ұлттық салт-дәстүрлерді біліп, құрметтей алады
26	Әдет-ғұрып	Әдет-ғұрып	1			Әдет-ғұрыптардың

	ерекшеліктері	ерекшеліктерін анықтау және талдау				ерекшеліктерін түсініп, сақтай алады
27	Ұлттық мерекелер мен ойындар	Ұлттық мерекелер мен ойындардың мәнін түсіндіру	1			Ұлттық мерекелер мен ойындарды біліп, қатыса алады
28	Ұлттық киім және қолөнер	Ұлттық киім мен қолөнердің ерекшеліктерін анықтау	1			Ұлттық киім мен қолөнерді түсініп, бағалай алады
29	Дәстүр сабақтастығы	Дәстүр сабақтастығының маңызын түсіндіру	1			Дәстүр сабақтастығын түсініп, сақтай алады
30	Ұлттық код және бірегейлік	Ұлттық код пен бірегейліктің мәнін анықтау	1			Ұлттық код пен бірегейлікті түсініп, сақтай алады
31	Заманауи қазақстандық қоғам	Заманауи қазақстандық қоғамның ерекшеліктерін талдау	1			Заманауи қоғамның ерекшеліктерін түсініп, талдай алады
32	Жаһандану және ұлттық құндылықтар	Жаһандану жағдайындағы ұлттық құндылықтардың маңызын түсіндіру	1			Жаһандану жағдайында ұлттық құндылықтарды сақтай алады
33	Ұлттық сананың жаңғыруы	Ұлттық сананың жаңғыру бағыттарын талдау	1			Ұлттық сананың жаңғыру бағыттарын түсініп, қолдай алады
34	Мәңгілік ел идеясы	Мәңгілік ел идеясының мәні мен маңызын түсіндіру	1			Мәңгілік ел идеясын түсініп, оны жүзеге асыруға үлес қоса алады
Барлығы			34			

4. АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ

1. Рухани құндылықтар әлемі Бұл бөлім рухани құндылықтар жүйесін, ұлттық сана мен тәрбие, қазақ халқының рухани мұрасын, ұлттық дүниетаным ерекшеліктерін, ұлттық болмыс пен бірегейлікті және рухани жаңғыру бағыттарын қамтиды. Оқушылар рухани құндылықтардың мәнін түсініп, оларды өмірде қолдануға үйренеді. Бөлім интерактивті дәрістер, кейс-стади, топтық жобалар және рөлдік ойындар арқылы жүзеге асырылады.

2. Тіл және ұлттық таным Бөлім тілдің ұлт тірегі ретіндегі рөлін, тілдік қарым-қатынас мәдениетін, тілдік бірліктердің қолданысын, сөз өнері мен мәдениетін, тілдік норма мен сауаттылықты және көркем сөз құдіретін зерттейді. Оқушылар проблемалық оқыту, зерттеу жұмыстары және тілдік талдау жаттығулары арқылы білім алады.

3. Әдебиет - ұлт айнасы Көркем әдебиеттің ұлттық сипаты, әдеби мұра және дәстүр, әдебиеттегі ұлттық идея, кейіпкер және ұлттық характер, көркемдік ізденістер және заманауи әдебиет тынысы қарастырылады. Әдеби талдау, салыстырмалы талдау және шығармашылық оқыту әдістері қолданылады.

4. Ұлттық мәдениет және өркениет Ұлттық мәдениет ерекшеліктері, дәстүрлі өнер және қолөнер, ұлттық сәулет және өнер, қазақ театры мен киносы, ұлттық музыка өнері және заманауи мәдениет үрдістері зерттеледі. Виртуалды экскурсиялар, мұражайлық педагогика және шеберлік сабақтары арқылы оқытылады.

5. Дәстүр және жаңашылдық Ұлттық салт-дәстүрлер жүйесі, әдет-ғұрып ерекшеліктері, ұлттық мерекелер мен ойындар, ұлттық киім және қолөнер, дәстүр сабақтастығы қарастырылады. Этнопедагогикалық әдістер, дәстүрлі ойындар және интерактивті жаттығулар қолданылады.

6. Ұлт болашағы Ұлттық код және бірегейлік, заманауи қазақстандық қоғам, жаһандану және ұлттық құндылықтар, ұлттық сананың жаңғыруы және мәңгілік ел идеясы зерттеледі. Стратегиялық жоспарлау, сараптамалық талдау және жобалық технологиялар арқылы оқытылады.

Әр бөлім бойынша:

- Формативті және суммативті бағалау жүргізіледі
- Оқу-әдістемелік кешен қолданылады
- Электрондық ресурстар пайдаланылады
- Мультимедиялық материалдар қолданылады
- Интерактивті тапсырмалар орындалады
- Диагностикалық материалдар қолданылады
- Жобалық жұмыстар жүргізіледі

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	әдіс
Теориялық сабақтар үшін	Автор туралы мәліметтерді біледі	жарайсың
	Шығарманың сюжеттік-композициялық құрылысын, тақырыбы мен идеясын анықтайды	БББ
	Образдарға портреттік мінездеме береді	БАҒДАРШАМ
	Көркемдік және тарихи құндылығын бағалайды	
	Шығарма оқиғасын қазіргі заман келбетімен салыстырып, талдайды	3
Практикалық сабақтар үшін	Шығарма үзінділерін пайдаланады	5
	Тезистік жоспар құрады	5
	Аргументтер арқылы дәлелдейді	5
	Өзіндік көзқарасы мен пікірлерін дәлелдейді	5
	Автордың астарлы ойын анықтап, салыстырады	5
	Шығармашылық жұмыстың құрылымын сақтайды	5
	Көркем ой құралдарын қолданады	5
Барлығы:		50 балл

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Мұғалімдер үшін:

1. Қабдолов З. Әдебиет теориясының негіздері. – Алматы: Мектеп, 2019
2. Ысқақов А. Қазіргі қазақ тілі. – Алматы: Ана тілі, 2021
3. Сыздық Р. Тіл мәдениеті және оны оқыту. – Алматы: Мектеп, 2020
4. Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. – Алматы, 2022
5. Бітібаева Қ. Әдебиетті оқыту әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2021
6. Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы: Рауан, 2020
7. Қоянбаев Ж.Б. Педагогика. – Алматы: Рауан, 2019
8. Оразбаева Ф. Тілдік қатынас: теориясы және әдістемесі. – Алматы, 2021
9. Рахметова С. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Өлке, 2020
10. Жұмажанова Т. Әдебиетті оқыту әдістемесі. – Алматы: Білім, 2021

Оқушылар үшін:

1. Қазақ тілі (9-сынып). – Алматы: Атамұра, 2023
2. Қазақ әдебиеті (9-сынып). – Алматы: Мектеп, 2023
3. Қазақ тілінің орфографиялық сөздігі. – Алматы: Қазақ тілі, 2021
4. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. – Алматы: Мектеп, 2020
5. Қазақ әдебиеті. Энциклопедиялық анықтамалық. – Алматы: Аруна, 2021
6. Қазақ тілі. Анықтамалық. – Алматы: Сөздік-Словарь, 2022
7. Қазақстан тарихы. – Алматы: Мектеп, 2023
8. Қазақ халқының салт-дәстүрлері. – Алматы: Балауса, 2021
9. Әдеби талдау негіздері. – Алматы: Білім, 2022
10. Қазақ әдебиетінің хрестоматиясы. – Алматы: Атамұра, 2023

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«ОҚУШЫЛАРДЫҢ АУЫЗША ЖӘНЕ ЖАЗБАША СӨЙЛЕУ DAҒДЫЛАРЫН ЖЕТІЛДІРУ»

(4-сынып оқушыларына арналған)

Рецензент:

Р.Жетібай, Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Философия докторы PhD

Құрастырған: Турсынбаева Акмарал Исахановна, Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Абай атындағы мектеп-лицейінің бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші

1. ТҮСІНІК ХАТ

Қазіргі заманауи білім беру жүйесінде оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін дамыту өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Әсіресе бастауыш сынып оқушыларының ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын жетілдіру - олардың болашақ академиялық және әлеуметтік жетістіктерінің негізі.

Бұл авторлық бағдарлама 4-сынып оқушыларының тілдік дағдыларын жан-жақты дамытуға бағытталған. Бағдарлама заманауи педагогикалық технологиялар мен интерактивті әдістерді қолдана отырып, оқушылардың жас ерекшеліктері мен қызығушылықтарын ескереді.

Бағдарламаның өзектілігі оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру, сөздік қорын байыту және коммуникативтік дағдыларын дамыту қажеттілігімен байланысты. Бүгінгі күні ақпараттық технологиялардың қарқынды дамуы жағдайында оқушылардың ауызша және жазбаша тілін дамыту ерекше маңызға ие.

Ұсынылып отырған бағдарлама оқушылардың тілдік құзыреттілігін арттырып қана қоймай, олардың шығармашылық ойлауын дамытуға, өзіндік пікірін қалыптастыруға және оны дұрыс жеткізе білу қабілетін жетілдіруге мүмкіндік береді. Практикалық бағыттағы тапсырмалар мен жаттығулар жүйесі арқылы оқушылар күнделікті өмірде қажетті коммуникативтік дағдыларды меңгереді.

Бағдарламаның мақсаты

Бастауыш сынып оқушыларының тілдік және коммуникативтік құзыреттіліктерін жүйелі түрде дамыту. Тілдік дағдыларды дамыту арқылы оқушылардың сөздік қорын байыту, грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру және тілдік нормаларды сақтап сөйлеуге үйрету. Ауызша және жазбаша сөйлеу мәдениетін қалыптастырып, диалог және монолог түрінде сөйлеу дағдыларын жетілдіру. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырып, әртүрлі жанрдағы мәтіндерді түсініп оқу, құрастыру және редакциялау дағдыларын қалыптастыру. Шығармашылық және сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамыту арқылы оқушылардың жалпы білім сапасын арттыру және болашақ академиялық жетістіктеріне негіз қалау.

Бағдарламаның міндеттері:

1. Оқушылардың тілдік құзыреттілігін қалыптастыру: сөздік қорын байыту, грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдану және тілдік нормаларды сақтап сөйлеуге үйрету арқылы олардың тілдік базасын нығайту.

2. Сөйлеу дағдыларын жетілдіру: диалог және монолог түрінде еркін сөйлеуге, өз ойын жүйелі жеткізуге және басқалармен тиімді қарым-қатынас жасауға үйрету.

3. Функционалдық сауаттылықты арттыру: түрлі мәтіндерді түсініп оқу, талдау, жазбаша жұмыстарды сауатты орындау және мәтін құрастыру дағдыларын дамыту.

4. Шығармашылық қабілеттерді дамыту: креативті ойлау, өзіндік пікір қалыптастыру және оны дәлелді жеткізе білу дағдыларын жетілдіру.

5. Коммуникативтік дағдыларды жетілдіру: тиімді тыңдау, сұхбаттасу, пікірталасқа қатысу және өз көзқарасын дәлелді түрде қорғау қабілеттерін дамыту.

6. Өзіндік жұмыс дағдыларын қалыптастыру: ақпаратты өз бетінше іздеу, талдау, қорыту және оны тиімді пайдалану қабілеттерін арттыру.

7. Тілдік мәдениетті арттыру: сөйлеу этикетін сақтау, тілдік құралдарды орынды қолдану және коммуникация барысында әдеп нормаларын сақтау дағдыларын қалыптастыру.

Бағдарламаның жаңалығы

Заманауи интерактивті оқыту әдістерін тиімді пайдалану арқылы оқушылардың тілдік құзыреттілігін жетілдіру жүйесі жасалған. Ойын технологиялары мен проблемалық оқыту элементтерін біріктіру арқылы оқушылардың тілдік дағдыларын дамытудың жаңа тәсілдері ұсынылған. Тілдік дағдыларды бағалаудың кешенді жүйесі әзірленіп, оқушылардың жеке қабілеттері мен қажеттіліктерін ескере отырып, саралап оқыту әдістемесі құрастырылған. Дәстүрлі әдістер мен инновациялық технологиялардың үйлесімді байланысы орнатылған.

Психологиялық жаңалығы

Оқушылардың психологиялық және жас ерекшеліктерін ескере отырып, тілдік дағдыларды дамыту стратегиясы жасалған. Тілдік тұлғаны қалыптастыруда психологиялық факторлар ескеріліп, оқушылардың өзіндік бағалау және өзін-өзі дамыту дағдыларын қалыптастыру механизмдері енгізілген. Коммуникативтік дағдыларды дамытуда эмоционалдық интеллектті дамыту элементтері қосылып, оқушылардың тілдік қабілеттерін дамытуда мотивациялық факторларды арттыру жолдары қарастырылған.

Ғылыми жаңалығы

Бастауыш сынып оқушыларының тілдік дағдыларын дамытудың теориялық-әдіснамалық негіздері жүйеленген. Тілдік құзыреттілікті қалыптастырудың инновациялық моделі жасалып, оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамытудың интеграциялық тәсілі ұсынылған. Заманауи лингводидактикалық принциптер негізінде жаңа әдістемелік жүйе құрылып, тілдік дағдыларды бағалаудың критериялды жүйесі әзірленген.

Бағдарламаның күтілетін нәтижелері

1. Оқушы өз ойын ауызша және жазбаша түрде еркін, жүйелі, сауатты жеткізе алады.
2. Өртүрлі жанрдағы мәтіндерді оқып, талдап, түсініп, өз бетінше мәтін құрастыра алады.
3. Тілдік нормаларды сақтай отырып, грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолданып сөйлей алады.
4. Монолог және диалог түрінде еркін сөйлесіп, пікірталасқа қатысып, өз ойын дәлелді жеткізе алады.
5. Сөздік қоры байып, ауызекі және әдеби тілді ажырата біліп, тілдік қорын орынды пайдалана алады.
6. Өз жұмысын жоспарлап, ұйымдастырып, орындап, бағалай алатын дағдыларды меңгереді.
7. Топта және жеке жұмыс істеу барысында шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын көрсете алады.
8. Алған білімін күнделікті өмірде қолданып, түрлі коммуникативтік жағдаяттарда тиімді қарым-қатынас жасай алады.

2. ТҰРАҚТАЛУ БӨЛІМ

«Оқушылардың ауызша және жазбаша сөйлеу дағдыларын жетілдіру» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған

білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Бағдарлама мазмұнына аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген. Жалпы білім беретін мектептің 4-сыныбы, ана тілі пәнінде қолдануға ұсынылған (аптасына – 1 сағат, барлығы -34 сағат).

I. Сөйлеу мәдениеті (6 сағат)

1. Сөйлеу мәдениеті және оның маңызы
2. Сөйлеу этикеті мен ережелері
3. Сәлемдесу және қоштасу мәдениеті
4. Құттықтау және алғыс айту
5. Кешірім сұрау және өтініш білдіру
6. Өңгімелесу және тыңдау мәдениеті

II. Тілдік нормалар (6 сағат)

7. Дыбыстарды дұрыс айту
8. Сөздерді дұрыс қолдану
9. Сөйлем құрастыру ережелері
10. Тыныс белгілерін дұрыс қолдану
11. Сөз тіркестерін құрастыру
12. Мәтін құрылымы және байланыстырушы сөздер

III. Сөйлеу дағдылары (5 сағат)

13. Монологтық сөйлеу
14. Диалогтық сөйлеу
15. Өңгімені жалғастыру
16. Сұрақ қою және жауап беру
17. Пікір айту және дәлелдеу

IV. Мәтінмен жұмыс (6 сағат)

18. Мәтінді түсініп оқу
19. Мәтінді мазмұндау
20. Мәтінді талдау
21. Мәтіннің тақырыбы мен идеясы
22. Мәтін түрлері
23. Шығармашылық мәтін құрастыру

V. Функционалдық сауаттылық (6 сағат)

24. Хабарландыру жазу
25. Құттықтау жазу
26. Шақыру қағазын жазу
27. Хат жазу
28. Күнделік жүргізу
29. Жоспар құру

VI. Шығармашылық жұмыс (5 сағат)

30. Шығарма жазу
31. Ертегі құрастыру
32. Өлең шығару
33. Жұмбақ құрастыру
34. Мақал-мәтелдерді қолдану

Әр бөлім оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай таңдалып, практикалық тапсырмалармен, ойын элементтерімен және интерактивті жаттығулармен толықтырылады. Тақырыптар күнделікті өмірмен байланысты және оқушылардың қызығушылығын арттыратындай етіп таңдалған.

3. НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

(аптасына – 1 сағат, барлығы -34 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			Күтілетін нәтиже
			Барлығы	Теория	Практика	
I. Сөйлеу мәдениеті бөлімі						
1	Сөйлеу мәдениеті және оның маңызы	Сөйлеу мәдениетінің негізгі ережелерін меңгерту	1			Сөйлеу мәдениетінің негізгі ережелерін біледі және қолданады
2	Сөйлеу этикеті мен ережелері	Сөйлеу этикетінің нормаларын үйрету	1			Сөйлеу этикетін сақтап, орынды қолдана алады
3	Сәлемдесу және қоштасу мәдениеті	Сәлемдесу, қоштасу түрлерін меңгерту	1			Жағдаятқа сай сәлемдесу, қоштасу түрлерін қолданады
4	Құттықтау және алғыс айту	Құттықтау, алғыс айту формаларын үйрету	1			Құттықтау мен алғыс сөздерін орынды қолданады
5	Кешірім сұрау және өтініш білдіру	Кешірім сұрау, өтініш білдіру тәсілдерін үйрету	1			Кешірім сұрау, өтініш білдіру сөздерін дұрыс қолданады
6	Әңгімелесу және тыңдау мәдениеті	Тыңдау және әңгімелесу дағдыларын дамыту	1			Әңгімелесу барысында тыңдау мәдениетін сақтайды
II. Тілдік нормалар бөлімі						
7	Дыбыстарды дұрыс айту	Дыбыстарды анық, дұрыс айтуға үйрету	1			Дыбыстарды дұрыс айтып, сөздерді анық дыбыстайды
8	Сөздерді дұрыс қолдану	Сөздерді мағынасына сай қолдануды үйрету	1			Сөздерді мағынасына сай орынды қолданады
9	Сөйлем құрастыру ережелері	Сөйлем құрастыру заңдылықтарын үйрету	1			Сөйлемдерді грамматикалық тұрғыдан дұрыс құрастырады
10	Тыныс белгілерін дұрыс қолдану	Тыныс белгілерін дұрыс қоюды үйрету	1			Тыныс белгілерін орынды қолданады
11	Сөз тіркестерін құрастыру	Сөз тіркестерін дұрыс құрастыруды үйрету	1			Сөз тіркестерін дұрыс құрастырып қолданады
12	Мәтін құрылымы және байланыстырушы сөздер	Мәтін құрылымын түсіндіру	1			Мәтіннің құрылымдық бөліктерін ажыратады
III. Сөйлеу дағдылары бөлімі						
13	Монологтық сөйлеу	Монолог түрінде сөйлеуді үйрету	1			Монолог түрінде еркін сөйлей алады
14	Диалогтық сөйлеу	Диалог құруды үйрету	1			Диалогқа еркін түсіп, жауап бере алады
15	Әңгімені жалғастыру	Әңгімені жалғастыру	1			Әңгімені логикалық

		дағдысын дамыту				жалғастыра алады
16	Сұрақ қою және жауап беру	Сұрақ қою, жауап беру техникасын үйрету	1			Сұрақ қойып, жауап бере алады
17	Пікір айту және дәлелдеу	Өз пікірін дәлелдеуді үйрету	1			Өз пікірін дәлелді жеткізе алады
IV. Мәтінмен жұмыс бөлімі						
18	Мәтінді түсініп оқу	Мәтінді түсініп оқу дағдысын дамыту	1			Мәтінді түсініп оқып, талдай алады
19	Мәтінді мазмұндау	Мәтінді мазмұндау дағдысын қалыптастыру	1			Мәтінді өз сөзімен мазмұндай алады
20	Мәтінді талдау	Мәтінді талдау дағдысын дамыту	1			Мәтінді талдап, қорытынды жасай алады
21	Мәтіннің тақырыбы мен идеясы	Мәтіннің тақырыбы мен идеясын анықтауды үйрету	1			Мәтіннің тақырыбы мен идеясын анықтай алады
22	Мәтін түрлері	Мәтін түрлерімен таныстыру	1			Мәтін түрлерін ажырата алады
23	Шығармашылық мәтін құрастыру	Шығармашылық мәтін жазуды үйрету	1			Шығармашылық мәтін құрастыра алады
V. Функционалдық сауаттылық бөлімі						
24	Хабарландыру жазу	Хабарландыру жазуды үйрету	1			Хабарландыру жаза алады
25	Құттықтау жазу	Құттықтау жазуды үйрету	1			Құттықтау хатын жаза алады
26	Шақыру қағазын жазу	Шақыру қағазын жазуды үйрету	1			Шақыру қағазын жаза алады
27	Хат жазу	Хат жазу ережелерін үйрету	1			Хат жаза алады
28	Күнделік жүргізу	Күнделік жүргізуді үйрету	1			Күнделік жүргізе алады
29	Жоспар құру	Жоспар құруды үйрету	1			Жоспар құра алады
VI. Шығармашылық жұмыс бөлімі						
30	Шығарма жазу	Шығарма жазу дағдысын дамыту	1			Шығарма жаза алады
31	Ертегі құрастыру	Ертегі құрастыруды үйрету	1			Ертегі құрастыра алады
32	Өлең шығару	Өлең шығаруды үйрету	1			Қарапайым өлең шығара алады
33	Жұмбақ құрастыру	Жұмбақ құрастыруды үйрету	1			Жұмбақ құрастыра алады
34	Мақал-мәтелдерді қолдану	Мақал-мәтелдерді орынды қолдануды үйрету	1			Мақал-мәтелдерді орынды қолдана алады
Барлығы:			34			

1. АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ

Сөйлеу мәдениеті бөлімі (6 сағат) Оқыту барысында рөлдік ойындар, жағдаяттық тапсырмалар, ойлан-жұптас-бөліс, сахналау, қар кесегі, диалог құру және ашық микрофон әдістері қолданылады. Сабақ барысында интерактивті тақта, бейнематериалдар, аудиожазбалар және дидактикалық карточкалар пайдаланылып, оқушылардың белсенділігі арттырылады.

Тілдік нормалар бөлімі (6 сағат) Бұл бөлімде тілдік жаттығулар, сөздік жұмыс, Венн диаграммасы, кластер әдісі, топтық жұмыс, грамматикалық ойындар және тест тапсырмалары қолданылады. Электрондық оқулық, грамматикалық кестелер, интерактивті жаттығулар және тестілеу бағдарламалары арқылы оқушылардың тілдік нормаларды меңгеруі қамтамасыз етіледі.

Сөйлеу дағдылары бөлімі (5 сағат) Оқыту барысында ДЖИГСО, сұхбат алу, пікірталас, әңгімелеу, сұрақ-жауап, миға шабуыл және топтық презентация әдістері қолданылады. Презентациялар, бейнероликтер, интерактивті тапсырмалар және аудиоматериалдар арқылы оқушылардың сөйлеу дағдылары жетілдіріледі.

Мәтінмен жұмыс бөлімі (6 сағат) Мәтінмен жұмыс барысында INSERT әдісі, РАФТ стратегиясы, түртіп алу, болжау, қайталау, талдау және мәтінді модельдеу әдістері қолданылады. Электронды мәтіндер, талдау кестелері, интерактивті тапсырмалар және бағалау парақтары арқылы оқушылардың мәтінмен жұмыс жасау қабілеті дамытылады.

Функционалдық сауаттылық бөлімі (6 сағат) Үлгілеу, жоба әдісі, кейс-стади, шығармашылық жазу, портфолио және өзіндік жұмыс әдістері қолданылады. Үлгі құжаттар, электронды формалар, интерактивті жаттығулар және бағалау критерийлері арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығы арттырылады.

Шығармашылық жұмыс бөлімі (5 сағат) Еркін жазу, шығармашылық зертхана, ой қозғау, әдеби ойын, сын тұрғысынан ойлау және қиялдау әдістері қолданылады. Шығармашылық тапсырмалар жинағы, үлгі материалдар, электронды ресурстар және бағалау парақтары арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттері дамытылады.

Барлық әдіс-тәсілдер мен технологиялар оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай таңдалып, олардың білім алуын тиімді етуге бағытталған.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	әдіс
Теориялық сабақтар үшін	Автор туралы мәліметтерді біледі	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Шығарманың сюжеттік-композициялық құрылысын, тақырыбы мен идеясын анықтайды	«Робин раунд»
	Образдарға портреттік мінездеме береді	«Бірін-бірі мадақтау»
	Көркемдік және тарихи құндылығын бағалайды	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Шығарма оқиғасын қазіргі заман келбетімен салыстырып, талдайды	«Табыс баспалдағы»
Практикалық сабақтар үшін	Шығарма үзінділерін пайдаланады	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
	Тезистік жоспар құрады	«+», «-», «ҚЫЗЫҚТЫ»

		әдісі арқылы бағалау
	Аргументтер арқылы дәлелдейді	«Бас бармақ»
	Өзіндік көзқарасы мен пікірлерін дәлелдейді	«Топтық талқылау»
	Автордың астарлы ойын анықтап, салыстырады	«Қошемет»
	Шығармашылық жұмыстың құрылымын сақтайды	«Мозаика» әдісі
	Көркем ой құралдарын қолданады	«Оқушылармен диалог»

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

Мұғалімдерге арналған әдебиеттер:

1. Қадашева Қ. "Қазақ тілін оқыту әдістемесі". - Алматы: Мұрагер, 2021
2. Рахметова С. "Бастауыш сынып оқушыларының тілін дамыту әдістемесі". - Астана: Фолиант, 2020
3. Әбілқаев А. "Қазақ тілін оқыту әдістемесінің өзекті мәселелері". - Алматы: Арыс, 2021
4. Оразбаева Ф. "Тілдік қатынас негіздері". - Алматы: РБК, 2019
5. Жұмабаев М. "Педагогика". - Алматы: Рауан, 2020
6. Қоянбаев Ж. "Педагогика". - Астана: Фолиант, 2019
7. "Бастауыш білім беру бағдарламасы". - Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2020
8. "Қазақ тілін оқыту әдістемесі" журналы. - 2020-2024 жылғы басылымдар
9. Ақпанбетов Ә. "Сөйлеу мәдениеті". Оқу құралы. - Алматы: Атамұра, 2021
10. Сәдуақасов Ж. "Тіл дамыту жаттығулары". - Астана: Арман-ПВ, 2021

Оқушыларға арналған әдебиеттер:

1. Бектұров Ш. "Қазақ тілі". 4-сыныпқа арналған оқулық. - Алматы: Мектеп, 2020
2. "Қызықты грамматика". Жұмыс дәптері. - Алматы: Атамұра, 2020
3. "Тілашар". Оқушыларға арналған көмекші құрал. - Алматы: Мектеп, 2021
4. "Сөз маржаны". Мақал-мәтелдер жинағы. - Астана: Фолиант, 2020
5. "Балаларға арналған қазақ тілі сөздігі". - Алматы: Мектеп, 2021
6. "Оқушының анықтамалығы". - Алматы: Атамұра, 2020

Электрондық ресурстар:

1. www.bilimland.kz
2. www.ustaz.kz
3. www.bilimal.kz
4. www.sabaq.kz
5. www.oqu.kz

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА
«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ ЕҢБЕКТЕРІ НЕГІЗІНДЕ
ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУ»
Аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат

Рецензент: К.Н.Сариева – «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

Құрастырған: Биомаров Алихан Аралұлы, Түркістан облысы Түлкібас ауданы
«Үш тілде оқытатын мамандандырылған мектеп-интернаты» КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәні
мұғалімі, педагог-зерттеуші мұғалімі

1. Түсініктеме хат

Бағдарламаның мақсаты: жұмыстың негізгі нысаны – А.Байтұрсынұлының әліппе, оқулықтары және қазақ тілінде алатын орнына қатысты пікір-тұжырымдарды сараптай отырып, ғалымның әдістемелік пікірлерінің арналарын ашып көрсету, қазақ тілін оқыту әдістемесінің ірге тасы болып қаланған ғылыми қағидаларын анықтау, оларды ғалымның тәжірибеде қолданғанын дәлелдеу.

Міндеттері: А.Байтұрсынұлы өмір сүрген кездегі әдістеме ілімінің дамуы, тұтастарының әдіскерге (немесе, керісінше) әсерін аңғарту;

- әдіскердің әдістемелік ізденістерін тарихи – ғылыми тұрғыдан байыптау, әдістемелік еңбектеріне жан – жақты талдау жасау;
- А.Байтұрсынұлының қазақ тілі әдістемесінде қолданған дидактикалық принциптерді, әдіс-тәсілдерді, көрнекіліктерді айқындап көрсету;
- әдістердің ана тілінде сауат аштыру, оқулық құрастыру, әліппе жазуда негізге алған әдістемелік әдіс-тәсілдеріне талдау жасау;
- әдіскер ғалым ретінде оқу-ағарту саласында атқарған рөлін, қосқан үлесін нақты мысалдар арқылы дәлелдеу;
- әдістемелік еңбектерінің бүгінгі ісімізбен сабақтастығын, өміршеңдігін аңғарту.

Бағдарламаның жаңалығы: жұмыс А.Байтұрсынұлының қазақ тілін оқыту әдістемесі бойынша ғылыми ізденістері мен еңбектеріне арналған зерттеу жұмысы. Зерттеу жұмысында А.Байтұрсынұлының қазақ халқының тарихында қазақ тілін оқыту әдістемесінің түрлі мәселелері туралы алғаш рет ғылыми еңбектер жазып, әдістемелік пікірлерін, тұжырымдарын әліппе, оқулықтар жазуда, тәжірибеде қолданған ғалым екені жан-жақты, нақтылы деректермен дәлелденген. Зерттеу жұмысында А.Байтұрсынұлының әдістемелік теориялық қағидаларының өз заманында ғана жаңалық болып қалмай, қазіргі кезде де құндылығын сақтағаны анықталады.

Тақырыптың өзектілігі. Зерттеу жұмысында қазақ тіл білімінің негізін қалаған реформатор Ахмет Байтұрсынұлының іргелі ғылыми зерттеулері негізінде танылып, ғылыми айналымға түскен лингвистикалық ұғым атауларына қатысты мәселелер қарастырылды. Атап айтқанда, ғалымның авторлық терминдерінің қатары анықталып, соның негізінде бұл пән атауларының қазіргі қазақ тілінде пәрменді, пәрменсіз қолданылу өрісі ғылыми – теориялық тұрғыда сараланды.

Қазақ жерінде алғаш қолданылған жазулардың шығу төркіні жөнінде көптеген еңбектер жазылса да, әлі де болса зерттелмей жатқан түрлері бар. А.Байтұрсынұлының қазақ тілі мәселелері жайындағы ғылыми еңбектері және оның бүгінгі оқыту ісімізде ойланарлық, әжетке жарарлық тұшымды пікірлерінің молдығы, әдістемелік қағидаларының қазіргі кездің өзінде құндылығын жоймауы – оны арнайы зерттеудің қажеттігіне дәлел.

Күтетін нәтиже:

- **Барлық оқушылар:** Берілген тақырыпты ашып, әңгімелеп айтады, негізгі ойды жеткізе алады.
- **Көптеген оқушылар:** Шығармашылыққа негізделген тапсырмаларды орындайды.
- **Кейбір оқушылар:** Берілген тақырып бойынша ой қорыту жасай алады.

Авторлық бағдарламаның маңыздылығы мен құндылығы

Маңыздылығы:

1. **Ахмет Байтұрсынұлының ғылыми мұрасын насихаттау:**
 - Бағдарлама қазақ тіл білімі мен әдістемесінің негізін қалаушы **Ахмет Байтұрсынұлының** еңбектеріне сүйене отырып жасалған.
 - Қазақ тілін оқытуда ғалымның **әдістемелік қағидаларын, дидактикалық тәсілдерін, оқулықтардағы жаңалықтарын** меңгертуге бағытталған.
2. **Қазақ тілін оқытудың жаңартылған әдістемесін дамыту:**
 - Бағдарлама оқытудың **жаңа технологияларына, зерттеушілік дағдыларды дамытуға, оқушылардың сыни және шығармашылық ойлау қабілетін арттыруға** негізделген.
 - Тілді меңгертуде **құндылыққа бағытталған, коммуникативтік, іс-әрекеттік, көркем-технологиялық тәсілдер** кеңінен қолданылады.
3. **Оқушылардың тілдік құзыреттілігін арттыру:**
 - Оқушылардың **сауаттылығын, сөйлеу мәдениетін, көркем ойлау қабілетін, жазу шеберлігін** жетілдіреді.
 - Қазақ тілінің тарихи даму жолын, Ахмет Байтұрсынұлының рөлін терең түсінуге мүмкіндік береді.
4. **Зерттеушілік дағдыларды қалыптастыру:**
 - Оқушылар **Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерін** талдай отырып, өздігінен қорытынды жасап, зерттеу дағдыларын дамытады.
 - Бағдарлама оқушыларға **аналитикалық ойлау, мәліметтерді салыстыру, саралау және нәтиже шығару** мүмкіндігін береді.
5. **Ұлттық мәдениетті таныту:**
 - Бағдарлама қазақ халқының **тілдік, әдеби және мәдени құндылықтарын** оқытуды мақсат етеді.
 - Ахмет Байтұрсынұлының еңбектері арқылы ұлттық **рухани мұраны, қазақ халқының танымдық дүниетанымын, ұлттық бірегейлікті** қалыптастырады.

Құндылығы:

1. **Ұлттық тәрбие мен құндылықтарды дәріптеу:**
 - Ахмет Байтұрсынұлының **ұлттық педагогикаға, тілге, мәдениетке қосқан үлесі** негізінде оқушыларға **ұлттық сана мен патриотизмді** қалыптастыруға бағытталған.
 - Бағдарлама **Қазақстандық патриотизм, ұлттық рух, ана тіліне деген сүйіспеншілік** сияқты құндылықтарды дамытуға ықпал етеді.
2. **Оқытудың тиімділігін арттыру:**
 - Бағдарлама оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту үшін **ғылыми негізделген әдістерді** қолданады.
 - Оқушылардың **коммуникативтік құзыреттілігін, көптілді ортаның ерекшеліктерін түсінуін** арттырады.
3. **Ахмет Байтұрсынұлы әдістемесінің өміршендігін дәлелдеу:**
 - Ғалымның тіл оқытуға қатысты **дидактикалық принциптері, әдіс-тәсілдері, оқу құралдары** бүгінгі күні де өзектілігін жоғалтпағанын көрсетеді.
 - Ахмет Байтұрсынұлының **«Әліпби», «Тіл құралы», «Оқу құралы»** секілді еңбектері қазақ тілін оқытуда қолданылатын негізгі құралдар ретінде ұсынылады.
4. **Білім мен тәрбиенің бірлігі:**

- Бағдарлама оқытуды тек білім беру құралы ретінде ғана емес, сонымен бірге **адамгершілік, мәдени-рухани, эстетикалық тәрбиенің** негізгі бөлігі ретінде қарастырады.
- Оқушылардың **әдеби талғамын қалыптастырып, тілдік мәдениетін жетілдіреді.**

5. Қазіргі білім беру жүйесіне сәйкестігі:

- Бағдарлама **жаңартылған білім беру мазмұнының талаптарына сәйкес** әзірленген.
- **Интерактивті оқыту әдістері, жобалық оқыту, критериалды бағалау жүйесі** қолданылады.

Бағдарлама қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдеріне арналған тиімді әдістемелік құрал болып табылады, **Ахмет Байтұрсынұлының тілдік, әдеби және ғылыми мұрасын оқушыларға меңгерту арқылы олардың сыни ойлауын, зерттеушілік қабілетін және ұлттық рухани құндылықтарын қалыптастыруға бағытталған.**

2. ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМ

(аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

«Ахмет Байтұрсынұлы еңбектері негізінде қазақ тілін оқыту»»

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Ахмет Байтұрсынұлы еңбектері негізінде қазақ тілін оқыту» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген.

Бағдарлама маңыздылығы: А.Байтұрсынұлы қазақ тілін оқыту әдістемесінің ірге тасын қалаған тұңғыш әдіскер ғалым екені баршаға аян, бағдарламаға арқау болып отырған ірі қоғам қайраткері, қазақ тіл білімі мен әдебиет тану ғылымының негізін салған данышпан ғалым, дарынды ақын Ахмет Байтұрсынов – республикамызда 20 – 30 жылдары орын алған әділетсіздіктің, зорлық-зомбылықтың құрбаны болып, жазықсыз ұсталған аса ірі тұлғалардың бірі.

А.Байтұрсыновтың қайраткерлік, ақындық, ағартушылық, ғалымдық қызметі өз заманында – ақ аса жоғары бағаланған. Оған тек қазақ оқығандары ғана емес, орыс, түркі ғалымдарының берген бағалары, тарихи тұжырымдары дәлел. Ол оқу – ағарту жүйесін жаңа қырынан танытты.

А.Байтұрсынұлының қазақ тілі мәселелері жайындағы ғылыми еңбектері және оның бүгінгі оқыту ісімізде ойланарлық, әжетке жарарлық тұшымды пікірлерінің молдығы, әдістемелік қағидаларының қазіргі кездің өзінде құндылығын жоймауы – оны арнайы зерттеудің қажеттігіне дәлел.

Оқу-ағарту саласында ол кезде осыншама таралыммен басылым көріп, ұзақ қолданысқа ие болған өзге бірден-бір әліппе, оқулық жоқ, басқа авторлардың әліппелері бір рет басылым көруден аспады. Ал, А.Байтұрсынұлының әліппе, оқулықтары сол тұстағы жинақталған алдыңғы қатарлы тәжірибелерге сүйене отырып, озық әдістемелік теорияларға негізделіп, жасөспірімдердің психологиялық жас ерекшеліктерін, тіпті ұлттық ерекшеліктерін ескере жазуымен құнды.

Зерттеу жұмысының проблемасы. А.Байтұрсынұлының қолымызда бар әдістеме мәселелері жөніндегі еңбектерінің өзі ғалымды қазақ әдістемесі ілімінің негізін салушы, ірі әдіскер, нағыз педагог деуге толық құқ береді. А.Байтұрсынұлы қазақ тілін оқыту әдістемесінің ірге тасын қалаушы ретінде зор қызмет атқарғанымен, ол жөнінде әлі арнайы зерттеу жұмысы жүргізілген жоқ. Бұл жағдайда осы мәселені зерттеудің зәрулігін анық дәлелдейді. Осы мәселенің зерттелуінің қажеттілігі, оның ғылымдағы маңызы зерттеу объектіміздің проблемасын көрсетеді.

Зерттеу нысаны: Қазақ тілі пәні.

Зерттеу пәні: А. Байтұрсынұлының қазақ тілін оқыту әдістемесіне қосқан үлесі, көзқарасы, әдістемелік еңбектері.

Зерттеу әдістері. Жұмыстың алға қойған мақсаттарын іске асыруда аналитикалық, индуктивті, дедуктивті, салыстыру әдістері пайдаланылады.

Зерттеу көздері: А.Байтұрсынұлының қазақ тілін оқытудағы әдістемелік еңбектері мен педагогикалық мұралары; А.Байтұрсынұлы туралы жазылған ғылыми-зерттеу еңбектері мен мерзімді басылым материалдары; Батыс Қазақстан облыстық ғылыми-әмбебап кітапханасы қорындағы А.Байтұрсынұлына қатысты әдебиеттер, ҚР «Білім туралы» заңы, тұжырымдамалар.

Жетекші идея: Мұғалімдерге А.Байтұрсынұлының әдіскерлік идеяларын пайдаланудың оқу әдістемелік кешенін ұсына отырып, А.Байтұрсынұлының әдістемелік мұраларын оқу-тәрбие үрдісінде пайдалану арқылы оқушыларды жалпы адамзаттық құндылықтар негізінде тәрбиелеу.

Зерттеудің әдіснамалық-теориялық негіздері: Философиялық таныс жеке тұлға және іс-әрекет туралы философиялық, психологиялық, педагогикалық теориялар, тәрбие мен білім берудің педагогикалық және этнопедагогикалық негіздері туралы ғылыми – зерттеу еңбектері, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы мен тұжырымдамалары, басқа да мемлекеттік маңызы бар құжаттар.

Зерттеудің ғылыми-педагогикалық әдістері: Жұмыстың алға қойған мақсаттарын іске асыруда аналитикалық, индуктивті, дедуктивті, салыстыру әдістері; оқушылар, мен, мұғалімдермен сұхбаттасу; сұрақ – жауап жұмыстары алынды.

Бағдарлама арқылы оқушылар *Ахмет Байтұрсынұлының ғылыми мұрасын, тіл біліміндегі, әдебиеттану мен педагогикадағы рөлін* таниды, ұлттық мәдениетті, моральды сезіне бастайды, өзіндік ерекшелігі айқындала түседі, терең ойлау және үйлестіру дағдылары жетілдіріледі, яғни еңбекті жоспарлау және ұйымдастыру дағдылары дамып, талдау, салыстыру, жүйелеу қабілеттері және алғашқы зерттеушілік дағдылары қалыптасады.

Бағдарламаның ерекшелігі: өздігінен жұмыс істей білетін, ұшқыр ойлы, өздігінен қорытынды жасауға, сыни ойлауға қабілетті, шығармашылық тұрғыдан ойлай білетін, зерттеушілік қабілеті дамыған тұлға тәрбиелеу.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

- **Білу:** Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерінің мазмұнын, әдістемелік қағидаларын, қазақ тілін оқытудағы рөлін, ұлттық жазу реформасын, әдебиеттану мен тіл біліміндегі еңбектерінің маңызын білу.
- **Қолдана алу:** Ахмет Байтұрсынұлының әдістерін оқу және жазу дағдыларын дамытуда, шығармашылық тапсырмалар орындауда, тілдік нормаларды сақтау мен мәтін талдау кезінде қолдана білу.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 36 сағат.

Ұйымдастыру формасы: Топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс.

Сабақтың әдіс-тәсілдер:

Оқу үдерісін ұйымдастырудың педагогикалық тәсілдері:

Білім беру ұйымдары оқушылар «үйренуге үйренуі» және жауапты, дербес, уәжді, қызығушылық танытатын, интеллектуалды дамыған, сенімді және шығармашылық тұлғаларға айналуы керек деген қағидатты ұстанады.

Құндылыққа бағытталған тәсіл. Оқу әрекетін жоспарлау, ұйымдастыру және оның нәтижелерін алу және қолдану белгілі бір құндылықтар тұрғысынан жүзеге асырылады. Құндылықтық бағдарлар – бұл жеке тұлғаның өз қызметінде белгілі бір құндылықтарға бағдарлана білу қабілеті, сондай-ақ оларды әлеуметтік маңызды жеке құндылықтар ретінде саналы түрде қабылдауы. Орта білім берудің құндылықтары ретінде: қазақстандық патриотизм, азаматтық жауапкершілік, еңбек және шығармашылық, өмір бойы білім алу, құрмет, ынтымақтастық, ашықтық белгіленген.

Көркем-технологиялық тәсіл. Оқушылардың оқу-танымдық әрекеті көркем еңбек нысандарын жасау үшін құралдарды, материалдардың қасиеттерін, тұстануды, композиция заңдылықтарын, технологиялық реттілікті, құрастыру мен модельдеудің негіздерін қолдануға бағытталған.

Іс-әрекеттік тәсіл. Іс-әрекеттік тәсілге сәйкес, оқушы білімді дайын түрде алмайды, оны белсенді танымдық іс-әрекет барысында өзі іздеп табады. Бұл дербес ізденісті, ақпарат көздерін талдау, жинақтау және бағалауды, графикалық деректер мен басқа оқу ресурстарын интерпретациялау, қамтиды. Нәтижесінде оқушы өзінің оқу әрекетінің мазмұнын, формаларын түсінеді, қабылдайды, оларды жетілдіруге белсенді қатысады, бұл оның білімін, дағдылары мен іскерлігін кең ауқымда табысты қалыптастыруға ықпал етеді.

Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл. Жеке тұлғаға бағытталған тәсілдің мақсаты – оқушылардың тұлғасын үйлесімді түрде қалыптастыру, оқу үдерісін дараландыру, жан-жақты дамыту. Оқу үдерісінде жеке тұлғаның шығармашылық әлеуеті оның жеке ерекшеліктері мен әлеуетті мүмкіндіктерін ескере отырып ашылады.

Деңгейлеп оқыту тәсілі. Деңгейлеп оқыту тәсілі оқушылардың әртүрлі топтарының оқу әрекетін арнайы әзірленген оқыту құралдары мен тәсілдері арқылы ұйымдастыруды қамтиды. Ол оқушылардың әртүрлі топтары үшін оқу үдерісін мамандандыруды, оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып топтар үшін әртүрлі оқыту жағдайларын жасауды көздейді. Деңгейлеп оқытуды ұйымдастырудың шарты – қиындық дәрежесіне, оқушыларға мұғалім тарапынан көмектің деңгейіне, танымдық қызығушылықтарына қарай ерекшеленетін деңгейлік тапсырмаларды қолдану.

Коммуникативтік тәсіл. Коммуникативтік тәсіл – бұл хабарлау және ақпарат беру, адамдардың өзара әрекеттесу барысында біліммен, дағдылармен алмасу. Коммуникативтік тәсілдің нәтижесі – ойды жеткізу және өзара әрекеттесу барысында идеялармен алмасу арқылы тілдік қатынас жасауды жүзеге асыру. Коммуникативтік тәсілге сәйкес, жеке және топтық жұмысы барысында оқу үдерісі оқушылардың шығармашылық жұмыстарын және басқалардың жұмыстарын бағалау және талдау дағдыларын қалыптастыруға ықпал етуі тиіс. Оқу үдерісінде оқушылардың сыни ойлауын және дербестігін дамыту мақсатында алдын-ала таңдалған коммуникация құралдарының толық спектрін қолдану көзделеді.

3. НОРМАТИВТІК БӨЛІМ

Күнтізбелік-тақырыптық жоспар

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			Білім нәтижесі
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	
І бөлім. Ахмет Байтұрсынов кім?						
1.	Кіріспе		1			
2.	А.Байтұрсынұлының өмірбаяны	Ахмет Байтұрсынұлының өмірі мен еңбектеріне шолу жасау	1	1		Оқушылар тақырыптың жалпы мазмұнымен танысады.
3.	Қазақтың ақыны	Ғалымның өмір жолын зерттеу, оның тарихи маңызын түсіну	1		1	Ахмет Байтұрсынұлының өмірлік кезеңдері мен қызметін сипаттай алады.
4.	Әдебиет зерттеуші ғалым	А.Байтұрсынұлының ақындық мұрасын зерттеу	1	1		Оқушылар ақынның шығармаларының ерекшеліктерін

						талдайды.
5.	Ахмет Байтұрсынұлы - түркітанушы	Әдебиеттану ғылымына қосқан үлесін анықтау	1	1		Оқушылар ғалымның әдебиет теориясына қатысты еңбектерін түсіндіреді.
6.	Ахмет - публицист	Түркітану ғылымындағы орнын анықтау	1		1	Ғалымның түркі тілдері жөніндегі еңбектерін сипаттайды.
7.	Ахмет Байтұрсынұлының педагогикалық қызметі	Оның публицистикалық шығармаларын талдау	1		1	Оқушылар мақалаларының мазмұны мен идеясын анықтайды.
8.	Ахмет Байтұрсынұлының аудармашылық қызметі	Педагогикалық еңбектерінің мазмұнын зерттеу	1		1	Оқушылар оның білім беру жүйесіндегі рөлін сипаттайды.
9.	Ахмет Байтұрсынұлы қоғам қайраткері	Оның аудармаларының маңызын анықтау	1	1		Оқушылар аудармалары арқылы қазақ әдебиетіне қосқан үлесін түсінеді.
10.	Ұлттық жазудың реформаторы	Қоғамдық қызметін талдау	1	1		Оқушылар оның қоғамдағы белсенді рөлін сипаттайды.
11.	Ахмет Байтұрсынұлы ағартушы	Қазақ әліпбиін реформалаудағы рөлін анықтау	1	1		Ғалымның жазу реформасын талдай алады.
12.	Алаш-Орда өкіметінің мүшесі	Ағартушылық еңбектерінің маңызын түсіну	1		1	Оқушылар оның ағартушылық бағыттағы жұмыстарын сипаттайды.
13.	Әдебиеттану	Алаш қозғалысына қосқан үлесін анықтау	1		1	Оқушылар оның саяси қызметін талдайды.
II бөлім. Ахмет Байтұрсынұлының шығармашылығы						
14.	«Әдебиет танытқыш»	Кітаптың мазмұнын талда	1	1		Оның әдебиеттанудағы орнын анықтай алады.
15.	«Қара сөз бен дарынды сөз жүйесі»	Қара сөздің ерекшелігін түсіндіру	1		1	Көркем сөз бен қара сөздің айырмашылығын ажыратады.
16.	«Оқу құралы»	Оның оқу құралын әзірлеудегі рөлін зерттеу	1		1	Қазақ тілі оқулығын жасаудағы маңызын түсінеді.
17.	«Тіл құралы»	Қазақ тілін оқыту әдістемесін түсіндіру	1		1	Оқушылар тіл ғылымына қосқан үлесін сипаттайды.
18.	«Тіл тағылымы»	Тіл туралы ғылыми көзқарастарын зерттеу	1	1		Оқушылар қазақ тіліне қатысты тұжырымдарын талдайды.
19.	«Әліпби»	Ахмет Байтұрсынұлының	1	1		Қазақ жазуын дамытуға қосқан

		әліпби реформасын қарастыру				үлесін сипаттайды.
20.	«Жаңа әліпби»	Жаңа әліпбидің ерекшеліктерін анықтау	1	1		Оқушылар реформаның ерекшеліктерін сипаттайды.
21.	«Баяншы»	Оқыту әдістемесіне қосқан үлесін зерттеу	1		1	Оқушылар оның әдістемелік еңбектерін сипаттайды.
22.	«Жоқтау»	Оның жинақтарымен танысу	1		1	Қазақ фольклорын зерттеудегі еңбегін сипаттайды.
23.	«Жан сөзімді кім түсінер?»	Бұл еңбегінің идеяларын талдау	1	1		Оқушылар кітаптың мазмұнын түсінеді.
24.	«Қырық мысал»	Мысал жанрын қазақ әдебиетіне енгізудегі рөлін зерттеу	1		1	Мысалдары арқылы қоғамға ықпалын сипаттайды.
25.	«Маса»	Өлеңдерінің мазмұнын зерттеу	1		1	Оның шығармашылық ерекшелігін анықтайды.
26.	«Қазақ» газеті	Газеттің қазақ қоғамына ықпалын қарастыру.	1	1		Оқушылар оның журналистік қызметін сипаттайды.
27.	«Қайырымды түлкі»	Мысал өлеңін талдау	1		1	Оның идеясын түсіндіреді.
28.	«Ала қойлар»	Мысалдың мәнін ашу	1		1	Қоғамдық мәселелерді көтеру әдісін анықтайды.
29.	«Қартайған арыстан»	Әлеуметтік мәселелерді қарастыру	1	1		Оқушылар мысалдың тәрбиелік мәнін түсінеді.
30.	«Өгіз бен бақа»	Мысалға талдау жасау	1		1	Оқушылар шығарманың идеясын түсінеді.
31.	«Қайыршы мен қыдыр»	Әлеуметтік теңсіздікті қарастыру	1		1	Әдеби шығарманың мағынасын ашады.
III бөлім. Қорытынды						
32.	Ахмет Байтұрсынұлы туралы айшықты ойлар	Ғалым туралы пікірлерді зерттеу	1			Оқушылар қоғам қайраткерлерінің пікірлерін талдайды.
33.	Өмірінің соңғы жылдары	Оның соңғы кезеңін зерттеу	1		1	Оқушылар тарихи кезеңді сипаттайды.
34.	Қорытынды сабақ	Жалпы қайталау және талқылау	1	1		Оқушылар өткен тақырыптарды жүйелейді.

4. АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ (аптасына 1 сағат, барлығы – 34 сағат)

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. Қазақ тілі мен әдебиеті пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыстың негізінде құрылады. Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді. Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол оқушыларға кері байланыс ұсыну, тоқсандық және жылдық баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау принциптері:

- Оқушылардың теориялық білімін және практикалық дағдыларын анықтау.
- **Қалыптастырушы бағалау** – оқу процесінде үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді. Бұл әдіс оқытуды түзетуге мүмкіндік береді.
- **Жиынтық бағалау** – белгілі бір оқу кезеңінде меңгерілген білім мен дағдыларды тексеру үшін қолданылады.

Бағалау әдістері мен тәсілдері:

1) Теориялық сабақтар үшін: Қошемет әдісі арқылы бағалау, Робин раунд (бірін-бірі бағалау), Екі жұлдыз, бір тілек (күшті және жақсартуға болатын тұстарды белгілеу), Табыс баспалдағы (жетістіктерін саралау), Сұрақтарды ұстап ал (оқушыларға сұрақ қою арқылы түсіну деңгейін анықтау), Мұғалімнің мадақтауы (ауызша немесе жазбаша кері байланыс), Бас бармақ әдісі (түсінген-түсінбегенін жылдам анықтау) әдістері қолданылады.

2) Практикалық сабақтар үшін: Смайликтер арқылы бағалау, Диалог және пікірталас әдісі (оқушылардың өз ойларын жеткізуін бағалау), «БББ» әдісі (білемін – білгім келеді – білдім), Мозаика әдісі (бірлескен талдау), Жұптық және топтық бағалау (өзара кері байланыс беру), Ауызша кері байланыс (мұғалім мен оқушы арасында) әдістері пайдаланылады.

Бағалау нәтижелері:

- Оқушылардың оқу нәтижелері іс-шараларда, зерттеу жұмыстары мен жобаларда көрсетіліп, үздік жұмыстар марапатталады.
- Қорытынды бағалау бақылау жұмыстары, тесттер, шығармашылық тапсырмалар, эссе жазу, жобаларды қорғау арқылы жүзеге асырылады.
- Бағалау оқушылардың жетістіктерін сараптау және оқу үдерісін тиімді жоспарлау үшін пайдаланылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар тақырыптың жалпы мазмұнымен танысады.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Ахмет Байтұрсынұлының өмірлік кезеңдері мен қызметін сипаттай алады.	«Робин раунд»
	Оқушылар ақынның шығармаларының ерекшеліктерін талдайды.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушылар ғалымның әдебиет теориясына қатысты еңбектерін түсіндіреді.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
	Ғалымның түркі тілдері жөніндегі еңбектерін сипаттайды.	«Табыс баспалдағы»

	Оқушылар мақалаларының мазмұны мен идеясын анықтайды.	«ҚҚҚ» әдісі
	Оқушылар оның білім беру жүйесіндегі рөлін сипаттайды.	«Сұрақтарды ұстап ал»
	Оқушылар аудармалары арқылы қазақ әдебиетіне қосқан үлесін түсінеді.	Мұғалімнің мадақтауы
	Оқушылар оның қоғамдағы белсенді рөлін сипаттайды.	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
	Ғалымның жазу реформасын талдай алады.	Түсініктеме арқылы
	Оқушылар оның ағартушылық бағыттағы жұмыстарын сипаттайды.	«Бас бармақ»
	Оқушылар оның саяси қызметін талдайды.	«Топтық талқылау»
	Оқушылар әдебиет теориясына қосқан үлесін түсінеді.	«Табыс баспалдағы»
	Оның әдебиеттанудағы орнын анықтай алады.	«Екі жұлдыз, бір тілек»
Практикалық сабақтар үшін	Көркем сөз бен қара сөздің айырмашылығын ажыратады.	Смайликтер арқылы бағалау
	Қазақ тілі оқулығын жасаудағы маңызын түсінеді.	«Басбармақ» әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар тіл ғылымына қосқан үлесін сипаттайды.	Түсініктеме арқылы
	Оқушылар қазақ тіліне қатысты тұжырымдарын талдайды.	«Оқушылармен диалог»
	Қазақ жазуын дамытуға қосқан үлесін сипаттайды.	Түсініктеме арқылы
	Оқушылар реформаның ерекшеліктерін сипаттайды.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар оның әдістемелік еңбектерін сипаттайды.	«БББ» әдісі
	Қазақ фольклорын зерттеудегі еңбегін сипаттайды.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушылар кітаптың мазмұнын түсінеді.	«Табыс баспалдағы»
	Мысалдары арқылы қоғамға ықпалын сипаттайды.	«Мозаика» әдісі
	Оның шығармашылық ерекшелігін анықтайды.	«Топтық талқылау»
	Оқушылар оның журналистік қызметін сипаттайды.	Смайликтер әдісі арқылы бағалау
	Оның идеясын түсіндіреді.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Қоғамдық мәселелерді көтеру әдісін анықтайды.	Ауызша кері байланыс
	Оқушылар мысалдың тәрбиелік мәнін түсінеді.	«Оқушылармен диалог»
	Оқушылар шығарманың идеясын түсінеді.	«Қошемет» әдісі

Мұғалімдерге арналған пайдаланылатын әдебиеттер:

1.Әбдіманов, Ө."Қазақ газеті" /Ө.Әбдіманов.-Алматы:Қазақстан,2013.-168 с.

- 2.Бес арыс :естеліктер,эсселер және зерттеу мақалалар /Құраст.Д Әшімханов.-Алматы: Жалын, 2012.-543 б.
- 3.Дулатұлы, М. Бес томдық шығармалар жинағы.Т.4 :Ағартушылық бағыттағы еңбектері мен оқу құралдары /Дулатұлы, М..-Алматы:Мектеп,2013.-342 б.
- 4.Кәкішев,С. Ахаң туралы ақиқат /С.Кәкішев.-Алматы:Қазақстан,2012.-112 б.
- 5.Қазақ әдебиеті тарихының өзекті мәселелері (Ғылыми мақалалар жинағы) :оқу құралы / ред. бас.
- 3.Қабдолов, құраст. Т.Қожакеев.-Алматы:Қазақ университеті,2013.-144 б.
- 6.Мұхамедханов, Қ. Абай мұрагерлері /Қ.Мұхамедханов.-Алматы:Атамұра,2015.-208 б.
- 7.Сыздыкова,Р. Ахмет Байтұрсынов /Р.Сыздыкова.-Алматы,2011.-50 б.
- 8.Мектеп А.Қазақ баспасөзінің тұңғыш теоретигі //Абай.-2014.- №3.- 41-45б.
- 9.Шоранова, Г. А.Байтұрсынов және қазақтың ән өнері//Музыка әлемінде.-2015.-№1.-35-37 б.
- 10.Байғалиева,Б. Ахмет Байтұрсынов-қазақтың рухани көсемі //Әдіскер мұғалім.-2015.-№2.-18 б.
- 11.Әбдиманұлы, Ө. "Ұлттың рухани көсемі" //Ақиқат.- 2016.- № 5.- 18-25 б.
- 12.Имаханбетова, Р. Ахаңның тың туындылары һәм оның бүркеншік аты хақында /Р.Имаханбетова //Ақиқат.- 2018.- № 11.- 227-230 б.
- 13.Әуезов, М. Ақаңның елу жылдық тойы /М.Әуезов //Жалын.- 2019.- № 6.- 9-11б.
- 14.Сәтбаева, Ш. Әмбебап тұлға /Ш.Сәтбаева//Жалын.- 2019.- № 6.- 12-18 б.
- 15.Сыздық, Р. Ахмет Байтұрсынұлы және терминология мәселелері /Р.Сыздық //Жалын.- 2019.- № 6.- 19-24 б.
- 16.Нурғали, Р. Ахмет Байтұрсынов /Р. Нурғали //Простор.- 2020.- №1.- С. 175 – 188 б.

Оқушыларға арналған пайдаланылатын әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы.- Астана, 2004.
2. ҚР білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2010.
3. Әнесұлы Ж. Ұлтым деп өткен ұлы тұлға сондай-ақ, «Қазақ әліпбиіне» - 100 жыл // Түркістан. – 2012. – 16 тамыз. – б.9.
4. А. Байтұрсынұлы әліппелерінің әдістемелік ерекшеліктері // Бастауыш мектеп, 1994.- № 7 – 8.- б. 11 – 15.
5. Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік мұрасы // Ұлағат, 1995.- № 3.- б.692 – 96.
6. Әшкеев Қ. А. Байтұрсынов және білім мәселесі // Саясат, 2003.- № 10.- б. 35-37.
7. Даркенов Қ. Латын әрпіне көшуге байланысты қазақ зиялылары арасындағы көзқарас қайшылығы //Қазақстан мұрағаттары. – 2013. - №2. – б.46 – 51.

АВТОРЛЫҚ БАҒДАРЛАМА

«БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ЖЕТІЛДІРУДЕ ДАМУЫТ СТРАТЕГИЯЛАРЫН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ»

(4 сыныпқа арналған)

Рецензенттер:

К.Н.Сариева, «Өрле-Education» РОО профессоры, п.ғ.к.

А.И.Турсынбаева, Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Абай атындағы мектеп- лицейінің бастауыш сынып мұғалімі, педагог- зерттеуші

Құрастырған: Нуралиева Лазат Айдаркуловна, Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Абай атындағы мектеп- лицейінің бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы

1. ТҮСІНІКТЕМЕ ХАТ

Бағдарламаның мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін жетілдіруде дамыту стратегияларын тиімді пайдалану.

Міндеттері:

- оқушылардың сөздік қорын байыту;
- логикалық ойлау қабілетін жетілдіру;
- сөздердің мағыналық байланыстарын түсіндіру;
- грамматикалық білімді тереңдету;
- мәтіннің логикалық құрылымын қалыптастыру.

Бағдарламаның өзектілігі:

Бағдарлама білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін береді. Негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс дамыту стратегиялары арқылы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге, оқушылардың сөйлем құру және оны мағыналық тұрғыдан талдау қабілетін дамытуға, логикалық байланысты сақтай отырып, жүйелі мәтін құру қабілетін дамытуға бағытталған.

Сабақ жоспарында қарастырылған тапсырмалар оқушылардың сюжетті суреттер бойынша ойлау, сөйлеу және жазу дағдыларын дамытуға, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, өз ойларын жүйелі жеткізуге, сюжетті мәтіннің логикалық байланысын түсініп, оларды жүйелі талдау қабілеттерін дамытуға, оқушылардың мәтіннің негізгі ойын түсініп, логикалық қорытынды жасай алу қабілетін дамытуға мүмкіндік береді.

Жұмыстың ғылыми-әдістемелік деңгейі

Бағдарламаның жаңалығы:

- ұшқыр ойлауға, логикалық қорытынды жасауға үйрету;
- оқушылардың өздігінен жұмыс істей білу қабілеттерін дамыту;
- алған білімді өмірде қолдануға машықтандыру.

Педагогикалық жаңалығы:

- оқушыларға логикалық ойлау тапсырмаларын қолдану арқылы тіл мәдениетін меңгерту;
- сыни ойлауды дамыту әдістерін енгізу.

Психологиялық жаңалығы:

- логикалық ойлау дағдылары арқылы танымдық белсенділікті арттыру;
- оқушылардың өзіндік бақылау және өзін-өзі бағалау дағдыларын қалыптастыру;
- топтық жұмыс арқылы өзара қарым-қатынасты нығайту.

Бағыттылық аспектілері

Бағдарлама 4-сынып оқушыларының қазақ тілі пәніндегі логикалық ойлау қабілетін дамытуға бағытталған. Сабақтар сөздік қорды байыту, грамматикалық білімді тереңдету және логикалық байланысты дамытуға, оқушылардың дыбыстардың өзгеру заңдылықтарын түсініп, оларды дұрыс қолдану қабілетін дамытуға, түбір және туынды сөздерді дұрыс ажыратып, оларды дұрыс қолдана білуіне, жаңа сөз жасау қабілетін дамытып, сөздік қорын байытуға, сөз құрамын дұрыс талдап, грамматикалық сауаттылығын арттыруға, күрделі сөздерді дұрыс қолдану және түсіну дағдыларын дамытуға және сөздерді байланыстырып, мағыналы мәтін құрастыру қабілетін дамытуға көмектеседі.

Күтілетін нәтижелер:

- оқушылар логикалық тапсырмалар арқылы ойлау қабілетін дамытады;
- грамматикалық білімді тереңдетеді;
- сөздік қорлары кеңейеді;
- логикалық құрылымдарды құра біледі;
- сыни ойлау дағдыларын меңгереді.

2.ТҰРАҚТЫЛАУ (МАЗМҰНДЫҚ) БӨЛІМІ

«Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін жетілдіруде дамыту стратегияларын тиімді пайдалану»

Бағдарламаның жалпы сипаты: «Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін жетілдіруде дамыту стратегияларын тиімді пайдалану» атты бағдарлама оқу жоспарының вариативті бөлімінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға бірдей міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылға 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді.

Бағдарлама мазмұны аптасына 1 сағат, жылына 34 сағат жүктеме берілген.

Бағдарлама маңыздылығы: Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын міндеттердің ең бастысы салауатты, саналы, бастысы өзінің өмірін, ісін жалғастыратын ұрпақ тәрбиелеу.

Білім алушыларға оқу процесінде өздерінің қызығушылықтары мен бейімдеріне сәйкес таңдау мүмкіндігін беретін, негізгі оқу бағдарламасын толықтыратын таңдамалы курс бағдарламасы шығармашылық қабілеттерді дамыту және сыни ойлауды жетілдіруге бағытталған. Әр тапсырма білім алушылардың тіл мәдениетін меңгеруі мен коммуникативтік қабілеттерін дамытуды көздеп, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруды көздейді.

Бағдарламада әр сабақ жоспарлары оқушылардың мәтінге құрылымдық талдау жасау дағдыларын дамытуға және оқушылардың мәтінмен жұмыс істеу қабілетін жетілдіруге, дәлелді пікір білдіру және оны негіздеу дағдыларын қалыптастыруға, синонимдер мен антонимдерді дұрыс қолдануын қамтамасыз етіп, сөздік қорларын байытуға көмектеседі. Бағдарлама арқылы балалар қоршаған ортаны таниды, ұлттық мәдениетті, моральды, дүниетанымды сезіне бастайды, өзіндік ерекшелігі айқындала түседі, тез ойлау және сөйлеу дағдылары жетілдіріледі, яғни оқып-үйрену барысында балалар тілдік мағлұматтарды меңгереді.

Бағдарлама 4-сынып оқушыларының дамыту стратегияларын тиімді пайдалану арқылы қазақ тілі пәніндегі логикалық ойлау қабілетін мен мәтіннен жасырын логикалық сөздерді табу дағдыларын дамытуға, сөз түрлендіру дағдыларын арттыру арқылы грамматикалық сауаттылығын арттыруға, логикалық сөйлем құрастыру дағдыларын жетілдіруге, сөйлем түрлерін ажыратып, дұрыс қолдана білуіне, етістіктің шақтарын дұрыс ажыратып, қолдана білуіне, сөйлемдегі сөздердің орнын дұрыс орналастыру қабілетін дамытуға бағытталған.

Сабақтар дауысты және дауыссыз дыбыстарды ажыратып, дұрыс қолдану қабілетін, буын түрлерін ажыратып, сөздерді дұрыс буынға бөлу дағдыларын дамытуға дамытуға көмектеседі. Бұл сабақ жоспарлары оқушылардың сөздерді дұрыс байланыстырып, мағыналы сөйлем құрастыру қабілетін дамытады.

Жаңа білімді меңгеру және логикалық ойлауды дамыту барысында оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру үшін әртүрлі педагогикалық стратегияларды қолданылады. Логикалық ойлау қабілетін жетілдіруде тиімді қолданылатын стратегиялар: *«Деңгейлік тапсырмалар әдісі»*, *«Логикалық тапсырма шешу»*, *«Ойын технологияларын қолдану»*, *«Себеп-салдар» ойыны*, *«Рөлдік ойындар»*, *«Миға шабуыл (Brainstorming)» әдісі*, *«Фишбоун» әдісі*, *«Кластерлік» әдіс*, *«Жоба әдісі»*.

Стратегияларды жүзеге асыру жолдары:

1. *Жеке және топтық жұмыстарды кезектестіріп отыру.* Оқушылардың логикалық ойлауын дамытуда бірлескен топтық жұмыстар ерекше мәнге ие. Топтық жұмыс кезінде оқушылар бір-бірімен пікір алмасып, өз ойларын ортаға салады, мұның өзі логикалық ойлауды күшейтеді.
2. *Шығармашылық тапсырмаларды пайдалану.* Оқушылардың ойлау қабілетін дамыту үшін шығармашылық жұмыстар, эссе жазу, диалог құру сияқты тапсырмаларды қолдану тиімді.
3. *Өзіндік бақылау және өзін-өзі бағалау.* Оқушылардың ойлау қабілеттерін арттыруда өзіндік бақылау және талдау жасауға бағытталған тапсырмалар мен әдістер жүйелі түрде қолданылады.
4. *Кері байланыс беру.* Әр тапсырманы орындаған соң, мұғалім оқушылардың жұмысына талдау жасап, кері байланыс береді. Бұл оқушылардың өз қателіктерін көріп, оларды түзетуге және ойлау қабілетін шыңдауға септігін тигізеді.

Бағдарламаның құрылымы

Кіріспе: логикалық ойлаудың маңызы; қазақ тілі сабағында логикалық ойлауды дамыту әдістерін меңгертуді көздейді.

Негізгі бөлім: лексикалық, грамматикалық, фонетикалық және сөзжасамдық дағдыларды дамытуға арналған логикалық тапсырмалардан тұрады.

Қорытынды: оқушылардың логикалық ойлау деңгейін бағалау; қорытынды тест арқылы оқушылардың білім деңгейін анықтайды.

Бағдарламаның маңыздылығы: Бағдарлама оқушылардың логикалық ойлау қабілетін жетілдіруге бағытталған. Оқушылардың өздігінен ойлау, қорытынды жасау, тілдік дағдыларын дамыту мақсатында арнайы құрылымдалған.

Бағдарламаның ерекшелігі:

- Өздігінен жұмыс істей білетін,
- Ұшқыр ойлы,
- Өздігінен қорытынды жасауға бейім,
- Алған білімдерін өмірде пайдалана алатын бала тәрбиелеу.

Бағдарламаны оқудағы білім, білік дағдылары:

Білу:

- Логикалық ойлау тәсілдерін меңгеру,
- Мәтін құрылымын, грамматикалық заңдылықтарды білу,
- Сөздер арасындағы мағыналық байланыстарды түсіну.

Қолдана алу:

- Логикалық тапсырмаларды орындау,
- Сөз тіркестері мен сөйлемдерді дұрыс құру,
- Ойын жүйелі жеткізе білу,
- Алған білімдерін өмірлік жағдаяттарда қолдану.

Ұйымдастыру формасы:

- Топтық жұмыс,
- Жұптық жұмыс,
- Жеке жұмыс.

Сабақтың әдіс-тәсілдері:

- Түсіндіру,
- Көрсету,
- Орындау,
- Қайталау,
- «Қызықты сәт»,
- Сұрақ-жауап,
- Сергіту сәті,
- Тапсырмалар орындау,

- Өңгімелеу,
- Жұмбақтар жасыру,
- Ойын сабақ.

Уақыт көлемі: Бағдарлама аптасына 1 сағат, оқу жылында – 34 сағат.

3.НОРМАТИВТІК БӨЛІМ (аптасына 1 сағат, барлығы – 36 сағат)

№	Тақырып	Оқу мақсаты	Сағат саны			
			Барлығы	Теория	Тәжірибе	Білім өнімі
1-Бөлім: Лексикалық дағдыларды дамыту						
1	Сөз мағыналарын ажырату	Оқушыларға омоним, синоним, антоним ұғымдарын түсіндіру, оларды сөйлемде дұрыс қолдануға үйрету.	1	1		Оқушылар сөздердің мағынасын ажыратып, синонимдер, антонимдер мен омонимдерді дұрыс қолдана алады.
2	Тұрақты сөз тіркестері мен олардың мағынасын анықтау	Тұрақты сөз тіркестерінің мағынасын түсіндіру, олардың қолданысын көрсету.	1	1		Оқушылар тұрақты сөз тіркестерін танып, олардың мағынасын дұрыс қолданады.
3	Сөздік ойындар – ребус, сөзжұмбақ, анаграмма	Оқушылардың сөздік қорын дамыту, логикалық ойлау қабілеттерін жетілдіру.	1		1	Оқушылар сөздік ойындар арқылы тіл байлығын кеңейтеді.
4	Тақырыптық сөздер арқылы мәтін құрастыру	Оқушыларды тақырыпқа байланысты сөздерді пайдаланып, мағыналы мәтін құрастыруға дағдыландыру.	1		1	Оқушылар берілген сөздер арқылы логикалық байланысты мәтін жаза алады.
5	Мақал-мәтелдердегі логикалық байланыс	Оқушыларға мақал-мәтелдердің мағынасын	1		1	Оқушылар мақал-мәтелдердің мәнін түсініп, оларды сөйлеу барысында

		түсіндіріп, олардың логикалық құрылымын талдауға үйрету.				қолданады.
6	Мәтіндегі жасырын логикалық сөздерді анықтау	Оқушылардың мәтіннен логикалық байланысы бар сөздерді табу қабілетін дамыту.	1		1	Оқушылар мәтіннен негізгі түйінді сөздерді таба алады, жасырын сөздерді таба алады.
7	Сөз тіркестерін дұрыс құрастыру	Оқушыларға сөз тіркестерін дұрыс құру дағдысын қалыптастыру.	1		1	Оқушылар дұрыс сөз тіркесін құрастыра алады, сөздердің дұрыс ретін таба алады
8	Көп мағыналы сөздер	Оқушыларға көп мағыналы сөздердің қолданылу ерекшеліктерін түсіндіру.	1	1		Оқушылар сөздердің көп мағыналылығын ажырата алады, бір сөздің әртүрлі мағыналарын анықтайды
2-Бөлім: Грамматикалық дағдыларды жетілдіру						
9	Сөйлемдегі сөздердің орнын дұрыс орналастыру	Оқушыларға сөйлем құрылысын түсіндіру және дұрыс сөйлем құрастыруға үйрету.	1	1	1	Оқушылар сөйлемнің құрылымын дұрыс құрастырып, мағынасы бұзылмаған сөйлем жасай алады, шатастырылған сөйлемдерді түзете алады.
10	Дұрыс сөз түрлендіру	Оқушыларға сөз құрамын түсіндіру, түбір мен қосымшаны ажырату дағдысын қалыптастыру.	1		1	Оқушылар сөз құрамын талдап, дұрыс түрлендіре алады.
11	Сөз таптарын ажырату	Оқушыларға әр сөз табын топтастыруды және ажырату жолдарын үйрету.	1	1		Оқушылар сөз таптарын дұрыс анықтап, оларды қолдана алады.
12	Логикалық сөйлемдер құрастыру	Оқушыларға сөйлемдердің мағыналық байланысын сақтауды	1		1	Оқушылар логикалық байланысты сөйлемдер жаза алады.

		меңгерту				
13	Сөздерден сөйлем құрастыру	Оқушыларға мағыналық жағынан байланысты сөйлемдер құрастыруды үйрету.				берілген сөздерді толық сөйлемге айналдыра алады
14-15	Сөйлем түрлерін анықтау	Оқушыларға сөйлем түрлерін таныстыру, оларды ажырату дағдысын дамыту.	2	1	1	хабарлы, сұраулы, лепті сөйлемдерді ажырата алады
16	Етістік шақтарын салыстыру	Оқушыларға етістіктің шақтарын салыстыруды үйрету.	1		1	Оқушылар өткен, осы және келер шақты ажырата алады.
17	Құрамындағы сөздер орындары ауысқан сөйлемдерді түзету	Оқушылардың сөйлем құрылымын дұрыс құрастыру дағдыларын дамыту.	1		1	Оқушылар сөйлемдердің ретін дұрыстап, мағыналы сөйлем жасай алады.
18	Сөздерден мәтін құру	Оқушыларға берілген сөздерді мәтін ретінде біріктіруді үйрету.	1		1	Оқушылар берілген сөздерден толыққанды мәтін құрастыра алады.
19-20	Күрделі сөздерді талдау	Күрделі сөздердің түрлерін ажырату және дұрыс қолдануды үйрету.	2	1	1	-күрделі сөздерді ажыратып, оларды дұрыс қолдана алады - қос сөздер, біріккен сөздер, тіркес сөздерді анықтайды
3-Бөлім: Фонетикалық және сөзжасамдық дағдыларды дамыту						
21	Сөздің буындық құрылымын талдау	Оқушыларды ашық және жабық буындарды анықтауға үйрету	1	1		Оқушылар ашық және жабық буындарды ажырата алады.
22	Дауысты және дауыссыз дыбыстарды салыстыру	Оқушыларға фонетикалық заңдылықтарды зерттеуді үйрету	1	1		Оқушылар дыбыстардың түрлерін ажырата алады.
23	Сөз құрамын талдау	Оқушыларға түбір, қосымша, жұрнақ, жалғауды меңгерту	1	1		Оқушылар сөз құрамын ажыратып, дұрыс талдай алады.

24	Жаңа сөздер жасау	берілген сөздерден жаңа сөздер құрастыру	1		1	Оқушылар берілген сөздерден жаңа сөздер жасай алады.
25-26	Сөздерден сөйлемдер жасау және мағынасы бойынша талдау	берілген сөздерден мағыналы сөйлемдер құруды түсіндіру	2	1	1	Оқушылар берілген сөздерден мағыналы сөйлемдер құрай алады.
27	Сөздердің түбірін және туынды сөздерді ажырату	Оқушыларға сөздердің түбірін және туынды сөздерді ажыратуды түсіндіру	1		1	Сөздердің түбірін және туынды сөздерді ажырата алады
28	Дыбыстардың өзгеруі	Оқушыларға үндестік заңы мен дыбыс үндесуін меңгерту	1		1	Үндестік заңы мен дыбыс үндесуін ажырата алады
4-Бөлім: Логикалық мәтінмен жұмыс жасау						
29	Логикалық мәтін құрастыру	Оқушыларға оқиға желісін логикалық ретпен орналастыруды үйрету	1	1	1	Логикалық түрде байланыстырып, мәтін құрастырады
30	Сюжетті суреттер бойынша мәтін жазу	Берілген суреттерді логикалық ретпен байланыстыруды үйрету	1		1	Оқушылар суреттерге сүйене отырып, толыққанды мәтін құра алады.
31	Берілген тақырып бойынша шығарма жазу	Оқушыларға берілген тақырыпқа сәйкес өз ойларын жүйелі түрде жазуға үйрету.	1		1	Оқушылар шығармашылық қабілеттерін дамытып, тақырыпқа сай шығарма жаза алады.
32	Сюжетті мәтіннің логикалық байланысын талдау	Оқушыларға сюжетті мәтіннің логикалық құрылымын анықтауды үйрету.	1		1	Оқушылар сюжетті мәтіннің логикалық байланысын талдап, оны түсіне алады.
33-34	Оқылған мәтіннен логикалық қорытынды жасау	Оқушыларға оқылған мәтін бойынша қорытынды шығаруды үйрету.	2	1	1	Оқушылар мәтіндегі негізгі ойды анықтап, қорытынды жасай алады.

4. АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК БӨЛІМ

Балаларда қоршаған ортаны тану, дүниетанымды, ұлттық мәдениетті, моральды сезіну, тез ойлау, есептеу және сөйлеу дағдыларын жетілдіру арқылы оқыту, дамыту және тәрбиелеу міндеттерінің бірлігін жүзеге асыратын **«Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін жетілдіруде дамыту стратегияларын тиімді пайдалану»** атты авторлық бағдарламасы 4 бөлімнен тұрады (*1-қосымша*).

Бірінші бөлімі **«Лексикалық дағдыларды дамыту»** тақырыбымен аталады. Бұл бөлімде 8 сағат: «Сөз мағыналарын ажырату», «Тұрақты сөз тіркестері мен олардың мағынасын анықтау», «Сөздік ойындар – ребус, сөзжұмбақ, анаграмма», «Тақырыптық сөздер арқылы мәтін құрастыру», «Мақал-мәтелдердегі логикалық байланыс», «Мәтіндегі жасырын логикалық сөздерді анықтау», «Сөз тіркестерін дұрыс құрастыру», «Көп мағыналы сөздер» тақырыптары қамтылған. Аталған бөлім:

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы;
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Топтық оқыту технологиясы арқылы оқытылады.

Авторлық бағдарламаның екінші бөлімі **«Грамматикалық дағдыларды жетілдіру»** деп аталады, оған 12 сағат берілген. ««Сөйлемдегі сөздердің орнын дұрыс орналастыру», «Дұрыс сөз түрлендіру», «Сөз таптарын ажырату», «Логикалық сөйлемдер құрастыру», «Сөздерден сөйлем құрастыру», «Сөйлем түрлерін анықтау», «Етістік шақтарын салыстыру», «Құрамындағы сөздер орындары ауысқан сөйлемдерді түзету», «Сөздерден мәтін құру», «Күрделі сөздерді талдау» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту б арысында төмендегідей технологиялар қолданылады:

- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы
- Интербелсенді технология.

Бағдарламаның **«Фонетикалық және сөзжасамдық дағдыларды дамыту»** тақырыбындағы үшінші бөлімге 8 сағат берілген. Бөлім «Сөздің буындық құрылымын талдау», «Дауысты және дауыссыз дыбыстарды салыстыру», «Сөз құрамын талдау», «Жаңа сөздер жасау», «Сөздерден сөйлемдер жасау және мағынасы бойынша талдау», «Сөздердің түбірін және туынды сөздерді ажырату», «Дыбыстардың өзгеруі» тақырыптары негізінде құралған. Аталған тақырыптарды оқыту барысында төмендегідей технологиялар:

- Өзіндік дамыту технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Модульдік оқыту технологиясы;
- Деңгейлеп саралау технологиясы;
- Проблемалы оқыту технологиясы;
- Интербелсенді технология қолданылады.

Бағдарламаның төртінші бөлімі «**Логикалық мәтінмен жұмыс жасау**», 5 сағат берілген. Бұл бөлімде «Логикалық мәтін құрастыру», «Сюжетті суреттер бойынша мәтін жазу», «Берілген тақырып бойынша шығарма жазу», «Сюжетті мәтіннің логикалық байланысын талдау», «Оқылған мәтіннен логикалық қорытынды жасау» тақырыптары қамтылған. Бұл бөлімде төмендегі педагогикалық технологиялар қарастырылады:

- Жекелеп оқыту технологиясы;
- Жеке пәндік педагогикалық технология;
- Ақпараттық-коммуникациялық технологиясы.
- Сын тұрғысынан ойлау технологиясы;
- Мәліметтік технология;
- Топтық оқыту технологиясы.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау

Пәнді оқыту нәтижелерін бағалау критерийлік бағалау әдісімен жүзеге асырылады. «Қазақ тілі» пәні бойынша критерийлік бағалау оқыту, оқу және бағалау арасындағы байланыс арқылы құрылады.

Білім өнімі ұсынылатын іс-шараларда көрсетіліп, нәтижелі, үздік жұмыс ретінде таныстырылады. Критерийлік бағалау нәтижелері білім беру процесін тиімді жоспарлау және ұйымдастыру үшін пайдаланылады.

Критерийлік бағалау қалыптастырушы және жиынтық бағалауды қамтиды. Қалыптастырушы бағалау үздіксіз жүргізіліп, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және оқу үдерісін уақытылы түзетуге мүмкіндік береді.

Жиынтық бағалау оқу ақпаратының блогын белгілі бір оқу кезеңінде оқып аяқтағаннан кейін жүргізіледі, ол білім алушыларға кері байланыс ұсыну, аралық және қорытынды баға қою үшін пайдаланылады.

Бағалау критерийі

Критерийлер	Дескриптор	Балл
Теориялық сабақтар үшін	Оқушылар сөздердің мағынасын ажыратып, синонимдер, антонимдер мен омонимдерді дұрыс қолдана алады.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар тұрақты сөз тіркестерін танып, олардың мағынасын дұрыс қолданады.	«Жұлдызша»
	Оқушылар сөздік ойындар арқылы тіл байлығын кеңейтеді.	«Бірін-бірі мадақтау»
	Оқушылар берілген сөздер арқылы логикалық байланысты мәтін жаза	«Екі жұлдыз, бір тілек»

	алады.	
	Оқушылар мақал-мәтелдердің мәнін түсініп, оларды сөйлеу барысында қолданады.	«Табыс баспалдағы»
	Оқушылар мәтіннен негізгі түйінді сөздерді таба алады, жасырын сөздерді таба алады.	Бағдаршам арқылы бағалау
	Оқушылар дұрыс сөз тіркесін құрастыра алады, сөздердің дұрыс ретін таба алады	Смаликтер әдісі арқылы бағалау
	Оқушылар сөздердің көп мағыналылығын ажырата алады, бір сөздің әртүрлі мағыналарын анықтайды	«Робин раунд»
	Оқушылар сөйлемнің құрылымын дұрыс құрастырып, мағынасы бұзылмаған сөйлем жасай алады, шатастырылған сөйлемдерді түзете алады.	«+», «-», «қызықты» әдісі арқылы бағалау
Практикалық сабақтар үшін	Оқушылар дыбыстардың түрлерін ажырата алады.	«Ішкі бағалау»
	Оқушылар сөз құрамын ажыратып, дұрыс талдай алады.	«Түсініктеме»
	Оқушылар берілген сөздерден жаңа сөздер жасай алады.	«Сәтті диалог»
	Оқушылар берілген сөздерден мағыналы сөйлемдер құрай алады.	«Топтық кері байланыс»
	Сөздердің түбірін және туынды сөздерді ажырата алады	«Сұрақ-жауап»
	Үндестік заңы мен дыбыс үндесуін ажырата алады	«Элективтік тест»
	Логикалық түрде байланыстырып, мәтін құрастырады	«Өзін-өзі бағалау»
	Оқушылар суреттерге сүйене отырып, толыққанды мәтін құра алады.	«Үш шындық, бір өтірік»
	Оқушылар шығармашылық қабілеттерін дамытып, тақырыпқа сай шығарма жаза алады.	«Ауызша кері байланыс»

Оқушылар сюжетті мәтіннің логикалық байланысын талдап, оны түсіне алады.	«Жазбаша түсініктеме»
Оқушылар сөз құрамын талдап, дұрыс түрлендіре алады.	Түсініктеме арқылы
Оқушылар сөз таптарын дұрыс анықтап, оларды қолдана алады.	«Қошемет» әдісі арқылы бағалау
Оқушылар логикалық байланысты сөйлемдер жаза алады.	«Жұлдызша»
берілген сөздерді толық сөйлемге айналдыра алады	«Бірін-бірі мадақтау»
хабарлы, сұраулы, лепті сөйлемдерді ажырата алады	«Табыс баспалдағы»
Оқушылар өткен, осы және келер шақты ажырата алады.	«Ішкі және сыртқы шеңбер»
Оқушылар сөйлемдердің ретін дұрыстап, мағыналы сөйлем жасай алады.	«Үш ҚҚҚ»
Оқушылар берілген сөздерден толыққанды мәтін құрастыра алады.	«Бір минуттық эссе»
күрделі сөздерді ажыратып, оларды дұрыс қолдана алады	«Өзіндік талдау»
Оқушылар ашық және жабық буындарды ажырата алады.	«Мозаика» әдісі
Оқушылар мәтіндегі негізгі ойды анықтап, қорытынды жасай алады.	«Қысқа тест»

Әдебиеттер тізімі

Мұғалімдерге арналған:

25. Динаева Б.Б., Сапина С.М. Академиялық сауаттылықтың теориялық және практикалық негіздері. Оқу құралы. –Нұр-сұлтан, 2020 ж.
26. Дүсіпбаева Қ. С., Эссе жазуға арналған 10 сабақ: оқу-әдістемелік құрал. – Алматы: «Таңбалы», 2017 ж.
27. М.Ахметова «Мәтін лингвистикасы». Орал-2008 (2018).
28. Әміров Р. Оқушылардың тілін дамыту үшін істелетін жұмыстар. – Алматы, 1967 (2017ж).
29. Исабаев Ә. Қазақ тілін оқытудың дидактикалық негіздері. – Алматы: Қазақ университеті, 1993 (2013-2023).

30. Құлмағамбетова, А. Тілдік төрт дағды бойынша белсенді оқыту тапсырмалары: оқу-әдістемелік құрал [Мәтін]. – Астана, 2014 (2024). – 54 б.
31. Ф.Оразбаева «Тілдік қатынас». Алматы «Сөздік-Словарь», 2005 (2015,2024ж)
32. Қадашева Қ. Жаңаша жаңғыртып оқытудың ғылыми әдістемелік негіздері: өзгетілді дәрісханалардағы қазақ тілі: Пед. ғыл. док: .дисс. – Алматы, 2001 (2011-2021жж).
33. Аханов К.А. Тіл білімінің негіздері. – Алматы, 1998 (2008-2018ж).
34. Мұсабекова Ф., Қазақ тілінің практикалық стилистикасы. – Алматы: Мектеп,1992 (2012-2022).

Оқушыларға арналған әдебиеттер

10. Құлмағамбетова А., «Тілдік төрт дағды бойынша белсенді оқыту тапсырмалары», оқу-әдістемелік құрал. – 2014 ж (2024ж).
11. Д.Шардарбеков. Қазіргі заман сабағы: құрылымы, талдау әдістері. 2008 (2018);
12. Сыныпта сындарлы әңгімені ынталандыратын стратегиялар, Н.Ж.Мұратбаева- Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері», ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы, 2015
13. Тастемирова Г., Ибраимова Ж. Қазақ тілі: оқиық, үйренейік, ізденейік. 2021.
14. Алтынсарин Ы. Қазақ хрестоматиясы. – Алматы: Білім, 2003 (2003-2013-2023жж).

Мазмұны//Содержание

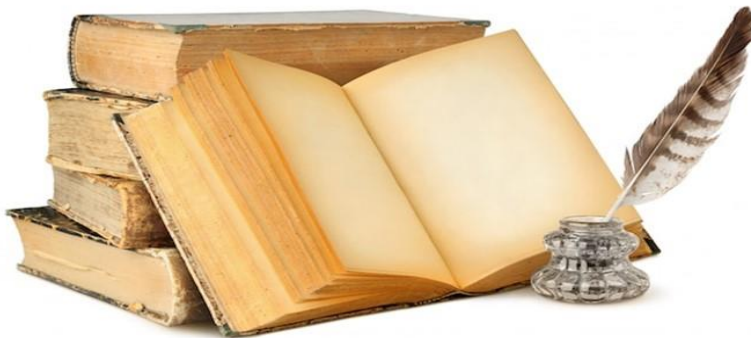
1	«Физика пәнін оқытудағы жаңа инновациялық әдістер» Г.А. Төлебаева - Алматы облысы, Іле ауданының «28 мектеп-гимназия» КММ физика пәнінің мұғалімі, педагог-сарапшы	5
2	«Қазақтың сәндік-қолданбалы өнері: ұрпақтан-ұрпаққа» Молдахметова Б.Н., Алматы облысы, Талғар ауданы, Қызыл-Қайрат ауылы, «№19 мектеп-гимназиясы» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің көркем еңбек пәні мұғалімі, педагог-сарапшы	21
3	«ҰРПАҚҚА АМАНАТ: ТІЛ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТЕГІҰЛТТЫҚ КОД» Бейсенова Нұрдана Әбдібекқызы, Түркістан облысы Білім басқармасы, Түркістан қаласы Білім бөлімінің «Ж.Ташенов атындағы №23 ІТ-мектеп-лицейі» КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші	34
4	«Математика әлемінде бастауыш сынып оқушыларын зияткерлік дамуға бағыттау» Сихымбаева Динара Абламовна, Алматы қаласы Білім басқармасы, Алатау ауданының «№179 Жалпы білім беретін мектеп» КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы	50
5	«Математика пәнінде шығармашылық ойлауды қалыптастыру: шығармашылық тәсілдер мен қызықты тапсырмалар» Умирзакова Нурила Ускенбаевна – Шымкент қаласының білім басқармасының «Қазыбек би атындағы №36 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімі	62
6	«Қазақ тілі – ұлттық мәдениетіміздің алтын қазынасы» Исабеков Ермурат Бахитденович., Исабекова Умут Кайырбековна - Павлодар облысы, Шарбақты ауданы білім беру бөлімінің «Есілбай жалпы білім беру мектебінің» коммуналдық мемлекеттік мекемесі бастауыш сынып мұғалімдері, педагог-сарапшы	76
7	«Развитие математического горизонта учащихся, навыков логического и творческого мышления» Тодераш Любовь Алексеевна, Павлодарская область, Майский район, село Коктобе, им. Е.Мукашева учитель начальных классов, педагог-исследователь	92
8	«Қазақ тілінің негізгі грамматикалық категорияларын оқушыларға тиімді үйрету» Умбетова Галия Тимукуловна - Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы «Алға орта мектебі-МДШО» КММ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, педагог-сарапшы	111
9	«Алгебра мен геометрияның негіздері: теңдеулер, өлшемдер және көпмүшелер арқылы есептерді шешу» Камидолдина Гульмира Батырбековна, Алматы облысы, Қарасай ауданы «Қырғауылды ауылындағы қазақ орта мектебі» КММ математика пәні мұғалімі	124
10	«Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлауды дамыту арқылы тілдік дағдыларын қалыптастыру» Алдыбаева Анаргүль Отаровна.,Сапарәлі Айгерім Қонысбекқызы - Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «Алматы облысы Білім басқармасының Талғар ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері	136
11	«Расширение знаний учащихся об исторических личностях»	147

	Шарипов Ануар Тасболатулы , учитель истории КГУ «Средняя школа имени Катыршата Шулембаева поселка Аксу» отдела образования города Аксу Павлодарской области	
12	«Физика әлеміне сапар: табиғат құбылыстарын түсіну және күнделікті өмірмен байланысы» Нұрбақыт Нұрбағдан - «Алматы облысы білім басқармасының Іле ауданы бойынша білім бөлімі» ММ «№28 мектеп-гимназия» МКМ физика пәні мұғалімі	160
13	«Ұлы дала мұрасы: тарих, тіл және әдебиеттегі ұлттық құндылықтар» Кәрім Бақытгүл Хайроллақызы – Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы «№7 орта мектеп» МКМ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі	173
14	«Оқушының ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастыру жолдары» Тлеугазина Анар Тлеугазиновна., Байсакалова Алия Султанбаевна - Алматы облысы, Талғар ауданы, Талғар қаласы А.Байтұрсынұлы атындағы №7 мектеп лицейінің бастауыш сынып мұғалімдері	187
15	«Оқушылардың спорттық дағдыларын қалыптастыру» Умирзаков Бактыбек Искандарович - Шымкент қаласының білім басқармасының «М.Ю. Лермонтов атындағы №17 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ дене шынықтыру пәнінің мұғалімі, педагог-зерттеуші	199
16	«Халықаралық туризм географиясы және Қазақстандағы ішкі туризмнің дамуы» Сапарова Светлана Рахмановна - Алматы облысы білім басқармасы мемлекеттік мекемесінің «Талғар қаласындағы облыстық мектеп-интернаты» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің география пәні мұғалімі	212
17	«Оқушылардың қазақ тілі грамматикасы туралы білімдерін тереңдету және қолдану дағдыларын дамыту» Байсеркеева Найля Жаксылыковна - Алматы облысы білім басқармасының Іле ауданы бойынша білім бөлімі Мемлекеттік мекемесінің «№9 орта мектеп» мемлекеттік коммуналдық мекемесінің орыс сыныптардағы қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі	227
18	«Оқушылардың математикалық білім, біліктері мен шығармашылық қабілеттерін дамыту» Абылдаева Меруерт Сериковна – «Алматы облысы білім басқармасы» мемлекеттік мекемесінің «Талғар қаласындағы облыстық мектеп-интернаты» коммуналдық мемлекеттік мекемесі бастауыш сынып мұғалімі	242
19	«Оқушылардың математикалық сауаттылығын нығайту арқылы олардың күзінеттілік деңгейлерін көтеру» Тлеугазина Анар Тлеугазиновна, Байсакалова Алия Султанбаевна - «Алматы облысы білім басқармасының Талғар ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Ахмет Байтұрсынұлы атындағы №7 жалпы білім беретін лицей орта мектебі» КММ бастауыш сынып мұғалімдері	257
20	«Повышение уровня математических знаний учащихся через формирование логических навыков мышления» Арыкова Бакыткуль Аубакировна , учитель начальных классов КГУ школа-гимназия №25 города Талгар Талгарского района	271
21	«Оқушылардың тілдік дағдысы мен функционалдық сауаттылығын дамыту» Нұрмахан Лязат Қайырханқызы - Талғар ауданы, Талғар қаласы №25 мектеп-гимназиясы КММ бастауыш сынып мұғалімі	282

22	«Қазақ тілі арқылы тұлғалық даму, сауатты сөйлеп, жазу дағдыларын қалыптастыру» Раева Айнур Нурсагатовна, Алматы облысы, Қарасай ауданы, Шалқар ауылы «Шалқар орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі бастауыш сынып мұғалімі	293
23	«Оқушылардың адамгершілік-рухани құндылықтарын және психологиялық мәдениетін қалыптастыру» Садыкова Нуркия Токжановна, Алматы облысы, Қарасай ауданы «Береке орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі педагог-психологы, педагог-зерттеуші	306
24	«Қазақстан тарихы сабақтарында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын дамыту» Еликбаева Шынар Төлеубаевна - «Алматы облысы білім басқармасының Қарасай ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Шалқар орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі тарих пәнінің мұғалімі	319
25	«Оқушылардың адам анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы туралы білімдерін қалыптастыру» Набиева Гульзат Тұрсынбаевна - Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің биология және география пәнінің мұғалімі., Айдарханова Гулшат Абдикадиоровна - Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің биология - валеология пәнінің мұғалімі	333
26	«Оқушыларға ұлттық ерекшеліктер мен мәдени мұраларын, адами құндылықтардың маңыздылығын түсіндіру» Шаханова Зулфия Арысбаевна - Түркістан облысы, Жетісай ауданы, №40 «Ынтымақ» ЖББМ КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-шебер	343
27	«Көркем еңбек сабағында оқушыларды қолөнер арқылы ұлттық құндылықтарға тәрбиелеу және шығармашылық қабілеттерін дамыту» Абдрахманова Галия Керимовна – «Түркістан облысы Жетісай ауданы №40 «Ынтымақ» жалпы білім беретін мектебі коммуналдық мемлекеттік мекемесі көркем еңбек пәнінің мұғалімі	355
28	«Қазақ тілі сабақтарында оқылым және жазылым дағдыларын дамыту» Кульясова Эльмира, Сатамбаева Ерке Төлендина - Алматы облысы, Талғар ауданы, Кеңдала ауылы «№42 жалпы білім беретін орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдері	371
29	«Оқушылардың жазба және ауызекі сөйлеу дағдыларын, сыни және шығармашылық қабілеттерін жетілдіру» Садыкова Айжан Абдихалыковна, Есимкулова Малика Сахаповна, Шымкент қаласының білім басқармасының «Абдраш Назарбеков атындағы №87 жалпы орта білім беретін мектебі» КММ қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәнінің мұғалімдері	386
30	«Бастауыш сынып оқушыларын оқуға дағдыландыру» Тажиметова Гульсим Аскараровна – «Жамбыл облысы әкімдігі білім басқармасының Тараз қаласы білім бөлімінің №47 орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі	397
31	«Қолданбалы математика тапсырмалары арқылы оқушылардың логика және ойлау қабілетін дамыту» Өтеева Ақтолқын Сексенбекқызы, Түркістан облысы, Түлкібас ауданы,	408

	«Абай атындағы мектеп-лицейіні» КММ бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші	
32	«Литературный компас: от чтения к творчеству» Атчабарова Бибигуль Оркенбаевна , учитель русского языка и литературы КГУ «Средняя школа имени Маншук Маметовой Карасайского района Алматинской области»	423
33	«От простого к сложному» Жазанова Махабат Сагандыковна , учитель русского языка и литературы КГУ «Гимназия эстетического направления» отдела образования города Уральск Управления образования акимата Западно-Казахстанской области	434
34	«Тіл мен әдебиет арқылы ұлттық сана қалыптастыру» Уразбаева Алма Мархабатовна , Түркістан облысы, Түлкібас ауданы «Дауан атындағы жалпы орта мектебі» КММ қазақ тілі және әдебиет пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші	464
35	«Тіл мен әдебиет арқылы ұлттық сана қалыптастыру» Турсынбаева Акмарал Исахановна , Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Абай атындағы мектеп- лицейінің бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші	454
36	«Ахмет Байтұрсынұлы еңбектері негізінде қазақ тілін оқыту» Биомаров Алихан Аралұлы , қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог-зерттеуші	461
37	«Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін жетілдіруде дамыту стратегияларын тиімді пайдалану» Нуралиева Лазат Айдаркуловна , Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, Абай атындағы мектеп- лицейінің бастауыш сынып мұғалімі, педагог-сарапшы	471

ΘΡΥΤΕ EDU

•
•
•

2025